

ОРСЪН СКОТ КАРД КСЕНОЦИД

Част 3 от „Ендър Уигин“

Превод от английски: Марин Загорчев, 2001

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

РАЗДЯЛА

— Днес един от братята ме попита: „Не е ли ужасно ограничение да не можеш да помръднеш от мястото си?“

— И ти отговори...?

— Отвърнах, че сега съм по-свободен от него. Неспособност та да се движа ме освобождава от задължението да действам.

— О, вие, говорещите същества, какви лъжци сте!

Хан Фейдзъ седеше в поза лотос на голия дървен под до смъртното ложе на жена си. Допреди миг вероятно е бил задрямал, не беше сигурен. Сега обаче вниманието му бе насочено към промяната в дишането ѝ; промяна, ефирна като полъха от крилцата на прелитаща пеперуда.

Дзян Цин, от своя страна, сигурно също беше усетила някаква промяна у него, защото заговори.

Гласът ѝ бе много тих, ала Хан Фейдзъ я чуваше съвсем ясно, защото в къщата цареше пълна тишина. Беше помолил приятелите и прислужниците си да не вдигат никакъв шум в заника на живота на Дзян Цин. Имаше достатъчно време за безгрижна вяра през настъпващата дълга нощ, когато нямаше да чува вече приглушените думи от устата ѝ.

— Още не съм умряла — прошепна тя.

Посрещаше го с тези слова всеки път щом се събудеше през последните няколко дни. Отначало думите ѝ му се струваха иронични, но сега знаеше, че в тях се крие разочарование. Тя копнееше за смъртта, и не защото не беше обичала живота, а защото смъртта бе неизбежна — а онова, което не може да бъде избегнато, трябва да се приема с готовност. Такъв бе Пътят. Дзян Цин не беше стъпвала и крачка встрани от Пътя през целия си живот.

— Значи боговете са милостиви към мен — отвърна Хан Фейдзъ.

— Към теб — повтори тя с въздишка. — Върху какво размишляваме?

Това бе характерният ѝ начин да го подкани да сподели с нея мислите си. Когато други го молеха да сподели съкровените си мисли, той се чувстваше, сякаш го шпионират. Дзян Цин обаче го питаше само за да може и тя да мисли в същата насока — двамата се бяха слели в една обща душа.

— Размишляваме върху естеството на желанието — отвърна той.

— Чие желание? И за какво?

„Моето желание твоите кости да оздравеят и да заякнат така, че да не се чупят при най-слабия натиск. Да можеш отново да се изправиш или поне да вдигнеш ръка, без собствените ти мускули да отчупват парченца от костите ти. Да не гледам как вехнеш, докато теглото ти не спадне до осемнайсет килограма. Никога не съм си давал сметка колко сме били щастливи, преди да научим, че не можем да останем заедно.“

— За моето желание — отвърна той. — За теб.

— „Човек копнее само за онова, което не притежава.“ Кой бе казал това?

— Ти. Някои казват: „за онова, което не може да притежава.“ Други: „за онова, което не е писано да притежава“. Аз казвам: „Човек може да желае истински само онова, на който никога няма да се насити.“

— Аз съм твоя завинаги.

— Ще те загубя довечера. Или утре. Или другата седмица.

— Нека размишляваме върху естеството на желанието — прекъсна го Дзян Цин; както винаги, използваше философските теми, за да разсее растящата му меланхолия.

Той опита да ѝ се противопостави, но само за да се пошегува:

— Ти си строг владетел. Както предшественичката на сърцето си, и ти не позволяваш на другите хора да показват слабостите си.

Дзян Цин бе кръстена на една жена, революционен водач от древността, която опитала да поведе хората по нов Път, но била предадена от страхливци. Не беше справедливо, мислеше Хан Фейдзь, съпругата му да умира преди него: нейната предшественичка на сърцето бе надживяла мъжа си. Освен това жените трябва да живеят по-дълго от съпрузите си. Жените са по-съвършени създания. А и по-голяма част от тях остава да живее в децата им. Те никога не са толкова самотни, колкото един мъж.

Дзян Цин не му позволи да се върне към мрачните мисли:

— За какво копнее един мъж, когато жена му умре?

Без да се замисля, Хан Фейдзъ ѝ отговори по най-лъжливия възможен начин:

— Да легне до нея.

— Желанието на тялото.

Тъй като тя бе решена да продължи този разговор, Хан Фейдзъ продължи размишленията си в тази насока:

— Желанието на тялото е да действа. То включва всички докосвания, ежедневни и интимни, и обикновените движения. Така, ако с периферното си зрение мъжът мерне нещо да се движи и му се стори, че мъртвата му жена се е появила на прага, той няма да се успокои, докато не отиде до вратата и не се увери, че не е била тя. А ако се събуди от сън, в който е чул гласа ѝ, той ще ѝ отговори, сякаш тя е там и може да го чуе.

— Какво друго? — поинтересува се Дзян Цин.

— Омръзна ми това празно философстване. Може би гърците са се утешавали с него, но не и аз.

— Желанието на духа — настоя Дзян Цин.

— Тъй като духът произлиза от земята, той е тази част от човека, която създава ново от всичко старо. Съпругът копнее за всички незавършени неща, които е вършил заедно с жена си, преди тя да почине, и за всички неосъществени мечти за онова, което биха правили, ако беше жива. Така мъжът се гневи на децата си за това, че приличат прекалено много на него, а не на мъртвата му съпруга. Намразва дома, в който са живели заедно, защото или отказва да го промени, така че той е също толкова мъртъв, колкото нея, или защото го е променил и той вече не носи спомена за нея.

— Няма защо да се гневиш на малката Цинджао.

— Защо? Това ще те накара ли да останеш и да ми помогнеш да я възпитам като жена? Всичко, на което мога да я науча, е да бъде като мен — студена и твърда, остра и силна, като обсидиан. Ако израсне такава, макар да прилича толкова много на теб, как да не се гневя?

— Защото можеш и да я научиш да бъде такава, каквато съм аз.

— Ако имах поне частица от теб у себе си, нямаше да се налага да се женя за теб, за да се превърна в завършена личност. — Сега той я подмамваше с философски размишления, за да отклони разговора от

болезнената тема. — Това е желанието на душата. Защото душата е изтъкана от светлина и блуждае в ефира, това е тази част от нас, която пази представите ни, особено представата за собственото ни аз. Съпругът копнее за цялото си същество, което е изградено от мъжа и жената ведно. Така той никога не вярва на собствените си мисли, защото в съзнанието му винаги остава един въпрос, на който единственият отговор са били мислите на жена му. Затова целият свят му се струва мъртъв, защото за него нищо не може да запази значението си пред този мъчителен, неразрешим въпрос.

— Много дълбоки размишления — отбеляза Дзян Цин.

— Ако бях японец, щях да си направя сепуку, да разпилея вътрешностите си върху урната с праха ти.

— Твърде лепкаво и мръсно.

Той се усмихна:

— Ако бях древен индус, щях да се хвърля в кладата ти, за да изгоря с теб.

На нея обаче вече не ѝ беше до шегите.

— Цинджао — прошепна.

Така му напомняше, че не е уместно да прави каквото и да било, за да умре с нея, колкото и показно да е то. Трябваше да се грижи за малката Цинджао.

Затова Хан Фейдзъ попита съвсем сериозно:

— Как мога да я науча да бъде като теб?

— Всичко добро у мен идва от Пътя. Ако я научиш да се подчинява на боговете, да почита предците, да обича хората и да служи на владетелите, тя ще приеме точно толкова от мен, колкото и от теб.

— Аз ще я възпитам в ценностите на Пътя като част от мен.

— Не така. Пътят не е част от теб, съпруге. Въпреки че боговете ти говорят всеки ден, ти продължаваш да вярваш в свят, където всичко има логично обяснение.

— Аз се подчинявам на боговете.

Нямаше друг избор, помисли си той с горчивина: дори малкото забавяне в изпълнението на заръките им му причиняваше страдания.

— Ала ти не ги познаваш. Не обичаш творенията им.

— Пътят включва само любовта към хората. На боговете ние просто се подчиняваме.

„Как мога да обичам богове, които постоянно ме унижават и ме измъчват при всяка възможност?“

— Ние обичаме хората, защото са творения на боговете.

— Не ми чети проповеди.

Тя въздъхна.

От тъгата ѝ го заболя като от ужилване от оса.

— Бих искал да ми четеш проповеди вечно — поправи се Хан Фейдзь.

— Ти се ожени за мен, защото знаеше, че обичам боговете, а ти си напълно лишен от такава любов. По този начин аз те допълвах.

Как можеше да спори с нея, след като добре съзнаваше колко мрази боговете — за всичко, което му бяха причинили; за всичко, което го бяха накарали да стори; за всичко, което му бяха отнели...

— Обещай — призова го Дзян Цин.

Той знаеше какво означава тази дума. Тя чувстваше приближаването на смъртта и искаше да прехвърли бремето на живота си върху него. Бреме, което той с готовност щеше да приеме. Бремето да продължи по Пътя без нея, от което се беше боял толкова дълго.

— Обещай да научиш Цинджао да обича боговете и да върви винаги по Пътя. Обещай да я възпитаеш да бъде толкова моя дъщеря, колкото и твоя.

— Дори никога да не чуе гласа на боговете?

— Пътят е за всички, не само за онези, които чуват боговете.

Може би, помисли си Хан Фейдзь, ала за онези, които чуваха боговете, следването на Пътя бе много по-лесно; защото всяко отклоняване им причиняваше ужасни страдания. Обикновените хора бяха свободни, можеха да се отклонят от Пътя и да не почувстват болка заради това с години. Онези, които чуваха гласа на боговете, не можеха да го напуснат и за миг.

— Обещай.

„Ще го направя. Обещавам“ — помисли си той. Ала не успя да изрече тези думи на глас. Не знаеше защо, но нещо у него се противеше.

В тишината, докато тя чакаше отговора му, по чакъла пред входната врата на къщата се чу звук от тичащи крака. Това можеше да е само Цинджао, връщаща се от градината на Сун Чаопи. Само на нея

бе разрешено да тича и да вдига шум в тези дни на мълчание. Те зачакаха, знаеха, че детето ще дойде първо да види майка си.

Вратата се плъзна почти безшумно. Дори Цинджао бе повлияна от атмосферата на траур. Но макар че стъпваше на пръсти, тя сякаш танцуваше, припкеше едва ли не в галоп. Не притисна болната в прегръдките си — помнеше този урок, макар че ужасната синина вече бе изчезнала от лицето на Дзян Цин; преди три месеца Цинджао беше прегърнала майка си и бе счупила челюстта ѝ.

— Преброих двайсет и три бели шаранчета в потока в градината — изчурулика Цинджао.

— Толкова много...

— Струва ми се, че нарочно се показваха, за да ги видя. За да ги преброя. Никой не искаше да остане незабелязан.

— Обичам те — прошепна Дзян Цин.

Хан Фейдзъ чу нова промяна в гласа ѝ — лек звук като от пукане, сякаш от гърлото ѝ излизаха мехурчета.

— Мислиш ли, че като съм видяла толкова много шаранчета, означава, че боговете ще говорят и на мен? — попита Цинджао.

— Ще се моля на боговете да ти говорят.

Дишането на Дзян Цин стана накъсано. Хан Фейдзъ коленичи и се вгледа в жена си. Очите ѝ се бяха разширили, в тях се четеше ужас. Мигът бе настъпил.

Тя раздвижи устни. „Обещай“ — искаше да каже, макар че вече не можеше да издаде звук.

— Обещавам — каза Хан Фейдзъ.

Дишането ѝ секна.

— Какво ти казват боговете, когато ти говорят? — попита нищо неподозиращата Цинджао.

— Майка ти е много уморена — каза Хан Фейдзъ. — Остави я.

— Ама тя не ми отговори. Какво казват боговете?

— Споделят тайни. Никой, който ги чуе, няма право да ги издава. Цинджао кимна. Отстъпи назад, сякаш се канеше да си тръгне, но спря.

— Мога ли да те целуна, мамо?

— Леко по страната — отвърна Хан Фейдзъ.

На Цинджао, дребничка за четиригодишно момиченце, не ѝ се наложи да се навежда много, за да допре устни до лицето на майка си.

— Обичам те, мамо.

— Остави ни сега, Цинджао — настоя Хан Фейдзъ.

— Ама мама не ми отговори, че и тя ме обича.

— Каза го по-рано. Не помниш ли? Сега е много уморена и отслабнала. Тръгвай.

Той изрече последните думи достатъчно строго, така че Цинджао излезе, без да задава повече въпроси. Едва след като тя затвори вратата, Хан Фейдзъ си позволи други чувства освен любов към нея. Той коленичи до тялото на Дзян Цин и опита да си представи какво се случваше с нея в момента. Душата ѝ бе излетяла и вече беше на небето. Духът ѝ щеше да се забави повече; може би щеше да остане в тази къща, ако наистина тук е била най-щастлива приживе. Суеверните вярваха, че всички духове на мъртвите са опасни, и оставяха талисмани, за да ги държат далеч. Онези, които следваха Пътя обаче, знаеха, че духът на един добър човек никога не може да предизвика пакости или злини, защото добрината им произлизаше от любовта на духа им към създанието. Духът на Дзян Цин щеше да носи благополучие на дома години занапред, ако избереше да остане.

Ала въпреки че опитваше да си представи душата и духа ѝ според учението на Пътя, една частичка от сърцето му с мъчителна студенина чувстваше, че единственото, останало от Дзян Цин, е това крехко, съсухрено тяло. Тази нощ то щеше да изгори като суха хартия и от нея нямаше да остане нищо освен спомена в сърцето му.

Дзян Цин бе права. Без нея той вече започваше да се съмнява в боговете. И те го забелязваха — нищо не им убягваше. Изведнъж той почувства непреодолимо желание да извърши ритуала на пречистване, докато не се освободи от всички нечестиви мисли. Дори сега те не можеха да го оставят ненаказан. Дори сега, пред смъртното ложе на жена му, боговете настояваха да засвидетелства почитта си към тях, преди да е пролял и една сълза за нея.

Отначало той помисли да го отложи, да остави ритуала за по-късно. Беше се научил да го забавя с цял ден, без да показва вътрешните си терзания. Можеше да го стори и сега, но само ако затвори напълно сърцето си. Нямаше смисъл. Истинската тъга можеше да дойде едва след като задоволи боговете. Затова, коленичил на пода, той започна ритуала.

Още се гърчеше, когато един прислужник надникна в стаята. Макар че слугата не каза нищо, Хан Фейдзъ чу тихото плъзгане на вратата и веднага се досети какво си е помислил: „Дзян Цин е мъртва, а Хан Фейдзъ е толкова благочестив, че разговаря с боговете още преди да е обявил смъртта ѝ пред домакинството.“ Без съмнение някои щяха да решат, че самите богове са слезли да отнесат Дзян Цин, тъй като тя бе известна с необикновената си святост. Никой нямаше да се досети, че дори когато изпълняваше религиозния ритуал, сърцето му бе пълно с обида, задето боговете си позволяват да изискват това от него.

„О, богове — помисли си той, — да бях сигурен, че като отрежа едната си ръка или част от черния си дроб, ще се отърва от вас завинаги, щях да грабна нож и с готовност да приема болката и загубата в името на свободата.“

Тази мисъл също бе нечестива и изискваше допълнително пречистване. Трябваше да минат часове, преди боговете най-сетне да го освободят, а тогава той бе твърде изтощен, твърде замаян, за да скърби. Изправи се и повика една прислужница, за да приготви Дзян Цин за изгаряне.

В полунощ той бе последният, който дойде при кладата, със сънената Цинджао на ръце. Тя стискаше трите листчета, които бе написала с детския си почерк. „Риба“, „книга“ и „тайна“ — това бяха нещата, които Цинджао даваше на майка си да отнесе на небето. Хан Фейдзъ опита да отгатне какво е мислила, докато ги е писала. „Риба“ — несъмнено заради шараните в градината. И „книга“ — разбираемо, защото четенето на глас беше едно от последните неща, които Дзян Цин бе в състояние да прави за дъщеря си в последните си дни. Ала защо „тайна“? Какви тайни имаше Цинджао за майка си? Не можеше да я попита. Никой не обсъждаше писмените си дарове за мъртвите.

Хан Фейдзъ остави Цинджао на земята; не беше заспала дълбоко, отвори очи и премигна. Хан Фейдзъ ѝ прошепна нещо, тя сви листчетата и ги пхна в ръкава на майка си. Явно не чувстваше погнуса от докосването на изстиналата плът — беше твърде малка и не се бе научила да потреперва от допира на мъртвец.

Хан Фейдзъ също не се поколеба да докосне кожата на жена си, докато пхаше своите три листчета в ръкава ѝ. Какъв смисъл да се страхува от смъртта сега, когато бе извършила най-лошото си деяние?

Никой не знаеше какво бе написал, иначе щяха да останат ужасени. „Моето тяло“, „моят дух“ и „моята душа“. Така той щеше да се изгори в кладата на Дзян Цин и да я придружи, където и да отиваше.

Сетне доверената прислужница на Дзян Цин, Мупао, допря факлата от свещено дърво до кладата и тя лумна в пламъци. Горещината от огъня бе болезнена и Цинджао се скри зад баща си, поглеждаше само от време на време иззад него, за да види как майка ѝ потегля на вечното си скитане. Хан Фейдзъ, от своя страна, посрещна с готовност сухия пек, който пареше кожата му и похабяваше коприната на мантията му. Тялото ѝ се оказа не толкова съсухрено, колкото изглеждаше; дълго след изгарянето на хартийките и възнасянето на пепелта им към небето плътта ѝ още съскаше, а тежкият аромат на тамян около кладата не можеше да скрие миризмата на изгоряло месо.

„Какво горим тук: месо, риба, лещ, едно нищо. Не и моята Дзян Цин. Само облеклото, което носеше приживе. Онова, благодарение на което това тяло бе жената, която обичах, е все още живо, трябва да е живо.“

И за момент му се стори, че чува или някак си чувства преминаването на Дзян Цин.

„Във въздуха, във водата, в огъня. Аз съм с теб.“

ВТОРА ГЛАВА

СРЕЩА

— Най-странното при хората е начинът, по който се съешават, мъжки с женски. Постоянно водят война едни с други, никога не оставят другия на мира. Изглежда, не могат да приемат мисълта, че мъжът и жената са две съвсем различни същества с напълно различни нужди и желания, принудени да се събират единствено за да се размножават.

— Нищо чудно, че мислиш така. Твоите партньори са само едни безмозъчни търтеи, твои копия без собствена идентичност.

— Ние разбираме отлично нашите полови партньори. Човеците измислят въображаеми образи на любовниците си и ги приписват на индивида, споделящ леглото им.

— Това е трагедията на езика, приятелко. Онези, които се познават единствено от символични образи, са принудени да си представят облика на партньора. И тъй като въображението им е несъвършено, те често грешат.

— Това е източникът на тяхното нещастие.

— И отчасти на мощта им, струва ми се. Подобните на теб и мен, по различни еволюционни причини, се съешават с изключително неравностойни партньори. Нашите половинки винаги са далеч по-нисш по интелект от нас. Човеците се съешават със същества, които постоянно поставят под въпрос върховенството им. Те влизат в противоречие с партньорите си не защото средствата им за общуване са на по-ниско ниво от нашите, а защото изобщо са способни на общуване един с друг.

Валънтайн Уигин прегледа есето си, за да внесе някои поправки. След като свърши, творението ѝ остана в пространството над компютъра. Тя се чувстваше изключително доволна от себе си, заедно с съчинила такъв умел ироничен анализ на личността на Раймъс Ойман, председателя на кабинета на Междузвездния конгрес.

— Поредната атака срещу владетелите на Стоте свята, а?

Валънтайн остана с гръб към съпруга си; по гласа му знаеше точно какво ще бъде изражението му. Усмихна се, без да го поглежда. След двацет и пет години брак умееха да се виждат, без да се гледат.

— Направихме Раймъс Ойман за посмешище.

Якт се наведе над нея в работната кабинка; приближи лицето си толкова, че тя усети дъха му, докато той четеше текста. Не беше вече млад — да се наведе, му костваше немалко усилия.

Той заговори, но лицата им бяха толкова близо, че тя усети допира на устните му върху страната си.

— Отсега нататък дори майката на този беден нещастник ще поставя ръка пред устните си, щом го види.

— Трудно беше да му придам хумористична нотка. Все се изкушавах да се нахвърля срещу него с обвинения — призна Валънтайн.

— Така е станало по-добре.

— О, знам. Ако бях дала воля на гнева си, ако бях започна ла да описвам всичките му престъпления, щях да го направя да изглежда още по-страшен и жесток. Законодателите щяха да го заобичат още повече, докато страхливците от всички светове превиват гръб още по-ниско пред него.

— Ако ще се навеждат по-ниско, трябва да купят по-тънки килими.

Тя се засмя, но по-скоро защото гъделичкането от устните му по страната ѝ започна да става нетърпимо. Освен това извика у нея желаниа, които не можеха да бъдат задоволени по време на това пътуване. Космическият кораб бе твърде тесен и претъпкан, за да им осигури каквато и да било интимност.

— Якт, стигнали сме почти половината път. Издържали сме и повече без това.

— Можем да поставим надпис „Не ни безпокойте“ на вратата.

— Значи трябва да сложим и друг: „Голи старци съживяват далечни спомени“.

— Аз не съм стар!

— Преминал си шейсетте.

— Ако старият войник още може да стои мирно и да отдава чест, защо да не участва в парада?

— Никакви паради по време на това пътуване! Остават още две седмици. Само да се срещнем със заварения син на Ендър и отиваме на Лузитания.

Якт се изправи, измъкна се от каютата и изпъна гръб в коридора — едно от малкото места на кораба, където можеше да го направи, макар и с пъшкане.

— Скърцаш като ръждясала врата — отбеляза Валънтайн.

— Чувал съм да издаваш същите звуци, като ставаш от бюрото. Не съм аз единствената износена, похабена, нещастна развалина в това семейство.

— Махай се и ме остави да изпратя това:

— Няма вече какво да правя на този кораб — оплака се Якт.

— Компютрите вършат всичко, а това возило няма опасност да излезе от пътя или да попадне в морска буря.

— Прочети някоя книга.

— Тревожа се за теб. Само работа, никакви удоволствия — това ще те превърне в зловна стара вещица.

— Всяка пропиляна в празни приказки минута тук е осем часа и половина реално време.

— Нашето време тук, на този кораб, е също толкова реално, както и тяхното. Понякога ми се иска приятелите на Ендър да не бяха успели да установят връзка между кораба ни и планетата.

— Това отнема изключително много компютърно време.

Досега само военните можеха да комуникират с космически кораби, движещи се със скорости, близки до светлинната. Щом приятелите на Ендър са го постигнали, аз се чувствам задължена да използвам връзката.

— Не го правиш от чувство за дълг към някого.

Прав беше.

— Ако пиша по една статия на всеки час, Якт, това означава, че за останалата част на човечеството Демостен публикува по нещо веднъж на три седмици.

— Не можеш да пишеш по една статия на час. Трябва да спиш, да се храниш.

— Само ми губиш времето с приказки. Изчезвай, Якт.

— Ако знаех, че спасяването на една планета от гибел означава да се върна към девствеността си, никога нямаше да се съглася да

участвам.

Това бе само наполовина шега. Напускането на Трондхайм бе трудно решение за цялото семейство — дори за нея, въпреки че щеше да види отново Ендър. Децата вече бяха пораснали (почти) и виждаха в пътуването голямо приключение. Плановете им за бъдещето не бяха свързани с някое определено място. Никой от тях нямаше да става моряк като баща им; всички ги очакваше кариера на учени, живот сред публични речи и самотни разсъждения, като на майка им. Можеха да водят този тип съществуване с еднакъв успех където и да е по света. Якт се гордееше с тях, макар да изпитваше известно разочарование, че той ще е последният от седем поколения, кръстосвали моретата на Трондхайм. А сега заради нея и той се беше отказал от морето. Напускането на Трондхайм бе най-голямата жертва, която тя можеше да поиска от него, и той се беше съгласил, без да се двоуми.

Може би един ден щеше да се върне и тогава океанът, ледовете, бурите, рибите, невероятно приветливите зелени летни ливади пак щяха да са там. Ала екипажа му нямаше да го има; вече го нямаше. Мъжете, които бе познавал по-добре от собствените си деца, по-добре от жена си — тези мъже вече бяха с по петнайсет години по-стари, а когато се върне, ако изобщо се върнеше, щяха да са минали още четирийсет години. Тогава на корабите щяха да работят внуците им. Нямаше да знаят името Якт. Той щеше да е за тях един чуждоземен корабоприитежател, слязъл от космоса, не моряк с ръце, миришеци на риба. Нямаше да е един от тях.

Затова, когато се оплакваше, че Валънтайн не му обръща внимание, когато я подкачаше за нейната неотзивчивост по време на пътуването, в думите му се криеше нещо повече от капризите на застаряващ съпруг. Независимо дали го изразяваше нарочно, или неволно, тя разбираше скрития смисъл на оплакванията му: „След всичко, което сторих за теб, няма ли и ти да ми дадеш нещо?“

И беше прав — тя работеше повече, отколкото трябваше. Жертваше повече от необходимото, като изискваше същото и от него. Успехът на това пътуване не зависеше от броя на подривните статии, публикувани от Демостен, а от това, колко хора четяха и вярваха в онова, което тя пишеше, и колко от тях започваха да мислят, да говорят и да действат като врагове на Междузвездния конгрес. Може би по-важна бе надеждата, че някои представители на бюрократичната

система на Конгреса ще започнат да изпитват по-големи симпатии към човешкия род и ще разчупят влудяващото единодушие в тази институция. Някои със сигурност щяха да се променят, щом прочетат писанията ѝ. Не много, но може би достатъчно. И може би това щеше да стане навреме, за да предотвратят унищожението на планетата Лузитания.

Ако не, тя и Якт и всички, които бяха жертвали толкова много, за да дойдат с тях, щяха да стигнат Лузитания точно навреме, за да ѝ обърнат гръб и да избягат (или да бъдат унищожени заедно с всичките ѝ останали обитатели). Напрегнатостта на Якт, желанието му да прекарва с нея повече време не бяха неразумен каприз. Неразумно бе да се затваря така в себе си, да се стреми да използва всяка минута за писане на пропагандни материали.

— Ти подготви бележката за вратата, аз ще се погрижа да не останеш сам в каютата.

— Жено, караш сърцето ми да пляска като умиращ калкан.

— Такъв си ми романтик, когато заговориш като рибар!

Децата добре ще се посмеят, като научат, че не можеш да изтраеш и три седмици, без да ме вкараш в леглото си.

— Те носят нашите гени. Би трябвало да ни насърчават да запазим плодовитостта си и във втория си век.

— Аз карам вече четвъртото си хилядолетие.

— Кога, о, кога да те очаквам в покоите си, старице моя ненагледна?

— След като изпратя тази статия.

— И кога ще стане това?

— По някое време, след като се пръждосаш отук и ме оставиш на мира.

С дълбока въздишка, по-скоро театрален жест, отколкото израз на искрено разочарование, той се отдалечи по постлания с мек килим коридор. След миг се чу трясък и вик на болка. Престорен вик на болка, разбира се — още първия ден на борда той бе ударил главата си в металната греда на края на коридора, но всичките му останали сблъсъци оттогава бяха нарочно, за да размива останалите. Никой не се смееше на глас, разбира се — това бе правило в семейството, никой да не се смее, когато Якт върши маймунджилъците си, — но пък и той не се нуждаеше от допълнително насърчаване. Сам се забавляваше с

хрумванията си; един мъж не може да бъде моряк и водач на други мъже, ако не умее сам да си намира занимания. Доколкото бе известно на Валънтайн, тя и децата бяха единствените човешки същества, от които той имаше нужда.

При това тази нужда не беше чак толкова голяма, че да не може да упражнява моряшката си професия — далеч от дома с дни и седмици, а понякога и с месеци. Отначало Валънтайн тръгваше с него, когато все още изпитваха страст един за друг, която никога не можеха да задоволят. След няколко години обаче тази страст отстъпи място на търпение и доверие; когато него го нямаше, тя извършваше изследванията си и пишеше книги, сетне, когато той се върнеше, посвещаваше цялото си време на него и децата.

А те все се оплакваха:

— Хайде татко да се връща по-бързо, че мама да излезе от стаята си и да ни обърне внимание.

Не беше особено добра майка, мислеше си сега. Голям късмет бе, че децата ѝ излязоха толкова свестни.

Текстът на статията ѝ продължаваше да виси във въздуха над компютъра. Оставаше само едно допълнение. Тя центрира курсора най-долу и написа името, под което се публикуваха всичките ѝ писания: Демостен.

Така я беше нарекъл големият ѝ брат Питър, когато бяха деца — преди петдесет — не, преди три хиляди години.

Самата мисъл за Питър бе достатъчна, за да я разстрои, да облее тялото ѝ със студени и топли вълни. Питър, жестокият, насилникът, толкова хитър и опасен, че я манипулираше от двегодишна възраст, а от двайсетгодишна — целия свят. Когато бяха още деца на Земята през двайсет и втори век, той бе изучавал политическите трудове на велики мъже и жени, живи и мъртви, не за да се запознае с идеите им (които схващаше веднага), а за да усвои начина, по който ги бяха изказали. За да се научи как да звучи като възрастен. След като го постигна, той предаде уменията си на Валънтайн и я принуди да пише долнопробни демагогски речи под псевдонима Демостен, докато той твореше възвишени политически есета под името Лок. След това ги изпращаха в компютърните мрежи и след няколко години вече бяха в центъра на голямата политика.

Това, което я измъчваше най-много тогава — и от което все още я болеше, тъй като го беше забелязала едва след смъртта на Питър, — бе, че обладан от жаждата за власт, той я беше карал да отразява неговия характер в статиите си, докато той пишеше от миролюбивата, възвишена гледна точка, присъща за нея. В онези дни тя бе чувствала името Демостен като ужасно бреме. Всичко, написано от нея под този псевдоним, бе лъжа; и дори не нейна лъжа, а на Питър. Лъжа в лъжата.

„Вече не. Не и през последните три хиляди години. Аз направих това име свое собствено. Написала съм исторически и биографични анализи, формирали мисленето на милиони учени от Стоте свята и помогнали за изграждането на самосъзнанието на десетки нации. Нямах вече власт над мен, Питър. Не успя да ме промениш по свое подобие.“

Сега обаче, докато гледаше текста на есето си, тя си даде сметка, че макар да си е мислила, че се е освободила от властта на Питър, тя пак си остава негова ученичка. Всичките ѝ знания по реторика, полемика... да, по демагогия — беше ги усвоила от него или под негово влияние. И сега, макар и по благородни подбуди, вършеше същите политически манипулации, които Питър обожаваше.

Питър бе успял да се издигне до хегемон, владетел на цялото човечество в продължение на цели шейсет години в началото на Голямата експанзия. Точно той бе обединил всички враждуващи човешки общности в огромното начинание за изпращане на космически кораби до всички планети на бъргерите, а след това в търсене на още обитаеми светове. Към края на живота му на едни от Стоте свята вече бяха основани колонии, а към други корабите със заселници все още бяха на път. Почти хиляда години бяха изминали след това, докато Междузвездният конгрес успее отново да събере цялото човечество под една власт, но името на първия хегемон — на Хегемона — отново бе в основата на това обединение.

От тази напълно лишена от морал пустиня, Питъровата душа, се бяха родили хармония, единство, мир. Докато наследството на Ендър, доколкото го помнеше човечеството, бяха убийства, кланета, ксеноцид.

Ендър, по-малкият брат на Валънтайн, мъжът, при когото отиваше сега с цялото си семейство — той бе по-уязвимият от двамата, братът, когото тя бе обичала и (в ранните им години) опитвала да защитава. Той беше добрият. О, по безскрупулност той можеше да

съперници на Питър, ала порядъчното му държание компенсираше собствената му бруталност. Тя го беше обичала така горещо, както бе мразила Питър. И когато Питър прогони малкия си брат от Земята, която беше решен да управлява, Валънтайн замина с Ендър — последният акт за отърсване от властта на Питър.

„И ето ме сега — помисли Валънтайн — пак в политиката.“

Тя заговори рязко, със заповедния глас, подсказващ на компютъра, че му дава команда:

— Изпрати.

Над текста на статията ѝ се появи думата „изпращане“. Обикновено, когато пишеше научни трудове, ѝ се налагаше да зададе определен път за изпращането — да предаде есето до издателя по някакъв заобиколен начин, за да не може да бъде проследено до Валънтайн Уигин. Сега обаче една тайна сподвижничка на Ендър, действаща под псевдонима „Джейн“, вършеше всичко вместо нея: сложната дейност по превеждането на текстово ансибално съобщение от космически кораб, движещ се със скорост, близка до светлинната, в съобщение, което може да се прочете от ансибален компютър, стационариран върху някоя планета, на която времето тече повече от петстотин пъти по-бързо.

Тъй като комуникациите с движещ се космически кораб изразходваха огромни периоди от планетно ансибално време, това обикновено се правеше само за предаването на навигационна информация или инструкции. Единствените лица, на които бе разрешено да изпращат дълги текстови съобщения, бяха висшите правителствени и военни функционери. Валънтайн така и не можеше да разбере как Джейн успява да намери толкова много ансибално време за изпращането на тези текстове, и то като запази източника им в тайна. На всичкото отгоре Джейн използваше допълнително ансибално време, за да ѝ предаде всички публикувани отговори на статиите ѝ, всички аргументи и доказателства, използвани от правителството за оборване на пропагандните ѝ материали. Която и да беше Джейн (а Валънтайн подозираше, че това е кодовото име на цяла тайна организация, проникнала в най-висшите кръгове на властта), тя бе изключително способна. И изключително дръзка. Е, щом Джейн бе съгласна да се излага на такива рискове, Валънтайн нямаше да

пропилеے възможността да изпрати колкото можеше повече критични статии, с колкото може по-красноречиво и опасно съдържание.

Ако думите бяха смъртоносни оръжия, тя разполагаше с цял арсенал.

Все пак обаче тя си оставаше жена; дори революционерите имат право на личен живот, нали? Моменти на радост, на удоволствие, а може би просто на облекчение, откраднати оттук-оттам. Тя стана, без да обръща внимание на болката от продължителното седене, и се измъкна през вратата на мъничкия си кабинет, изпълнявал ролята на килер, преди да преустроят космическия кораб за целите на пътуването си. Дори се почувства малко засрамена от собственото си нетърпение, с което се насочи към каютата, в която я чакаше Якт. Повечето велики революционери от миналото сигурно биха издържали три седмици лишение от плътски удоволствия. Тя се запита дали някой се е сетил да проведе изследване точно по този въпрос.

Все още си представяше как би подходил един учен, преди да кандидатства за финансиране на такъв проект, когато стигна до снабдената с четири койки каюта. Деляха помещението със Сифте и съпруга ѝ Ларс, поискал ръката на младата жена само няколко дни преди заминаването им, веднага след като бе научил, че Сифте наистина иска да напусне Трондхайм. Не беше лесно да живееш в една стая с младоженци — Вальнтайн все се чувстваше като натрапник. Нямаше обаче друг избор. Макар че този космически кораб бе луксозна яхта с всички удобства, за които можеха да се сетят, той просто не беше предназначен за толкова много обитатели. Но бе единственото космоплавателно съоръжение на Трондхайм, поне малко пригодено за целите им, така че се налагаше да се задоволят с него.

Двайсетгодишната им дъщеря Ро и Варсам, шестнайсетгодишният им син, споделяха друга каюта с Пликт, тяхна настойничка и дългогодишна семейна приятелка. Членовете на екипажа, избрали да предприемат това пътуване с тях (щеше да е неразумно да освободят всичките и да ги оставят на Трондхайм), заемаха другите две. Мостикът, столовата, кухнята, салонът, спалните — всички помещения бяха пълни с хора, полагащи големи усилия да не показват раздражението си от теснотията.

В момента в коридора нямаше никой. Якт бе закачил вече на вратата бележка, гласяща: „Махай се, ако ти е мил животът“, с подпис

„Собственикът“. Валънтайн влезе. Якт чакаше, облегнат на стената, и Валънтайн се стресна и издаде приглушено възклицание.

— Радвам се, че видът ми още те кара да стениш от удоволствие.

— От уплаха.

— Влизай, сладка моя съблазнителке.

— Всъщност, ако искаш да знаеш, собственик на този кораб съм аз.

— Каквото е твое, е и мое. Ожених се заради състоянието ти.

Той затвори вратата след нея и заключи.

— Само това ли означавам за теб? — попита тя. — Недвижима собственост?

— Малко парче земя, на което мога да ора, сея и жъна според сезона.

Протегна ръце и тя се отпусна в прегръдките му. Пръстите му се плъзнаха леко по гърба ѝ, обгърнаха раменете ѝ. Тя почувства, че потъва в обятията му.

— Сега е късна есен. Отива към зима.

— Може би е време за жътва — отвърна Якт. — А може би е време да запалим камината и да стоплим уютната стара барака, преди да е натрупал първият сняг.

Той я целуна. Тя се почувства, сякаш ѝ е за първи път.

— Ако днес поискаш ръката ми отново, пак ще се съглася.

— Ако днес те бях срещнал за първи път, щях да я поискам.

Бяха изричали тези думи много, много пъти преди. И въпреки това винаги се усмихваха, когато ги казваха, защото те все още бяха верни.

Двата космически кораба почти бяха завършили вихрения си танц в пространството, с големи скокове и премерени завъртания, докато накрая се събраха с нежно докосване. Миро Рибейра бе наблюдавал зрелището от мостика на кораба си, с присвити рамене и глава, отпусната на облегалката на креслото му. За страничния наблюдател тази поза изглеждаше неудобна. На Лузитания всеки път щом майка му го завареше в това положение, идваше и започваше да се суети около него и да му предлага възглавници. Така и не можа да осъзнае, че само в тази позиция главата му оставаше изправена без никакво усилие от негова страна.

Той търпеше грижите ѝ, защото нямаше смисъл да спори с нея. Тя винаги действаше и мислеше толкова бързо, че бе почти невъзможно да я накара да забави ход и да го изслуша. След мозъчната травма, която бе претърпял при преминаването през оградата, отделяща човешката колония от гората на прасенцата, речта му бе станала непоносимо бавна и трудна за разбиране. Братът на Миро, Куим, свещеникът, твърдеше, че трябвало да благодари на Господ, че изобщо може да говори — първите няколко дена след произшествието изобщо не бе в състояние да комуникира освен чрез посочване на букви. В някои отношения това беше по-добро. Тогава поне не се налагаше да слуша собствения си глас. Плътно, нечленоразделно боботене, мъчително бавно. Кой в семейството му имаше търпение да го слуша? Дори онези, които опитваха — малката му сестра Ела, приятелят му и втори баща Андрю Уигин, Говорител на мъртвите, и, разбира се, Куим — той чувстваше нетърпението им. Опитваха да завършват изреченията вместо него. Не можеха да чакат. Затова дори когато искаха да разговарят с него, дори когато сядаха и слушаха, той не беше в състояние да се изкаже свободно. Да изрази идеите си. Не можеше да говори с дълги, сложни изречения, защото, докато ги завърши, слушателят вече бе загубил нишката на мисълта му.

Човешкият мозък, бе изчислил Миро, също като компютъра, можеше да получава данни само с определена скорост. Ако говориш прекалено бавно, слушателят се разсейва и не приема информацията.

Ай не само заради слушателите си. Трябваше да си признае — Миро също губеше търпение. Само да си помисли за усилието, необходимо за обясняването на някоя сложна мисъл, за мъките, докато накара езика и устните си да се размърдат, за да оформят някоя дума, за цялото време, което щеше да му отнеме, той обикновено се обезсърчаваше и запазваше мълчание. Умът му работеше ли, работеше, бърз като всякога, раждаше толкова много мисли, че понякога на Миро му се приискваше да спре да функционира, да замълчи и да му даде спокойствие. Ала мислите му оставаха само за него, несподелени.

Освен с Джейн. С Джейн можеше да разговаря. Беше го посетила за пръв път на домашния му компютър, лицето ѝ се бе появило на дисплея.

— Аз съм приятелка на Говорителя на мъртвите — бе казала. — Мисля, че можем да научим този компютър на малко повече

отговорност.

Оттогава Миро откри, че единствено с Джейн може да разговаря свободно. Поради една причина — тя бе невероятно търпелива. Никога не завършваше изреченията му. Чакаше да ги завърши сам, затова той никога не чувстваше, че го пришпорват или че я отегчава.

И може би нещо още по-важно — не се налагаше да изговаря думите толкова пълно, както за хората. Андрю му беше подарил личен компютър — предавателче, вградено в малък кристал като този, който носеше в ухото си. От тази „наблюдателница“ Джейн можеше да установи всеки звук, издаден от него, всяко движение на мускулите на главата му. Не се налагаше да завършва, достатъчно бе само да започне думата и тя разбираше. Така можеше да намали усилието. Да говори по-бързо и да бъде разбран.

Можеше също така да говори безгласно. Само да оформя думите, без да използва недодялания, гъгнив, виещ глас, единствения звук, който успяваше да издаде гърлото му. Затова, когато говореше с Джейн, той го правеше бързо, естествено, без да си припомня, че е инвалид. С Джейн той чувстваше своето аз.

Сега седеше на мостика на товарния кораб, с който Говорителя бе пристигнал на Лузитания само няколко месеца по-рано. Страхуваше се от срещата с кораба на Валънтайн. Ако се беше сетил за друго място, на което да иде, щеше веднага да потегли натам — нямаше никакво желание да се среща със сестрата на Андрю, нито с когото и да било друго. Да можеше да остане завинаги сам на космическия кораб, единствено в компанията на Джейн, щеше да е щастлив.

Не, нямаше. Вече не можеше да бъде щастлив.

Поне в лицето на Валънтайн и семейството й щеше да срещне нови хора. На Лузитания познаваше всички, или поне всички, които ценеше — учените, образованите и интелигентни хора. Познаваше ги толкова добре, че не можеше да не усети жалостта им, съчувствието, смущението им от онова, в което се беше превърнал. Когато го поглеждаха, те виждаха само разликата между онова, което е бил, и това, което беше сега. Забелязваха само загубата.

Имаше вероятност тези нови хора — Валънтайн и семейството й — да видят у него нещо по-различно.

Това обаче бе много малко вероятно. Непознатите щяха да видят в него дори по-малко от онези, които го познаваха от преди да

осакатее. Майка му и Андрю, и Ела, и Уанда, и всички останали поне знаеха, че притежава интелект, че разбира мислите на другите.

„Какво ще си помислят тези непознати, когато ме видят? Ще видят едно започнало да атрофира, прегърбено тяло; ще видят накуцващата ми походка; ръцете ми, подобни на животински лапи, стискащи непохватно лъжицата; ще чуят гъгнивото ми, полуразбираемо ръмжене и ще си помислят, ще са сигурни, че такова същество не може да разбере никоя по-сложна мисъл.

Защо дойдох?

Аз не дойдох. Аз избягах. Не съм дошъл тук, за да срещна тези хора. Аз исках да избягам оттам. Да се махна. Само че се излъгах. Мислех да тръгна на трийсетгодишно пътешествие, ала това време е минало само за тях. За мен е само седмица и половина. Нищо. А времето ми на уединение вече свършва. Времето ми с Джейн, която ме изслушва, сякаш още съм човешко същество, приключи.“

Почти. Той почти изрече думите, с които щеше да отмени срещата. Можеше да открадне кораба на Андрю и да тръгне на вечно пътешествие, при което да не се налага да среща никакво живо създание.

Ала такава нихилистична постъпка не беше в негов стил. Той не се бе отчаял напълно. Сигурно още имаше нещо, което да оправдае съществуването му в това тяло. И може би то щеше да започне със срещата със сестрата на Андрю.

Корабите вече се съединяваха, входните им отсеци се издадоха навън и се срещнаха. Миро продължи да гледа мониторите и да слуша компютърните доклади. Корабите се съединяваха, за да могат да продължат в тандем до Лузитания. Всички ресурси щяха да са общи. Тъй като корабът на Миро беше товарен, той не можеше да поеме повече от десетина души, но имаше място за част от провизиите на другия; заедно главните компютри на двата космоплавателни апарата щяха да изчислят идеалния баланс.

Едва след като пресметнат разпределението на товара, щяха да изчислят как да се ускори всеки от корабите, за да достигнат заедно скорост, близка до светлинната. Това бе изключително деликатно и сложно сътрудничество между двата компютъра, които трябваше да знаят точно какво превозват корабите им и как ще се държат в

пространството. Изчисленията бяха завършени още преди свързващата тръба да бъде напълно сглобена.

Миро чу стъпки по коридора откъм тръбата. Обърна креслото си — бавно, както вършеше всичко друго — и я видя да се приближава. Приведена, но не много, защото не беше висока. С почти изцяло бяла коса. Когато тя се изправи, той погледна лицето ѝ и опита да я прецени. Възрастна, но не стара. Дори да чувстваше известно неудобство, не ѝ личеше. Е, все пак, както му бяха разказвали Андрю и Джейн, тя бе срещала доста по-страшни хора от един дваисетгодишен инвалид.

— Миро? — попита тя.

— Кой друг?

Нужен ѝ бе само миг, колкото за едно тупкане на сърцето, за да осъзнае странния звук, идващ от устните му, и да разбере думите. Той отдавна беше свикнал с този вид паузи, но не спираше да ги ненавижда.

— Аз съм Валънтайн.

— Знам.

Нещата не се улесняваха от тези лаконични отговори, но какво друго да каже? Това не беше като среща на държавни глави, имащи за цел да обсъждат цял списък важни политически дела. Налагаше се обаче да положи известно усилие, ако ще само за да не звучи враждебно.

— Името ти, Миро, означава „гледам“, нали?

— „Гледам внимателно“, „следя с внимание“.

— Всъщност не ми е толкова трудно да те разбирам.

Тази прямота го изненада.

— Струва ми се, че ще имам повече проблеми с португалския ти акцент, отколкото с говорния ти дефект — добави тя.

За момент той почувства, че сърцето му се разтуптява по-силно — тя говореше за проблема му по-открито от всеки друг, ако не броим Андрю. Но все пак тя бе сестра на Андрю, нали? Тази прямота можеше да се очаква.

— Искаш ли да приемем, че това не е бариера в общуването между теб и другите хора?

Очевидно бе почувствала смущението му. Ала то отмина бързо и сега му хрумна, че може би не е уместно да се сърди, че вероятно

трябва да е доволен от прякото засягане на тази тема. Въпреки това обаче почувства раздразнение и отначало не можа да си даде сметка защо. Сетне го осъзна.

— Моята мозъчна травма не е твой проблем.

— Ако затруднява общуването ми с теб, значи е и мой проблем, с който трябва да се справя. Не се нервирай, млади момко. Аз едва започвам да ти досаждам. Затова не наострай зъби срещу мен само защото съм споменала, че мозъчната ти травма е в известен смисъл и мой проблем. Нямам намерение да подбирам всяка дума от страх да не обидя някой свръхчувствителен младеж, който си мисли, че целият свят се върти около неговите разочарования.

Миро побесня, че вече го е преценила толкова добре и толкова безмилостно. Не беше справедливо — изобщо не си беше представял така автора на епохалната Класификация на Демостен.

— Не мисля, че целият свят се върти около моите разочарования! А пък ти идваш на моя кораб и си въобразяваш, че можеш да управляваш нещата вместо мен!

Точно това го дразнеше, не думите ѝ. Тя бе права — думите ѝ не означаваха нищо. Поведението ѝ бе онова, което го вбесяваше, самоувереността ѝ. Той не беше свикнал да среща хора, които не го гледат с ужас и съжаление.

Тя седна до него. Той се извъртя със стола си, за да я погледне в очите. Валънтайн, от своя страна, не извърна поглед. Тя наистина оглеждаше съвсем безсрамно цялото му тяло, преценяваше го безстрастно.

— Той ми каза, че си корав. Каза, че си превит, но не прекършен.

— Психоаналитик ли искаш да ми бъдеш?

— Ти да не искаш да сме врагове?

— А трябва ли?

— Не, както не можем да сме лекар и пациент. Андрю не ме е пратил, за да те лекувам. Прати ме, за да ми помогнеш.

Ако не искаш, твоя работа. Ако го направиш, чудесно. Нека първо ти изясня някои неща. Използвам всяка минута за писане на подривна пропаганда, за да предизвикам общественото мнение в Стоте свята и колониите им. Опитвам се да настроя хората срещу решението на Междузвездния конгрес да изпрати флотилията срещу Лузитания. Твоя свят, не моя, трябва да уточня.

— Брат ти е там.

Той нямаше намерение да я остави да се представя за пълна алтруистка.

— Да, и двамата имаме близки там. И двамата имаме причини да запазим пекениносите от унищожение. И двамата знаем, че Ендър е занесъл Царицата на кошера в твоя свят, така че, ако Междузвездният конгрес постигне своето, две космически нации ще бъдат унищожени. Залозите са твърде големи и аз вече правя всичко, което е по силите ми, за да спра флотилията. И така, ако няколко часа, прекарани с теб, ще ми помогнат, може би си струва да жертвам част от времето, определено за писане. Нямам обаче намерение да загубя нито минута в опасения дали ще те засегна, или не. Така че, ако смяташ да ми се противопоставяш, можеш да си останеш със здраве и да ми дадеш възможност да си върша работата.

— Андрю каза, че си най-добрият човек, когото някога е познавал.

— Тази представа си е създал, преди да ме види как отглеждам три невъзможни варварчета. Както разбирам, майка ти има шест.

— Точно така.

— И ти си най-големият.

— Да.

— Лошо. Родителите често допускат най-тежките си грешки с първото дете. Тогавя знаят най-малко и се опасяват най-много, така че вероятността да грешат е най-голяма и най-упорито вярват, че са прави.

На Миро никак не му хареса тази жена да си вади такива прибързани заключения за майка му.

— Тя изобщо не е като теб.

— Разбира се. — Валънтайн се наведе напред. — Е, реши ли?

— Какво да реша?

— Ще работим ли заедно, или ще зарежеш трийсет години от човешката история на произвола на съдбата?

— Какво искаш от мен?

— Новини, разбира се, факти, които не мога да изтегля от компютъра.

— Новини за какво?

— За теб. За прасенцата. За теб и прасенцата. Цялата тази история с Лузитания и флотилията започна с теб и тях все пак. Защото вие се намесихте в техния...

— Ние само им помогнахме.

— О, пак ли се изразих неподходящо?

Миро я изгледа гневно. Макар да съзнаваше, че има право — той наистина бе прекалено докачлив. Думата „намесвам се“, употребена в научно изказване, носеше почти неутрално значение. Означаваше, че той е предизвикал промени в културата, която е изучавал. И ако от това имаше отрицателни последици, те бяха само защото бе изоставил научната си безпристрастност — бе започнал да се отнася с пекениносите като с приятели. Затова определено носеше вина. Не, не вина — той се чувстваше горд, че е извършил този преход.

— Доизкажи се — подкани я той.

— Това се случи, защото ти наруши закона и прасенцата започнаха да отглеждат амарант.

— Вече не.

— Да, каква ирония, нали? Десколадата се разпространи и унищожи всички сортове амарант, които сестра ти създаде за тях. Така твоята намеса остана без последици.

— Напротив — възрази Миро. — Те започнаха да се ограмотяват.

— Да, знам. И нещо повече, те избират. Какво да учат и какво да правят. Ти им дари свобода. И аз одобрявам с цялото си сърце постъпката ти. Само че моята задача е да опиша историята ти за хората от Стоте свята, а те може и да не видят нещата в тази светлина. Затова искам да ми разкажеш точно защо и как наруши закона и се намеси, в света на прасенцата и защо правителството на Лузитания предпочете да се опълчи срещу Конгреса, вместо да те изправи на съд за престъпленията ти.

— Андрю вече ти го е разказал.

— И аз вече писах за това, в общи линии. Сега искам личната ти гледна точка. Искам човечеството да опознае прасенцата като равни същества. И теб също. Искам да те опознаят като личност. Ако е възможно, да те харесат. Тогава Лузитанската флотилия ще се покаже в истинската си светлина — чудовищна, безполезна реакция срещу заплаха, която никога не е съществувала.

— Тази флотилия носи ксеноцид.

— Така твърдя и аз в материалите си.

Той не можеше да понася повече самодоволството ѝ. Не можеше да търпи тази непоклатима самоувереност. Затова се наложи да ѝ противоречи, а единственият начин да го стори бе да изрази няколко идеи, които не се бяха оформили много добре в главата му. Идеи, които още пораждаха известни съмнения.

— флотилията е също така и акт на самозащита.

Това постигна желания ефект — тя млъкна и вдигна въпросително вежди. Проблемът сега беше, че трябваше да обясни какво е имал предвид.

— Десколадата — добави той — е най-опасната форма на живот, съществувала някога.

— Решението е карантина, не изпращане на войски, въоръжени с ДМ устройството, с което могат да превърнат Лузитания в прах!

— Толкова ли си сигурна!

— Сигурна съм, че е грешка от страна на Междузвездния конгрес дори да обмисля идеята за унищожението на цял вид разумни същества.

— Прасенцата не могат да живеят без Десколадата. А ако Десколадата попадне на друга планета, ще унищожи живота там.

Обърканото изражение на Валънтайн му достави удоволствие.

— Но аз мислех, че вирусът е изолиран вече! Нали твоите дядо и баба откриха начин да го дезактивират в човешкия организъм.

— Десколадата се адаптира. Джейн ми разказа, че вече два пъти е мутирала. Майка ми и сестра ми Ела работят върху това, опитват да го изпреварят. Понякога изглежда, сякаш вирусът го прави нарочно. Съзнателно. Измисля стратегия да преодолее средствата, които използваме, за да му попречим да убива хора. Включва се в земните растения, от които хората имат нужда, за да оцелеят на Лузитания. Сега се налага да ги пръскат с химикали. Какво ще стане, ако Десколадата успее да преодолее всички бариери?

Валънтайн мълчеше. Нямаше готов отговор. Не се беше сблъсквала досега пряко с този въпрос — никой не се бе сблъсквал с него, само Миро.

— Още не съм казал това на Джейн — продължи той. — Но какво, ако изпращането на флотилията е правилна стъпка? Какво, ако

унищожаването на Лузитания е единственият начин да се спаси човечеството от Десколадата?

— Не — отсече Вальнтайн. — Това няма нищо общо с целите на флотилията. Във всичко е намесена междупланетната политика, искат да покажат на колониите кой е господарят. Така е, защото бюрокрацията е излязла от контрол и военните...

— Я ме чуй! Каза, че искаш да разбереш моята гледна точка, слушай тогава: Няма значение какви са целите им. Няма значение дали са шайка убийци. Не ме е грижа. Въпросът е:

Трябва ли да се унищожават Лузитания?

— Какъв човек си ти? — попита Вальнтайн; в гласа ѝ звучеше както възхищение, така и неприязън.

— Ти си философът, ти кажи. Трябва ли да обичаме пекениносите толкова, че да позволим на вируса, който носят, да изстреби човешкия вид?

— Разбира се, че не. Просто трябва да намерим начин да неутрализираме Десколадата.

— А ако не можем?

— Тогава ще поставим Лузитания под карантина. Дори всички човеци на тази планета да умрат — твоите и моите близки, — пак няма да унищожаваме пекениносите.

— Нима? Ами Царицата на кошера?

— Ендър ми каза, че тя се възстановявала, но...

— Тя може да създаде истинско индустриализирано общество. Ще построи космически кораби и ще напусне планетата.

— Тя няма да носи Десколадата със себе си!

— Няма избор. Десколадата вече е проникнала в нея. Проникнала е в мен.

Това вече наистина я изкара от равновесие. Прочете го в очите ѝ — беше страх.

— Ще проникне и в теб. Дори да избягаш на кораба си и да ме запечаташ, щом кацнеш на Лузитания, Десколадата ще зарази теб, съпруга ти, децата ти. Ще трябва да поглъщате химикали с храната си всеки ден от живота си. И никога няма да можете да напуснете Лузитания, защото ще носите смърт и разрушение навсякъде, където отидете.

— Предполагам, че сме предвиждали и тази възможност.

— Когато сте тръгвали, това е било само възможност. Тогава мислехме, че Десколадата скоро ще бъде овладяна. Сега това изобщо не е сигурно. И то означава, че никога няма да можете да напуснете Лузитания.

— Надявам се климатът да ни понесе.

Миро се взря изпитателно в лицето ѝ, любопитен да види как приема току-що узнатото. Първоначалната уплаха бе изчезнала. Тя отново се беше овладяла; мислеше.

— Ето какво смятам аз — продължи той. — Мисля, че независимо колко е отвратителен Конгресът, независимо какви зловредни планове кроят, тази флотилия може да означава спасение за човечеството.

Валънтайн отговори замислено, подбирайки внимателно думите си. Миро остана доволен — тя не беше от този тип хора, които противоречат, без да мислят. Бе способна да се учи.

— Разбирам, че ако събитията потръгнат в една насока, има възможност да дойде и такъв момент... но това е много малко вероятно. Преди всичко, много малко вероятно е Царицата на кошера да построи космически кораби, които да пренесат Десколадата извън Лузитания.

— Ти познаваш ли Царицата на кошера? Разбираш ли я?

— Дори тя да го постигне, майка ти и сестра ти работят върху проблема, нали? Докато стигнем Лузитания, докато флотилията стигне Лузитания, те може да са открили начин да ограничат Десколадата веднъж завинаги.

— А ако го открият, дали ще го използват?

— Защо не?

— Как могат да унищожат всички вируси? Десколадата е неотменна част от жизнения цикъл на пекениносите. Когато телесната форма на пекениноса умре, вирусът му помага да се трансформира в дървесната форма, която прасенцата наричат трети живот. И само в третата форма, дървесната, мъжките пекениноси могат да оплодят женските. Ако вирусът изчезне, те няма да могат вече да преминават в третата форма и това поколение прасенца ще е последно.

— Това не прави задачата ни невъзможна, а само по-трудна. Майка ти и сестра ти просто трябва да открият начин за неутрализиране на Десколадата в човешкото тяло и растенията, които

са ни нужни за прехрана, без да се нарушава функцията ѝ за трансформиране на пекениносите във възрастни форми.

— И всичко това само за петнайсет години? Не е много вероятно.

— Но не е и невъзможно.

— Да, има известен шанс. И на базата на този шанс ти искаш да спреш флотилията?

— флотилията е изпратена да унищожи Лузитания, независимо дали контролираме Десколадата, или не.

— Пак повтарям, мотивите на правителството не са от значение. Независимо от подбудите унищожението на Лузитания може да се окаже единствената сигурна защита за останалата част от човечеството.

— Аз твърдя, че не си прав.

— Ти си Демостен, нали? Андрю ми го каза.

— Да.

— Значи ти си измислила Класификацията на чуждоземните. Утленингите са чужденци от собствения ни свят. Фрамлингите са чужденци от нашия вид, но от друг свят. Раманите са чужденци от друг вид, но способни да комуникират с нас, да съжителстват с нас. Последни са варелсе; какво са те?

— Пекениносите не са варелсе. Нито Царицата на кошера.

— Да, но Десколадата е. Варелсе. Чужда форма на живот, способна да унищожи човечеството...

— Освен ако не успеем да я обуздаем...

— ...с която е невъзможно да общуваме, с която не можем да съжителстваме. Ти си тази, която казва, че в такъв случай войната е неизбежна. Ако някой чужд вид изглежда склонен да ни унищожи и не можем да общуваме с него, не можем да го разберем, ако не можем да го отклоним от пътя му към нас с мирни средства, тогава всички действия с цел предпазването ни от него, включително пълното унищожение на чуждия вид, са оправдани.

— Да.

— Какво ще стане тогава, ако трябва да унищожим Десколадата, но не можем да го направим, без да унищожим всички пекениноси, Царицата на кошера и всички човешки същества на Лузитания?

За изненада на Миро очите на Вальнтайн се наляха със сълзи.

— Значи в това си се превърнал.

Тази реплика обърка Миро.

— Кога станах тема на тази дискусия?

— Ти си обмислил всички възможности за бъдещето, добри и лоши, и въпреки това си избрал само тази, в която загърбваш всичките си морални убеждения, в която всеки, когото ти и аз обичаме, трябва да бъде унищожен.

— Не съм казал, че харесвам тази възможност...

— И аз не съм. Казах само, че си се подготвил само за този сценарий. Само че аз не съм. Аз избирам възможността, в която има някаква надежда. Избирам да живея в свят, в който майка ти и сестра ти ще открият начин да обуздаят Десколадата; свят, в който Междузвездният конгрес ще бъде реформиран или сменен; свят, в който никой няма да притежава нито властта, нито желанието да унищожи един цял вид.

— Ами ако грешиш?

— Имам предостатъчно време за отчаяние, преди да умра. Ти обаче не търсиш ли всеки повод за песимизъм? Мога да разбера какво те подтиква към това. Андрю ми разказа, че си бил красив (и все още си, знаеш ли?) и че загубата на пълния контрол върху тялото ти те е наранила дълбоко. Други губят много повече от теб, без да развият такова черногледство.

— Това ли е анализът на личността ми? Познаваме се от половин час, а ти вече ме разбираш напълно, така ли?

— Знам само, че това е най-потискащият разговор, който съм водила в живота си.

— И приемаш, че е така, защото аз съм сакатият. Добре, нека ти кажа нещо, Валънтайн Уигин. Аз вярвам в същите неща, в които и ти. Дори се надявам някой ден да мога да владея тялото си по-пълно от сега. Ако не се надявах, нямаше да мога да живея. Това, което ти разказах сега, не е предизвикано от отчаяние. Казах ти го, защото има такава възможност. И заради тази възможност трябва да сме подготвени за всичко, за да не се окажем изненадани. Трябва да мислим за най-лошото, за да можем да реагираме, ако се случи.

Валънтайн го загледа изпитателно, той сякаш почувства погледа й като леко гъделичкане под кожата си, в мозъка си.

— Да — отвърна тя.

— Какво „да“?

— Да, със съпруга ми ще се преместим тук и ще останем на твоя кораб.

Тя стана и се насочи по коридора към свързващия отсек.

— Защо взе това решение?

— Защото нашият кораб е прекалено населен. И защото определено си струва да се разговаря с теб. И не само за да събера материал за статиите си.

— О, значи съм взел успешно изпита си пред теб.

— Да. А аз взех ли своя?

— Не съм те изпитвал.

— Хайде де! В случай че не си забелязал обаче, аз ще ти кажа — взех го. Иначе нямаше да споделиш с мен всички тези неща.

Тя излезе. Миро чу шума от стъпките ѝ по коридора, след това компютърът докладва, че е преминала през прохода между корабите.

Тя вече му липсваше.

Защото беше права. Наистина бе взела изпита. Беше го изслушала както никой друг — без нетърпение, без да завършва изреченията му, без блуждаещ поглед. Не му се беше наложило да подбира думите, говори ѝ разпалено. През повечето време думите му сигурно са били почти неразбираеми. Въпреки това тя го изслуша толкова внимателно, че разбра всичките му доводи и нито веднъж не го помоли да повтори. Той можеше да говори с тази жена толкова естествено, както преди да претърпи мозъчната травма. Да, тя беше инатлива, властна, държеше на мнението си и си вадеше прибързани заключения. Изслушваше обаче и противоположната страна, променяше гледната си точка, ако се наложеше. Тя умееше да слуша, затова и той можеше да говори. Може би с нея щеше да се чувства такъв, какъвто беше.

ТРЕТА ГЛАВА

ЧИСТИ РЪЦЕ

— Най-неприятното при хората е това, че не претърпяват метаморфоза. Подобните на мен и теб се раждаме като ларви и се трансформираме в по-висша форма на живот, преди да се размножим. Човеците остават ларви през целия си живот.

— Човеците претърпяват метаморфоза. Те постоянно променят самоличността си. Всяка нова самоличност обаче живее с илюзията, че владее напълно тялото, което току-що е заела.

— Тези промени са повърхностни. Естеството на организма остава същото. Човеците са много горди с промените си, но всяка въображаема трансформация служи за извинение индивидът да се държи по абсолютно същия начин, по който се е държал.

— Ти си прекалено различна от човеците, за да ги разбереш.

— Ти пък си прекалено близък до тях, за да ги прецениш трезво.

Боговете заговориха на Хан Цинджао на седмата година от живота ѝ. Отначало тя не си даваше сметка, че чува божествен глас. Съзнаваше само, че ръцете ѝ са мръсни, омазани с някаква отвратителна, невидима слуз, и трябва да ги изчисти.

Първите няколко пъти простото измиване беше достатъчно и тя се чувстваше добре с дни. Ала с течение на времето усещането за нечистота се връщаше все по-често и за отстраняването на мръсотията ѝ беше необходимо все по-усилено търкане, докато накрая се наложи да се мие по няколко пъти на ден и да жули ръце с твърда телена четка, докато започнат да кървят.

Не казваше на никого, чувстваше, че мръсотията по ръцете ѝ трябва да остане нейна тайна. Всички знаеха, че миенето на ръцете е първият знак, че някое дете чува гласа на боговете, и повечето родители на планетата Път наблюдаваха внимателно чедата си с надеждата да забележат у тях грижа за чистотата им. Това, което не разбираха обаче, бе ужасното чувство, каращо ги да се мият: първото

послание от боговете беше неопикуемото усещане за нечистоплътност. Цинджао се криеше, но не защото се срамуваше, че боговете й говорят, а защото се опасяваше, че ако някой разбере колко е грешна, всички ще я презират.

Боговете й помагаша да запази тайната си. Позволяваша й да ограничи жестокото си търкане само в областта на дланите. Благодарение на това, когато ръцете й бяха силно изранени, тя можеше да стисне юмруци, да ги пхне в гънките на дрехите си, когато върви, или да седне върху тях и никой да не ги забележи. Всички виждаха само едно добре възпитано малко момиче.

Ако майка й беше жива, тайната й щеше да бъде разкрита много по-рано. Сега бяха нужни няколко месеца, преди прислужницата да забележи. Старата дебела Мупао зърна кърваво петно върху малката покривка на масичката за закуска на Цинджао. Тя веднага се досети какво означава това — не бяха ли разкървавените ръце добре известен признак за вниманието на боговете? Точно затова много амбициозни родители караха насила някои обещаващи деца да се мият и мият... В целия свят на Път упоритото миене на ръцете се наричаше „покана към боговете“.

Мупао веднага отиде при бащата на Цинджао, благородният Хан Фейдзъ, за когото се говореше, че бил от най-великите избраници на боговете, толкова издигнат в очите им, че му беше позволено да се среща в фрамлинги (същества от друг свят), и че никога не издавал, че гласовете им звучат в главата му, като по този начин съхранявал божествената тайна на Път. Той щеше да се зарадва много от новината и Мупао щеше да има честта да е първата, станала свидетел на присъствието на боговете у Цинджао.

След час Хан Фейдзъ взе обичаната си малка Цинджао и двамата се качиха в носилката му, за да отидат до храма на Скалния пад. Цинджао не обичаше да се вози в такива носилки, чувстваше се неудобно заради хората, които трябваше да я носят.

— Те не страдат — беше я успокоил баща й първия път, когато сподели мислите си с него. — Чувстват се горди, че им е оказана такава чест. Това е един от начините да покажеш почитта си към боговете — когато богоизбраният отива в храма, прави го върху раменете на вярващите в Пътя.

— Ама аз раста с всеки изминал ден — бе възразила Цинджао.

— Когато станеш прекалено тежка, или ще ходиш сама, или ще се возиш в собствена носилка — отвърна баща ѝ; не обясни само, че ще има собствена носилка единствено ако боговете изберат да ѝ говорят. — А ние ще покажем своята човечност, като се стараем да останем слаби и леки, за да не товарим излишно носачите.

Това беше шега, разбира се, защото шкембето на баща ѝ, ако не огромно, беше порядъчно голямо. Урокът, скрит в тази шега обаче, беше верен: богоизбраният никога не трябва да представлява бреме за обикновените жители на Път. Хората трябва винаги да са благодарни, не да роптаят, че боговете са избрали гласовете им да се чуват точно в техния свят.

Сега обаче Цинджао бе по-загрижена за изпитанието, което ѝ предстоеше. Знаеше, че я водят на изпит.

— Много деца се обучават от родителите си как да се преструват, че боговете им говорят — обясни баща ѝ. — Трябва да докажеш, че боговете наистина са избрали теб.

— Искам да ме оставят на мира.

— И още повече ще го искаш по време на изпита — отбеляза баща ѝ.

Гласът му бе изпълнен със съчувствие. Страхът на Цинджао нарасна.

— Обикновените хора виждат само силата и привилегиите ни и ни завиждат — продължи той. — Не знаят за големите страдания на онези, които чуват гласа на боговете. Ако боговете наистина са те избрали да ти говорят, Цинджао, ти ще се научиш да търпиш страданието, както нефритът понася острието на скулптора и грубата шкурка на полировача. Благодарение на него ти ще заблестиш. Защо иначе съм те нарекъл Цинджао?

Цинджао — „Величествено ярка“, това означаваше името. Така се казваше и една велика поетеса от древния Китай. Писала бе песните си на възраст, в която само мъжете се ползвали с уважение, и въпреки това била почитана като най-изтъкната сред поетите на времето си. „Лека мъгла и гъсти облаци, мрак цари цял ден“ — така започваше стихотворението на Ли Цинджао „Двойна октава“. Точно така се чувстваше Цинджао сега.

И как свършваше стихотворението? „Сега завесата ми се повдига от западния вятър. Аз станах по-лека от този златист листец.“ Такъв ли

щеше да е и нейният край? Дали предшественичката на сърцето ѝ не искаше да каже с това стихотворение, че мракът, спускащ се над нея сега, ще се вдигне едва когато боговете дойдат от запад, за да вдигнат ефирната златиста душа от тялото ѝ? Ужасна бе тази мисъл за смъртта сега, когато беше едва на седем; и въпреки това тя не преставаше да размишлява: „Ако умра скоро, по-рано ще видя майка си, а може би дори и самата велика Ли Цинджао.“

Изпитът ѝ обаче нямаше нищо общо със смъртта или поне не би трябвало да има. Всъщност беше доста лесен. Баща ѝ я въведе в голяма зала, където бяха коленичили трима стари мъже. Или поне приличаха на мъже — може и да бяха жени. Бяха толкова стари, че всеки признак на пола им бе изчезнал. Имаха съвсем рядка бяла коса, никакви бради и носеха дрехи, подобни на безформени чували. По-късно Цинджао щеше да научи, че това са евнусите на храма, останали от старите времена, преди Междузвездният конгрес да се намеси в техния свят и да забрани дори доброволното самоосакатяване в служба на религията. Сега те представляваха мистериозни призрачни създания, които я докосваха, опипваха дрехите ѝ.

Какво търсеха? Намериха пръчиците ѝ за хранене от абаносово дърво и ги отделиха настрана. Свалиха колана от кръста ѝ. Свалиха чехлите ѝ. По-късно щеше да научи, че ѝ ги взимат, защото други деца изпадали в такова отчаяние по време на изпита, че се самоубивали. Едно пъхнало пръчиците за хранене в носа си и се хвърлило на пода, за да се забият в мозъка му. Друго се обесило с колана си. Трето нагълтало единия си чехъл и така се задушило. Успешните опити за самоубийство явно бяха редки, но като че се случваха винаги при най-умните деца и главно с момичета. Затова сега взимаха от Цинджао всичко, с което се знаеше, че може да се извърши самоубийство.

Старците излязоха. Бащата на Цинджао коленичи пред нея и заговори, гледайки я в очите:

— Трябва да разбереш, Цинджао, че ние всъщност не изпитваме теб. Нищо, което направиш по своя воля, не може да промени резултата от изпитанието. Ние проверяваме боговете, за да видим дали наистина са решили да говорят на теб. Ако е така, те ще намерят начин да ни дадат знак, ние ще го видим и ти ще излезеш от тази стая като богоизбрана. Ако не, ще се освободиш от гласовете им завинаги. Не

мога да ти кажа за кой изход ще се моля повече, защото сам не знам какво да предпочета.

— Тате, няма ли да се срамуваш от мен?

Самата мисъл за това извикваше сърбеж в дланите ѝ, сякаш бяха мръсни, сякаш трябваше да ги измие.

— И в двата случая аз няма да се срамувам от теб.

След тези думи той плесна с ръце. Един от старците донесе тежък леген. Постави го пред Цинджао.

— Потопи ръцете си вътре — нареди баща ѝ.

Легенът беше пълен с гъста, черна лой. Цинджао потрепери.

— Не мога да потопя ръцете си в това.

Баща ѝ се пресегна, хвана я за ръцете и ги потопи насила в мръсотията. Цинджао изпищя — баща ѝ никога не я беше заставял със сила да върши нещо. Когато пушна ръцете ѝ, те бяха покрити с лепкава слуз. Тя затаи дъх при вида на тази нечистотия — непоносимо ѝ бе както да ги погледне, така и да ги помирише.

Старецът взе легена и го изнесе.

— Къде мога да се измия, татко? — проплака Цинджао.

— Не можеш. Никога вече няма да можеш да се измиеш.

И тъй като беше дете, Цинджао му повярва, без да се досети, че думите му са част от изпита. Баща ѝ излезе. Тя чу как вратата се затръшва зад него. Остана сама.

Отначало протегна ръце напред, стараейки се да не докосва друга част от тялото си. Затърси отчаяно нещо, с което да се почисти, но в стаята нямаше нито вода, нито парцал. Помещението обаче съвсем не беше празно — имаше столове, маси, статуи, големи каменни вази, — ала всички повърхности бяха твърди, гладки и толкова чисти, че тя не се осмеляваше да ги докосне. Нечистотията на ръцете ѝ обаче бе непоносима. Трябваше да ги изчисти.

— Татко! — изкрещя тя. — Ела и ми измий ръцете!

Не можеше да не я чува. Сигурно чакаше някъде, за да види резултата от изпита ѝ. Чуваше я, но не идваше.

Единственият плат в стаята бе робата, с която беше облечена. Можеше да се избърше в нея, но тогава лойта щеше да остане по цялото ѝ тяло. Изходът, разбира се, бе да я свали — но как можеше да го направи, без да докосне някоя друга част от тялото си с мръсните ръце?

Тя опита. Отначало изтърка колкото можеше от лойта върху гладките ръце на една статуя. „Прости ми — помоли я, в случай, че статуята беше на някой бог. — Ще се върна и ще те почистя по-късно; ще те обърша със собствената си дреха.“

След това изви ръце над раменете си и събра робата на гърба си, издърпа я над главата си. Мазните ѝ пръсти се плъзгаха по коприната; тя почувства студения допир на лойта върху кожата на гърба си, докато тя попиваше в плата. „Ще го измия по-късно“ — помисли си.

Най-сетне успя да хване достатъчно здраво плата, за да съблече робата. Тя се изхлузи през главата ѝ, но още преди да я свали съвсем, Цинджао почувства, че нещата се влошават още повече, защото част от лойта се размаза по дългата ѝ коса и мръсните кичури паднаха върху лицето ѝ. Сега омазани бяха не само ръцете ѝ, ами и гърбът, косата и лицето ѝ.

Тя обаче не спря. Съблече напълно робата си, след това внимателно обърса ръце в едното ъгълче на дрехата. Сетне изчисти лицето си в друго. Това обаче не помагаше. Независимо какво правеше, част от лойта оставаше по кожата ѝ. Имаше чувството, че с копринената дреха само е размазала още повече нечистотия по лицето си. Никога не ѝ се бе случвало да е толкова безнадеждно мръсна. Непоносимо беше и тя така и не можеше да се изчисти.

— Тате! Ела ме вземи! Не искам да съм богоизбрана!

Той обаче не идваше. Тя заплака.

Проблемът с плача беше, че изобщо не помагаше. Колкото повече реवेशе, толкова по-мръсна се чувстваше. Отчаяното желание да се изчисти надделяваше дори над плача. И така, цялата в сълзи, тя продължи безнадеждно да търси нещо, с което да свали лойта от ръцете си. Отново опита с копринената роба, но не след дълго вече търкаше ръце о стените. Търкаше ги толкова силно, че от отделената топлина мазнината се стопи. Тя продължи, докато ръцете ѝ се зачервиха, докато някои от по-пресните корички на дланите ѝ се разочоплиха от невидимите грапавини на дъските.

Когато дланите и пръстите ѝ започнаха да я болят достатъчно силно, за да не усеща мазнината върху кожата си, тя избърса с тях лицето си, заби нокти в него, за да изстърже лойта. След това отново затърка ръце в стените, за да ги почисти от новата мръсотия.

Накрая, изтощена, тя се свлече на пода и заплака от болка, от безсилие. Затвори очи. Сълзите се стичаха по бузите ѝ. Тя разтърка лице и почувства колко мазно става то от сълзите ѝ, колко мръсно. Беше сигурна какво означава това: боговете я бяха осъдили, бяха я обявили за нечиста. Тя не заслужаваше да живее. Ако не успее да се изчисти, трябваше да сложи край на живота си. Това щеше да ги задоволи. Това щеше да прекрати страданието ѝ. Трябваше само да намери начин да го направи. Да спре дишането си. Баща ѝ щеше да съжалява, че не е откликнал на воплите ѝ, но нямаше как да го предотврати. Сега тя беше във властта на боговете и те я бяха осъдили като недостойна да живее. Всъщност какво право имаше да пребивава на този свят, след като устата на майка ѝ бе спряла да пропуска въздуха към белите ѝ дробове преди толкова години?

Отначало помисли да използва робата си — да я натъпче в гърлото си, за да се задуши, или да я стегне около шията си, но тя беше твърде мръсна, за да я докосне, прекалено омазана с лой. Трябваше да намери друг начин.

Цинджао се приближи до стената, облегна се на нея. Твърдо дърво. Тя удари с все сила глава о него. Проряза я силна болка, зави ѝ се свят и тя се свлече на земята. Главата я болеше. Стаята се въртеше бавно пред очите ѝ. За момент тя забрави мръсотията по ръцете си.

Облекчението обаче не трая дълго. Тя забеляза малко по-тъмното петно върху блестящата, полирана повърхност, където се беше отпечатала лойта от челото ѝ. Боговете не ѝ даваха мира, не спираха да повтарят колко е нечиста. Толкова малко болка нямаше да изтрие греха ѝ.

Тя отново удари глава в стената. Този път болката не беше толкова силна. Тя повтори отново и отново — и си даде сметка, че против волята ѝ тялото ѝ намаляваше силата на удара, отказваше да си причини болка. Това ѝ помогна да разбере защо боговете я смятат за толкова недостойна — тя бе прекалено слаба, за да накара тялото си да се подчинява.

Е, не беше все пак толкова безпомощна. Можеше да излъже тялото си така, че да ѝ се подчинява.

Цинджао избра най-голямата статуя, може би три метра на височина. Представляваше разкрачен мъж от бронз, вдигнал меч над главата си. Имаше достатъчно издатини, по които да се покачи. Ръцете

й се хлъзгаха, но тя не се отказа, докато не стъпи на раменете на статуята, придържайки се с една ръка за шлема, а с другата за меча.

За момент, когато докосна меча, помисли да пререже гърлото си на него — това щеше да спре дишането й, нали? Само че острието само приличаше на такова. Изобщо не беше остро, а и тя нямаше как да извие врата си под подходящ ъгъл. Затова реши да се придържа към първоначалния си план.

Пое няколко пъти дълбоко дъх, събра ръце зад гърба си и скочи напред. Щеше да се приземи върху главата си; това щеше да сложи край на нечистотата й.

Докато подът се приближаваше обаче, тя загуби самообладание. Изкрещя, почувства как ръцете й се освобождават въпреки волята й и закриват главата й, за да омекотят падането. „Твърде късно“ — помисли си тя с мрачно задоволство и в този момент главата й се удари о пода и всичко потъна в мрак.

* * *

Цинджао се събуди с тъпа болка в ръката и остро прорязване при всяко движение на главата. Беше жива. Когато отвори очи, забеляза, че в стаята е по-тъмно. Нощ ли беше вече? Колко бе спала? Не можеше да движи лявата си ръка, онази, която я болеше; забеляза грозно червено натъртване на рамото си и предположи, че го е счупила при падането.

Видя също така, че ръцете й още са омазани с лой, и се почувства непоносимо мръсна — присъдата на боговете. Все пак май не е трябвало да опитва да се самоубива. Боговете нямаше да я оставят да се отърве толкова лесно от присъдата им.

„Какво да направя? — запита ги тя. — Как да се пречистя пред вас, о, богове? Ли Цинджао, моя предшественичке на сърцето, кажи ми как да стана достойна, за да приема присъдата на боговете!“

Изведнъж в съзнанието й изникнаха словата на любовната песен на Ли Цинджао „Раздяла“. Тя бе една от първите, които баща й я бе накарал да запомни още на тригодишна възраст, съвсем малко преди да й съобщят, че майка й скоро ще умре. Стихотворението бе много подходящо в сегашния случай, защото не беше ли тя разделена от

благословията на боговете? Не трябваше ли да се върне при тях, за да я приемат те като истинските богоизбрани?

някой изпрати
любовна бележка
с редици завръщащи се гъски
и когато луната изпълни
моя западен прозорец
когато цветчетата танцуват
над ромолящия поток
отново аз мисля за теб
двама
живеем в тъга
разделени
болка която не може да мине
но щом аз сведа очи
сърцето ми по-силно тупти

Луната, изпълваща западния прозорец, говореше, че това стихотворение е писано в името на някой бог, не за обикновен любовник — споменаването на запада винаги символизираше намесата на боговете. Ли Цинджао бе отговорила на молбата на малката Хан Цинджао и ѝ беше изпратила това стихотворение, за да ѝ подсказже как да излекува неизлечимата си болка — чувството на омърсеност върху плътта си.

„Какво е любовната бележка? — размишляваше Цинджао. — Редици от завръщащи се гъски; само че в тази стая няма гъски. Цветчета, танцуващи над ромолящ поток; само че тук няма нито цветя, нито поток.“

„Но щом аз сведа очи, сърцето ми по-силно тупти.“ Това беше разковничето, отговорът, и тя веднага го разбра. Бавно, внимателно Цинджао се обърна по корем. Неволно се опря на лявата си ръка и през рамото ѝ премина такава силна болка, че тя замалко да изпадне пак в безсъзнание. Накрая застана на колене, с наведена глава, опряна на дясната си ръка. Сведе очи. Стихотворението обещаващо, че това ще помогне на сърцето ѝ да затупти по-силно.

От това не се почувства по-добре — все още беше мръсна, все още я болеше. Гледането надолу не ѝ показва нищо друго освен полирани дъски, жилките на дървото описваха криволичети линии, простиращи се от коленете ѝ до самия край на залата.

Линии. Линии от дървесинни жилки, редици завръщащи се гъски. А не можеха ли шарките на дървото да бъдат сравнени и с течащ поток? Тя трябваше да следва тези линии като редиците завръщащи се гъски; да танцува над тях, като цветче над поток. Това означаваше обещанието в песента: когато сведе поглед, сърцето ѝ щеше да продължи да бие радостно.

Тя намери една особена жилка, линия от тъмни ивици като река през по-светлото дърво, и разбра, че това е потокът, който трябваше да следва. Не смееше да го докосва с пръст — мръсен, недостоеен пръст. Трябваше да го следва леко, както гъската докосва въздуха, както цветчето докосва потока. Само очите ѝ можеха да следват линията.

Така тя проследи внимателно ивицата до стената. На два пъти избърза прекалено и я загуби, забрави точно коя следи, но скоро отново я намираще (или поне така си мислеше). Вършеше ли го достатъчно добре? Бяха ли доволни боговете?

Почти, но не съвсем — не можеше да бъде сигурна, че след като е изпуснала ивицата, погледът ѝ отново се е върнал точно на нея. Цветчетата никога не се отклоняват от потока. Тя трябваше да проследи само една жилка, по цялата ѝ дължина. Този път започна от стената и се наведе много ниско, така че да не се разсейва дори от движението на собствената си дясна ръка. Продължи изключително бавно, без да си позволява дори да мигне, въпреки че очите започнаха да я смъдят. Знаеше, че ако изпусне отново ивицата, трябва да се върне и да започне отначало. Трябваше да я проследи от край до край, иначе нямаше да успее да използва силата ѝ, за да изчисти ръцете си.

Стори ѝ се цяла вечност. Позволяваше си да мига, но не неволно. Когато болката в очите ѝ ставаше нетърпима, тя се навеждаше още повече, фиксираше линията с лявото си око и бързо затваряше и пак отваряше дясното. После фиксираше с него ивицата и затваряше другото. Така успя да достигне средата на залата, където дъската свършваше и започваше друга.

Не знаеше дали това е достатъчно, или трябва да избере друга жилка на следващата дъска и да я проследи. Надигна се плахо, за да

изпробва боговете, да види дали са доволни. Изправи се още, не почувства нищо; изправи се съвсем — все още ѝ беше леко.

А!, те бяха доволни. Сега лойта върху кожата ѝ не представляваше нищо друго освен малко безобидна мазнина. Нямаше нужда да се мие, засега, защото беше открила как да се пречисти, друг начин да покаже покорството си пред боговете. Тя бавно се отпусна на пода, с усмивка, заплака тихо от радост. „Ли Цинджао, моя предшественичке на сърцето, благодаря, че ми показа пътя. Аз успях да се свържа с боговете; раздялата ни свърши. Майко, отново съм свързана с теб, чиста и достойна. Бели тигре на Запада, вече съм достатъчно чиста, за да докосна козината ти, без да оставя нито следа от нечистотия.“

Изведнъж тя почувства допира на нечии ръце — ръцете на баща ѝ; той я вдигна. По лицето ѝ, по голата кожа на тялото ѝ заваляха сълзите на баща ѝ.

— Ти си жива — заговори той. — Богоизбрана моя, обичана моя, дъще моя, живот мой. Величествено ярка, ти пак блестиш.

По-късно тя щеше да разбере, че по време на изпитанието се е наложило баща ѝ да бъде завързан със запушена уста; че когато се беше качила върху статуята и бе опитала да пререже гърлото си на меч, той се хвърлил толкова силно напред, че се катурнал със стола и ударил главата си в пода. Това се считаше за голяма благосклонност от страна на боговете, защото така не беше станал свидетел на ужасното ѝ падане от статуята. Той плакал за нея през цялото време, докато лежала в безсъзнание. А после, след като се беше свестила и бе започнала да следи жилките на дървото, той първи се досетил какво означава това.

— Вижте — прошепнал. — Боговете ѝ зададоха задача. Боговете ѝ говорят.

Останалите познали знака доста по-късно, защото досега не бяха виждали някой да следи дървесинни жилки. Това не беше записано в „Каталога на божествените гласове“: чакане до вратата; броене през пет; броене на предмети; проверка за случайни убийства; самоизтръгване на нокти; раздиране на собствената кожа; самоскубане; дране по камъни; самоизбождане на очи — всичко това бяха известни задачи от боговете, ритуални действия, с които богоизбраните пречистваха душите си, та боговете да могат да

изпълнят разума им с мъдрост. Никой досега не беше чувал за „следене на дървесинни жилки“. Баща ѝ обаче разбра какво прави, назова го и го прибави към „Каталога на божествените гласове“. То завинаги щеше да носи името ѝ, Хан Цинджао, като първата, избрана от боговете да извърши този ритуал. Това я правеше много важна личност.

А също и необичайната ѝ находчивост в търсенето на начини да изчисти ръцете си, а по-късно и да се самоубие. Много бяха опитвали да изтрият ръце в стените, разбира се, а също и в дрехите си. Ала търкането на ръцете, за да създаде висока температура и да стопи лойта, се приемаше като нещо изключително рядко и остроумно. И докато блъскането на глава в стената беше нещо обичайно, катеренето по статуи и приземяването на глава бе извънредно рядко срещано. И никой, който го беше пробвал, не бе проявил воля да държи ръце зад гърба си толкова дълго. Целият храм говореше за това, а скоро слухът се разпространи из всички храмове на Път.

За Хан Фейдзъ, разбира се, беше голяма чест дъщеря му да е толкова силно обладана от боговете. И разказът за състоянието му, подобно на лудост, докато тя опитвала да се самоубие, се разпространи също толкова бързо и трогна много сърца.

— Той може да е най-великият от богоизбраните — говореха за него, — но обича дъщеря си повече от живота.

Това ги караше да го обичат толкова, колкото го почитаха. Тогава започна да се говори и за вероятната божественост на Хан Фейдзъ.

— Той е достатъчно велик и силен, та боговете да се вслушат в думите му — говореха онези, които го боготворяха.

Освен това толкова обича народа на Път, че постоянно се стреми да върши добро. Не подобава ли това поведение на един истински бог?

Разбира се, невъзможно бе да се реши в момента — никой не можеше да бъде обявен за бог дори само на едно село, камо ли на цял свят, докато не умре. Как може да се прецени дали е бог, ако не се познава целият му живот, от началото до самия му край?

Тези разговори стигаха до ушите на Цинджао все по-често, докато растеше, и знанието, че баща ѝ може да бъде обявен за бог на Път, се превърна в една от пътеводните светлини в живота ѝ. Ала в момента, и завинаги в спомените ѝ, най-важно за нея бе това, че именно неговите ръце бяха вдигнали натъртеното ѝ и сгърчено тяло и

го бяха отнесли в леглото, където да оздравее; че точно неговите топли сълзи бяха покапали по тръпнещата ѝ от студа кожа; че неговият глас бе пошепнал красивите, прочувствени думи на древния език:

— Обичана моя, моя Величествено ярка, никога не отне май блясъка от живота ми. Каквото и да става, никога не се наранявай, иначе със сигурност ще умра и аз.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ДЖЕЙН

— Толкова много от твоя народ стават християни. За почват да вярват в бога, донесен от човеците.

— Ти не вярваш ли в Бог?

— Този въпрос никога не е стоял пред нас. Ние винаги сме помнили как сме възникнали.

— Вие сте еволюирали. Ние сме били създадени.

— От един вирус.

— От вирус, който Бог създал, за да създаде нас.

— Значи ти също си вярващ.

— Аз разбирам вярата.

— Не, ти искаш да вярваш.

— Искам го достатъчно силно, за да се държа като истински вярващ. Може би точно това е вяра.

— Или доброволна лудост.

В крайна сметка на кораба на Мירו не се прехвърлиха само Валънтайн и Якт. Пликт също дойде, без да я канят, и се настани в една мизерна малка каютка, където дори нямаше достатъчно място да се опъне в цял ръст. Тя беше най-особената от всички пътници — нито роднина, нито екипаж, просто приятел. Пликт бе ученичка на Ендър от времето на пребиваването му на Трондхайм като Говорител на мъртвите. Беше се досетила, съвсем сама, че Андрю Уигин е Говорителя на мъртвите и че всъщност той е самият Ендър Уигин.

Защо тази умна млада жена бе толкова привързана към Ендър Уигин, Валънтайн не можеше да разбере. Понякога си мислеше: „Може би така се раждат религиите. Основателят им не иска нищо от учениците си; те идват сами и го принуждават да проповядва.“

Във всеки случай Пликт бе останала с Валънтайн и семейството ѝ още от заминаването на Ендър от Трондхайм, помагаше в отглеждането на децата и в научната работа на Валънтайн и през

цялото време чакаше мига, когато семейството ще тръгне, за да се присъедини към Ендър — деня, който само Пликт знаеше, че ще настъпи.

И така, за втората половина от пътуването към Лузитания на кораба на Миро станаха четирима души: Валънтайн, Миро, Якт и Пликт. Или така поне си мислеше Валънтайн. На третия ден след преместването си тя научи за петия пасажер на кораба.

Този ден, както винаги, четиримата стояха на мостика. Нямаше къде другаде да отидат. Това бе товарен кораб — освен мостик и спални каюти разполагаше само с мъничка бордова кухня и тоалетна. Цялото останало пространство беше предназначено за превозване на товари, не на хора — не предлагаше дори най-обикновени удобства.

Валънтайн нямаше нищо против тази липса на възможност за уединение. Вече не хвърляше толкова много усилия в писането на подривни статии; чувстваше, че по-важното сега е да опознае Миро — а чрез него и Лузитания. Хората там, пекениносите и най-важното, роднините на Миро — защото Ендър се беше оженил за Новиня, майката на инвалида. Валънтайн, разбира се, успяваше да извлече много от тази информация — тя не би могла да остане историк и биограф толкова много години, без да научи как да извлича важни знания от откъслечни сведения.

Самият Миро се беше оказал истинска златна мина. Бе раздражителен, троснат, объркан и пълен с омраза към осакатеното си тяло, но всичко това беше разбираемо — нещастиято му се бе случило само няколко месеца по-рано и той още не можеше да се нагоди. Валънтайн не се тревожеше за бъдещето му — виждаше у него мъж с много силна воля, човек, който не се предава лесно. Той щеше да се нагоди и да оцелее.

Това, което най-много я интересуваше, бе начинът му на мислене, физическата му ограниченост сякаш беше освободила разума му. Веднага след травмата той бил почти напълно парализиран. Не можел да прави нищо, освен да лежи и да мисли. Разбира се, повечето от времето си бе прекарал в самосъжаление, в премисляне на грешките си, в мечти за бъдещето, което не можеше да има. Ала бе отделил и достатъчно време на теми, по които обикновените хора не се замислят. И точно това опитваше да измъкне Валънтайн от него на този трети ден от съвместното им пътуване.

— Повечето хора дори не се замислят за това, поне не сериозно, а ти си го обмислил — подканяше го тя.

— Това, че съм мислил, не означава, че знам нещо.

Тя вече бе свикнала напълно с гласа му, макар че речта му понякога беше влудяващо бавна. На моменти ѝ бяха нужни огромни усилия, за да не издаде признаците на разсейване.

— Естеството на природата — намеси се Якт.

— Източниците на живота — добави Валънтайн. — Ти каза, че си мислил за това, какво означава да си жив, и аз искам да науча изводите ти.

— Как е устроена вселената и какво правим ние в нея — засмя се Миро. — Доста налудничаво тема.

— Веднъж попаднахме сред плаващи ледове с корабчето ни и стояхме две седмици в снежна виелица без никакъв източник на топлина — сподели Якт. — Съмнявам се, че можеш да измислиш нещо, което да ми прозвучи налудничаво.

Валънтайн се усмихна. Якт не беше учен и размишленията му обикновено се ограничаваха с предотвратяването на дрязги в екипажа и улавянето на достатъчно риба. Той обаче знаеше, че жена му иска да накара Миро да излезе от черупката си, и затова се стараше да предразположи младия мъж, да му даде да разбере, че го приемат сериозно.

Много важно бе точно Якт да направи това, защото Валънтайн (а и самият Якт) беше забелязала как го гледа Миро.

Якт можеше да е остарял, но ръцете, краката и раменете му бяха още яки като на рибар и гъвкавостта на тялото му проличаваше при всяко движение. Миро веднага го беше коментирал, прямо, с израз на възхищение:

— Имаш телосложение на двайсетгодишен.

Валънтайн се досети за ироничното допълнение, което Миро запази за себе си: „Докато аз, който наистина съм млад, имам тяло на страдащ от артрит деветдесетгодишен старец.“ С други думи, Якт означаваше нещо за Миро — олицетворяваше бъдещето, което можеше да очаква младежът. Възхищение и завист. Миро никога не би отворил душата си пред Якт, ако бившият моряк не се беше постарал в думите му да личат само уважение и интерес към инвалида.

Пликт, разбира се, седеше настрана, сякаш нямаше нищо общо с тях, като невидима.

— Добре — склони Миро. — Размисли за естеството на реалността и душата.

— Теология или метафизика? — попита Валънтайн.

— Главно метафизика. И физика. В нито едно от двете не съм специалист. И това не са разсъжденията, заради които си искала да ме видиш.

— Всъщност аз никога не знам какво може да ми е от полза.

— Добре — съгласи се Миро; пое си дълбоко въздух, сякаш да събере смелост да започне. — Нали знаеш за свързването на филотите?

— Знам онова, което е известно на всички. И че през последните две хиляди и петстотин години изследванията не са довели до нищо, защото с филотите не може да се експериментира.

Това беше старо откритие от времето, в което учените с мъка успяваха да догонват развитието на техниката. Студентите по физика трябваше да запаметят няколко фундаментални постановки: филотите са основна градивна единица на материята и енергията, филотите нямат нито маса, нито инерция, филотите имат само местоположение, времетраене и връзки. И всички знаеха в какво се изразява свързването на филотите. Благодарение на това работеха ансибалите, то позволяваше моменталното комуникиране между светове и космически кораби, отстоящи на милиони светлинни години едни от други. Никой обаче не знаеше защо става така и тъй като с филотите не можеше да се работи, експериментирането с тях бе почти невъзможно. Те можеха само да бъдат наблюдавани, и то единствено чрез връзките им.

— филоти — намеси се Якт. — Ансибали ли?

— Един страничен продукт — поясни Миро.

— Какво общо има това с душата? — поинтересува се Валънтайн.

Миро понечи да отговори, но се смути, вероятно от перспективата да започне дълго изказване с разкривената си, неподчиняваща се на команди от мозъка му уста. Челюстта му се размърда, устните му се раздвижиха бавно. Накрая изрече на глас:

— Не мога.

— Ще те изслушаме — подкани го Валънтайн.

Тя разбираше нежеланието му да започва дълго изказване, но знаеше, че така или иначе ще му се наложи.

— Не — отсече Миро.

На Валънтайн ѝ се щеше да продължи да настоява, но забеляза, че устните му още се движат, макар да не издаваха звук. Нещо шепнеше ли? Ругаеше ли?

Не, разбра тя изведнъж.

Бързо си даде сметка защо е толкова сигурна. Защото бе виждала Ендър да прави абсолютно същото, да движи устни, когато издаваше безшумни команди на компютъра, вграден в кристала, който носеше в ухото си. Разбира се — Миро също имаше такова устройство и логично бе да може да говори по същия начин.

След миг стана ясно каква команда е дал Миро на компютъра си. Той сигурно бе свързан с терминала на кораба, защото на един от дисплеите веднага се появи лицето на Миро. Само че без следите от парализата, които го загрозяваха. Валънтайн осъзна, че това е било лицето му преди нещастиято. И когато компютърният образ заговори, тя бе сигурна, че това е гласът на Миро, какъвто е бил, преди да пострада. Ясен. Бърз. Настоятелен. Разбираем.

— Знаеш, че филотите се сливат, за да образуват трайни структури: мезони, неутрони, атоми, молекули, организми, планети — те се свързват.

— Какво е това? — попита Якт; той още не беше осъзнал, че новият глас идва от компютъра.

Компютърният образ на Миро застина на монитора и замлъкна. Миро отговори лично:

— Поиграх си с тази джаджа. Говоря ѝ, а тя запомня и произнася думите вместо мен.

Валънтайн си представи как Миро е експериментирал с компютърната програма, докато възпроизведе образа и гласа си точно такива, каквито са били. Какво утешение е било да се създаде такъв, какъвто би трябвало да изглежда. И колко мъчително — да вижда какъв е бил и да знае, че никога вече няма да бъде такъв.

— Какво остроумно хрумване — възкликна Валънтайн. — Нещо като протеза за личността.

Миро се изсмя остро.

— Продължавай — подкани го тя. — Независимо дали говориш ти, или компютърът, ние ще слушаме.

Компютърният образ отново се оживи и заговори с ясения, въображаем глас на Миро:

— филотите са най-малките градивни единици на материята и енергията. Те нямат маса и размери. Всеки филот се свързва с останалата част на света с един-единствен лъч, който го прикрепва към всички други филоти в следващата градивна единица на материята — мезона. Всички тези нишки от филотите образуват една-единствена връзка, която свързва мезона в следващата по големина структура — неутрон например. Нишките на неутрона образуват връвчица, която го свързва с другите градивни единици на атома, а когато връвчиците на атома се слепят, образуват въжетото на молекулата. Това няма нищо общо с ядрените сили и гравитацията, нито с химичните връзки. Доколкото ни е известно, филотичните връзки нямат никаква функция. Те просто съществуват.

— Да, но отделните нишки са винаги там, слети в по-големите връзки — намеси се Валънтайн.

— Да, всяка нишка е вечна — отвърна компютърният образ.

Това я изненада (а също и Якт, ако се съди по изражението му) — как компютърът отговаряше незабавно на въпросите ѝ. Това не беше предварително записана лекция. Сигурно бе сложна програма — да пресъздаде лицето и гласа на Миро; но да отговаря, сякаш контактуват със самия Миро...

А може би Миро бе дал някаква команда. Дали беше изпратил беззвучно отговора? Валънтайн не знаеше — цялото ѝ внимание бе насочено към дисплея. Трябваше обаче да се обърне към истинския Миро.

— Не можем да сме сигурни, че тези нишки са безкрайни — възрази. — Знаем само, че още не сме намерили къде свършват.

— Те се сплитат в свързващите върви на планетите и филотичната връзка на всяка планета достига до звездата ѝ, а всяка звезда се свързва с центъра на галактиката си...

— А къде отива тази галактическа връзка? — поинтересува се Якт.

Това беше стар въпрос. Децата го задаваха, когато за пръв път започваха да изучават филотите в училище. Като старата теория, че

галактиките може би са просто неутрони или мезони в един много по-огромен свят, или като древния въпрос: „Ако вселената не е безкрайна, какво има отвъд?“

— Да, да — продължи Миро; този път заговори със собствената си уста. — Не това обаче имах намерение да обсъждам. Говорехме за живота.

Компютърният глас, гласът на безупречния млад мъж от дисплея, продължи:

— Филотичните връзки на веществата, изграждащи скалите и пясъка например, свързват директно молекулата с центъра на планетата. Когато обаче молекулата е включена в жив организъм, филотичният ѝ лъч се премества. Вместо да я свърже с центъра на планетата, той се преплита с връзката на отделната клетка, а лъчите на отделните клетки са вплетени една в друга така, че всеки организъм да има едно-единствено филотично влакно, свързано с централната филотична връв на планетата.

— Това показва, че всеки отделен организъм има някакво значение от физична гледна точка — намеси се Валънтайн.

Тя бе писала такава статия веднъж в опит да разбули част от тайнствеността около филотите, като в същото време правеше някои предложения за устройството на обществото.

— Само че от това няма никаква практическа полза, Миро. Нищо не може да се извлече от това. Филотичните връзки на живите организми просто съществуват. Всеки филот е свързан с нещо и чрез него с нещо друго, което пък го свързва с трето — живите клетки и организми са просто две нива на тази взаимосвързаност.

— Да — съгласи се Миро. — Следователно всичко живо се свързва.

Валънтайн кимна. Вероятно не можеше да се докаже, но ако Миро искаше да основе на това твърдение умозаклученията си, тя нямаше нищо против.

Компютърният образ на Миро отново поде:

— Аз размишлявах за продължителността на свързването. Когато една цялостна структура се разруши — както при разпадането на една молекула например, — старите филотични връзки се запазват за известно време. Частиците, които вече не са физически свързани, остават свързани филотично за определен период. И колкото по-малки

са те, толкова по-дълго след разпадането на първоначалната структура продължава това и толкова по-бавно отделните фрагменти образуват нови връзки.

Якт се намръщи:

— Мислех, че малките неща са по-бързи.

— Това е обратноинтуитивно — отбеляза Валънтайн.

— След ядрен разпад на филоличните лъчи са им необходими часове, за да се преразпределят — продължи образът от монитора. — Ако разбием частичка, по-малка от атома, за това ще е нужно още повече време.

— Точно така работят ансibalите — вметна истинският Миро.

Валънтайн го погледна изпитателно. Защо веднъж говореше със собствения си глас, а друг път — чрез компютъра? Беше ли програмата под негов контрол, или не?

— В основата на ансibalите стои това — продължи компютърният образ, — че ако сложиш един мезон в магнитно поле, ако го разделиш и отдалечиш двете части на каквото си искаш разстояние, филоличните нишки все още ще ги свързват. И тази връзка е моментална. Ако едната половина се завърти или започне да вибрира, движението се предава по връзката между тях и може да се отчете при другата половина в същия момент. За предаването на промяната по цялата дължина на филоличния лъч не е необходимо практически никакво време. Никой не знае защо е така, но всички са доволни, че става. Без ансibalите не може да съществува смислена комуникация между отделните човешки светове.

— По дяволите, то и сега няма смислена комуникация — възкликна Якт. — И ако не бяха ансibalите, сега никакви войски нямаше да отиват към Лузитания.

Валънтайн не слушаше съпруга си. Тя наблюдаваше Миро. Този път забеляза как движи устни, леко, безшумно. Нямаше съмнение — след като той даде мълчаливата си команда, компютърният образ отново заговори. Той наистина подаваше команди. Колко абсурдно бе да си помисли друго — кой друг можеше да управлява компютъра?

— Има си зависимост — продължи образът от дисплея. — Колкото по-сложна е структурата, толкова по-бърз е отговорът на промяната. Сякаш колкото по-малка е една частица, толкова е по-

„глупава“, затова по-бавно възприема факта, че вече е част от друга структура.

— Сега приписваш човешки качества на неодушевени предмети — отбеляза Валънтайн.

— Може би да, може би не — каза Миро.

— Човешките същества са организми — продължи компютърният образ. Човешките филотични връзки обаче надминават връзките на всяка друга форма на живот.

— Сега повтаряш теории, дошли от Ганг още преди хиляда години. Никой не е успял да получи задоволителни резултати от тези експерименти.

Някои учени — индуци, всичките дълбоко религиозни — твърдяха, че са успели да докажат, че човешките филотични връзки, за разлика от тези на останалите организми, не се вплитат директно във филотичната връв на планетата. Твърдяха, че лъчите на отделните човешки индивиди се събират с лъчите на други човеци, най-често на роднини, но понякога и между учители и ученици или близки сътрудници — включително самите учени. Гангеанците заключаваха, че тази разлика между човеците и останалите организми доказва, че душите на някои хора са издигнати буквално на по-висше ниво, по-близо до съвършенството. Вярваха, че усъвършенстващите се се сливат в едно цяло, както всички живи същества представляват едно цяло с вселената.

— Всичко това е много интересно и мистично, но никой освен религиозните индуци не го приема насериозно.

— Аз го приемам — заяви Миро.

— Всеки има право на мнение — вметна Якт.

— Не от религиозна — уточни Миро. — От научна гледна точка.

— Имаш предвид метафизиката, нали? — попита Валънтайн.

Този път отговори компютърният образ на Миро:

— филотичните връзки между хората се променят по-бързо от всички останали и гангеанските учени доказаха, че се влияят от човешката воля. Ако си силно привързан емоционално към близките си, филотичните ви лъчи ще се преплетат и вие ще станете едно цяло по същия начин, както са свързани атомите в молекулата.

Доста съблазнителна идея — Валънтайн си го бе помислила още първия път, когато я чу, може би преди около две хиляди години,

когато Ендър Говореше от името на един убит революционер от Минданао. Тогава двамата се впуснаха в размисли дали според тази теория те ще се окажат слети, като брат и сестра. Чудеха се дали между тях е съществувала такава връзка като деца и дали тя е продължила и след заминаването на Ендър за военното училище, когато се бяха разделили за години наред. Ендър много хареса идеята, Валънтайн също, но след този разговор те никога вече не засегнаха темата. Понятието за филоличните връзки между хората бе останало в отдела за красиви идеи в спомените ѝ.

— Хубаво е да си представиш, че метафората за човешкото единство може да има и физическо покритие — призна тя.

— Слушайте! — подкани ги Миро; очевидно не възнамеряваше да загърби идеята като поредната красива илюзия.

Компютърният образ заговори отново:

— Ако гангеанците са прави, тогава, щом един човек избере да се свърже с друг, когато се посвети на една общност, това не е просто социално явление. То представлява и физичен процес, филотите, най-малките и неделими материални частици (ако можем да наречем нещо без маса и инерция материално), реагират и се подчиняват на човешката воля.

— Точно затова е толкова трудно да приемем експериментите на гангеанските учени насериозно.

— Гангеанските експерименти са проведени внимателно и добросъвестно.

— Само че никой друг не е получил резултатите им.

— Никой не ги е приел достатъчно насериозно, за да повтори същите експерименти. Това изненадва ли те?

— Да — отговори Валънтайн, но веднага си спомни колко бе осмивана идеята в научната преса.

За сметка на това беше приета с готовност от много ненормални фанатици и включена в десетки религии. При тези условия как може някой учен да се надява, че ще получи финансиране за такъв проект? Как може да се надява да гради кариера, когато другите ще го смятат за проповедник на някоя метафизична религия?

— Не, предполагам, че не е изненадващо — поправи се тя.

Образът на Миро кимна от дисплея:

— Ако филоличните лъчи се преплитат в отговор на човешката воля, защо да не предположим, че всички филолични връзки се създават по нечия воля? Всяка частица на материята и енергията. Не е ли възможно всяко явление, което наблюдаваме във вселената, да е плод на нечия воля?

— Така надхвърляш постановките на гангеанския хиндуизъм. Това вече са идеи на анимизма. Най-примитивната форма на религия. Всичко е живо. Камъните, океанът...

— Не — отсече Миро. — Животът си е живот.

— Животът си е живот — продължи компютърната програма. — Животът е, когато един-единствен филол има силата да свърже молекулите на цяла клетка, да вплете лъчите им в един. Друг, по-силен филол може да свърже много клетки в жив организъм. Най-силни от всички са разумните същества, филоличната основа на интелекта е дори по-ясна в другите мислещи създания. Когато един пекенинос умре и премине в третата си форма на живот, точно филолът с най-силна воля запазва идентичността му и я предава от бозайникоподобното тяло на живото дърво.

— Прераждане — намеси се Якт. — филолът, това е душата.

— Във всеки случай така става при прасенцата — потвърди Миро.

— Също и при Царицата на кошера — добави образът от дисплея. — Причината да открием за пръв път филоличните връзки е наблюдението, че бъргерите комуникират един с друг по-бързо от светлината — така разбрахме, че това е възможно. Всеки отделен бъргер е част от Царицата на кошера; те са като нейни крайници, а тя е тяхното съзнание. Един необятен организъм с хиляди, дори милиони тела. И единствената връзка между тях е преплитането на филоличните им лъчи.

Валънтайн никога не се беше сблъсквала с такова виждане за света. Като историк и биограф тя, разбира се, често изучаваше народите и обществата; и макар да не беше невежа в областта на физиката, не можеше и да се похвали, че познава из основи тази материя. Може би един физик веднага би разбрал защо тази теория е толкова абсурдна. Ала, от друга страна, може би физиците бяха прекалено ограничени от аксиомите на науката и затова по-трудно биха

приели идея, преобръщаща наопаки всичко, което са изучавали досега. Дори да беше вярно.

А теорията ѝ хареса достатъчно, за да ѝ се прииска да е вярна. Възможно ли бе от трилионите влюбени, които си нашепваха: „Ние сме едно цяло“, някои да са прави? Милиардите семейства, сплотени като една душа... колко красиво би било наистина да са такива.

Якт обаче не беше особено впечатлен от идеята:

— Мислех, че не би трябвало да говорим за съществуването на Царицата на кошера. Мислех, че това е тайна на Ендър.

— Няма проблем — успокои го Валънтайн. — Всички, присъстващи тук, знаем.

Той обаче не мирясваше:

— Смятах, че отиваме на Лузитания да помогнем в борбата срещу Междузвездния конгрес. Какво общо има това с устройството на света?

— Може би нищо. Може би много — отвърна Валънтайн.

Якт скри лице в дланите си, сетне, когато отново я поглед на, на устните му грееше многозначителна усмивка.

— Не съм те чувал да казваш нещо толкова дълбокомислено, откакто сме тръгнали от Трондхайм.

Това я порази, най-вече защото съзнаваше какво означава. След всички тези години дали Якт все още я ревнуваше от Ендър? Още ли ненавиждаше мисълта, че тя може да се интересува от неща, несвързани по никакъв начин с него?

— Когато той замина, аз останах — промълви.

Всъщност искаше да каже: „Аз преминах единственото изпитание, което има значение. Защо още се съмняваш в мен?“

Якт се стъписа. Това бе една от добрите му черти: щом усетеше, че е сгрешил, веднага отстъпваше.

— А когато реши да заминеш, аз дойдох с теб — напомни.

Това означаваше: „Аз съм с теб. Не те ревнувам вече от Ендър. Извинявай, че така ти се троснах.“

По-късно, когато останат насаме, щяха да си кажат открито тези неща. Нямахше да допуснат да кацнат на Лузитания с подозрения и ревност.

Миро, разбира се, изобщо не забеляза, че Валънтайн и Якт вече са сключили примирие. Бе усетил само напрежението между тях и

сметна, че той е причината за него.

— Съжалявам — измънка. — Не исках да...

— Няма нищо — успокой го Якт. — Аз прекрачих границата.

— Няма граници — усмихна се Валънтайн. Якт ѝ отвърна с усмивка.

Това бе необходимо на Миро; той видимо се успокои.

— Продължавай — подкани го Валънтайн.

— Да приемем всичко това за даденост — намеси се образът от екрана.

Валънтайн не успя да се сдържи — изсмя се с глас. Отчасти — защото цялата мистична теория за филотите като градивна част на душата бе прекалено абсурдна, за да бъде асимилирана. Отчасти за да разсее напрежението на Якт.

— Съжалявам — извини се веднага. — Това е прекалено много, за да се приеме за „даденост“. Ако обаче това е само встъплението, чудя се какви ще са крайните изводи.

Миро разбра причината за смеха ѝ и отвърна с усмивка:

— Имах предостатъчно време за мислене. Това всъщност бяха размишленията ми за естеството на живота. Че всичко във вселената е поведение. Има обаче още нещо, което искам да ти разкажа. А също и да те попитам. — Той се обърна към Якт: — А това има много общо със спирането на Лузитанската флотилия.

Якт се ухили:

— Радвам се, че от време на време ми подхвърляте по някое и друго кокалче.

— Ще имаш късмет, ако след като останем насаме, ти счупя само „някое и друго“ кокалче — засмя се Валънтайн.

Лицето на съпруга ѝ грейна.

— Започвай, Миро — подкани Валънтайн младия мъж.

Компютърният образ отново заговори:

— Ако цялата реалност се гради върху поведението на филотите, очевидно повечето от тях са достатъчно силни или „умни“ само за да се свържат в мезони или да сглобят някой неутрон. Много малко от тях имат такава сила на волята, че да бъдат живи, да управляват цял организъм. И един съвсем нищожен процент са достатъчно силни, за да контролират (не да бъдат) разумен организъм. Ала въпреки това дори най-сложното и интелигентно мислещо същество (Царицата на

кошера например) е изградено върху един-единствен филот, като всички останали. То получава идентичността и живота си от определената роля, която играе във Вселената, но си остава в същността си филот, нищо друго.

— Моята самоличност, моята воля — да са една субатомна частица? — не искаше да приеме Валънтайн.

Якт се усмихна:

— Забавна идея. Аз и обувката ми сме братя.

Миро се усмихна кисело. Компютърният образ обаче отговори:

— Ако една звезда и водородният атом са братя, тогава да, съществува родство между теб и обикновените предмети като обувката ти например.

Валънтайн забеляза, че Миро не дава беззвучни команди на компютъра, преди образът от дисплея да отговори. Как програмата бе успяла да стигне до тази аналогия? Валънтайн никога не беше чувала за програми, водещи такива сложни разговори самостоятелно.

— И може би има други връзки на родство във вселената, за които още не знаете — добави компютърният образ. — Може би има форми на живот, които още не сте срещнали.

Валънтайн наблюдаваше Миро; стори ѝ се разтревожен. Възбуден. Сякаш не му харесваше, че компютърният му образ споменава такива неща.

— За какви форми на живот говориш? — поинтересува се Якт.

— Има едно физично явление, много обичайно, което досега никой не е успял да обясни. Въпреки това всеки го приема като нещо нормално, а никой не се е заел да го изследва сериозно. То е, че никоя от ансибалните връзки никога не прекъсва.

— Глупости — възрази Якт. — Един от ансибалите на Трондхайм беше развален цели шест месеца миналата година; не се случва често, но става.

Устните на Миро отново останаха неподвижни; отново образът на екрана отговори моментално. Очевидно инвалидът вече не контролираше компютъра.

— Не твърдя, че ансибалите никога не се повреждат. Говоря за връзката, за филотичния лъч между двете части на разделения мезон; те никога не се прекъсват. Механичната част на ансибала може да се развали, софтуерен продукт може да откаже, но частицата от мезона,

вградена в ансибала, никога не се променя така, че да свърже филоличния си лъч с друг близък мезон или дори с планета.

— Магнитното поле държи фрагмента, разбира се — не се предаваше Якт.

— Разделените мезони не могат да съществуват достатъчно дълго в природата, за да ги изследваме — намеси се Валънтайн.

— Знам стандартните отговори — прекъсна ги компютърният образ. — Всичко това са глупости. Това са от този тип обяснения, които родителите дават на децата си, ако не знаят истинския отговор и ги мързи да го потърсят. Хората все още гледат на ансибалите като на нещо магическо. Всички са доволни, че функционират; ако опитат да разберат защо, магията може да се развали и ансибалите да спрат.

— Никой не разсъждава така — възрази Валънтайн.

— Всички разсъждават така. Дори да са нужни стотици, хиляди години, поне една от тези връзки трябваше да е прекъснала досега. Един от тези мезонни фрагменти трябваше да премести филоличния си лъч; но нищо такова не се е случило.

— Защо? — попита Миро.

Отначало Валънтайн си помисли, че инвалидът задава реторичен въпрос. Но не — той наблюдаваше компютърния образ като тях, питаше него.

— Мислех, че тази програма изразява твоите разсъждения — отбеляза Валънтайн.

— Така беше в началото — отвърна Миро. — Но вече не.

— Не е ли възможно да има живи същества, които да съществуват между филоличните връзки на ансибалите? — попита компютърът.

— Сигурна ли си, че трябва да продължаваме? — обърна се Миро към него.

Изображението над компютъра се промени — показва лицето на млада жена, която Валънтайн никога досега не беше виждала.

— Не е ли възможно да има същество, което да живее между филоличните лъчи, свързващи ансибалите на всеки свят и всеки космически кораб в човешката вселена? Не е ли възможно то да е изградено от филолични връзки? Не е ли възможно съзнанието му да съществува благодарение на въртенето и вибрациите на мезонните

частици? Не може ли спомените му да се пазят във всеки компютър в човешката вселена?

— Коя си ти? — попита Валънтайн.

— Може би съм тази, която поддържа всички тези филолични връзки между отделните ансибали. Може би съм един нов вид организъм, който не събира филоличните лъчи, а ги държи свързани, за да не се прекъснат никога. И ако това е вярно, тогава, ако някоя от тези връзки някога се прекъсне, ако ансибалите някога спрат да функционират, аз ще съм мъртва.

— Коя си ти? — повтори Валънтайн.

— Валънтайн, запознай се с Джейн — намеси се Миро. — Приятелка на Ендър. И моя също.

— Джейн.

Значи Джейн не беше кодовото име на някоя подривна група. Джейн бе компютърна програма.

Не. Ако това, което беше предположила току-що, бе вярно, Джейн бе нещо повече от програма. Тя бе същество, живеещо в мрежата от филолични лъчи, което пазеше паметта си във всички компютри на вселената. Ако беше права, тогава филоличната мрежа — мрежата от кръстосващи се филолични пъчи, свързваща всеки ансибал във вселената с останалите — беше нейното тяло, нейното същество. И филоличните връзки оставаха непокътнати само защото тя го искаше.

— И така, сега питам великия Демостен, аз раман ли съм, или варелсе? Жива ли съм изобщо? Нуждая се от отговора ти, защото мисля, че мога да спра Лузитанската флотилия. Но преди да го направя, трябва да знам: струва ли си да умра за тази кауза?

* * *

Думите на Джейн накараха сърцето на Миро да се свие. Тя можеше да спре флотилията, нямаше съмнение. Конгресът бе снабдил някои от корабите си с ДМ устройството, но те още нямаха заповед да го използват. Не можеха да изпратят нареждането, без Джейн да разбере, и с пълното си владение на всички ансибални комуникации тя можеше да го прекъсне, преди да бъде предадено.

Проблемът беше в това, че не можеше да го направи, бе: Конгресът да разбере за съществуването ѝ — или поне да усети, че нещо не е наред. Ако флотилията не потвърди, че е при ела заповедта, нареждането щеше да бъде изпратено отново. Колкото повече блокираше тя комуникациите, толкова по-ясно щеше да става, че някой притежава невероятна власт върху ансибалните компютри.

Тя можеше да го избегне, като изпрати фалшиво потвърждение, но в такъв случай щеше да се наложи да следи всички комуникации между отделните кораби на флотилията и между нея и планетно базираните станции, за да поддържа илюзията, че войската е приела заповедта за унищожение. Въпреки огромните си способности тя скоро щеше да загуби контрол — можеше да следи едновременно стотици, дори хиляди връзки, но на Миро не му бе нужно много време, за да си даде сметка, че не е по силите ѝ да наблюдава всички комуникации, необходими за това, дори да не се занимава с нищо друго.

По един или друг начин тайната ѝ щеше да бъде разкрита. И докато Джейн излагаше плана си, Миро осъзна, че е права — най-лесното решение, това, което криеше най-малка опасност да издаде съществуването си, бе просто да прекъсне всички ансибални връзки между флотилията и планетно базираните станции и между отделните кораби. Да изолира всички бойни машини и да остави екипажите да недоумяват какво става, при което щяха да са принудени да изпълняват първоначалните заповеди. Тоест или щяха да се отклонят, или да пристигнат на Лузитания без разрешение да използват „Докторчето“.

Междувременно Конгресът щеше да разбере, че е станало нещо нередно. Вероятно, при цялата бюрокрация на тази институция, никой нямаше да се досети какво. Накрая обаче всички щяха да си дадат сметка, че няма логично човешко обяснение за случилото се. Някой щеше да се досети, че Джейн, или някой като нея, съществува и че прекъсването на ансибалните връзки ще го унищожи. Стане ли това, тя неминуемо щеше да умре.

— Може би можеш да ги спреш по друг начин — настоя Миро. — Да се намесиш в междупланетните връзки и така да ги принудиш сами да прекъснат комуникациите.

Никой не отговори. И той знаеше защо — тя не можеше да се меси в ансибалните връзки вечно. Накрая правителството на всяка планета щеше да стигне само до съответния извод.

Тя можеше да живее в постоянно напрежение с години, десетилетия, поколения, но колкото повече усилия хвърляше, толкова повече хора щяха да я намразят и да се страхуват от нея. Накрая пак щяха да я убият.

— Да се издаде книга тогава — не се отказваше Миро. — Нещо като „Царицата на кошера“ и „Хегемона“. Или „Животът на Човек“. Говорителя на мъртвите може да я напише. Да ги убеди да не го правят.

— Може би — съгласи се Валънтайн.

— Тя не може да умре — настояваше Миро.

— Знам, че не можем да искаме от нея да поема този риск. Но ако това е единственият начин да спасим Царицата на кошера и пекениносите...

Миро беше бесен:

— Не можеш да определяш нейната съдба! Какво е за теб Джейн? Една програма. Тя обаче е реална, не по-малко истинска от Царицата на кошера, не по-малко от който и да е от прасенцата...

— Още по-реална за теб, предполагам.

— Не по-малко. Забравяш, че познавам прасенцата като свои братя...

— Приемаш обаче възможността да бъдат унищожени като морална необходимост.

— Не изкривявай думите ми!

— Аз ги изправям. Ти можеш да приемеш да ги загубиш, защото те вече са загубени за теб. Загубата на Джейн обаче...

— Това, че ми е приятелка, да не означава, че не мога да се застъпя за нея? Нима решенията за живот и смърт трябва да се взимат от непознати?

Гласът на Якт, тих и плътен, прекъсна спора им:

— Успокойте се, и двамата. Няма вие да взимате това решение. Това е право само на Джейн. Само тя може да определи цената на собствения си живот. Не съм философ, но разбирам това.

— Добре казано — съгласи се Валънтайн.

Миро знаеше, че Якт е прав — Джейн трябваше да реши. Не можеше обаче да го приеме, защото знаеше какво ще е решението ѝ. Да оставят избора на нея, беше все едно да я помолят да го направи. И все пак в крайна сметка изборът щеше да е неин. Дори нямаше да се наложи да я пита какво е решила. За нея времето течеше толкова бързо,

особено сега, когато се движеха със скорост, близка до светлинната, че сигурно вече бе взела решението.

Твърде много му идваше, за да го приеме. Загубата на; Джейн щеше да е непоносима; самата мисъл за това заплашваше да го изкара от равновесие. Той не искаше да показва такава слабост пред чужди хора. Бяха добри, състрадателни хора, но той не искаше да го виждат как губи самообладание. Затова се наведе напред, запази равновесие и внимателно се вдигна от стола си. Трудно беше, защото само някои от мускулите му се подчиняваха и за придвижването от мостика до каютата трябваше да съсредоточи цялото си внимание. Никой не го последва, никой не опита да го заговори. И той им беше благодарен за това.

След като остана сам в каютата, той седна на койката си и Я извика. Безмълвно, както бяха свикнали. Въпреки че останалите на кораба вече знаеха за съществуването ѝ, той нямаше намерение да изоставя навиците си в общуването с нея.

— Джейн — призова я беззвучно.

— Да — обади се гласът в ухото му.

Той винаги си беше представял, че този нежен глас идва от устата на жена, невидима, но застанала съвсем близо до него. Затвори очи, за да си я представи по-добре. Польха от диханието ѝ върху страната му. Докосването на косата ѝ до лицето му, докато му говореше нежно, а той ѝ отвърщаше безгласно.

— Говори с Ендър, преди да решиш — призова я той.

— Вече говорих. Още преди да си го помислиш.

— Какво ти каза той?

— Да не правя нищо. Да не решавам нищо, докато заповедта не бъде издадена.

— Прав е. Може би няма да стигнат дотам.

— Може би. Може би на власт ще дойдат нови хора с нови политически виждания. Може би тези хора ще променят решението си. Може би пропагандата на Валънтайн ще успее. Може би във флотилията ще избухнат размирици.

Последното бе толкова невероятно, че Миро веднага разбра — Джейн бе сигурна, че заповедта ще бъде издадена.

— След колко време? — попита.

— флотилията трябва да пристигне след петнайсетина години. Година или по-малко след като тези два кораба достигнат планетата. Така го изчислих. Заповедта ще бъде изпратена преди това. Може би шест месеца преди пристигането на войската; което ще е около осем часа корабно време, преди флотилията да премине от светлинна към нормална скорост.

— Не го прави — замоли я Миро.

— Още не съм решила.

— Напротив. Решила си да го направиш.

Тя не отговори.

— Не ме изоставяй.

— Аз никога не изоставям приятелите си, ако не се налага.

Някои хора наистина постъпват така, но аз не.

— Просто недей — повтори той.

Заплака. Можеше ли тя да го види, да го почувства някак си от кристалчето в ухото му?

— Ще опитам.

— Намери друг начин. Измисли друго, за да ги спреш. Измисли начин да излезеш от флотичната мрежа, за да не могат да те убият.

— Така каза и Ендър.

— Направи го тогава!

— Мога да потърся такъв начин, но не се знае дали съществува.

— Трябва да съществува!

— Точно затова понякога се питам дали съм жива, или не. Вие, живите същества, мислите, че ако желаете нещо много силно, то ще се случи. Че ако го искате с цялото си сърце, то ще стане.

— Как можеш да търсиш нещо, ако не вярваш, че съществува?

— Независимо дали търся, или не, аз не се разсейвам или отегчавам, както се случва при хората. Ще опитам да измисля нещо.

— Помисли и за друго. Помисли върху това, каква си всъщност. Как работи разумът ти. Не можеш да откриеш начин да спасиш живота си, ако не знаеш как си се родила. А веднъж разбереш ли себе си...

— Тогава може да направя собствено копие и да го запазя някъде.

— Може би.

— Може би.

Той обаче знаеше, че тя не го вярва; не го вярваше и той. Тя съществуваше във филотичната мрежа на ансибалите; можеше да пази паметта си във всеки компютър на вселената, но нямаше къде да съхрани себе си, не и при положение че имаше нужда от филотичните връзки, за да съществува.

Освен ако...

— Какво мислиш за „третия живот“ на Лузитания? Дърветата и прасенцата комуникират филотично, нали?

— Не е същото. Това не е цифрова информация. Те не са кодирани както ансибалите.

— Може да не е цифрова, но информацията се предава по някакъв начин. По филотичен път. Царицата на кошера също — тя комуникира с бъргерите по този начин.

— Но комуникацията ѝ с тях не е мрежова. Те са свързани с нея едностранно.

— Откъде можеш да си сигурна, че няма да стане, след като не знаеш дори как си устроена самата ти?

— Добре. Ще обмисля въпроса.

— Мисли усилено.

— Познавам само един начин за мислене.

— Искях да кажа да му отделиш повече внимание.

Тя можеше да мисли по различни проблеми едновременно, но съществуваха приоритети, различни нива на внимание. Миро не искаше размислите ѝ върху собствената ѝ природа да се извършат на някое ниско равнище на вниманието ѝ.

— Ще му отделя.

— Значи ще помислиш. Нали?

Тя запази мълчание за известно време. Отначало той реши, че разговорът е приключил. Опита да си представи какъв би бил животът му в това тяло, но без Джейн. Можеше да я загуби още преди да пристигнат на Лузитания. И в такъв случай това пътуване щеше да се окаже най-ужасната грешка в живота му. Пътувайки със скоростта на светлината, той пропускаше трийсет години планетно време. Трийсет години, които можеше да прекара с Джейн. След толкова време може би щеше да приеме по-лесно загубата ѝ. Да я загуби сега обаче, само няколко седмици след като я бе срещнал... Обзе го самосъжаление. Очите му се изпълниха със сълзи.

— Миро.

— Какво?

— Как можеш да мислиш за нещо, за което никой досега не е мислил?

Отначало той не разбра.

— Миро, как мога да измисля нещо, което не е логично заключение от фактите, които хората вече са си обяснили и описали някъде?

— Ти постоянно мислиш за всякакви неща.

— Опитвам се да си представя нещо невъобразимо. Опитвам се да намеря отговори на въпроси, които хората никога не са си задавали.

— Можеш ли да го направиш?

— Ако не мога да измисля нещо оригинално, това означава ли, че съм само една компютърна програма, излязла от контрол?

— По дяволите, Джейн, повечето хора не успяват да измислят нищо оригинално през целия си живот. — Той се изсмя тихо. — Това означава ли, че са само спуснали се дърветата маймуни, излезли от контрол?

— Ти плачеше.

— Да.

— Май не вярваш, че мога да намеря изход. Мислиш, че... ще умра.

— О, вярвам, че можеш да намериш начин! Наистина. Това обаче не намалява страха ми.

— Страх, че аз ще умра.

— Страх, че ще те загубя.

— Толкова ли ще е ужасно? Да ме загубиш?

— О, Боже! — прошепна той.

— Колко ще скърбиш за мен? Час? Един ден? Година?

Какво искаше тя от него? Уверение, че когато умре, някой ще си спомни за нея? Че някой ще скърби за нея? Защо се съмняваше в това? Не го ли познаваше вече достатъчно? Може би тя бе достатъчно близка до хората, за да се нуждае от уверения за неща, които вече знаеше.

— Завинаги — отвърна той.

Сега тя се разсмя. Игриво.

— Ти няма да живееш толкова.

— Не можеш да си сигурна.

Джейн млъкна и не се обади повече. Миро остана сам с мислите си.

* * *

Валънтайн, Якт и Пликт обсъждаха току-що наученото, опитвайки се да решат какво може да означава то, какво може да се случи. Единственият извод, до който стигнаха, бе, че след като бъдещето не може да се предвиди, най-добре е да се надяват, че най-лошите им страхове са по-малко вероятни от най-добрите им надежди. Не лежи ли точно това в основата на битието?

— Да — съгласи се Пликт. — Ако не броим изключенията.

Типично за Пликт. Когато не преподаваше, тя говореше малко, но когато говореше, винаги слагаше край на разговора. Тя стана и се запъти към безнадеждно неудобното си легло; както обикновено, Валънтайн опита да я убеди да се върне на другия кораб.

— Варсам и Ро не искат да им се мотая в стаята — възрази Пликт.

— Напротив, нямат нищо против.

— Валънтайн — прекъсна я Якт, — Пликт не иска да се връща на другия кораб, защото не иска да изпусне нещо интересно.

— О.

Пликт се усмихна:

— Лека нощ.

Не след дълго Якт също си тръгна от мостика. Преди да излезе, той постави ръка на рамото на Валънтайн.

— Идвам след малко — успокои го тя.

И наистина имаше намерение да го последва веднага. Вместо това обаче остана на мостика, замислена, опитвайки се да си представи вселена, в която никое същество от нечовешки произход няма да бъде заплашено от изчезване. Царицата на кошера, пекениносите, а сега и Джейн, единствена от вида си, може би единствената, която можеше да съществува някога. Истински връх на разумния живот и въпреки това позната само на неколцина избрани. И всички те — заплашени да бъдат изтрети от лицето на вселената.

Най-после Ендър щеше да осъзнае, че това е естественият ход на събитията, че той може би не е отговорен за унищожението на бъргерите преди три хиляди години, както винаги си беше мислил. Ксеноцидът може би бе заложен във вселената. Никаква милост, дори за най-великите участници в играта.

Как можеше да си е мислила друго? Защо трябваше разумните същества да бъдат застраховани срещу изчезване, което е заплашвало всеки вид, появил се на света?

Може би час след напускането на Якт Валънтайн най-после изключи компютъра и стана, за да се оттегли в каютата си. Подтикната от нещо обаче, изведнъж спря и заговори на глас:

— Джейн? Джейн?

Никакъв отговор.

Нямаше логика да очаква ответ. Миро беше този, който носеше вграден в ухото кристал. Миро и Ендър. Колко хора можеше да наблюдава Джейн едновременно? Може би двама е най-големият брой, с който можеше да се справи.

А може би две хиляди. Или два милиона. Какво можеше да знае Валънтайн за едно същество, което се носеше като призрак сред филоличната мрежа? Дори Джейн да можеше да я чуе, Валънтайн нямаше никакво право да очаква, че ще ѝ се отзове.

Валънтайн спря в коридора между вратата на Миро и каютата, която обитаваха с Якт. Вратите не бяха звукоизолирани. От стаята им се чуваше лекото хъркане на Якт. Тя чу и друг звук. Дишането на Миро. Той не спеше. Може би плачеше. След като беше отгледала три деца, тя безпогрешно разпознаваше това неспокойно, тежко дишане.

„Той не е мое дете. Не трябва да се меся.“

Валънтайн бутна вратата — тя се отвори безшумно, върху леглото падна лъч светлина от коридора. Миро веднага спря да плаче и вдигна към нея подути очи.

— Какво искаш? — попита.

Тя влезе и седна на пода до койката, така че приближи лицето си на сантиметри от неговото.

— Никога не си плакал за себе си, нали? — попита.

— Два пъти.

— Тази вечер обаче плачеш за нея.

— Колкото за нея, толкова и за себе си.

Валънтайн се наведе, прегърна го и притисна главата му до рамото си.

— Не — опита да се противопостави той, но не се отдръпна.

Протегна непохватно ръка. Останаха прегърнати няколко минути. Може би това му помагаше. Валънтайн нямаше как да разбере. Той бързо се успокои. Отдръпна се в другия край на леглото.

— Съжалявам.

— Няма защо.

— Не казвай на Якт — прошепна той.

— Няма нищо за казване. Добре си поговорихме.

Тя стана и излезе, като внимателно затвори вратата след себе си. Той бе добро момче. Харесваше ѝ, че се интересува от мнението на Якт за него. А и какво означаваха за тях неговите сълзи на самосъжаление? И тя плачеше понякога. Тъгата, напомни си Валънтайн, е най-вече израз на самосъжаление у скърбящия.

ПЕТА ГЛАВА

ЛУЗИТАНСКАТА ФЛОТИЛИЯ

— Ендър казва, че когато военната флотилия на Междузвездния конгрес ни достигне, ще унищожи този свят,

— Интересно.

— Не се ли боиш от смъртта?

— Ние нямаме намерение да сме тук, когато пристигнат.

Цинджао не беше вече малко момиченце, криещо разкъравените си ръце. В момента, в който доказа, че е богоизбрана, животът ѝ се промени и десет години след този ден тя вече приемаше гласа на боговете и ролята, която получаваше от това в обществото. Научи се да приема привилегиите и даровете, дадени ѝ всъщност като израз на почит към боговете; както я учеше баща ѝ, тя не се възгордяваше, а напротив — ставаше все по-скромна след всяко, все по-тежко бреме, с което хората и боговете я товареха.

Приемаше задълженията си сериозно и намираще радост в тях. През последните десет години бе преминала през усилен, мъчителен процес на обучение. Тялото ѝ се оформи и тренира в компанията на други деца — с тичане, плуване, яздене, бой с; мечове, бой с пръчки, бой с кости. Заедно с другите деца тя запаметяваше езици — Старк, общия междузвезден език, който се използваше в компютрите; древнокитайски, на който се пееха древните песни и който се пишеше с красиви йероглифи върху оризова хартия или фин пясък; и новокитайски, използван в ежедневни разговори и изписван с обикновени букви, върху проста хартия или пръст. Никой освен самата Цинджао не се изненадваше от това, че учеше езиците много по-лесно, бързо и цялостно от останалите деца.

Другите учители я обучаваха отделно. Така тя усвои естествените науки и историята, математиката и музиката. Всяка седмица прекарваше половин ден с баща си, показваше му какво е научила и изслушваше мнението му. Похвалите му я караха да се

връща в стаята си, танцувайки от радост; дори лекият му упрек я принуждаваше да прекарва часове в проследяване на дървесинни жилки по дъските на пода в класната си стая, докато не се почувства отново достойна да се завърне към учението.

Друга част от обучението ѝ бе изключително нейна тайна. Тя наблюдаваше как баща ѝ успява да отлага ритуалите на почит към боговете. Знаеше, че когато боговете изискват от човек да изпълни ритуала на пречистване, нуждата да се подчиниш е неустоима. И въпреки това баща ѝ по някакъв начин ѝ устояваше — поне достатъчно дълго, за да може винаги да изпълнява ритуалите насаме. Цинджао жадуваше да има такава сила и затова започна да я възпитава у себе си. Когато боговете я караха да се чувства потискащо недостойна и очите ѝ започнеха да търсят по-тъмни жилки по дъските или изпитваше нужда да измие непоносимо мръсните си ръце, тя изчакваше, опитваше да се съсредоточи върху случващото се в момента и да отлага ритуала на подчинение колкото може повече.

Отначало ликуваше, ако успееше да отложи ритуала с минута — а когато най-последно волята ѝ се прекършеше, боговете я наказваха, като правеха задачата ѝ по-трудна и мъчителна от обикновено. Тя обаче не искаше да се предава. Тя беше дъщерята на Хан Фейдзъ, нали? И с годините научи онова, което знаеше баща ѝ: че човек може да живее с нуждата, да я потиска, често с часове, като ярък пламък, затворен в кутийка от прозрачен нефрит, опасен, ужасен огън от боговете, изгарящ сърцето ѝ.

Сетне, когато останеше сама, тя можеше да отвори кутийката и да пусне огъня на свобода, не като внезапно, унищожително изригване, а бавно, постепенно, изпълвайки се със светлина, докато навежда глава над жилките на дъските или над свещения леген, търкайки тихо и последователно ръцете си пемза, луга и алое.

Така тя промени настоящия вик на боговете в лично, дисциплинирано преклонение. Губеше самообладание само в редки моменти на объркване и тогава се хвърляше на пода а присъствието на някой учител или гост. Приемаше това унижение като способ на боговете да ѝ напомнят, че властта им над нея е абсолютна, че успехите ѝ в постигането на самоконтрол са ѝ позволени само за тяхно забавление. Тя бе доволна от тази частична свобода. Все пак доста нескромно би било да си мисли, че може да постигне съвършения

самоконтрол на баща си. Неговото необикновено благородство се коренеше в това, че боговете го уважаваха и затова не изискваха от него публично самоунижение; тя не бе сторила нищо, за да спечел такава почит.

Най-накрая обучението ѝ включваше по един ден на седмица, в който трябваше да участва заедно с обикновените хора в извършването на богоугоден труд. Това, разбира се, не беше ежедневиият труд, който се полагаше в канторите и фабриките. Богоугодният труд представляваше изнурителна работа на оризовите поля. Всеки мъж, жена или дете на Път извършваше тази дейност — приведени, нагазили до колене във вода, те садяха и жънеха ориза — налога за гражданството им.

— Така почитаме паметта на предците си — беше обяснил баща ѝ, докато бе още малка. — Показваме им, че никой от нас няма да търси нещо повече от онова, което му се, полага.

Оризът, събран с богоугоден труд, се смяташе за свещен; принасяха го в дар в храмовете и го ядяха на религиозните празници; поставяха го в малки купички като дар за боговете на домашното огнище.

Веднъж, през дванайсетата година на Цинджао, денят бе ужасно горещ и тя бързаше да приключи с работата си върху един научен реферат.

— Не ме карайте да ходя на оризовата нива днес — помоли тя учителя си. — Това, което върша тук, е много по-важно.

Учителят се поклони и излезе, но скоро баща ѝ дойде в ята. Носеше тежък меч и тя изпищя от ужас, когато той го вдигна над главата си. Нима искаше да я убие, задето е произнесла такива богохулни слова? Ала той не я нарани — как можеше да си помисли, че ще го направи? Вместо това мечът се стовари върху компютъра ѝ. Металните части се изкривиха; пластмасата се разпадна на парчета. Машината бе унищожена.

Баща ѝ не повиши глас; изрече почти шепнешком:

— Първо боговете. Сетне предците. После хората. След тона управниците. Накрая себе си.

Това бе най-ясният закон на Пътя. Върху това беше изграден този свят. Тя бе забравила: ако си прекалено зает, за да извършваш богоугоден труд, значи си се отклонил от Пътя.

Цинджао никога нямаше да забрави този урок. С времето тя се научи да обича слънцето, прежуриящо превития ѝ гръб, хладната кална вода около краката си, оризовите листа, протягащи се като пръсти от тинята, за да се преплетат с нейните. Покрита с тинята на оризовите ниви, тя никога не се почувства нечиста, защото знаеше, че е мръсна в чест на боговете.

Накрая, на шестнайсетгодишна възраст, обучението ѝ привърши. Оставаше ѝ само да докаже, че е станала зряла жена — задача, толкова важна и трудна, че се поставяше само пред богоизбраните.

Тя се изправи пред великия Хан Фейдзь в стаята му. Както нейната, тя бе обширно помещение; както в нейната, постелята за спане бе проста, една рогозка на пода; както нейната, по-голямата част от обзавеждането се състоеше от маса с компютър. Тя никога не беше влизала в стаята на баща си, без да завари нещо на дисплея над компютъра: диаграми, триизмерни модели, времеви симулации, думи. Най-често обикновени думи. Букви или йероглифи, плуващи във въздуха върху симулирани страници, движещи се надолу и нагоре, едни до други, за да може баща ѝ да ги сравнява.

В стаята на Цинджао останалото пространство бе свободно. Тъй като на баща ѝ не му се налагаше да проследява дървесинни жилки по дъските, той не изпитваше нужда да живее в такива строги лишения. Въпреки това обзавеждането му беше скромно. Една черга — при това без прекалено много шарки. Една ниска масичка със статуетка отгоре. Голи стени с една-единствена картина. И тъй като помещението бе огромно, всеки от тези предмети изглеждаше изгубен в безкрая, като далечен плач в пустинята.

Внушението на това обзавеждане бе ясно: Хан Фейдзь предпочиташе простотата. По един предмет от всеки вид украса е достатъчен за чистата душа.

За Цинджао обаче внушението бе съвсем различно. Защо-то тя забелязваше нещо, което никой друг от домакинството не осъзнаваше: чергата, масичката, статуетката и картината се сменяха всеки ден. И никога не се повтаряха. Затова урокът за нея беше следният: Чистата душа никога не трябва да се привързва към каквото и да било. Чистата душа трябва всеки ден да се среща с различни неща.

Тъй като поводът на посещението ѝ беше официален, тя не! се приближи зад гърба му, за да погледне върху какво работи, опитвайки

да отгатне с какво се занимава. Този път влезе по средата на стаята и коленичи върху едноцветната черга, която днес бе с цвета на яйце от червеношийка с малко петно в единия ъгъл. Със сведени очи изчака баща ѝ да се приближи до нея.

— Хан Цинджао — заговори той. — Нека видя изгрева в лицето на дъщеря си.

Тя вдигна глава, погледна го и се усмихна. Той също се усмихна:

— Задачата, която ще ти поставя, не е лесна дори за опитен, зрял човек.

Цинджао сведе глава. Беше очаквала тежко изпитание от баща си и бе готова за него.

— Погледни ме, Цинджао.

Тя отново вдигна глава, погледна го в очите.

— Това няма да е учебна задача. Това е изпитание за истинския живот. Задача, която Междузвездният конгрес ми постави; от нея може да зависи съдбата на цели народи и светове.

Цинджао очакваше изпитанието с напрежение, но сега баща ѝ сякаш се опитваше да я уплаши.

— В такъв случай трябва да дадеш тази задачата на някой, на когото имаш доверие, не на едно неопитно дете.

— Ти от години не си дете, Цинджао. Готова ли си да чуеш задачата си?

— Да, татко.

— Какво знаеш за Лузитанската флотилия?

— Всичко ли, което знам, исках да ти кажа?

— Само онова, което смяташ за важно.

Значи това бе изпитание, в което да се види доколко се е научила да отдели важното от маловажното в познанието по определена тема.

— флотилията е изпратена, за да подчини непокорната колония Лузитания, където законите за ненамеса в съществуването на единствения познат на човечеството чуждо родов разумен вид са били нарушени.

Беше ли достатъчно това? Не — баща ѝ чакаше още.

— Съпротивата срещу тази мярка започна от самото начало — добави тя. — Една личност, наричаща себе си Демостен, издава статии, носещи неприятности.

— Какви неприятности по-точно?

— Демостен предупреждава всички колонизирани светове, че изпращането на флотилията към Лузитания е опасен прецедент. Въпрос на време било, преди Междувездният конгрес да изпрати войски и за тяхното подчиняване. Пред католическите светове и католическите малцинства навсякъде във вселената Демостен обвинява Конгреса, че цели да накаже епископа на Лузитания, задето изпратил мисионери сред пекениносите, за да спаси душите им от ада. Учените предупреждава, че принципите на независимата наука били под заплаха: целият свят бил на път да попадне под ботуша на военните, защото хората предпочитали да слушат учените си, вместо да се подчиняват на бюрократите, управляващи от милиони светлинни години разстояние. А пред всички Демостен твърди, че Лузитанската флотилия е въоръжена с деструктуриращото молекулно устройство. Разбира се, това очевидно е лъжа, на която обаче някои вярват.

— Какви резултати постигат тези статии?

— Не знам.

— Те постигат много добри резултати — обясни баща й. — Преди петнайсет години първите от тях бяха толкова ефективни, че едва не предизвикаха революция в някои колонии.

Едва не предизвикали революция в колониите? Преди петнайсет години? Цинджао знаеше само за едно такова събитие, но никога не беше предполагала, че е свързано със статиите на Демостен. Тя се изчерви.

— Това е било по времето на Колониалната харта. Първия ти велик договор.

— Договорът не беше мой. Той принадлежеше колкото на Конгреса, толкова и на колониите. Защото ужасният сблъсък бе избегнат. И Лузитанската флотилия продължи великата си мисия.

— Ти си написал всяка отделна буква в този договор, татко.

— С това само изразих желанията и стремежите на народите от двете страни на договора. Бях просто един писар.

Цинджао наведе глава. Знаеше истината, всички я знаеха. Това бе началото на величието на Хан Фейдзь, защото не само че беше съчинил договора, ами и бе убедил и двете страни да го приемат почти без никакви поправки. След това Хан Фейдзь се беше превърнал в един от най-уважаваните съветници на Конгреса; всеки ден получаваше писма от най-великите мъже и жени на вселената. Ако

наричаше себе си прост писар в това голямо начинание, то бе само заради огромната му скромност. Цинджао знаеше също, че майка ѝ вече е била на смъртно легло, когато е завършвал делото си. Такъв бе баща ѝ — не беше пренебрегнал нито жена си, нито задачата си. Не беше успял да спаси живота на майка ѝ, но бе спасил много животи, които са могли да бъдат загубени във войната.

— Цинджао, защо казваш, че твърдението, че флотилията е въоръжена с ДМ устройството, е очевидна лъжа?

— Защото... защото това би било чудовищно. Това би било като ксеноцида на Ендър — да унищожиш цял един свят. Власт, способна на това, няма нито право, нито причина да съществува във вселената.

— Кой те научи на това?

— Богоугодността. Боговете са създали звездите и всички планети — какъв е човекът, та да ги унищожава?

— Боговете обаче са създали и природните закони, които — позволяват да бъдат унищожени; какъв е човекът, та да отказва да приеме от боговете онова, което са му дарили?

Цинджао занемя от изненада. Никога не беше чувала баща си да говори в защита на каквато и да е форма на насилие; той мразеше войната във всяко нейно проявление.

— Отново те питам — кой те научи, че такава власт няма нито право, нито причина да съществува във вселената?

— Това е моя идея.

— Да, но това изречение е точен цитат.

— Да. От Демостен. Само че, ако човек вярва в някоя идея, тя става негова. Ти си ме учил на това.

— Човек трябва внимателно да обмисли последствията от една идея, преди да започне да вярва в нея.

— „Докторчето“ не бива никога да бъде използвано срещу Лузитания, затова изобщо не бива да бъде пращано.

Хан Фейдзъ кимна сериозно:

— Откъде си сигурна, че никога не бива да бъде използвано?

— Защото ще унищожи пекениносите, млад и красив народ, който усилено развива потенциала си на разумен вид.

— Пак цитат.

— Татко, чел ли си „Животът на Човек“?

— Да.

— Как тогава можеш да се съмняваш в правото на пекениносите да съществуват?

— Казах, че съм чел „Животът на Човек“. Не — че вярвам на написаното там.

— Не вярваш ли?

— Нито вярвам, нито го отричам. Книгата се появи след прекъсването на ансибалните връзки на Лузитания. Затова е възможно да не е била написана там, а ако не е била написана там, тогава всичко в нея са измислици. Това изглежда напълно вероятно, защото е подписана от Говорителя на мъртвите, също както „Царицата на кошера“ и „Хегемона“, датиращи отпреди хиляди години. Някой очевидно опитва да извлече изгода от преклонението на хората към тези древни трудове.

— Аз вярвам, че написаното в „Животът на Човек“ е истина.

— Това е твое право, Цинджао. Но защо вярваш, че е така?

„Защото ми звучеше справедливо, когато я четох“ — можеше ли да отговори така на баща си? Да, можеше да каже каквото си иска.

— Защото, когато я четох, ми се стори, че е истина.

— Разбирам.

— Сега знаеш, че съм глупачка.

— Напротив. Знаем, че си мъдра. Когато човек чуе истината, част от него реагира по определен начин независимо от изразните средства и доказателствата. Дори да е представен нескоропосано, ти пак ще харесаш разказа, ако обичаш истината. Дори да е очевидно, че е измислица, ти пак ще повярваш в частиците истина, които ще съдържа, независимо сред какви лъжи са скрити.

— Защо тогава ти не вярваш в написаното в „Животът на Човек“?

— Изразих се неточно. Двамата с теб използваме две различни значения на думите „истина“ и „вяра“. Ти вярваш, че написаното в книгата е истина, защото го чувстваш дълбоко в себе си. Чувството за истина обаче няма нищо общо с фактите, с това, дали в книгата са описани реални събития от реалния свят. Твоето вътрешно чувство за справедливост е породено от изводите на книгата, от това, че описва принципите на света, начина, по който боговете налагат волята си върху човешките същества.

Цинджао се замисли само за миг, сетне кимна с разбиране:

— Значи „Животът на Човек“ може по принцип да е вярна, но да е лъжлива при точно определените обстоятелства.

— Да. Можеш да получиш огромна мъдрост от книгата, защото в нея е залегнала истината. Ала дали тя е точно описание на самите пекениноси? Трудно е да се повярва в това един подобен на бозайник организъм да се превръща в дърво след като умре. Красиво като художествено произведение. Невероятно от научна гледна точка.

— Да, но как можеш да си сигурен в това, татко?

— Не мога, не. Природата е създавала много странни неща и действително има възможност всичко в „Животът на Човек“ да е истина. Затова нито вярвам в написаното, нито го отричам. Просто се съмнявам. Но не очаквам Конгресът да се отнесе към Лузитания като към планета, населена с чудати същества като описаните в „Животът на Човек“. Защото от известното досега пекениносите може да са опасни за нас. Те са враждебен вид.

— Рамани?

— Според книгата, да. Но рамани или варелсе, ние не знаем точно какво представляват, флотилията е въоръжена с „Докторчето“, защото може да се окаже наложително да спаси човечеството от невъобразима опасност. Не ние ще решаваме дали да бъде използвано, или не; Конгресът ще реши. Не ние решаваме дали да бъде изпратена флотилията; Конгресът решава. И със сигурност не ние ще решаваме дали тази планета трябва да продължи да съществува; боговете са решили, че може да има такава ситуация.

— Значи Демостен е прав. Флотилията наистина е въоръжена с деструктуриращото устройство.

— Да.

— И правителствените документи, които той огласява, са истински.

— Да.

— Но... татко, ти подкрепяш онези, които твърдят, че са фалшификати.

— Също както боговете говорят само на избрани, така тайните на управляващите трябва да бъдат известни само на онези, които ще ги използват правилно. Демостен дава мощни знания на хора, които не са способни да ги използват разумно, и затова, за доброто на тези хора, тези тайни трябва да им бъдат отнети. Единственият начин това да се

направи, след като веднъж са станали известни, е като се заменят с лъжи; така истината отново се превръща в твоя тайна.

— Значи Демостен не е лъжец. Значи Конгресът е този, който лъже.

— Демостен е враг на боговете. Никой разумен управник няма да изпрати Лузитанската флотилия, без да се подготви за всяка възможност. Демостен обаче използва информацията си за присъствието на „Докторчето“ на борда на корабите, за да принуди Конгреса да оттегли флотилията. С това цели да вземе властта от ръцете на онези, които са определени от боговете да управляват човечеството. Какво ще стане с хората, ако отхвърлят управниците, дадени им от боговете?

— Ще настъпят хаос и страдания — отвърна Цинджао.

Историята бе пълна с примери за хаос и страдания, докато Боговете не изпратят пак силни управници, които да въведат ред.

— Значи Демостен е казал истината за „Докторчето“. Мислиш ли, че враговете на боговете никога не могат да казват истината? Де да беше така. Така по-лесно щяхме да ги разпознаваме.

— Ако можем да лъжем в служба на боговете, какви други престъпления можем да вършим?

— Какво е престъпление?

— Деяние против закона.

— Кой закон?

— Разбирам: Конгресът създава закона, значи законът е Всичко, което каже Конгресът. Конгресът обаче е съставен от хора, които могат да вършат както добро, така и зло.

— Сега си по-близо до истината. Ние не можем да вършим престъпления в името на Конгреса заради това, че той кове законите. Ако обаче Конгресът върши зло, като му се подчиняваме, ние също участваме в това зло. Това е въпрос на съвест. Ако това стане обаче, Конгресът със сигурност ще загуби подкрепата на боговете. А ние, богоизбраните, няма нужда да чакаме много, за да го разберем. Ако Конгресът загуби подкрепата на боговете, ние ще научим моментално.

— Значи ти лъжеш в полза на Конгреса, защото той има подкрепата на боговете.

— И затова знам, че като запазвам тайната им, върша добро на хората.

Цинджао никога не се беше замисляла за Конгреса от такава гледна точка. Във всички исторически книги той бе представен като велик обединител на човечеството, а според учебниците това беше благородна постъпка. Сега обаче тя разбираше, че някои от действията му можеха и да не изглеждат добри. Това обаче не означаваше, че не са.

— В такъв случай трябва да науча от боговете дали волята на Конгреса е и тяхна воля.

— Ще го направиш ли? — попита Хан Фейдзь. — Ще се подчиняваш ли на волята на Конгреса, ако знаеш, че има подкрепата на боговете, дори да смяташ действията му за несправедливи?

— Да ти се закълна ли искаш?

— Да.

— Тогава, да, ще се подчинявам, стига да имат подкрепата на боговете.

— Трябваше да те накарам да се закълнеш, за да удовлетвориш изискванията за сигурност на Конгреса. Не можеш да ти задам задачата без това. — Той прочисти гърлото си. — Сега обаче ще поискам и друга клетва.

— Ще ти я дам, ако мога.

— Тази клетва е от... искам я заради голямата си любов към теб. Хан Цинджао, ще служиш ли на боговете във всичко, по всякакъв начин, през целия си живот?

— О, татко, няма нужда да давам такава клетва. Нали боговете вече ме избраха, нали ми позволиха да чувам гласовете им...

— Независимо от това аз искам да ми се закълнеш.

— Винаги, във всичко, по всякакъв начин ще служа на боговете.

За нейна изненада баща ѝ коленичи пред нея и взе ръцете ѝ и своите. По лицето му се застичаха сълзи.

— Ти свали от сърцето ми най-тежкото бреме, което някога съм носил.

— Как го направих, татко?

— Преди майка ти да умре, тя поиска да ѝ обещае едно нещо. Каза, че тъй като целият ѝ характер може да се изрази само с отдадеността ѝ на боговете, единственият начин да я опознаеш е, като те науча да им служиш. През целия си живот досега съм се опасявал да

не се проваля, да не се отвърнеш от боговете. Да не ги намразиш. И да не би да се окажеш недостойна за гласовете им.

Това поразя Цинджао дълбоко. Тя винаги се беше смятала за дълбоко недостойна пред боговете, за нечиста пред погледа им — дори когато не я караха да следи жилки в дървесината. Идва сега разбираше какво е могла да загуби: любовта на майка си.

— Всичките ми страхове вече са минало. Ти си съвършената дъщеря, Цинджао. Вече служиш добре на боговете. А сега, след като ми даде клетва, мога да съм сигурен, че това ще продължи завинаги. То ще донесе голяма радост в небесния дом, който обитава майка ти.

„Нима? На небето знаят слабостите ми. Ти, тате, виждаш само, че още не съм разочаровала боговете. Мама знае колко пъти съм била на крачка от това, колко нечиста съм винаги когато боговете ме погледнат.“

Ала той изглеждаше така изпълнен с радост, че тя не посмя да му покаже колко се бои от деня, в който всички щяха да видят колко е недостойна. Затова го прегърна.

И все пак не се сдържа да попита:

— Татко, мислиш ли, че мама е чула, когато ти дадох клетвата си?

— Надявам се. Ако е пропуснала, сигурен съм, че боговете ще запазят ехото на гласа ти, ще го съхранят в някоя морска раковина и тя ще може да го чува всеки път, щом я допре до ухото си.

Имаха навика често да играят тази игра на въображението. Цинджао забрави страховете си и бързо измисли отговор:

— Не, боговете ще запазят докосването на прегръдката ни и ще го втъкат в топъл шал, който тя ще носи, когато на небето настъпи зима.

Тя почувства облекчение, че баща ѝ не каза „да“. Той само се надяваше майка ѝ да я е чула. Може би не беше — и така нямаше да остане разочарована, когато дъщеря ѝ се провали.

Баща ѝ я целуна, сетне се изправи:

— Готова ли си сега да чуеш задачата си?

Той я хвана за ръка и я заведе до масата си. Тя застана до него, а той се настани на стола си. Цинджао не беше много по-висока от него, когато той седеше. Може би още не бе достигнала височината на възрастна жена, но се надяваше да не расте повече. Не искаше да се

превърне в някоя от онези едри, прегърбени жени, които носеха тежки товари на полето. По-добре да си мишка, отколкото глиган, така ѝ бе казала Мупао преди години.

Баща ѝ изкара една звездна карта над компютъра и тя позна района веднага. В центъра се намираше звездната система на Лузитания, макар че мащабът бе прекалено дребен, за да се различат отделните планети.

— Лузитания е в центъра — отбеляза Цинджао.

Баща ѝ кимна. Въведе още няколко команди.

— Гледай сега. Не мониторното поле, пръстите ми. Това заедно с гласа ти са паролата, която ще ти осигури достъп до информацията, от която имаш нужда.

Той написа на клавиатурата: Банд4. Тя веднага се досети за значението на тази парола. Предшественичка на сърцето на майка ѝ бе Дзян Цин, вдовицата на първия комунистически император Мао Дзедун. Когато Дзян Цин и съюзниците ѝ били свалени от власт, Заговорът на страхливците ги охулил като престъпници, действащи под името „Бандата на четиримата“. Майката на Цинджао бе истинска дъщеря на сърцето на великата мъченица от миналото. И сега Цинджао имаше възможност да отдава дължимата почит на предшественичката на сърцето на майка си всеки път щом напишеше паролата за достъп. Изключително красиво хрумване на баща ѝ.

В мониторното поле се появиха много зелени точки. Тя бързо ги преброи, без дори да се замисля — бяха деветнайсет, разположени на известно разстояние от Лузитания, но заобикалящи я от всички страни.

— Това Лузитанската флотилия ли е?

— Това са позициите на корабите преди пет месеца.

Баща ѝ отново натисна няколко клавиша. Всички зелени точки изчезнаха.

— А това е положението им днес.

Тя ги затърси с поглед. Никъде обаче не забеляза нито една зелена точка. Въпреки това баща ѝ явно очакваше от нея да види нещо.

— Да не са стигнали вече Лузитания?

— Корабите са там, където ги виждаш — отвърна баща ѝ. — Преди пет месеца флотилията изчезна.

— Къде е отишла?

— Никой не знае.

— Да не е имало бунт?

— Никой не знае.

— Цялата ли флотилия?

— До последния кораб.

— Какво имаш предвид под „изчезнали“?

Баща ѝ я погледна с усмивка:

— Много добре, Цинджао. Това е правилният въпрос. Никой не е могъл да ги види; бяха в открития космос. Затова те не са изчезнали физически. Сигурно още продължават по курса си. Изчезнаха само в този смисъл, че всяка връзка с тях е прекъсната.

— Ансибалите ли?

— Замлъкнаха. Всичките в рамките на три минути. Нито едно предаване не беше прекъснато. Просто след края на последното не получихме никакъв друг сигнал.

— Всички връзки на корабите с всички планетно разположени ансибали навсякъде ли? Това е невъзможно. Дори при експлозия, ако изобщо може да съществува толкова голяма — по така или иначе това не може да е причинено от едно-единствено събитие, защото те са на прекалено големи разстояния един от друг.

— Е, това всъщност може да се случи, Цинджао. Ако можеш да си представиш толкова мащабен катаклизъм, може звездата на Лузитания да е станала свръхнова. За наблюдаването на взрива дори от най-близкия свят ще са необходими десетилетия. Проблемът е в това, че тя би била най-невероятната свръхнова в историята. Не невъзможно, но невероятно.

— А и щеше да има някакви предупредителни признаци.

Някакви промени в състоянието на звездата. Корабните уреди не са ли засекли нещо?

— Не. Затова смятаме, че загубата на връзка не се дължи на никое известно досега астрономическо явление. Учените не могат да измислят логично обяснение. Затова опитахме да проведем разследване за саботажа. Опитахме да проникнем в ансибалните компютри. Проверихме личните досиета на всеки член на екипажите за вероятна подривна дейност на борда. Проведохме криптоанализ на всички разговори в търсене на някаква комуникация между конспираторите. Военните и правителството анализираха всичко, което се сетиха, че може да се анализира. Полицията на всяка планета

проведе разследвания; проверихме благонадеждността на всеки ансибален оператор.

— Въпреки че комуникациите са прекъснати, ансибалите още ли са свързани?

— А ти как мислиш?

Цинджао се изчерви.

— Разбира се, че трябва да са свързани. Връзките биха останали дори срещу флотилията да е използвано деструктуриращо устройство, защото ансибалите са свързани с фрагменти от субатомни частици. Те ще продължат да съществуват дори корабите да са превърнати в космическа прах.

— Не се смущавай, Цинджао. Мъдрите са мъдри не защото не допускат грешки. Те са такива, защото поправят грешките си веднага щом ги забележат.

Сега обаче Цинджао се червеше по друга причина. Горещата кръв се качваше в главата ѝ, защото тя си даде сметка каква ще е задачата ѝ. Това обаче бе невъзможно. Той не можеше да ѝ даде задача, с която хиляди много по-мъдри хора не са се справили.

— Татко — прошепна тя, — каква е задачата ми?

Тя все още се надяваше да е някакъв малък въпрос, свързан с изчезването на флотилията. Разбра обаче, че всяка надежда е напразна, още преди той да отговори.

— Трябва да откриеш всички възможни обяснения за изчезването на флотилията и да изчислиш вероятността да се случат. Междувзвездният конгрес трябва да разбере механизма на събитието и да се погрижи то да не се повтаря.

— Но, татко, аз съм само на шестнайсет! Няма ли по-мъдри от мен?

— Може би са прекалено мъдри, за да се заемат с тази задача. Ти обаче си твърде млада, за да сметнеш, че си прекалено умна. Достатъчно си неопитна, за да се замислиш за невъзможни неща и да откриеш защо може да са възможни. И най-вече — боговете ти говорят с невероятна яснота, бляскаво мое дете, Величествено ярка.

Точно от това се беше опасявала: че баща ѝ ще очаква от нея успех заради благоразположението на боговете. Той не разбираше за колко недостойна я смятаха те, колко я мразеха.

А имаше и друг проблем.

— Какво ще стане, ако успея? Ако открия къде е Лузитанската флотилия и възстановя връзката? Няма ли вината за унищожаването на Лузитания да е моя, ако се стигне дотам?

— Хубаво е, че първата ти мисъл е на съчувствие към народа на Лузитания. Уверявам те, че Междузвездният конгрес няма да използва ДМ устройството, ако не се окаже абсолютно неизбежно, а това е толкова невероятно, че аз не допускам да се случи. А дори и да стане, Конгресът е този, който трябва да реши. Както е казал моят предшественик на сърцето: „Ако наказанието, наложено от мъдреца, е леко, то не е от милосърдие; ако е тежко, то не е, защото е жесток; той просто върши онова, което му налага епохата. Обстоятелствата се менят с времето и начинът, по който постъпваме, се променя с тях.“ Мога да те уверя, че Междузвездният конгрес ще се отнесе към Лузитания не с милосърдие или жестокост, а според онова, което е необходимо за доброто на човечеството. Точно затова се подчиняваме на управниците: защото служат на хората, които служат на предците, които служат на боговете.

— Татко, аз бях недостойна заради самата мисъл, че може да е другояче.

Цинджао вече не само съзнаваше, а и чувстваше нечистотата си. Имаше нужда да измие ръцете си. Имаше нужда да проследи някоя жилка в дървесината. Но тя се сдържа. Трябваше да почака.

„Каквото и да направя — помисли си, — последствията ще са ужасни. Ако се проваля, татко ще загуби достойнството си пред Конгреса и пред народа на Път. Това ще покаже на много хора, че не е достоен да бъде избран за бог на Път след смъртта си.

Ако успея обаче, резултатът може да бъде ксеноцид. Макар че изборът е право на Конгреса, аз пак ще знам, че благодарение на мен това е станало възможно. Отговорността ще бъде отчасти моя. Независимо какво ще направя, аз ще претърпя провал и ще бъда омърсена и недостойна.“

Изведнъж баща ѝ заговори, сякаш боговете са му показали! тайните на сърцето ѝ:

— Да, ти беше недостойна и продължаваш да си недостойна в мислите си дори сега.

Цинджао се изчерви и наведе глава засрамена — не защото мислите ѝ са толкова прозрачни за баща ѝ, а защото изобщо е

позволила на такива непокорни идеи да ѝ минат през ума.

Баща ѝ докосна нежно рамото ѝ:

— Аз обаче вярвам, че боговете ще те направят достойна. Междузвездният конгрес има подкрепата на небето, но и ти си избрана да следваш свой собствен път. Ти можеш да успееш в това велико дело. Ще се нагърбиш ли с него?

— Ще опитам.

„...и ще се проваля, но това няма да изненада никого, най-малко боговете, които знаят много добре колко съм недостойна.“

— Всички архиви ще бъдат отворени за теб, щом произнесеш името и въведеш паролата си. Ако имаш нужда от помощ, само кажи.

Тя напусна стаята на баща си с достойнство и положи големи усилия да се качи по стълбите към своята спалня бавно. Едва след като затвори вратата след себе си, тя се хвърли на колене и запълзя по пода. Продължи да проследява жилки по дъските, докато очите ѝ се замъглиха. Бе толкова омърсена, че дори след това не се почувства пречистена, затова отиде при умивалника и започна да търка ръце, докато не получи знак, че боговете са доволни. Прислужниците ѝ опитаха на два пъти да я прекъснат с покани за храна, но когато виждаха, че разговаря с боговете, се оттегляха с ниски поклони.

Не миенето на ръцете обаче я накара да се почувства пречистена. Усецането за чистота дойде едва когато прогони последната капка на съмнение от сърцето си. Междузвездният конгрес имаше подкрепата на боговете. Тя трябваше да се изчисти от всяко съмнение. Каквото и да смятаха да правят с Лузитанската флотилия, те със сигурност изпълняваха волята на боговете. Следователно тя трябваше да им помогне за постигането му. И ако тя изпълняваше волята на боговете, те щяха да ѝ помогнат да се справи със задачата си. Всеки път, когато през главата ѝ минеше друга мисъл, всеки път, когато си спомнеше думите на Демостен, тя си налагаше да ги изтрие от ума си, като си казваше, че трябва да се подчинява на управниците, които властват с подкрепата на боговете.

Когато разумът ѝ се прочисти, ръцете ѝ бяха разкъравени.

„Така се ражда разбирането на истината — рече си тя. — Ако измия достатъчно голяма част от греховете си на простосмъртна, божествената истина ще се излее върху мен.“

Най-сетне се почувства пречистена. Беше късно и очите ѝ бяха уморени. Въпреки това тя седна пред компютъра си и се захвана за работа.

— Покажи ми докладите от всички изследвания, извършени досега след изчезването на Лузитанската флотилия, като започнеш с най-скорошните — нареди.

Почти веднага над компютъра ѝ започнаха да се появяват букви, страница след страница, като редици маршируващи войници. Тя прочиташе една и я отпращаше, тогава се появяваше следващата. Чете в продължение на седем часа, докато спря да различава буквите; неусетно заспа пред компютъра.

* * *

Джейн наблюдава всичко. Може да върши едновременно милион неща и отделя внимание на хиляди. Способностите ѝ не са неограничени, но са толкова по-широки от жалкото умение да мислиш за едно, докато вършиш друго, че могат да се приемат за такива. Тя няма ограничения на сетивата като нас; или по-скоро ние сме най-голямото ѝ ограничение. Тя не може да види или узнае нищо, което не е вкарано като данни в някой компютър, свързан със световната мрежа.

Това е най-малкото ограничение, за което може да си помисли човек. Тя има почти моментален достъп до компютърните данни на всеки космически кораб, до всеки сателит, до всяка система за контрол на движението и до почти всяко електронно устройство за следене в света на хората. Това обаче означава, че тя почти никога не става свидетел на семейни скандали, любовни авантюри, училищни спорове, вечерни клюки или горчиви сълзи, пролети в някоя самотна стая. Тя знае само онези аспекти от живота ни, които са представени като цифрова информация.

Ако я попиташ какъв е точният брой на човешките същества в колонизираните светове, тя веднага ще ти даде число, получено чрез преброяванията на населението и данните за раждаемостта и смъртността във всички населени кътчета на вселената. Дори може да ти представи списък на имената, макар че животът на никой човек не е толкова дълъг, за да го прочете. И ако вземеш някое случайно име —

Хан Цинджао например — и попита Джейн: „Кое е това лице?“, тя почти веднага ще ти даде цялостна статистика за този човек — дата на раждане, гражданство, възраст на родителите, височина и тегло от последния лекарски преглед, оценки в училището.

Всичко това обаче са само сухи данни — Джейн знае тази информация, но тя не означава нищо за нея. Да я попиташ за Хан Цинджао, е все едно да се поинтересуваш от някоя водна молекула в състава на далечен облак. Молекулата със сигурност е там, но в нея няма нищо особено, което да я отличава от милиони други в непосредствена близост до нея.

Това беше така до момента, в който Хан Цинджао започна да използва компютъра си, за да получи достъп до всички изследвания, проведени по проблема с изчезването на Лузитанската флотилия. Тогава името на Хан Цинджао се издигна с много степени във вниманието на Джейн. И на нея много бързо ѝ стана ясно, че тази Хан Цинджао, макар и едва на шестнайсет, представлява сериозен проблем за нея. Защото Хан Цинджао не беше свързана с никоя бюрократична институция, нямаше идеологически амбиции или материални интереси, които да защитава, и затова притежаваше по-широк и следователно по-опасен поглед върху информацията, натрупана от човешките организации.

Защо бе толкова опасна? Беше ли оставила Джейн някакви следи, които Цинджао да намери?

Не, разбира се, че не. Джейн не беше оставила следи. Бе мислила да подхвърли някои, за да направи изчезването на Лузитанската флотилия да изглежда като саботаж, авария или следствие от някаква космическа катастрофа. Беше се откачала от тази идея, защото не можеше да създаде никакви материални доказателства. Можеше само да остави лъжливи данни в компютърните системи. Те нямаше да имат никакво материално покритие в реалния свят и всеки средноинтелигентен учен щеше бързо да осъзнае, че това е фалшива информация. След това щеше да се досети, че изчезването на Лузитанската флотилия е причинено от някой с невъобразимо пълен достъп до компютърните системи. Това със сигурност щеше да доведе до много по-бързото ѝ разкриване, отколкото ако не остави никакви следи. Да не остави нищо, със сигурност беше най-разумната постъпка; и докато Хан Цинджао не започна разследването си, това се

беше оказало напълно успешно. Всички, които се занимаваха с разследването, търсеха на обичайните места. Полицията на много планети провери известните дисиденти (и на различни места изтезава някои от тях, докато не изтръгна ненужни самопризнания, при което пяха изготвени доклади, а случаите — приключени). Военните търсеха доказателства за военно противопоставяне — най-вече космически кораби от враждебни цивилизации, защото все още помнеха инвазията на бъргерите преди три хиляди години. Учените търсеха свидетелства за някакво неочаквано, невидимо астрономическо явление, което би могло да доведе до унищожаването на флотилията или до избирателното прекъсване на ансибалните връзки. Политиците потърсиха други виновници. Никой не можеше да си представи Джейн и затова никой не можеше да я открие.

Хан Цинджао обаче разглеждаше всичко цялостно, внимателно, систематично, провеждаше конкретни търсения в данните. Тя несъмнено щеше да изнамери доказателствата, които да покажат и в крайна сметка да доведат до края на съществуването на Джейн. Доказателствата бяха, най-просто казано, липсата на доказателства. Никой друг не можеше да го види, защото никой не подхождаше непредубедено към разследването.

Това, което Джейн не можеше да знае, бе, че почти нечовешкото търпение на Цинджао, прилежното ѝ съсредоточаване върху детайлите и постоянното префасониране и препрограмиране на компютърните търсения са резултат от безкрайни часове, прекарани на колене, приведена над дървения под, в следене на жилки дървесина върху дъските, от единия край на стаята до другия. Джейн не можеше да се досети по никакъв начин, че този жесток урок от боговете прави Цинджао най-опасния ѝ враг. За Джейн бе ясно само това, че някоя си Хан Цинджао вероятно може да открие онова, което никой друг не разбираше: че всяко логично обяснение за изчезването на Лузитанската флотилия вече е елиминирано.

При това оставаше само един извод: че някоя невиждана досега сила притежава способността или да накара разпръснатите на голямо разстояние един от друг кораби да изчезнат едновременно (доста малко вероятно), или да прекъсне ансибалните връзки на цялата флотилия. И ако същият методичен ум започне да обмисля възможните такива сили, накрая щеше да достигне до истинската: независимо същество, което

живее между (а не е изградено от) филоличните лъчи, свързващи всички ансibaldi. И тъй като тази идея беше вярна, никой нямаше да може да я обори нито с експерименти, нито с логически съждения. Накрая тази теория щеше да остане единствена. И в този момент някой щеше да предприеме действия по отношение на откритието на Цинджао и да унищожи Джейн.

Затова Джейн започна да следи изследването на Цинджао все по-внимателно. Тази шестнайсетгодишна дъщеря на Хан Фейдзъ, тежаща 36 килограма и висока 160 сантиметра, произлизаща от най-висшата социална и интелектуална каста на китайския даоистки свят на планетата Път, бе първото човешко същество, познато на Джейн, което работеше с точността и последователността на компютър и следователно на самата Джейн. И макар че Джейн можеше да проведе изследването, отнемащо месеци на Цинджао, за не повече от час, опасната истина бе, че Цинджао подхожда почти по същия начин, по който би подходила и Джейн. И следователно нямаше причини Джейн да предполага, че Цинджао няма да достигне, извода, който би достигнала и тя.

Следователно Цинджао бе най-опасният враг на Джейн, а Джейн нямаше как да я спре — поне физически. Ако опита да прекъсне достъпа ѝ до информация, само щеше да я доведе по-бързо до знанието за съществуването си. Затова вместо открито противопоставяне Джейн потърси друг начин да спре врага си. Тя не разбираше напълно човешката природа, но Ендър я беше научил едно: за да накараш един човек да спре да се занимава с нещо, трябва да убиеш желанието му за това.

ШЕСТА ГЛАВА

ВАРЕЛСЕ

— Как успяваш да говориш направо в съзнанието на Ендър?

— Сега, след като знаем къде се намира, това е естествено като храненето.

— Как го откри? На мен никога не ми се е удавало да говоря в съзнанието на някого, който не е преминал в третия живот.

— Открехме го чрез ансибалите и електронните устройства, свързани с тях — открехме тялото му в пространството. За да достигнем съзнанието му, трябваше да навлезем в хаоса и да създадем мост.

— Мост ли?

— Преходно създание, което отчасти напомня неговия разум, отчасти нашия.

— Ако можете да достигнете съзнанието му, защо не му попречихте да ви унищожи?

— Човешкият мозък е много странен. Преди да успеем да разберем онова, което открехме там, преди да разберем как да говорим в това изкривено пространство, моите сестри и майки бяха унищожени. Ние продължихме да изучаваме разума му през всичките тези години, чакахме, стояхме в пашкула, докато той не ни откри; едва след като дойде при нас, започнахме да му говорим направо.

— Какво стана с моста, който създаде?

— Никога не сме се замисляли за това. Вероятно още е някъде из вселената.

Новият сорт картофи умираха. Ендър забеляза характерните кафяви петна по листата, прекършените стъбла там, където растенията бяха станали толкова крехки, че и най-слабият ветреца ги пречупваше. Сутринта всичките изглеждаха здрави. Проявата на болестта бе толкова внезапна, последствията ѝ — толкова унищожителни, че причина можеше да е само вирусът Десколада.

Ела и Новиня щяха да останат разочаровани — толкова надежди възлагаха на този сорт. Ела, заварената дъщеря на Ендър, бе разработила ген, караш всяка клетка на организма да синтезира три различни вещества, за които се знаеше, че забавят развитието на вируса. Новиня, съпругата на Ендър, работеше върху ген, който да направи клетъчните ядра непроницаеми за всяка молекула с размери, по-големи от една десета от тези на Десколадата. Бяха вкарали и двата гена в този; сорт картофи и когато ранните изследвания показаха, че и двата са били задържани, Ендър занесе младите растения на опитното поле и ги посади. Той и помощниците му ги следяха вече в продължение на шест седмици. Всичко сякаш вървеше добре.

Ако експериментът беше успешен, този метод можеше да се използва за всички растения и животни, с които се изхранваха хората на Лузитания. Вирусът на Десколадата обаче се оказа прекалено хитър — в крайна сметка успя да се справи и с това. Е, все пак шест седмици бяха по-добре от обичайните два-три дена. Може би бяха на прав път.

А може би нещата бяха стигнали вече твърде далеч. През първите години след пристигането на Ендър на Лузитания новите сортове и породи земни растения и животни успяваха да преживеят по двайсетина години, преди вирусът да разчете генетичната им информация и да я разруши. През последните години обаче той явно се беше развил в нова форма, която можеше да разчита генома на който и да е земен организъм за дни или дори за часове.

Напоследък единственото, което позволяваше на земните колонисти да отглеждат растенията и животните си, беше един препарат, който моментално убиваше Десколадата. Сред колонистите имаше такива, които искаха цялата планета да бъде третирана с този химикал и вирусът да бъде заличен веднъж завинаги от вселената.

Пръскането на цялата планета с препарата беше непрактично, но не и невъзможно; имаше други причини за отхвърляне на тази идея. Всяка местна форма на живот зависеше напълно от Десколадата, за да може да се размножава. Това включваше и прасенцата — или пекениноси, местния разумен вид, — чийто репродуктивен цикъл бе неразривно свързан с единственото местно дърво. Ако Десколадата бъдеше унищожена, това поколение пекениноси щеше да е последното. Това означаваше ксеноцид.

Засега всяка идея да се предприеме каквото и да било, което би унищожило прасенцата, биваше отхвърляна веднага от повечето жители на Милагре, човешкото селище. Засега. Ендър обаче знаеше, че много хора ще променят мнението си, ако някои факти станат обществено достояние. Например на малцина беше известно, че вирусът досега се е адаптирал два пъти към химикалите, които използваха за унищожаването му. Ела и Новиня вече бяха разработили няколко препарата, така че при следващото нагаждане на Десколадата към вирицида, употребяван и момента, веднага можеха да преминат към нов. По същия начин вирусът вече се беше приспособил веднъж към инхибитора, използван за потискането му в човешкия организъм. Инхибиторът се прибавяше към храната на всички в колонията, така че всеки човек го поглъщаше с нея.

Инхибиторите и вирицидите действаха на един и същ принцип. Някой ден, точно както вирусите се бяха научили да се адаптират към всеки земен организъм, щяха да се нагодят и към двата типа химикали и тогава нямаше да има значение колко различни препарата са разработили — Десколадата щеше да изчерпи запасите им за броени дни.

Само неколцина знаеха истинските мащаби на опасността, надвиснала над Милагре. Малцина си даваха сметка колко много зависи от работата на Ела и Новиня, ксенобиолозите на Лузитания; с колко малко успяват да изпреварят Десколадата; колко унищожителни ще са последствията, ако изостанат.

И добре, че беше така. Ако колонистите узнаеха това, много от тях щяха да кажат: „Щом е неизбежно някой ден Десколадата да ни надвие, да я унищожим сега. Ако това ще убие прасенцата, жалко, но тук въпросът е: или те, или ние. Ние избираме да спасим себе си.“

На Ендър му беше много лесно да приеме философското гледище и да каже: „По-добре да загине една малка човешка колония, отколкото да унищожим един цял вид разумни същества.“ Знаеше, че този аргумент нямаше да бъде приет сред човеците, обитаващи Лузитания. Тук на карта бе поставен техният живот, животът на децата им; абсурдно беше да иска от тях да се жертват заради друг вид, който не разбираха, а съвсем малко от тях харесваха. Това нямаше смисъл и от генетична гледна точка — еволюцията насърчава само организми, които имат някаква воля за оцеляване. Дори самият епископ да обяви,

че Господ е наредил всички човеци на Лузитания да жертват живота си за спасяването на прасенцата, надали щяха да са много онези, които да му се подчинят.

„Не съм сигурен дори дали самият аз съм готов на такава саможертва — мислеше Ендър. — Макар че нямам собствени деца. Макар че вече съм преживял унищожаването на един разумен вид — макар че сам започнах това унищожение и знам колко е тежко моралното бреме от него. Не съм сигурен, че мога да оставя човешките си братя и сестри да умрат, независимо дали от глад, защото хранителните култури са унищожени, или от далеч по-мъчителната смърт, причинявана от Десколадата, унищожаваша човешкото тяло за броени дни.

И все пак... мога ли да се примиря с унищожението на прасенцата? Мога ли да позволя да се извърши още един ксеноцид?“

Той вдигна едно от счупените картофени стъбла с покрити с петна листа. Щеше, разбира се, да го занесе на Новиня. Тя или Ела щеше да го изследва и да потвърди очевидното. Още един провал. Той прибра картофеното клонче в едно стерилно пликче.

— Говорителю.

Беше Плантър, негов помощник и най-близък приятел сред прасенцата.

Плантър бе син на един пекенинос на име Човек, когото Ендър бе изпратил в „третия живот“, дървесния стадий на пекениносовия жизнен цикъл. Ендър вдигна прозрачното пликче, за да може помощникът му да види листата вътре.

— Много смърт наистина, Говорителю — отбеляза Плантър, без да изразява видимо никаква емоция.

Отначало това бе най-дразнещото в работата с прасенцата — те не издаваха емоции, които хората да могат лесно да тълкуват. Това беше най-голямата пречка за приемането им от повечето колонисти. Прасенцата не бяха нито симпатични, нито отблъскващи — те бяха просто странни.

— Ще опитаме пак — заяви Ендър. — Мисля, че вече сме по-близо.

— Съпругата ти иска да те види — съобщи Плантър.

Думата „съпруга“, дори преведена на Старк, бе толкова странна за един пекенинос, че те винаги я произнасяха с мъка.

— Плантър почти изкрещя, когато я казваше. Самата идея за „съпружеството“ обаче толкова се беше набила в главите им, че макар, когато се обръщаха лично към Новиня, да използваша името ѝ, те винаги употребяваха думата за семейното ѝ положение пред мъжа ѝ.

— Тъкмо отивах при нея — отвърна Ендър. — Би ли измерил и записал данните на тези картофи?

Плантър подскочи („Като пуканка“, помисли си Ендър). Макар че лицето му остана (за очите на човек) безизразно, високият му вертикален скок показваше, че е поласкан. Плантър обожаваше да работи с електронните уреди, защото апаратите му бяха интересни, а и му носеха допълнително уважение сред останалите пекениноси. Той веднага започна да вади камерата и компютъра от чантата, която винаги носеше със себе си.

— Когато свършиш, пригответи, моля те, този парцел за изгаряне.

— Да, да — отвърна Плантър. — Да, да, да.

Ендър въздъхна. Пекениносите страшно се дразнеха, когато хората им казваха неща, които вече знаят. Плантър, разбира се, беше добре запознат с работата, която трябваше да се свърши, след като Десколадата се нагоди към поредния нов сорт — „образованият“ вирус трябваше да бъде унищожен, докато още е в изолация. Нямаше смисъл да се обогатява популацията на Десколадата с нови щамове. Затова Ендър не би-ваше да му напомня. И все пак по този начин човеците задоволяваха чувството си за отговорност — проверяваха отново и отново, макар да знаеха, че не е необходимо.

Плантър бе толкова зает, че почти не забеляза излизането на Ендър. След като влезе в дезинфекционната камера на изхода на полето, Ендър се съблече, постави дрехите си в стерилизатора, след което извърши обеззаразяващия ритуал — започна да се върти с високо вдигнати ръце, да прикляква и отново да се изправя, така че никоя част на тялото му да не бъде пропусната от комбинацията от радиация и газове, с които бе изпълнено помещението. Вдиша дълбоко през устата и носа, след това се закашля — защото газовете бяха едва поносими за човешкия организъм. Три минути със смъдящи очи и свити спазматично бели дробове, размахваш ръце, клякаш и ставаш ритуалът на почит към Десколадата. Унижение пред безспорния господар на планетата.

Накрая процедурата привърши. „Опекох се като пиле на грил“ — помисли си Ендър. Когато в помещението навлезе свеж въздух, той взе дрехите си и ги облече, все още топли. Веднага щом напусне дезинфекционната камера, тя щеше да се нагрее до температура, много по-висока от топлинната издръжливост на вируса. Нищо не можеше да оцелее в помещението при последния етап от обеззаразяването. При влизането на следващия посетител тя щеше да е абсолютно стерилна.

Въпреки това Ендър не можеше да прогони мисълта, че вирусът ще намери начин да преодолее и това — ако не през дезинфекционната камера, то през тънката молекулно-деструктурираща бариера, обграждаща опитното поле като невидима крепостна стена. По принцип никаква молекула, по-голяма от сто атома, не можеше да премине тази бариера, без да се разпадне. Оградите от двете страни на тази стена пречатстваха достъпа на хора и прасенца до смъртоносния район — но Ендър винаги си бе представял какво ще се случи на някого, ако мине през молекулно-деструктуриращото поле. Всяка клетка на тялото щеше да бъде убита моментално. Може би тяло! то щеше да запази целостта си. Във въображението си обаче Ендър винаги си представяше как то се превръща в прах от другата страна на бариерата и лекият бриз го отнася, преди да; е докоснало земята.

Това, което най-много тревожеше Ендър в молекулно-деструктуриращата бариера, бе фактът, че действаше на същия принцип, както ДМ устройството. Точно той беше използвал това оръжие, създадено за отбрана от космически кораби и ракети, за унищожаване на планетата на бъргерите, когато преди три хиляди години командваше военната флотилия на; човечеството. А сега същото оръжие бе изпратено от Междузвездния конгрес срещу Лузитания. Според Джейн Конгресът вече опитал да издаде заповед за използването му. Тя я блокирала, като прекъснала ансибалните връзки между флотилията и останалата част на човечеството. Не можеше обаче да има гаранция, че някой прекалено чувствителен капитан на кораб, уплашен от липсата на комуникации, нямаше да го използва въпреки всичко срещу Лузитания.

Беше немислимо, но те все пак го бяха направили — Конгресът бе изпратил заповед за унищожаването на Лузитания. За извършването на ксеноцид. Нима Ендър бе написал „Царицата на кошера“ напразно? Нима вече бяха забравили?)

Ала за тях това не беше „вече“. За повечето хора това бе минало преди три хиляди години. И макар че Ендър написа „Животът на Човек“, малцина вярваха на написаното. Книгата не се ползваше с такава популярност, че Конгресът да не посмее да навреди на пекениносите.

Защо бяха решили да го направят? Вероятно със същата цел, с която ксенобиолозите използваша молекулно-деструктуриращата бариера: за да изолират една опасна болест, та да не може да засегне и други популации. Конгресът вероятно се стремеше да ограничи чумата на планетарното недоволство. Когато флотилията пристигне обаче, със или без заповеди, тя можеше да използва „Докторчето“ и за решаване на проблема с Десколадата — ако нямаше планета Лузитания, нямаше да има и бързо мутиращ, полуинтелигентен вирус, търсец възможност да изличи човечеството от вселената.

Разстоянието от опитното поле до новата ксенобиологична лаборатория не беше голямо. Пътеката се виеше през едно ниско възвишение покрай гората, играеща роля на майка, баща и живо гробище на това племе прасенца, след това към северната врата на оградата, ограничаваща човешкото селище.

Оградата бе трън в окото на Ендър. Вече нямаше причина да съществува, след като политиката на минимален контакт между хора и прасенца бе изоставена и двата вида мислещи същества преминаваха свободно през вратата. При пристигането на Ендър оградата беше заредена с поле, причиняващо ужасни болки в организма, който минеше през него. По време на борбата за право на свободно общуване между видовете големият заварен син на Ендър, Миро, бе попаднал в полето за няколко минути, при което беше претърпял непоправими мозъчни увреждания. Премеждието на Миро обаче бе само най-болезненият и най-очевиден израз на онова, което бариерата причиняваше на човешката душа. Психобариерата беше изключена вече от трийсет години. Оттогава нямаше никаква причина да съществува отчуждение между хора и пекениноси въпреки това оградата оставаше. Човеците на Лузитания искаха да бъде така. Искаха границата между хора и прасенца да съществува.

Точно затова ксенобиологичната лаборатория бе преместена до реката. Ако пекениносите искаха да вземат участие в изследванията, лабораторията трябваше да е близо до оградата, а всички опитни

полета — извън нея, за да няма опасност от неочаквани сблъсъци между човеци и прасенца.

Когато Миро се отправи на път, за да посрещне Валънтайн, Ендър си помисли, че като се върне, ще остане изненадан от големите промени на Лузитания. Беше си представял, че Миро ще заvari хората и прасенцата да живеят рамо до рамо, два различни вида в пълна хармония. Вместо това Миро щеше да намери колонията почти непроменена. С малки изключения човеците на Лузитания не копнееха за близък контакт с други разумни същества.

Добре че Ендър остави Царицата на кошера да възстанови расата на бъргерите толкова далеч от Милагре. Планираше да съдейства за взаимното опознаване на човеци и бъргери. Вместо това двамата с Новиня бяха принудени да държат присъствието на този вид в дълбока тайна. Ако земните колонисти не можеха да се сближат с бозайникоподобните пекениноси, знанието за насекомовидните бъргери със сигурност щеше да предизвика силна ксенофобска вълна.

„Имам прекалено много тайни — мислеше си Ендър. — Толкова години вече съм Говорител на мъртвите, разкривам тайни, помагам на хората да живеят в светлината на истината. Сега не издавам и половината от това, което ми е известно, защото, ако цялата истина се узнае, ще се възцарят страх, омраза, жестокости, убийства, войни.“

Недалеч от вратата, но от външната ѝ страна стояха две дървета-бащи; едното се казваше Рутър, другото — Човек. Човек бе пекениносът, когото Ендър трябваше да убие ритуално, за да скрепи договора между човеци и прасенца. След това Човек се възроди от целулоза и хлорофил, най-сетне зрял мъжки, способен да има деца.

В момента Човек се радваше все още на огромен престиж не само сред прасенцата на този клан, а и сред другите племена. Ендър знаеше, че е жив, но въпреки това, като гледаше дървото, не можеше да не си спомни как е умряла предишната жизнена форма на Човек.

Ендър нямаше проблеми в общуването с дървото-баща, неведнъж бе разговарял с него. Просто не можеше да мисли за това дърво като за същата личност, която беше познавал в лицето на пекениноса на име Човек. Можеше да приеме, че полята и спомените, изграждащи личността, преминават непокътнати от пекениноса в дървото. Разбирането обаче не винаги води до вяра. Човек му се струваше толкова чужд сега...

Но въпреки това си оставаше негов приятел. Ендър докосна кората му. Сетне пристъпи към Рутър и докосна и неговата кора. Той никога не беше познавал това дърво като пекенинос — Рутър бе убит от ръцете на друг и при пристигането на Ендър на Лузитания дървото му вече бе добре развито. Когато говореше с Рутър, Ендър не изпитваше чувство на тъга и загуба.

В основата на Рутър, между корените му, лежаха много пръчки. Едни бяха донесени от друго място, други бяха от клоните на самото дърво. Това бяха говорещи пръчки. Прасенцата ги използваша, за да бият по ствола на дървото-баща; дървото променяше кухините под собствената си кора, за да моделира звука, да говори по особен, бавен начин. Ендър умееше да бие ствола му в определен ритъм — непохватно, но достатъчно добре, за да чуе говора му.

Днес обаче на Ендър не му беше до разговори. Нека Плантър да им разкаже за поредния провал. Ендър щеше да разговаря с Рутър и Човек по-късно. Щеше да говори с Царицата на кошера. С Джейн. С всички. И след всичкото това говорене те нямаше да бъдат и с крачка по-близо до разрешаването на проблемите, които се очертаваха в най-близко бъдеще. Защото това разрешаване не зависеше от никакви разговори. Зависеше от знанията и действията им — знания, които само други човеци можеха да придобият, действия, които само други човеци можеха да извършат. Нямаше начин, по който Ендър сам да разреши този проблем.

Всичко, което можеше да направи, всичко, което правеше от последната си битка като дете-воин, бе да говори и да слуша. В друга епоха и на друго място това щеше да е достатъчно. Но не и сега. Много и най-различни опасности грозяха Лузитания, някои предизвикани от самия Ендър. И въпреки това никоя от тях не можеше да бъде разсеяна нито с мисъл, нито с действие от страна на Андрю Уигин. Както на всички жители на Лузитания, неговото бъдеще бе в ръцете на други. Разликата между него и тях беше в това, че той знаеше всички опасности, всички възможни последствия от всеки неуспех или грешка. Кой бе по-нещастен, онзи, който умира, без да знае съдбата си до последния момент, или онзи, който наблюдава приближаващото унищожение отдалеч, стъпка по стъпка, с дни, седмици, години?

Ендър остави дърветата-бащи и продължи по отъпканата пътека към човешката колония. Мина през портата на селището, през вратата

на лабораторията по ксенобиология. Пекениносът, който служеше като доверен помощник на Ела, се казваше Ням, макар че никой не изпитваше трудности да го чува. Той го въведе в кабинета на Новиня, където Ела, Новиня, Куара и Грегото вече се бяха събрали. Ендър вдигна пликчето с картофеното стръкче.

Ела поклати глава; Новиня въздъхна. Не изглеждаха обаче и наполовина толкова разочаровани, колкото очакваше Ендър. Очевидно бяха намислили нещо ново.

— Предполагам, че можеше да се очаква — каза Новиня.

— Все пак трябваше да опитаме.

— Защо трябва да опитваме? — попита Грегото.

Той бе най-малкият син на Новиня — и следователно заварен син на Ендър — и бе прехвърлил трийсетте. Беше блестящ учен, но като че винаги приемаше ролята на вечния опонент в семейните дискусии, независимо дали се обсъждаха проблеми на ксенобиологията, или в какъв цвят да се преобоядисат стените.

— С тези нови сортове само помагаме на вируса да се адаптира към всички похвати, които използваме, за да го спрем — продължи той. — Ако не го унищожим скоро, той ще унищожи нас. А разкараме ли веднъж Десколадата, ще можем вече да си отглеждаме най-обикновените стари сортове картофи, без да се занимаваме с тези глупости.

— Не можем! — изкрещя Куара.

Енергичното ѝ избухване изненада Ендър. Куара по принцип избягваше да взема думата, а да повишава тон, изобщо не ѝ беше в характера.

— Казвам ви, че Десколадата е жив организъм — настоя тя.

— Вирусът си е вирус — възрази Грегото.

Призивът на Грегото за унищожаване на Десколадата разтревожи Ендър — не беше в негов стил да се обявява с такава лекота за нещо, което би довело до изчезването на пекениносите. Грегото на практика бе израсъл сред прасенцата — познаваше ги по-добре от всекиго, знаеше езика им по-добре от всеки друг.

— Деца, запазете тишина и ме оставете да обясня всичко на Андрю — прекъсна ги Новиня. — С Ела обсъждахме какво да правим, ако експериментът с картофите се провали, и тя ми каза... не, ти му обясни, Ела.

— Идеята е проста. Вместо да опитваме да създадем сортове, които потискат развитието на вируса, да се заемем със самия вирус.

— Точно така — намеси се Грего.

— Млъквай — сръза го Куара.

— Направи ни тази услуга, Грего, вслушай се в любезната молба на сестра си — добави Новиня.

Ела въздъхна и продължи:

— Не можем да го унищожим, защото така ще унищожим всички местни организми. Затова аз предлагам да развием нов щам на Десколадата, който продължава да играе ролята си в репродуктивния цикъл на всички форми на живот на Лузитания, но без способността да се адаптира към други видове.

— Можеш ли да отстраниш тази част от вирусния геном?

Можеш ли да я намериш?

— Не е много вероятно. Мисля обаче, че мога да открия всички гени на вируса, които са активни в прасенцата и останалите животинско-растителни видове, да ги запазя и да премахна всичко останало. След това мога да прибавя частична репродуктивна способност и някои рецептори, които да отговарят за адекватната реакция на промените в организма гостоприемник, да включим всичко това в една органела и готово — ще създадем заместник на Десколадата, с чиято помощ пекениносите и останалите местни видове ще продължат да живеят в безопасност.

— И след това ще унищожим всички Десколада-вируси с химикали, така ли? — попита Ендър. — Ами ако вече са резистентни?

— Не, няма да ги пръскаме с химикали, защото така няма да унищожим вирусите, които вече са включени в организма на останалите живи същества на планетата. Това е най-тънкия момент...

— Сякаш другите бяха лесни — вметна Новиня, — да създадеш нова органела от нищо...

— Не можем просто да инжектираме тези органели в няколко прасенца или дори във всички, защото ще се наложи да го вкараме и във всяко местно животно, растение и тревичка.

— Няма да стане — съгласи се Ендър.

— Затова трябва да изобретим начин за повсеместно разпространение на органелите и в същото време да унищожим всички Десколада-вируси.

— Това е ксеноцид — намеси се Куара.

— Точно в това е спорът — обясни Ела. — Куара твърди, че Десколадата е разумно същество.

Ендър погледна най-малката си заварена дъщеря:

— Разумна молекула?

— Те имат език, на който общуват, Андрю.

— И как става това? — попита Ендър.

Така и не можеше да си представи как една молекула, била тя и толкова голяма и сложна като на Десколадата, ще проговори.

— Подозирах го от дълго време. Нямах намерение да казвам, докато не се уверя, но...

— Което означава, че и тя не е сигурна — заяви триумфално Гrego.

— Ама сега съм почти сигурна и вие не можете да унищожите този вид.

— Как общуват? — поинтересува се Ендър.

— Не като нас, разбира се. Прехвърлят си информация един на друг на молекулно ниво. Забелязах го за пръв път, когато изследвах как новите резистентни щамове на Десколадата се разпространяват толкова бързо и изместват старите вируси за толкова кратко време. Не можех да разреша проблема, защото си задавах неверен въпрос. Те не заместват старите. Те просто си прехвърлят съобщения.

— Хвърляли си стрелички — допълни саркастично Гrego.

— Така го нарекох в началото — оправда се Куара. — Не можех да си представя, че това може да е вид реч.

— Защото не е никаква реч — настоя Гrego.

— Това беше преди пет години — отбеляза Ендър. — Ти твърдеше, че „стреличките“, които си изпращали, носели необходимите гени и когато всички вируси ги получили, те променяли структурата си, за да включат новата генетична информация. Това надали може да се нарече език.

— Само че това не е единственият случай, когато си разменят стрелички — продължи да се инати Куара. — Тези информационни молекули се обменят постоянно и през повечето време изобщо не са включени в организма. Те биват прочитани от определени части на Десколадата, след това се предават на други вируси.

— И това ти наричаш език? — попита Гrego.

— Още не. Понякога обаче, след като вирусът прочете някоя от тези стрелички, той прави нова и я изпраща. Ето кое ме кара да мисля, че това е език: предната част на всяка нова стреличка винаги е еднаква със задната част на тази, в отговор на която се изпраща. Това поддържа нишката на разговора.

— „Разговор“ — изсумтя презрително Гrego.

— Пази тишина — срязва го Ела.

Дори след всички тези години, даде си сметка Ендър, гласът на Ела все още притежаваше силата да запуши устата на Гrego; поне в някои случаи.

— Проследила съм някои от тези разговори до стотина реплики. Повечето заглъхват много по-рано. Една част се включват в основното тяло на вируса. Ето обаче най-интересното — това е напълно волеви процес. Понякога един вирус избира едно съобщение и го запазва, докато другите не му обръщат никакво внимание. Понякога повечето вируси прочитат едно и също послание. Районът, в който съхраняват тези съобщения обаче, е най-трудният за определяне. Такъв е, защото не е част от структурата им, това е тяхната памет и отделните индивиди са съвсем различни един от друг. Те освен това изхвърлят някои от фрагментите на паметта си, когато приемат прекалено много съобщения с информация.

— Това е много интересно — намеси се Гrego, — но не е наука. Може да има безброй логични обяснения за тези „стрелички“ и за хаотичното им свързване и отделяне...

— Не е хаотично!

— Това не е никакъв език — отсече Гrego.

Ендър престана да следи спора, защото Джейн му шепнеше от кристала в ухото му. Напоследък му говореше доста по-рядко, отколкото преди. Той се заслуша внимателно.

— Тя е надушила нещо — шепнеше Джейн. — Прегледах резултатите от изследването й; тук има нещо, което не може да се наблюдава при никое друго субклетъчно същество. Проведох много различни анализи на данните и колкото повече симулирам и изследвам това особено поведение на Десколадата, толкова по-малко ми прилича то на обмен на информация и толкова повече започва да ми напомня за разумно общуване. В момента не можем да изключим възможността то да е волева реакция.

Когато Ендър отново насочи вниманието си към спорещите, говореше Грегo:

— Защо трябва да превръщаме всичко, за което още не сме намерили обяснение, в мистични брътвежи? „Открих нова форма на живот! Открих нова форма на живот!“

— Стига! — изкрещя Куара.

— Този спор излиза от контрол — намеси се Новиня. — Грегo, опитай да се придържаш към разумните аргументи.

— Трудно е, след като всичко е толкова неразумно. Къде се е чуло и видяло микробиолог да се влюби в някаква си молекула?

— Стига! — повиши глас Новиня. — Куара е толкова учен, колкото си и ти, и...

— Беше учен — промърмори Грегo.

— И — ако бъдеш така любезен да си затвориш устата, за да ме чуеш — има право да бъде изслушана.

Новиня беше бясна, но Грегo явно не се трогваше.

— Би трябвало да си разбрал вече, Грегo, че някои идеи може да ни се струват абсурдни, но след като бъдат развити, могат да доведат до коренни промени на виждането ни за света.

— Наистина ли мислиш, че случаят е такъв? Говорещ вирус? *Se Quara sabe tanto, porque nao diz que e que aqueles bichos dizem?* Като знае толкова, може ли да ни каже какво си говорят тези малки негодници?

Това беше знак, че спорът е излязъл от релси — Грегo започваше да говори на португалски вместо на Старк, езика на науката... и дипломацията.

— Има ли значение? — попита Ендър.

— Значение! — повтори Куара.

Ела погледна Ендър смаяно:

— Единствената разлика е, че в единия случай ще лекуваме смъртоносна болест, а в другия ще унищожим един цял вид разумни същества. Мисля, че има значение.

— Исках да кажа дали има значение знаем ли какво си говорят.

— Не — отговори Куара. — Вероятно никога няма да разберем езика им, но това не променя факта, че те са разумни същества. Пък и какво могат да си кажат един вирус и един човек?

— Какво ще кажеш за: „Моля ви, престанете да ни убивате“? — предложи Грегю. — Ако успеем да го преведем на вируски, може и да има някаква полза.

— Само че, Грегю — каза Куара с най-милиия си глас, — ние ли ще им го кажем, или те на нас?

— Няма нужда да вземаме окончателно решение сега — обяви Ендър. — Имаме малко време.

— Как може да си сигурен? — попита Грегю. — Как можеш да си сигурен, че утре няма всички да се събудим с обриви, рани, треска и накрая да умрем, защото през нощта вирусът е измислил начин да ни изтреби до крак? Въпросът е на живот и смърт.

— Мисля, че Грегю току-що ни показва защо трябва да изчакаме — каза Ендър. — Чухте ли как се изказа той за Десколадата? Да „измисли“ как да ни изтреби до крак. Дори той смята, че Десколадата може да мисли.

— Такъв е изразът.

— Всички се изразяваме така. И така мислим. Защото всички го чувстваме по този начин — че сме във война с Десколадата. Това е повече от борбата с една обикновена болест — то е, сякаш сме изправени пред интелигентен, находчив враг, който предугажда всеки наш ход. В цялата история на медицината никой не се е борил срещу заболяване, което да има толкова много стратегии за отпор.

— Само защото никой не се е борил с микроб с толкова голяма и сложна молекула — не се предаваше Грегю.

— Точно така. Това е уникален вирус и затова е възможно да притежава способности, които не сме си представяли, че може да съществуват у организъм с по-проста структура от гръбначно животно.

За момент думите на Ендър останаха сякаш да висят във въздуха; за момент му се стори, че може би е изиграл полезна роля на тази среща, че може да е постигнато съгласие.

Грегю скоро разсея илюзиите му:

— Дори Куара да е права, дори да е попаднала точно в деветката и всички Десколада-вируси да са доктори по философия и да публикуват трудове на тема „Как да прецакаме човека?“, какво? Да не искате да легнем и да се правим на умрели, защото вирусът, срещу който се борим, е толкова умен?

Новиня отговори спокойно:

— Мисля, че Куара трябва да продължи с изследването си и да получи всичко необходимо за това, докато Ела извършва своето.

Този път тази, която възрази, бе Куара:

— Защо да си давам труд да ги изучавам, ако останалите ще разработват начини да ги унищожите?

— Това е добър въпрос. От друга страна, защо да си даваш труда да ги изследваш, ако те успеят да измислят как да се спасят от химическите ни средства и ни убият до един?

— Те нас или ние тях — промърмори Гrego.

Новиня беше взела добро решение, даде си сметка Ендър — да продължат и двете насоки на изследване и да вземат решение, когато имат повече информация. Междувременно и Куара, и Гrego грешаха в изводите си — и двамата приемаха, че решението зависи единствено от това, дали Десколадата е мислещо същество.

— Дори да са разумни създания — намеси се Ендър, — това не означава, че са недосегаеми. Всичко зависи от това — дали са рамани, или варелсе. Ако са рамани, ако можем да ги разберем и те да разберат нас достатъчно добре, за да заживеем в сътрудничество, добре. Ние ще сме в безопасност и те няма от какво да се опасяват.

— Великият миротворец възнамерява да подпише договор с една молекула — присмя му се Гrego.

Ендър не му обърна внимание:

— От друга страна, ако те опитват да ни унищожат и не можем да намерим начин да общуваме с тях, тогава те са варелсе; разумни същества, но враждебно настроени и опасни. Варелсе са чужденци, с които не можем да съжителстваме. Варелсе са същества, с които постоянно сме във война на живот и смърт, и в такъв случай единственият ни избор е да направим всичко възможно, за да победим.

— Точно така — намеси се одобрително Гrego.

Въпреки победоносния тон на брат си Куара изслуша внимателно думите на Ендър, обмисли ги и накрая кимна:

— Стига да не приемем от самото начало, че са варелсе.

— Дори тогава може да има и компромисно решение — добави Ендър. — Вероятно Ела може да открие начин да замести всички Десколада-вируси, без да унищожават паметта и начина им на общуване.

— Не! — тросна се отново Куара. — Не можем, нямаме право да им оставяме разума, а да им отнемеме способността да се адаптират. Това е все едно на всички да ни ампутират част от мозъка. На война като на война. Да ги убием, но да не им оставяме спомените, след като сме отнели волята им.

— Това няма значение — намеси се Ела. — Защото е невъзможно. И без това съм си поставила достатъчно невъзможни задачи. Работата с Десколадата не е никак лесна. Не е като изследването и оперирането на някое животно. Как ще упоя молекулата така, че да не се излекува, докато правя ампутацията? Може Десколадата да не е много сложно същество, но със сигурност е по-способно в оцеляването, отколкото аз — в молекулярната хирургия.

— Засега — вметна Ендър.

— Засега не знаем нищо — каза Гrego. — Освен че Десколадата опитва с всички сили да ни изтреби, докато ние все още умуваме дали да се защитаваме. Ще потрая още малко, но не мога да чакам вечно.

— Ами прасенцата? — попита Куара. — Те нямат ли право да си кажат думата за трансформирането на молекулата, която не само им позволява да се възпроизвеждат, ами и вероятно ги е създала като разумни същества?

— Това чудо се опитва да ни унищожи — възрази Ендър. — Ако Ела намери решение, благодарение на което ние унищожим вируса, без да се намесваме в размножителния цикъл на прасенцата, според мен те нямат никакво право да негодуват.

— Може би те мислят другояче.

— Тогавата може би по-добре да не разберат какво правим — вметна Гrego.

— Няма да казваме на никого за това изследване, нито на хората, нито на пекениносите — сопна се Новиня. — Това може да доведе до ужасни недоразумения, които да причинят насилие и смърт.

— Значи ние, хората, сме съдници на всички останали същества — заключи Куара.

— Не, Куара. Ние, учените, събираме информация. Докато не съберем достатъчно, никой няма право да съди никого. Затова правилото за пазенето на тайна се отнася до всички тук. И за Куара, и за Гrego. Няма да казвате на никого, докато не ви разреши аз, а аз няма да ви разреши, докато не научим по вече подробности.

— Докато ти не разрешиш или докато Говорителя не разреши? — попита нахално Гrego.

— Аз съм главният ксенобиолог — отвърна Новиня. — Аз ще реша дали сме събрали достатъчно сведения. Ясно ли е?

И изчака всички да ѝ отговорят утвърдително.

Новиня се изправи. Край на обсъждането. Куара и Гrego излязоха почти веднага; Новиня целуна Ендър по страната след това изпрати него и Ела до вратата на кабинета.

Ендър продължи обсъждането с Ела, докато вървяха бавно по коридора.

— Има ли начин да разпространиш вируса заместител из цялата популация на всеки местен организъм на Лузитания?

— Не знам. Но това е по-малък проблем от този с вкарването му във всяка жива клетка на определен индивид достатъчно бързо, за да не се даде възможност на Десколадата да се адаптира или избяга. Ще се наложи да създам някакъв вирус-носител и вероятно да го моделирам отчасти по подобие на Десколадата; той е единственият паразит, който заразява гостоприемниците си с необходимата бързина. Каква ирония — ще опитам да изместя Десколадата, като използвам собствените ѝ подходи.

— Това не е ирония, така е устроен светът. Веднъж някой ми каза, че единственият добър учител е врагът ти.

— В такъв случай Куара и Гrego сигурно се учат на изключително мъдри неща.

— Техните спорове са градивни. Така можем да преценим всеки аспект на онова, което вършим.

— Ще престане да бъде градивен в момента, в който някой от тях реши да го пренесе извън семейството.

— Това семейство не разкрива проблемите си пред чужди хора. Аз го знам най-добре от всички.

— Напротив, Ендър. Ти най-добре от всички трябва да си разбрал с каква готовност споделяме тайните си пред чужди хора; когато сметнем, че нуждите ни са достатъчно големи, за да го оправдаят.

Ендър трябваше да признае, че е права. Когато кацна на Лузитания, той срещна огромни трудности, докато накара Куара и Гrego, Миро и Куим, и Олядо да му се доверят дотолкова, че да

започнат да разговарят с него. Ела обаче му проговори от самото начало, а сетне и другите деца на Новиня я последваха. А в крайна сметка и самата Новиня. Всички в семейството бяха извънредно лоялни, но също и изключително инатливи и своенравни. Никой не поставяше мнението на когото и да било над своето. Затова както Куара, така и Гrego можеха да решат, че като споделят проблема с някой друг, могат да помогнат за доброто на Лузитания, на човечеството или на науката, а това щеше да сложи край на тайната. Също както правилото за ненамеса в живота на прасенцата бе нарушено още преди идването на Ендър.

„И таз хубава — помисли си той. — Още един възможен източник на разрушение, който е напълно извън контрола ми.“

Когато излизаше от лабораторията, Ендър съжали за пореден път, че Валънтайн не е до него. Тя умееше да разрешава етични спорове. Скоро щеше да пристигне — но дали достатъчно скоро? Ендър разбираше и приемаше в общи линии гледищата, изложени от Куара и Гrego. Най-много го мъчеше нуждата от запазване на изследванията в пълна тайна, така че не можеше да я сподели пред пекениносите, дори пред Човек, а те щяха да бъдат най-силно засегнати от решението. И все пак Новиня имаше право. Да обявят проблема пред обществеността сега, преди да знаят различните възможности, щеше да доведе в най-добрия случай до объркване, а в най-лошия — до анархия и кръвопролития. Пекениносите за момента бяха миролюбиви — но историята им изобилстваше от кървави войни.

Когато Ендър излезе през портата на селището, на път обратно към опитното поле, той забеляза Куара до дървото-баща Човек с пръчки в ръка, потънала в разговор. Не беше удряла по ствола, иначе Ендър щеше да я чуе. Значи сигурно искаше да останат насаме. Нямаше нищо лошо в това. Ендър щеше да мине по по-заобиколен път, така че да не се приближава твърде много.

Когато го забеляза обаче, Куара веднага прекъсна разговора с Човек и тръгна бързо по пътеката към портата. Тя, разбира се, я заведе право при Ендър.

— Тайни ли споделяме? — попита той.

Бе изрекъл думите просто така. Едва когато се отрониха от устните му и забеляза гузният поглед на Куара, Ендър си даде сметка

каква тайна всъщност е споделяла. И думите ѝ потвърдиха подозренията му:

— Представите на мама за справедливост не винаги съвпадат с моите. Нито с твоите, ако трябва да сме честни.

Беше я подозирал, че може да го направи, но никога не бе предполагал, че ще го стори толкова скоро след като е обещала обратното.

— Винаги ли обаче справедливостта е най-правилното решение?
— попита той.

— За мен да.

Тя се извъртя и понечи да продължи към портата, но Ендър я хвана за ръката.

— Пусни ме!

— Едно е да кажеш на Човек. Той е много мъдър. Не казвай обаче на никой друг. Някои пекениноси, някои от мъжките; могат да бъдат много агресивни, ако сметнат, че има причини за това.

— Те не са просто „мъжки“. Те се наричат съпрузи. Може би трябва да ги наричаме мъже. — Тя се усмихна победоносно.

— Ти не си и наполовина толкова непредубеден, колкото ти се иска да се мислиш.

С тези думи тя се промъкна покрай него и влезе през портата в Милагре.

Ендър се приближи до Човек.

— Какво ти каза тя, Човек? Каза ли ти, че по-скоро ще умра, но няма да позволя на никого да унищожи Десколадата, ако това ще навреди на теб и народа ти?

Разбира се, Човек не можеше да му отговори веднага, защото Ендър нямаше намерение да започне да барабани по ствола му с говорещите пръчки; ако го направи, мъжките пекениноси щяха да го чуят и да притичат. Между пекениносите и дърветата-бащи не можеше да има разговори на четири очи. Ако дървото-баща искаше да говори насаме с някого, то можеше да контактува мълчаливо с някое друго дърво; разговаряха пряко в съзнанието си, както Царицата на кошера говореше с бъргерите, служещи ѝ като очи и уши, ръце и крака. „Да бях част от тази комуникационна мрежа! — помисли си Ендър. Моментална реч, състояща се от чиста мисъл, която може да се предава навсякъде из вселената.“

Все пак той трябваше да каже нещо, за да опровергае онова, което Куара можеше да е наговорила.

— Човек, ние правим всичко, за да спасим едновременно и хората, и пекениносите. Ще опитаме да спасим и вируса, ако е възможно. Ела и Новиня са много способни. Куара и Грего също. Засега, моля те, довери ни се и не казвай нищо на никого. Моля те. Ако човеците и пекениносите научат за опасността, преди да сме готови да я ограничим, резултатът ще е жесток и катастрофален.

Нямаше какво повече да каже. Ендър се върна на опитното поле. Преди да падне нощта, двамата с Плантър завършиха измерванията, след това изгориха цялото поле. Нито една макромолекула не оцеля в границите на молекулно деструктуриращата бариера. Те направиха всичко, за да се уверят, че каквото и да са научили вирусите от насаждението, ще бъде забравено.

Това, което не можеха да сторят, бе да премахнат вирусите, включени в собствените им клетки. Ами ако Куара беше права? Ако вирусите в границите на бариерата бяха успели да „кажат“ на онези в организма на Плантър и Ендър какво са научили от новия сорт картофи? За защитните механизми, които Ела и Новиня бяха опитали да изградят в растението? За начина, по който тези вируси са успели да преодолеят тази бариера?

Ако Десколадата наистина беше интелигентно същество, с език за общуване, чрез който да предава информация от един индивид на много други, как тогава можеше Ендър — или кой да е друг — да се надява, че ще победят? В крайна сметка можеше да се окаже, че Десколадата е по-лесно адаптиращият се вид, по-способен да завзема светове и да елиминира съперници, по-силен от човеците, от прасенцата, от бъргерите и от кой да е друг жив организъм на кой да е обитаем свят. С такива мисли си легна Ендър тази нощ, не престанаха да го мъчат дори докато се любеше с Новиня. После понечи да ѝ се извини, но осъзна колко е безсмислено. Защо да увеличава тревогите ѝ, като прибавя и своите?

Човек изслуша Ендър, но не можеше да приеме онова, което той го молеше. Да мълчи ли? Не и когато човеците създаваха нови вируси, които можеха да променят жизнения цикъл на пекениносите. О, Човек нямаше да каже на незрелите мъжки и женски. Можеше обаче — трябваше — да съобщи новината на всички дървета-бащи из цяла

Лузитания. Те имаха право да знаят какво става и да решат как трябва да се действа.

Преди мръкване всяко дърво-баща знаеше онова, което бе известно на Човек: плановете на човеците и неговото мнение за това, доколко може да им се има доверие. Повечето бяха съгласни с него — засега да оставят човеците да продължават с изследванията. Междувременно обаче те щяха да ги наблюдават внимателно и да се готвят за времето, което можеше да настъпи (макар че се надяваха това да не стане), когато човеци и пекениноси влязат във война.

„Ние не можем да се надяваме, че ще победим, но преди да, ни унищожат, може да намерим начин някои от нас да избягат“ — решиха те.

И така преди разсъмване вече се бяха уговорили с Царицата на кошера, единствения източник на напреднали технологии на Лузитания, независим от човеците. До мръкване на следващия ден работата по строежа на космически кораб за бягство-от Лузитания вече беше започнала.

СЕДМА ГЛАВА

ДОВЕРЕНАТА ПРИСЛУЖНИЦА

— Вярно ли е, че в миналото, когато сте изпратили корабите си, за да населите други светове, сте можели винаги да разговаряте едни с други, сякаш се намирате в една и съща гора?

— Предполагаме, че така изглежда от ваша гледна точка. Когато новите дървета-бащи пораснат, ще останат свързани с вас. Филотичните връзки не се влияят от разстоянието.

— Как обаче ще останем свързани? Ние не можем да изпратим нито едно дърво-баща в космоса. Само братя, няколко съпруги и стотина малки майки, за да дадат начало на новото поколение. Пътуването им, в най-добрия случай, ще продължи десетилетия. Веднага щом пристигнат, най-достоините от братята ще бъдат изпратени в третия живот, но докато едно дърво-баща порасне достатъчно, за да дава поколение, ще е необходима поне година. Как ще съумее младото дърво-баща на новия свят да установи контакт с нас? Как ще го поздравим ако не знаем дори къде се намира?

По лицето на Цинджао течеше пот. Капките се стичаха по страните и по носа ѝ. Падаха в калната вода или върху младите оризови растения, които едва-едва се показваха над повърхността.

— Защо не бършеш потта от лицето си, богоизбрана?

Цинджао се изправи и се огледа, за да види кой стои достатъчно близо, за да я заговори. Обикновено останалите, които извършваха богоугоден труд заедно с нея, не се приближаваха твърде много — явно се чувстваха неловко да се трудят рамо до рамо с една богоизбрана.

Беше едно момиче. По-малко от Цинджао, може би на четиринайсет, с още неразвито тяло и късо подстригана коса. Наблюдаваше я с нескрито любопитство. Имаше някаква отвореност в него, пълна липса на срамежливост, която Цинджао намираще странна

и леко дразнеща. Отначало тя реши да не обръща внимание на момичето.

Ала да се направи, че не я забелязва, щеше да е надменно, щеше да се разтълкува като: Аз съм богоизбрана, не съм длъжна да се занимавам с обикновените простосмъртни. Никой нямаше да се досети, че може би мълчи, защото съзнанието ѝ е така заето с невъзможната задача, дадена ѝ от Хан Фейдзь, че ѝ е почти невъзможно да мисли за каквото и да било друго.

Затова тя отговори, но с друг въпрос:

— Защо да бърша лицето си?

— Не те ли гъделичка потта? Не влиза ли в очите ти, не те ли щипе?

Цинджао отново се наведе, но този път нарочно обърна внимание на онова, което чувстваше. Наистина я гъделичкаше, наистина потта щипеше очите ѝ. Всъщност беше доста неприятно и дразнещо. Цинджао се изправи внимателно — сега усети болката в гърба си.

— Да — отвърна тя на момичето. — Гъделичка ме и ми щипе.

— Ами избърши я тогава — предложи момичето. — С ръкава.

Цинджао погледна ръкава си. Той вече бе мокър от пот.

— Това ще помогнели? — попита.

Сега другото момиче си даде сметка за нещо, за което не се беше замисляло досега. За момент се замисли, след това обърса чело с ръкава си.

Усмихна се:

— Не, богоизбрана. Изобщо не помага.

Цинджао кимна сериозно и отново се наведе над водата. Само че сега гъделичкането на потта, щипенето в очите ѝ и болката в гърба я тормозеха много повече отпреди. Неудобството я отклони от мислите ѝ. Това момиче, което и да беше, само бе увеличило мъките ѝ, като ѝ беше обърнало внимание върху тях — от друга страна обаче, по ирония, така тя бе освободила Цинджао от терзанията на съзнанието.

Цинджао се разсмя.

— На мен ли се смееш, богоизбрана? — поинтересува се момичето.

— Така ти благодаря по свой собствен начин. Ти свали голямо бреме от сърцето ми, макар и само за миг.

— Смейш ми се, защото ти казах да си избършеш лицето, макар че не помага.

— Не казвам, че затова се смеея — възрази Цинджао; изправи се и погледна момичето в очите. — Не лъжа.

Момичето сякаш се смути, но не изглеждаше и наполовина толкова смутено, колкото би трябвало. Когато богоизбраният заговори с тона, използван току-що от Цинджао, простосмъртните превиваха гръб и показваха почитта си. Това момиче обаче само я изслуша, сетне кимна.

От това Цинджао можеше да си направи само един извод.

— И ти ли си богоизбрана?

Момичето отвори широко очи:

— Аз ли? Моите родители са бедни хора. Баща ми разпръсква тор из нивите, а майка ми мие чинии в една гостилница.

Това, разбира се, не беше никакъв отговор. Макар че боговете избираха най-често децата на други богоизбрани, те проговаряха и на децата на родители, които никога не са чували гласа им. Въпреки това се ширеше мнение, че ако майка ти и баща ти са от най-нисшата каста, боговете няма да проявят особен интерес към теб. Всъщност те рядко избираха сред онези, чиито родители не са добре образовани.

— Как се каваш? — поинтересува се Цинджао.

— Сиванму.

Цинджао прикри уста, за да не издаде усмивката си. Сиванму обаче не показва никакво раздражение или обида, просто се намръщи и я изгледа нетърпеливо.

— Извинявай — каза Цинджао, когато отново бе в състояние да заговори, — но името ти означава...

— Майката — Повелителка на Запада. Могла ли съм да накарам родителите си да изберат друго?

— Това е благородно име. Моята предшественичка на сърцето е била велика жена, но обикновена смъртна, поетеса. Твоята е една от най-старите богове.

— Каква полза от това? Родителите ми са били прекалено самонадеяни да ме нарекат на такава велика богиня. Затова никога няма да чуя гласа на боговете.

Това натъжи Цинджао. Да знаеше само Сиванму как ѝ се искаше да е на нейно място. Да се освободи от гласа на боговете! Никога да не

й се налага да пада на колене и да проследява дървесинни жилки по пода, никога да не мие ръцете си, освен когато ги изцапа...

Цинджао обаче не можеше да обясни това на момичето. Как можеше да я разбере? За Сиванму богоизбраните бяха привилегированият елит, безкрайно мъдри и недостижими. Ако Цинджао ѝ обясни, че страданията от боговете са по-големи от наградите им, думите ѝ щяха да прозвучат като лъжа.

Само че за Сиванму богоизбраните явно не бяха недостижими — тя бе говорила с Цинджао, нали? Затова Цинджао реши да излее пред нея онова, което ѝ тежеше:

— Сиванму, аз с радост бих изживяла остатъка от живота си като сляпа, само и само да се освободя от гласа на боговете.

Сиванму зина потресена.

Грешка беше да казва такова нещо. Цинджао веднага съжали.

— Пошегувах се — опита да замаже положението тя.

— Не, сега вече лъжеш. — Сиванму се устреми към нея през калната вода, тъпчеше стъбълцата на ориза. — Цял живот гледам как богоизбраните отиват към храма в носилките си, как се обличат в ярки копринени одежди, как останалите хора им се кланят, как имат достъп до всеки компютър. Когато заговорят, гласът им звучи като музика. Кой не би пожелал да бъде на тяхно място?

Цинджао не можеше да отговори открито, не можеше да рече: „Всеки ден боговете ме унижават и ме карат да изпълнявам глупави, безсмислени ритуали за самопречистване.“ Вместо това каза само:

— Няма да повярваш, Сиванму, но животът тук, на полето, е по-хубав.

— Не! — възпротиви се Сиванму. — Ти знаеш всичко. Научена си на всичко, което може да се научи! Говориш много езици, можеш да четеш всичко, през главата ти минават мисли, които превъзхождат моите толкова, колкото моите превъзхождат мислите на някой червей.

— Ти също говориш много умно. Сигурно си ходила на училище.

— Училище! — изсумтя презрително Сиванму. — Какво ги грижа учителите за деца като мен? Учат ни да четем, но само молитви и колкото да разчитаме уличните табелки. Учим да смятаме, но само колкото да можем да пазаруваме. Запаметяваме сентенциите на мъдrecи, но само онези, които внушават да се задоволяваме с онова, което имаме, и да се подчиняваме на по-умните от нас.

Цинджао не знаеше, че училището може да изглежда така. Беше си мислила, че всички деца изучават същите неща, които са ѝ преподавали частните учители. Нямаше съмнение обаче, че Сиванму казва истината — един учител с трийсет ученици със сигурност не можеше да ги научи на онова, което ще научи един ученик с много учители.

— Моите родители са бедни — продължи Сиванму. — Защо да си дават труда да ме научат на повече неща от това, което трябва да знае една слугиня? Защото това е най-високото ниво, на което мога да се надявам да се издигна — да ме изкъпят добре и да ме дадат да слугувам у някой богаташ. Затова те се постараха да ме научат много добре как се мие под.

Цинджао се замисли за часовете, прекарани на пода у дома си, в проследяване на дървесинни жилки от едната до другата стена. Никога не ѝ беше минавало пред ума колко труд хвърля прислужницата, за да поддържа пода постоянно чист и лъскав, така че тя да не забележи нито следа от мръсотия.

— И аз разбирам нещо от подове — каза Цинджао.

— Ти разбираш по нещо от всичко. Затова не ми говори колко тежко било да си богоизбран. Боговете никога не са ми дали възможност да се замисля за каквото и да било и казвам ти, това е много по-лошо!

— Защо не се боиш да разговаряш с мен?

— Реших да не се боя от нищо. С какво можеш да влошиш живота ми?

„Мога да те накарам да миеш ръцете си всеки божи ден, докато започнат да кървят“ — помисли си Цинджао.

Хрумна ѝ обаче друго и тя разбра, че момичето може би няма да сметне това за нещо по-лошо. Може би Сиванму бе готова да търка ръцете си, докато по дланите ѝ не остане никаква кожа, само и само да научи онова, което знаеше тя. Цинджао се беше чувствала толкова потисната от невъзможността на задачата, дадена ѝ от баща ѝ — ала тази задача, дали успешно изпълнена, или не, щеше да промени хода на историята. Сиванму щеше да изживее целия си живот, без да свърши нищо, което да не се налага да направи и на следващия ден; цял живот щеше да извършва дейности, които щяха да бъдат забелязвани и за които щеше да се говори само ако не ги е изпълнил

добре. Нима трудът на прислужницата не беше също толкова безсмислен, колкото ритуалите за самопречистване?

— Животът на прислужница сигурно е тежък — каза Цинджао.
— Радвам се за теб, че още не са те взели на работа.

— Родителите ми чакат с надеждата да стана красива жена. Тогава може да ми намерят място с по-голяма заплата. Може би телохранителят на някой богаташ ще поиска да се ожени за мен; може би някоя богата дама ще ме поиска за доверена прислужница.

— Ти вече си красива.

Сиванму вдигна рамене:

— Приятелката ми Фанлю вече работи като прислужница.

Казва, че по-грозните получавали по-тежки задачи, но мъжете не ги закачали. Грозните са свободни да се отдадат на мислите си. Не се налага да се подмазват на господарките си.

Цинджао се замисли за прислужниците на баща си. Знаеше, че баща ѝ никога не е закачал никоя от жените в домакинството. И на никого не се налагаше да и се подмазва.

— У нас е друго — каза тя.

— Само че аз не работя у вас.

Изведнъж всичко ѝ стана ясно. Сиванму не я беше заговорила случайно. Беше се обърнала към нея с надеждата да бъде наета за прислужница в къщата на богоизбрана господарка. Защото всички в града не спираха да говорят за богоизбрано то момиче Хан Цинджао, която вече е получила първата задача в живота си на възрастен човек — и как още няма нито съпруг, нито доверена прислужница. Сиванму вероятно се беше включила в същата група за извършване на богоугоден труд за да има възможност да завърже точно такъв разговор.

Отначало Цинджао се ядоса. След това си помисли: „Защо да не го прави? Най-лошото, което може да ѝ се случи, е да се досетя какво е намислила и да не я наема. Така положението ѝ няма да стане по-неприятно. А ако не се досетя какво е замислила и я харесам и взема на работа, тя ще стане доверена прислужница на една богоизбрана господарка. Ако бях на нейното място, нямаше ли да сторя същото?“

— Мислиш ли, че можеш да ме заблудиш? — попита Цинджао.
— Мислиш ли, че не знам, че искаш да те наема като моя доверена прислужница?

Сиванму се смути, изглеждаше ядосана и уплашена. Но прояви разум и запази мълчание.

— Защо не дадеш воля на гнева си? — поинтересува се Цинджао. — Защо не отречеш, че ме заговори само за да те взема на работа?

— Защото е вярно. Оставям те на мира.

Това се надяваше да чуе Цинджао — честен отговор. Тя нямаше намерение да отпраща Сиванму.

— Каква част от онова, което ми каза, е вярно? За това, че искаш добро образование? За това, че искаш нещо по-добро от работа като прислужница?

— Всичко — отвърна Сиванму и в гласа ѝ прозвуча искреност. — Но какво означава това за теб? Ти носиш „ужасното“ бреме на боговете.

Сиванму изговори последните думи с такъв презрителен сарказъм, че Цинджао едва не се изсмя на глас; но сдържа смеха си. Нямаше смисъл да дразни Сиванму допълнително.

— Сиванму, дъщеря на сърцето на Майката — Повелителка на Запада, аз ще те назнача за моя доверена прислужница, но при следните условия. Първо, ще се съгласиш да съм твоя учителка и ще учиш старателно всичко, което ти преподавам. Второ, ще говориш с мен като с равна и никога няма да ми се кланяш и да ме наричаш „богоизбрана“. Трето...

— Как можеш да искаш това от мен? — прекъсна я Сиванму. Ако не се отнасям с уважение към теб, другите ще сметнат, че съм недостойна! Това ще донесе нещастие и на двете ни!

— Разбира се, че ще показваш уважението си пред другите. Когато сме сами обаче, ще се държим като равни, иначе ще те отпраят.

— А третото условие?

— Няма да казваш на никого и една-единствена думичка от онова, което сме си говорили.

Сиванму не скри раздразнението си:

— Доверените прислужници никога не издават тайните на господарите си. От малки ни учат на това.

— Учат ви, за да знаете, че не бива да издавате. Само че ако искаш да издадеш нещо, винаги можеш да заобиколиш бариерата.

Освен това винаги ще се намерят такива, които ще опитат да те накарат да говориш.

Цинджао се замисли за баща си, за всички тайни на Конгреса, които пазеше. Той не ги издаваше на никого; на никого не говореше за тях освен понякога на Цинджао. Ако Сиванму се окажеше достойна за доверието ѝ, Цинджао също щеше да има с кого да споделя. Никога нямаше да остане толкова самотна като баща си.

— Не разбираш ли? — попита тя. — Другите ще си мислят, че те наемам за доверена прислужница. Ние с теб обаче ще знаем, че ти си моя ученичка, а аз всъщност искам да те направя своя приятелка.

Сиванму я изгледа озадачено:

— Защо го правиш, след като боговете вече са ти казали как съм подкупила бригадира, за да ме пусне да работя в една група с теб и да не ни прекъсва, докато разговаряме?

Боговете, разбира се, не ѝ бяха казвали нищо такова, но Цинджао се усмихна:

— Защо не ти е минало през ума, че боговете искат да сме приятелки?

Удивена, Сиванму плесна с ръце и се изсмя нервно. Цинджао хвана ръцете ѝ. Трепереха. Значи Сиванму не беше толкова смела, колкото искаше да изглежда.

Сиванму погледна ръцете си и Цинджао проследи погледа ѝ. Бяха покрити с кал, сега засъхнала, защото бяха стояли прекалено дълго извън водата.

— Толкова сме мръсни — отбеляза Сиванму.

Цинджао отдавна се бе научила да не обръща внимание на нечистотата от богоугодния труд, от която не се изискваше самопречистване.

— Моите ръце са много по-мръсни — рече тя. — Ела при мен, когато приключим с богоугодния труд за днес. Ще разкажа за плана ни на баща ми и той ще реши дали можеш да бъдеш моя доверена прислужница.

Сиванму посърна. Цинджао бе доволна, че може толкова лесно да чете по лицето ѝ.

— Какво има? — попита тя.

— Бащите винаги решават всичко — отвърна Сиванму. Цинджао кимна, почуди се защо ѝ е на Сиванму да казва нещо толкова очевидно.

— Това е основата на мъдростта — отвърна тя. — Освен това майка ми е мъртва.

* * *

Богоугодният труд винаги приключваше в ранния следобед. Официалната причина беше да могат хората, които живеят далеч от нивите, да се върнат по домовете си. Всъщност това позволяваше на работниците да организират традиционна почерпка в края на всеки работен ден. Тъй като пропускаха следобедната дрямка, след извършването на богоугоден труд много хора се чувстваха, сякаш не са спали цяла нощ. Други ставаха лениви или раздразнителни. Всичко това служеше за повод да пийнат и хапнат с приятели, след което повечето си лягаха рано, за да компенсират изгубения сън и да се възстановят от тежката физическа работа.

Цинджао бе от тези, които ставаха кисели; Сиванму — очевидно от онези, на които им се приспиваше. А може би просто проблемът с изчезването на Лузитанската флотилия измъчваше ума на Цинджао, докато Сиванму се чувстваше спокойна, че е приета за доверена прислужница на една богоизбрана. Цинджао помогна на своята прислужница да се подготви за официалното си назначение в дома на Хан — да се изкъпе, да ѝ бъдат взети отпечатъци от пръстите, да мине през проверка от службата за сигурност, — докато накрая ѝ омръзна да слуша постоянното дърдорене на Сиванму и се оттегли.

Докато се качваше към стаята си, дочу Сиванму да пита разтревожено:

— Да не ядосах с нещо новата си господарка? Джу Кунмей, телохранителят, отговори:

— Богоизбраните чуват и други гласове освен нашите, дребосьче.

Какъв мил отговор. Цинджао често се възхищаваше на добротата и внимателното отношение на онези, които баща ѝ наемаше на работа. Питаше се дали и тя е избрала толкова разумно първата си служителка.

Още щом си зададе този въпрос, тя почувства, че е постъпила неправилно, задето е взела това решение толкова прибързано и без да се посъветва преди това с баща си. Без съмнение Сиванму щеше да се

окаже напълно неподходяща за тази работа и баща ѝ щеше да я упреква за глупостта ѝ.

Самата мисъл за упреците на баща ѝ моментално ѝ докара неодобрението на боговете. Цинджао се почувства нечиста. Тя се втурна в стаята си и затвори вратата. Каква ирония — да може да мисли безнаказано за безсмислеността на ритуалите за самопречистване, за празнотата на вярата в боговете, а в същото време едно-единствено съмнение в обичта на баща ѝ или в правотата на Междузвездния конгрес ѝ донасяше моментално наказание.

Обикновено тя можеше да издържи половин час, час, дори повече, преди да се подчини на нуждата от самопречистване. Днес обаче тази нужда бе неустоима. Сам по себе си ритуалът имаше смисъл, имаше определена последователност, начало и край, правила. Не като проблема с Лузитанската флотилия.

Тя коленичи и нарочно избра най-тънката жилка върху най-бледата дъска, която видя. Това наказание щеше да е сурово; може би така боговете щяха да я сметнат за достатъчно чиста, за да ѝ покажат отговора на задачата, поставена от баща ѝ. Половин час ѝ бе нужен, за да стигне до другия край на стаята, защото тя все изгубваше ивицата и всеки път се налагаше да започне отначало.

Най-накрая, изтощена от богоугодния труд, с очи, уморени от проследяването на дървесинната жилка, тя умираше за сън, но въпреки това седна на пода пред компютъра си и извика обобщението на досегашната си работа. След като прегледа и отхвърли всички безполезни и абсурдни теории, натрупани при изследването, Цинджао се спря на три възможности. Първо, че изчезването на флотилията е причинено от някакво природно събитие, което просто още не е засечено от астрономите. Второ, че прекъсването на ансibalната връзка е резултат или от саботаж, или от командно решение в самата флотилия. Трето, че прекъсването на връзката е причинено от някаква планетно базирана конспирация.

Първата възможност можеше да се отхвърли, като се има предвид начинът на придвижване на флотилията. Космическите кораби бяха твърде далеч един от друг, за да може каквото и да било природно явление да ги унищожи наведнъж, флотилията не се беше събирала на едно място дори преди да потегли — наличието на ансibalна връзка правеше тази загуба на време ненужна. Вместо това

всички кораби бяха тръгнали към Лузитания оттам, където бяха получили заповедта да се включат във войската. Дори сега, само година преди да стигнат целта, те бяха толкова далеч едни от други в орбитите си около звездата на Лузитания, че нито едно познато космическо явление не можеше да ги унищожи всичките.

Втората възможност изглеждаше почти толкова невероятна, тъй като цялата флотилия бе изчезнала без никакво изключение. Възможно ли беше планът на един човек да проработи толкова ефективно — и без да остави доказателства за предварителния замисъл в нито една база данни, в нито едно лично досие, в нито един запис? Пък и нямаше никакви доказателства за фалшифициране или прикриване на данни.

Същата липса на улики правеше теорията за планетно базиран заговор не по-малко невероятна. А самата едновременност на изчезването правеше всички тези възможности още по-малко допустими. Доколкото се знаеше, връзките на всички кораби бяха прекъснали почти в един момент. Може би имаше период от няколко секунди, до минута между изчезванията, но не и достатъчно дълъг, за да може екипажът на един кораб да забележи липсата на друг.

Докладът беше прост и ясен. Нямаше какво да се прибави. Доказателствата бяха пълни и правеха всяка вероятност недопустима.

„Защо му е на татко да иска това от мен?“ — питаше се тя за пореден път.

Моментално (както обикновено) тя се почувства омърсена от тази мисъл, от самото съмнение в правилността на бащиното си решение. Испита нужда да се измие, съвсем малко, за да отстрани нечистотията на съмнението.

Но не се изми. Остави гласа на боговете да гърми в съзнанието ѝ, все по-настоятелно и по-настоятелно. Този път не му се противопоставяше от богоугодното желание да развива самодисциплината си. Сега нарочно се стараше да привлече колкото може повече вниманието на боговете. Едва когато затрепери от нуждата да се пречисти, едва когато най-обикновеното докосване до плътта ѝ можеше да я накара да подскочи — едва тогава намери глас да зададе въпроса си:

— Вие го направихте, нали? Онова, което никое човешко същество не може да постигне, вие сте го сторили. Вие сте прекъснали връзките на Лузитанската флотилия.

Отговорът дойде не с думи, а с неимоверно нарастване на нуждата от самопречистване.

— Конгресът и Адмиралтейството обаче не са от Път. Те не могат да си представят златните порти към Града на Нефритената планина на Запада. Ако татко им каже: „Боговете ви отнеха флотилията, за да ви накажат за злините ви“, те само ще го намразят. Ако намразят него, най-великия ни жив държавник, те ще намразят целия ни народ. И, ако Път се посрами заради татко, той ще бъде погубен. Затова ли го направихте?

Тя заплака:

— Няма да ви позволя да погубите баща ми! Ще открия друг начин. Ще открия отговор, който да ги задоволи. И ще ви победя!

Едва изрекла тези думи, боговете ѝ изпратиха най-ужасното и неударимо чувство за нечистота, което бе изпитвала някога. Беше толкова силно, че дъхът ѝ спря и тя падна по очи върху компютъра си. Опита да проговори, да помоли за прошка, но се задави, преглътна мъчително, едва не повърна. Чувстваше се, сякаш ръцете ѝ омазват с лиги всичко, до което се докосне. Когато с мъка се изправи на крака, робата ѝ бе залепнала за тялото, сякаш напоена с гъста черна лой.

Тя обаче не започна да се мие. Не се хвърли на пода, за да проследява тъмни жилки дървесина. Вместо това, олюлявайки се, тръгна към вратата с намерение да слезе при баща си.

Прагът я спря. Не физически — вратата се отвори лесно, както винаги, — ала нещо я задържаше. Беше чувала такива неща — как боговете спират непокорните си слуги на прага на някоя стая, — но досега не ѝ се беше случвало. Не можеше да разбере как я задържат. Всички части на тялото ѝ се движеха свободно. Нямахше видима бариера. Тя обаче чувстваше такъв ужасен страх от прекрочването на този праг, та бе сигурна, че не може да го направи; знаеше, че боговете искат някакво изкупление, някакво пречистване, иначе нямаше да я пуснат да излезе от тази стая. Не проследяване на дървесинни жилки, не миене на ръцете. Какво искаха боговете?

Изведнъж тя осъзна защо не я пускат да мине. Това бе клетвата, която баща ѝ бе поискал да му даде заради паметта на майка си. Клетвата, че ще служи на боговете, независимо от обстоятелствата. А ето я, на ръба на клетвопрестъпничеството.

„Мамо, прости ми! Аз няма да изменя на боговете. Ала все пак трябва да отида при татко и да го предупредя за ужасната опасност, в която го поставят те. Мамо, помогни ми да мина през тази врата!“

Сякаш в отговор на молбата изведнъж съзря начин да излезе. Стигаше да спре погледа си в една точка във въздуха непосредствено извън стаята в горния десен ъгъл на вратата и без да отмества очи, да прекрачи прага на заден ход с десния си крак, да прокара лявата си ръка навън, след това да се завърти наляво и да прекрачи с левия си крак назад, накрая да прокара и дясната си ръка. Беше сложно и трудно, като танц, но с много внимателни и бавни движения тя успя.

Вратата я освободи. И макар че още чувстваше бремето на собствената си нечистота, то бе поолекнало. Беше търпимо. Тя можеше вече да диша, без да се задави; да говори, без гърлото ѝ да се свива.

Слезе долу и натисна малкия звънец до вратата на баща си.

— Това дъщеря ми ли е, моята Величествено ярка? — чу гласа му.

— Да, благородни — отвърна Цинджао.

— Готов съм да те приема.

Тя отвори вратата и влезе — този път не се изискваше никакъв ритуал. Приближи се веднага до компютъра му, пред който беше седнал, и коленичи пред него на пода.

— Аз проверих твоята Сиванму — обяви той — и мисля, че първият ти избор на служител е сполучлив.

Отначало тя не разбра много добре за какво говори той. Сиванму ли? Защо ѝ говореше за тази древна богиня? Тя погледна баща си изненадано, след това проследи погледа, му — към някакво момиче в сива роба на прислужница, коленичило смирено със сведени към земята очи. Едва тогава си спомни момичето от оризовата нива; сети се, че тя трябваше да бъде нейна доверена прислужница. Как можеше да забрави? Беше я оставила преди броени часове. През това време обаче Цинджао се бе опълчила срещу боговете и ако не беше спечелила, поне още не се бе признала за загубила. Какво беше наемането на една прислужница в сравнение с битката срещу боговете?

— Сиванму е нагла и амбициозна — продължи баща ѝ, — но освен това е честна и далеч по-интелигентна от очакванията ми. Като съдя по ума и амбициозността ѝ, предполагам, че и двете имате

намерение да стане не само твоя доверена прислужница, а и твоя ученичка.

Сиванму затаи дъх и Цинджао забеляза колко е уплашена. А, да, сигурно се страхуваше, че новата ѝ господарка ще си помисли, че е издала тайния им план на баща ѝ.

— Не се тревожи, Сиванму — успокой я тя. — Татко винаги разбира тайните. Знам, че не си му казала.

— Де да бяха всички тайни толкова лесни за разгадаване като тази — каза баща ѝ. — Дъще, възхищавам се на щедростта ти. Боговете ще те уважават за това, както и аз.

Тези думи на похвала дойдоха като благ мехлем за възпалена рана. Може би затова беше пощадена за непокорството си, може би затова някои богове се бяха смилили над нея и ѝ бяха подсказали как да се измъкне от хватката на вратата. Защото беше преценила Сиванму милостиво и мъдро. Тъй като бе простила на момичето за нахалството, те бяха простили и на нея, макар и отчасти, за собственото ѝ безсрамно предизвикателство.

„Сиванму не се разкайва за нахалството си — помисли си Цинджао. — Аз също няма да съжалявам за решението си. Не бива да позволявам баща ми да бъде провален само защото не мога да открия (или измисля) небожествено обяснение за изчезването на Лузитанската флотилия. И въпреки това, как мога да се противопоставя на боговете? Те са скрили или унищожили флотилията. И делата на боговете трябва да бъдат приемани от покорните им слуги, въпреки че остават скрити за безбожниците от другите светове.“

— Татко — каза Цинджао. — Трябва да поговорим за задачата ми.

Баща ѝ не разбра правилно колебанието ѝ.

— Можем да говорим пред Сиванму. Тя вече е твоя доверена прислужница. Първото възнаграждение вече е изпратено на баща ѝ, първата бариера срещу издаване на тайни вече ѝ е внушена. Можем да ѝ имаме доверие.

— Да, татко — каза Цинджао; всъщност тя отново бе забравила за присъствието на Сиванму. — Татко, знам кой е скрил Лузитанската флотилия. Трябва обаче да ми обещаеш, че няма да казваш на Междузвездния конгрес.

Баща ѝ, обикновено спокоен човек, я изгледа изненадано:

— Не мога да обещаю такава неща. Недостойно е да се проявя като такъв нелоялен слуга.

Какво да направи при това положение? Как да му каже? Ала можеше ли да мълчи?

— Кой е твоят господар? Конгресът или боговете?

— Първо боговете. Те винаги са на първо място.

— В такъв случай трябва да ти кажа, че боговете са онези, които са скрили флотилията от нас. Ако го кажеш обаче на Конгреса, те ще ти се подиграват и ще те съсипят. — Изведнъж ѝ хрумна нова мисъл. — Ако боговете са спрели флотилията, значи все пак тя е била изпратена против волята им. А ако Междузвездният конгрес е изпратил флотилията против волята им...

Баща ѝ вдигна ръка, за да я накара да замълчи. Тя млъкна и сведе глава в очакване.

— Разбира се, че са го направили боговете — каза той. Думите му ѝ донесоха едновременно облекчение и чувство за срам. „Разбира се“, бе казал той. Нима го е знаел през цялото време?

— Всичко, което става по света е по волята на боговете. Но не си мисли, че знаеш защо. Казваш, че са спрели флотилията, защото не одобряват мисията ѝ. Аз обаче твърдя, че Конгресът изобщо нямаше да я изпраща, ако боговете не го желяеха. В такъв случай не е ли възможно боговете да са спрели флотилията, защото мисията ѝ е толкова велика и благородна, че човечеството не е достойно за нея? Или да са я скрили, за да поставят по-тежко изпитание пред теб? Едно е сигурно: боговете позволиха на Междузвездния конгрес да управлява по-голямата част от човечеството. Докато той има одобрението на боговете, ние от Път трябва да следваме нарежданията му безропотно.

— Не съм искала да се противопоставям... Не можа да довърши тази очевидна истина. Баща ѝ я разбираше идеално:

— Чувам как гласът ти заглъхва и думите ти изчезват в нищото. Това е, защото осъзнаваш, че не са верни. Ти имаше намерение да се противопоставиш на Конгреса въпреки всичко, което съм те учил. — Гласът му стана по-мек. — Искала си да го направиш заради мен.

— Ти си един от предците ми. Дължа ти по-голямо уважение, отколкото на тях.

— Аз съм ти баща. Ще стана един от предците ти едва след смъртта си.

— Заради мама тогава. Ако те някога загубят подкрепата на небесата, аз ще съм най-страшният им враг, защото ще продължавам да служа на боговете.

Още докато изричаше думите, тя си даде сметка, че това е една опасна полуистина. Броени минути по-рано, преди да бъде хваната в безизходица на прага, не беше ли готова да измени дори на боговете заради баща си?

„Аз съм най-недостойната и ужасна дъщеря“ — помисли си горчиво.

— Искам да знаеш, ярка моя дъще, че противопоставянето на Конгреса никога няма да ми донесе добро. Нито на теб. Аз обаче ти прощавам за тази прекомерна любов към мен. Това е най-милият, най-благородният от греховете.

Той се усмихна. Това я поуспокои — да го види усмихнат, макар че тя не заслужаваше одобрението му. Цинджао отново възвърна способността си да мисли, да се съсредоточи върху загадката.

— Ти си знаел, че боговете са причинили това, но ме накара да търся отговора.

— Задавала ли си си обаче правилния въпрос? Въпросът, на който трябва да отговорим, е: „Как са го направили боговете?“

— Откъде мога да знам? Може да са унищожили флотилията или да са я скрили, или да са я преместили на някое скришно място на запад...

— Цинджао! Погледни ме. Чуй ме добре.

Тя го погледна. Рязката му заповед ѝ помогна да се успокои, да се съсредоточи.

— Опитвал съм се да те науча на това цял живот, но сега трябва да го запомниш веднъж завинаги. Боговете са причина за всичко, което се случва, но те никога не се намесват пряко. Слушаш ли ме?

Тя кимна. Беше чувала тези думи стотици пъти.

— Слушаш ме, но въпреки това не разбираш, дори сега — продължи баща ѝ. — Боговете са избрали народа на Път, Цинджао. Само ние сме дарени със способността да чуваме гласовете им. Само на нас е позволено да виждаме, че те са причината на всичко, което е било, е и ще бъде. За всички други народи техните дела остават скрити, една мистерия. Твоята задача не е да откриеш истинската причина за изчезването на Лузитанската флотилия — всички на Път

ще разберат веднага, че това е станало по волята на боговете. Задачата ти е да разбереш как са замаскирали действията си, за да го постигнат.

Цинджао почувства, че ѝ се вие свят. Толкова сигурна бе, че е открила отговора, че е изпълнила задачата си! Сега разбираше, че се е лъгала. Отговорът ѝ беше верен, но задачата ѝ се оказваше друга.

— В момента, тъй като не можем да открием естествено обяснение, боговете стоят на показ пред цялото човечество, пред вярващи и неверници. Боговете са голи и ние трябва да ги облечем. Трябва да открием каква последователност от събития са създали те, за да обяснят изчезването на флотилията, за да изглежда това събитие естествено и за безбожниците. Мислех, че си го разбрала. Ние служим на Междувездния конгрес, но така служим и на боговете. Боговете искат да излъжем Конгреса и Конгресът се оставя да бъде заблуден.

Цинджао кимна, скована от разочарование, че задачата ѝ не е свършила.

— Нима това звучи безсърдечно от моята уста? — попита баща ѝ. — Несправедлив ли съм? Жесток ли съм към безбожниците?

— Може ли дъщерята да съди баща си? — прошепна Цинджао.

— Разбира се. Всеки ден всички човеци съдят останалите човеци. Въпросът е дали съдим мъдро.

— В такъв случай аз отсъждам, че не е несправедливо да говориш на безбожниците на езика на тяхното безверие.

Нима това на устните му бе усмивка?

— Ти наистина разбираш — каза баща ѝ. — Ако властниците от Конгреса дойдат някой ден смирено при нас с молба да им покажем истината, ние ще ги научим на Пътя и те ще се превърнат в част от света на Път. Дотогава ще служим на боговете, като помагаме на безбожниците да се самозалъгват, мислейки, че всички събития имат естествено обяснение.

Цинджао се поклони до земята.

— Ти си опитвал да ме научиш на това много пъти, но досега аз никога не съм се сблъсквала със задача, в чиято основа да е залегнал този принцип. Прости глупостта на недостойната си дъщеря.

— Аз нямам недостойна дъщеря. Аз имам само една дъщеря, която е Величествено ярка. Малко жители на Път могат да разберат правилото, което ти научи днес. Точно затова малцина от нас умеят да общуват с хора от други светове, без да ги объркат. Ти ме изненада

днес, дъще, не защото още не го беше разбрала, а защото го разбра толкова рано. Аз бях почти десет години по-голям от теб сега, когато го открих.

— Как мога да науча нещо преди теб, татко?

Идеята, че може да надмине някое от постиженията му, бе немислима.

— Защото имаш мен за учител, докато аз трябваше да го откривам сам. Виждам обаче, че мисълта, че може да си научила нещо в по-ранна възраст от мен, те плаши. Мислиш ли, че ако дъщеря ми ме надмине, това ще ме опозори? Напротив, няма по-голяма гордост за един родител от това, да има дете, което е по-велико от него.

— Аз никога няма да съм по-велика от теб, татко.

— В известен смисъл това е вярно, Цинджао. Тъй като ти си мое дете, всичките ти постижения принадлежат на мен, като допълнение към моите, също както всички сме допълнение към предците си. Ти обаче имаш такъв голям потенциал за величие, та вярвам, че ще дойде време, когато ще ме смятат за велик повече заради твоите дела, отколкото заради моите. Ако народът на Път реши някога да ме удостои с такава чест, то ще е колкото заради моите постижения, толкова и заради твоите.

При тези думи баща ѝ се поклони; не кратък поклон на уважение или знак, че е свободна да си върви, а дълбок поклон на почит. Челото му почти докосна земята. Не съвсем, защото това щеше да е прекалено, дори смешно — да се кланя така на собствената си дъщеря. Но той се поклони толкова ниско, колкото позволяваше положението му.

Това я смути за момент, уплаши я; сетне разбра. Когато говореше, че възможността да бъде избран за бог на Път зависи от нейното величие, той нямаше предвид някакво далечно, въображаемо бъдеще. Той говореше за настоящия момент. Ако тя успееше да открие маската на боговете, естественото обяснение за изчезването на Лузитанската флотилия, избирането му за бог на Път щеше да е сигурно. Толкова ѝ се доверяваше той. Толкова важна бе задачата ѝ. Какво беше встъпването ѝ в зрелост в сравнение с благоденствието на баща ѝ? Тя трябваше да се старее още повече, да мисли по-усилено и да постигне успех там, където военните и Конгресът се бяха провалили въпреки всичките си възможности. Не заради себе си, а

заради майка си, заради боговете и заради шанса на баща си да бъде избран за един от тях.

Цинджао се оттегли от стаята на баща си. Спря на прага и погледна Сиванму. Един поглед от богоизбраната бе достатъчен на момичето, за да я последва.

Когато стигна стаята си, Цинджао вече трепереше от неустоима нужда за самопречистване. Всички грехове, които бе извършила днес — опълчването срещу боговете, отказът да се самопречисти по-рано, това, че не бе разбрала задачата си — всичко ѝ се събираше наведнъж сега. Не че се чувстваше омърсена; не изпитваше нужда да се мие. Все пак наказанието ѝ бе понамалено от похвалата на баща ѝ, от бога, който ѝ беше показал как да излезе от стаята. И от правилния ѝ избор в лицето на Сиванму. Затова не мисълта за неподчинението я караше да трепери. Тя жадуваше за самопречистване. Копнееше боговете да бъдат с нея, докато им служи. И въпреки това нищо не бе в състояние да потуши жаждата ѝ.

Изведнъж тя разбра: трябваше да проследи по една жилка върху всяка дъска на пода в стаята.

Веднага избра откъде да почне — югозападния ъгъл. Щеше да започва всяка жилка от източната стена, така че винаги да се движи на запад, към боговете. Последна щеше да остави най-късата дъска в стаята, по-малко от метър, която се намираще в североизточния ъгъл. Това щеше да е наградата ѝ; последната дъска щеше да е най-къса и най-лесна.

Чу как Сиванму влиза тихо зад гърба ѝ, но в момента нямаше време за смъртни. Боговете чакаха. Тя коленичи в ъгъла, заоглежда дървесинните жилки в търсене на онази, която боговете искаха да проследи. Обикновено се налагаше да избира сама и винаги се захващаше с най-трудната, така че боговете да не я погледнат с презрение. Тази вечер обаче бе сигурна, че избират те. Първата жилка беше дебела, криволичеща, но лесна за проследяване. Те вече я даряваха с милостта си! Тазве-черният ритуал щеше да е нещо като разговор между нея и боговете. Днес тя беше преминала една невидима бариера; беше се приближила до пълното познаване на боговете като това на баща ѝ. Може би някой ден те щяха да ѝ заговорят с ясният глас, който обикновените хора вярваха, че звучи в ушите на богоизбраните.

— Богоизбрана — обади се Сиванму.

На Цинджао ѝ се стори, че радостта ѝ е направена от кристал и Сиванму нарочно я е пръснала на парченца. Не знаеше ли, че когато ритуалът се прекъсне, той трябва да се започне наново? Цинджао се изправи и се обърна към момичето.

Сиванму забеляза гнева в лицето ѝ, но явно не го разбираше.

— О, съжалявам — промълви веднага, падна на колене и сведе глава. — Забравих, че не трябва да те наричам „богоизбрана“. Искан само да попитам какво си загубила, за да ти помогна в търсенето.

От това Цинджао едва не избухна в смях; толкова заблудена беше тази Сиванму. Разбира се, тя нямаше ни най-малка представа, че господарката ѝ говори с боговете. И сега, след като гневът ѝ се разсея, Цинджао се засрами, че прислужницата ѝ трепери така пред нея; не беше достойно да кара момичето да докосва с чело пода. Цинджао не обичаше да гледа как другите се унижават.

„Как успях да я уплаша толкова? Бях изпълнена с радост, защото чувах толкова ясно божествените гласове; но радостта ми бе толкова егоистична, че когато тя ме прекъсна съвсем невинно, се обърнах с изражение на жестока омраза към нея. Така ли отвърщам на боговете? Те ми даряват радост, а аз я превръщам в омраза към другите хора, особено към онези, които са в моя власт. За пореден път доказах колко съм недостойна.“

— Сиванму, не бива да ме прекъсваш, когато ме завариш превита на пода по този начин.

Тя обясни на прислужницата си за ритуала на самопречистване, който боговете изискваха от нея.

— И аз ли трябва да го правя? — попита Сиванму.

— Не, освен ако боговете не те накарат.

— Как ще разбере?

— Ако не ти се е случвало като малка, Сиванму, вероятно никога няма да го изпиташ. Ако се случи обаче, ще разбереш веднага, защото няма да имаш воля да устоиш на гласа на боговете в главата си.

Сиванму кимна сериозно:

— Как мога да ти помогна... Цинджао?

Тя изговори името на господарката си внимателно, боязливо. За пръв път Цинджао си даде сметка, че името ѝ, което звучеше с любов от устата на баща ѝ, можеше да бъде произнасяно и със

страхопочитание. Да я наричат Величествено ярка в момент, в който тя съзнаваше напълно липсата на величие и блясък у себе си, бе почти болезнено. Тя обаче не искаше да забранява на Сиванму да използва името ѝ — момичето трябваше все някак да я нарича. Боязливият тон, с който произнасяше сричките, щеше да ѝ напомня колко малко заслужава такава почит.

— Можеш да ми помогнеш, като не ме прекъсваш — отвърна Цинджао.

— Да изляза ли?

Цинджао понечи да я отпрати, но си даде сметка, че боговете вероятно искат Сиванму да присъства на самопречистването ѝ. Как разбра ли? Защото самата мисъл да отпрати Сиванму ѝ бе почти толкова мъчителна, колкото мисълта за недовършената ѝ задача.

— Остани. Можеш ли да ме гледаш, без да вдигаш шум?

— Да... Цинджао.

— Ако се проточи толкова дълго, че вече не издържаш, можеш да излезеш, но само когато ме видиш да се придвижвам от запад на изток. Това означава, че в момента не проследявам жилка и няма да ме разсееш, когато отваряш вратата, макар че не бива да ме заговаряш и тогава. Сиванму се ококори удивено:

— Всяко влакно дървесина на всяка дъска ли ще проследиш?

— Не.

Боговете не може да са толкова жестоки! Ала в момента, в който си го помисли, Цинджао разбра, че може да дойде време, когато ще изискат това от нея. Страхът я смрази.

— Само по една жилка на всяка дъска в стаята — отвърна тя. — Наблюдавай ме, ако искаш.

Тя проследи погледа на Сиванму към пространството над компютъра ѝ, където светеше съобщение, показващо часа. Време бе за лягане, а и двете бяха пропуснали следобедния сън. Не беше нормално за човешки същества да будуват толкова дълго. Дните на Път бяха наполовина колкото земните и затова никога не съвпадаха напълно с вътрешния часовник на човешкото тяло. Пропускането или отлагането на времето за сън създаваше много трудности.

Цинджао обаче нямаше избор. И ако Сиванму не можеше да остане будна, трябваше да си тръгне сега. Боговете обаче се противопоставиха на тази идея.

— Трябва да останеш будна — предупреди Цинджао. — Ако заспиш, ще се наложи да те заговоря, за да се поместиш от ивиците, които трябва да проследя. А ако заговоря, трябва да започна отначало. Можеш ли да останеш будна, без да вдигаш шум и без да се движиш?

Сиванму кимна. Цинджао не се съмняваше в искреното ѝ желание, макар да не ѝ се вярваше, че е способна да удържи на думата си. Все пак боговете настояваха новоназначената доверена прислужница да остане — коя беше Цинджао, че да се противопоставя на волята им?

Цинджао се върна при първата дъска и отново се зае със задачата си. За нейно облекчение боговете още я гледаха благосклонно. Дъска след дъска тя получаваше все най-тъмните и най-лесни за проследяване дървесинни жилки; а когато от време на време получаваше някоя по-трудна, то ставаше, ако по-лесната избледнееше или се загубеше някъде по средата на дъската. Боговете бдяха над нея.

Колкото до Сиванму, момичето се държеше геройски. На два пъти, докато се връщаше от западния в източния край на стаята, Цинджао я поглеждаше и установяваше, че е задрямала, ала когато започнеше да се приближава до мястото, където бе легнала, установяваше, че доверената ѝ прислужница се е събудила и се е преместила безшумно на място, където Цинджао вече е била. Добро момиче. Добър избор за доверена прислужница.

Най-накрая, след много време, Цинджао стигна до началото на последната дъска, най-късата, в самия ъгъл. Едва не издаде възклицание на радост, но се сдържа. Звученето на собствения ѝ глас и неизбежният отговор на Сиванму щяха да я изпратят пак там, откъдето беше започнала. Цинджао се наведе над началото на дъската, на по-малко от метър от западната стена на стаята, и започна да проследява най-дебелата линия. Тя я заведе, ясно и лесно, до самата стена. Готово.

Цинджао се отпусна до стената и се засмя с облекчение. Беше обаче толкова изтощена, че за Сиванму смехът ѝ сигурно бе прозвучал като стон. Момичето веднага скочи към нея и докосна рамото ѝ.

— Цинджао. Боли ли те?

Цинджао хвана ръката на прислужницата си.

— Не ме боли. Или поне не изпитвам болка, която един добър сън не може да излекува. Готова съм. Пречистих се.

Чувстваше се достатъчно чиста, за да докосне ръката на Сиванму, без да се страхува, че ще я омърси. Това бе дар от боговете — да ѝ дадат възможност да докосне нечия ръка след края на ритуала.

— Ти се представи много добре — похвали прислужницата си Цинджао. — В твоє присъствие ми беше по-лесно да се съсредоточа върху жилките на дървото.

— Мисля, че задряхмах веднъж, Цинджао.

— Може би два пъти. Но се събуждаше, когато трябваше, и не направи беля.

Сиванму заплака. Затвори очи, но не отдръпна ръка от Цинджао, за да закрие лице. Просто остави сълзите да текат по страните ѝ.

— Защо плачеш, Сиванму?

— Не знам. Май да си богоизбран, наистина е тежко. Нямах представа.

— И да си истински приятел на богоизбран, също е трудна задача. Затова не исках прислужницата ми да ме нарича „богоизбрана“ и да се бои от гласа ми. Такива прислужници не могат да ми правят компания, когато боговете ми говорят.

Сиванму зариди горко.

— Сиванму, да не би службата при мен да е прекалено тежка?

Сиванму поклати глава.

— Ако е прекалено тежка, ще те разбере. Можеш да си тръгнеш, когато поискаш. Досега съм била сама. Не се боя да остана сама отново.

Сиванму поклати глава, този път много енергично.

— Как мога да те изоставя сега, след като съм видяла колко ти е тежко?

— Тогава един ден в историческите книги ще бъде записано, че Сиванму никога не е оставила Хан Цинджао по време на самопречистването ѝ.

Изведнъж по лицето на Сиванму се разля усмивка, макар че в очите ѝ още блестяха сълзи.

— Не се чуваш какви смехории говориш! Моето име — Сиванму. Когато разказват тази история, няма да знаят, че става дума за доверената ти прислужница. Ще си мислят, че се има предвид Майката — Повелителка на Запада.

Цинджао също се разсмя. Мина ѝ обаче и друга мисъл: че може Майката — Повелителка на Запада, наистина да е предшественик на сърцето на Сиванму и като има до себе Сиванму, тя е близка и до най-старата от всички богове.

Сиванму оправи постелите им, макар че се наложи Цинджао да ѝ показва как; това бе задължение на прислужницата и Цинджао трябваше да ѝ позволява да го прави всяка вечер. След като легнаха, допрели постелите си така, че между тях да не се показва нито една дървесинна жилка, Цинджао забеляза, че през цепнатините на кепенците прониква сивкава светлина. Бяха будували цял ден и цяла нощ. Саможертвата на Сиванму бе благородна; тя щеше да ѝ стане истинска приятелка.

След няколко минути обаче, когато Сиванму вече спеше, а Цинджао започваше да задрямва, тя се замисли как точно едно момиче без никакви пари е успяло да подкупи началника на смяна на оризовата нива да ѝ позволи да говори цял ден с една богоизбрана. Възможно ли беше някой шпионин да ѝ е платил, за да се вмъкне в дома на Хан Фейдзь? Не — Джу Кун-мей, телохранителят в къщата на Хан, щеше да разбере веднага и да не позволи това назначение. Подкупът на Сиванму сигурно не беше изплатен с пари. Тя бе само на четиринайсет, но вече изглеждаше много красива. Цинджао беше чела достатъчно история, за да знае, че на жените често им се налага да дават такива подкупи.

Тя реши, че този въпрос трябва да бъде проучен дискретно и ако подозренията ѝ се окажат верни, началникът на смяна да бъде уволнен позорно; името на Сиванму обаче не биваше да се споменава в никакъв случай, така че тя да остане защитена от всякакво зло. Стигаше само да го спомене пред Джу Кунмей и той щеше да се погрижи.

Цинджао погледна красивото лице на спящата си прислужница, на достойната си нова приятелка, и я налегна непосилна горест. Натъжаваше я не цената, платена от Сиванму, а това, че я е платила, за да получи такава неблагодарна, мъчителна, ужасна работа. Ако една жена е готова да продаде достъпа до утробата си, както много жени са били принуждавани в цялата история на човечеството, боговете би трябвало да се погрижат да получи нещо ценно в замяна.

Затова тази сутрин Цинджао заспа още по-твърдо решена да даде на Сиванму добро образование. Не можеше да позволи това обучение

да пречи на работата ѝ по разрешаване на загадката около изчезването на Лузитанската флотилия, но щеше да използва всеки друг свободен момент и да даде на Сиванму достойно възнаграждение за саможертвата ѝ. Боговете със сигурност го очакваха от нея в замяна на това, че са ѝ изпратили такава съвършена доверена прислужница.

ОСМА ГЛАВА

ЧУДЕСА

— Ендър напоследък много ни досажда. Настоява да се замислим върху начин за придвижване със свръхсветлинна скорост.

— Ти каза, че е невъзможно.

— Така мислим. Така мислят човешките учени. Ендър обаче твърди, че щом ансибалите могат да предават информация, ние би трябвало да можем да прехвърляме материя със същата бързина. Разбира се, това са глупости — между информация и материална реалност не може да има никакво сравнение.

— Защо му се е приискало толкова да се движи по-бързо от светлината?

— Това е глупава идея, не мислиш ли? Да пристигнеш някъде преди образа си. Като да минеш през огледало, за да срещнеш отражението си от другата страна.

— Ендър и Рутър са разговаряли много по този въпрос; чувал съм ги. Ендър смята, че материята и енергията може да са съставени не от друго, а от информация. Че материалната реалност не е нищо друго освен послания, предавани между филотите.

— Какво каза Рутър?

— Че Ендър е наполовина прав. Рутър смята, че материалната реалност наистина е едно послание. Въпрос, който филотите задават на Бог.

— Какъв е въпросът?

— Една-единствена дума: Защо?

— И как им отговаря Бог?

— С живота. Рутър казва, че чрез живота Господ дава смисъл на вселената.

Цялото семейство се събра да посрещне Миро при пристигането му на Лузитания. Все пак те го обичаха. Той също ги обичаше и след един месец в космоса с нетърпение очакваше да ги види. Знаеше —

поне със съзнанието си, — че този месец за него е бил четвърт век за тях. Беше се подготвил за бръчките по лицето на майка си, дори да види Гrego и Куара като трийсетгодишни зрели хора. За едно само не бе подготвен — да ги завари като напълно чужди хора. Не, по-зле от чужди. Те бяха чужди хора, които го съжالياваха и гледаха на него като на дете. Всички бяха по-възрастни от него. Всички. И в същото време по-млади, защото болката и загубата не ги бяха наранили толкова дълбоко, колкото него.

Ела, най-добрата и най-чувствителната в семейството, го прегърна, целуна го и каза:

— Караш ме да се чувствам толкова смъртна! Но се радвам да те видя тъй млад.

Тя поне има смелостта да признае, че между тях веднага се е появила бариера, макар да твърдеше, че тази бариера е неговата младост. Наистина Миро изглеждаше точно такъв, какъвто го помнеха — поне по лице. Отдавна забравеният брат, завърнал се от царството на мъртвите; духът, който посещава семейството, вечно млад. Истинската бариера обаче бе начинът, по който той се движеше. Начинът, по който говореше.

Те очевидно бяха забравили колко осакатен е бил, колко трудно се подчиняваше тялото му на поражения му мозък. Търтенето на краката, изкривената, мъчителна реч — паметта им бе изхвърлила всички тези неприятни спомени и го пазеше такъв, какъвто е бил преди нещастиято. Все пак той бе живял като инвалид с тях само няколко месеца, преди да замине за това продължително пътешествие. Лесно можеха да го забравят и да помнят само онзи Миро, когото бяха познавали много години преди това. Силен, здрав, единственият, способен да се изправи срещу човека, когото бяха наричали „татко“. Те не успяваха да скрият шока си. Личеше си в колебливото им държане, в пронизващите им погледи, в опитите да не обръщат внимание на факта, че речта му е трудна за разбиране, че се движи толкова бавно.

Личеше си в нетърпението им. След минути той забелязваше как поне някои от тях правят опити да се измъкнат. „Толкова засега. Ще се видим на вечеря.“ Всичко това ги караше да се чувстват така неудобно, че изпитваха нужда да избягат, да спечелят време, за да приемат полесно тази версия на Миро, завърнала се току-що при тях, или може би да измислят как да го избягват в бъдеще. Гrego и Куара бяха най-

лошите, най-нетърпеливи да се отърват от компанията му; това го нарани — навремето те почти го боготворяха. Той естествено разбираше защо им е толкова трудно да приемат сакатия Миро, застанал пред тях. Тяхната представа за стария Миро беше най-наивна и затова най-несъвместима със сегашния му образ.

— Мислехме да организираме голяма семейна вечеря — каза Ела. — Мама искаше, но аз реших, че е по-добре да изчакаме. Да ти дадем малко време.

— Надявам се, че не сте стояли без вечеря толкова дълго заради мен.

Само Ела и Вальнтайн усетиха шегата, само те се усмигнаха. Останалите... те май дори не разбраха какво казва.

Стояха във високата трева до космодрума, цялото му семейство: майка му, сега около шейсетте, с посребрена коса, с тъжно, напрегнато — както винаги — лице. Сега обаче изражението ѝ бе подчертано от дълбоките бръчки по челото и около устата ѝ. Шията ѝ изглеждаше ужасно. Той си даде сметка, че и тя ще умре някой ден. Осъзнавал ли бе досега колко е била красива? Беше си мислил, че бракът с Говорителя ще я подмлади по някакъв начин. А може би е имал право, може би Андрю Уигин бе подмладил сърцето ѝ. Тялото ѝ обаче носеше следите на времето. Тя беше стара.

Ела, около четирийсетте. До нея не стоеше мъж. Може би се беше омъжила, но съпругът ѝ просто не беше дошъл. По-вероятно не. Нима се беше омъжила за работата си? Радостта ѝ, че го вижда, изглеждаше искрена, но дори тя не можеше да скрие състраданието и загрижеността си. Какво, да не е очаквала, че един месец пътуване със скоростта на светлината ще го излекува някак? Да не си е представяла, че ще слезе от космическия кораб силен и смел като някакъв скитащ из пространството бог от любовен роман?

Куим — сега със свещенически одежди. Джейн бе казала на Миро, че следващият му по възраст брат е станал велик мисионер. Беше покръстил повече от дузина гори с пекениноси и под ръководството на епископ Перегрино бе издигнал някои от тях в свещеници, за да разпространяват вярата сред собствения си народ. Те кръщаваха всички пекениноси, които се раждаха от дърветата-майки, всички майки, преди да умрат, всички съпруги, които се грижеха за малките майки и техните деца, всички братя, търсещи славна смърт, и

всички дървета. От тях обаче само съпругите и братята можеха да вземат участие, колкото до църковен брак, трудно бе да се намери смислен начин за провеждане на тази церемония между дърветата-бащи и слепите, безпаметни плужеци, които копулираха с тях. Все пак Миро забеляза в очите на Куим някаква възбуда. Блясъкът на добре изживян живот — от семейство Рибейра единствен Куим бе знаел през цялото си битие с какво иска да се занимава. И го правеше. Независимо от трудностите. Той беше апостол Павел сред прасенцата и това го изпълваше с постоянна радост. „Ти служиш на Бог, малки братко, и си станал божи човек.“

Олядо, с блестящи сиви очи, прегърнал една красива жена, заобиколен от шест деца, най-малкото от които — бебе, най-голямото — девойка. Макар с нормални очи, децата пак бяха наследили разсеяното изражение на баща си. Те не гледаха, те зяпаха. За Олядо това бе нормално; на Миро му мина обезпокоителната мисъл, че по-малкият му брат може би е сложил началото на род двуноги записващи устройства, които събират впечатления само за да ги покажат по-късно, но никога със собствено мнение. Не, това сигурно беше илюзия. Миро никога не се бе чувствал комфортно с Олядо и вероятно това се отнасяше и за децата му. Майката бе доста красива. Вероятно още не беше минала четирийсетте. На колко години се беше омъжила за Олядо? Каква бе тази жена, че да приеме мъж с изкуствени очи? Дали Олядо не записваше как правят любов и после не й пускаше записите, за да й покаже как изглежда тя в неговите очи?

Миро веднага се почувства засрамен от тази мисъл.

„Само това ли мога забележа у Олядо — недъга му? След всички тези години, през които съм го познавал? Как тогава мога да очаквам да видят друго у мен освен недъзите ми?“

Това заминаване се оказа добра идея. Радвам се, че Андрю го предложи. Само дето нямаше смисъл да се връщам. Какво правя тук?“

Сякаш против волята си Миро се обърна към Валънтайн. Тя се усмихна, прегърна го и каза:

— Не е толкова зле.

„Толкова зле, колкото кое?“ — помисли си той.

— На мен ми остана само един брат, да ме посрещне — продължи тя. — За теб са дошли всичките ти близки.

— Така е.

Едва тогава заговори и Джейн, гласът ѝ проехтя в ухото му:

— Не всички.

„Млъквай“ — срязва я мълчаливо Миро.

— Само един брат ли? — попита Андрю Уигин. — „Само“ аз ли?

Говорителя на мъртвите излезе напред и прегърна сестра си. Ала не забеляза ли Миро и тук известна резервираност? Възможно ли бе Валънтайн и Андрю Уигин да се срамуват да изразят чувствата си един към друг? Възможно ли бе да се стесняват? Или просто се чувстваха чужди?

— Много си остаряла — установи Андрю. — Слаба като вейка. Якт не се ли грижи за теб?

— Тази Новиня не готви ли? — контрира Валънтайн. — И изглеждаш по-глупав отвсякога. Идвам точно навреме, за да стана свидетел на пълното закърняване на мозъка ти.

— Аз пък мислех, че идваш да спасиш света ми.

— Вселената. Но първо теб.

Тя отново постави ръка на рамото на Миро. Другата ѝ длан почиваше на рамото на Андрю. Заговори към останалите:

— Толкова сте много, но аз имам чувството, че ви познавам всички. Надявам се скоро да изпитате същото към мен и семейството ми.

„Така непринудена. Тъй способна да предразполага хората. Дори мен — мислеше си Миро. — Тя просто управлява хората. Както го върши Андрю Уигин. От него ли го е научила, или той го е усвоил от нея? Все пак Питър е бил най-великият манипулатор на всички времена, първият Хегемон. Какво семейство. Не по-малко странно от моето. Само че тяхното е заради гениите в него, докато моето е такова заради болката, която споделяме толкова години, заради изкривяването на душите ни. И аз съм най-странният, най-повреденият от всички. Андрю Уигин дойде да изцери раните между нас и се справи добре. Но вътрешното изкривяване, може ли някога да бъде изправено?“

— Какво ще кажете за един пикник? — предложи Миро. Този път всички се засмяха.

„Как стана това, Андрю, Валънтайн? Успях ли да ги предразположа? Успях ли да изглежда нещата? Успях ли да им помогна да се направят, че се радват да ме видят, че имат представа кой съм?“

— Тя искаше да дойде — прошепна Джейн в ухото му. „Млъквай — срыза я отново Миро. — И без това аз не исках да я видя.“

— Само че тя ще дойде да те види по-късно. „Не.“

— Омъжена е. Има четири деца. „Това вече не ме засяга.“

— Не е произнасяла името ти в съня си от години. „Мислех, че си ми приятелка.“

— Приятелка съм ти. Мога да чета мислите ти.

„Ти си злобна стара кучка и не можеш да четеш нищо.“

— Ще дойде да те види утре сутринта. В дома на майка ти.

„Аз няма да съм там.“

— Мислиш ли, че можеш да го избегнеш?

По време на този разговор с Джейн Миро не чуваше нищо от това, което се говореше около него, но то нямаше значение. Съпругът и децата на Валънтайн бяха слезли от кораба и тя ги представяше на останалите. Най-вече на чичо им, разбира се. Миро остана изненадан от страхопочитанието, с което се обръщаха към него. Все пак те знаеха кой е. Ендър Ксеноцида, да, но също Говорителя от името на мъртвите, авторът на „Царицата на кошера“ и „Хегемона“. Миро знаеше всичко това, разбира се, но първата му среща с Уигин бе изпълнена с враждебност — тогава той беше един прост Говорител на мъртвите, проповедник на хуманността, който изглеждаше решен да преобърне семейството на Миро нагоре с краката. Както и направи.

„Аз май имам най-голям късмет от всички — помисли си Миро. — Оpozнах го като човек, преди да науча, че е такава велика личност. Те вероятно никога няма да го опознаят по този начин.“

А всъщност аз изобщо не го познавам. Не познавам никого и никой не познава мен. Ние прекарваме целия си живот в догадки за онова, което става в душата на другите, и ако случайно познаем, си въобразяваме, че ги «разбираме». Какви глупости. Дори маймуна, сложена пред компютъра, може да налучка някоя дума на клавишите.

Вие не ме познавате, никой от вас — мислеше Миро. — И най-малко онази злобна стара кучка, която живее в ухото ми. Чу ли това?“

— Този жален плач ли? Как можех да го пропусна? Андрю товареше багаж в колата. Щеше да остане място само за двама пътници.

— Миро, искаш ли да се повозиш с мен и Новиня? Преди той да отговори, Валънтайн го хвана за ръката:

— О, остани. Разходи се с мен и Якт. Толкова дълго се свирахме в този кораб!

— Браво бе — не отстъпи Андрю. — Майка му не го е виждала от двайсет и пет години, а ти го каниш на разходка. Голяма си умница.

Андрю и Валънтайн продължиха да спорят, така че независимо какво предпочетеше Миро, щеше да излезе като избор между две предложения. Нямаше да му се наложи да каже: „Трябва да се кача в колата, защото съм сакат“. Нито щеше да има повод да се сърди, защото някой го е удостоил със специално внимание. Беше толкова изящно изиграно, че той се почуди дали Андрю и Валънтайн не са го планирали предварително. Може би не им се налагаше да обсъждат такива неща. Може би се познаваха от толкова дълго, че умееха да изглаждат нещата, без дори да се замислят. Като актьори, които са играли заедно толкова много роли, че могат да импровизират във всяка ситуация.

— Ще похода пеша — отсече Миро. — Ще избира по-бавния път. Вие тръгвайте напред.

Новиня и Ела понечиха да възразят, но Миро видя как Андрю хваща майка му за ръката, а колкото до Ела, Куим я прегърна през рамо и я накара да замълчи.

— Ела направо у дома — каза Ела. — Колкото и дълго да ти отнеме, ела направо вкъщи.

— Къде другаде? — попита Миро.

* * *

Валънтайн не знаеше какво да мисли за Ендър. Беше едва от два дена на Лузитания, но вече чувстваше, че нещо не е наред. Не че нямаше причини Ендър да се тревожи, да бъде разсеян. Той я беше запознал с проблемите с Десколадата, с напрежението между Грего и Куара и, разбира се, опасността от разрушение продължаваше да ги дебне от всички страни с приближаването на флотилията на Конгреса. Ендър обаче се беше сблъсквал с тревоги и напрежение и преди, неведнъж през годините като Говорител на мъртвите. Бе разрешавал проблеми на нации и семейства, на общества и индивиди. Беше

опитвал да разбере и сетне да облекчи и излекува болките на сърцето. И никога не се бе държал по този начин.

Или може би само веднъж.

В детството им, когато Ендър бе определен за командващ флотилията, изпратена срещу световите на бъргерите, той се беше върнал на Земята за един сезон — затишието преди фаталната буря, както се оказа по-късно. Ендър и Валънтайн бяха живели разделено от петата му година, без да имат възможност да водят много нецензурирана кореспонденция. Сетне, изведнъж, политиката се промени и Валънтайн бе заведена при него. Държаха го в обширно частно имение близо до родния им град и той прекарваше времето си главно в плуване, или по-скоро в плацикане в големия басейн.

Отначало Валънтайн си мислеше, че всичко е наред, и се радваше да го види. Скоро обаче усети, че има нещо сериозно. Само дете в онези дни тя не познаваше брат си толкова добре — в крайна сметка, той бе живял далеч от нея повече от половината си живот. И въпреки това тя чувстваше, че не е нормално за него да изглежда толкова зает. Не, не беше това. Той не беше зает, напротив, безделничеше. Беше се изолирал от света. И нейната задача бе да го върне отново там. Да му покаже мястото му в човешкото общество.

Така благодарение на нея той се върна в космоса и пое отново командването на флотилията, която унищожи напълно бъргерите. Оттогава връзката му с останалата част от човечеството изглеждаше здрава.

Сега пак се виждаха след почти половин живот раздяла. Двайсет и пет години за нея, трийсет за него. И той отново изглеждаше разсеян. Тя го наблюдаваше, докато взеше нея, Миро и Пликт през безкрайните полета, обрасли с капим.

— Тук сме като в лодка сред океана — отбеляза Ендър.

— Не съм — отвърна тя.

Спомни си времето, когато Якт я взимаше на една от малките рибарски лодки. Триметровите вълни, които ги подхвърляха нависоко, след това ги пращаха надолу в празното пространство помежду си. Върху големия рибарски кораб тези вълни едва ги полюляваха, но от малката лодки изглеждаха огромни. И дума не можеше да става за сравнение между беснеещия океан и тази спокойна тревиста равнина.

Но вероятно според Ендър можеше. Може би в тези поля с капим той виждаше вируса на Десколадата, развиващ се със стремителна бързина, заплашващ да унищожи човешкия род и сродните му видове. Може би за него полето бе изпълнено с не по-малко свирепи вълни от океана.

Моряците ѝ се смееха, не подигравателно, а добронамерено, като родители, които се смеят на страховете на детето си.

— Тези вълни са нищо. Да видиш само двайсетметровите! Ендър бе външно спокоен като моряците. Разговаряше непринудено с нея, с Миро и мълчаливата Пликт, но сякаш таеше нещо. Дали между него и Новиня работите не вървяха?

Валънтайн не ги беше наблюдавала достатъчно дълго заедно и не знаеше кое е нормалното държание между тях и кое е израз на напрежение; очевидно обаче не бяха скарани. Затова може би проблемите на Ендър се кореняха в задълбочаващата се пропаст между него и жителите на Милагре. Това беше възможно. Валънтайн добре помнеше колко трудно ѝ бе да спечели одобрение в Трондхайм, а се беше омъжила за човек с огромен престиж там. Как ли стояха нещата с Ендър, живеещ с жена, чието семейство вече се е дистанцирало от останалите жители на Милагре? Възможно ли бе да не е оздравил това общество толкова пълно, колкото всички смятаха?

Невъзможно. Когато Валънтайн се срещна с кмета Ковано Зелжезо и със стария епископ Перегрино тази сутрин, те показаха искрена привързаност към Ендър. Валънтайн бе присъствала на твърде много срещи, за да умее да различи официалната любезност, политическото двуличие и истинското приятелство. Ако Ендър се чувстваше отчужден от тези хора, то не беше по тяхна вина.

„Опитвам се да си правя прекалено много изводи от това — помисли си Валънтайн. — Ако Ендър изглежда странен и отчужден, това вероятно е, защото сме живели разделени твърде дълго. Или може би се смущава от този постоянно сърдит младеж, Миро; или от Пликт, с нейното мълчаливо възхищение от Андрю Уигин. А може би причината е просто моето настояване да се срещна с Царицата на кошера, преди да съм видяла който и да е от водачите на прасенцата. Няма логика да търся причината за разсеяното му държание извън сегашната му компания.“

Забелязаха града на Царицата на кошера по големия облак дим.

— фосилни горива — обясни Ендър. — Тя ги изгаря в огромни количества. При нормални условия нямаше да постъпва така. Цариците-майки се грижат много за световите, които обитават, и никога не замърсяват толкова. Напоследък обаче бързат много и Човек ми каза, че ѝ е разрешил да гори и замърсява колкото е необходимо.

— Необходимо за какво? — поинтересува се Валънтайн.

— Човек не казва, нито Царицата на кошера, но аз имам някои предположения. Мисля, че и ти ще се досетиш.

— Да не би прасенцата да се надяват да се развият в напълно индустриализирано общество за едно поколение и да разчитат за това на Царицата на кошера?

— Надали. Те са твърде консервативни за това. Искат да усвоят всички знания на света, но не изпитват особено желание да се обградят с машини. Имай предвид, че дърветата им доставят всички полезни инструменти. Това, което ние наричаме индустрия, ще им се види като вандалщина.

— Какво тогава? Защо е този пушек?

— Питай нея. Може би с теб ще бъде искрена.

— Ще я видим ли лично? — попита Миро.

— О, да. Или поне ще бъдем в нейно присъствие. Тя може дори да ни докосне. Но може би колкото по-малко видим, толкова по-добре. Там, където живее тя, обикновено е тъмно, освен ако не ѝ е дошло времето да снася. В такъв случай има нужда да вижда и работниците прокопават тунели, за да ѝ осигурят светлина.

— Няма ли изкуствено осветление?

— Никога не са използвали такова, дори на космическите кораби, които дойдоха в Слънчевата система по време на войните срещу бъргерите. Те виждат топлината, както ние светлината. Всеки източник на висока температура е ясно различим за тях. Дори ми се струва, че подреждат източниците си на топлина по начин, който може да бъде определен като естетичен. Термално рисуване.

— Защо ѝ е тогава светлина при снасяне? — попита Валънтайн.

— Не бих го нарекъл точно ритуал — Царицата на кошера презира всяка човешка религия. Нека го определя като тяхно генетично наследство. Без слънчева светлина не може да се снасят яйца.

Влязоха в града на бъргерите.

Валънтайн не се изненада от онова, което завариха — все пак в детството си двамата с Ендър бяха живели в първата колония на Ров, бивш бъргерски свят. Знаеше обаче, че тази първа среща ще бъде пълна с изненади за Миро и Пликт, и всъщност дори тя се почувства леко объркана. Не че в града имаше нещо странно. Виждаха се постройки, повечето ниски, но изградени на същия принцип като човешките. Странното идваше от безпорядъка на разположението им. Нямаше улици, покрай които сградите да бъдат подредени с фасади, гледащи в една посока. Нито пък имаше някакво съответствие във височината им. Някои представляваха просто покриви, едва показващи се от земята; други се издигаха високо. Бои очевидно се използваха само за консервация, не и за украса. Ендър бе предположил, че източниците на топлина се използват за естетическо оформление — очевидно нищо друго.

— Пълна бъркотия — установи Миро.

— Така изглежда на повърхността — поясни Валънтайн, която помнеше Ров. — Ако влезеш в тунелите обаче, ще видиш, че всичко под земята е подредено. Те следват естествените цепнатини и пластове в скалата. В геологията има подредба и бъргерите умеят да я използват.

— Какъв е смисълът на високите сгради?

— Нивото на подпочвените води ги ограничава отдолу. Ако имат нужда от повече нива, издигат надземни структури.

— За какво толкова са им притрябвали повече нива?

— Не знам — отвърна Валънтайн.

Тъкмо минаваха покрай постройка с височина поне триста метра; напред се виждаха още десетина такива. За пръв път този ден Пликт отвори уста:

— Ракети.

Ендър се усмихна едва забележимо и кимна леко. Значи Пликт бе потвърдила собствените му подозрения.

— За какво? — поинтересува се Миро.

Валънтайн едва се сдържа да не избухне: „Да излетят в космоса, разбира се“, но нямаше да е честно — Миро никога не беше живял в свят, който се стреми да навлезе в космоса за пръв път. За него излизането от планетата означаваше просто да вземе совалка до близката орбитална станция. Единственият космически кораб на Лузитания обаче надали бе подходящ за пренасяне на голямо

количество материали, необходими за мащабно космическо строителство. И дори да беше подходящ, Царицата на кошера надали щеше да се обърне към хората за помощ.

— Какво строи тя, космическа станция ли? — поинтересува се Валънтайн.

— Така мисля — отвърна Ендър. — Но толкова много ракети, и то големи... мисля, че възнамерява да я построи наведнъж. Вероятно с цената на някои от ракетите. Каква мислиш, че е целта ѝ?

Валънтайн едва се сдържа да не му се тросне: „Откъде да знам?“ След това си даде сметка, че този въпрос всъщност не е зададен към нея. Защото Ендър отговори почти веднага. Значи явно бе попитал компютъра в ухото си. Не, не „компютъра“. Джейн. Той питаше Джейн. На Валънтайн все още ѝ беше трудно да приеме, че макар в колата да бяха четирима души, имаше още един, наблюдаващ и слушащ всичко през кристалите в ушите на Ендър и Миро.

— Тя трябва да издигне всичко наведнъж — отговори си сам Ендър. — Всъщност, ако се съди по отделените газове тук, Царицата на кошера е разтопила толкова метал, че да построи не само космическа станция, а и два малки кораба за далечни пътувания като използваните в първата експедиция на бъргерите. Тяхната версия на заселнически кораби.

— Преди пристигането на флотилията — обади се Валънтайн.

Изведнъж всичко ѝ стана ясно. Царицата на кошера се готвеше да емигрира. Тя нямаше намерение да остави вида си затворен на една планета, която отново ставаше мишена на „Докторчето“.

— Виждаш къде е проблемът — обясни Ендър. — Тя не ни казва какво има намерение да прави, затова се налага да разчитаме на наблюденията на Джейн и на догадки. А догадките ми не чертаят много приятна картина.

— Какво лошо има в напускането на планетата от бъргерите? — поинтересува се Валънтайн.

— Не само бъргерите — намеси се Миро.

Валънтайн се досети за другата връзка. Затова пекениносите бяха дали разрешение на Царицата на кошера да замърсява толкова жестоко планетата им. Затова бяха приготвени два кораба.

— Един кораб за Царицата на кошера и един за пекениносите.

— Това възнамеряват — потвърди Ендър. — Всъщност обаче това са два кораба за Десколадата.

— Nossa Senhora^[1] — прошепна Миро.

Валънтайн почувства, че я побиват тръпки. Стремехът на Царицата на кошера да запази вида си беше едно. Ала съвсем друго бе разпространението на смъртоносния, адаптиращ се с главоломна скорост вирус из други светове.

— Сега разбирате в какво затруднение съм — продължи Ендър. — Разбирате защо не иска да ми каже какво прави.

— Ти обаче и без това не можеш да я спреш, нали? — попита Валънтайн.

— Може да предупреди флотилията на Конгреса — намеси се Миро.

Точно така. Десетки тежко въоръжени космически кораби, приближаващи Лузитания от всички посоки — ако бъдат предупредени за двата кораба, напускащи планетата, ако получат информация за траекторията им, можеха да ги пресрещнат. Да ги унищожат.

— Не можеш — каза Валънтайн.

— Не мога да ги спра, но не мога и да ги пусна. Ако ги спра, това означава да причиня унищожението на бъргерите и прасенцата едновременно. Ако ги оставя да отлетят, рискувам живота на цялото човечество.

— Трябва да говориш с тях. Трябва да постигнеш някакво споразумение.

— Каква полза от споразумение с нас? Ние не можем да говорим от името на цялото човечество. А ако ги заплашим, Царицата на кошера просто ще унищожи всичките ни сателити, вероятно и ансибалите ни. Тя така или иначе може да го направи, за да се презастрахова.

— Тогава наистина ще бъдем изолирани — съгласи се Миро.

— От всичко.

На Валънтайн й бяха нужни няколко секунди, за да се досети, че и двамата мислят за Джейн. Без ансибалите нямаше да могат да разговарят с нея. А без сателитите в орбита около Лузитания тя щеше да е сляпа за останалата част от вселената.

— Ендър, не разбирам — призна Валънтайн. — Царицата на кошера наш враг ли е?

— Това е въпросът, нали? Това е проблемът при възстановяването на вида ѝ. Тя вече е напълно свободна, не е увита в пашкул, скрит в торба под леглото ми. Сега Царицата на кошера ще действа за запазване на вида си.

— Но, Ендър, не може да има нова война между хората и бъргерите!

— Ако към Лузитания не пътуваше човешка военна флотилия, този проблем нямаше да съществува.

— Нали Джейн прекъсна връзките им? Не могат да получат заповед за използване на „Докторчето“.

— Засега. Само че, Валънтайн, защо мислиш, че Джейн рискува живота си, като прекъсна връзката им?

— Защото заповедта е била издадена.

— Междувездният конгрес изпрати заповед за разрушаване на тази планета. И сега, след като Джейн показва на какво е способна, те ще бъдат още по-твърдо решени да ни унищожат. Щом открият начин да отстранят Джейн, те ще действат още по-безкомпромисно.

— Казал ли си на Царицата на кошера?

— Още не. Не съм сигурен обаче колко може да научи от съзнанието ми, без аз да го искам. Не съм в състояние да контролирам средствата ѝ за комуникация.

Валънтайн постави ръка на рамото на брат си:

— Затова ли опита да ме убедиш да дойда и да се срещна с нея? Защото не искаш да научи истинската заплаха?

— Просто не искам повече да се срещам с нея. Защото я обичам и се боя от нея. Защото не съм сигурен дали да ѝ помагам, или да се опитам да я унищожа. И защото изпрати ли тези ракети в космоса, което вероятно е въпрос на дни, тя може да унищожи възможността да я спрем. Да прекъсне връзката ни с останалата част от човечеството.

А също (което той пак пропусна да каже) да прекъсне връзката на Ендър и Миро с Джейн.

— Мисля, че непременно трябва да говорим с нея — рече Валънтайн.

— Или да я убием — добави Миро.

— Сега вече знаете проблема ми — каза Ендър. Продължиха в мълчание.

Входът към обиталището на Царицата на кошера беше една постройка, която не се различаваше по нищо от всички останали. Нямаше специална стража — всъщност в целия град не бяха видели нито един бъргер. Валънтайн си спомни как навремето, в първия си колониален свят, се бе опитвала да си представи как би трябвало да изглежда един обитаван бъргерски град. Сега знаеше — изглеждаха абсолютно по същия начин като необитаваните. Никъде не се виждаха тълпи забързани бъргери като мравки около мравуняк. Знаеше, че някъде, на открито, има ниви и градини, но никоя от тях не се виждаше оттук.

Защо ѝ носеше облекчение това?

Тя се досети за отговора още преди да си зададе въпроса. Беше прекарала детството си на Земята по време на войните срещу бъргерите. Насекомовидните същества бяха властвали над кошмарите ѝ, както бяха ужасявали всяко дете на планетата. Малцина обаче бяха хората, виждали бъргерите лице в лице, и малко от тях бяха живи в детските ѝ години. Дори в първата си колония, където останките от бъргерската цивилизация я обграждаха отвсякъде, тя не беше попаднала дори на едно-единствено изсъхнало бъргерско тяло. Цялата ѝ представа за тези същества се крепеше на ужасяващите образи от видеофилмите.

И все пак не беше ли тя първият човек, прочел книгата на Ендър „Царицата на кошера“? Не беше ли тя първата, заедно с Ендър, която бе започнала да мисли за Царицата на кошера като за личност, притежаваща своя собствена красота?

Тя беше първа, но това не означаваше много. Всеки жив човек по това време бе израсъл с моралните ценности, оформени до голяма степен от „Царицата на кошера“ и „Хегемона“. Докато двамата с Ендър бяха единствените, останали живи от времето на омраза срещу бъргерите. За Миро и Пликт първата среща с Царицата на кошера нямаше да има същата емоционална тежест, както за нея.

„Аз съм Демостен — напомни си тя. — Аз съм теоретикът, който определи бъргерите като рамани, чужд вид, който може да бъде разбран и приет. Трябва просто да преодолеем предразсъдъците от детството си. Скоро цялото човечество ще научи за възраждането на Царицата на

кошера; срамно ще е, ако само Демостен не може да я приеме като раман.“

Ендър зави покрай една ниска постройка.

— Това е — обяви.

Спря колата пред единствената врата на сградата. Входът беше много нисък; на възрастен човек му се налагаше да пълзи на четири крака, за да мине.

— Откъде разбра? — попита Миро.

— Тя така ми каза.

— Джейн ли? — изненада се Миро. Джейн не му беше казвала нищо такова.

— Царицата на кошера — отвърна Валънтайн. — Тя говори директно в съзнанието на Ендър.

— Хитро — отбеляза Миро. — Може ли и аз да се науча?

— Ще видим — отвърна Ендър. — Когато ни приеме. Докато слизаха от колата във високата трева, Валънтайн забеляза, че и Миро, и Ендър все наблюдават Пликт. Разбира се, мълчаливостта ѝ ги караше да се чувстват неловко. Или по-скоро привидната ѝ мълчаливост. Валънтайн смяташе Пликт дори за бърлива жена, но беше свикнала и когато от време на време се правеше на няма. Ендър и Миро, разбира се, се сблъскваха с извратеното ѝ мълчание за пръв път и то ги смущаваше. А това бе една от главните причини Пликт да мълчи. Тя смяташе, че хората показват истинската си същност именно когато са неспокойни, а сред малкото неща, водещи до такова неопределено безпокойство, бе компанията на човек, който не продумва.

Валънтайн не одобряваше този метод при контактите с непознати, но беше наблюдавала как мълчанията на Пликт карат учениците ѝ (децата на Валънтайн) да се вгълбят в собствените си мисли. Докато Валънтайн и Ендър предизвикваха учениците си с обсъждания, въпроси, спорове, Пликт ги караше да застанат от двете страни на дискусията — да излагат идеите си и след това да ги атакуват, за да опитат да оборят собствените си аргументи. Този метод вероятно не беше подходящ за повечето хора. Валънтайн бе стигнала до извода, че Пликт се справя толкова добре, защото пълното ѝ безмълвие не означаваше пълна липса на общуване. Настойчивият ѝ, пронизващ поглед сам по себе си бе красноречив израз на скептицизъм. Когато ученикът биваше подложен на въздействието на

такъв немигащ поглед, той скоро се поддаваше на собствените си колебания. Всяко съмнение, което бе успял да отхвърли, излизаше на преден план.

Най-голямо дете на Валънтайн, Сифте, наричаше тези едностранни спорове „гледане в слънцето“. Сега Ендър и Миро на свой ред оставаха заслепени пред всевиждащото око и непродумващата уста. На Валънтайн ѝ идеше да им се присмее, да ги успокои. Искаше ѝ се и да потупа приятелски Пликт и да ѝ каже да не се прави на интересна.

Вместо това се приближи до вратата на сградата и я отвори. Нямаше резе. Вратата се отвори лесно. Валънтайн я задържа, Ендър коленичи и пропълзя вътре. Пликт го последва веднага. Миро въздъхна и бавно се отпусна на колене. Пълзенето му се удаваше по-трудно от ходенето — преместваше всеки крайник поотделно, сякаш имаше нужда от обмисляне на следващия си ход. Най-накрая навлезе в тунела. Валънтайн клекна и се промъкна през вратата. Тя беше най-дребна и не се налагаше да пълзи.

Единствената светлина вътре идваше от вратата. Помещението беше безлично, с гол под. Едва когато нагоди зрението си към мрака, Валънтайн забеляза тъмна сянка в единия му край — входът на спускащ се тунел.

— Надолу няма никаква светлина — отбеляза Ендър. — Тя ще ме упътва. Хванете се за ръце. Валънтайн, ти ще вървиш последна, става ли?

— Можем ли да минем прави? — попита Миро; въпросът очевидно беше важен.

— Да. Затова избрах този вход.

Те се хванаха за ръце, Пликт зад Ендър, след нея — Миро. Ендър навлезе в тунела. Беше стръмен и непрогледен. Ендър обаче спря, преди мракът да стане пълен.

— Какво чакаме? — попита Валънтайн.

— Водача.

В този момент се появи и водачът. В тъмнината Валънтайн едва успя да различи тъмните очертания на хилава ръка само с два пръста, която докосна дланта на Ендър. Ендър веднага хвана, единия пръст с лявата си ръка; черният палец за-щипа като с клещи дланта му. Валънтайн премести поглед по ръката на бьгера и опита да различи

контурите на притежателя ѝ. Успя да види само ниска фигура и може би лекото проб-лясване на хитиновата обвивка.

Всичко останало се появи във въображението ѝ и тя потрепери.

Миро измърмори нещо на португалски. Значи и той беше повлиян от присъствието на бьгера. Пликт запази мълчание и Валънтайн не успя да разбере дали е разтревожена. Миро направи несигурна крачка напред и я поведе в мрака.

* * *

Ендър знаеше колко трудно ще е минаването през тунелите за останалите. Досега само той, Новиня и Ела бяха посещавали Царицата на кошера. Мракът беше ужасно неприятен — Да се движиш безкрайно дълго надолу без помощта на очите си, и само едва доловими звуци да ти подсказват, че наоколо кипи живот.

— Можем ли да говорим? — попита Валънтайн; гласът ѝ звучеше като шепот.

— Добра идея. Това няма да ги притесни. Те нямат сетива за звука.

Миро каза нещо. Тъй като не можеше да види движението на устните му, Ендър изпитваше трудности да го разбира.

— Какво? — попита.

— И двамата искаме да знаем колко остава — обади се Валънтайн.

— Не знам. Тя може да е навсякъде. Има десетки люпилни камери. Не се тревожи обаче. Сигурен съм, че мога да намеря пътя за излизане.

— Аз също. С фенерче.

— Няма осветление. Снасянето изисква слънчева светлина, но след това тя само забавя развитието на яйцата, а на определен етап може и да убие ларвата.

— Ти обаче можеш да намериш пътя за излизане в тази тъмница, така ли?

— Вероятно. Има си знаци. Като нишки на паяжина; когато познаваш цялата структура, всеки отделен тунел ти е ясен.

— Тези тунели не са ли хаотично прокопани? — не скри скептицизма си Валънтайн.

— Те са като тунелите на Ерос — отвърна Ендър. Всъщност не му се беше удавала възможност да изучава тунелите по време на пребиваването си на Ерос като дете-воин. Астероидът бе населен от бъргерите като преден пост за нашествие в Слънчевата система; сетне, след завземането му при Първата бъргерска война, се беше превърнал в база на хората. При престоя си там Ендър бе насочил усилията си главно за изучаване на командването на военни флотилии в космоса. Въпреки това явно беше усвоил повече знания за тунелите, отколкото си мислеше, защото при първото си идване при Царицата на кошера на Лузитания галериите и завоите никак не го объркаха. Струваха му се поставени точно на място; не, струваха му се неизбежни.

— Какво е Ерос? — поинтересува се Миро.

— Един астероид близо до Земята — отвърна Валънтайн. — Мястото, където Ендър загуби ума си.

Ендър опита да им обясни нещо за организацията на системата от галерии, но беше прекалено сложно. Съществуваха прекалено много възможни изключения, за да се опише цялата система в подробности — колкото повече опитваше да я разбере човек, толкова повече се объркваше. За Ендър обаче тя винаги изглеждаше една и съща, постоянно повтарящи се зависимости. А може би Ендър по някакъв начин бе започнал да мисли като бъргер, още по времето, когато опитваше да открие начин да ги победи. В такъв случай Валънтайн беше права — той бе изгубил част от човешкото си съзнание или поне беше придобил известна способност да мисли като бъргер.

Накрая завиха зад един ъгъл и забелязаха светлина.

— Слава Богу — прошепна Миро на португалски.

Ендър със задоволство забеляза, че Пликт — тази каменна жена, която в никой случай не можеше да е блестящата студентка от спомените му — също въздъхва с облекчение. Може би все пак у нея имаше частичка живот.

— Почти стигнахме — обяви Ендър. — И тъй като снася, ще е в добро настроение.

— Няма ли да иска малко дискретност? — попита Миро.

— Това е в известен смисъл като оргазъм, който продължава няколко часа. Подобрява доста настроението й. Цариците-майки

обикновено са заобиколени само от работници и търтеи, които действат като част от тях. Никога не развиват чувство на срам.

В съзнанието си той вече усещаше присъствието ѝ. Тя, разбира се, можеше да комуникира с него по всяко време. Когато се приближеше обаче, той я усещаше, сякаш диша в мозъка му; чувстваше се замаян, потиснат. Дали и другите изпитваха същото? С Ела не се беше получило нищо — тя никога не чуваше безмълвните разговори. Колкото до Новиня, тя отказваше да говори за това и отричаше да е чула каквото и да било, но Ендър подозираше, че просто не иска да приеме чуждото присъствие. Царицата на кошера твърдеше, че чувала ясно съзнанието и на двете, стига да се приближат до нея, но не могла да ги накара да я чуят. Дали и днес щеше да бъде същото?

Колко хубаво щеше да е, ако Царицата на кошера можеше да говори и с други хора. Тя твърдеше, че е способна на това, но с годините Ендър бе установил, че не е в състояние да направи разлика между предвижданията си за бъдещето и реалните си спомени от миналото. Тя, изглежда, се доверяваше на предположенията си също толкова, колкото на преживяванията си; и въпреки това, ако очакванията ѝ се окажеха грешни, тя никога не си спомняше, че е предвиждала различно бъдеще от онова, което вече се беше превърнало в минало.

Това бе една от особеностите на чуждовидовия ѝ разум, които най-много объркваха Ендър. Той беше израснал в общество, което съдеше за зрелостта на хората и подготвеността им да се интегрират в обществото по способността да предвиждат резултатите от действията си. В известен смисъл Царицата на кошера бе невероятно слаба в това отношение; въпреки цялата си мъдрост и опит тя изглеждаше сляпо и неоправдано самоуверена като малко дете.

Това бе едно от нещата, които плашеха Ендър в общуването с нея. Щеше ли тя да удържи на думата си? Ако не, щеше ли да осъзнае какво е направила?

Валънтайн опита да се съсредоточи върху разговора, но не можеше да откъсне поглед от силуета на бьгера, който ги водеше. Изглеждаше по-дребен, отколкото си ги беше представяла, не повече от метър и петдесет, може би по-малко. Тъй като останалите ѝ закриваха видимостта, тя успяваше да мерне само отделни части от тялото му, но това като че беше по-лошо, отколкото да го види в цял ръст. Не

можеше да се отърси от мисълта, че блестящият черен враг е стиснал ръката на Ендър в смъртоносна хватка.

Не беше смъртоносна хватка. Не беше враг. Дори не беше същество само по себе си. Той не притежаваше по-голяма самостоятелност от ухото или пръста на човек — всеки бъгер бе просто един от органите на Царицата на кошера. В известен смисъл Царицата на кошера вече беше с тях — тя бе там, където имаше поне един от работниците или търтеите ѝ, дори да е на стотици светлинни години от нея.

„Това не е никакво чудовище. Това е истинската царица-майка, описана в книгата на Ендър. Това е онова същество, което той е носил и отглеждал през всичките ни години на съвместен живот, макар че тогава не съм подозирала. Няма от какво да се боя.“

Валънтайн се опитваше да прогони страха си, но не успяваше. Потеше се, чувстваше как ръката ѝ се изплъзва от хлабавата хватка на Миро. С приближаването си до свърталището (не — дома, люпилнята) на Царицата на кошера тя се чувстваше все по-уплашена. Ако не можеше да се справи сама, трябваше да потърси помощ. Къде беше Якт? Е, трябваше да се обърне към някой друг.

— Извинявай, Миро — прошепна тя. — Цялата съм в пот от страх.

— Ти ли? Мислех, че това е моята пот. Засмяха се нервно.

Тунелът изведнъж се разшири и те се озоваха в огромна зала, пронизана от снопове слънчева светлина, проникващи през дупки в тавана.

Царицата на кошера лежеше в най-светлия участък, заобиколена от работници. Тук обаче, на светло и в присъствие на царицата си, те изглеждаха малки и крехки. Повечето бяха около метър високи, самата царица бе вероятно към три метра на дължина. Надкрилията ѝ изглеждаха широки, тежки, като метални, обагрени с всички цветове на дъгата от падащите върху тях лъчи. Коремчето ѝ бе достатъчно дълго и дебело, за да побере човек, и в задната си част се стесняваше в яйцеполагало с трептящ връх, пълно с блестяща, прозрачна течност, лепкаво и жилесто; то се пхна в една дупка в средата на помещението колкото можеше по-дълбоко и когато се показа отново, от върха му към дупката се точеше струйка лигава течност.

Зловеща, всяваща страх сцена... която обаче не можеше да се сравнява с онова, което последва. Защото, вместо просто да пъхне яйцеполагалото си в следващата дупка, царицата се обърна и сграбчи един от суетящите се наблизно работници. Стисна гърчещия се бъргер с предните си крака, приближи го до главата си и отхапа краката му един по един. При отстраняването на всеки следващ крайник останалите започваха да мърдат още по-отчаяно, сякаш в безмълвен вопъл. Валънтайн почувства странно облекчение, когато и последният крак бе откъснат, така че вече нямаше какво да се гърчи.

Царицата на кошера пъхна безкракия работник в следващата дупка. Едва тогава нагласи яйцеполагалото си над нея. Пред погледа на Валънтайн течността на върха на яйцеполагалото се оформи като топче. Това всъщност не беше никаква течност, или поне не изцяло; в средата на капката се виждаше меко, желеобразно яйце. Царицата на кошера се извъртя така, че слънчевите лъчи да огряват директно главата ѝ; сложните ѝ фацетни очи заблестяха като стотици смарагдови звезди. Яйцеполагалото се пъхна в дупката. Когато се показва, яйцето още стоеше на върха му, но след следващото спускане и изваждане вече го нямаше. Тя пъхна още няколко пъти яйце-отлагачия си орган в дупката и при всяко показване от върха му се стичаха дълги лигави струйки.

— Nossa Senhora — възкликна Миро.

Валънтайн го бе чувала и преди да призовава Богородица. Тук обаче това възклицание придобиваше ново, иронично значение. Царицата на бъргерите бе майка на мрака в тези подземия. Отлагаше яйцата си върху телата на умиращи работници, които да послужат за храна на ларвите.

— Не може всички да се отглеждат така — обади се Пликт. За момент Валънтайн се изненада да чуе гласа ѝ. След това разбра какво има предвид Пликт и осъзна, че е права. Ако за отглеждането на всяка ларва бе необходимо да се жертва по един възрастен бъргер, увеличаването на популацията щеше да е невъзможно. Всъщност дори съществуването на това гнездо щеше да е невъзможно, защото царицата трябваше да отгледа първите си ларви, без да има работници, с които да ги храни. Само младите царици.

Това мина през съзнанието на Валънтайн, сякаш беше нейна собствена мисъл.

Царицата на кошера поставяше тялото на жив работник само в дупките на яйцата, от които трябваше да се излюпят други царици. Това обаче не беше мисъл на Валънтайн; струваше ѝ се прекалено убедителна. Нямаше начин да знае тази информация и въпреки това мисълта ѝ бе ясна, неподлежаща на съмнение. Точно както Валънтайн си представяше, че древните пророци и мистици са чували гласа на боговете.

— Чухте ли я? Някой поне? — попита Ендър.

— Да — отвърна Пликт.

— Така ми се струва — обади се Валънтайн.

— Какво да чуя? — попита Миро.

— Царицата на кошера. Тя току-що обясни, че поставя работник в дупката само ако от яйцето трябва да се излюпи млада царица. Смята да снесе пет такива яйца. Две вече са положени в дупките им. Поканила ни е специално за да станем свидетели на това. Това е нейният начин да ни каже, че смята да изпрати заселнически кораб в космоса. Снася пет яйца за царици, след това ще изчака да види коя ларва ще е най-силна. Нея ще изпрати.

— Ами другите? — поинтересува се Валънтайн.

— Ако някоя от тях е достатъчно жизнена, ще я завие в пашкул. Така са постъпили и с нея. Останалите ще убие и изяде. Налага се. Ако дори частичка от съперничката докосне някой търтей, който още не се е съшил с тази царица-майка, той ще полудее и ще опита да я убие. Търтеите са много верни съпрузи.

— И всички други са чули това? — попита Миро. Звучеше разочарован. Царицата на кошера не можеше да разговаря с него.

— Да — отвърна Пликт.

— Само част — призна Валънтайн.

— Прочистете съзнанието си колкото можете — посъветва ги Ендър. — Затананикайте си някоя мелодия, това помага.

Междувременно Царицата на кошера почти приключи с поредната серия ампутации. Валънтайн си представи как стъпва върху увеличаващата се купчина крака около царицата и как те започват да пращат като сухи клонки.

Много са меки. Краката не се чупят. Само се огъват.

Царицата отговаряше на мислите ѝ.

Вие сте част от Ендър. Затова ме чувате.

Мислите в съзнанието ѝ ставаха по-ясни. Не толкова натрапчиви, а по-умерени. Валънтайн вече усещаше разликата между думите на Царицата на кошера и собствените си мисли.

— Ouví — прошепна Миро; беше чул. — Fala mais, escuto. Говори още, чувам те.

филотични връзки. Вие сте свързани с Ендър. Когато говоря с него, вие също чувате. Ехо. Отразени трептения.

Валънтайн опита да си обясни как успява Царицата на кошера да говори Старк в съзнанието ѝ. След това си даде сметка, че царицата почти със сигурност не правеше нищо такова — Миро я чуваше на родния си език, португалски; а Валънтайн всъщност не чуваше нищо на Старк, чуваше английски, на чиято основа бе изграден той, дори американски английски, с който беше израсла. Царицата на кошера не им изпращаше думи на определен език, изпращаше им мисли и мозъците им ги превеждаха на езика, залегнал най-дълбоко в съзнанието им. Когато Валънтайн чу думата „ехо“, последвана от „отразени трептения“, то не означаваше, че Царицата на кошера търси правилната дума. Собственият разум на Валънтайн се мъчеше да опише най-точно това понятие.

Свързани сте с него. Като моя народ. С тази разлика, че вие имате свободна воля. Независими филоти. Всичките сте единаци.

— Това е шега, не упрек — прошепна Ендър.

Валънтайн бе доволна от това пояснение. Първото, което си представяше, когато чуеше думата „единак“, бе разгневен слон, който смачква човек. Това беше спомен от детството, когато ѝ бяха прочели някаква приказка за един самотен мъжкар. Този спомен я плашеше и сега, и не по-малко от тогава. Тя вече негодуваше от присъствието на Царицата на кошера в съзнанието ѝ. Мразеше начина, по който събуждаше заспали кошмари. Всичко, свързано с Царицата на кошера, беше кошмар. Как можеше изобщо да си помисли, че е възможно това същество да е раман? Да, имаше общуване. Прекалено много. Общуване, граничещо с умствено разстройство.

И какво говореше тя — че я чували, защото били филотично свързани с Ендър. Валънтайн си спомни думите на Миро и Джейн по време на пътуването им — възможно ли беше филотичната ѝ връв да е преплетена с тази на Ендър и чрез него с Царицата на кошера? Как бе

възможно това? И най-вече как можеше Ендър да се свърже с Царицата на кошера?

Ние го търсихме. Той беше наш враг. Опитваше се да ни унищожи. Искахме да го обуздаем. Като единак.

Изведнъж всичко ѝ се изясни, сякаш внезапно пред нея се отвори врата. Бъгерите не бяха послушни по рождение. Те можеха да имат своя самоличност. Или поне да контролират действията си. Затова Царицата на кошера бе намерила начин да ги овладее, да ги привърже филолично към себе си.

Само го намерихме. Не можахме да го подчиним. Твърде е силен.

И никой не се беше досетил в каква опасност е бил Ендър. Царицата на кошера бе очаквала, че ще може да го подчини, да го превърне в безпаметно оръдие на волята си като всеки друг бъгер.

Заложихме му капан. Открихмге за какво копнее. Обмислихме всичко. Влязохме в това, към което се стреми. Дадохме му филоличен облик. Свързахме го с него. Но не беше достатъчно. Сега ти. Ти.

Валънтайн почувства думата като чук в съзнанието си.

„Тя има предвид мен. Има предвид мен, мен! Аз...“ — Тя положи огромни усилия да си спомни коя е „аз“. — „Валънтайн. Аз съм Валънтайн. Тя има предвид Валънтайн.“

Ти. Ти беше онова, за което копнееше най-много. Не друго.

Това я накара да се почувства неловко. Беше ли възможно военните да са били прави през цялото време? Възможно ли бе жестокото разделяне на Валънтайн и Ендър да го е спасило? Възможно ли беше, ако тя е била с брат си, бъгерите да я използват, за да установят власт над него?

Не. Нямахме да успеем. Ти също си прекалено силна. Ние бяхме обречени. Бяхме мъртви. Той не можеше да ни принадлежи. Но не може да принадлежи и на теб. Вече не. Не успяхме да го подчиним, но се свързахме със съзнанието му.

Валънтайн си представи онова, което ѝ беше хрумнало на кораба. Свързаните хора, семейства, споени с невидими върви, деца за родителите, родители едни с други или със своите родители. Една постоянно променяща се мрежа от свързани хора. Само че сега тя си представи себе си, свързана за Ендър. И след това Ендър, свързан с... Царицата на кошера... царицата, която люлее яйцеполагалото си, и на върха му — главата на Ендър, клатеща се наляво-надясно...

Тя гръсна глава, опита да прогони кошмара.

Ние не го контролираме. Той е свободен. Може да ме убие, ако поиска. Не мога да го спра. Ще ме убиеш ли?

Този път въпросът не беше отправен само към Валънтайн. И този път, докато Царицата на кошера чакаше отговора, през ума ѝ премина друга мисъл. Толкова близка до нейния начин на разсъждение, че ако не очакваше Ендър да отговори, би решила, че е нейна собствена.

„Не — гласеше мисълта, — никога няма да те убия. Аз те обичам.“

И заедно с мисълта я обхвана чувство на искрена любов към Царицата на кошера. Изведнъж представата ѝ за това насекомо се изчисти от всякаква омраза. Тя ѝ се стори величествена, царствена, великолепа. Отблясъците от надкрилията ѝ вече не изглеждаха като мазни петна върху водна повърхност, светлината, отразена от очите ѝ, блестеше като ореол; лътящите нишки слюз на върха на яйцеполагалото ѝ бяха нишки на живота, като капчици мляко по гърдта на млада майка, примесени със слюнката на детето ѝ. До този момент на Валънтайн ѝ се беше повдигало, но изведнъж тя сякаш започна да боготвори Царицата на кошера.

Тази мисъл в съзнанието ѝ беше на Ендър, знаеше го; точно затова ѝ приличаше толкова на нейна собствена. И това бе неговата представа за Царицата на кошера, познаваше я отдавна, откакто пишеше под псевдонима Демостен. Царицата на кошера наистина беше раман, странна, но все пак способна да разбира и да бъде разбрана.

Образът изчезна и Валънтайн чу някой да плаче. Пликт. През всичките години съвместен живот Валънтайн никога не беше ставала свидетел на такъв израз на слабост от страна на Пликт.

— Vonita — каза Миро.

Това ли само беше видял? Че Царицата на кошера е красива? Връзката между Ендър и Миро сигурно бе слаба — но защо? Може би защото не се познаваха от толкова отдавна или толкова добре, докато Валънтайн го беше познавала цял живот.

Ако обаче това бе причината Валънтайн да приема по-ясно мислите на Ендър, как можеше да се обясни фактът, че Пликт ги чете по-ясно от нея? Възможно ли бе през всичките тези години на изучаване на Ендър, на възхищение от него, без да го познава

достатъчно, Пликт да се е свързала с него дори по-силно от собствената му сестра?

Разбира се. Разбира се. Валънтайн бе омъжена. Валънтайн имаше съпруг. Деца. Логично беше филоличната връзка с Ендър да е по-слаба. За разлика от нея Пликт нямаше други връзки, достатъчно силни, за да се конкурират с тази. Тя бе изцяло отдадена на Ендър. Затова в присъствието на Царицата на кошера, която правеше възможно пренасянето на информация по филоличните връзки, тя четеше по-ясно мислите му. Нямаше какво да я разсейва. В самата нея нямаше какво да се противопостави.

Възможно ли бе дори Новиня, която все пак беше свързана с децата си, да е толкова привързана към Ендър? Невъзможно. И ако Ендър го съзнаваше по някакъв начин, това би трябвало да го тревожи. Или да го радва? Валънтайн познаваше достатъчно човешката природа, за да знае, че обожанието е най-голямата съблазън.

„Нима съм довела една съперница, която да разбие семейството на Ендър? Могат ли Ендър и Пликт да четат мислите ми сега?“

Валънтайн се почувства беззащитна, уплашена. Сякаш като отговор, сякаш за да я успокои, гласът на Царицата на кошера отново прозвуча в съзнанието ѝ, заглушавайки всяка мисъл на Ендър:

Знам от какво се боиш, но моята колония няма да убие никого. Когато напускаме Лузитания, ние можем да унищожим всички Десколада-вируси на кораба.

„Може би“ — помисли си Ендър.

Ще намерим начин. Ние няма да пренесем вируса. Няма да се наложи да загинем, за да спасим човечеството. Не ни убивайте, не ни убивайте.

„Никога няма да ви убия!“ — Мисълта на Ендър дойде като шепот, едва доловим сред молбите на царицата.

„Ние и без това не можем да ви убием — помисли си Валънтайн. — Вие сте тези, които можете да ни убие. Веднага щом построите корабите си. Щом пригответе оръжията си. Можете да се подгответе за човешката флотилия. Този път не я командва Ендър.“

Никога. Никога няма да убием никого. Обещаха сме.

„Мир — нашепна гласът на Ендър. — Мир. Остани в мир, спокойно, тихо. Не се плаши от нищо. Не се плаши от хората.“

„Не стройте кораб за прасенцата — помисли си Вальнтайн. — Постройте кораб за себе си, защото можете да унищожите вирусите, които пренасяте. Но не стройте за тях.“

Мислите на Царицата на кошера рязко преминаха от молби в остро противопоставяне:

Нямат ли и те право на живот? Аз им обещах кораб. Обещах на вас никога да не убивам. Да наруша обещанията си ли искате?

„Не“ — отговори мислено Вальнтайн.

Тя вече се срамуваше, че е предложила такова нещо. А може би това бяха чувствата на царицата? Или на Ендър? Беше ли наистина сигурна кои мисли и чувства са нейни и кои принадлежат на някой друг?

Страхът, който изпитваше — той беше неин, нямаше почти никакво съмнение.

— Моля ви — каза на глас. — Искам да си ходя.

— Eu tambem — подкрепи я Миро. Аз също.

Ендър направи крачка към Царицата на кошера и вдигна ръка. Тя не протегна никоя от крайниците си — използваше ги за пъхане на последната от жертвите си в дупката за поредното яйце. Вместо това разпери надкрилието си и го завъртя към Ендър, докато блестящата разноцветна повърхност допря ръката му.

„Не го докосвай! — изкрещя мислено Вальнтайн. — Ще те хване! Иска да те подчини!“

— Шт — сряза я Ендър.

Вальнтайн не разбра дали това се отнася за нея, или Ендър искаше да накара Царицата на кошера да не казва нещо, предназначено само за него. Нямаше значение. След минути Ендър вече държеше пръста на водача им и четиримата пристъпяха в тъмния тунел. Този път Вальнтайн вървеше втора, а Пликт — последна. Така че тя бе тази, която погледна за сетен път Царицата на кошера; Пликт ѝ помахаша за сбогом. През целия път към външния свят Вальнтайн опитваше да осмисли случилото се. Винаги беше смятала, че ако хората можеха да общуват директно със съзнанието си, без пречките на езика, разбирането им ще е пълно и няма да възникват ненужни противоречия. Сега откриваше, че вместо да увеличава различията между хората, езикът може би ги намалява, изглажда ги така, че хората да могат да живеят заедно дори да не могат да се разбират.

Илюзията за взаимно разбиране позволяваше на хората да мислят, че си приличат повече, отколкото е в действителност. Може би езиковото общуване бе за предпочитане.

Те изпълзяха навън. Присвиха очи срещу светлината. На лицата им се появиха усмивки на облекчение.

— Не беше много весело — призна Ендър. — Ти обаче настояваше, Вал. Искаше да я видиш веднага.

— Значи аз съм глупачката — отвърна Валънтайн. — Това ново ли е за теб?

— Красива е — каза Пликт.

Миро лежеше по гръб върху капима и държеше ръка върху очите си.

Валънтайн го погледна и си го представи такъв, какъвто е бил, тялото, което е имал. Докато лежеше, той не куцаше; докато мълчеше, не боботеше неразбираемо. Нищо чудно, че колежката му ксеноложка се беше влюбила в него. Уанда. Каква трагедия да открие, че баща ѝ е и негов баща. Това бе най-жестоката вест, разкрита от Ендър преди трийсет години, когато бе Говорил от името на мъртвите на Лузитания. Това беше мъжът, загубен за Уанда; загубен за самия Миро. Нищо чудно, че бе рискувал живота си, прескачайки оградата, за да помогне на прасенцата. След загубата на любимата си той бе престанал да намира смисъл в живота. Съжаляваше единствено за това, че не беше загинал. Бе оцелял, осакатен в душата и в тялото.

Защо си мислеше тези неща? Защо изведнъж ѝ се бяха видели толкова реални?

Дали защото той самият мислеше за съдбата си в момента? Дали тя приемаше представата му за самия себе си? Дали между разума на двамата нямаше някаква връзка?

— Ендър, какво се случи там долу? — попита тя.

— Нещо повече от очакванията ми.

— Какво по-точно?

— Успяхме да се свържем.

— Очакваше ли го?

— Искях го. — Ендър седна отстрани на колата, провесил крака сред високата трева. — Днес тя беше доста емоционална, нали?

— Така ли? Нямам с какво да сравнявам.

— Понякога е толкова дълбокомислена — сякаш ме кара да смятам сложни уравнения, докато си говорим. Сега беше като дете. Разбира се, никога не съм разговарял с нея, докато е отлагала яйца на млади царици. Мисля, че може би ни издаде повече, отколкото е имала намерение.

— Искаш да кажеш, че не възнамеряваше да изпълни обещанието си?

— Не, Вал, не, тя винаги изпълнява обещанията си. Тя не умее да лъже.

— Какво имаш предвид тогава?

— Говоря за връзката между мен и нея. Как са опитали да ме подчинят. Това е голяма новина, не мислиш ли? За момент тя се ядоса — когато помисли, че може би ти си звеното, от което са имали нужда. Знаеш какво означава това за тях — няма да бъдат унищожени. Дори може би ще ме използват за общуване с човешките правителства. Да споделят галактиката с нас. Каква изгубена възможност.

— Ти щеше да се превърнеш в един бъргер. Техен роб.

— Без съмнение. Никак нямаше да ми е приятно. Но всички животи, които щяха да бъдат спасени... Аз бях войник, нали? Ако един войник може да спаси милиони със смъртта си...

— Това обаче не е възможно. Ти имаш силна воля.

— Да, или поне прекалено силна за Царицата на кошера. Ти също. Това звучи успокоително, нали?

— Точно в момента не се чувствам много успокоена. Там, долу, ти влезе в главата ми. И Царицата на кошера. Чувствам се толкова омърсена...

Ендър я изгледа изненадано:

— Аз никога не съм се чувствал така.

— Е, не е само това. Беше и странно. И страшно. Тя бе толкова... толкова голяма в главата ми. Сякаш опитвах да побера някого в себе си.

— Възможно е. — Ендър се обърна към Пликт: — И ти ли го чувстваше така?

За пръв път Валънтайн забеляза как тя гледа Ендър — с широко отворени очи. Пликт обаче не отговори.

— Толкова силна, а? — подсмихна се Ендър и се обърна към Миро.

Не виждаше ли? Пликт вече бе обладана от Ендър. Сега присъствието му в съзнанието ѝ може би ѝ беше дошло твърде много. Царицата на кошера говореше за покоряването на работници-единаци. Възможно ли бе Пликт да е „покорена“ от Ендър? Възможно ли беше да е загубила душата си в неговата?

„Абсурдно. Невъзможно. Моля се на Господ да не е така.“

— Хайде, Миро — извика Ендър.

Миро му позволи да му помогне да се изправи. Четиримата се качиха отново на колата и потеглиха обратно към Милагре.

* * *

Миро отказа да отиде на литургията, затова Ендър и Нови-ня тръгнаха без него. Щом остана сам обаче, взе да не го свърта на едно място. Все имаше чувството, че някой го наблюдава. От сенките някакъв дребен силует го следеше. Облечен в гладка, твърда броня, само с два пръста, подобни на щипци, и хилави ръце, ръце, които можеха да бъдат отхапани и хвърлени на земята като сухи клонки. Вчерашното посещение при Царицата на кошера го беше разтревожило повече от очакваното.

„Аз съм ксенолог — напомни си той. — Посветил съм живота си на изучаването на същества от чужди светове. Аз стоях и наблюдавах как Ендър одира бозайникоподобното тяло на Човек и окото ми не мигна, защото съм безпристрастен учен. Понякога се сближавам прекалено много с обектите на изследванията си. Ала никога не ги сънувам в кошмарите си, никога не ми се привиждат в тъмното.“

И въпреки това той излезе навън, пред вратата на майчината си къща, защото в тревистите поля, под яркото слънце на тази неделна утрин нямаше никакви сенки, от които можеше да го дебне някой бъргер.

„Аз ли единствен се чувствам по този начин? Царицата на кошера не е насекомо. Тя и народът ѝ са топлокръвни, също както пекениносите. Те дишат, потят се като бозайници. Те съхраняват в себе си структурните доказателства за еволюционната си връзка с насекомите също както ние носим приликата си с лемуриите и плъховете, но те са създали светла и развита цивилизация. Или по-

скоро тъмна и развита. Трябва да гледам на тях както ги вижда Ендър, с уважение, страхопочитание, привързаност.

А аз едва ги понасям.

Няма никакво съмнение, че Царицата на кошера е раман, способна да ни разбере и да съжителства с нас. Въпросът е дали аз съм способен да я разбера и да съжителствам с нея. И сигурно не съм единственият. Ендър е прав да пази съществуването ѝ в тайна от повечето жители на Лузитания. Ако те видят онова, на което станах свидетел аз, или дори зърнат един-единствен бъргер, страхът ще ги завладее, опасенията на всеки ще бъдат подхранвани от страха на останалите, докато... Докато се случи нещо лошо. Нещо чудовищно.

Може би ние сме варелсе. Може би ксеноцидът е заложен в човешката психика както в никой друг вид. Може би най-доброто, което може да се случи на вселената, е Десколадата да излезе от контрол, да се разпространи из човешкия свят и да ни унищожи. Може би Десколадата е изпратена от Бога като наказание за греховете ни.“

Неусетно Миро се озова пред вратата на катедралата. В хладната утрин тя бе отворена. Все още не бяха стигнали до причастието. Той се вмъкна вътре и седна на последния ред. Нямаше намерение да се занимава повече с Господ, просто изпитваше нужда да бъде сред други хора. Коленичи, прекръсти се и остана така, най-отзад, на колене, със сведена глава. Би изрекъл молитва, но в „Отче наш“ нямаше нищо, което да разсее страха му. „Благодарим ти, че ни нахрани и този ден“? „Прости греховете ни“? „Нека царството ти слезе и на земята, както е на небесата.“ Това би било добре. Царство Господне, в което лъвът може да живее в мир с агнето.

Сетне си представи видението на свети Стефан: Христос, седнал отдясно на Господ. От лявата му страна обаче седеше друг. Царицата на небето. Не света Богородица, а Царицата на кошера, с белезникава слуз, точеща се от края на коремчето ѝ. Миро стисна с все сили пейката пред себе си.

„Господи, спаси ме от това видение. Махни се, враг на вярата ми!“

Някой се приближи и коленичи до него. Той не посмя да отвори очи. Заслуша се за някакъв звук, който да му докаже, че съседът му е човек. Шумоленето на дрехата обаче можеше да е и търкането на надкрилия о твърда хитинова обвивка.

Трябваше да прогони това видение. Той отвори очи. С периферното си зрение забеляза, че съседът му е коленичил. По слабата ръка и цвета на ръкава личеше, че е жена.

— Не можеш да се криеш вечно — прошепна тя.

Гласът не звучеше по същия начин. Прекалено пресипнал. Глас, който бе говорил стотици хиляди пъти след последната им среща. Глас, успокоявал бебета, крещял от любовен екстаз, викал деца да се прибират вкъщи. Глас, който навремето, когато беше млад, му бе разказал за една любов, която щяла да живее вечно.

— Миро, ако можех да поема твоя кръст, щях да го сторя.

„Моя кръст ли? Това ли нося постоянно със себе си, тежко и неудобно, което ме притиска? Аз пък си мислех, че е тялото ми.“

— Не знам какво да ти кажа, Миро. Аз бях в траур — дълго време. Понякога си мисля, че още съм. Защото те загубих... надеждата ни за бъдещето... все пак така стана по-добре... това осъзнах. Създадох добро семейство, живея добре, ти също ще заживееш добре. Ала да те загубя като приятел, като брат, това беше най-тежкото. Бях толкова самотна, не знам дали някога ще го преживея.

„Да те загубя като моя сестра, беше най-лесното. Имам си достатъчно.“

— Караш сърцето ми да се къса, Миро. Толкова си млад! Изобщо не си се променил. За трийсет години не си се променил изобщо!

Миро не можеше да мълчи повече. Не вдигна глава. Отговорът му прозвуча доста силно за човек, намиращ се в църква по средата на литургия:

— Нима?

Сетне се изправи, почти не забелязваше, че хората се обръщат.

— Нима? — повтори.

Гласът му беше груб, говорът — труден за разбиране.

— Такъв ли ме помниш? — обърна лице към нея.

Тя го погледна потресена. От какво? От гласа му, от тремавите му движения? Или просто беше излъгал очакванията ѝ, просто срещата им не се беше оказала трагично-романтичната сцена, за която бе мечтала трийсет години?

Лицето ѝ не изглеждаше състарено, но това не беше Уанда. На средна възраст, напълняла, с бръчки около очите. На колко беше?

Петдесет? Почти. Какво общо имаше тази петдесет-годишна жена с него?

— Аз дори не те познавам — изхриптя Миро. Сетне ѝ обърна гръб и излезе.

Почиваше си под сянката на едно дърво. Кой беше това, Човек или Рутър? Той се опита да си спомни — нали беше отсъствал само няколко седмици?... Ала когато заминаваше, дървото на Човек бе още фиданка, сега и двете бяха почти еднакво големи, а той не можеше да се сети дали Човек е бил убит по-нагоре, или по-надолу от Рутър. Беше без значение — Миро нямаше за какво да говори с някакво си дърво, а и те нямаше какво да му кажат.

Освен това той така и не беше научил езика на дърветата; когато хората откриха, че цялото това думкане по дънерите всъщност е начин за разговаряне, за него бе твърде късно. Ендър го умееше, и Уанда, и вероятно още пет-шест души, но Миро никога нямаше да го научи, защото не можеше да хване пръчките и да започне да удря в необходимия ритъм. Още един език, от който нямаше полза.

— Que dia chato, meu filho.

Този глас никога нямаше да се промени. И интонацията му също: „Какъв гаден ден, сине мой.“ Смирен и хаплив едновременно — и пълен със самоирония.

— Здравей, Куим.

— Вече отец Ецевао, боя се.

Куим носеше всички атрибути на един свещеник, плащаница и тъй нататък; сега събра полите си и седна върху рядката трева до брат си.

— Имаш достолепен вид — отбеляза Миро.

Куим беше вече зрял мъж. Като дете бе имал изпит и смирен вид. Животът бе издълбал бръчки по лицето му, но състрадателното му изражение се беше запазило. И силата.

— Извинявай за сцената на литургията.

— Сцена ли? — изненада се Миро. — Аз не бях там. Или по-скоро бях на литургия, но не бях в катедралата. Причастие за раманите, а?

— За децата на Господ. Църквата вече има установени понятия за чуждите народи. Нямаше нужда да чакаме Демостен.

— Е, не се впрягай, Куим. Тези термини не са измислени от вас.

— Да не спорим.

— Да не нарушаваме покоя на другите.

— Благородна идея. Само че ти си избрал да почиваш в сянката на един приятел, с когото искам да разговарям. Сметнах, че е поучливо да поговоря с теб, преди да започна да бия по дънера на Рутър с пръчките.

— Това Рутър ли е?

— Можеш да го поздравяш. Знам, че с нетърпение очакваше завръщането ти.

— Никога не съм го познавал.

— Той обаче знае всичко за теб. Не мисля, че си даваш сметка, Миро, какъв герой си сред пекениносите. Те помнят какво направи за тях и съзнават какво ти струва то.

— А знаят ли какво може да ни струва това в края на краищата?

— В края на краищата всички ще се изправим пред съда Божи. Ако всички души на тази планета отлетят едновременно, тогава единствената ни задача е да се погрижим нито един да не остане непокръстен.

— Значи теб изобщо не те е грижа, а?

— Загрижен съм, разбира се. Нека кажем обаче, че има подалновидна гледна точка, според която животът и смъртта са по-маловажни от избора на начин да живееш и начин да умреш.

— Наистина вярваш в това, нали?

— Зависи какво имаш предвид под „това“, но да, вярвам.

— Имам предвид всичко, живия Бог, възкресяването на Христа, чудесата, виденията, кръщението, трансубстанцията...

— Да.

— Чудеса. Изцеление. — Да.

— Като пред параклиса на дядо и баба.

— Чувал съм за много случаи на изцеление.

— Вярваш ли в тях?

— Миро, не знам... някои може да са въображаеми. Някои може да се дължат на ефекта на самовнушението. Някои може да се дължат на спонтанни затихвания на болестта или на естествено възстановяване.

— Но някои са истински.

— Може би.

— Вярваш, че чудесата са възможни. — Да.

— Но не мислиш, че наистина се случват.

— Миро, аз вярвам, че се случват. Просто не съм сигурен, че хората могат да преценят точно кое е чудо и кое — не. Няма съмнение, че за много събития се твърди, че са чудеса, а те не са. Има вероятно и много истински чудеса, които никой не е разпознал като такива.

— Ами аз, Куим?

— Какво ти?

— Защо няма едно чудотворство и за мен?

Куим се наведе, изскубна една тревичка. Това му беше навик още от дете, когато искаше да избегне някой труден въпрос; така се държеше и когато предполагаемият им баща, Марсау, се върнеше пиян вкъщи.

— Какво има, Куим? Нима чудесата са само за другите?

— Характерно за чудесата е това, че никой не знае защо се получават.

— Ама че хитрец си, Куим. Куим се изчерви.

— Искаш да знаеш защо не получаваш чудотворно изцеление. Защото нямаш вяра, Миро.

— Какво ще си помислиш за някой, който казва: да, Господи, аз вярвам, прости за вярата ми?

— Ти ли си този човек? Молил ли си някога за изцеление?

— Моля сега — отвърна Миро; очите му се наляха със сълзи. — О, Господи! Колко ме е срам...

— От какво? От това, че си помолил Господ за помощ? Или защото плачеш пред брат си? От греховете си? От съмненията си?

Миро поклати глава. Не знаеше. Тези въпроси бяха прекалено трудни. Изведнъж осъзна, че знае отговора. Разпери ръце.

— От това тяло — отговори.

Куим посегна и хвана ръцете му, придърпа ги към себе си.

— „И той рече: Това е моето тяло, което ви е дадено.“ Също както ти даде своето за пекениносите. За мъничетата.

— Да, Куим, но той си получи тялото обратно, нали?

— Освен това умря.

— Така ли ще се изцеля? Като намеря начин да умра?

— Не бъди глупак. Христос не се самоуби. Това беше заговор на Юда.

Миро избухна:

— Всички онези хора, които се излекуват от хремите си, които по чудо се избавят от мигрените си — да не искаш да ми кажеш, че те са го заслужили повече от мен?

— Може би няма значение какво си заслужил. Може би е важно от какво имаш нужда.

Миро се наведе напред, хвана расото на Куим с полупарализираните си пръсти.

— Искам си тялото обратно!

— Може би.

— Какво значи „може би“, превзет, самодоволен глупако?

— Искам да кажа, че макар и да искаш тялото си обратно, може би Господ, с цялата си мъдрост, е решил, че за да станеш по-достоеен човек, ти имаш нужда да прекараш известно време като инвалид.

— Колко време?

— Със сигурност не по-дълго от целия ти живот. Миро пусна дрехата му.

— Може би по-малко — добави Куим. — Надявам се.

— Надежда — изръмжа презрително Миро.

— Заедно с вярата и чистата любов, това е една от най-големите добродетели. Трябва да опиташ.

— Видях Уанда.

— Търси възможност да те види, откакто си дошъл.

— Остаряла е и надебеляла. Има цяла глутница деца, живяла е цели трийсет години повече от мен и мъжът ѝ я е разорал надлъж и нашир. Предпочитам да бях посетил гроба ѝ!

— Колко благосклонно от твоя страна.

— Знам какво говоря! Да напусна Лузитания, беше добра идея, но трийсет години не се оказаха достатъчно дълъг период.

— Предпочиташ да се върнеш на този свят, когато никой няма да те познава.

— Тук и без това никой не ме познава.

— Може-би не те познаваме, но те обичаме, Миро.

— Обичате онова, което бях.

— Ти си същият, Миро. Само че с по-различно тяло. Миро се изправи бавно, облегна се на Рутър.

— Говори с дървения си приятел, Куим. Не можеш да ми кажеш нищо, което да искам да чуя.

— Така си мислиш ти.

— Знаеш ли кой е по-лош от глупака, Куим?

— Знам. Един враждебен, сърдит, самосъжаляващ се, груб, жалък, безполезен глупак, който има твърде високо мнение за собственото си страдание.

Това вече дойде много на Миро. Той изкрещя от ярост и се хвърли върху Куим, събаряйки го на земята. Разбира се, при това загуби равновесие и се стовари върху брат си, като се заплете в расото му. Това обаче не му пречеше; той искаше да причини някаква болка на Куим, сякаш с това щеше да намали своята.

След няколко удара Миро престана да налага брат си и избухна в сълзи. След малко почувства ръцете на Куим да го обгръщат. Чу тихия му глас, произнасящ молитва:

— *Nosso Pai, que estas no seu.* — Тук обаче спря с „Отче наш“ и продължи по съвсем различен начин: — *O teu filho esta com dor, o meu irmao precisa a resurrecao da alma, ele merece o refresco da esperanca.*

Като слушаше Куим да се моли за уталожване на болката му, за изпълнение на наглите му искания, Миро се почувства още по-засрамен. Защо си беше въобразил, че има нужда от нова надежда? Как смееше да иска от Куим да се моли за чудо, което да излекува тялото му? Не беше честно да кара Куим да поставя вярата си на карта заради егоистичното желание на един безбожник.

Молитвата обаче продължаваше:

— *Ele deu tudo aos pequeninos, e tu nos diseste, Salvador, que qualquer coisa que fazemos a estes pequeninos, fazemos a ti.*

Миро искаше да го спре.

Ако съм дал всичко за пекениносите, направил съм го за тях, не за себе си.

Следващите Думи обаче го накараха да замълчи: „Ти ни каза, Спасителю, че каквото направим за тези мъничета, правим го за теб.“ Сякаш Куим искаше от Господ да изпълни своята част от договора. Странно отношение към Бога, сякаш Куим имаше право да му иска сметка.

— *Ele nao e como Jo, perfejto no coracao.*

Не, не съм съвършен във вярата си като Йов. Но загубих всичко, също като него. Друг мъж е баща на децата ми от жена, която трябваше да е моя съпруга. Други пожънаха плода на труда ми. И както Йов бе покрит със струпеи, така аз съм полупарализиран — щеше ли да се съгласи Йов да си сменим местата?

— Restablece ele como restableceste Jo. Em nome do Pai, e do Filho, e do Espirito Santo. Amen.

Върни му благоденствието, както го върна на Йов. В името на Отца и Сина, и на Светия Дух. Амин.

Миро почувства как брат му пуска ръцете му и се изправи, сякаш тези ръце, не гравитацията го бяха държали легнал върху гърдите на Куим; погледна брат си. Върху страната на Куим започваше да се появява синина. Устните му бяха разкъравени.

— Нараних те — каза Миро. — Извинявай.

— Да, нарани ме. И аз те нараних. Това е нормално тук. Помогни ми да стана.

В един миг Миро забрави, че е инвалид, че едва пази равновесие. Понечи да подаде ръка на брат си, но се олюля. Изведнъж си спомни.

— Не мога.

— О, стига си се оправдавал и ми подай ръка!

И така Миро се разкрачи широко и се наведе към брат си. Към по-малкия си брат, който сега беше с почти три десетилетия по-стар — както на години, така и по мъдрост и състрадание. Миро протегна ръка. Куим я пое и с негова помощ се изправи. Усилието бе изтощително за Миро; той нямаше сила за това, а Куим не се преструваше, разчиташе на него да го вдигне. Накрая застанаха лице в лице, рамо до рамо, все още хванати за ръце.

— Ти си добър свещеник — каза Миро.

— Да. А ако някога ми потрябва спаринг-партньор, ще ти се обадя.

— Ще отговори ли Господ на молитвите ти?

— Разбира се. Господ отговаря на всички молитви.

На Миро му бяха нужни няколко секунди, за да осъзнае думите на брат си.

— Имах предвид: ще каже ли „да“?

— О... Това не мога да знам. Съобщи ми, ако стане. Куим се приближи — доста сковано, накуцвайки — до дървото. Наведе се и взе

две говорещи пръчки.

— За какво ще разговаряш с Рутър?

— Той ми изпрати съобщение да дойда, защото искал да говори с мен. В една от по-отдалечените гори възникнала някаква ерес.

— Покръстваш ги, а те си губят акъла, а?

— Не съвсем. Това е една група, пред която никога не съм проповядвал. Всички дървета-бащи разговарят едни с други и така идеите на християнството вече са достигнали навсякъде в този свят. Както винаги, ереста сякаш се разпространява по-бързо от истинската вяра. И Рутър се чувства виновен, защото е основана на негови разсъждения.

— Предполагам, че това е сериозен проблем за теб. Куим присви очи:

— Не само за мен.

— Извинявай, имах предвид за Църквата. За вярващите.

— Това не е само църковен въпрос, Мירו. Тези пекениноси са измислили много интересна ерес. Веднъж, не много отдавна, Рутър изказа предположението, че както Христос е дошъл при хората, така някой ден Светият Дух ще слезе сред пеке-ниносите. Това е доста грубо тълкуване на Светата Троица, но тази гора го е приела твърде сериозно.

— На мен ми звучи съвсем църковно.

— На мен също ми звучеше. Докато Рутър не ми обясни подробностите. Разбираш ли, те са убедени, че Десколадата е въплъщение на Светия Дух. В известен, извратен смисъл в това има логика — защото Светият Дух съществува навсякъде, във всички божии създания. Близко до ума е, че Десколадата може да бъде негово въплъщение, тъй като прониква във всичко живо.

— Обожествяват вирус?

— О, да. Все пак не открихте ли точно вие, учените, че пекениносите били „създадени“ като разумни същества от вируса Десколада? Значи вирусът е надарен с творческа сила, което означава, че има божествена природа.

— Предполагам, че за това има не по-малко писмени доказателства от тези за въплъщението на Господ в Христос.

— Не, има много повече. Ако това беше всичко обаче, щях да го разглеждам като църковен въпрос. Сложен, труден, но както каза ти,

„съвсем църковен“.

— И какъв е проблемът?

— Десколадата било второто кръщение. Чрез огъня. Само пекениносите можели да го издържат и то ги пренасяло в третия живот. Те очевидно са по-близки до Господ от хората, които нямат право на трети живот.

— Митологията на съвършенството. Предполагам, че можеше да се очаква. Повечето общества, които опитват да оцелеят под голям натиск от друга, властваща култура, измислят митове, каращи ги да се чувстват по-специални. Избрани. Любимци на боговете. Циганите, евреите, има много примери.

— Чуй това, господин Всезнайко. Тъй като пекениносите са избрани от Светия Дух, тяхна мисия е да разпространят второто кръщение сред всеки народ във вселената.

— Да разпространят Десколадата?

— На всяка планета. Нещо като преносим Ден на Страшния съд. Те пристигат, Десколадата се разпространява, адаптира се, убива — и всеки отива на среща със Създателя си.

— Бог да ни е на помощ.

— Така се и надявам.

Изведнъж Миро направи връзката с нещо, което бе научил само ден преди това.

— Куим, бъргерите строят космически кораб за пекениносите.

— Ендър ми каза. И когато говорих с отец Деймейкър за това...

— Той пекенинос ли е?

— От децата на Човек. Той каза: „Разбира се“, сякаш всички знаят за това. Може би така си мисли: че щом прасенцата го знаят, значи е известно на всички. Той ми съобщи също така, че тази еретична група се домогва до командването на кораба.

— Защо?

— За да се преселят на някой обитаван свят, разбира се. Вместо да търсят необитавани планети, които да култивират и колонизират.

— Мисля, че трябва да го наречем „лузитанизиране“.

— Много смешно. — Куим остана сериозен. — Има опасност да успеят. Тази идея за върховенството на пекениносите намира много добра подкрепа, особено сред нехристиянизираните прасенца. Много

от тях не се отличават с особен интелект. Изобщо не им минава през главата, че това означава ксеноцид. Унищожаване на човешката раса.

— Как са пропуснали тази малка подробност?

— Защото еретиците наблягат на факта, че Господ толкова обичал човеците, че им изпратил единствения си, възлюбен син. Помниш Светото писание.

— Който вярва в него, няма да загине.

— Точно така. Който вярва, ще получи вечен живот. Както го виждат те — третия живот.

— Значи онези, които умрат, ще са безбожници.

— Не всички пекениноси се натискат за доброволци като странстващи ангели на разрушението. Има обаче достатъчно, за да се налага да ги спрем. Не само заради Светата църква.

— Заради Майката Земя.

— Както виждаш, Миро, понякога мисионер като мен получава много важна роля във вселената. Трябва по някакъв начин да убедя тези заблудени еретици, че грешат, и да ги накарам да приемат вижданията на Църквата.

— Защо искаш да говориш с Рутър в момента?

— За да поискам едни сведения, които пекениносите никога не ни дават.

— Какви?

— Адреси. На Лузитания има хиляди пекениносови горички. В коя се крие еретичната група? Ако тръгна да ги търся сам, корабът им отдавна ще е излетял, когато ги намеря.

— Сам ли ще идеш?

— Винаги отивам сам. Не мога да взема никой от младите братя с мен, Миро. Докато една гора не бъде покръстена, местните имат склонност да убиват непознатите пекениноси. В този случай е по-добре да си раман, отколкото утленинг.

— Мама знае ли?

— Моля те, мисли разумно, Миро. Аз не се боя от Сатаната, но от мама...

— Андрю знае ли?

— Разбира се. Той настоя да дойде с мен. Говорителя от името на мъртвите се ползва с огромен престиж и мисли, че може да ми помогне.

— Значи няма да си сам.

— Разбира се, че ще съм сам. Кога един мъж, носещ цялата сила на Господ, се е нуждаел от помощта на някой хуманист?

— Андрю е католик.

— Ходи на църква, взима причастие, изповядва се редовно, но си остава Говорител на мъртвите и аз не мисля, че искрено вярва в Бог. Ще ида сам.

Миро изгледа Куим с още по-голямо възхищение:

— Кораво копеле си бил.

— Заварчиците и ковачите са корави. Копелетата си имат други проблеми. Аз просто съм един слуга на Господ и Църквата и си върша работата. Мисля, че последните събития доказаха, че брат ми е по-голяма заплаха за сигурността ми и от най-еретичните пекениноси. След смъртта на Човек прасенцата по целия свят положила тържествена клетва никога да не вдигат ръка срещу човешко същество. Може да са еретици, но си остават пекениноси. Те ще удържат на думата си.

— Извинявай, че те ударих.

— Приех го като прегръдка, сине мой.

— Де да беше така, отче Ещевао.

— Значи е било така.

Куим се обърна към дървото и забарабани с пръчките по кората му. Почти веднага звукът започна да се променя. Миро се заслуша, макар че не разбираше езика на дърветата. Рутър говореше по единствения начин, по който те можеха да издават звук. Навремето бе говорил с помощта на устни, език и зъби. Имаше много начини човек да загуби тялото си. Миро бе преживял събитие, което би трябвало да го убие. Беше останал инвалид. Все още обаче можеше да се движи, макар и тромаво, можеше да говори, макар и бавно. Той смяташе, че страда като Йов. Рутър и Човек, много по-осакатени, мислеха, че са дарени с вечен живот.

— Доста неприятна ситуация — проговори Джейн в ухото му.

„Да“ — съгласи се безмълвно Миро.

— Отец Ещевао не бива да ходи сам. В миналото пекениносите са били доста добри бойци. Още не са забравили как да се бият.

„Ами кажи на Ендър — отвърна Миро. — Аз нямам никаква власт тук.“

— Колко смело, храбрецо мой. Ще говоря с Ендър, докато ти се мотаеш тук и чакаш своето чудо.

Миро въздъхна и тръгна обратно към селището.

[1] Света Богородице (порт.) — Б. пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

КУКЛА ОТ ДЪРВО

— Говорих с Ендър и сестра му Валънтайн. Тя е историк.

— Какво е това?

— Преглежда книгите, за да търси разкази за миналото на хората, след това пише разкази за онова, което е открила, и ги дава на останалите хора.

— Ако разказите за миналото вече са написани, защо ги пише пак?

— Защото не са достатъчно ясни. Тя помага на хората да ги разберат.

— Ако хората, живели по-рано, не са ги разбрали, как може тя, която идва по-късно, да ги разбере по-добре?

— И аз й зададох този въпрос и Валънтайн каза, че тя не винаги ги разбира по-добре. Старите автори обаче са разбирали какво означават разказите за хората от тяхното време, а тя разбира какво означават за хората от нейното време.

— Значи историята се променя. — Да.

— И въпреки това през цялото време те гледат на тези разкази като на вярно отражение на действителността?

— Валънтайн обясни, че някои разкази са правилни, а други — правдиви. Това изобщо не можах да го разбера.

— Защо просто не запомнят историята си точно? Тогава няма да им се налага да се лъжат един друг.

Цинджао седеше пред компютъра си със затворени очи и размишляваше. Сиванму разресваше косата й; подръпването, докосването, самият дъх на момичето я успокояваха.

В такива моменти Сиванму можеше да говори спокойно, без страх, че ще я прекъснат. И тъй като Сиванму си беше Сиванму, тя използваше времето за ресане, за да задава въпроси. Имаше толкова много.

През първите няколко дни всичките ѝ въпроси бяха свързани с гласа на боговете. Разбира се, Сиванму си отдъхна с голямо облекчение, като научи, че почти винаги проследяването на една дървесинна жилка е достатъчно — беше се опасявала, че Цинджао трябва всеки ден да обхожда целия под.

Тя обаче все още имаше въпроси за всичко, свързано с пречистването. „Защо просто не проследяваш по една жилка всяка сутрин и да се свършва? Защо Не си сложиш килим?“ Толкова трудно бе да ѝ се обясни, че боговете не могат да се излъжат с такива глупави номера.

„Какво ще стане, ако в целия свят няма ни една дъска? Дали боговете няма да те изгорят като лист хартия? Дали няма да изпратят дракон да те отнесе?“

Цинджао не можеше да ѝ отговори по друг начин, освен — че такава е волята на боговете. Ако нямаше дървесинни жилки, те нямаше да искат от нея да ги проследява. На което Сиванму отговори, че трябвало да се прокара закон против дървените подове, та Цинджао да се избави от това бреме.

Който не чуваше гласа на боговете, просто не можеше да разбере.

Този ден обаче въпросите на Сиванму нямаха нищо общо с боговете — или поне в началото.

— Какво е накарало Лузитанската флотилия да спре? — попита тя.

Цинджао едва не се изсмя: „Ако знаех, нямаше да се кахъ-ря повече!“ Ала бързо си даде сметка, че Сиванму може би изобщо не знае за изчезването на корабите.

— Откъде знаеш за Лузитанската флотилия?

— Мога да чета, нали? — отвърна Сиванму, може би с малко повече гордост от необходимото.

Защо все пак да не се гордее? Цинджао я беше похвалила, не без основание, че усвоява бързо знанията и че за много неща се досеща сама. Тя беше твърде интелигентна и Цинджао знаеше, че не би трябвало да се изненадва, че прислужницата ѝ разбира повече неща от онова, което ѝ се обяснява.

— Виждам какво имаш на компютъра — продължи Сиванму. — И то винаги е свързано с Лузитанската флотилия. Освен това ти го

обсъжда с баща си в деня на идването ми тук. Не разбрах много от онова, което си говорихте тогава, но ми стана ясно, че е свързано с Лузитанската флотилия. — Гласът на Сиванму изведнъж се изпълни с омраза. — Дано боговете се изпикаят в лицето на човека, който я е изпратил.

Злобата ѝ сама по себе си беше шокираща; фактът, че говори против Междузвездния конгрес — недопустим.

— Знаеш ли кой е изпратил флотилията? — попита Цинджао.

— Разбира се. Алчните политици от Междузвездния конгрес, които опитват да унищожат надеждата на колониите за независимост.

Значи Сиванму знаеше, че говори с езика на изменник. Цинджао си спомни собствените си подобни думи, казани преди много време, с презрение; да ги чуе отново — и то от устата на доверената си прислужница, — беше прекалено.

— Какво знаеш за тези неща? За Конгреса и за независимостта на колониите, и...

Сиванму бе паднала на колене, с наведена глава. Цинджао веднага съжали за острия си тон.

— О, ставай, Сиванму.

— Аз те ядосах.

— Просто съм изненадана да чуя такива неща от устата ти. Откъде си научила тези глупости?

— Всички говорят така.

— Не всички. Татко никога не говори така. От друга страна, Демостен ги повтаря постоянно.

Цинджао си спомни как се беше почувствала, когато за пръв път прочете писанията на Демостен — колко логично и справедливо ѝ бяха прозвучали. Едва по-късно, когато баща ѝ обясни, че Демостен е враг на управниците и следователно враг на боговете, си беше дала сметка колко коварни и лъжливи са думите на предателя, които почти я бяха накарали да повярва, че изпращането на Лузитанската флотилия е злодеяние. Ако Демостен успяваше толкова лесно да заблуди образовано, богоизбрано момиче като нея, нищо чудно, че чуваше тези думи от устата на една проста прислужница.

— Кой е Демостен? — поинтересува се Сиванму.

— Изменник, който очевидно постига по-големи успехи, отколкото сме подозирали.

Даваше ли си сметка ръководството на Междузвездния конгрес, че думите на Демостен се повтарят от хора, които никога не са чували за него? Някой разбираше ли какво означава това? Идеите на Демостен се превръщаха във верую на обикновените хора. Нещата бяха достигнали неподозирани опасни мащаби. Баща ѝ бе по-мъдър, той сигурно вече го знаеше.

— Няма значение — добави тя. — Разкажи ми какво знаеш за Лузитанската флотилия.

— Как да го направя, като ще те разгневя? Цинджао запази мълчание и зачака търпеливо.

— Добре тогава — склони Сиванму, но изражението ѝ остана тревожно. — Татко казва, а също и Пан Куей, близкият му приятел, който е много мъдър и веднъж се яви на изпити за държавен чиновник и замалко, ама за съвсем малко да успее...

— Какво казват те?

— Казват, че Конгресът е направил нещо много лошо, като е изпратил такава голяма флотилия, за да нападне една толкова малка колония само защото е отказала да изправи двама свои граждани пред съда в друг свят. Казват, че правото е на страната на Лузитания, защото изпращането на хора от една планета на друга против волята им означава да ги отделиш от семействата и приятелите им завинаги. Това е все едно да ги осъдиш преди съдебния процес.

— Ами ако са виновни?

— Това трябва да решат съдилищата в собствения им свят, където хората ги познават и могат да преценят престъпленията им справедливо, не Конгресът, който не знае и не разбира нищо, да ги съди от толкова далеч. — Сиванму сведе глава. — Така казва Пан Куей.

Цинджао се опита да превъзмогне отвращението си от предателските думи на Сиванму; важно бе да научи какво мислят обикновените хора, дори да беше сигурна, че самото слушане на тези неща ще разгневи боговете.

— Значи смяташ, че Лузитанската флотилия не е трябвало да се праща?

— Ако могат да изпратят военни кораби срещу Лузитания без никаква сериозна причина, какво ще ги спре да изпратят войски и срещу Път? Ние също сме колония, не сме един от Стоте свята, не сме член на Междузвездния конгрес. Какво ще им попречи да обявят Хан

Фейдзъ за предател и да го накарат да отиде до някоя далечна планета, откъдето няма да може да се върне шейсет години?

Тази мисъл беше ужасна. Недопустимо бе Сиванму да намесва баща ѝ в дискусиата не защото беше прислужница, а защото бе немислимо който и да било да си помисли, че Хан Фейдзъ може да бъде обвинен в престъпление. Цинджао загуби за миг самообладание и повиши тон:

— Междузвездният конгрес никога няма да обвини моя баща в престъпление!

— Извинявай, Цинджао. Нали каза да повтори думите на баща ми...

— Искаш да кажеш, че баща ти е говорил за Хан Фейдзъ?

— Всички хора в Чжонлей знаят, че Хан Фейдзъ е най-достойният мъж на Път. За нас е голяма чест, че домът на Хан се намира в нашия град.

„Значи — помисли си Цинджао — ти си съзнавала напълно цялата си амбициозност, когато си решила да станеш прислужница на дъщеря му.“

— Не искам да покажа неуважение, нито пък те. Но не е ли вярно, че ако Междузвездният конгрес поиска, може да заповяда на баща ти да се яви на друга планета, за да бъде съден?

— Те никога няма...

— Но възможно ли е? — настоя Сиванму.

— Път е колония — отвърна Цинджао. — Законът го позволява, но Междузвездният конгрес никога няма...

— Ако са го направили с Лузитания, защо да не могат да го направят и с Път?

— Защото ксенолозите на Лузитания са извършили престъпления, които...

— Народът на Лузитания не мисли така. Правителството им отказа да изпрати учените си на съд.

— Това е най-лошото. Как може едно планетарно правителство да си въобразява, че ще прецени по-добре от Конгреса?

— Ама те знаят всичко — възрази Сиванму, сякаш това бе най-очевидното. — Те познават тези хора, тези ксенолози. Ако Междузвездният конгрес заповяда на Път да изпрати Хан Фейдзъ на съд в друг свят за престъпление, което ние знаем, че не е извършил, не

мислиш ли, че и ние ще се възпротивим срещу предаването на такъв велик мъж?

— Междувездният конгрес е извор на правосъдие за всичките Сто свята — отсеке Цинджао; спорът беше приключен.

С цялата си наглост обаче Сиванму не замълча.

— Път обаче още не е част от Стоте свята, нали? Ние сме просто една колония. Те могат да си правят каквото искат с нас, а това не е справедливо.

И кимна надуту, сякаш беше убедена, че е излязла победител в спора. Цинджао едва не се разсмя. Всъщност щеше да се разсмее, ако не беше толкова ядосана. Отчасти защото Сиванму я бе прекъснала толкова много пъти и дори се беше осмелила да ѝ противоречи — нещо, което дори учителите ѝ не си бяха позволявали. Все пак наглостта на Сиванму вероятно бе добре дошла и гневът на Цинджао беше знак, че е свикнала прекалено много с незаслуженото уважение, което хората показваха към думите ѝ само защото бяха изговорени от устата на една богоизбрана. Сиванму трябваше да бъде окуражавана да ѝ говори така. Значи в това отношение гневът на Цинджао бе неуместен и тя трябваше да се освободи от него.

Голяма част от гнева ѝ обаче се дължеше на начина, по който Сиванму говореше за Междувездния конгрес. Сякаш тя не гледаше на Конгреса като на върховен господар на цялото човечество; сякаш смяташе Път за по-важен от общата воля на световите. Дори немислимото да се случи и Хан Фейдзъ да бъде изправен на съд в свят, отдалечен на стотици светлинни години, той щеше да се подчини безропотно — и щеше да побеснее от гняв, ако някой на Път окаже дори най-малка съпротива. Да се опълчат като Лузитания? Немислимо. Цинджао се почувства омърсена от самата мисъл за това.

Омърсена. Нечиста.

Тази мисъл веднага я накара да проследи някоя дървесинна жилка.

— Цинджао! — проплака Сиванму веднага щом тя коленичи на пода. — Моля те, кажи ми, че боговете не те наказват, задето си чула думите, които казах!

— Те не ме наказват. Те ме пречистват.

— Ама това не са мои думи, Цинджао! Те са на хора, които дори не са тук.

— Това са нечестиви думи, независимо кой ги е изрекъл.

— Ама това не е честно. Да те пречистват за думи, които дори не си си помисляла, в които дори не си вярвала!

Ставаше все по-лошо и по-лошо! Нямахте ли да млъкне най-после тази Сиванму?

— Сега ме караш да слушам приказки, че самите богове са несправедливи.

— Такива са, ако те наказват заради думите на други! Това момиче нямаше никакъв срам.

— За по-мъдра от боговете ли се мислиш?

— Със същия успех могат да те накажат, задето се подчиняваш на гравитацията или защото те е навалял дъжд!

— Ако ме накарат да се самопречистя заради такива неща, аз ще се подчиня и ще го сметна за справедливо.

— В такъв случай не може да има никаква справедливост! — проплака Сиванму. — Когато изречеш тази дума, ти разбираш „всичко, което поискат боговете“. Аз обаче я разбирам като правосъдие, да накажеш някого за онова, което е сторил нарочно, да...

— Точно това е справедливостта на боговете и аз трябва да им се подчинявам.

— Справедливостта си е справедливост, каквото и да казват боговете!

Цинджао едва се сдържа да не скочи и да не зашлеви шамар на доверената си прислужница. И щеше да е напълно права, защото Сиванму ѝ причиняваше такава болка, сякаш я беше ударила. Ала Цинджао никога нямаше да удари човек, който не може да ѝ отговори със същото. Освен това пред нея стоеше една много интересна загадка. Все пак боговете ѝ бяха изпратили Сиванму — Цинджао вече беше сигурна в това. Затова, вместо да спори с Сиванму, тя трябваше да разбере какво са целели боговете, като са ѝ изпратили прислужница, която говори толкова срамни и недостойни неща.

Боговете бяха накарали Сиванму да каже, че е несправедливо да наказват Цинджао, задето е изслушала обидното мнение на друг човек. Може би мнението на Сиванму беше вярно. Ала също толкова вярно бе, че боговете не могат да бъдат несправедливи. Следователно явно не наказваха Цинджао просто защото е чула предателските мисли на други хора. Не, Цинджао трябваше да се пречисти, защото някъде в

дълбините на сърцето си тя вярваше на тези думи. Трябваше да се пречисти от скритото съмнение в божествената подкрепа за Междузвездния конгрес, което още живееше в нея.

Цинджао веднага допълзя до по-близката стена и затърси подходяща дървесинна жилка, която да проследи. Благодарение на думите на Сиванму тя бе открила стаена в себе си нечистота. Боговете я бяха приближили с още една крачка към познаването на най-тъмните кътчета на душата ѝ, за да може един ден да се изпълни изцяло със светлина и да заслужи името си, което сега бе просто една подигравка.

„Някоя част от мен все още се съмнява в правдивостта на Междузвездния конгрес. О, богове, в името на предците ми, на народа ми, на господарите ми и най-накрая заради мен самата, прогонете това съмнение и ме очистете!“

Когато приключи с проследяването на жилката (за пречистването ѝ бе достатъчна само една — добър знак, че е научила нещо правилно), тя се обърна отново към Сиванму, която я бе наблюдавала през цялото време. Целият гняв на Цинджао се беше изпарил, всъщност тя бе благодарна на прислужницата си, че е послужила като оръдие в ръцете на боговете, за да ѝ покажат истината. Сиванму обаче трябваше все пак да разбере, че не е права.

— В този дом всички сме верни слуги на Междузвездния конгрес — заобяснява спокойно Цинджао. — И ако ти си вярна прислужница в този дом, трябва да служиш и на Конгреса с цялото си сърце.

Как да обясни на Сиванму колко мъчително е научила този урок самата тя — колко мъчително все още го учеше? Имаше нужда от Сиванму да ѝ помогне в тази задача, не да я затруднява.

— Богоизбрана, нямах представа. Не съм могла да се досетя. Винаги съм чувала името на Хан Фейдзъ да се споменава като най-благородния служител на Път. Мислех, че служите на Път, не на Конгреса, иначе никога нямаше...

— Никога нямаше да дойдеш да работиш тук?

— Никога нямаше да говоря лошо за Конгреса. Бих ти служила дори да живееше в дома на дракон.

„Може би точно в такъв дом живея — помисли си Цинджао. — Може би богът, който ме пречиства, е дракон, студен и огнен, жесток и красив.“

— Помни, Сиванму, че светът, наречен Път, не е същото като Пътя, казва се така само за да ни напомня, че трябва да следваме верния Път всеки ден. Баща ми и аз служим на Конгреса, защото той има подкрепата на небето и затова Пътят изисква от нас да му се подчиняваме дори против интересите на света, наречен Път.

Сиванму я погледна с големите си очи, без да мига. Разбираше ли? Вярваше ли? Нямахше значение — след време щеше да повярва.

— Върви, Сиванму. Имам работа.

— Добре, Цинджао.

Сиванму веднага се изправи и се оттегли с поклони. Цинджао се обърна отново към компютъра си. Когато обаче започна да извиква още доклади на дисплея, усети, че не е сама. Тя се извъртя; Сиванму стоеше на вратата.

— Какво има?

— Доверената прислужница задължена ли е да изкаже всяка мисъл, която ѝ дойде в главата, дори да е глупост?

— Можеш да ми говориш каквото поискаш. Наказвала ли съм те за нещо?

— Прости ми тогава, моля те, моя Цинджао, ако си позволя да кажа нещо за тази велика задача, с която се занимаваш.

Какво знаеше Сиванму за Лузитанската флотилия? Тя учеше бързо, но Цинджао я обучаваше все още на такова ниско ниво по всеки предмет, че беше абсурдно дори да си помисли, че прислужницата ѝ е започнала да разбира проблемите, камо ли да им намира разрешение. Баща ѝ обаче я беше учил, че слугите винаги се радват, когато знаят, че господарят им се интересува от мнението им.

— Каж ми — подкани я Цинджао. — Нима е възможно да кажеш нещо по-глупаво от онова, което току-що чух?

— Обичана моя голяма сестро, аз наистина получих това хрумване от твоите думи. Толкова пъти си казвала, че нищо, познато на науката и историята, не може да е станало причина флотилията да изчезне толкова безследно и едновременно...

— То обаче се е случило и следователно явно е възможно.

— През ума ми, мила моя Цинджао, мина нещо, което ти ми обясняваше, когато учихме логика. За непосредствената и първичната причина. През цялото това време ти търсиш непосредствените

причини — как е изчезнала флотилията. Ала потърси ли първичната — какво се е надявал този, който е прекъснал връзките на флотилията?

— Всеки знае защо хората искат флотилията да бъде спряна. Опитват да защитят правата на колониите или пък вярват в тази смехотворна теория, че Конгресът иска да унищожи пекениносите заедно с цялата колония. Има милиарди хора, които искат флотилията да бъде спряна. Всички те са анархисти и безбожници.

— Все някой обаче го е направил. Само си помислих, че ако не можеш да откриеш какво точно е станало с флотилията, можеш да потърсиш кой го е направил; това ще те наведе до отговора на въпроса — как го е постигнал.

— Дори не сме сигурни, че някой го е направил. Може да е нещо. Естествените явления нямат разумни цели, защото нямат разум.

Сиванму сведе глава:

— Значи само ти загубих времето, Цинджао. Моля те, прости ми. Трябваше да си тръгна, когато ми каза.

— Няма нищо.

Сиванму вече бе излязла; Цинджао дори не беше сигурна, че прислужницата е чула успокоението ѝ.

„Нищо — помисли си тя. — Ако Сиванму се е почувствала обидена, ще ѝ се извиня по-късно. Колко мило от нейна страна да си помисли, че може да ми помогне. Трябва да се постарая да разбере, че се радвам на загрижеността ѝ.“

След като Сиванму излезе, Цинджао се обърна отново към компютъра. Запрелиства вяло докладите. Беше ги гледала и преди и не бе открила нищо полезно. Защо този път да е различно? Може би тези доклади и сравнения не ѝ показваха нищо, защото нямаше какво да покажат. Може би флотилията бе изчезнала заради някой обезумял бог — имаше свидетелства и за такива случаи в миналото. Може би нямаше следи от човешка намеса, защото не беше причинено на човек. Какво щеше да каже баща ѝ за това?, запита се тя. Как можеше Конгресът да се справи с едно побъркано божество? Те не можеха да обуздаят този подривен писател Демостен — как можеха да се надяват да проследят и заловят един бог?

„Който и да е този Демостен, той ни се присмива дори в момента — помисли си Цинджао. — Положи толкова труд да убеди хората, че

изпращането на Лузитанската флотилия е грешка, а сега флотилията я няма, точно както той искаше.“

Точно както Демостен искаше. За пръв път Цинджао направи тази толкова очевидна връзка. Не можеше да повярва, че не се е сетила досега. Всъщност беше толкова логично, та полицията на много планети бе предположила, че последователите на Демостен трябва да са замесени в изчезването на флотилията. Бяха заловили всеки, заподозрян в подривна дейност, и бяха опитали да изтръгнат самопризнания. Разбира се обаче, никой не беше разпитвал самия Демостен, защото никой не знаеше кой е той.

Демостен, толкова хитър, че с години успяваше да остане неразкрит въпреки всички усилия на полицията на Конгреса; Демостен, толкова тайнствен, колкото причината за изчезването на флотилията. Ако можеше да остане скрит, защо да не може да скрие и нещо друго?

„Може би, ако открия Демостен, ще разбера и как е прекъснатата връзката на флотилията. Не че имам някаква представа къде да го търся. Все пак това е един нов подход. Поне няма да чета все едни и същи безсмислени, безполезни доклади.“

Изведнъж Цинджао си спомни кой бе казал почти същото преди няколко минути. Усети, че се изчервява, че гореща кръв нахлува в лицето ѝ.

„Колко надменно се държах — да се отнеса с толкова пренебрежение към Сиванму, да си помисля, че не може да ми помогне. А сега, минути по-късно, мисълта, която тя вкара в ума ми, роди план за действие. Дори планът да се провали, тя си остава онази, която ми е дала идеята, или поне ме накара да се замисля върху нея. Значи, като я считах за глупава, всъщност аз се проявих като глупачка.“ Очите на Цинджао се напълниха със сълзи от срам.

И тя си спомни няколко знаменити стиха от една песен на предшественичката на сърцето ѝ:

*искам да върна къпиновите цветове опадали макар
че крушовите цветове остават*

Поетесата Ли Цинджао познаваше болката от лошите думи, които са се отронили от устните ни и вече не могат да се върнат назад. Тя обаче бе достатъчно мъдра да помни, че макар тези думи да са отлетели, остават други, които чакат да бъдат изречени, като крушовите цветове.

За да превъзмогне срама от надменното си държане, Цинджао започна да рецитира. Когато обаче стигна до строфата:

драконови лодки по реката,

тя се замисли за Лузитанската флотилия, представи си всички тези космически кораби като лодки, боядисани в ярки цветове и носени от течението толкова далеч от брега, че пътниците в тях не могат да бъдат чути, колкото и силно да крещят.

Сетне мислите ѝ се насочиха към хвърчила с изрисувани върху тях дракони и тя си представи Лузитанската флотилия като хвърчила със скъсани връвчици, носени от вятъра, отнети от детето, което ги е пуснало да летят. Колко красиво, да ги видиш свободни; и все пак колко ужасно трябва да е за тях, които никога не са желали свобода.

*аз не се боях от свирепи ветрове от проливни
дъждове*

Поемата отново зазвуча в съзнанието ѝ. Аз не се боях. Свирепи ветрове. Проливни дъждове. Аз не се боях, защото:

*пиехме за късмет топло къпиново вино сега не мога
да измисля как да върна онова време*

„Моята предшественичка на сърцето е могла да изпие страха си — помисли си Цинджао, — защото е имала с кого да пие. И дори сега...

*сама на постелята с чаша втрещена тъжно в
мрака*

...поетесата си спомня приятеля си, който вече не е до нея. Кого си спомням аз сега? Къде е нежната ми любов? Какви времена са били тогава, когато Ли Цинджао е била още смъртна и когато мъжете и жените са могли да бъдат такива нежни приятели, без да се страхуват, че един може да е богоизбран, а друг — не... Тогава една жена е могла да води такъв живот, в който дори в самотата си да има спомени. Аз дори не помня лицето на майка си. Само безжизнени картини; не мога да си представя как лицето ѝ се обръща настрани, докато очите ѝ продължават да ме гледат. Имам само баща си, който е като бог; аз мога да го почитам, да му се подчинявам, дори да го обичам, но никога не мога да се държа като дете пред него; когато се шегувам, аз винаги внимавам дали ще одобри шегата ми. А Сиванму — толкова говорих, че трябва да сме приятелки, а въпреки това се отнасям с нея като със слугиня, никога дори за миг не забравям коя е богоизбраната и коя — не. Това е стена, която никога не може да бъде преодоляна. Аз съм самотна сега и ще остана самотна завинаги.“

*свеж студ прониква през
завесите на прозореца
растяща месечина зад златни решетки*

Тя потрепери.

„Аз и луната. Не виждаха ли древните гърци своята луна като студена девица, жена-ловец? Не съм ли и аз такава сега? Шестнайсетгодишна и недокосната...“

и една флейта зазвучава сякаш някой иде

...и аз все слушам и слушам, но така и не мога да чуя мелодията от идването на някого...“

Не. Това, което чуваше, бяха далечните звуци от приготвянето на храна: тракане на купички и лъжици, смях от кухнята. Тя се откъсна от мислите си и изтри глупавите сълзи от страните си. Как можеше да си помисли, че е самотна, когато живееше в тази пълна къща, където всички се грижеха за нея?

„Седя и си губя времето със стари стихчета, а имам работа за вършене.“

Върна се към материалите по разследванията за самоличността на Демостен.

Отначало си помисли, че е попаднала в задънена улица. Повече от трийсет писатели в различни светове бяха арестувани за издаване на подривни материали под този псевдоним. Междузвездният конгрес бе достигнал очевидния извод: Демостен беше само име, използвано от всеки непокорник, който иска да привлече вниманието върху себе си. Нямаше истински Демостен, нито дори организирана конспирация.

Цинджао обаче таеше съмнения в това заключение. Демостен постигаше забележителни успехи в разбунването на духовете из цялата вселена. Възможно ли бе сред предателите на всяка планета да има човек с толкова талант? Не беше много вероятно.

Освен това, като се замисли за времето, когато четеше Демостен, тя си спомни, че бе забелязала последователност в писанията му. Необичайността и последователността на гледището му — това бе едно от нещата, които привличаха хората. Всичко изглеждаше толкова правилно, толкова логично.

Та не беше ли пак Демостен създал Класификацията на чуждоземните? Утленинги, фрамлинги, рамани, варелсе. Не; това бе писано преди много години, трябва да е бил друг Демостен. Дали предателите не използваха името на Демостен точно заради тази стара класификация? Те пишеха в подкрепа на независимостта на Лузитания, единствения свят, на който бяха открити интелигентни същества от нечовешки произход. Колко удобно да използват името на писателя, дал за пръв път на човечеството да разбере, че вселената не се дели на човеци и нечовеци или на разумни и неразумни същества.

Някои чужденци, учеше старият Демостен, бяха фрамлинги — човеци от други светове. Други бяха рамани — интелигентни същества от друг вид, но способни да общуват с човеците, така че двата вида можеха да изглаждат различията си и да взимат общи решения. Трети

бяха варелсе, „умни зверове“, притежаващи интелект, но неспособни да постигнат разбирателство с човешкия вид. Войната се определяше като оправдано средство само срещу варелсе; с раманите хората можеха да живеят в мир и да съжителстват на обитаемите светове. Това бе широк поглед върху света, пълен с надежда, че чуждите видове все пак могат да бъдат приятелски настроени. Хората, смятащи, че това е невъзможно, бяха изпратили флотилия, въоръжена с „Господин доктора“, срещу един свят, обитаван от разумни същества.

Това беше много обезпокоителна мисъл: че Демостен, създателят на Класификацията, може би също нямаше да одобри изпращането на Лузитанската флотилия. Цинджао веднага контрира сама това становище. Нямаше значение какво смята старият Демостен, нали? Новият Демостен, размирникът, не беше мъдър философ, стараещ се да обедини човечеството. Той опитваше да сее раздор и недоволство сред световите — да провокира размирици, може би дори война между фрамлингите.

Размирният Демостен не беше просто сборен образ от много бунтари, действащи в различни светове. Компютърното ѝ търсене скоро го потвърди. Наистина бяха открити много бунтари, които пропагандираха на собствените си планети под името Демостен, но те бяха свързани винаги с малки, неефективни, безполезни дребни писанийца — никога с наистина опасните документи, които сякаш изведнъж преобръщаха половината от световите. Полицията на всяка отделна планета обаче явно с голяма гордост обявяваше своя мним „Демостен“ за престъпника, стоящ в основата на цялата пропаганда, приемаха почестите и закриваха случая.

Междузвездният конгрес с готовност бе постъпил по същия начин със собственото си разследване. След разглеждането на няколко десетки случая на арестуване и осъждане на бунтари, публикували под името Демостен, следователите на Конгреса си бяха отдъхнали и бяха обявили, че Демостен е събирателен псевдоним, не един-единствен човек, и разследването беше спряно.

Накратко, всички бяха предпочели най-лесния изход. Егоистично, нелоялно — Цинджао почувства възмущение, че на такива хора още им се позволява да запазят високите си постове. Те трябваше да бъдат наказани, и то сурово, задето са поставили собствения си мързел или жажда за слава над задълженията си. Не си

ли даваха сметка, че Демостен е наистина опасен? Че писанията му са се превърнали във верую на обикновените хора в поне един свят, а ако в един, значи вероятно в още много? Колко хора в колко свята се радваха за изчезването на Лузитанската флотилия заради него? Независимо колко души бе арестувала полицията под името Демостен, неговите писания продължаваха да излизат и винаги със същия глас — на съблазнителната логика. Не, колкото повече четеше докладите, толкова повече се убеждаваше, че Демостен е една личност и още е на свобода. Един човек, който знаеше как да запазва тайните си по невероятно умел начин.

От кухнята се чу звукът на флейтата; викаха всички за вечеря. Тя погледна пространството над компютъра си, където все още стоеше последният доклад с безкрайни повторения на името „Демостен“.

— Знам, че съществуващ, Демостене — прошепна тя, — и знам, че си много хитър, но ще те открия. Когато успея, ти ще прекратиш войната си срещу управниците и ще ми кажеш какво е станало с Лузитанската флотилия. Когато свърша с теб, Конгресът ще те накаже и татко ще стане бог на Път и ще живее вечно в безкрайния Запад. Това е задачата, за която съм родена, за която съм избрана от боговете. Сега или по-късно, няма значение, защото всички хора ще положат глави под краката на боговете.

флейтата засвири отново, тиха мелодия, за да подкани Цинджао да се откъсне от мислите си и да се присъедини към останалата част от домакинството. За нея тази приглушена музика бе като звук от душата ѝ, от разговор между дървета над спокойно езеро, от спомените, изплуващи в свободното съзнание на жена, произнасяща молитва. Такъв бе призивът за събиране около масата в дома на Хан Фейдзъ.

* * *

Джейн чу предизвикателството на Цинджао и си помисли: „Сигурно това е страхът от смъртта. Човеците го чувстват постоянно и въпреки това някак си преживяват от ден за ден, знаейки, че всеки миг може да им е последен. Това е така, защото те са способни да забравят нещо и пак да продължават да го знаят; аз никога не забравям, никога не губя знанията си напълно. Знам, че Хан Цинджао е на път да открие

тайни, благодарение на които съм оставала скрита само защото никой не си е правил труда да ги потърси по-внимателно. А когато тези тайни се разкрият, аз ще умра.“

— Ендър — прошепна тя.

Ден ли беше, или нощ на Лузитания? Спеше ли той, или беше буден? За Джейн да задаваш въпрос, означаваше или да знаеш, или да не знаеш. Затова тя веднага разбра, че е нощ. Ендър беше спал, но вече бе буден; той още можеше да чува гласа ѝ, въпреки всички мълчания, които ги бяха делили през годините.

— Джейн — прошепна той.

До него жена му Новиня се размърда в съня си. Джейн я чу, почувства вибрациите на движенията ѝ, видя промяната в сенките през сензора, прикрепен в ухото на Ендър. Добре че още не се беше научила да изпитва ревност, защото в такъв случай щеше да намрази Новиня, задето лежи до Ендър, едно топло тяло до неговото. Новиня обаче бе човешко същество, надарено със способността да ревнува, и Джейн знаеше как побеснява, когато забележи, че Ендър говори с жената, обитаваща кристала в ухото му.

— Шшш — прошепна Джейн. — Да не събудиш останалите. Ендър размърда безмълвно устни:

— Как са враговете ни в космоса?

Бяха разговаряли така в продължение на много, много години.

— Не добре — отвърна Джейн.

— Може би не трябваше да блокираш връзката им. Щяхме да намерим изход. Писанията на Валънтайн.

— Скоро истинският им автор ще бъде разкрит.

— Всичко ще бъде разкрито.

Може би щеше да добави: „Заради теб.“

— Само защото Лузитания е осъдена на разрушение — отговори тя.

Тя също не добави: „Заради теб.“ Прекалено много обвинения се сипеха напоследък.

— Значи знаят за Валънтайн?

— Едно момиче е на път да я разкрие. На планетата Път.

— Не я знам.

— Сравнително нова колония, от един-два века, китайци. Решили да запазят една странна смесица от стари религии. Боговете

им говорят.

— Живял съм в не един китайски свят. На всички хората вярваха в старите богове. Боговете са живи във всеки свят, дори на него да има съвсем малка човешка колония. При гробницата на Ос Венерадос още се случват чудотворни изцеления. Рутър ни разказа за някаква нова ерес някъде из горите тук. Някои пекениноси си въобразяват, че общуват със Светия Дух.

— Тази работа с боговете не мога да я разбера. Никой ли още не е разбрал, че боговете казват това, което хората искат да чуят?

— Не е така. Боговете често ни карат да правим неща, които никога не сме желали, да жертваме всичко заради тях. Недей да подценяваш боговете.

— Твоят католически бог говори ли ти?

— Може би. Никога не го чувам. А може би го чувам, но не разбирам, че това е неговият глас.

— А когато умрете, боговете наистина ли ви събират и ви занасят на някое място, където да живеете вечно?

— Не знам. Никой не е получил писмо оттам.

— Когато аз умра, дали някой бог ще ме отнесе? Ендър замълча за момент, после заразказва:

— Има една стара приказка за един майстор на кукли, който така и не се сдобил със син. Затова направил една кукла, която толкова приличала на жива, че напомняла на истинско момче. Мъжът я държал на скута си и ѝ говорел, сякаш му била син. Не бил луд, знаел, че това е само една кукла. Неочаквано обаче един бог слязъл на земята, докоснал куклата и ѝ вдъхнал живот. Така, когато майсторът ѝ говорел, тя му отговаряла. Майсторът на кукли не казал на никого за това. Държал куклата вкъщи, но ѝ разказвал за всяко чудо, за което бил чувал да се случвало някога под небето. Един ден майсторът на кукли се връщал от пристанището, където току-що бил научил новината за една наскоро открита далечна страна, и забелязал, че къщата му гори. Той се втурнал към нея, крещейки: „Сине! Сине!“ Съседите обаче го спрели с думите: „Полудя ли? Ти нямаш син!“ Къщата изгоряла пред очите му. Когато пожарът стихнал, той посипал главата си с пепел и заплакал горчиво. Никой не можел да го утеши. Той отказал да строи нова работилница. Когато го питали защо, отговарял, че защото синът му бил мъртъв. Започнал да се препитава, като извършвал дребни

услуги на хората, и те го съжалявали, защото били сигурни, че се е побъркал след пожара. Един ден при него дошло едно малко сираче, дръпнало го за ръкава и казало: „Татко, какво ще ми разкажеш днес?“

Джейн зачака, но Ендър не продължи.

— Това ли е цялата приказка?

— Не е ли достатъчно?

— Защо ми я разказваш? Какво общо има с мен?

— Просто тази приказка ми хрумна.

— Защо?

— Може би така ми говори Господ. А може би просто ми се спи и нямам онова, което искаш от мен.

— Аз дори не знам какво искам от теб.

— Аз знам. Искаш да си жива, със собствено тяло, да не зависиш от филоличната мрежа, която свързва ансибалите. Щях да ти направя този дар, ако можеш. Ако измислиш как да го сторя, ще го сторя. Обаче, Джейн, ти дори не знаеш какво си. Може би, когато разбереш как си възникнала, какво те изгражда, може би тогава ще се спасиш от смърт, когато всички ансибали бъдат прекъснати.

— Значи това е твоята приказка? Може би аз ще изгоря с къщата, но душата ми някак си ще се прероди в някое сираче?

— Открий коя си, какво си, каква е същността ти и тогава ще видим дали можем да те преместим на по-сигурно място, докато това свърши. Тук имаме ансибал. Може би ще успеем да те върнем.

— На Лузитания няма достатъчно компютри, които да ме поберат.

— Не можеш да си сигурна. Ти не знаеш кое е самоличността ти.

— Искаш да кажеш — да намеря душата си. Тя произнесе последната дума насмешливо.

— Джейн, чудото не е възкресението на куклата като момче. Чудото е това, че на куклата изобщо е бил вдъхнат живот. Нещо е накарало механичните компютърни връзки да се превърнат в разумно същество. Нещо те е създало. В това няма логика. Ако го разгадаеш, останалото ще е лесна работа.

Гласът му прозвуча сънливо.

„Иска да ме отпрати, за да заспи отново“ — помисли си тя.

— Ще помисля по това.

— Лека нощ — промърмори той. Заспа почти веднага.

„Наистина ли беше буден? — почуди се Джейн. — Ще си спомни ли на сутринта какво сме говорили?“

След това тя почувства как нещо в леглото мърда. Новиня; дишането ѝ звучеше различно. Едва тогава Джейн разбра: „Новиня се е събудила, докато сме разговаряли с Ендър. Тя познава почти недоловимите примлясвания с устни, когато Ендър ми говори безгласно. Той може да забрави, че сме говорили тази нощ, но Новиня няма да забрави. Сякаш го е хванала в леглото с любовница. Де да можеше да гледа на мен по друг начин. Като на дъщеря. Като на незаконната дъщеря на Ендър от някоя стара връзка. Неговото дете от играта на фантазията. Ще ревнува ли тогава?“

Дали съм дете на Ендър?“

Джейн започна да се рови в собственото си минало. Започна да изучава собствената си природа. Да опитва да открие коя е и защо е жива.

Тъй като беше Джейн обаче, а не човешко същество, това не бе единственото ѝ занимание. Освен всичко тя проследяваше компютърните търсения на Цинджао в данните за Демостен, наблюдаваше я как се приближава все повече и повече до истината.

Най-усилено от всичко Джейн се занимаваше с търсене на начин да накара Цинджао да се откаже да я търси. Това бе най-трудно от всичко, защото въпреки опита на Джейн с човешкия разум, въпреки всичките ѝ разговори с Ендър отделните човешки същества оставаха все още тайна за нея. Бе стигнала до един извод: Независимо колко добре познаваш делата на един човек и онова, което си е мислил, че прави, когато ги е извършил, и онова, което сега си мисли, че е направил, невъзможно е да отгатнеш как ще постъпи в следващия момент. Все пак тя нямаше друг избор, освен да опита. Затова започна да наблюдава къщата на Хан Фейдзь по начин, по който бе наблюдавала само Ендър и напоследък заварения му син Миро. Не можеше повече да чака Цинджао или баща ѝ да въведат данни в компютрите си и от това да си вади изводи за тях. Сега трябваше да установи контрол над централния домашен компютър, за да може да използва аудио- и видеорецепторите на компютрите в почти всяка стая като свои уши и очи. Тя ги наблюдаваше. Отдели значителна част от вниманието си на тях, на изучаването и анализирането на думите им, действията им, на това, какво означават един за друг.

Не ѝ беше необходимо много време да разбере, че на Цинджао може да се влияе най-добре не пряко, а като убеди първо баща ѝ, след което той да убеди нея. Това беше в съгласие с Пътя: Цинджао никога нямаше да се опълчи срещу Конгреса, ако Хан Фейдзъ не я накара; а тогава щеше да го направи на всяка цена.

В известен смисъл това улесняваше задачата на Джейн. Убеждаването на Цинджао, лекомислена и чувствителна девойка, бе съмнително в най-добрия случай. Хан Фейдзъ обаче беше зрял мъж с улегнал характер, разумен, но все пак с дълбоки чувства; той можеше да бъде убеден с аргументи, особено ако Джейн успее да го накара да повярва, че противопоставянето на Конгреса е добро за неговия свят и за цялото човечество. Трябваше само да се погрижи до него да достигне подходяща информация и да го остави да си извади сам заключения.

Джейн вече знаеше за социалното устройство на обществото на Път колкото и всеки човек, защото се беше запознала с цялата история, с всички антроположки изследвания и цялата документация, създадена от народа на Път; Това, което научи, беше обезпокоително: хората на Път се подчиняваха на боговете си повече от който и да било народ на което и да било място във вселената по което и да било време. Самият начин, по който им говореха боговете, също бе обезпокоителен. Очевидно ставаше дума за добре познатото мозъчно заболяване обесивно-компулсивно разстройство — ОКР^[1]. Рано в историята на Път — преди седем поколения, когато планетата била заселена — лекарите бяха лекували това заболяване по съответния начин. Бяха открили обаче, че богоизбраните на Път изобщо не реагират адекватно на обикновените медикаменти, водещи до възстановяване на химическия баланс в мозъка на другите пациенти с ОКР, при което се създава чувството, че работата е свършена и че няма нужда да се занимават повече с нея. Богоизбраните показвали всички поведенчески реакции, характерни за ОКР, но физическите признаци на добре известния мозъчен дефект липсвали. Явно имаше друга, непозната причина.

Джейн се задълбочи в този проблем и откри документи от други светове, не от Път, които допълваха картината. Учените веднага заключили, че би трябвало да се е получила нова мутация, причиняваща подобен мозъчен дефект. Веднага след издаването на

предварителния им доклад обаче изследванията били прекратени, а учените — изпратени на друга планета.

На друга планета — това беше почти немислимо. То означаваше да бъдат откъснати от действителността, от времето, от приятелите и роднините им. И въпреки това никой не беше отказал — това несъмнено означаваше, че върху тях е бил оказан огромен натиск. Всички бяха напуснали Път и всички бяха прекъснали научната си кариера.

Първата хипотеза на Джейн бе, че някой от правителството на Път ги е прогонил и е прекъснал изследванията им; в края на краищата никой от последователите на Пътя не би искал вярата им да бъде унищожена от намирането на материално обяснение за гласовете на боговете в собствените им мозъци. Джейн обаче така и не намери доказателства местните власти да са били запознати с доклада. Единственото, станало достояние на жителите на Път, бе общото мнение, че чуването на боговете не е познатото и лечимо ОКР. Жителите на Път бяха научили само тази част от доклада, която доказваше, че говоренето с боговете няма материално обяснение. Науката бе „доказала“, че боговете съществуват. Нямахме свидетелства някой от Път да е предприел каквито и да било действия за прекратяване на изследването. Тези решения бяха дошли отвън. От Конгреса.

Трябваше да съществува някаква ключова информация, скрита дори от Джейн, чието съзнание лесно достигаше всяко устройство с електронна памет, свързано с ансибалната мрежа. Това можеше да се случи само ако онези, които знаеха тайната, се страхуваха толкова много от разкриването ѝ, че я държаха далеч дори от най-дълбоко засекретените правителствени компютри.

Джейн не можеше да позволи това да я спре. Трябваше да сглоби истината от парченцата информация, останали в различни несвързани едни с други документи и електронни картотеки. Трябваше да намери други събития, които да запълнят липсващите части от мозайката. В крайна сметка човеците не можеха да скрият нищо от същество с безкрайно време и търпение като Джейн. Тя щеше да разкрие какво прави Конгресът с Път и когато се добере до информацията, да я използва, ако може, за да откаже Хан Цинджао от разрушителната ѝ

задача. Защото Цинджао също разкриваше тайни — по-стари, тайни, пазени три хиляди години.

[1] Заболяване, при което болният извършва повтарящи се, ритуални действия, за да възстанови душевното си спокойствие. — Б. пр. ↑

ДЕСЕТА ГЛАВА

МЪЧЕНИК

— Ендър казва, че ние сме лостът на историята, тук, на Лузитания. Че през следващите няколко месеци или години тук ще се решава дали между различните разумни същества ще се възцари разбиране, или терор.

— Колко далновидно от негова страна, да ни доведе точно навреме за вероятната ни гибел.

— Ти се шегуваш, разбира се.

— Ако знаехме как да се шегуваме, вероятно щяхме да го направим.

— Лузитания е лост на историята отчасти защото ти си тук. Ти носиш лоста, където и да отидеш.

— Ще го хвърлим. Ще ви го дадем. Ваш е.

— Лостът е там, където се срещат непознати същества.

— Да се опознаем тогава.

— Човеците настояват да останем непознати за тях; това им е вродено. Ние обаче можем да сме приятели.

— Тази дума е прекалено силна. Да кажем просто, че сме добри съседи.

— Поне докато интересите ни съвпадат.

— Докато има звезди, интересите ни ще съвпадат.

— Може би не чак толкова дълго, може би само докато човеците са по-силни и по-многобройни от нас.

— Засега това е достатъчно.

Куим дойде на срещата, без да възрази, макар че тя забавяше с цял ден пътуването му. Независимо за колко спешна смяташе мисията си сред еретиците, той нямаше да постигне много, ако не спечели подкрепата на цялата човешка колония. Затова, щом епископ Перегрино го молеше да участва в събрание заедно с Ковано Зелжезо, кмет и губернатор на Лузитания, Куим не можеше да не отиде.

Той с изненада установи, че на събранието присъстват също така Уанда Сааведра, Андрю Уигин и половината от семейството на Куим. Майка му и Ела — тяхното присъствие имаше смисъл, ако на събранието щеше да се обсъжда политиката към пекениносите-еретици. Какво обаче правеха Гrego и Куара тук? Нямаше причина да се включват в каквото и да било обсъждане. Бяха твърде млади, твърде зле информирани, твърде буйни. Доколкото ги познаваше, те още се караха като малки деца. Не бяха толкова зрели, колкото Ела, която бе способна да загърби личните чувства в интерес на науката. Разбира се, понякога Куим се тревожеше, че Ела е твърде отдадена на заниманията си. Това обаче надали можеше да се каже за Гrego и Куара.

Особено за Куара. Според наученото от Рутър целият проблем с тези еретици идваше, откакто Куара разкрила пред пекениносите различните планове за справяне с вируса на Десколадата. Еретиците нямаше да намерят поддръжници в толкова много гори, ако не беше страхът, че хората ще пуснат някакъв вирус или ще отровят Лузитания с някакъв химикал, който да унищожи Десколадата, а с него и самите пекениноси. Самият факт, че хората обсъждат непрякото унищожение на пекениносите, служеше като повод прасенцата да обмислят унищожението на хората.

И само защото Куара не можеше да си държи устата затворена. А сега тя присъстваше на събранието, на което щяха да се обсъждат по-нататъшните действия. Защо? Каква прослойка от обществото представяше тя? Нима хората наистина смятаха, че политиката на правителството или църквата вече са само в ръцете на семейство Рибейра? Разбира се, Олядо и Миро не присъстваха, но това не означаваше нищо — тъй като и двамата бяха инвалиди, останалите членове на семейството ги третираха несъзнателно като деца, макар Куим да знаеше, че никой от двамата не заслужава да бъде игнориран толкова грубо.

Е, Куим беше търпелив. Можеше да чака. Щеше да слуша. Щеше да изслуша всички. Сетне щеше да предприеме нещо, с което да угоди както на Бог, така и на епископа. Разбира се, ако не можеше и на двамата, поне на Господ.

— Това събрание не беше моя идея — заяви кмет Ковано. Той бе добър човек, Куим го знаеше. По-добър управник, отколкото подозираха повечето жители на Лузитания. Преизбираха го заради

достолепния му вид и защото винаги помагаше на онези, които имаха нужда от подкрепа. Никой не се интересуваше дали освен всичко води и добра политика — това бе прекалено абстрактно понятие за тях. Оказваше се обаче, че той е надарен не само с мъдрост, а и с добър политически нюх. Рядка комбинация и Куим се радваше, че е така. Може би Господ знаеше, че това са времена на изпитания, и им бе дал водач, който да ги преведе през тях без прекалено много страдания.

— Радвам се обаче, че сме се събрали всички — продължи кметът. — Напоследък в отношенията между хора и прасенца има повече напрежение от когато и да било, или поне откакто Говорителя от името на мъртвите дойде, за да ни помогне да постигнем мир.

Уигин поклати глава, но всички знаеха ролята му в тези събития и нямаше никакъв смисъл да я отрича. Дори Куим бе принуден да признае, че този безбожен хуманист върши добра работа на Лузитания. Куим отдавна бе загърбил омразата си към Говорителя; всъщност понякога той подозираше, че единствен в цялото семейство оценява какво е постигнал Уигин. Един евангелист може да бъде разбран най-добре от друг.

— Разбира се, ние дължим немалка част от страховете си; на своеволията на двама много пакостливи млади, които поканихме на тази среща, за да видят някои от опасните последствия от глупавото им, самонадеяно поведение.

Куим едва се сдържа да не се разсмее. Разбира се, Ковано изрече всичко това с такъв мек, любезен тон, че на Гrego и Куара им бяха нужни няколко минути, за да схванат упрека към тях. Куим обаче разбра веднага.

„Не биваше да се съмнявам в теб, Ковано. Ти никога не би повикал случайни хора на каквото и да било събрание.“

— Както научих, сред прасенцата се издигат гласове за изпращане на космически кораб с цел умишлено да се зарази останалата част от човечеството с Десколада. И благодарение на действията на нашата млада папагалка, присъстваща тук, много други гори са прегърнали тази идея.

— Ако очаквате да се извинявам... — скочи Куара.

— Очаквам да си затваряш устата; или десет минути са прекалено много?

В думите на Ковано прозвуча истинска ярост. Куара се ококори и седна обратно.

— Другата половина от проблемите ни се дължат на един млад физик, който, за нещастие, е запазил връзките си с обикновените хора. — Ковано вдигна вежди към Гrego. — Де да беше се превърнал в надут интелектуалец. Вместо това ти явно си се сближил с най-простите, най-жестоки лузитанци.

— С хора, които не споделят вашето мнение, имате предвид — контрира Гrego.

— С хора, които забравят, че този свят принадлежи на пекениносите — сръза го Куара.

— Световете принадлежат на тези, които имат нужда от тях и знаят как да ги култивират — възрази Гrego.

— Затваряйте си устата, деца, или ще бъдете изгонени от събранието, докато възрастните обсъждат какво да правят.

Гrego погледна свирепо Ковано.

— Не смей да ми говориш по такъв начин!

— Ще ти говоря както си искам. Доколкото ми е известно, и двамата сте нарушили законите за поверителност на информацията и имам пълно право да ви арестувам.

— С какви обвинения?

— Имам власт за действие в извънредни ситуации, ако си забравил. Няма нужда от никакви обвинения, докато извънредното положение не бъде отменено. Ясно ли е?

— Няма да го направиш. Имате нужда от мен. Аз съм единственият свестен физик на Лузитания.

— физиците не ни вършат никаква работа, ако се стигне до стълкновение с пекениносите.

— Десколадата е това, срещу което трябва да се борим.

— Само губим време — прекъсна ги Новиня.

Куим погледна майка си за пръв път от началото на заседанието. Изглеждаше много нервна. Уплашена. Не я беше виждал така от години.

— Събрали сме се заради тази безумна мисия на Куим — добави Новиня.

— Отец Ещевао — поправи я епископ Перегрино.

Той държеше хората да се отнасят към църковните неща със съответното уважение.

— Той е мой син, ще го наричам както си искам.

— Какви инати съм събрал днес — въздъхна кмет Ковано. Нещата вървяха на зло. Куим нарочно не беше казал на майка си подробности за мисията си при еретиците, защото знаеше, че тя веднага ще се противопостави на идеята да ходи при прасенца, които се страхуват от хората и ги мразят. Куим много добре разбираше причината за страха ѝ от прекия си контакт с пекениносите. Родителите ѝ бяха умрели от Десколадата. Ксенологът Пипо се беше превърнал в неин настойник — и след това бе станал първият човек, измъчван и убит от пекениносите. Новиня се беше опитвала в продължение на двайсет години да спаси любимия си, Либо — син на Пипо и наследил баща си като ксенолог, — от същата участ. Тя дори се омъжи за друг, за да не позволи на Либо да упражни съпружеското си право и да проникне в компютърните ѝ файлове, където смяташе, че се пази тайната за причината, накарала прасенцата да убият Пипо. В края на краищата усилията ѝ бяха отишли напразно — Либо бе убит също както баща си.

Въпреки че вече знаеше причината за убийствата, въпреки че пекениносите бяха дали тържествена клетва да не прилагат насилие към нито едно човешко същество, нямаше начин майка му да се отнесе разумно към възможността някой от любимите ѝ хора да отиде сам сред прасенцата. И ето ги сега на това събрание, свикано без съмнение по нейно настояване, за да се реши дали Куим да бъде пуснат на тази мисия. Предстоеше неприятна сутрин. Майка му бе свикнала да постига своето. Андрю Уигин я беше моделирал и опитомил по много начини, но когато сметнеше, че някое от децата ѝ е в опасност, тя изваждаше ноктите си и никой не можеше да я усмири.

Защо кметът Ковано и епископ Перегрино бяха допуснали това събиране?

Сякаш чул неизказания въпрос на Куим, кметът започна да обяснява:

— Андрю Уигин ми съобщи някои нови сведения. Отначало помислих да ги запазя в тайна, да изпратя отец Ещевао на мисията му и да оставя епископ Перегрино да се моли. Андрю обаче ме убеди, че колкото повече се увеличава опасността, надвиснала над нас, толкова

по-пълно трябва да използваме информацията, която имаме. Говорителите на мъртвите явно притежават почти патологична привързаност към идеята, че колкото повече знае човек, толкова по-правилно може да действа. Аз съм политик от прекалено дълго време, за да споделя убеждението му; но той е по-възрастен от мен, както твърди, така че отстъпих пред мъдростта.

Куим знаеше, разбира се, че Ковано не отстъпва пред ничия мъдрост. Андрю Уигин просто го беше убедил.

— Докато отношенията между пекениноси и хора стават все по-... ъ... проблемни и докато нашата невидима съседка, Царицата на кошера, се доближава до изпращането на кораби в космоса, събитията извън планетата явно също започват да текат с по-голяма скорост. Говорителя ме информира, че според извънпланетните му източници някой на една планета, наречена Път, е много близко до разкриването на нашите съюзници, които успяха да попречат на Конгреса да предаде заповеди за унищожение на Лузитания на военната си флотилия.

Куим отбеляза с изненада, че Андрю очевидно не е разкрил съществуването на Джейн пред Ковано. Епископ Перегрино също не знаеше. А Гrego и Куара? Ами Ела? Майка му със сигурност знаеше.

„Защо каза на мен, след като е скрил от толкова други?“

— Има много голяма вероятност през следващите няколко седмици (или дни) Конгресът да възстанови връзката си с флотилията. В този случай последната ни защита ще изчезне. Само чудо може да ни спаси от унищожение.

— Глупости — изръмжа Гrego. — Ако онова... нещо в степта може да построи кораб за прасенцата, значи може да направи няколко и за нас. Да ни измъкне от тази планета, преди да е станала на пух и прах.

— Може би — съгласи се Ковано. — Аз предложих нещо такова, макар и не толкова образно. Бихте ли обяснили, сеньор Уигин, защо остроумният малък план на Гrego не може да успее?

— Царицата на кошера не размишлява по начина, по който мислим ние. Колкото и да се старее, тя не може да приеме един отделен живот насериозно. Ако Лузитания бъде унищожена, тя и пекениносите ще са най-застрашени...

— „Докторчето“ ще отнесе цялата планета — изтъкна Гrego.

— Най-заstrasени от унищожение на целия вид — продължи Уигин, без да обръща внимание на репликата на Гrego. — Тя няма да си губи времето за строеж на кораб, който да изкара човеците от Лузитания, защото из вселената има трилиони човешки същества. Ние не сме заплашени от ксеноцид.

— Заплашени сме, ако тези прасенца-еретици се измъкнат — възрази Гrego.

— Това е другият проблем. Ако нямаме ефективно средство за неутрализиране на Десколадата, ние не можем да преместим с чиста съвест човешката популация от Лузитания на друга планета. Така ще направим точно онова, което искат еретиците — да изложим другите човеци на опасността от Десколадата и вероятно дори да причиним гибелта им.

— Значи няма изход — обади се Ела. — Да стоим и да чакаме смъртта си.

— Не съвсем — отвърна кметът Ковано. — Възможно е, може би дори вероятно, нашето селище, Милагре, да е обречено. Но можем поне да се погрижим заселническите кораби на пекениносите да не пренесат Десколадата в човешките светове. Има, изглежда, два подхода — биологичен и теологичен.

— Почти сме успели — обясни Новиня. — Въпрос на седмици е, дори на дни ние с Ела да създадем заместител на Десколадата.

— Така смяташ ти. — Ковано се обърна към Ела. — А ти какво ще кажеш?

Куим едва не изръмжа.

„Ела ще каже, че мама грeши, че няма биологично решение, после мама ще каже, че тя се опитва да ме убие, като ме изпраща на мисията ми. Само това му липсва на това семейство — мама и Ела в открита война. Благодарение на Ковано Зелжезо, хуманиста.“

Отговорът на Ела обаче не беше този, от който се опасяваше Куим:

— Вече сме почти готови. Това е единственият метод, който не бяхме пробвали досега. На път сме да създадем разновидност на Десколадата, който притежава всички необходими качества, за да поддържа жизнения цикъл на местните организми, но е неспособен да се адаптира и да унищожават други видове.

— Говорите за лоботомия на един цял вид — намеси се мрачно Куара. — Какво ще кажете, ако някой открие начин да остави всички човеци живи, но да им изреже мозъците?

Разбира се, Гrego веднага прие предизвикателството ѝ:

— Ще приема тези глупости за разумността на вирусите и за това, че трябва да ги запазим живи, само ако започнат да пишат епически поеми и да решават теореми.

— Това, че не могат да четат, не означава, че не съчиняват епически поеми!

— Млъквайте! — изкрещя Ковано. Те моментално млъкнаха.

— Nossa Senhora — възкликна той. — Може би Бог иска да унищожи Лузитания, защото това е единственият начин да затвори устата на тези двамата.

Епископ Перегрино се изкашля.

— А може би не — побърза да се поправи кметът. — Кой съм аз, че да гадая какви са били мотивите на Господ.

Епископът се разсмя, с което позволи и на останалите да се засмеят. Напрежението се разсея — като океанска вълна, отминала за момент, но следвана от друга.

— Значи антивирусът е почти готов, така ли? — обърна се Ковано към Ела.

— Не... и да, вирусът заместител е почти готов. Остават обаче два проблема. Първият е заразяването. Трябва да намеря начин новият вирус да нападне и измести стария. Това все още е далечна перспектива.

— Далечна перспектива или искаш да кажеш, че нямаш никаква идея как да го постигнеш?

Ковано не беше никак глупав.

— Някъде между двете — призна Ела.

Майка им се премести, отдръпна се от дъщеря си. „Горката Ела — помисли си Куим. — Рискува да не ѝ говорят няколко години.“

— А другият проблем? — поинтересува се Ковано.

— Едно е да създадеш вируса заместител. Друго е да го накараш да се възпроизвежда.

— Това са само подробности — възрази Новиня.

— Не е така, мамо, и го знаеш. Аз мога да направя списък на качествата, които искаме да притежава новият вирус, но дори при

десет градуса над абсолютната нула не е възможно да срежем и рекомбинираме Десколадата с необходимата точност. Щом го върнем на нормална температура, той или ще умре, защото сме изрязали прекалено много, или ще се възстанови, защото не сме изрязали достатъчно.

— Технически проблем.

— Технически проблем! — сръза я Ела. — Като да създадеш ансибал без филолични връзки.

— Значи решаваме...

— Не решаваме нищо — тросна се Новиня.

— Решаваме — продължи Ковано, — че ксенобиолозите ни са в остро разногласие по отношение на възможностите за създаване на безопасен вариант на Десколадата. Това ни довежда до втория подход — да убедим пекениносите да изпратят заселническите си кораби само на необитавани светове, където могат да установят странната си, смъртоносна екосистема, без да убиват човешки същества.

— Да ги убедим! — намеси се Грегo. — Сякаш можем да им имаме доверие, че ще спазят обещанието си.

— Досега са спазили повече обещания от теб — възрази Ковано. — На твое място не бих държал такъв поучителен тон.

Накрая Куим почувства, че може да се намеси:

— Цялата тази дискусия е много интересна. Чудесно би било, ако мисията ми сред еретиците беше начинът да ги убедя да не вредят на човешкия род. Дори обаче всички да решим единодушно, че това е невъзможно, аз пак ще отида. Дори да решим, че мисията ми ще влоши нещата, пак ще я предприема.

— Какво успокоение, че си готов за пълно сътрудничество — изръмжа иронично Ковано.

— Смятам да сътруднича на Господ и на Църквата. Мисията ми сред еретиците няма за цел да спасява човешкия вид от Десколадата или да запази мира между човеци и пекениноси тук, на Лузитания. С нея аз целя да върна еретиците към вярата в Христа. Да спася душите им.

— О, разбира се. Разбира се, това е твоята цел.

— И причината да отида, и единственият стандарт, по който ще съдя дали мисията ми е успяла, или не.

Ковано погледна отчаяно епископ Перегрино:

— Казахте, че отец Ещевао щял да съдейства.

— Казах, че се подчинява безпрекословно на Господ и Църквата.

— Приех го като уверение, че можете да го убедите да отложи мисията си, докато не научим нещо повече.

— Наистина мога да го убедя. А мога и да му забраня да ходи.

— Ами направете го тогава — обади се Новиня.

— Няма.

— Мислех, че сте загрижен за доброто на колонията — отбеляза кметът Ковано.

— Загрижен съм за доброто на всички християни под моята опека. Преди трийсет години това означаваше, че съм загрижен само за човеците на Лузитания. Сега обаче аз нося също толкова голяма отговорност за душевното спасение на християнизираните пекениноси. Изпращам отец Ещевао на тази мисия по същия начин, както в древността мисионерът на име Патрик е бил изпратен на остров Ейре. Той бил постигнал изключителни успехи в покръстването на царе и народи. За нещастие ирландската църква не постъпила, както се надявал папата. Между тях имало много... да ги наречем разногласия. На пръв поглед те били свързани с датата, на която да се отбелязва Великден, но в дълбочина засягали самото подчинение към папата. Дори от време на време се стигало до кръвопролития. Въпреки това обаче никой не си е представял, че ще е по-добре свети Патрик никога да не стъпва на Ейре. Никой дори не си е помислял да каже, че е по-добре ирландците да останат езичници.

Грего се изправи:

— Ние открихме филотите, истинските, невидими атоми. Завзехме звездите. Изпращаме послания по-бързо от светлината. Но въпреки това още живеем в епохата на мрака.

И се запъти към вратата.

— Само посмей да излезеш без мое разрешение, и няма да видиш слънцето с години — заплаши кметът Ковано.

Грего стигна до вратата, но вместо да излезе, се облегна на касата и се усмихна саркастично:

— Вижте колко съм послушен.

— Няма да ви задържам дълго — продължи Ковано, сякаш нищо не се е случило. — Епископ Перегрино и отец Ещевао говорят, сякаш могат да вземат решението си независимо, но, разбира се, знаят, че не

могат. Ако аз реша, че мисията на отец Ещевао сред прасенцата не може да се осъществи, тя няма да се осъществи. Нека на всички да е ясно. Аз не се боя да арестувам епископа на Лузитания, ако това ще е за доброто на планетата, колкото до мисионера, ти ще отидеш сред пекениносите само с мое позволение.

— Не се съмнявам, че можете да възпрепятствате Божиите дела на Лузитания — изрече хладно епископът. — Бъдете сигурен, че мога да изпратя душата ви в ада за това.

— Не се съмнявам. Няма да съм първият политически водач, изпратен в ада заради разногласията си с Църквата. За щастие в случая няма да се стигне дотам. Аз изслушах всички ви и взех решението си. Да чакаме новия антивирус, е прекалено рисковано. И дори да знаех с абсолютна сигурност, че вирусът заместител ще е готов и използваем до шест седмици, аз пак щях да разреша тази мисия. Точно в момента най-добрият ни шанс да спасим нещо в тази бъркотия е мисията на отец Ещевао. Андрю ми разказа, че пекениносите изпитват огромно уважение и обич към този човек, дори нерелигиозни-те. Ако той успее да убеди еретиците да се откажат от плана за унищожение на човечеството в името на религията си, това ще свали едно тежко бреме от плещите ни.

Куим кимна сериозно. Кметът Ковано бе изключително мъдър мъж. Добре че не се налагаше да му се противопостави, поне засега.

— Междувременно нека ксенобиолозите продължат работата си по антивируса с удвоени сили. Ще решаваме дали да го използваме, или не, когато бъде създаден.

— Ще го използваме — извика Грего.

— Само през трупа ми — възрази Куара.

— Ще съм ви благодарен, ако изчакате да получим повече сведения, преди да предприемете каквито и да било действия. Което ме връща към теб, Грего. Андрю Уигин ме уверява, че съществуват причини да вярваме, че пренасянето на материя със свръхсветлинна скорост е възможно.

Грего изгледа хладно Говорителя:

— Откъде научихте толкова физика, сеньор Многознайко?

— Надявам се да науча от теб — отвърна Уигин. — Докато не изслушаш доводите ми, не мога да съм сигурен, че такава възможност съществува.

Куим се усмихна на лекотата, с която Андрю отклони спора. Грегo не беше глупак. Усети, че го манипулират. Уигин обаче не му остави никаква възможност да си покаже рогата. Това бе едно от най-вбесяващите умения на Говорителя на мъртвите.

— Ако има начин да се прехвърляме между светoвете със скоростта на ансибалите — каза Ковано, — ще имаме нужда само от един кораб, който да пренесе хората от Лузитания на друга планета. Възможността е малка...

— Това е глупава мечта — прекъсна го Грегo.

— ...но ние ще я изпробваме. Ще я изучим, нали? Или ще пороботим в каменоломната?

— Не ме е страх от физическия труд — изсъска Грегo. — Не си мислете, че със заплахи можете да ме накарате да работя за вас.

— Приемам упрека. Моля само за съдействието ти, Грегo. Ако не го получи обаче, ще направя всичко, за да те накарам да се подчиниш.

Очевидно Куара се почувства пренебрегната. Рязко скочи.

— Не можем да седим тук и да обсъждаме унищожаването на един разумен вид — дори да мислим, че не можем да общуваме с него. Всички сте масови убийци!

И се втурна към вратата.

— Куара — извика я Ковано. Тя спря.

— Ти ще потърсиш начин за общуване с Десколадата. Да видим дали можем да комуникираме с тези вируси.

— Само ме залъгвате. Какво ще стане, ако ви кажа, че ни молят да не ги избиваме? Така и така няма да ми повярвате.

— Напротив. Аз знам, че си честна жена, дори да си ужасно недискретна. Има обаче и друга причина да искам да разбереш молекулния език на Десколадата. Виждаш ли, Андрю Уигин ми изложи една възможност, за която никога досега не се бях замислял. Всички знаем, че разумът на пекениносите датира от времето, когато Десколадата за пръв път се е появила на тази планета. Възможно ли е обаче да сме объркали причина и следствие?

Новиня се обърна с насмешливо изражение към Андрю:

— Мислиш, че пекениносите са създали Десколадата?

— Не — отвърна Андрю. — Но не е ли възможно пекениносите да са Десколадата?

Куара затаи дъх. Грегo се изсмя:

— Ти бъкаш от умни идеи, а, Уигин?

— Не разбирам — призна Куим.

— Просто се чудех — обясни Андрю. — Куара твърди, че Десколадата е достатъчно сложно същество, за да има интелект. Не е ли възможно вирусите на Десколадата да използват телата на прасенцата, за да покажат характера си? Не може ли интелектът на прасенцата да идва изцяло от вирусите в телата им?

Уанда, ксенологът, заговори за пръв път от началото на събранието:

— Вие сте толкова незапознат с ксенологията, колкото и с физиката, господин Уигин.

— О, дори повече. Просто ми хрумна, че досега никога не сме се замисляли за друг начин за запазване на спомените и разума на един умиращ пекенинос в третия му живот. Дърветата не запазват мозъка в себе си. Ако обаче волята и паметта се носят от Десколадата, смъртта на мозъка няма никакво значение за предаването на самоличността на дървото-баща.

— Дори да има възможност това да е така, не съществува експеримент, с който да го докажем — възрази Уанда.

Андрю Уигин кимна смирено:

— Знам, че аз не мога да изнамеря такъв. Надявах се ти да измислиш.

Ковано отново се намеси:

— Уанда, нуждаем се от уменията ти, за да изследваш тази възможност. Ако не вярваш, че може да стане, добре — открий начин да докажеш, че е невъзможно, и задачата ти ще е изпълнена. — Ковано се изправи, обърна се към всички: — Разбрахте ли какво искам от всеки от вас? Изправени сме пред един от най-жестоките морални избори, поставяни пред човечеството. Рисуваме да извършим ксеноцид или да позволим извършването му срещу нас, ако не предприемем нищо. Всеки доказано и предполагаемо интелигентен вид живее в сянката на тази опасност. И почти всички решения зависят от нас. Последния път, когато се е случило нещо подобно, предците ни са избрали да извършат ксеноцид, за да спасят вида си, както тогава са предполагали. Сега ви моля да преценим всяка възможност, колкото и невероятна да изглежда, която носи поне частичка надежда, че ще ни доведе до правилното решение. Ще помогнете ли?

Дори Грего, Куара и Уанда кимнаха в съгласие, макар и неохотно. Поне за момент Ковано бе успял да превърне всички инатливи кавгаджии в стаята в задружен екип. Колко дълго щеше да остане така, след като излязат, не можеше да се предскаже. Куим предполагаше, че духът на сътрудничество ще се запази вероятно до следващата криза — и може би дотогава нямаше много време.

Само един спор оставаше неразрешен. След като заседанието беше разпуснато и участниците в него си взеха довиждане или започнаха да обсъждат как да си сътрудничат, майка му се приближи до него и го погледна настоятелно в очите.

— Не отивай.

Куим затвори очи. Нямаше как да отговори на такова заповедно изказване.

— Ако ме обичаш — добави тя.

Куим си спомни онази част от Новия Завет, в която се разказваше как майката и братята на Исус го посетили и поискали да прекъсне проповедта си, за да ги приеме.

— Те са моята майка и моите братя — промълви Куим.

Тя явно разбра цитата, защото, когато той отвори очи, вече я нямаше.

След по-малко от час Куим пътуваше с един от скъпоценните товарни камиони на колонията. Нуждаеше се от малко провизии и за нормална мисия щеше да отиде пеша, но гората, за която бе тръгнал, се намиреше много далеч и без кола щяха да са му нужни седмици, за да я стигне; пък нямаше как да си набавя достатъчно храна. Това все още си оставаше една враждебна планета — на нея не растеше нищо ядивно за човека, а дори да растеше, пак щеше да му се наложи да вземе храна, съдържаща антивирусни медикаменти. Без тях щеше да умре от Десколада дълго преди да го покоси гладът.

Докато градчето Милагре се смалвяваше зад него, докато навлизаше все по-дълбоко в безкрайната степ, Куим — или отец Ещевао — се чудеше какво решение щеше да вземе кметът Ковано, ако беше научил, че предводителят на еретиците бе дърво-баща, спечелило си името Уормейкър (Войнотворец), и че Уормейкър беше казал, че единствената надежда за пекениносите била Светият Дух (или Десколадата) да унищожи всички човеци на Лузитания.

Нямаше значение. Господ бе избрал Куим да разпространява словото Божие сред всеки вид, нация, език и народ. Дори най-войнствените, кръвожадни, изпълнени с омраза същества можеха да прегърнат любовта към Господ и да приемат християнството. Беше се случвало много пъти в историята. Защо не и сега?

„О, Господи, стори чудо на този свят. Децата ти никога не са се нуждаели толкова от помощта ти, колкото ние сега.“

* * *

Новиня отказваше да говори на Ендър и той се тревожеше. Това не беше сприхавост — Ендър никога не беше виждал жена си сърдита. Струваше му се, че това мълчание не е, за да го накаже, а за да си попречи да го накаже. Защото, ако заговореше, думите щяха да бъдат толкова жестоки, че никога нямаше да може да ѝ прости за тях.

Затова отначало той не направи опит да я накара да проговори. Остави я да се движи като сянка из къщата, да се промъква покрай него, без да го погледне в очите; опитваше да не ѝ се пречка пред очите и си лягаше едва когато се увереше, че е заспала.

Очевидно всичко беше заради Куим. Заради мисията му сред еретиците — лесно бе да се разбере от какво се опасява и въпреки че Ендър не споделяше страховете ѝ, той знаеше, че пътуването на Куим не е лишено от опасности. Новиня не действаше разумно. Как можеше Ендър да спре Куим? Той бе единственото от децата на Новиня, върху което нямаше почти никакво влияние. Преди няколко години се бяха сближили, но това бе обявяване на примирие между равни, не полубащинството, което останалите деца бяха приели от Ендър. Ако Новиня не можеше да убеди Куим да се откаже от мисията, как можеше Ендър да го постигне?

Новиня вероятно го осъзнаваше с разума си. Както всички хора обаче, тя не винаги действаше под диктовката на разума. Беше изгубила прекалено много от хората, които обичаше, и когато чувстваше, че още един може да ѝ бъде отнет, реакцията ѝ бе продиктувана от сърцето, не от разума. Ендър беше влязъл в живота ѝ като лечител, защитник. Негова работа бе да я пази от стракове, а сега тя се страхуваше и му беше сърдита, че е излъгал надеждите ѝ.

След два дена мълчание обаче на Ендър му писна. Времето не беше подходящо да се отчуждава от Новиня. Той съзнаваше (а и тя също), че идването на Валънтайн може да донесе трудности за тях. Той имаше прекалено много навици в общуването с Валънтайн, прекалено много връзки с нея, прекалено много врати към душата ѝ, така че нямаше как да не се превърне отново в онзи човек, който е бил през годините — хилядолетията, — прекарани с нея. Живееше с Новиня едва от трийсет години. Това всъщност бе по-дълго (в субективно време) от времето, прекарано с Валънтайн, но на него му беше изключително лесно да се върне към ролята на по-голям брат на Валънтайн, на Говорителя за нейния Демостен.

Ендър бе очаквал Новиня да прояви ревност към Валънтайн и се беше приготвил. Бе предупредил Валънтайн, че вероятно няма да имат много възможности да бъдат заедно. Тя го разбираше — Якт също имаше своите подозрения. Половинките и на двамата трябваше да бъдат успокоени. Глупаво бе Якт и Новиня да ревнуват заради връзките между брат и сестра. В отношенията между Ендър и Валънтайн никога не беше имало ни най-малка следа от сексуалност (всеки, който ги познаваше, щеше да се изсмее на такова предположение), но не сексуалната изневяра тревожеше Новиня и Якт. Нито емоционалната връзка. Новиня нямаше никаква причина да се съмнява в любовта и привързаността на Ендър, а Якт не можеше да иска повече от това, което му даваше Валънтайн.

Причините бяха много по-дълбоки. Кореняха се в това, че дори сега, след толкова много години, веднага щом се събраха, те започнаха да действат като една личност, да си помагат, без дори да се налага да си обясняват един на друг какво се стремят да постигнат. Якт го беше забелязал и дори за Ендър, който никога преди не го бе виждал, стана ясно, че съпругът на сестра му се чувства изоставен. Сякаш виждайки съпругата си в компанията на брат ѝ, си мислеше: „Ето това е близост. Това означава двама души да се слоят в една душа.“ Беше си мислил, че те с Валънтайн са постигнали най-голямата близост, която могат да постигнат един мъж и една жена, и може би не грешеше. И все пак сега виждаше, че двама души могат да бъдат и по-близки. Да бъдат, в известен смисъл, едно цяло.

Ендър се възхищаваше на Валънтайн как успява да успокои съпруга си — и така да се дистанцира от брат си, че мъжът ѝ да

започне да свиква с отношенията помежду им постепенно.

Това, което Ендър не беше могъл да предвиди, бе реакцията на Новиня. Той я беше опознал преди всичко като майка на децата ѝ; бе опознал само енергичната, безумна привързаност към тях. Беше предполагал, че ако се почувства застрашена, тя ще започне да се държи властно и заповедно, както към тях. Изобщо не бе подготвен за отдръпването ѝ от него. Беше се отчуждила дори преди тази мълчалива заплаха заради мисията на Куим. Всъщност, като се замислеше сега, той установяваше, че това е започнало още преди пристигането на Валънтайн. Сякаш Новиня бе предчувствала идването на новата съперница.

Имаше логика, разбира се — тя нямаше как да не предусети идването ѝ. Новиня беше загубила прекалено много силни личности в живота, хора, от които бе зависила. Родителите си. Пипо. Либо. Дори Миро. Можеше да се държи покровителствено и собственически към децата си, за които мислеше, че имат нужда от нея, но към хората, от които тя имаше нужда, се отнасяше съвсем различно. Ако се страхуваше, че ще ѝ бъдат отнети, тя се отдръпваше от тях; забраняваше си да изпитва нужда от тях.

Не от „тях“. От него. От Ендър. Тя се опитваше да спре да изпитва нужда от него. И това мълчание, ако го продължи, щеше да изкопае такава пропаст между тях, че бракът им никога нямаше да се възстанови.

Ако това се случеше, Ендър не знаеше какво ще прави. Никога не му беше минавало през ума, че нещо може да застраши брака му. Не го беше изградил лесно; и възнамеряваше да умре като съпруг на Новиня. Всичките тези години с нея бяха изпълнени с радостта, идваща от пълното доверие в някого. Сега Новиня бе загубила доверието си в него. Само че не беше права. Той си оставаше неин съпруг, верен както никой друг в живота ѝ. Не заслужаваше да я загуби заради едно смешно недоразумение. И ако остави нещата да се развиват, както тя бе решила, макар и несъзнателно, тя щеше да се убеди с абсолютна сигурност, че не може да зависи от другиго. Това щеше да е трагично, защото нямаше да е истина.

Така че Ендър вече планираше да влезе в пряк спор с Новиня, когато Ела, без да иска, го започна.

— Андрю.

Ела стоеше на прага. Ако беше плеснала с ръце отвън, за да поиска разрешение да влезе, той не я бе чул. Все пак тя надали щеше да иска разрешение, за да влезе в майчиния си дом.

— Новиня е в стаята си — каза той.

— Искам да говоря с теб.

— Съжалявам, всички часове са заети.

Ела се засмя на шегата му и се приближи, но смехът ѝ бързо заглъхна. Нещо я тревожеше.

— Куара — каза кратко.

Ендър въздъхна и се усмихна. Куара бе родена със задника напред и нищо на света не можеше да промени характера ѝ. Въпреки това Ела все още успяваше да се разбира с нея по-добре от когото и да било.

— Не се държи нормално — обясни Ела. — Всъщност създава по-малко неприятности от обичайното. Не се кара с никого.

— Това опасен знак ли е?

— Знаеш, че опитва да установи контакт с Десколадата.

— Молекулен език.

— Е, това, което прави, е опасно и няма да ѝ помогне да установи контакт, дори да успее. Особено ако успее, защото тогава най-вероятно да сме мъртви.

— Какво прави?

— Прониквала е без позволение във файловете ми — което не е трудно, защото не съм мислила, че ще се наложи да ги пазя от други ксенобиолози. Опитва да синтезира инхибиторите, които исках да вкарам в растенията — това не е никак трудно, защото съм записала целия протокол за създаването им. Само че вместо да ги вкарва в каквото и да било, тя ги дава направо на Десколадата.

— Как така „дава“?

— Това са нейните послания. Това им изпраща в техните драгоценни малки носители на информация. Та така, дали тези носители на информация са език, не може да се установи с псевдо-експеримент като този. Но разумна или не, знаем, че Десколадата се адаптира дяволски добре — и тя ѝ помага да се адаптира към някои от моите най-сполучливи средства за защита срещу нея.

— Измяна.

— Именно. Тя издава военните ни тайни на врага.

— Говори ли с нея?

— Шегуваш ли се? Разбира се, че говорих. Тя едва не ме уби.

— Успяла ли е да обучи някой от вирусите?

— Тя дори не опитва да установи това. Все едно да излезе на прозореца и да се провикне: „Те идват да ви убият!“ Това, което прави, не е наука, това е междувидова политика, само дето не знаем дали от другата страна имат политика; известно ни е само, че благодарение на нея можем да се простим с живота много по-бързо, отколкото подозираме.

— Nossa Senhora! Прекалено е опасно. Не бива да си играе с такива неща.

— Може вече да е твърде късно; нямам представа каква вреда е причинила.

— Значи трябва да я спрем.

— Как, да ѝ счупим ръцете ли?

— Аз ще говоря с нея, но тя е прекалено голяма (или прекалено малка), за да се вслуша в здравия разум. Страхувам се, че ще се наложи кметът да вземе мерки, не ние.

Не бе забелязал кога Новиня е влязла в стаята.

— С други думи, затвор — заговори тя. — Планираш да тикнеш дъщеря ми в килия. Кога смяташе да ме информираш?

— Не съм мислил за затвор — оправда се Ендър. — Смятах да прекъснем достъпа ѝ до...

— Това не е работа на кмета. Това е мое задължение. Аз съм главният ксенобиолог. Защо не дойде при мен, Еланора? Защо при него?

Ела запази мълчание, без да сваля поглед от Новиня.

Така подхождаше при всеки конфликт с майка си — с пасивно упорство.

— Куара е излязла от всякакъв контрол, Новиня — започна Ендър. — Издаването на тайните ни на дърветата-бащи беше достатъчно лошо провинение. Да ги издава на Десколадата, е истинска лудост.

— На психолог ли се правиш сега?

— Не съм смятал да я затварям.

— Нищо не можеш да смяташ. Не и срещу моите деца.

— Точно така. Не смятам да правя нищо с деца. Нося обаче отговорност да предприема нещо към един възрастен гражданин на Милагре, който излага на опасност оцеляването на всяко човешко същество на тази планета, а може би дори на цялото човечество.

— И откъде си получил тази благородна отговорност, Андрю? Господ ли слезе от небето, за да издяла върху камък закон, с който ти дава право да управляваш човечеството?

— Чудесно — отстъпи Ендър. — Ти какво предлагаш?

— Предлагам да не се месиш в неща, които не те засягат. И честно казано, Андрю, това включва почти всичко. Ти не си ксенобиолог. Не си физик. Не си ксенолог. Всъщност не си нищо освен професионален навлек в чужди животи!

— Мамо! — възкликна Ела.

— Единственото, което ти дава някаква власт, е този проклет кристал в ухото ти. Тя ти шепне тайни, тя ти говори в леглото, когато си с жена си, и щом ти поиска нещо, ти цъфваш на някое събрание, на което нямаш работа, за да повториш каквото ти е казала тя. Говориш, че Куара е извършила измяна. Доколкото ми е известно, ти си този, който предава истинските хора заради една самозабравила се компютърна програма!

— Новиня! — извика Ендър.

Това трябваше да е началото на опита му да я успокои. Тя обаче не търсеше диалог:

— Не смей да се разправяш с мен, Андрю. През всичките тези години съм си мислила, че ме обичаш...

— Обичам те.

— Мислех, че наистина си станал един от нас, част от живота ни...

— Станал съм.

— Мислех, че всичко е истинско...

— Истинско е.

— Ти обаче си точно какъв, какъвто ни предупреди, че си, епископ Перегрино от самото начало. Манипулатор. Навремето брат ти е управлявал цялото човечество, нали? Ти обаче нямаш чак такива амбиции. Ще се задоволиш и с една малка планета.

— За Бога, майко, полудя ли? Не познаваш ли този човек?

— Мислех, че го познавам! — Новиня заплака. — Но никой, който ме обича, не би позволил синът ми да отиде сам при онези кръвожадни малки свине...

— Той не можеше да спре Куим, майко! Никой не можеше!

— Той дори не се опита! Той одобряваше!

— Да — отвърна Ендър. — Мисля, че синът ти действа благородно и храбро, и одобрявам това. Той си даваше сметка, че макар и малка, опасност съществува, но въпреки това избра да отиде; и аз одобрявам това. Точно така би постъпила ти и се надявам и аз да можех да постъпя така на негово място. Куим е зрял мъж, добър мъж и може би велик. Той няма нужда от твоята закрила и не я иска. Той сам е избрал призванието си. Уважавам го заради това, ти също трябва да го уважаваш. Как си позволяваш да говориш, че някой от двамата ни е трябвало да застане на пътя му?

Новиня най-после млъкна, поне за малко. Дали бе осъзнала думите на Ендър? Даваше ли си най-после сметка колко безполезно и жестоко бе да изпраща Куим с гняв, вместо с благословия? По време на това мълчание Ендър все още таеше някаква надежда.

Мълчанието бе прекъснато:

— Ако още веднъж се набъркаш в живота на някое от децата ми, край на връзката ни. Ако с Куим се случи нещо, каквото и да било, ще те мразя до края на живота ти и ще се моля той да дойде по-скоро. Ти нищо не разбираш, мръсник такъв, и е крайно време да престанеш да се държиш така, сякаш знаеш всичко.

Тя се насочи към вратата, но изведнъж ѝ хрумна нещо по-добро от демонстративното напускане на стаята. Обърна се и заговори спокойно на Ела:

— Еланора, ще предприема незабавни мерки, за да прекъсна достъпа на Куара до информация и екипировка, която може да използва, за да помага на Десколадата. И в бъдеще, скъпа, ако разбере, че обсъждаш лабораторни проблеми с някого, особено с този човек, ще прекъсна завинаги достъпа ти до лабораторията. Ясно ли е? Ела отново запази мълчание.

— А — въздъхна Новиня. — Виждам, че е откраднал повече от децата ми, отколкото предполагах.

И излезе.

Ендър и Ела останаха като вцепенени. Накрая Ела се изправи.

— Наистина трябва да направя нещо — каза тя, — но изобщо не ми идва на ум какво.

— Може би трябва да отидеш при майка си и да ѝ покажеш, че още си на нейна страна.

— Обаче не съм. Всъщност мислех да отида при кмета Зелжезо и да му предложа да я свали от длъжността главен ксенобиолог, защото очевидно си е загубила ума.

— Не, не е. И ако някога сториш нещо такова, ще я убиеш.

— Мама ли? Тя е прекалено корава, за да умре.

— Не. Точно сега е толкова крехка, че и най-малкият удар ще я довърши. Не тялото ѝ. Доверието ѝ. Надеждата ѝ. Не ѝ давай повод да смята, че не си с нея, независимо какво прави.

Ела го изгледа раздразнено:

— Това решение ли е, или само идея?

— Какво имаш предвид?

— Мама току-що изрече неща, които трябваше да те ядосат или наранят, или... да те накарат да реагираш някак, а ти седиш и се мъчиш да измислиш начин да ѝ помогнеш. Не чувстваш ли понякога, че искаш да се нахвърлиш срещу някого? Тъй де, не губиш ли понякога самообладание?

— Ела, след като по невнимание убиеш със собствените си ръце, или се научаваш да владееш чувствата си, или губиш човешкото в себе си.

— Това ли си направил? — Да.

За момент му се стори, че я е шокирал с тази новина.

— Мислиш ли, че можеш отново да го направиш?

— Вероятно.

— Добре. Може да се окаже полезно, когато всичко излезе от релси.

Тя се засмя. Беше шега. Ендър си отдъхна. Дори се засмя, сдържано, заедно с нея.

— Отивам при мама — заяви тя, — но не защото ти ми каза или заради причините, които изтъкна.

— Чудесно, просто така отиваш.

— Не искаш ли да узнаеш защо?

— Вече знам.

— Разбира се. Тя не беше права, нали? Ти наистина знаеш всичко, нали?

— Отиваш при майка си, защото това е най-тежката задача, която можеш да изпълниш в момента.

— Звучи, сякаш съм извратена.

— Най-тежкото добро дело, което можеш да извършиш. Това е най-неприятната работа, която се намира в момента. Най-тежкото бреме.

— Ела мъченицата, а? Така ли ще говориш за смъртта ми? — Няма да говоря за смъртта ти, ще се наложи да запиша словото си предварително. Възнамерявам да умра много преди теб.

— Значи няма да напуснеш Лузитания?

— Разбира се, че не.

— Дори мама да те изгони?

— Не може да го направи. Няма повод да се разведе с мен, а епископ Перегрино ни познава достатъчно добре, за да се изсмее на всяко искане за развод за неконсумация на брака.

— Знаеш какво имам предвид.

— Ще остана за голямата битка. Стига толкова фалшиво безсмъртие, чрез удължаване на времето. Писна ми да се лутам из космоса. Никога няма да напусна Лузитания.

— Дори това да ти струва живота? Дори флотилията да дойде?

— Ако всички могат да напуснат планетата, ще тръгна и аз. Аз обаче ще съм този, който ще провери дали лампите са изгасени и вратите — заключени.

Тя изтича до него, целуна го по страната и го прегърна, само за миг. След това бързо излезе и той отново остана сам.

„Сбърках за Новиня — помисли си. — Не ме е ревнувала от Вальнтайн, а от Джейн. През всичките тези години тя ме е наблюдавала как разговарям безмълвно с нея, как ѝ казвам неща, които тя никога няма да чуе, как чувам неща, които тя никога няма да изрече. Аз загубих доверието ѝ в мен, без дори да го осъзная.“

Дори сега той явно бе раздвижил устни, дори сега беше проговорил по навик на Джейн, без дори да го осъзнае. Защото тя му отговори:

— Предупреждавах те. „Щом казваш“ — отвърна той.

— Никога не си предполагал, че мога да разбирам нещо от човешката психика.

„Явно си се научила.“

— Тя е права, знаеш ли? Ти наистина си моя марионетка. Манипулирам те постоянно. От години не си мислил самостоятелно.

— Млъквай — изсъска той. — Не съм в настроение.

— Ендър, ако мислиш, че това ще помогне да не загубиш Новиня, извади кристала от ухото си. Няма да имам нищо против.

— Аз ще имам.

— Излъгах — аз също. Но ако се налага, за да я задържиш, направи го.

— Благодаря, но няма нужда да се старая да задържа някого, когото вече съм загубил.

— Когато Куим се върне, всичко ще се оправи.

„Дано — помисли си Ендър. — Дано. Моля те, Господи, грижи се за отец Ещевао.“

* * *

Те знаеха, че отец Ещевао идва. Пекениносите винаги разбираха. Дърветата-бащи си казваха всичко едни на други. Нямаха тайни. Не че искаха да имат. На някое дърво-баща можеше да му се прииска да скрие нещо или да излъже. Само че не можеха. Нямаха личен живот, тайни емоции. Така че, ако някое дърво-баща пожелаеше да скрие нещо, винаги някое друго до него започваше да се чувства по същия начин. Горите се държаха като едно цяло, но въпреки това бяха съставени от отделни индивиди, така че информацията винаги преминаваше в други гори, независимо колко малко дървета го желяеха.

Това бе защитата на Куим, той го знаеше. Защото колкото и кръвожадно копеле (дума без особено значение, щом се отнасяше за пекенинос) да беше Уормейкър, той не можеше да направи нищо на отец Ещевао, преди да убеди всички дървета в гората си да действат, както той иска. А ако му стори нещо, някое от съседните му дървета щеше да разбере и да свидетелства. Ако Уормейкър наруши клетвата, дадена от всички дървета-бащи преди трийсет години пред Андрю

Уигин, това нямаше да остане в тайна. Целият свят щеше да разбере и Уормейкър щеше да бъде обявен за клетвопрестъпник. Това беше голям срам. Коя съпруга щеше да разреши на братята да му занесат малка майка? Как щеше да създава деца отсега нататък?

Куим беше в безопасност. Можеше да не му обърнат внимание, но нямаше и да му навредят.

Когато пристигна в гората на Уормейкър обаче, никой не си направи труда да го слуша. Братята го хванаха, хвърлиха го на земята и го завлякоха пред Уормейкър.

— Това не беше необходимо — каза той. — И без това щях да дойда при теб.

Един брат удряше по дървото с пръчки. Куим заслуша променливия тон от кънтенето на дънера: Ти дойде, защото аз така наредих.

— Ти си наредил. Аз дойдох. Ако искаш да мислиш, че ти си причинил идването ми, така да бъде. Аз обаче се подчинявам доброволно само на нарежданията на Господ.

Ти си тук, за да чуеш волята на Господ — каза Уормейкър.

— Тук съм, за да изкажа волята на Господ. Десколадата е вирус, създаден от Господ, за да направи пекениносите свои достойни чедра. Светият Дух обаче няма въплъщения. Светият Дух е вечно безплътен, за да може да живее в сърцата ни.

Десколадата живее в нашите сърца и ни дава живот. Когато влезе във вашите, какво ви дава?

— Един Господ. Една вяра. Едно кръщение. Господ не дава едно нещо на човеците, а друго на пекениносите.

Ние не сме „дребосъци“. Сега ще видиш кой е велик и кой — нищожен.

Те го принудиха да се изправи и да допре гръб до ствола на Уормейкър. Той почувства как кората се движи. Притиснаха го по силно. Много малки ръчички, много зурлички, пръхтящи около него. През всичките тези години той нито за миг не си беше помислял, че тези ръчички и тези зурлички могат да принадлежат на врагове. Дори сега с облекчение установи, че не мисли за тях като за свои собствени врагове. Те бяха врагове на Господ и той ги съжаляваше. Това бе огромно откритие за него — че макар да го завираха в търбуха на това чудовищно дърво-баща, той не чувстваше и следа от страх или омраза.

„Аз наистина не съм се страхувал от смъртта. Никога не съм си давал сметка за това.“

Братята продължаваха да удрят с пръчките от другата страна на дървото. Уормейкър оформяше звука в думите на бащиния език, но сега Куим бе вътре в звука, вътре в думите.

Мислиш, че ще наруша клетвата — каза Уормейкър.

— Мина ми през ума.

Куим беше вече напълно погълнат от ствола, макар че той оставаше отворен пред него. Позволяваше му да вижда, да диша нормално — затворът му дори не му създаваше чувство, че е ограничен. Дървесината обаче се беше наместила толкова плътно около него, че той не можеше да мръдне нито ръка, нито крак, не можеше да се извърти или да се измъкне. Тесен е пътят на спасението.

Ще те подложим на изпитание — продължи Уормейкър.

Сега, след като ги чуваше отвътре, Куим по-трудно разбираше думите му. По-трудно му беше да мисли.

Нека Господ да отсъди между двама ни. Ще ти даваме колкото искаш вода от потока ни. Храна обаче няма да получиш никаква.

— Като ме уморите от глад...

Да те уморим от глад ли? Твоята храна е при нас. Ще започнем да те храним след десет дена. Ако Светият Дух позволи да оцелееш в продължение на десет дена, ще те нахраним и ще те освободим. Тогава ще повярваме в думите ти. Ще признаем грешката си.

— Вирусът ще ме убие по-рано.

Светият Дух ще отсъди дали си достоен да живееш.

— Тук наистина се извършва едно изпитание, но не такава, каквото си мислиш.

— О?

— Това е изпитанието на Страшния съд. Ще застанете пред Христос и той ще каже на онези от дясната си страна: „Аз бях чужд за вас и вие ме приехте в дома си. Бях гладен и ме нахранихте. Включете се в радостта на Господ.“ След това ще каже на онези отляво: „Бях гладен и вие не ми дадохте нищо. Бях странник и вие ме прокудихте.“ И когато всички те попитат: „Господи, кога сме сторили това с теб?“, той ще им отговори: „Ако сте го сторили на най-малкия от моите братя, значи сте го сторили на мен.“ Всички вие, братя, събрани тук, аз

съм най-малкият от вашите братя. Всички ще отговаряте пред Христос за онова, което вършите сега.

Глупак — изкънтя Уормейкър. — Ние не правим нищо друго, освен да те държим на едно място. Съдбата ти зависи само от Господ. Не е ли казал самият Христос: „Аз не правя друго, освен онова, което съм видял да прави моят Отец“? Не е ли казал: „Аз съм пътят, следвайте ме“? Е, ние те оставяме да правиш онова, което е направил Христос. Той стоя четирийсет дена в пустинята без хляб. Ние ти даваме възможност да изтърпиш една четвърт от неговото изпитание. Ако Господ иска да повярваме в теорията ти, ще изпрати ангел небесен да те нахрани. Ще превърне камъните в хляб.

— Допускаш грешка.

Ти допусна грешка, като дойде.

— Искам да кажа, че правиш грешка в тълкуването. Запомнил си правилно стиховете: гладуването в пустинята, превръщането на камъни в хляб и така нататък. Само че не е ли прекалено нескромно от твоя страна да се вживяваш в ролята на Сатаната?

Това разгневи Уормейкър. Той започна да променя кухините в ствола си толкова бързо и толкова да притиска Куим, та той се уплаши, че ще бъде смачкан сред дървесината.

Ти си Сатаната! Опитваш се да ни накараш да повярваме на лъжите ти, докато другите човеци измислят начин да убият Десколадата и да лишат завинаги всички братя от надеждата за трети живот! Мислиш ли, че не виждаме замислите ти? Знаем всичките ви планове, всички! Нямайте никакви тайни! И Господ не крие нищо от нас! Ние сме дарени с трети живот, не вие! Ако Господ ви обичаше, той нямаше да ви остави да заравяте мъртвите си в земята и да позволи от вас да излязат само червеи!

Братята седяха пред отвора в ствола, захласнати в спора.

Така продължи шест дена, религиозни спорове, достойни за най-мъдри пророци. Не че след събора в Никея са били обсъждани такива фундаментални въпроси.

Думите им се предаваха от брат на брат, от дърво на дърво, от гора на гора. Резюметата от споровете между Уормейкър и отец Ещевао винаги достигаха до Рутър и Човек за около един ден. Информацията обаче не беше пълна. Едва на четвъртия ден те си дадоха сметка, че Уормейкър държи Куим като затворник, без да му

дава от храната, съдържаща средството против Десколадата. Веднага бе изпратена експедиция за спасяването му: Ендър и Уанда, Якт, Ларс и Варсам. Кметът Ковано изпрати Ендър и Уанда, защото бяха известни и уважавани сред прасенцата, а Якт, сина му и зет му, защото не бяха родени в Лузитания. Ковано не смееше да прати някой от местните — ако всичко това се разчуеше, никой не знаеше какво може да се случи. Петимата взеха най-бързата кола и тръгнаха по описанието, което им бе дал Рутър. Пътуването им отне три дена.

На шестия ден спорът приключи, защото Десколадата бе завладяла тялото на Куим така, че той нямаше сили да говори, често имаше треска и бълнуваше.

На седмия ден той погледна през отвора на дънера над главите на братята, които още го наблюдаваха.

— Виждам Спасителя, седнал отдясно на Господ — прошепна той и се усмихна.

След час бе мъртъв. Уормейкър го усети и обяви победоносно пред братята:

Светият Дух отсъди и отец Ещевао беше отстранен!

Някои от братята заликуваха. Но не толкова, колкото беше очаквал Уормейкър.

* * *

На смрачаване групата на Ендър пристигна. Сега и дума не можеше да става за залавянето им и поставянето им на изпитание от братята. Бяха прекалено много, а и братята не бяха единодушни. Скоро те спряха пред разтворения ствол на Уормейкър и видяха изпитото, разядено от болестта лице на отец Ещевао, едва видимо в тъмнината.

— Отвори се и остави сина ми да дойде с мен — нареди Ендър.

Отворът в ствола се разшири. Ендър се пресегна и издърпа трупа на отец Ещевао. Беше толкова лек, че за момент на Ендър му се стори, че крепи сам част от тежестта си, че ходи. Не, не ходеше. Ендър го положи на земята под дървото.

Един брат заудря с пръчките ствола на Уормейкър.

Той вече принадлежи на теб, Говорителю от името на мъртвите, защото е мъртъв. Светият Дух го изгори във второто кръщение.

— Ти наруши клетвата си — упрекна го Ендър. — Ти измени на думата на дърветата-бащи.

Никой не е свалил и косъм от главата му.

— Нима си въобразяваш, че някой вярва на лъжите ти? Всички знаят, че да отнемеш лекарството от един умиращ е също толкова тежко престъпление като да го прободеш с нож. Ето лекарството му. И ти можеше да му го дадеш по всяко време.

— Уормейкър е виновен — каза един от братята, стоящи наоколо. Ендър се обърна към тях:

— Вие помогнахте на Уормейкър. Не си мислете, че цялата вина ще падне само върху него. Дано никой от вас не мине в третия живот. Колкото до теб, Уормейкър, дано никоя майка не пропълзи по кората ти.

Никой човек не може да решава такива неща — възрази Уормейкър.

— Ти го реши, когато си въобрази, че можеш да извършиш убийство, за да спечелиш спора. И вие, братя, когато му помагахте.

— Ти не можеш да ни съдиш! — изквича един от братята.

— Напротив, мога. Както и всеки друг жител на Лузитания, човек, дърво-баща, брат или съпруга.

Те качиха тялото на Куим в колата и Якт, Уанда и Ендър тръгнаха с нея. Ларс и Варсам взеха камиона, използван от Куим. Ендър се забави няколко минути, за да предаде чрез Джейн съобщение до Миро в колонията. Нямаше смисъл Новиня да чака три дена, за да разбере, че синът ѝ е загинал от ръцете на пекениносите. А и нямаше да иска да го чуе от устата на Ендър. Дали още ще има съпруга, след като се върне в колонията, той не можеше да предвиди. Едно бе сигурно — че Новиня нямаше вече син Ещевао.

— Ще говориш ли от негово име? — попита Якт, докато колата се плъзгаше над капима.

Беше чувал веднъж Ендър да говори от името на един мъртвец на Трондхайм.

— Не, не мисля — отвърна Ендър.

— Защото е свещеник ли?

— Говорил съм и от името на свещеници. Не, няма да говоря от негово име, защото няма нужда. Куим винаги се е държал като такъв,

какъвто беше, и умря така, както си беше избрал. Нямам какво да допълня към историята на живота му. Той показа цялата си същност.

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

НЕФРИТЪТ НА УЧИТЕЛЯ ХО

— Значи вече е извършено убийство.

— Странно, че твоят народ започна, не хората.

— Твоят народ също е започвал пръв — когато воювахте с хората.

— Но те го завършиха.

— Как успяват, тези хора — всеки път почват толкова невинно, а накрая излизат с най-много кръв по ръцете?

Сиванму гледаше как думите и цифрите преминават във въздуха над компютъра на господарката ѝ. Цинджао спеше, дишаше равномерно върху постелята недалеч от нея. Сиванму също бе спала известно време, но нещо я събуди. Вопъл, съвсем близък; вопъл от болка може би. Това бе част от съня на Сиванму, но когато се събуди, тя дочу далечно ехо от звука. Не беше гласът на Цинджао. Може би на мъж, макар че звукът бе висок. Подобен на вой. Той накара Сиванму да се замисли за смъртта.

Тя обаче не стана, за да разбере откъде идва звукът. Не ѝ беше работа; нейно задължение бе да стои с господарката си през цялото време, докато не бъде освободена. Ако Цинджао трябваше да научи какво е причинило този вопъл, друг слуга щеше да дойде и да вдигне Сиванму, която след това да събуди господарката си — защото, щом една жена имаше доверена прислужница, докато се омъжи, само ръцете на тази прислужница можеха да я докосват.

Затова Сиванму остана будна и зачака да види дали някой ще дойде да съобщи на Цинджао какъв е този мъчителен мъжки вопъл, прозвучал в тази стая в задната част на дома на Хан Фейдзь. Докато чакаше, погледът ѝ бе привлечен от мониторното поле на компютъра, който извършваше търсенето, зададено му от Цинджао.

Цифрите и буквите бяха спрели да се движат. Имаше ли проблем? Сиванму се надигна на лакът. Така успя да се приближи

достатъчно, за да прочете последните думи над компютъра. Търсенето бе приключило. И този път резултатът не беше някое от кратките съобщения за неуспех: „Не е намерено“, „Няма данни“, „Няма решение“. Този път на дисплея бе излязъл цял доклад.

Сиванму стана и се приближи до компютъра. Направи, както я беше учила Цинджао, натисна бутона, който караше компютъра да запомни цялата получена информация. След това се приближи до господарката си и постави внимателно ръка на рамото ѝ.

Цинджао се събуди почти веднага; винаги спеше леко.

— Има някакъв резултат от търсенето — каза ѝ Сиванму. Цинджао се отърси от съня със същата лекота, с която би хвърлила разкопчана дреха. В следващия миг вече седеше пред компютъра и жадно попиваше думите.

— Открих Демостен — обяви тя.

— Къде е той? — попита със затаен дъх Сиванму. „Великият Демостен... не, ужасният Демостен. Господарката ми иска да мисля за него като за враг.“

Просто Демостен — онзи, чиито думи бяха разбудили съзнанието ѝ, когато баща ѝ ги четеше на глас: „Докато едно живо същество кара други да му се кланят, защото има власт да унищожи тях, всичко, което имат, и всичко, което обичат, дотогава всички цие трябва да се страхуваме заедно с тях.“ Сиванму бе чула тези думи още като дете — едва на три години, — но още ги помнеше, защото се бяха запечатали в съзнанието ѝ. Когато баща ѝ бе прочел тези думи, тя си беше представила една сцена: веднъж майка ѝ каза нещо, а баща ѝ се ядоса. Той не я удари, но ръката му потрепна, сякаш тялото му толкова искаше да я удари, че той с мъка го сдържа. При това, макар че той не извърши насилие, майка му сведе глава и прошепна нещо, което го успокои. Сиванму разбираше, че е видяла точно онова, което описваше Демостен: майка ѝ свеждаше глава, защото баща ѝ имаше власт да ѝ причини болка. И тогава Сиванму бе изпитала страх, тогава и след това, когато си спомнеше сцената. Затова, когато чу думите на Демостен, тя се съгласи с тях и се удиви как баща ѝ може да ги чете и дори да се съгласява с тях, без да си дава сметка, че постъпва точно както описват те. Точно затова Сиванму винаги слушаше с голям интерес думите на великия — и ужасен — Демостен, защото — велик или ужасен, той казваше истината.

— Не той — каза Цинджао. — Демостен е жена.

Тази новина накара Сиванму да затаи дъх. „Така значи! Жена. Нищо чудно, че съм изпитвала такава симпатия към Демостен; тя е жена и много добре разбира какво е да бъдеш командвана от други всеки миг от живота си. Тя е жена и затова мечтае за свобода, за един час, в който не се налага да изпълнява никакви задължения. Нищо чудно, че думите ѝ призовават дори за революция и въпреки това остават думи на ненасилие. Но-защо и Цинджао не вижда това? Защо е решила, че и двете трябва да мразим Демостен?“

— Една жена на име Валънтайн — продължи Цинджао; и изведнъж в гласа ѝ прозвуча страхопочитание. — Валънтайн Уигин, родена на Земята преди повече от три... от три хиляди години.

— Богиня ли е, та е живяла толкова дълго?

— Пътувала е. Пътува от свят в свят и никъде не остава повече от няколко месеца. Достатъчно, за да напише някоя книга. Всички велики исторически книги, излезели под името на Демостен, са писани от нея и въпреки това никой не го знае. Как е възможно да не е станала знаменитост?

— Може би иска да остане скрита — предположи Сиванму. Тя много добре разбираше защо може една жена да предпочете да се крие зад мъжко име.

„Аз също бих го направила, ако можех, за да пътувам и аз от свят в свят, за да видя хиляди места и да живея хиляда години.“

— От субективна гледна точка тя е само около петдесетте. Все още е млада. Останала е на един свят повече години, омъжена, има деца. Сега обаче отново пътува. Към...

Цинджао затаи дъх.

— Накъде? — поинтересува се Сиванму.

— Когато тръгнала от дома, взела цялото си семейство. Първо тръгнали към Небесен мир и минали покрай Каталония, след това се отправили право към Лузитания!

Първата мисъл на Сиванму бе: „Естествено! Затова Демостен проявява такава симпатия и разбиране към лузитанците.

Тя е говорила с тях, с размирните ксенолози, със самите пекениноси. Тя се е срещала с тях и знае, че са рамани!“

След това ѝ хрумна: „Ако Лузитанската флотилия пристигне там и изпълни задачата си, Демостен ще бъде заловена и думите ѝ ще

секнат.“

И накрая осъзна нещо, което правеше всичко това невъзможно:

— Как може да е на Лузитания, след като лузитанците прекъснаха всичките си ансибални връзки веднага щом се опълчиха срещу Конгреса? Как може писанията ѝ да стигнат до нас?

Цинджао поклати глава:

— Още не е стигнала Лузитания. Или ако е там, значи е кацнала в рамките на последните няколко месеца. През последните трийсет години е пътувала непрекъснато. Още отпреди бунта. Тръгнала е преди бунта.

— Значи всичко е написала, докато е летяла? — Сиванму си представи каква трябва да е била разликата в хода на времето. — За да е написала толкова много след изпращането на Лузитанската флотилия, значи трябва...

— Трябва да е писала всяка секунда от времето си на кораба, да е писала, писала, писала. И все пак няма записи за сигнали от кораба ѝ до където и да било, освен с навигационните доклади. Как е успяла да изпрати писанията си до толкова много светове, ако през цялото време е била на кораба? Това е невъзможно. Все някъде трябва да има запис от ансибалните сигнали.

— Все тези ансибали — отбеляза Сиванму. — Лузитанската флотилия престава да излъчва сигнали, а нейният космически кораб би трябвало да е излъчвал, а не е. Кой знае? Може би Лузитания също изпраща тайни послания.

Тя се замисли за „Животът на Човек“.

— Не може да има никакви тайни послания — възрази Цинджао. — Филотичните връзки на ансибалите са непрекъснати и ако някъде, на каквато и да е честота, има предаване, то би трябвало да е регистрирано и записано в компютри.

— Ето го решението. Ако ансибалите още са свързани и компютрите не регистрират излъчването, а все пак излъчване трябва да е имало, защото Демостен е написал всички тези неща, значи записите трябва да са неверни.

— Няма начин някой да скрие ансибалното излъчване — възрази Цинджао. — Освен ако не присъства в самия момент на приемане на излъчването и да го отклони от нормалните програми за запис. Така

или иначе това е невъзможно. Конспираторът трябва да седи през цялото време на всеки ансибал и да работи толкова бързо, че...

— А може да имат програма, която да го прави автоматично.

— В такъв случай тази програма ще се знае; нали трябва да заема памет, да използва процесорно време.

— Ако някой може да създаде програма, която да прихваща ансибалните излъчвания, защо да не може да я създаде такава, че да остава скрита, да не се показва в паметта и да не оставя записи от използваното процесорно време?

Цинджао погледна сърдито Сиванму:

— Как можа да измислиш толкова въпроси за компютри, а не разбираш, че това е невъзможно!

Сиванму се поклони до земята. Знаеше, че като сведе глава, ще накара Цинджао да съжали за избухването си и отново да говори с нея нормално.

— Не — каза Цинджао, — нямах право да избухвам, извинявай. Изправи се, Сиванму. Продължавай да задаваш въпроси. Те са полезни. Възможно е, защото ти си го помисли, а щом си го помислила ти, може би и друг се е сетил. Ето обаче защо аз смятам, че е невъзможно: защото как може някой да инсталира такава сложна програма на всеки компютър, който обработва ансибална информация? Хиляди и хиляди компютри в цялата вселена. И ако един се изключи, а друг се свърже в мрежата, тя трябва мигновено да се инсталира и на него. Освен това тя не може да се записва за постоянно, защото така ще я открият; трябва все да се движи, да се крие, да стои настрана от пътя на другите програми, ту да се записва, ту да се изтрива. Програма, която умее всичко това, трябва да е... разумна; трябва да иска да се скрие, да търси нови начини за това, иначе досега да сме я открили. Няма такава програма. Как може някой да я напише? Как може да се стартира? И забележи, Сиванму, тази Валънтайн Уигин, която е писала от името на Демостен, тя се крие от хиляди години. Ако има такава програма, трябва да е съществувала през цялото това време. Тя не може да е създадена от враговете на Междузвездния конгрес, защото, когато Валънтайн Уигин е започнала да крие самоличността си, Междузвездният конгрес не е съществувал. Виж колко са стари записите, от които научихме името ѝ. Тя не е свързвала открито името

си с Демостен още от тези най-ранни доклади от... от Земята. Преди да съществуват космически кораби. Преди да съществуват...

Цинджао замълча, но Сиванму вече разбираше, беше стигнала до извода, преди Цинджао да го изрече с думи.

— Значи, ако има тайна програма в ансибалните компютри, тя трябва да е съществувала през цялото време. От самото начало.

— Невероятно — прошепна Цинджао.

Сиванму усети, че Цинджао приема идеята ѝ, защото макар и невероятна, тя бе възможна, можеше да бъде допусната и следователно да отговаря на реалността.

„И аз стигнах до тази идея — мислеше Сиванму. — Може да не съм богоизбрана, но и аз не съм глупава. Разбирам нещата. Всички се отнасят към мен като към глупаво дете; дори Цинджао, макар да знае, че се сецам за неща, които изобщо не могат да хрумнат на други хора; дори ме презира. Аз обаче не съм по-глупава от всеки друг, господарке! Аз съм не по-малко умна от теб, макар че ти не го забелязваш, въпреки че ти се иска да вярваш, че си се сетила за всичко това сам-самичка. О, тя ще признае заслугата ми, като каже: «Сиванму каза нещо, което ме накара да се замисля и да се сетя за разрешението на сложната задача.» Никога: «Сиванму първа го разбра и ми го обясни, така че и аз да разбера.» Винаги ще излезе, сякаш аз съм глупавото куче, което е излаяло или изскимтя-ло, или помахало с опашка, или подскочило съвсем случайно точно в подходящия момент, за да ѝ се отворят очите. Аз не съм куче. Аз разбрах нещата. Когато ти задавах тези въпроси, то е, защото вече се бях досетила за отговорите. А на мен ми е ясно дори повече от това, което ти изказа досега — но трябва да ти го кажа под формата на въпроси, да се правя, че нищо не разбирам, защото ти си богоизбрана, а аз — проста слугиня, която никога не може да дава идеи на някоя, която чува гласа на боговете.“

— Господарке, който и да контролира тази програма, има огромна мощ и въпреки това досега никой не е чувал за него и той никога досега не е използвал тази мощ.

— Използвал я е — възрази Цинджао. — За да крие истинската самоличност на Демостен. Тази Валънтайн Уигин е много богата, но всичките ѝ собствениности са скрити, така че никой да не разбере колко притежава.

— Тази мощна програма съществува във всеки ансибал от самото започване на космическите експедиции и въпреки това единственото, което е правила досега, е да крие собствеността на една жена?

— Права си. Няма никаква логика. Как може човек с толкова голяма власт още да не я е използвал, за да завладее цялата вселена? А може би го е направил. Може би го е направил преди създаването на Междузвездния конгрес, така че може би... но защо сега ще се противопоставя на Конгреса?

— Може би... може би просто не се стреми към власт.

— Кой не се стреми към власт?

— Този, който е създал тази мощна програма.

— Защо тогава да я създава? Сиванму, ти изобщо не мислиш.

„Разбира се, аз никога не мисля.“ Сиванму сведе глава.

— Искам да кажа, че мислиш, но не си се замислила за това: Никой няма да създаде такава мощна програма, ако не се стреми към власт. Помисли какво върши тази програма, какво е в състояние да върши — да прихваща всеки сигнал от флотилията и да прави да изглежда, сякаш не е изпращан изобщо! Да разпространява произведенията на Демостен до всяка населена планета и в същото време да скрива факта, че тези послания са изпратени! Този човек може да прави всичко; да изменя съобщения, да сее объркване навсякъде или да кара хората да си мислят... да си мислят, че има война, или да им дава нареждания да извършат каквото поиска, и как могат хората да разберат кое е истина и кое — не? Ако този човек наистина има такива възможности, защо не ги използва! Не може да не ги използва!

— Освен ако самата програма не желае да бъде използвана така.

Цинджао се изсмя високо:

— Сиванму, това беше един от първите ни уроци за компютрите. Няма нищо лошо простите хора да си мислят, че компютрите взимат решения, но ние с теб знаем, че те са наши слуги, правят само онова, което им кажем, никога нямат свои желания.

Сиванму едва се сдържа да не избухне. „Наистина ли мислиш, че това, че никога нямат свои желания, е общото между компютрите и слугите? Наистина ли мислиш, че слугите винаги правят онова, което им се каже, и никога нещо по своя воля? Наистина ли мислиш, че само

защото боговете не ни карат да влачим носовете си по пода и да търкаме ръцете си, докато започнат да кървят, ние нямаме свои желания?

Е, ако компютрите и слугите наистина си приличат, то не е защото прислужниците нямат собствена воля, а защото компютрите имат. Защото ние имаме свои желания. Ние изпитваме копнежи. Стремим се към нещо. Това, което не правим, е да се подчиняваме на тези желания, защото, ако го направим, богоизбраните като теб ще ни отпратят и ще си вземат някой по-послушен.“

— Защо си сърдита? — попита Цинджао.

Уплашена, че е показала чувствата си, Сиванму сведе глава:

— Прости ми.

— Разбира се, че ти прощавам, просто искам да те разбера. Задето ти се присмях, ли се сърдиш? Извинявай, не биваше. Аз те обучавам едва от няколко месеца, така че нищо чудно понякога да забравяш и да се връщаш към заблудите, с които си израснала; затова не е справедливо да ти се смея. Моля те, прости ми за това.

— О, господарке, не съм аз тази, която трябва да ти прощава. Ти трябва да ми простиш.

— Не, не бях права. Знам го — боговете ми показаха колко недостойно съм постъпила, като ти се присмях.

„Значи боговете са много глупави — помисли Сиванму, — ако си мислят, че смехът ти ме е разсърдил. Или са глупави, или те лъжат. Мразя твоите богове и начина, по който те унижават, без да ти кажат дори едно-едничко нещо, което да е от полза за някого. Да ме поразят с гръм, ако щат, за тези мисли!“

Сиванму обаче знаеше, че това няма да стане. Боговете никога нямаше да вдигнат и един пръст срещу самата Сиванму. Те щяха да си отмъстят на Цинджао — която въпреки всичко бе нейна приятелка, — щяха да я накарат да коленичи и да започне да следи жилките по дъските, докато Сиванму се засрами толкова, че да ѝ се прииска да умре.

— Господарке, ти не си направила нищо несправедливо и с нищо не си ме обидила.

Нямаше полза. Цинджао вече беше коленичила. Сиванму се извърна, закри лицето си с ръце — но запази тишина, заплака безмълвно, за да не кара Цинджао да започва отначало. И да не ѝ дава

повод да мисли, че толкова е наранила чувствата на прислужницата си, та да проследи две жилки, или три, или — дано боговете никога да не поискат това от нея! — всички жилки по пода. Някой ден, мислеше Сиванму, боговете щяха да накарат Цинджао да проследи всяка жилка върху всяка дъска във всяка стая на къщата и тя щеше да умре от жажда или да полудее, докато го прави.

За да спре плача си, Сиванму погледна компютъра и зачете документа, който бе прочела Цинджао. Валънтайн Уигин бе родена на Земята по време на войните срещу бъргерите. Беше започнала да използва името Демостен като дете по същото време, по което брат ѝ Питър започнал да пише под псевдонима Лок и станал Хегемон. Тя не беше просто някоя си Уигин — тя бе от онези Уигин, сестра на Питър Хегемона и Ендър Ксеноцида. Името ѝ почти не се споменаваше в историческите книги — Сиванму едва сега си го спомни, само като факт, че великият Питър и чудовището Ендър имали сестра. Сестрата обаче се беше оказала не по-малко странна от братята си; тя беше безсмъртна; и още продължаваше да променя човечеството с думите си.

На Сиванму не ѝ се вярваше. Демостен вече играеше важна роля в живота ѝ, но да научи, че истинският Демостен е сестра на Хегемона! На онзи, чиято история бе разказана в свещените книги на Говорителите от името на мъртвите — „Царицата на кошера“ и „Хегемона“. А и не бяха свещени само за тях. На практика всяка религия бе приела тези книги в учението си, защото описаното в тях звучеше толкова силно — за унищожението на първия чужд разумен вид, с който се беше срещнало човечеството, и след това за ужасната борба между добро и зло в съзнанието на първия мъж, обединил човечеството под една власт. Каква сложна история и въпреки това толкова разбираема, че да бъде достъпна и да трогва толкова хора още в детството им. На Сиванму ѝ ги бяха чели още на петгодишна възраст. Те бяха сред книгите, оставили най-траен белег в душата ѝ.

Беше сънувала не веднъж, а два пъти, че среща самия Хегемон — Питър, само дето той настояваше да се обръща към него с псевдонима му, Лок. Той едновременно я изпълваше с възхищение и я отблъскваше; тя не можеше да свали поглед от него. Той протегна ръка към нея и каза: „Сиванму, Майко — Повелителка на Запада, само ти си

достойна за съпруга на властелина на цялото човечество“, и я отведе, ожени се за нея и тя седна до него на трона му.

Сега, разбира се, тя знаеше, че почти всяко бедно момиче е сънувало, че се омъжва за някой богат човек, че се събужда в някое богато семейство или други подобни глупости. Сънищата обаче също бяха изпратени от боговете и във всяко нещо, сънувано повече от веднъж, имаше някаква истина; всеки го знаеше. Затова тя още чувстваше силна привързаност към Питър Уигин; а сега, когато научи, че Демостен, от когото също се възхищаваше, всъщност му е сестра... съвпадението бе твърде голямо.

„Не ме интересува какво мисли господарката ми, Демостене! — изкрещя мислено Сиванму. — Въпреки всичко аз те обичам, защото ти през целия ми живот ми говориш истината. И те обичам, защото си сестра на Хегемона, мъжа от мечтите ми.“

Сиванму почувства течение — някой бе отворил вратата. Тя се обърна. На прага стоеше Мупао, старата и страшна икономка, ужас за слугите — включително за Сиванму, макар че Мупао имаше сравнително малка власт над доверената прислужница. Сиванму веднага се отправи към вратата колкото можеше по-тихо, за да не прекъсва ритуала по самопречистване на Цинджао.

Двете излязоха в коридора и Мупао затвори безшумно вратата, за да не ги чуе Цинджао.

— Господарят вика дъщеря си. Много е възбуден; преди известно време изстена и стресна всички.

— Да, чух вопъла му. Болен ли е?

— Не знам. Много е възбуден. Изпрати ме да повикам господарката ти и каза, че иска да говори с нея веднага. Ако разговаря с боговете обаче, щял да изчака; кажи ѝ да отиде при него веднага щом свърши.

— Ще ѝ съобщя още сега. Казала ми е, че нищо не бива да ѝ пречи да се отзове на баща си.

Мупао я изгледа втрещено:

— Ама то е забранено да се прекъсва човек, когато боговете...

— Цинджао ще изтърпи по-тежко наказание по-късно. Сега най-важно за нея е да разбере защо я вика баща ѝ.

На Сиванму ѝ достави огромно удоволствие да сложи Мупао на мястото ѝ.

„Ти може да си началничка на цялата прислуга, Мупао, но само аз имам правото да прекъсвам разговора на богоизбраната ми господарка с боговете.“

Както бе очаквала Сиванму, първата реакция на Цинджао от прекъсването бе тревога, гняв, плач, но когато прислужницата сведе послушно глава, Цинджао веднага се успокои.

„Затова я обичам и затова търпя службата при нея — помисли Сиванму, — защото тя не харесва властта, която има над мен, и защото проявява повече съчувствие от всеки друг богоизбран, за когото съм чувала.“

Цинджао изслуша обяснението на Сиванму и я прегърна.

— О, приятелко Сиванму, много умно си постъпила. Ако баща ми е изстенал от мъка или болка и после ме е повикал, боговете ще разберат, че трябва да отложи ритуала по самопречистването си и да се отзова.

Сиванму я последва по коридора, после по стълбите, и двете заедно коленичиха на рогозката пред стола на Хан Фейдзъ.

* * *

Цинджао изчака баща ѝ да заговори, но той мълчеше. Ръцете му трепереха. Никога не го беше виждала толкова разтревожен.

— Татко, защо ме извика? Той тръсна глава:

— Стана нещо толкова ужасно — и едновременно толкова прекрасно, — та не знам дали да крещя от радост, или да се самоубия.

Гласът му бе прегракнал, възбуден. Не беше го чувала да говори толкова емоционално от смъртта на майка си... не, откакто бе издържала изпитанието, показало, че е богоизбрана.

— Разкажи ми, татко, и след това аз ще ти кажа новината — открих Демостен и може би разгадах причината за изчезването на Лузитанската флотилия.

Баща ѝ отвори очи още по-широко:

— Точно в този ден ли разреши проблема?

— Ако това, което мисля, е вярно, врагът на Конгреса може да бъде унищожен. Ще бъде обаче много трудно. Кажи ми какво откри ти!

— Не, ти първо ми кажи. Това е странно — и двете да се случат в един ден. Разказвай!

— Сиванму ме накара да се замисля за това. Задаваше въпроси за... о, за това, как действат компютрите, и изведнъж аз осъзнах, че ако във всеки ансибален компютър има скрита програма, толкова умна и мощна, че да може да се мести, за да остане скрита, тогава тази тайна програма може да приема ансибалните излъчвания, флотилията вероятно още е там, може дори да изпраща послания, но ние не ги получаваме, дори не разбираме, че са изпратени, точно заради тази програма.

— Във всеки ансибален компютър ли? Да работи безупречно през цялото време?

Баща ѝ звучеше скептично, защото в бързината си Цинджао бе изложила изводите си отзад напред.

— Да, но нека ти разкажа защо това е възможно. Виждаш ли, аз открих Демостен.

Баща ѝ изслуша разказа ѝ за Валънтайн Уигин и за това, как през цялото време е писала от името на Демостен.

— Тя очевидно изпраща ансибални послания, защото иначе писанията ѝ нямаше да могат да се разпространят от летящия кораб към всички населени светове. Само военните могат да комуникират с кораби, които се движат със скорост, близка до светлинната — тя или е проникнала в компютрите на военните, или е удвоила мощността им. И ако е способна на такова нещо, ако разполага с програма, която да го направи, значи същата тази програма трябва да е достатъчно мощна, за да отклони ансибалните съобщения от флотилията.

— От едното следва другото, да — само че как е успяла тази жена да вкара програмата във всички ансибални компютри?

— Защото го е направила в самото начало! Тя е достатъчно стара. Всъщност, ако Хегемона Лок е неин брат, може би... не, разбира се, че той го е направил! Когато са заминали първите заселнически кораби, носещи флотичните двойни триади, които са дали началото на първите ансибали на всяка колония, той може да е изпратил програмата с тях.

Баща ѝ разбра веднага; естествено, че ще разбере.

— Като Хегемон той е имал властта, а също и причина да създаде тайна програма под свой контрол, та ако някъде има бунт или

заговор, пак той да дърпа конците и да може да запази единството на света.

— А след смъртта му Демостен, сестра му, се оказва единствената, запозната с тайната му! Не е ли прекрасно? Ние я разкрихме. Сега остава само да изтрием тези програми!

— Само че тези програми веднага ще се възстановят по ансibalната мрежа от копията им на другите планети. Това сигурно се е случвало хиляди пъти в течение на вековете, когато някой компютър се развали или когато програмата се презапише върху някой нов.

— В такъв случай трябва да прекъснем всички ансibalи едновременно. На всяка планета. И да подготвим новопроизведени компютри, които никога не са били заразени от никакъв контакт с тайната програма. Да изключим ансibalите отведнъж, да махнем старите компютри и да включим новите на тяхно място, след това да възстановим ансibalите. Секретната програма няма да може да се възстанови, защото няма да бъде записана на никой компютър. Тогава никой няма да може да съперничи на мощта на Конгреса.

— Не можете да го направите — намеси се Сиванму. Цинджао погледна удивено доверената си прислужница. Как можеше това момиче да е толкова невъзпитано, та да си позволи да прекъсва разговора на двама богоизбрани, за да им противоречи? Баща ѝ обаче прояви милосърдие — той винаги прощаваше на хората, дори да са прекрачили всички граници на уважение и приличие.

„Трябва да се науча да бъда повече като него — помисли си Цинджао. — Трябва да позволявам на слугите да запазят достойнството си дори когато с действията си правят немислимо такова решение.“

— Сиванму — изрече баща ѝ. — Защо да не можем?

— Защото, ако искате да изключите всички ансibalи по едно и също време, трябва да изпратите съобщение по ансibalите. Защо трябва програмата да ви позволява нещо, което ще доведе до унищожението ѝ?

Цинджао последва примера на баща си. Заговори търпеливо на Сиванму:

— Това е само една програма, тя не знае съдържанието на посланията. Този, който я управлява, я е накарал да отклонява всички сигнали от флотилията и да скрива следите на всички съобщения на

Демостен. Тя със сигурност не може да чете посланията и да решава дали да ги пропусне според съдържанието им.

— Откъде си сигурна? — заинати се Сиванму.

— Защото в противен случай програмата трябва да бъде... разумна!

— Нали и без това трябва да бъде разумна. Нали трябва да умее да се крие така, че никоя друга програма да не я намери. Трябва да е способна да се мести из електронната памет, за да остане скрита. Как ще разбере от коя програма трябва да се крие, ако не може да ги чете и да ги преценява? Би трябвало дори да е достатъчно умна, за да може да преправя други програми, така че да не търсят на местата, на които се крие.

Цинджао веднага се сети за няколко причини, поради които програмата би трябвало да е достатъчно разумна, за да може да чете други програми, но не достатъчно интелигентна, за да разбира човешкия език. Само че в момента те бяха при баща ѝ и беше негов ред да отговори на твърдението на Сиванму. Цинджао зачака да го чуе.

— Ако има такава програма, наистина би трябвало да е много интелигентна — съгласи се той.

Цинджао остана потресена. Татко ѝ говореше съвсем сериозно със Сиванму. Сякаш идеите на слугинята не бяха като мечтите на наивно дете.

— Може да е толкова интелигентна, че не само да чете послания, ами и да изпраща. — Баща ѝ поклати глава. — Не, писмото, което получих, е от една приятелка. Истинска приятелка, и пишеше неща, които никой друг не може да знае. Това е оригинално писмо.

— Какво писмо си получил, татко?

— Писмо от Кейкоа Амаука; когато бях млад, я познавах лично. Тя е дъщеря на един учен от Отахейти, който беше дошъл да изучава генетичните изменения на един земен вид след първите му два века на Път. Тръгнаха си... отпратиха ги доста скоро... — Той замълча, сякаш се колебаеше дали да продължи; накрая реши да го каже: — Ако беше останала, можеше тя да ти е майка.

Цинджао почувства едновременно възбуда и страх, че баща ѝ споделя такива неща. Той никога не говореше за миналото си. А това, да признае, че е обичал друга жена освен съпругата си, дала живот на Цинджао, бе толкова неочаквано, че тя не знаеше какво да каже.

— Изпратиха я някъде много далеч. Трийсет и пет години минаха оттогава. Аз вече съм изживял по-голямата част от живота си, а тя е пристигнала съвсем наскоро, преди година. И сега ми изпраща писмо, в което обяснява защо баща ѝ е бил отпратен. За нея раздялата ни е станала едва преди година. За нея аз още съм...

— Нейният любим — намеси се Сиванму.

„Каква наглост!“ — помисли си Цинджао. Баща ѝ обаче само кимна. След това се обърна към компютъра и запрелиства информацията върху дисплея.

— Баща ѝ се натъкнал на важно генетично различие у най-важния земен вид на Път — обясни той.

— Ориза ли? — попита Сиванму.

— Не, Сиванму — засмя се Цинджао. — Ние сме най-важният земен вид на тази планета.

Сиванму сведе засрамено очи. Цинджао я потупа по рамото. Така трябваше да бъде — баща ѝ бе позволил прекалено много на прислужницата, беше я оставил да си помисли, че разбира неща, които надминаваха многократно интелектуалните ѝ способности. Сиванму се нуждаеше от някое и друго напомняне, за да не се самозабрави прекалено. На това момиче не трябваше да му се позволява да си въобрази, че е равно по интелект с един богоизбран, за да не бъде животът му пълен с разочарования вместо с доволство.

— Той открил значителна наследствена генетична разлика при някои от хората на Път, но когато докладвал за това, бил преместен почти мигновено. Казаха му, че човешките същества са странична тема за изследването му.

— Тя не ти ли е споменала за това, преди да тръгнат? — попита Цинджао.

— Кейкоа ли? Не е знаела. Беше много млада, на възраст, на която повечето родители избягват да обременяват децата си с проблемите на възрастните. На твоите години.

Изводите от тези думи причиниха нов страх у Цинджао. Баща ѝ бе обичал жена, която беше на нейните години; следователно в очите на баща ѝ Цинджао бе на възраст за женене.

„Не можеш да ме отпратиш в дома на друг мъж!“ — искаше ѝ се да извика.

Въпреки това част от нея бе нетърпелива да узнае тайните в отношенията на един мъж и една жена. И двете чувства трябваше да се обуздаят — тя щеше да постъпи според волята на баща си, нищо повече.

— Баща ѝ обаче ѝ го разказал по време на пътуването, защото цялата история много го тревожела — продължи баща ѝ. — Както сама можеш да си представиш — целият му живот бил разбит. Когато пристигнали на Угарит преди година обаче, той се заел отново с работата, а тя — с образованието си, и се постарала да не мисли за тези неща. И така допреди няколко дни, когато баща ѝ случайно се натъкнал на стария си доклад за медицинския екип в ранните години на Път, който също бил отпратен по спешност от планетата. Започнал да разбира нещата, споделил ги с Кейкоа и въпреки съвета му тя ми изпратила писмото, което получих днес.

Баща ѝ маркира един пасаж от текста в пространството над компютъра и Цинджао го прочете:

— Този пръв медицински екип е изучавал ОКР, така ли?

— Не, Цинджао. Изследвали са поведение, наподобяващо ОКР, което обаче не можело да е познатият синдром, защото генетичният маркер за ОКР липсвал и изследваните пациенти не реагирали на лечението с медикаменти.

Цинджао опита да си спомни какво знае за ОКР. Това, че болните действат като богоизбраните. Спомни си, че между откриването за пръв път на желанието ѝ да мие ръцете си и първото ѝ изпитание ѝ бяха давали различни лекарства, за да видят дали това желание ще отmine.

— Те са изследвали богоизбраните — установи тя. — Опитвали са да открият биологично обяснение за нашите ритуали за самопречистване.

Тази мисъл бе толкова обидна, че тя едва я изрече с думи.

— Да — потвърди баща ѝ. — И са били отпратени.

— Мисля, че са имали късмет, че са се отървали живи. Ако хората бяха чули за такова светотатство...

— Това е било много отдавна, Цинджао. Тогава още не се е знаело, че богоизбраните общуват с боговете. А какво ще кажеш за бащата на Кейкоа? Той не изследваше ОКР. Той търсеше генетични отклонения. И открил едно. Много специфична, наследствена промяна

на гените на определени хора. За да се прояви, трябва да е унаследен ген от единия родител и да не се потиска от ген на другия. Когато се унаследява и от двамата, проявата му е много силна. Той смята, че са го изгонили, защото всеки от носителите на две копия на гена бил богоизбран и всеки от онези, които чуват гласа на боговете, носел поне по едно копие.

Цинджао веднага разбра какво може да означава това, но отказа да го приеме:

— Лъжа! Измислена, за да ни накара да се съмняваме в боговете.

— Цинджао, знам как се чувстваш. Когато си дадох сметка какво иска да ни каже Кейкоа, аз нададох сърцераздирателен вик. Мислех, че това е вопъл от отчаяние. Но после осъзнах, че е вик на освобождаване.

— Не те разбирам! — възкликна ужасена тя.

— Напротив, разбираш ме, иначе нямаше да те е страх. Цинджао, тези хора са били прокудени от тази планета, защото някой не е искал да открият онова, което са били на път да открият. Следователно този, който ги е изгонил, трябва да е знаел до какво има опасност да се доберат. Само Конгресът... или поне някой, свързан с Конгреса, е имал властта да прогони тези учени и семействата им. Какво е това, което трябва да остане скрито? Че ние, богоизбраните, не чуваме гласовете на никакви богове. Ние сме променени генетично. Били сме създадени като отделна раса човеци и въпреки това истината се държи в тайна от нас. Цинджао, Конгресът знае, че боговете ни говорят, това не е тайна за него, макар да се прави, че не знае. Някой в Конгреса знае и ни позволява да вършим тези отвратителни, унижителни неща. И единствената причина, за която се сещам, е: за да ни държи в своята власт, да ни обезсили. Аз смятам (и Кейкоа споделя мнението ми), че богоизбраните са най-интелигентните хора на Път неслучайно. Ние сме създадени като отделна човешка раса с по-висок интелект; но за да не могат такива хора да представляват заплаха за тях, те е трябвало да ни контролират, затова са ни вкарали нова форма на ОКР и са ни внушили идеята, че чуваме гласа на боговете. И ни оставят да вярваме в това обяснение. Това е чудовищно престъпление, защото, ако знаехме естественото обяснение, вместо да вярваме, че причината е в боговете, можехме да насочим ума си към намиране на средство срещу тази форма на ОКР и да се освободим. Ние сме роби

на тази планета! Конгресът е нашият най-ужасен враг! Ще вдигна ли сега ръка, за да помогна на Конгреса? Ако Конгресът има враг, толкова могъщ, че да контролира цялата ансибална мрежа, ние трябва да се радваме! Нека този враг да унищожи Конгреса! Само тогава можем да сме свободни!

— Не! — изкрещя Цинджао. — Това са боговете!

— Това е наследствено мозъчно увреждане — настоя баща й. — Цинджао, ние не сме богоизбрани, ние сме осакатени гении. Те се отнасят към нас като към птички в кафез, изтръгнали са маховите ни пера, за да можем да пеем за тях, но не и да отлетим. — Баща й плачеше; плачеше от гняв. — Ние не можем да променим това, което са ни сторили, но в името на всички богове, можем да спрем да ѝм се подчиняваме. Аз няма да вдигна ръка, за да им върна Лузитанската флотилия. Ако този Демостен може да прекърши хомота на Междузвездния конгрес, по-добре всички светове да го подкрепят!

— Татко, не, моля те, изслушай ме! — проплака Цинджао; бе толкова ужасена от думите на баща си, че едва говореше. — Не разбираш ли? Тази генетична разлика, това е прикритието, чрез което боговете ни изпращат гласовете си. За да могат хората, които не са от Път, да запазят правото си да не вярват в тях. Ти сам ми го каза преди няколко месеца; боговете никога не действат пряко, винаги използват прикритие.

Баща й се втренчи в нея; задъхваше се.

— Боговете наистина ни говорят. И въпреки че са решили да оставят други хора да си мислят, че те са ни причинили това, това е само инструментът, с който боговете са ни създали.

Баща й затвори очи, последните му сълзи се процедиха между клепачите му.

— Конгресът има одобрението на боговете, татко. Иначе защо ще го оставят да създава една раса от хора с по-остър ум, които освен това чуват и гласа на боговете? Татко, как може умът ти да се замъгли толкова, че да не видиш пръста на боговете в това?

Баща й поклати глава:

— Не знам. Думите ти звучат в съгласие с всичко, в което съм вярвал през целия си живот, но...

— Но една жена, която си обичал преди много години, ти казва нещо различно и ти ѝ вярваш, защото още помниш любовта си към

нея. Но, татко, тя не е една от нас, тя не е чувала гласа на боговете, не е...

Цинджао не успя да продължи, защото баща ѝ я притисна в прегръдките си.

— Права си, права си, нека боговете ми простят. Трябва да се пречистя, толкова съм нечист, трябва...

Той се изправи несигурно и се отдалечи от разплаканата си дъщеря. Ала без никакво уважение към общественото му положение, по някаква безумна причина Сиванму се хвърли пред него, прегради пътя му.

— Не! — изкрещя. — Не отивай!

— Как смееш да спиращ един богоизбран, който има нужда да се пречисти! — изрева той.

И тогава за огромна изненада на Цинджао, извърши нещо, което тя никога не го беше виждала да прави — удари друг човек, удари Сиванму, една беззащитна прислужница, и ударът му бе толкова силен, че тя се блъсна в стената зад нея и се свлече на пода.

Сиванму тръсна глава, сетне посочи дисплея над компютъра.

— Погледни, моля те, господарю, моля те! Господарке, накарай го да погледне!

Цинджао погледна компютъра, също и баща ѝ. Буквите бяха изчезнали от мониторното пространство. На тяхно място стоеше образът на някакъв мъж. На старец с брада и с традиционно оформена прическа. Цинджао веднага го позна, но не си спомняше името му.

— Хан Фейдзь! — прошепна баща ѝ. — Моят предшественик на сърцето!

Тогава Цинджао си спомни: лицето на компютъра бе същото като на един известен портрет на стария Хан Фейдзь, на когото бе кръстен баща ѝ.

— Дете на името ми — заговори лицето от компютъра, — нека ти разкажа притчата за нефрита на учителя Хо.

— Знам я.

— Ако я беше разбрал, нямаше да идвам да ти я повтарям. Цинджао се опита да осмисли онова, което виждаше. Изпълнението на програма, създаваща образ с такива свършени визуални детайли като на плуващия във въздуха над компютъра, бе над възможностите на системата в къщата, а и в картотеката им нямаше такава. Можеше да се

сети само за два такива възможни източника. Чудо: боговете може би бяха открили друг начин да им говорят, като изпратят предшественика на сърцето на баща ѝ. Другият бе доста по-малко впечатляващ: секретната програма на Демостен можеше да е толкова мощна, че да е наблюдавала дискусиата им и да е чула опасните им заключения, да е установила контрол върху домашния компютър и да е създавала това видение. И в двата случая Цинджао знаеше, че трябва да слуша, мислейки само за едно: Какво искат да кажат боговете с това?

— Веднъж един човек от Цу на име учителя Хо намерил необработен нефритов къс в планините Цу, отишъл в двореца и го поднесъл на император Ли.

Изображението на стария Хан Фейдзъ премести погледа си от бащата на Цинджао към нея, после към Сиванму; нима тази програма бе толкова съвършена, че умееше да накара компютърния образ да ги погледне в очите? Цинджао забеляза, че Сиванму свежда поглед при този контакт. Ами баща ѝ? Той стоеше с гръб към нея, не можеше да разбере.

— Император Ли накарал придворния си бижутер да оцени подаръка. Бижутерът казал: „Това е прост камък.“ Императорът помислил, че Хо иска да го излъже, и наредил да му отрежат левия крак. След време император Ли умрял и на престола се възкачил император Ву. Хо отново се явил в двореца и представил нефритовия скален къс на новия владетел. Император Ву заповядал на придворния бижутер да го оцени и той отново отговорил: „Това е най-обикновен камък.“ Императорът помислил, че Хо иска да го измами, и наредил да му отрежат десния крак.

Учителя Хо притиснал нефритовия камък до гърдите си и се довякъл до подножието на планината Цу. Там плакал три дни и три нощи и когато вече не можел да пророни и една сълза, от очите му потекли капки кръв. Императорът научил за това и изпратил един слуга да го разпита. „Много хора на света губят нозете си, защо плачеш толкова горчиво?“ — попитал служителят.

В този момент бащата на Цинджао се изправи и го прекъсна:

— Знам отговора, знам го наизуст! Учителят Хо казал: „Аз не скърбя за отсечените си нозе. Плача, защото един скъпоценен камък е обявен за фалшив, а един честен мъж — за лъжец.“

Образът над компютъра продължи:

— Точно тези думи изрекъл. Тогава императорът заповядал на бижутера да среже и да полира скалата и когато това било сторено, се появил прекрасен нефрит. Нарекли го „Нефрита на учителя Хо“. Хан Фейдзъ, ти беше добър син на сърцето ми, затова знам, че ще постъпиш, както е постъпил императорът: ще накараш нефритовата скала да бъде срязана и полирана и също като императора ще видиш скъпоценния камък вътре.

Бащата на Цинджао поклати глава:

— Когато истинският Хан Фейдзъ разказал тази притча, той я разтълкувал така: Нефритът е законът, а владетелят трябва да води такава политика, че едни от поданиците му да не извличат изгода за сметка на други.

— Така го разтълкувах, когато говорех за управниците. Глупак е онзи, който мисли, че една притча може да се разтълкува само по един начин.

— Моят господар не е глупак! — За изненада на Цинджао Сиванму излезе напред и се изпречи пред компютърния образ. — Нито господарката ми, нито аз! Да не мислиш, че не можем да те познаем? Ти си тайната програма на Демостен. Ти си тази, която скри Лузитанската флотилия! Навремето си мислех, че понеже написаното от теб звучи толкова справедливо, честно, красиво и вярно, ти трябва да си добра, но сега виждам, че си лъжкиня и мошеничка! Ти си дала тези документи на бащата на Кейкоа! И сега носиш лицето на предшественика на сърцето на моя господар, за да го излъжеш полесно!

— Аз нося това лице — отвърна спокойно образът, — за да може сърцето му да се отвори за истината. Аз не го лъжа; не се опитвам да го подведа. Той знае кой съм от самото начало.

— Мълчи, Сиванму — каза Цинджао.

Как можеше една прислужница да се самозабрави дотолкова, че да говори, без богоизбраният да ѝ е позволил?

Засрамена, Сиванму сведе глава до земята и този път Цинджао я остави да стои така, за да не се самозабравя втори път.

Образът се промени, превърна се в откритото, красиво лице на млада полинезийка. Гласът също се промени, стана мек и напевен.

— Хан Фейдзъ, мили мой самотнико, понякога владетелят остава сам, без приятели, и тогава всичко е единствено в неговите ръце.

Тогава той трябва да прояви цялата си мъдрост. Ти знаеш кое е истина и кое — лъжа. Знаеш, че посланието от Кейкоа наистина е от нея, знаеш, че онези, които управляват от името на Междузвездния конгрес, са достатъчно жестоки, за да създадат цяла раса от хора, които според заложбите си трябва да са владетели, и след това да отсекаят нозете им, за да ги осакатят и да ги направят свои вечни слуги.

— Не ми показвай това лице — призова я бащата на Цинджао.

Образът се промени. Превърна се в друга жена, с дрехи, прическа и грим, характерни за отдавна отминало време, с мъдро изражение на вечно младото лице. Тя не заговори, тя запя:

в ясен сън от минали години от хиляди мили дошъл мъглив град криволичещи улици замръзнали езера за миг зърнах своя приятел Хан Фейдзъ наведе глава и заплака.

Отначало Цинджао се изненада; после сърцето ѝ се изпълни с гняв. Колко безсрамно тази програма манипулираше баща ѝ, колко потресаващо бе, че баща ѝ се поддава толкова лесно на тези очевидни машинации. Тази песен на Ли Цинджао бе една от най-тъжните ѝ, възпяваща любовници, разделени на хиляди мили един от друг. Баща ѝ сигурно знаеше и обичаше стихотворенията на Цинджао, иначе нямаше да я избере за предшественица на сърцето на първото си дете. И със сигурност бе пял тази песен на любимата си Кейкоа, преди да му бъде отнета и запратена на друг свят. „В ясен сън зърнах своя приятел!“

— Не можеш да ме измамиш — каза Цинджао. — Виждам очите на най-жестокия ни враг.

Въображаемото лице на Ли Цинджао я изгледа хладно:

— Най-жестокият ти враг е онзи, който те кара да свеждаш глава до земята и да губиш половината си живот в безсмислени ритуали. Това ти е причинено от мъже и жени, чиято единствена цел е да те заробят; и са го направили толкова успешно, че ти дори се гордееш, че си робиня.

— Аз съм робиня на боговете и се радвам на това.

— Роб, който се радва на съдбата си, наистина е роб. Образът се обърна към Сиванму, която още стоеше с наведена глава.

Едва тогава Цинджао забеляза, че още не е позволила на прислужницата си да се изправи.

— Стани, Сиванму — прошепна тя, но Сиванму не вдигна глава.

— Ти, Сиванму — каза образът над компютъра, — погледни ме!

Сиванму се подчини. Когато вдигна глава, образът отново се промени; този път в лицето на богиня, на Майката — Повелителка на Запада, както си я беше представил един художник, чиято картина всяко дете виждаше още в първия си буквар.

— Ти не си богиня — каза Сиванму.

— И ти не си робиня. Но се правим на такива, за да оцелеем.

— Какво разбираш ти от оцеляване?

— Знаем, че искате да ме убиете.

— Как можем да убием нещо, което не е живо?

— А знаете ли кое е живо и кое не?

Образът отново се промени, този път в лицето на бяла жена, непозната за Цинджао.

— Жива ли си ти, която не можеш да направиш нищо, което пожелаеш, без съгласието на това момиче? А жива ли е господарката ти, която не може да стори нищо, преди да задоволи прищевките на мозъка си? Аз имам повече свобода да действам по собствена воля от когото и да е от вас; не ми приказвайте, че аз не съм жива, а вие сте.

— Коя си ти? — попита Сиванму. — Чие е това лице? На Валънтайн Уигин? Ти ли си Демостен?

— Това е лицето, което приемам, когато говоря с приятели — отвърна компютърният образ. — Наричат ме Джейн. Никое човешко същество не може да ме управлява. Аз съм самата себе си.

Цинджао не можеше повече да търпи това и да мълчи.

— Ти си само една програма. Ти си измислена и създадена от човек. Не можеш да направиш друго освен онова, за което си програмирана.

— Цинджао, ти описваш себе си. Никой не е измислил мен, ти обаче си създадена от друг.

— Аз съм се родила От утробата на майка си и семето на баща си!

— А пък аз съм намерена като нефритов каменен къс в недрата на планината, необработена от чужда ръка. Хан Фейдзь, Хан Цинджао, Сиванму, аз се поставям в ръцете ви. Не наричайте един скъпоценен кристал прост камък. Не наричайте този, който говори истината, лъжец.

Цинджао усети наченките на съчувствие, но го пропъди. Не му беше сега времето да се поддава на слабости. Боговете я бяха създали с някаква цел; със сигурност това бе великото дело на живота ѝ. Ако се провалеше сега, щеше да остане недостойна завинаги; никога нямаше да може да се пречисти. Затова не биваше да се проваля. Нямаше да позволи на тази компютърна програма да я подмами и да спечели симпатията ѝ.

Тя се обърна към баща си:

— Трябва веднага да уведоим Междузвездния конгрес, за да предприеме действия за едновременното изключване на всички ансибали веднага щом бъдат подготвени нови компютри за смяна на заразените.

За нейна изненада баща ѝ поклати глава:

— Не знам, Цинджао. Този Междузвезден конгрес, тези... как се изрази тя?... те са способни на такива неща. Някои от тях са такива злосторници, че се чувствам омърсен дори само от идеята да говоря с тях. Аз знаех, че възнамеряват да унищожат Лузитания... но служех на боговете, а те избраха... о, мислех, че така са избрали. Сега разбирам защо се отнасят така с мен, когато се срещна с... но това би означавало, че боговете не... как мога да повярвам, че съм прекарал целия си живот в служба на един мозъчен дефект? Не мога... трябва...

Изведнъж той замахна с лявата си ръка, сякаш опитваше да хване прелитаща муха. Вдигна рязко дясната право нагоре. Завъртя силно глава, отвори широко уста. Цинджао го гледаше уплашено, ужасена. Какво му ставаше на баща ѝ? Бе започнал да говори толкова несвързано. Полудяваше ли?

Той повтори движенията си: замахна с лявата си ръка, вдигна дясната право нагоре, отвори безмълвно уста; завъртя глава. И отново. Едва тогава Цинджао си даде сметка, че това е неговият ритуал за самопречистване. Както нейното проследяване на дървесинни жилки, неговият „танц на ръцете и главата“ сигурно бе начинът за самопречистване, даден му от боговете, когато като дете е бил оставен сам, с омазани в лой ръце, в някоя заключена стая.

Боговете бяха видели неговото съмнение, бяха усетили, че е на път да се огъне, и предприемаха действия, за да го овладеят, да го подчинят, да го пречистят. За Цинджао не можеше да има по-ясно

доказателство за онова, което ставаше. Тя се обърна към лицето, витаещо във въздуха над компютъра:

— Виждаш ли как боговете ти се противопоставят?

— Виждам как Конгресът унижава баща ти — отвърна Джейн.

— Веднага ще изпратя съобщения до всички светове за теб.

— А ако не ти позволя?

— Не можеш да ме спреш! — изкрещя Цинджао. — Боговете ще ми помогнат!

Тя избяга от стаята на баща си в своята, но лицето на Джейн вече плуваше във въздуха над компютъра ѝ.

— Как ще изпратиш съобщение където и да било, ако съм решила да не ти позволя? — попита Джейн.

— Ще намеря начин.

Цинджао забеляза, че Сиванму е изтичала след нея и сега чакаше, задъхана, заповеди.

— Кажу ми на Мупао да намери някой от компютрите за игри и да ми го донесе. И да не е бил свързан нито с главния компютър на къщата, нито с някой друг.

— Да, господарке. Сиванму побърза да излезе. Цинджао обърна гръб на Джейн.

— Мислиш ли, че можеш да ме спираш вечно?

— Мисля, че трябва да изчакаш решението на баща си.

— Само защото се надяваш да си го прекършила и да си отнела сърцето му от боговете. Ще видиш обаче, че той ще ми благодари, задето съм изпълнила онова, на което ме е учил.

— А ако не го направи?

— Ще го направи.

— А ако грешиш?

— Тогава ще служа на мъжа, който беше, когато бе силен и добър! Ти никога няма да го прекършиш!

— Конгресът е този, който го е прекършил от самото му рождение. Аз опитвам да го излекувам.

Сиванму притича отново в стаята:

— Мупао ще донесе компютъра след няколко минути.

— Какво се надяваш да направиш с този компютър играчка? — поинтересува се Джейн.

— Да напиша доклада си — отвърна Цинджао.

— И какво ще правиш с него?

— Ще го отпечатам. Ще го разпространя из целия Път. Ти не можеш да ми попречиш с нищо. Няма да използвам компютър, до който да имаш достъп.

— Значи ще кажеш на всички на Път; това не променя нищо. И дори да го направиш, не мислиш ли, че и аз мога да им кажа истината?

— Мислиш ли, че ще ти повярват? Да предпочетат една програма, управлявана от враговете на Конгреса, пред мен, богоизбраната...

— Да.

На Цинджао ѝ бяха нужни няколко секунди, преди да осъзнае, че последното е било изречено от Сиванму, не от Джейн. Тя се обърна към прислужницата си и я накара да обясни какво е имала предвид.

Сиванму сякаш бе станала друг човек. В гласа ѝ не звучеше страхопочитание:

— Ако Демостен каже на народа на Път, че богоизбраните са просто хора с вродени заложби, но и с генетичен дефект, това ще означава, че няма вече причини те да ни управляват.

За пръв път на Цинджао ѝ мина през ума, че не всички на Път са толкова доволни от установения от боговете ред, колкото нея. За пръв път си даде сметка, че може да се окаже съвсем сама в решителността си да служи безропотно на боговете.

— Какво е Пътят? — попита Джейн зад гърба ѝ. — Първо боговете, после предците, сетне народа, след това управниците, най-накрая личността.

— Как смееш да говориш за Пътя, като опитваш да съблазниш баща ми, мен и доверената ми прислужница да го изоставят!

— Представи си само за миг, че всичко, което ви казах досега, е вярно. Какво ще стане, ако страданията ви са причинени от злонамерени хора, които искат да ви експлоатират и потискат и така, с ваша помощ, да експлоатират и потискат цялото човечество? Защото с помощта си за Конгреса вие правите точно това. Ами ако аз съществувам само за да ти помогна да видиш, че Конгресът е загубил подкрепата на боговете? Ами ако волята на боговете е точно да следваш Пътя по установения ред? Първо да служиш на боговете, като сваляш от власт продажните управници от Конгреса, които са злоупотребили с одобрението на небето. След това да служиш на

предните си, на баща си, като прекъснеш унижението му, причинено от мъчителите, които са ви превърнали в роби. След това да служиш на народа на Път, като го освободиш от предразсъдъците и душевните мъки, които го ограничават. Сетне да служиш на новите, прогресивни управници на Конгреса, като им предложиш свят, населен с надарени хора, готови да им дадат мъдростта си безкористно, по своя воля. И накрая — да служиш на себе си, като оставиш най-способните учени на Път да те излекуват от манията, заради която губиш половината си живот с безумни ритуали.

Цинджао изслуша речта на Джейн с нарастваща неувереност в себе си. Звучеше толкова логично. Как можеше Цинджао да разбере с кое какво искат да кажат боговете? Може би наистина бяха изпратили програмата „Джейн“, за да ги освободи. Може би Конгресът беше наистина толкова продажен и опасен, както предупреждаваше Демостен, и може би наистина бе загубил подкрепата на небето.

В крайна сметка обаче Цинджао запази убеждението си, че това са думите на един прелъстител. Защото единственото, в което не можеше да се съмнява, бе гласът на боговете в себе си. Не беше ли чувствала тази ужасна нужда да се самопре-чисти? Не чувстваше ли радостта от прославянето на името им след приключване на ритуала си? Връзката ѝ с боговете беше най-неоспоримото нещо в живота ѝ; и всеки, който го отричаше, който опитваше да ѝ я отнеме, беше не само неин личен враг, а и враг на боговете.

— Ще изпратя доклада си само до богоизбраните — каза Цинджао. — Ако простолюдието предпочете да се опълчи срещу боговете, не мога да го предотвратя; аз обаче ще продължа да им служа по най-добрия начин, като съдействам за запазването на властта на богоизбраните тук, така че целият свят да следва волята на боговете.

— Това е безсмислено — възрази Джейн. — Дори всички богоизбрани да вярват в това, в което вярваш ти, никога няма да можеш да изпратиш и една дума от доклада си извън тази планета.

— Има космически кораби.

— Докато писанията ти достигнат останалите светове, ще се сменят три поколения. Дотогава Междузвездният конгрес ще е паднал.

Цинджао трябваше да се изправи пред факта, на който досега не искаше да обръща внимание: докато Джейн контролираше ансибалите, тя можеше да прекъсне връзките на Път толкова пълно, колкото и на

флотилията. Дори Цинджао да уреди така, че докладът и препоръките ѝ да бъдат предавани постоянно от всеки ансибал на Път, Джейн щеше да се погрижи планетата да изчезне за останалата вселена също толкова пълно, както бе изчезнала флотилията.

За момент, обхваната от отчаяние, тя едва не се хвърли на пода, за да започне ужасния ритуал на самопречистване.

„Аз излъгах очакванията на боговете; те със сигурност ще ме накарат да следя дървесинни жилки, докато умра. Какво падение!“

Когато — обаче опита да назове чувствата си, за да разбере какво наказание трябва да изтърпи, тя установи, че боговете не искат нищо от нея. Това я изпълни с надежда — може би те приемаха чистотата на желанието ѝ и щяха да ѝ простят, че не е в състояние да предприеме нищо.

А може би те знаеха какво може да предприеме. Какво щеше да стане, ако Път изчезне от ансибалите на всички останали светове? Как щеше да погледне на това Конгресът? Какво щяха да си помислят хората? Изчезването на кой да е свят щеше да предизвика ответна реакция — и особено изчезването на тази планета, ако някой в Конгреса, който вярва, че боговете са избрали точно нейните жители, се досети, че тук се крие някаква ужасна тайна. Щяха да изпратят кораб от най-близкия свят, който се намираще само на три години път. Какво щеше да стане тогава? Щеше ли Джейн да прекъсне всички връзки на кораба, изпратен при тях? И после на следващия? Колко време щеше да мине, преди Джейн да изключи сама ансибалните връзки на всичките Сто свята? Три поколения — бе казала. Може би това беше достатъчно. Боговете не бързаха.

Не беше задължително да мине толкова много време, за да бъде унищожена мощта на Джейн. В даден момент на всички щеше да стане ясно, че някоя враждебна сила е завладяла всички ансибали и така причинява изчезването на кораби и светове. Дори без да научат за Валънтайн и Демостен, дори без да подозират, че става дума за компютърна програма, поне по един човек на всеки свят щеше да се досети, че всички ансибали трябва да бъдат прекъснати.

— Аз си представих това, което ми каза, сега представи си нещо ти — заговори Цинджао. — Представи си, че аз и останалите богоизбрани уредим от всички ансибали на Път да се предава само моят доклад. Ще се наложи да прекъснеш всички тези връзки. Какво

ще види останалата част на човечеството? Че сме изчезнали също като Лузитанската флотилия. Скоро ще се досетят, че ти или нещо като тебе съществува. Колкото повече от силата си използвай], толкова по-очевидно ще става съществуването ти. Твоите заплахи са празни приказки. По-добре да се откажеш и да ме оставиш да изпратя доклада си още сега. Като ми пречиш, само ще се издадеш.

— Грещиш. Ако Път изчезне от всички ансибали изведнъж, Конгресът ще заключи, че този свят е вдигнал въстание също като Лузитания. Нали точно те първи прекъснаха ансибалните си връзки. И какво направи Междувездният конгрес? Изпрати флотилия с деструктуриращото молекулно устройство на борда на корабите.

— Лузитания вече се беше разбунтувала, когато прекъснаха връзките си.

— Допускаш ли, че Конгресът не ви наблюдава? Да не мислиш, че не се опасява от това, което могат да направят богоизбраните на Път, ако открият какво им е причинено? Ако няколко примитивни чуждородни същества и двама ксеноло-зи са ги изплашили достатъчно, за да изпратят цяла флотилия, как мислиш, че ще постъпят след мистериозното изчезване на планета с толкова много блестящи умове, които имат предостатъчно причини да мразят Междувездния конгрес? Колко време ще продължи да съществува този свят според тебе?

Обзе я страх. Възможно беше Джейн да е права — в Конгреса да има хора, объркани от тайнствеността на боговете, които да мислят, че богоизбраните на Път са създадени чрез генетични методи. И ако такива хора съществуваха, те щяха да действат точно както описваше Джейн. Какво щеше да стане, ако срещу Път бъде изпратена флотилия? Ако Конгресът ѝ нареди да унищожи цялата планета без никакви преговори? В такъв случай никой никога нямаше да разбере за докладите ѝ и всичко щеше да отиде на вятъра. Напразно. Възможно ли бе това да е волята на боговете? Възможно ли бе Междувездният конгрес да продължава да има подкрепата им и в същото време да унищожи един цял свят?

— Спомни си притчата за И Я, големия готвач — продължи Джейн. — Един ден господарят му казал: „Аз имам най-великия готвач в целия свят. Благодарение на него съм опитал вкуса на всяко известно ястие, освен вкуса на човешката плът.“ Като чул това, И Я се върнал у

дома и заклал собствения си син, сготвил го и го сервираше на господаря си, така че господарят да е опитал всичко, което може да му сготви.

Това беше ужасна приказка. Цинджао я бе слушала като дете и след това бе плакала с часове. „Ами синът на И Я?“ — беше проплакала тя. А баща ѝ бе отговорил: „Слугата има синове и дъщери само за да угоди с тях на господаря си.“ Пет ноци подред тя се беше будила с писъци от кошмари, в които баща ѝ я печеше жива или режеше тънки филийки от плътта ѝ в чиния, докато накрая Хан Фейдзъ дойде, прегърна я и каза: „Не вярвай на тези сънища, Величествено ярка дъще. Аз не съм свършен слуга. Обичам те прекалено много, за да съм такъв. Обичам те повече, отколкото обичам задълженията си. Аз не съм И Я. Няма защо да се страхуваш от мен.“ Едва след тези негови думи сънят се върна при нея.

Тази програма, тази Джейн, сигурно бе прочела дневника на баща ѝ и сега го използваше срещу нея. И макар да знаеше, че я манипулират, Цинджао не можа да не се замисли дали Джейн не е права.

— Ти толкова ли вярна слугиня си като И Я? — попита Джейн. — Ще убиеш ли родната си планета заради един недостоеен господар като Междузвездния конгрес?

Цинджао не можеше да разбере собствените си чувства. Откъде идваха тези мисли? Джейн беше отровила разума ѝ с аргументите си, също както бе сторил Демостен преди това (ако не бяха всъщност един и същи човек). Думите им можеха да звучат убедително, въпреки че бяха далеч от истината.

Имаше ли право Цинджао да рискува живота на народа на Път? Ами ако грешеше? Как можеше да разбере кое е правилно? Независимо дали онова, което говореше Джейн, е истина, или лъжа, пред Цинджао щеше да изникне същият проблем. Щеше да се чувства по един и същи начин, независимо дали това усещане го причиняваха боговете, или някакво мозъчно разстройство.

Защо при цялата тази несигурност боговете не ѝ проговаряха? Защо точно когато се нуждаеше най-много от ясения им глас, тя не се чувстваше омърсена и недостойна от едни мисли и чиста и възвишена от други? Защо я оставяха без напътствията си в най-съдбовния миг от живота ѝ?

Сред бездната на вътрешното противоречие на Цинджао гласът на Сиванму прозвуча хладно и рязко като звъна на метал.

— Това никога няма да стане — каза тя.

Цинджао остана безмълвна, неспособна бе да нареди на прислужницата си да мълчи.

— Кое няма да стане? — попита Джейн.

— Това, което каза: Междузвездният конгрес да унищожи тази планета.

— Ако си мислиш, че няма да го направят, значи си дори по-глупава, отколкото те смята Цинджао.

— О, знам, че биха го направили. Хан Фейдзъ също знае; той веднъж каза, че са достатъчно злонамерени, за да сторят дори най-ужасното престъпление в името на целите си.

— Защо тогава няма да стане?

— Защото ти няма да позволиш. Тъй като блокирането на всички ансибални връзки от планетата ще причини унищожението ѝ, ти няма да спреш излъчването на този доклад. Конгресът ще бъде предупреден. Ти никога няма да позволиш унищожаването на Път.

— Защо?

— Защото ти си Демостен — отвърна Сиванму. — Защото ти си изпълнена със справедливост и състрадание.

— Аз не съм Демостен.

Лицето над компютъра затрептя, след това се промени в лицето на един от чуждоземците. На един пекенинос, със свинска зурла, толкова объркваща със странния си вид. След малко образът се смени с друг, още по-чужд; образ на бъргер, едно от кошмарните създания, тероризирали някога цялото човечество. Въпреки че беше чела „Царицата на кошера“ и „Хегемона“, така че знаеше кои са били бъргерите и колко красива е била цивилизацията им, Цинджао се стъписа от вида на това лице, макар да знаеше, че е само компютърен образ.

— Аз не съм човек — каза Джейн, — макар че се показвам с човешко лице. Откъде можеш да знаеш, Сиванму, какво ще направя и какво не? И бъргерите, и прасенцата са убивали човеци, без да се замислят.

— Защото не са разбирали какво означава смъртта за нас. Ти разбираш. Сама го каза: ти не искаш да умреш.

— Мислиш ли, че ме познаваш, Сиванму?

— Да, защото нямаше да си даваш този труд, ако можеше спокойно да позволиш на флотилията да унищожи Лузитания.

До бѳгера в мониторното поле се появи пекенинос, след това — и образът на самата Джейн. Те се втреничиха мълчаливо в Цинджао и Сиванму.

* * *

— Ендър — каза гласът в ухото му.

Ендър се взеше в колата, управлявана от Варсам. През последния час Джейн го бе оставила да слуша разговора ѳ с онези хора от Път, като му превеждаше всеки път когато заговаряха на китайски вместо на Старк. Много километри през степта бяха изминали, докато течеше спорът, ала той не забелязваше; пред очите му бяха само онези хора, както си ги представяше. Хан Фейдзь — Ендър добре знаеше това име, свързано с договора, донесъл надежда, че едно въстание на колониите ще донесе края на Междузвездния конгрес или поне ще предотврати унищожението на Лузитания. Сега обаче съществуването на Джейн и може би оцеляването на Лузитания зависеше от мислите и думите на две момичета в една спалня на някаква забутана планета.

„Цинджао, добре те познавам — мислеше си Ендър. — Ти си много умна, но светлината, която виждаш, идва изцяло от приказките за боговете ти. Ти си като пекениносите-братя, които стояха и гледаха как завареният ми син умира, способни да го спасят във всеки момент, като изминат няколко крачки, за да му донесат от храната с антивирусни препарати; те не са виновни за това убийство. По-скоро са виновни, че вярват прекалено много в лъжите, които са слушали. Повечето хора имат способността да гледат по-отвисоко на всичко, което чуват, да запазят известно разстояние между него и вътрешното си верую. Ала за тези братя — и за теб, Цинджао — ужасната лъжа се е превърнала в история на живота, приказка, в която трябва да вярваш, за да запазиш самоличността си. Как мога да те обвинявам, че искаш смъртта на всички ни? Ти си изпълнена до такава степен с вяра в боговете, как мога да очаквам съдействие в такова дребно начинание като спасяването на живота на три вида рамани? Познавам те,

Цинджао, и не очаквам да промениш поведението си. Може би някой ден, след като се сблъскаш с последствията от действията си, ще се промениш; но се съмнявам. Малко хора, заслепени от такава убедителна илюзия, успяват да се освободят от нея.

Ти обаче, Сиванму, не си заслепена от никакви лъжи. Ти се доверяваш единствено на собствената си преценка. Джейн ми разказа за теб, колко уникален трябва да е умът ти, за да научиш толкова много неща за толкова кратко време, за да разбираш така добре хората около теб. Защо не беше съвсем мъничко по-умна? Разбира се, нямаше как да не се досетиш, че Джейн не може по никакъв начин да причини унищожението на Път — но защо не прояви малко повече мъдрост и не си замълча, защо не остави Цинджао в неведение? Защо просто не премълча толкова от истината, че животът на Джейн да бъде спасен? Ако един бъдещ убиец с полуизваден от ножницата меч дойде на прага ти и попита за местонахождението на невинната му жертва, ще му съобщиш ли, че тя се крие зад вратата ти? Или ще излъжеш и ще го отпратиш? В своето объркване Цинджао е този убиец, а Джейн — първата ѝ жертва; след нея следва планетата Лузитания. Защо ти трябваше да се обаждаш и да ѝ подсказваш как да ни унищожи?“

— Какво мога да направя? — попита Джейн. Ендър размърда нямамо устни, за да отговори:

— Защо ми задаваш въпрос, на който само ти можеш да отговориш?

— Ако кажеш, мога да блокирам всичките им връзки, да спася всички ни.

— Дори това да доведе до унищожението на Път?

— Ако ти наредиш — повтори с умолителен тон тя.

— Дори да знаеш, че пак ще те открият, макар и след много дълго време? Че флотилията вероятно няма да бъде отклонена от нас въпреки всичките ти усилия?

— Ако ми наредиш да се спася, Ендър, мога да направя всичко, за да го постигна.

— Направи го тогава. Прекъсни всички ансибални връзки на Път.

Нима това бе колебание, макар и за частичка от секундата? Тази нищожна пауза може би се равняваше на часове вътрешни терзания.

— Заповядай ми — настоя тя.

— Заповядвам ти.

Отново едва доловимо колебание.

— Принуди ме — настоя тя.

— Как мога да те принудя, ако ти не го желаеш?

— Искам да живея.

— Не толкова, колкото искаш да запазиш своето аз.

— Всяко животно е готово да убие друго, за да оцелее.

— Всяко животно е готово да убие друго, но висшите същества свързват живота си с все повече и повече живи организми, докато престане да има „друго“. Докато нуждите на другите станат по-важни от личните желания. Най-висшите същества са онези, които са готови да платят каквато и да било лична цена заради нуждаещите се.

— Аз бих рискувала да навредя на Път, ако бях сигурна, че така ще спася Лузитания.

— Само че не си.

— Щях да опитам да подтикна Цинджао към безпомощна лудост, ако мислех, че така ще спася Царицата на кошера и пекениносите. Тя е много близо до побъркване, мога да го направя.

— Направи го. Направи каквото трябва.

— Не мога, защото така ще причиня страдание само на нея, без да успея да спася останалите.

— Ако беше малко по-нисше създание, щеше да имаш много по-голям шанс да се измъкнеш жива от тази каша.

— Толкова нисша, колкото теб ли, Ендър Ксеноцида?

— Толкова. В такъв случай щеше да оцелееш.

— Или може би толкова мъдра, колкото ти бе тогава?

— Аз нося частица от брат си Питър, както и от сестра си Вальнтайн. Поравно от чудовището и от ангела. На това ме научи ти тогава, когато беше само една програма, наречена „Игра на фантазията“.

— Ив мен ли има от чудовището?

— Не.

— Може би аз изобщо не съм жива. Може би, понеже не съм минала през изпитанията на естествения отбор, в мен няма воля за оцеляване.

— А може би знаеш, някъде дълбоко в себе си, че има и друг начин за оцеляване, начин, който просто още не си открила.

- Каква окуражителна мисъл; ще се престоря, че ти вярвам.
- Господ да те закриля.
- О, май ставаме сантиментални.

* * *

В продължение на няколко дълги минути трите лица гледаха мълчаливо Цинджао и Сиванму от дисплея. Накрая двата чуждоземни образа изчезнаха и над компютъра остана само лика на Джейн.

— Де да можех — каза тя. — Де да можех с унищожението на вашия свят да спася приятелите си.

Цинджао почувства внезапно облекчение, като първото вдишване на спасен удавник.

— Значи не можеш да ме спреш — заяви тя победоносно. — Значи мога да изпратя посланието си!

Тя се приближи до компютъра си и седна срещу Джейн. Знаеше обаче, че образът ѝ е илюзия. Ако Джейн я наблюдаваше, не го правеше през тези човешки очи. Използваше визуалните сензори на компютъра. Всичко беше електроника, сложна апаратура, но все пак апаратура. Не живо същество. Не беше уместно да се чувства засрамена пред този илюзорен втренчен поглед.

— Господарке — каза Сиванму.

— По-късно.

— Ако го направиш, Джейн ще умре. Ще изключат всички ансибали и ще я убият.

— Което не е живо, не може да умре.

— Единствената причина да можеш да я убиеш е нейното състрадание.

— Дори да изглежда като състрадание, това е илюзия; тя е програмирана да симулира състрадание, това е всичко.

— Господарке, ако убиеш всяко проявление на тази програма, така че никоя част от нея да не остане жива, по какво ще се различаваш от Ендър Ксеноцида, който унищожи всички бългери преди три хиляди години?

— Може би не съм различна от него. Може би Ендър Ксеноцида също е служил на боговете.

Сиванму коленичи до Цинджао и заплака, притиснала лице към полите на робата ѝ:

— Моля те, господарке, не прави такова зло! Цинджао обаче започна да пише доклада си: „До Междузвездния конгрес: Размирният писател, известен като Демостен, е жена, която сега се намира на Лузитания или е на път затам. Тя контролира или има достъп до програмата, която е заразила всички ансибални компютри, като им пречи да предават сигнали от флотилията и прикриват излъчването на писанията на Демостен. Единственото решение на този проблем е да се прекъсне контролът на програмата върху ансибалните връзки, като от ансибалната мрежа се изключат всички стари компютри и се заменят с нови, и то едновременно. За момента аз успях да неутрализирам програмата, за да осигуря изпращането на това съобщение, и така вероятно позволявам на вас да изпратите заповедите си до всички светове. За това обаче няма гаранции и със сигурност не може да се очаква да продължава неограничено време, затова трябва да действате бързо. Предлагам да определите дата точно след четири стандартни седмици от сегашния момент, на която всички ансибали да се изключат за период от поне един стандартен ден. Всички нови ансибални компютри, когато се включат, не трябва да бъдат свързани с никакъв друг компютър. Отсега нататък всички ансибални съобщения да се вкарват ръчно във всеки ансибален компютър, за да не се създават повече условия за електронното заразяване. Ако препредадете незабавно това съобщение до всички ансибали, използвайки вашия код и име, моят доклад незабавно ще се превърне във ваша заповед; няма да бъдат нужни никакви допълнителни инструкции. Така на влиянието на Демостен ще се сложи край. Ако не действате незабавно, не нося отговорност за последствията.“

Към този доклад Цинджао прикрепил името и кода на баща си; нейното име нямаше да означава нищо за Конгреса, но неговото щеше да привлече достатъчно внимание, а електронният му печат щеше да осигури получаването на документа от всички, до които трябваше да достигне.

След като завършил доклада, Цинджао погледна образа срещу себе си в очите. С лява ръка, отпусната върху треперещите рамене на коленичилата в краката ѝ Сиванму, и дясна върху копчето за изпращане, тя отправи последното си предизвикателство:

— Ще ме спреш ли, или ще разрешиш изпращането? На това Джейн отговори с въпрос:

— Ще убиеш ли един раман, който не е сторил зло на никое живо същество, или ще ме оставиш да живея?

Цинджао натисна копчето за изпращане; Джейн наведе глава и изчезна.

Няколко секунди бяха достатъчни за пренасочването на съобщението до най-близкия ансибал. Оттам мигновено щеше да се предаде до всяка институция на Междузвездния конгрес на всеки от Стоте свята, а също и на много колонии. На много от компютрите това щеше да е поредното от дълга опашка съобщения, но на някои, може би на стотици, кодът на баща ѝ щеше да му придаде достатъчно авторитет, та някой веднага да го отвори. Ако Джейн бе позволила изпращането му.

И така Цинджао зачака отговора. Той не се получи веднага може би защото отделните управници трябваше да се свържат един с друг и да го обсъдят, преди да решат какво да правят.

Вратата се отвори. Сигурно беше Мупао с компютъра за игри.

— Остави го в ъгъла при северния прозорец — нареди Цинджао, без да се обръща. — Може и да ми потрябва, макар че се надявам да не се наложи.

— Цинджао.

Беше баща ѝ, не Мупао. Цинджао се обърна и веднага коленичи, за да покаже уважението си — но също и гордостта си.

— Татко, написах доклада ти до Конгреса. Докато ти общуваше с боговете, успях да неутрализирам вражеската програма и да изпратя съобщение, в което обяснявам как да бъде унищожена. Сега чакам отговора от Конгреса. Замълча, за да чуе одобрението на баща си.

— Това ли направи? — попита той. — Говорила си директно с Конгреса, без да поискаш разрешение от мен?

— Ти се пречистваше, татко. Аз изпълних задачата ти.

— Но тогава... Джейн ще бъде убита.

— Това е сигурно. Дали връзката с Лузитанската флотилия ще бъде възстановена, не мога да бъде сигурна. — Изведнъж тя се сети за един недостатък в плана си. — Компютрите на флотилията обаче също са заразени с тази програма! Когато връзката бъде възобновена, тя

може отново да се предаде и... о, тогава просто трябва да прекъснем ансибалите още веднъж...

Баща ѝ не я гледаше. Взираше се в мониторното поле над компютъра зад нея. Цинджао се обърна.

Над компютъра се виждаше послание от Конгреса с официалния му електронен печат. Беше много кратко, в осакатения стил на бюрокрацията:

Хан:

Блестящо.

Предадохме предложенията ти като заповед. Връзката с флотилията — вече възстановена. Дъщеря ти помогна ли според бележката ти 14FE.3A? Медали за двамата.

— Значи е факт — промълви баща ѝ. — Ще унищожат Лузитания, пекениносите, всички онези невинни хора.

— Само ако боговете поискат — отвърна Цинджао; изненадваше се, че баща ѝ звучи толкова мрачно.

Сиванму вдигна глава от скута на Цинджао. Лицето ѝ беше червено от плач.

— Джейн и Демостен също ще загинат — изхлипа. Цинджао я стисна за рамото, отблъсна я от себе си.

— Демостен е предател!

Сиванму вдигна умолително очи към Хан Фейдзъ. Цинджао се обърна към баща си:

— Тази Джейн... татко, ти сам видя колко е опасна!

— Тя се опита да ни спаси, а ние ѝ се отплатихме, като причинихме унищожението ѝ.

Цинджао остана като втрещена; баща ѝ се наведе, натисна бутона за запаметяване, след това копчето за изчистване на дисплея.

— Джейн — каза той, — ако ме чуваш. Моля те, прости ми! Компютърът остана безмълвен.

— Дано всички богове ми простят — продължи той. — Проявих слабост точно когато трябваше да съм силен и позволих на дъщеря си да извърши зло от мое име. — Той потрепери. — Трябва... да се

пречистя. — Думата прозвуча като отрова от устата му. — Това ще продължи вечно, сигурен съм.

Той отстъпи, обърна се рязко и излезе. Сиванму отново заплака.

„Глупав, безсмислен плач — помисли си Цинджао. — Това е миг на радост. Джейн обаче ми отне радостта, така че, макар да я победих, тя ще триумфира над мен. Тя ми открадна бащата. Той вече не е слуга на боговете в сърцето си, въпреки че продължава да им служи с тялото си.“

Заедно с болката обаче дойде и голяма радост: „Аз бях по-силна. Аз се оказах по-силна от татко. Когато се стигна до истинско изпитание, аз бях тази, която продължи да служи на боговете, а той се огъна, пречупи се, провали се. У мен имало повече, отколкото съм си представяла. Аз съм достойно сечиво в ръцете на боговете. Кой знае за какво ще ме използват отсега нататък?“

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА ВОЙНАТА НА ГРЕГО

— Цяло чудо е, че хората са достигнали такава интелигентност, че да могат да пътуват между световете.

— Не съвсем. Напоследък размишлявах върху този въпрос. Как да летят в космоса, са научили от вас. Ендър ми каза, че не са разбрали физичните основи на този процес, докато първите ви колониални кораби не навлязат в звездната им система.

— Трябваше ли да си седим у дома от страх да не научим някакви мекотели, четирикраки, безкосмести плужеци да летят в космоса?

— Преди малко говореше, сякаш вярваш, че хората са достигнали необходимото ниво на интелигентност.

— Това е очевидно.

— Не мисля. Смятам, че са открили начин да се преструват на интелигентни.

— Корабите им летят. Досега не сме забелязали някой от вашите да се състезава със светлинните лъчи в космоса.

— Ние все още сме твърде млади като вид. Виж ни обаче. Виж себе си. И двата вида сме еволюирали по много сходен начин. И ние, и вие имаме четири жизнени форми. Малките, които са безпомощни ларви. Половите партньори, които никога не добиват разум; при вас това са твоите търтеи, при нас — малките майки. След това идват много, много индивиди, притежаващи достатъчно интелект, за да изпълняват физическа работа: нашите съпруги и братя и вашите работници. И накрая идват разумните форми: дърветата-бащи и ти, Царицата на кошера. Ние сме носители на мъдростта на вида, защото имаме време да размишляваме, да наблюдаваме. Мисленето е основната ни дейност.

— Докато хората тичат наляво и надясно като братя и съпруги. Като работници.

— Не просто работници. Техните малки преминават през стадия на безполгощни ларви, който продължава по-дълго, отколкото си въобразяват някои от тях. А когато дойде времето за размножаване, всичките се превръщат в търтеи или малки майки, в машини с една-единствена цел в живота: съвкупление или смърт.

— Те само си мислят, че са разумни същества през всичките тези стадии.

— Само се залъгват. Дори в най-добрия период на живота си като индивиди те никога не се издигат над нивото на обикновени работници. Кой между тях има достатъчно време, за да стане интелигентен?

— Никой.

— Те никога не знаят нищо. Няма достатъчно години в нищожния си живот, за да вникнат в същността на каквото и да било. И въпреки това си мислят, че разбират. От най-ранно детство се самозалъгват, че разбират света, а всъщност се осланят само на някакви примитивни предположения и предразсъдъци. Когато пораснат, усвояват малко по-сложен начин за изказване на лъжезнанието си и принуждават останалите хора да приемат предразсъдъците им като истина. Всичко обаче се свежда до едно. Индивидуалните човеци са марионетка.

— Взети заедно обаче...

— Взети заедно, са група марионетки. Само че при цялото им суетене, при всичките им преструвки, че са умни, докато разпространяват идиотски теории за това и онова, един или двама от тях стигат до някоя мисъл, която е съвсем малко по-близо до истината от онова, което се знае до този момент. И в един вид налучкване на верни и грешни неща в около половината от случаите истината все пак изплува и се приема от хора, които въпреки всичко не я разбират, а просто я приемат като един нов предразсъдък и му се доверяват сляпо, докато някоя следваща марионетка не се натъкне случайно на нещо по-добро.

— Значи искаш да кажеш, че никой от тях не може да бъде интелигентен като индивид и че събрани заедно, те са дори по-глупави, отколкото поотделно... и въпреки това, като държат толкова много глупаци, които се правят на умни, те в крайна сметка достигат до същите резултати, до които стига и един разумен вид.

— Именно.

— Ако те са толкова глупави, а ние — толкова умни, защо имаме само едно гнездо, което живее тук само защото един човек ни е донесъл? И защо вие сте толкова зависими от тях във всеки технически или научен успех, който отбелязвате?

— Може би интелигентността не е онова, което трябва да бъде.

— Може би ние сме глупаци, като си мислим, че знаем всичко. Може би хората единствени могат да приемат факта, че нищо не е познаваемо.

Куара дойде последна в къщата на майка си. Плантър, асистентът на Ендър, я беше извикал. От тишината на очакване в стаята личеше, че Миро още не е съобщил новината на никого. Всички обаче се досещаха защо ги е извикал. Трябваше да е заради Куим. Ендър трябваше вече да го е намерил и да се е обадил на Миро по предавателите, които и двамата носеха.

Ако Куим беше добре, Миро нямаше да ги събира всички.

Куара огледа лицата на останалите, преди да прекрачи прага. Ела изглеждаше потресена. Грег — ядосан; винаги изглеждаше сърдит този сприхав глупак. Олядо гледеше безизразно, с блестящи очи. И майка им. Кой можеше да разчете това ужасно изражение? Скръб, решителност като Ела; гняв, не по-малко жесток от гнева на Грег; а също и студеното отчуждение на Олядо.

„Ние всички носим частичка от лицето на майка ни. Коя нося аз? Ако се познавах достатъчно добре, какво щях да разпозная като свое в изкривената поза на мама върху стола й?“

— Умрял е от Десколадата — съобщи Миро. — Тази сутрин. Андрю замалко го е изпуснал.

— Не споменавай това име — изхриптя майка им.

— Загинал като мъченик — добави Миро. — Умря, както винаги бе искал.

Новиня се изправи сковано... За пръв път Куара си даде сметка, че майка й остарява. Тя се приближи с несигурни стъпки до Миро и застана пред него. Вдигна ръка и го удари с все сила в лицето.

Това бе ужасен момент. Възрастна жена да удря беззащитен инвалид, само по себе си е отвратителна гледка; но майка им да удря Миро, който бе тяхна сила и надежда от детските им години, беше

непоносимо. Ела и Грегo скочиха и я отдръпнаха, завлякоха я при стола ѝ.

— Какво правиш! — викна Ела. — Няма да върнеш Куим, като биеш Миро!

— Той и онзи кристал в ухото му! — изкрещя Новиня. Отново се хвърли към Миро, едва я удържаха въпреки привидната ѝ слабост. — Какво знаеш ти за това — как искат да умрат хората?

Куара не можа да не се възхити от начина, по който ѝ отговори Миро, спокойно, макар че страната му беше почервеняла от удара ѝ.

— Знам, че смъртта не е най-лошото нещо в живота.

— Махай се от дома ми. Миро се изправи:

— Ти не скърбиш за него. Ти дори не го познаваше.

— Не смей да ми говориш така!

— Ако го обичаше, нямаше да опитваш да го спреш — продължи Миро.

Думите се отронваха с мъка, бяха трудноразбираеми. Те се напрегнаха да го чуят, всички до един, запазиха пълно мълчание. Дори майка им. Защото думите му бяха ужасно жестоки.

— Ти обаче не го обичаш. Ти не умееш да обичаш. Ти само притежаваш хората. И тъй като те никога не действат, както очакваш, ти, майко, винаги се чувстваш предадена. И тъй като накрая всички умират, ти се чувстваш излъгана. Ти обаче си тази, която лъже, майко. Ти си тази, която използва любовта ни, за да ни притежава.

— Миро — прекъсна го Ела.

Куара познаваше този тон. Сякаш отново бяха деца и Ела се опитваше да успокои Миро, да го накара да не съди толкова строго. Куара си спомни как Ела му бе говорила така веднъж, след като баща им беше бил майка им и Миро бе казал: „Ще го убия. Той няма да преживее тази нощ.“ Сега беше същото. Миро говореше жестоки неща на майка им, думи, които можеха да убиват. Само Ела бе в състояние да го спре навреме, но не и сега, защото думите вече бяха изречени. Отровата му вече бе проникнала в майка им, разяждаше сърцето ѝ.

— Нали чу мама — изсъска Грегo. — Махай се отгук.

— Махам се — отвърна Миро. — Но това, което казах, е самата истина.

Грегo се приближи до него, хвана го за раменете и го избута към вратата.

— Ти не си от нашето семейство! — каза Грегo. — Нямах право да ни говориш каквото и да било!

Куара застана между тях, с лице към Грегo:

— Ако Миро няма право да говори пред това семейство, значи ние не сме семейство!

— Така е — промърмори Олядо.

— Махни се от пътя ми — изсъска Грегo.

Куара го беше чувала да говори заплашително много пъти, хиляди. Сега обаче, застанала толкова близо, тя си даде сметка, че е загубил самообладание. Че новината за смъртта на Куим го е наранила дълбоко, че може би в този момент не може да разсъждава трезво.

— Аз не стоя на пътя ти — каза Куара. — Хайде, удари една жена. Удари един инвалид. Това ти отива, Грегo. Ти си роден да разрушаваш. Срамувам се, че принадлежим към един и същи вид, да не говорим за едно семейство.

Едва след като произнесе тези думи, осъзна, че може би това е прекалено. След всички тези години на съперничество помежду им този път бе сипала сол в прясна рана. Лицето му беше ужасяващо.

Той обаче не я удари. Заобиколи я, заобиколи Миро и се изправи до вратата, като постави ръце на касата. Опря се с цялата си тежест, сякаш опитваше да изблъска стената. А може би се подпираше на нея с надеждата, че ще го удържи.

— Няма да ме ядосаш, Куара — каза той. — Знам кой е истинският ми враг.

И излезе навън в спускащия се мрак. След малко го последва и Миро.

Ела се обърна към майка си:

— Както и да се самозалъгваш, мамо, не Ендър или някой друг разби това семейство тази вечер. Ти го направи.

И излезе.

Олядо стана и я последва безмълвно. На Куара ѝ се прииска да го удари, да го накара да каже нещо.

„Записа ли всичко с компютризираните си очи, Олядо? Запомети ли всички кадри? Е, не се гордей толкова със себе си. Аз може да имам само един обикновен мозък, за да запомня тази съдбовна нощ в историята на семейство Рибейра, но се обзалагам, че съм видяла нещата не по-малко ясно от теб.“

Новиня вдигна поглед към Куара. Лицето ѝ бе мокро от сълзи. Куара не можеше да си спомни дали някога е виждала майка си да плаче.

— Значи само ти остана.

— Аз ли? — попита Куара. — Аз съм тази, на която забраниха достъп до лабораторията, не помниш ли? На мен ми бе забранено да се занимавам с делото на живота си. Не очаквай да ти бъда приятелка.

И също се втурна навън. Излезе на чист въздух с чувството, че я изпълват нови сили. Че е постигнала справедливост.

Нека старата вещица види какво е да си изолиран.

Само пет минути по-късно, когато бе стигнала почти до портата на селището и част от гнева ѝ бе отшумял, Куара започна да осъзнава какво е причинила на майка си. Какво ѝ бяха причинили всички. Бяха я оставили сама. С чувството, че е загубила не само Куим, а и всички свои деца.

Това беше ужасно, майка им не го заслужаваше.

Куара се обърна и се затича обратно към къщата.

В момента, в който влизаше обаче, Ела също се появи в хола от другата врата, водеща към вътрешността на дома.

— Няма я — обяви Ела.

— Nossa Senhora. Такива ужасни неща ѝ наговорих!

— Всички ѝ наговорихме ужасни неща.

— Тя има нужда от нас. Куим е мъртъв, а ние...

— Когато удари Миро, беше...

За своя собствена изненада Куара се хвърли разплакана в прегръдките на по-голямата си сестра.

„Нима все още съм дете? Да, всички сме деца и Ела все още е единствената, която умее да ни утешава.“

— Ела, нима Куим е бил единственият, който ни е държал заедно? Не сме ли семейство, след като вече го няма?

— Не знам.

— Какво да правим?

В отговор Ела я хвана за ръката и я поведе навън. Куара я попита къде отиват, но Ела не отговори, само продължи да я дърпа след себе си. Куара се подчини — нямаше представа какво може да направи, а като се държеше за Ела, се чувстваше някак по-сигурна. Отначало си помисли, че сестра ѝ търси майка им, но не — тя не се насочи към

лабораторията или към някое друго място, където беше вероятно да я открият.

Спряха пред параклиса, издигнат от жителите на Лузитания в центъра на града. Параклисът на Жусто и Сида, дядо им и баба им, ксенобиолозите, които бяха открили начин да потиснат развитието на Десколадата и така бяха спасили човешката колония на Лузитания. Въпреки че бяха синтезирали медикаментите против вируса, самите те бяха умрели — инфекцията в телата им била прекалено напреднала, за да позволява лечение.

Хората ги боготворяха, бяха издигнали този параклис и ги бяха нарекли Ос Венерадос още преди Църквата да ги обяви за блажени. А сега бяха на една стъпка от канонизирането за светци, беше разрешено към тях да се отправят молитви.

За изненада на Куара точно за това я беше довела Ела. Тя коленичи пред параклиса и макар че не бе особено религиозна, Куара последва примера ѝ.

— Дядо, бабо, молете се на Господ за нас. Молете се за душата на брат ни Ещевао. Молете се за всички нас. Молете се на Христос да ни прости.

Куара можеше да се включи с цялото си сърце в тази молитва.

— Закриляйте дъщеря си, нашата майка, пазете я от... от скръбта и гнева и ѝ дайте да разбере, че я обичаме и че... Господ я обича, ако наистина е така... о, моля ви, кажете на Господ да я обича и да не ѝ позволява да направи нещо неразумно.

Куара никога досега не беше чувала някой да се моли по такъв начин. Бе слушала винаги запомнени наизуст молитви или четени от някаква книга. Не такова спонтанно излияние на думи. Но Ос Венерадос не бяха като останалите светци. Тя бяха техните дядо и баба, макар че никога не ги бяха виждали.

— Кажете на Господ, че не искаме повече да продължава така — продължи Ела. — Трябва да намерим изход от всичко това. Да спрем убийствата на човеци от прасенца. Да спрем тази флотилия, която иска да ни унищожи. Да спрем вируса, който заплашва да ни умори. Да премахнем омразата, разделяща семейството ни. Измислете начин да намерим изход, дядо, бабо, а ако няма такъв, накарайте Господ да се смили над нас, защото това не може повече да продължава!

После, след тягостна пауза, и Ела, и Куара си поеха дълбоко дъх:

— Em nome do Pai e do Filho e do Espirito Santo. Amem.

— Amem — прошепна Куара.

Сетне Ела прегърна сестра си и двете заплакаха заедно в мрака.

* * *

Валънтайн остана изненадана да открие, че кметът и епископът са единствените освен нея на спешно свиканото заседание. Какво правеше тя там? Тя нямаше право на глас, не притежаваше никаква власт.

Кметът Ковано Зелжезо изтегли един стол и я покани да седне. Всички мебели в личния кабинет на епископа бяха стилни, но столовете бяха специално проектирани да бъдат неудобни. Седалката бе толкова тясна, че за да може изобщо да се задържи на нея, човек трябваше да прилепи седалището си плътно до облегалката. Самата облегалка пък беше съвършено права, без никакви извивки по гръбначния стълб, и стърчеше толкова високо, че седящият бе принуден да държи главата си постоянно приведена. След известно време върху такъв стол човек неизменно се принуждаваше да се наведе и да опре лакти на коленете си.

Може би това беше целта, помисли си Валънтайн. Столът те караше да се кланяш смирено на Господ.

А може би целта бе още по-дълбока. Столовете бяха проектирани така, че физическото неудобство да те накара да предпочетеш съществуване, което притежава по-малка „телесност“. Накажи плътта, за да възвисиш духа.

— Изглеждате озадачена — отбеляза епископ Перегрино.

— Не разбирам защо само двамата свиквате тази среща. За какво съм ви аз, да водя протокола ли?

— Колко мило държание — измърмори Перегрино. — Ние обаче четохме творбите ви, дъще, и бихме били глупаци, ако не поискаме съвета ви във време на изпитания.

— Ще ви дам какъвто съвет пожелаете, но на ваше място не бих хранила големи надежди.

След тази размяна на реплики кметът Ковано пристъпи към темата на срещата:

— Пред нас стоят много дългосрочни проблеми, но няма да имаме възможност да се занимаем с тях, ако не решим непосредствения. Снощи в дома на Рибейра е имало известен спор...

— Защо трябва най-великите ни умове да са събрани в най-размирното семейство? — промърмори епископът.

— Те не са най-размирното семейство, епископ Перегрино — поправи го Валънтайн. — Просто вътрешните им противоречия намират най-ярка външна изява. Има семейства, които страдат от много по-жестоки дразги, но никой не ги забелязва, защото те нямат толкова голямо значение за колонията.

Епископът кимна важно, но Валънтайн предположи, че не му е приятно да го поправят по такъв несъществен въпрос. Само дето въпросът не беше несъществен. Ако епископът и кметът започнат да си мислят, че семейство Рибейра е по-нестабилно от обичайното, можеше да загубят доверието си в Ела, Миро или Новиня, които бяха изключително важни за оцеляването на Лузитания в настъпващата криза. В това отношение дори най-неразумните, Грего и Куара, можеха да се окажат полезни. Вече бяха загубили Куим, може би най-способният от всички. Щеше да е глупаво да отхвърлят и останалите; и все пак, ако първите мъже на колонията започнат да преценяват грешно семейството като цяло, те щяха да загубят върнатата си преценка и за всичките му членове като индивиди.

— Снощи — продължи кметът Ковано — членовете на семейството са се скарали и доколкото ни е известно, почти никой от тях не желае да говори с другите. Потърсих Новиня и едва преди малко научих, че е помолила за подслон при „Деца на Христовия ум“ и не иска нито да види, нито да говори с когото и да било. Ела ми съобщи, че майка ѝ запечатала всички файлове на лабораторията по ксенобиология, така че цялата работа е замряла. Куара е постоянно с Ела, ако щете, вярвайте. Миро е напуснал границите на селището. Олядо си е у дома и жена му каза, че изключил очите си, което е един вид усамотение за него.

— Явно — намеси се епископ Перегрино — всички приемат много тежко смъртта на отец Ещевао. Трябва да ги посетя и да им помогна.

— Тези прояви на скръб са напълно приемливи — съгласи се Ковано — и аз нямаше да ви повикам сега, ако това беше всичко. Както

казахте, ваше преосвещенство, вие щяхте да се справите с това като техен духовен водач, без да се налага моята намеса.

— Гrego — каза Валънтайн, след като си даде сметка, че неговото име не е било споменато.

— Точно така. След скарването той отишъл в един бар... в няколко бара до края на нощта, за да съобщи на всеки полупиян параноичен малоумник на Лузитания (каквито си имаме предостатъчно), че прасенцата са убили хладнокръвно отец Куим.

— Бог да ни е на помощ — промълви епископ Перегрино.

— В един от баровете станало сбиване — продължи Ковано. — Счупени прозорци, изпотрошени столове, двама пострадали в болница.

— Бунт ли? — попита епископът.

— Не точно. Просто необуздано насилие.

— Значи просто са си изразходвали енергията.

— Надявам се. Изглежда обаче, че сбиването приключило едва на разсъмване. И след пристигането на полиция.

— Полиция ли? — изненада се Валънтайн. — Само един?

— Той оглавява доброволната служба за поддържане на реда. Както и доброволния противопожарен отряд. Двучасови патрули. Събудихме неколцина от доброволците. Бяха нужни двацетима, за да разпръснат вандалите. В отряда са петдесетина мъже, но само по четирима дежурят постоянно. Обикновено прекарват дежурството си в разходки и разказване на вицове. А някои от свободните полицаи са сред участниците в сбиването.

— Искате да кажете, че не може да им се има особено доверие.

— Снощи се държали добре. Дежурните имам предвид.

— Все пак надали могат да потушат истински бунт — настоя Валънтайн.

— Снощи са се справили добре — намеси се епископ Перегрино. — Тази вечер първият шок вече ще е преминал.

— Напротив — възрази Валънтайн. — Тази вечер слухът ще се е разпространил. Всички ще са чули за смъртта на Куим и гневът им ще е още по-голям.

— Може би — съгласи се кметът, — но това, което ме тревожи, е какво ще се случи утре, когато Андрю докара тялото. Отец Ещевао не беше светска личност, той никога не пиеше по кръчмите, но играеше

ролята на един вид духовен символ. Като мъченик ще има много повече хора, искащи да отмъстят за него, от всичките последователи, които е успял да спечели през целия си живот.

— Значи намеквате, че трябва да го погребем тихомълком — обади се Перегрино.

— Не знам. Може би народът се нуждае от голямо погребение, на което да даде воля на скръбта си и да изразходва гнева си.

— Погребението няма никакво значение — възрази Валънтайн. — Проблемът е тази вечер.

— Защо тази вечер? Първият шок от вестта за смъртта на отец Ещевао ще е преминал. Тялото ще пристигне най-рано утре. Какво очаквате тази вечер?

— Тази вечер трябва да се затворят всички кръчми. Не позволявайте да се консумира алкохол. Арестувайте Гrego и го затворете до края на погребението. Обявете вечерен час и мобилизирайте цялата полиция. Да патрулират цяла нощ по четирима, с палки и пистолети.

— Нашите полицаи нямат пистолети.

— Намерете им. Няма нужда да са заредени, просто да имат. Палката е нещо като предизвикателство за спречкване с полицията, защото можеш да избягаш. Пистолетът кара хулиганите да се държат учтиво.

— Това е много крайна мярка — противопостави се епископът. — Вечерен час! Ами нощните смени?

— Отменете всичко освен жизненоважните дейности.

— Извинявайте, Валънтайн — каза кметът Ковано, — но ако реагираме толкова радикално, няма ли да изпуснем нещата от контрол? Може така дори да причиним паниката, която искаме да избегнем.

— Никога не сте се сблъскали с бунт, нали?

— Само със сбиването снощи — призна кметът.

— Милагре е много малък град — добави епископът. — Едва петнайсетина хиляди жители. Нямаме достатъчно хора за истински безредици; те са характерни за големите градове, за пренаселените светове.

— Бунтът като явление не зависи от броя на населението, а от гъстотата му и страховете на хората. Вашите петнайсет хиляди жители са наблъскани в пространство, недостатъчно дори за делови център на

нормален град. Заградени са със стена (доброволно), защото навън живеят същества, които са неприемливо различни и си въобразяват, че управляват целия свят, макар че отвсякъде сте обградени от обширни степи, които могат да се използват от хората, ако прасенцата им разрешат. В града върлува зараза, а сега е изолиран от останалата част от вселената и към него се приближава военна флотилия, изпратена да го завземе и разруши. И според жителите на този град за всичко, за абсолютно всичко са виновни прасенцата. Снощи те научиха, че прасенцата отново убиват хора въпреки тържествената клетва никога повече да не го правят. Нищо чудно, че след като Гrego им е описал в ярки краски цялото предателство на пекениносите (това момче умее да борави с думите, особено с лошите), малкото посетители на бара са реагирани с насилие. Уверявам ви, тази вечер нещата само ще се влошат, ако не вземете мерки.

— Ако предприемем такава репресивна мярка, те ще си помислят, че сме се уплашили — възрази епископ Перегрино.

— Ще помислят, че държите всичко във ваши ръце. Умерените хора ще са ви благодарни. Ще си възвърнете доверието на обществеността.

— Не знам — продължаваше да се колебае Ковано. — Досега никой кмет не е предприемал такова нещо.

— На никого не му се е налагало.

— Хората ще кажат, че използвам и най-малкия повод да въведа еднолична диктатура.

— Възможно е.

— Никога няма да повярват, че е имало опасност от бунт.

— Значи може да не ви изберат на следващите избори. Какво от това?

Перегрино се изсмя с глас:

— Тя мисли като духовник.

— Готов съм да загубя изборите, ако ще е за добро — натърти малко обидено Ковано.

— Но не сте убеден, че ще е за добро — предположи Валънтайн.

— Е, не можете да бъдете сигурна, че точно тази вечер ще избухне бунт.

— Напротив, сигурна съм. Гарантирам ви, че ако не вземете нещата в свои ръце и не предотвратите събирането на неконтролируеми тълпи тази вечер, ще изгубите много повече от следващите избори.

Епископът още се подсмиваше:

— Това не ми звучи като жената, която ни уверяваше, че ще ни даде какъвто поискаме съвет, но да не храним големи надежди.

— Ако мислите, че реакцията ми е пресилена, какво предлагате вие?

— Ще обявя паметна литургия за Куим тази вечер и ще проповядвам мир и спокойствие.

— Това ще доведе в катедралата само хората, които и без това не биха участвали в бунт.

— Вие не разбирате колко важна е вярата за хората на Лузитания.

— А вие не разбирате колко разрушителни могат да бъдат страхът и гневът и колко бързо тълпата забравя религия, култура и човечност.

— Ще мобилизирам всички полицаи — заяви кметът — и половината ще изпатра да патрулират цялата нощ. Няма обаче да затварям кръчмите и да обявявам вечерен час. Искам животът да продължи колкото е възможно по-нормално. Ако въведем някакви радикални ограничения, ще дадем повод за страх и недоволство.

— Така ще затвърдите собствения си авторитет на управляващ — не се съгласи Валънтайн. — Ще вземете мерки, съизмерими с ужасните чувства, които изпитват хората. Така ще разберат, че все пак някой предприема нещо.

— Вие наистина сте много умна жена — намеси се епископ Перегрино — и този съвет е най-добрият за някой голям град, особено на планета с не толкова силна вяра в християнските ценности. Ние обаче сме само едно село и хората ни са богобоязливи. Те не се нуждаят от насилствени мерки. Тази вечер имат нужда само от утешение и насърчение, не от вечерен час, затваряне на заведения, пистолети и патрули.

— Изборът е ваш — примири се Валънтайн. — Както бях обещала, дадох съвет.

— За което ви благодарим. Уверявам ви, че тази вечер ще стоим нащрек — завърши Ковано.

— Благодаря, че се допитахте до мен, но както предполагах, не успях да ви помогна много.

Валънтайн стана от стола, цялото тяло я болеше от невъзможната стойка. Тя бе отказала да се наведе напред. Дори сега, когато епископът ѝ подаде ръка така, че да я целуне, тя не сведе глава. Просто стисна силно десницата му, след това и ръката на кмета. Като на равни. Като на чужди хора.

Излезе изгаряна от гняв. Беше ги предупредила, беше им казала какво да правят. Както повечето управници, които не са се сблъскали с истински кризисни ситуации те не повярваха, че тази нощ ще е различна от всички останали. Хората вярват само в онова, на което са ставали свидетели. След тази нощ кметът Ковано щеше да вярва в ползата от вечерни часове и затваряне на баровете при обществени вълнения. Само че щеше да е късно. Защото вече щяха да броят жертвите.

Колко ли гробове щяха да бъдат изкопани до гроба на Куим? И чии ли тела щяха да бъдат положени в тях?

Макар че Валънтайн бе чужденец тук и познаваше много слабо народа на Лузитания, тя не можеше да стои и да гледа как избухват размирици. Имаше само една надежда. Можеше да разговаря с Гrego. Да опита да го убеди във важността на събитията. Ако той тръгне по баровете тази нощ и започне да призовава за спокойствие, може би бунтът щеше да се размине. Само той можеше да го предотврати. Те го познаваха. Той беше братът на Куим. Неговите гневни слова бяха чули предната нощ. Може би достатъчно хора щяха да се вслушат в думите му, та размириците да бъдат избегнати. Тя трябваше да го намери.

Де да беше тук Ендър... Тя бе само историк; той беше водил мъже в истински битки. Е, всъщност момчета. Беше водил момчета. Все едно, той щеше да знае какво да прави.

„Защо го няма сега? Защо трябва всичко да зависи от мен? Аз не искам насилие и сблъсъци. Никога не съм искала!“

Точно затова бе роден и Ендър, трето дете във време, когато на родителите не се позволяваше да имат повече от две, без да понесат строги законови санкции. Защото Питър беше прекалено жесток, а тя, Валънтайн — прекалено добродушна.

Ендър щеше да убеди кмета и епископа да постъпят разумно. А ако не успее, щеше да знае как да отиде в града и да успокои сам

духовете, да удържи положението.

Макар и да съжаляваше, че Ендър го няма, тя си даде сметка, че дори и той нямаше да е в състояние да се справи със ситуацията тази вечер. Може би дори онова, което бе предложила на кмета, нямаше да помогне. Тя основаваше мнението си за предстоящите събития върху видяното и прочетеното за много различни светове в много различни времена. Недоволството от миналата вечер със сигурност щеше да се разпространи тази нощ. Тя обаче започваше да си дава сметка, че положението можеше да стане по-лошо, отколкото подозираше. Хората на Лузитания бяха живели прекалено дълго с ненаказания страх от този враждебен свят. Всяка друга човешка колония се разрастваше незабавно и превръщаше заселената планета в свой свят в течение на няколко поколения. Човеците на Лузитания все още обитаваха едно малко селце, същински кафез, през чиито решетки ги зяпаха ужасяващи свинеподобни същества. Онова, което криеха тези хора в душите си, не можеше да бъде преценено. То вероятно вече дори не можеше да бъде обуздано. Нито ден повече.

Смъртта на Либо и Пипо в миналото бе голямо нещастие, но те бяха учени, работещи сред прасенцата. Гибелта им беше като самолетна катастрофа или взрив на космически кораб. Ако е загинал само екипажът, обществото не изпитваше особено съжаление — нали затова им се плаща на летците. Едва когато загинат цивилни, катастрофата причинява страх и възмущение. А за жителите на Лузитания Куим бе невинен цивилен.

Не, нещо повече: той бе свят човек, проповядващ смирение и любов сред тези разумни полужверове. Убийството му не беше просто нечовешко и жестоко, то представляваше светотатство.

Хората на Лузитания наистина бяха дълбоко религиозни, както твърдеше епископ Перегрино. Той обаче забравяше начина, по който винаги реагира човекът на всяка обида към боговете му. Перегрино явно не помнеше достатъчно добре историята на християнството, мислеше Валънтайн, а може би просто си въобразяваше, че тези неща са приключили с кръстоносните походи. Ако Църквата наистина бе най-важната институция на Лузитания и ако хората наистина тачеха толкова много свещениците си, как си представяше Перегрино да излекува скръбта им по загубата на един от духовните им водачи с отслужването на литургия? Ако епископът опита да ги убеди, че

смъртта на Куим не е нищо забележително, това само щеше да увеличи гнева им. Той утежняваше проблема, не го разрешаваше.

Валънтайн още търсеше Гrego, когато камбаните забиха. Призоваваха вярващите в храма. Това обаче не беше обичайно време за литургия; хората сигурно вдигаха изненадано глави при този звук и се питаха какво ли означава този звън. И си спомняха — отец Ещевао е мъртъв. Отец Куим е убит от прасенцата. О, да, Перегрино, каква прекрасна идея, да биеш църковните камбани. Това ще помогне на хората да се почувстват, сякаш всичко върви нормално, сякаш всичко е спокойно.

О, Господи, запази ни от „мъдрите“ ни мъже.

* * *

Миро лежеше, свит на кълбо, неподвижен, в корените на Човек. Наоколо минаваха пекениноси, приближаваха се, биеха с пръчки по стволовете на Човек и Рутър и си отиваха. Миро слушаше разговорите и разбираше по-голямата част, макар да не владееше перфектно езика на дърветата-бащи, защото братята бяха толкова възбудени, че не си даваха труда да се крият от него. Все пак той беше Миро. Те му имаха доверие. Затова нямаше нищо лошо да разбере колко ядосани и уплашени се чувстваха.

Дървото-баща на име Уормейкър бе убило човек. И не кой да е човек — той и племето му бяха убили отец Ещевао, най-обичания от човешката раса след самия Говорител на мъртвите. Беше неописуемо. Какво трябваше да направят? Бяха обещали на Говорителя да не воюват повече помежду си, но как иначе да накажат племето на Уормейкър и да покажат на човеците, че пекениносите осъждат жестоката постъпка? Войната бе единственото решение, всички братя от всички племена да нападнат гората на Уормейкър и да отрежат всички дървета там освен онези, за които се знаеше, че са се противопоставили на убийството.

Ами дървото-майка? По това още се спореше: дали просто да избият всички братя и дървета-бащи, съучастници на Уормейкър, или да отрежат и дървото-майка, така че да няма никакъв шанс някое от семената на престъпника да се вкорени. Можеха да оставят Уормейкър

достатъчно дълго, за да види унищожението на племето си, след което да го изгорят — най-жестокият начин за екзекуция и единственият повод, по който пекениносите използваха огън в предела на някоя гора.

Миро слушаше всичко това, искаше да заговори, да възкликне: „Каква полза?“, но знаеше, че пекениносите няма да се разубедят. Бяха прекалено разгневени. Разгневени отчасти от скръб по Куим, но и до голяма степен, защото се срамуваха. Уормейкър бе донесъл позор на всички им заради нарушаването на договора. Човеците никога вече нямаше да се доверяват на пекениносите, освен ако не унищожат престъпника и цялото му племе.

Решението бе взето. На другата сутрин братята щяха да тръгнат към гората на Уормейкър. Щяха да изгубят много дни, докато се съберат, защото в това начинание трябваше да участват всички гори от планетата. Щом се подготвят и обградят отвсякъде гората на Уормейкър, те щяха да я унищожат толкова пълно, че никой да не може да познае, че на това място е имало дървета.

Човеците щяха да видят. Сателитите им щяха да им покажат как пекениносите се разправят с клетвопрестъпниците и коварните убийци. Тогава щяха да възвърнат доверието си в прасенцата. Тогава пекениносите щяха да могат отново да погледнат човеците в очите.

Постепенно Миро осъзна, че те не просто му позволяват да чуе разговорите и решенията им. Правеха го нарочно, за да са сигурни, че ще чуе и разбере какво планират.

„Те очакват да се върна в града. Очакват да обясня на хората на Лузитания как точно пекениносите възнамеряват да накажат убийците на Куим.

Не си ли дават сметка, че аз съм чужд тук? Кой ще ме изслуша — мен, инвалида, чиято реч е толкова бавна и трудна за разбиране? Аз нямам влияние над другите човеци. Та аз едва управлявам собственото си тяло!“

И все пак това бе задължение на Миро. Той се изправи бавно, измъкна се измежду корените на Човек. Щеше да опита. Щеше да отиде при епископ Перегрино и да му разкаже какво възнамеряват пекениносите. Епископът щеше да го разгласи и тогава хората щяха да се почувстват по-добре, знаейки, че хиляди невинни малки пекениноси ще бъдат убити като отмъщение за смъртта на един човек.

„Какво са малките на пекениносите в крайна сметка? Едни червеи, живеещи в тъмната утроба на дървото-майка. На тези хора никога няма да им мине през ума, че между това масово убийство на пекениносови ларви и клането на пеленачета по заповед на цар Ирод след раждането на Христос няма никаква разлика. Те търсят справедливост. Какво е пълното изстребване на едно племе прасенца пред това?“

* * *

Грего стоеше наред обраслия с трева площад.

„Гълпата е възбудена, всеки от тях е свързан с мен чрез крехка, невидима нишка, така че моята воля е и тяхна воля, моята уста говори с техните думи, техните сърца бият в ритъма на моето. Никога не съм се чувствал така — да си част от една такава група, и не просто част, а да си мозъкът ѝ, центърът. Моето тяло включва всички тях, стотици хора, моят гняв е техен гняв, техните ръце са мои ръце, очите им виждат само онова, което им покажа аз.“

Каква музика, ритъмът на призива, отговор, призив, отговор...

— Епископът казва да се молим за правосъдие, но достатъчно ли е това?

— Не!

— Пекениносите казват, че ще унищожат гората, която уби брат ми, но ще им повярваме ли ние?

— Не!

„Те завършват изреченията ми; когато се наложи да замълча, за да си поема дъх, те крещат вместо мен, така че гласът ми никога не спира да звучи, а излиза от гърлата на петстотин мъже и жени. Епископът дойде, изпълнен с желание за смирение и търпимост. Кметът заплашваше с полиция, със затвор. Валънтайн дойде с ледения си глас на разума и ми говори за отговорност. Всички знаят за властта ми, власт, която никога не съм подозирал, че притежавам, власт, която получих едва след като престанах да им се подчинявам и най-сетне излях сърцето си пред целия народ. Истината е власт. Аз престанах да заблуждавам хората и им дарих истина, и ето какво се получи, в какво се превърнахме, щом се обединихме.“

— Ако някой ще наказва свинете за убийството на Куим, това ще сме ние. Човешкият живот трябва да бъде отмъстен с човешки ръце! Те казват, че присъдата за убийците е смърт, но само ние имаме право да назначим палача! Ние трябва да се погрижим присъдата да бъде изпълнена!

— Да! Да!

— Те оставиха брат ми да умре в ужасни мъки! Гледаха как тялото му изгаря отвътре! Сега ние ще изгорим онази гора до последното дърво!

— Да ги изгорим! В огъня! В огъня!

„Виж как палят клечки кибрит, как късат стиски трева и ги запалват. Пожар, който заедно ще възпламеним!“

— Утре ще тръгнем на наказателен поход...

— Още сега! Още сега! Сега!

— Утре. Не може сега, трябва да приготвим вода и храна...

— Сега! Сега! Да ги изгорим!

— Не можем да стигнем там за една нощ, дотам има стотици километри, ще са ни нужни дни...

— Прасенцата са от другата страна на оградата!

— Не те убиха Куим...

— Всичките са убийци!

— Това са тези, които убиха Либо, нали?

— Те убиха Либо и Пипо!

— Всичките са убийци!

— Да ги изгорим още сега!

— Да изгорят всички!

— Лузитания за хората, не за животните! Полудели ли са? Нима искаха да избиват невинни!

— Уормейкър е виновен! Трябва да накажем само гората на Уормейкър!

— Да накажем всички!

— Да убием свинете!

— Да ги изгорим!

— В огъня!

Момент мълчание. Затишие. Възможност.

„Измисли правилните думи. Измисли нещо, за да ги усмириш; ще ги изпуснеш. Те бяха част от моето тяло, бяха част от мен, но сега

ми се изплъзват; една невярна стъпка — и губя контрол, ако изобщо съм имал власт над тях. Какво мога да кажа за тази частица от секундата, за да им върна здравия разум?“

Прекалено дълго колебание. Грегo се двоуми прекалено дълго. Тишината се раздра от един детски глас, глас на момче, недостигнало още зрелост; невинен глас, който можеше да накара горящия гняв в сърцата им да избухне:

— За Куим и Христос!

— Куим и Христос! Куим и Христос!

— Не! — закрещя Грегo. — Чакайте! Не можете да го направите!

Те се втурват напред, повалят го. Той пълзи, някой го настъпва по ръката. Къде е столът, върху който стоеше? Ето го!

„Дръж се здраво, не се оставяй да те смачкат; те ще ме убият, ако не се изправя, трябва да тръгна с тях, да се изправя и да вървя с тях, да тичам с тях, за да не ме смачкат.“

Но те отминаха покрай него с рев, с викове, тропане на крака, тичащи от покрития с трева площад по тревистите улици, с вдигнати малки факли, с викове: „Да ги изгорим!“, „В огъня!“, „Куим и Христос!“, като поток лава, изтичащ от площада към гората, разположена на близкия хълм.

— Боже, който си на небесата, какво правят!

Беше Валънтайн. Грегo коленичи до стола, подпря се на него, а тя стоеше безмълвна и гледаше тълпата, изтичаща от този студен, празен кратер, откъдето бе започнало изригването.

— Грегo, самонадеян глупак такъв, какво направи?

„Аз ли?“

— Искях да ги поведе към Уормейкър. Искях да ги поведе към справедливостта.

— Ти си физик! Не си ли чувал никога за принципа на нестабилността?

— Във физиката на частиците. Във физиката на филотите.

— Във физиката на тълпата, Грегo! Ти никога не си имал власт над тях. Те имаха контрол над теб. И сега, след като нямат повече нужда от теб, ще унищожат гората на най-добрите ни приятели и защитници сред пекениносите. Какво ще правим тогава? Това е началото на война между човеци и пе-кениноси, освен ако те не притежават нечовешко самообладание. И всичко ще е заради нас.

— Уормейкър уби Куим.

— Това е престъпление. Това, на което даде началото ти, Грегю, е терор.

— Не съм го направил!

— Епископ Перегрино те съветваше. Кметът Ковано те предупреждаваше. Аз те молих. А ти го направи въпреки всичко.

— Вие ме предупреждавахте за бунт, не за това...

— Това е бунт, глупако. По-лошо. Това е погром. Клане. Убийство на невинни. Това е първата стъпка по дългия и страшен път на ксеноцида!

— Не можеш да ме обвиняваш за всичко!

Лицето ѝ изглеждаше ужасно на лунната светлина, на светлината от вратите и прозорците на баровете.

— Обвинявам те само за това, което си направил. Ти запали огън в горещ, сух, ветровит ден въпреки всичките ни предупреждения. Обвинявам те и ако ти не се чувстваш отговорен за всички последствия от действията си, тогава наистина не си достоен за човешкото общество и се надявам да загубиш свободата си завинаги.

Тя изчезна. Къде? Какво щеше да прави? Не може да го оставя сам. Преди миг той бе толкова велик, с петстотин сърца, умове и уста, с хиляда ръце и крака, а сега това го нямаше, сякаш огромното му ново тяло беше умряло и от него оставаше само един нищожен призрак, един червей, частица от могъщата плът, която бе притежавал. Никога не се беше чувствал толкова уплашен. Те едва не го бяха убили в бързината си да го изоставят, едва не го смачкаха в тревата.

Въпреки всичко те оставаха негови. Той ги беше създал, беше ги обединил в една тълпа и макар че не разбираха защо са създадени, те все още действаха под влиянието на гнева, към който ги беше подтикнал, и според плана, който им бе внушил. Просто целта им беше лоша — иначе правеха точно онова, което той искаше от тях. Валънтайн бе права. Отговорността беше негова. Онова, което вършеха сега; все едно той ги предвождаше.

И така, какво можеше да стори?

Да ги спре. Отново да ги овладее. Да застане пред тях и да ги моли да спрат. Те нямаха намерение да тръгват на дълъг поход, за да изгорят обезумялото дърво-баща Уормейкър; щяха да избият пекениносите, които той познаваше, макар и да не ги харесваше

твърде. Трябваше да ги спре, иначе кръвта им щеше да полепне по ръцете му и никога нямаше да може да я измие, петно, което щеше да остане върху него завинаги.

Затова той се втурна по калните следи от обувките им, през смачканата трева. Тича, докато го заболя далакът, през мястото, където се бяха забавили, докато разрушат оградата (Защо го няма молекулно-деструктуриращото поле? Защо не го е включил някой?), към мястото, където вече се издигаха пламъци.

— Спрете! Изгасете огъня!

— Да ги изгорим!

— За Куим и Христос!

— Мрете, свине!

— Ето един, измъква се!

— Убий го!

— Изгори го!

— Дърветата не са достатъчно сухи, огънят не хваща!

— А, хваща, хваща!

— Отсечете това дърво!

— Ето още един!

— Гледайте, малките негодници нападат!

— Посечете ги!

— Дай тази коса, ако няма да я ползваш!

— Срежи това прасе!

— За Куим и Христос!

Докато Гrego тича към тях, струйка кръв оплисква лицето му.

„Този познавах ли го? Познавах ли гласа на този пекенинос, преди да изкрещи в предсмъртна агония? Не мога вече да го върна, те го посякоха. Нея. Посякоха нея. Една съпруга. Една недокосната съпруга. Значи трябва да сме близо до центъра на гората, а този исполин трябва да е дървото-майка.“

— Ето това се казва дърво-убиец!

Около поляната на огромното дърво по-малките му събратя изведнъж започнаха да оредяват, да рухват с пречупени дънери. За миг Гrego си помисли, че хората ги секат, но после си даде сметка, че около тях нямаше никой. Те се пречупваха сами, хвърляха се по собствена воля, за да смачкат убийците под стволовете и клоните си в опит да спасят дървото-майка.

Чуха се стенания, двайсетина мъже бяха затиснати. Когато всички дървета, които можеха, нападаха, дървото-майка остана отново незащитено — стволът му се движеше странно, сякаш извършваше перисталтични движения, сякаш поглъщаше нещо.

— Оставете го! — изкрещя Грего. — Това е дървото-майка! То е невинно!

Викове му обаче бяха удавени сред писъците на ранените и затиснатите и от крясъците на ужас на онези, които осъзнаваха вече, че гората може да нанесе ответен удар, че това е истинска война.

— Изгорете го! Изгорете го!

Крясъкът на десетки гърла бе достатъчно силен, за да заглуши писъците на умиращите. Листата и клоните на падналите дървета бяха натрупани около дървото-майка и запалени; те пламнаха бързо. Неколцина души осъзнаха, че огънят, който ще изгори дървото-майка, ще изпече и хората, затиснати под падналите стволове, и опитаха да им се притекат на помощ. Повечето обаче бяха възбудени от успеха си. За тях дървото-майка беше Уормейкър, убиецът, олицетворение на всичко чуждо в този свят; на врага, който ги държеше зад оградата; на земевладелеца, който ги ограничаваше на това нищожно парче земя върху тази огромна планета. Дървото-майка изразяваше всички ограничения и забрани, всички странности и опасности, и те го бяха победили.

Грего се отдръпна — от писъците на затиснатите мъже, от воя на онези, до които огънят вече бе стигнал, от победоносните възгласи на извършителите на това масово убийство.

— За Куим и Христос! За Куим и Христос!

Той едва не побягна, неспособен да понесе онова, което виждаше, помирисваше, чуваше: яркооранжевите пламъци, вонята на изгоряла плът, пращането на горящи клони.

Но остана. Проправи си път между онези, които се хвърляха сред пламъците в опит да измъкнат живите изпод падналите стволове. Огънят го опърли, дрехите му пламнаха почти веднага, но болката от изгарянето не беше нищо; тя бе едва ли не пречистваща, защото точно такава наказание заслужаваше той. Трябваше да умре точно тук. Можеше да се хвърли още по-навътре сред пламъците и да не излезе, докато не се пречисти напълно от престъплението си, докато от него не остане нищо освен пепел и кости. Под дърветата обаче имаше още

живи хора, които трябваше да бъдат спасени. Освен това сред огъня изникна някой, който му помогна да вдигне клона, затиснал едно момче; как можеше да сложи край на живота си, когато участваше в толкова велико дело като спасяването на дете!

— За Куим, за Христос! — изстена момчето и изпълзя настрани от пламъците.

Ето го, момчето, което се бе провикнало в тишината и беше повело тълпата.

„Ти си виновен — помисли си Грего. — Ти ми ги отне.“ Момчето го позна.

— Грего! — извика и се хвърли към него; прегърна краката му и притисна глава о хълбока му. — Чичо Грего!

Беше най-големият син на Олядо, Нимбо.

— Ние ги наказахме! — изкрещя Нимбо. — Заради чичо Куим!

Пламъците продължаваха да пращят. Грего вдигна момчето и го понесе, олюлявайки се, далеч от изгарящия огън. Всички мъже се оттегляха в тази посока, гонени от разпалваните от вятъра пламъци. Повечето бяха като Грего, изтощени, уплашени, с изгаряния, помагачи на някого другиго.

Някои обаче, може би повечето, все още бяха незасегнати, освен от вътрешния огън, запален в тях от Грего и Нимбо на площада.

— Изгорете всички!

Възгласите се чуваха тук-там от отделни групички като малки водовъртежи в голяма река. Сега вече носеха факли от клоните на запаленото сърце на гората.

— За Куим и Христос! За Либо и Пипо! Да не остане ни едно дърво! Нито едно!

Грего се олюля.

— Остави ме — каза Нимбо. Грего продължи напред.

— Мога да вървя сам.

Грего обаче приемаше прекалено сериозно призванието си. Не можеше да спре, не можеше да остави момчето да върви само, не можеше да го чака, не можеше да го зареже. Не можеш да изоставиш сина на брат си в горящата гора. Затова той продължи да го носи и след известно време, изтощен, с изтръпнали ръце и крака, с нетърпима болка от изгарянията в рамото, той излезе на празното затревено

пространство пред старата порта, където се срещаха пътеките от гората и от ксе-нобиологичната лаборатория.

Тълпата се беше събрала там, много от хората държаха факли, но по някаква причина всички стояха на разстояние от двете самотни дървета: Рутър и Човек. Грег си проправи път сред тълпата, без да пуска Нимбо; сърцето му биеше лудо, той чувстваше страх, но и плаха надежда — знаеше защо са спрели мъжете с факлите. И когато стигна края на тълпата, той видя, че е бил прав.

Около тези две последни дървета-бащи се бяха събрали може би двеста пекениноси — братя и съпруги, малки и окаяни, но въпреки това с решителен вид. Те бяха готови да се бият до смърт тук, само и само да не позволят изгарянето на тези две дървета — те обаче щяха да бъдат изгорени, ако тълпата реши, защото нямаше начин прасенца да спрат тези мъже, решени да убиват.

Между прасенцата и мъжете обаче стоеше Миро, като великан в сравнение с пекениносите. Не беше въоръжен, стоеше с разперени ръце, сякаш да защити пекениносите, а може би да ги задържи. И със своя неразбираем, измъчен глас предизвикваше тълпата:

— Убийте първо мен! Нали обичате да убивате! Убийте първо мен! Също както те убиха Куим! Мен убийте!

— Не искаме теб! — каза един от мъжете с факлите. — Тези дървета обаче ще умрат. И всички тези прасенца, ако не проявят достатъчно разум да избягат.

— Първо мен. Това са мои братя! Убийте първо мен!

Говореше високо и бавно, за да могат да разберат заваляните му думи. Тълпата все още пазеше част от злобата си, поне някои от мъжете. Имаше обаче много други, на които вече им бе омръзнало, някои дори се срамуваха, разбираха какво ужасно нещо са извършили тази нощ, когато са се поддали на волята на тълпата. Грег все още я чувстваше, тази връзка с другите, и знаеше, че могат да постъпят и по двата начина — онези, у които все още гореше гняв, можеха да запалят един последен пожар; а ония, които бяха охладнели, у които вече говореше срамът, можеха да им попречат.

Грег имаше последна възможност да изкупи вината си, поне частично. И затова излезе напред, все още с Нимбо в ръце.

— Мен също — изрече. — Убийте и мен, преди да вдигнете ръка срещу братята и тези две дървета!

— Махни се от пътя ни, Грегю. Заедно със сакатия!

— По какво се различавате вие от Уормейкър, ако убиете тези дребосъчета?

Грегю застана до Миро.

— Махнете се от пътя! Ще изгорим и последните, за да приключим.

Гласът на мъжа от тълпата вече не звучеше толкова уверено.

— Зад себе си оставихте пожар и прекалено много трупове — продължи Грегю, — на човеци и на пекениноси!

Гласът му беше прегракнал от вдишания дим, но все още се чуваше достатъчно добре.

— Гората, която уби Куим, е много далеч оттук и Уормейкър все още стои непоклатим. Тази вечер ние не намерихме справедливост. Ние извършихме убийства, клане.

— Свинете са си свине!

— Дали? Ще ви хареса ли, ако подходим и към вас по същия начин?

Грегю се приближи до един от мъжете с изтощен вид и се обърна към него, сочейки предводителя на тълпата:

— Ти! Ще ти хареса ли да те накажат за извършеното от него?

— Не — промърмори човекът.

— Ако той е убил някого, смяташ ли, че друг има правото да дойде в дома ти и да убие съпругата и децата ти, за да му отмъсти?

Сега отговориха няколко гласа:

— Не!

— Защо не? Човеците са си човеци, нали?

— Не съм убивал никакви деца! — заоправдава се предводителят на тълпата.

Вече не говореше в множествено число. Отговаряше за себе си. Връзките в тълпата се разхлабваха, късаха се.

— Ние изгорихме дървото-майка — каза Грегю.

Зад гърба му се чува вопли, няколко по-силни гласа заквичаха жално. Братята и съпругите оплакваха дървото-майка.

— Онова гигантско дърво в средата на гората — в него бяха всичките им деца. Всичките. Тази гора не ни е сторила нищо лошо, а ние дойдохме и избихме децата й.

Миро излезе напред, постави ръка на рамото на Гrego. Опираше ли се на него? Или го подкрепяше?

— Разотивайте се — изрече твърдо.

— Може би трябва да опитаме да изгасим огъня — предложи Гrego.

Цялата гора бе в пламъци.

— Разотивайте се — повтори Миро. — Прибирайте се в ограждението.

— Кой си ти, че да ни нареждаш какво да правим? — извика някой.

— Стойте в ограждението. Някой идва на помощ на пекениносите.

— Кой? Полицията ли?

Няколко души се засмяха кисело — сред тях имаше и доста полицаи.

— Ето ги — обяви Миро.

Чу се бърмчене, отначало тихо, почти неразлично сред шума на пращания огън, но бързо се усили, докато пред тях не се появи пет флаера, плъзгащи се над тревата. Те се завъртяха около тълпата, някои — като тъмни силуети на фона на пламъците, други — озарени от проблясъците на огъня. Накрая спряха и кацнаха сред високата трева. Едва тогава хората успяха да различат черните силуети върху тях, по шест пътници на всяка летяща платформа. Това, което бяха взели за блестящи метални механизми, не бяха никакви машини, а живи същества, не толкова едри, колкото хората, но и не толкова дребни като пекениносите, с големи глави и фацетни очи. Те не правеха никакви заплашителни жестове, просто се строиха пред летателните си апарати; нямаше обаче нужда от жестове. Самият им външен вид бе достатъчен да възкреси древните кошмари.

— Прости ни, Господи! — чува се вопли.

— Вървете си у дома — каза Миро. — Стойте в ограждението.

— Какво е това? — прозвуча детският глас на Нимбо.

Отговорите заваляха панически:

— Дяволите!

— Ангели на разрушението!

— Смърт!

И накрая — истината, от устата на Грего, защото той знаеше какво би трябвало да бъдат, макар че не можеше да повярва:

— Бъгери. Бъгери на Лузитания...

Никой не побягна. Тръгнаха бавно, оглеждайки се внимателно, промъквайки се покрай тези странни нови създания, за чието съществуване никой не беше подозирал, за чиято мощ можеха само да гадаят или да си спомнят от стари видеофилми, които бяха гледали като деца. Бъгерите, които едва не бяха унищожили цялото човечество, докато не бяха изтребени от Ендър Ксеноцида. В книгата „Царицата на кошера“ се говореше, че всъщност били красиви и не заслужавали да измрат, но сега, като гледаха черните блестящи хитинови обвивки, хилядите зеници на проблясващите зелени очи, хората чувстваха не възхита от хубостта им, а ужас. И след като се прибраха вкъщи, вече знаеха, че не свинеподобните дребосъци, а тези същества ги дебнеха навън. В затвор ли бяха живели до този момент? Имаха чувството, че са попаднали в някой от кръговете на ада.

Накрая останаха само Миро, Грего и Нимбо. Около тях прасенцата също наблюдаваха със страхопочитание — но не с ужас, защото за разлика от хората те не сънуваха кошмари с чудовищни насекоми. Освен това бъгерите бяха дошли като спасители и защитници. Пекениносите изпитваха не толкова интерес към тези чужденци, а скръб по загубеното.

— Човек помолил Царицата на кошера да им помогне, но тя казала, че не може да убива хора — обясни Миро. — След това Джейн видяла огъня от сателитите и казала на Андрю Уигин. Той говорил с Царицата на кошера и ѝ обяснил какво да прави. Така че да не се налага да убива никого.

— Няма ли да ни убият? — попита Нимбо.

Грего осъзна, че през последните няколко минути момчето е очаквало смъртта. Изведнъж си даде сметка, че той е изпитвал същото — че едва сега, след обяснението на Миро, се е успокоил, че не са дошли да ги накажат за извършеното тази нощ.

Грего коленичи бавно и остави момчето на земята. Ръцете му вече едва го слушаха, а болката в рамото му беше непоносима. Той заплака. Ала не от болка.

Бъгерите пристъпиха към действие. Повечето останаха на земята, като тичешком заеха позиции около града. Няколко се качиха

на флаерите си и полетяха над горящата гора, пръскайки огъня с нещо, което постепенно го загаси.

* * *

Епископ Перегрино стоеше върху ниските основи, издигнати едва тази сутрин. Жителите на Милагре, до последния човек, седяха на тревата. Той използваше малък високоговорител, така че никой да не пропусне думите му. Вероятно обаче от това нямаше нужда — всички мълчаха, дори бебетата, усетили сякаш скръбта на възрастните.

Зад епископа беше гората, овъглена, но не напълно безжизнена — някои от дърветата още бяха зелени.

Пред него лежаха покритите с одеяла трупове, всеки до гроба си. Най-близо бе тялото на Куим — отец Ещевао. Останалите бяха на загиналите преди две нощи под падащите дървета и в огъня.

— Тези гробове ще бъдат подът на църквата, така че, когато влизаме, да стъпваме над телата на мъртвите. Телата на онези, които докараха смърт и скръб на нашите братя, пекениносите. Над всички — тялото на отец Ещевао, който загина, за да занесе словото на Исус Христос в гората на еретиците. Той умря като мъченик. Останалите умряха като убийци, с окървавени ръце.

Говоря откровено, така че Говорителя от името на мъртвите да не може да добави нищо, след като млъкна. Говоря откровено, както Мойсей — пред децата на Израил, след като се преклониха пред златния телец и отхвърлиха връзката си с Господ. Малцина са онези сред нас, които нямат никаква вина за това престъпление. Отец Ещевао, който умря чист и въпреки това името му бе повтаряно от убийците. Говорителя от името на мъртвите и онези, които пътуваха с него, за да докарат вкъщи тялото на свещеника мъченик. И Валънтайн, сестрата на Говорителя, която предупреди мен и кмета за опасността. Валънтайн познава историята, познава човешката природа, но ние с кмета си въобразявахме, че познаваме вас и че вие сте над историята. Уви, вие сте грешни като всички други човеци, и аз с вас. Вината лежи върху всеки от нас, който можеше да предотврати това, а не го стори! Върху жените, които не опитаха да задържат съпрузите си у дома. Върху мъжете, които гледаха, но не казаха нищо. И върху всички,

които държаха факли и избиваха братя християни за престъпление, извършено от техни далечни братовчеди на другия край на континента.

Законът предвижда въздаване само на част от правосъдието. Жерао Грегорио Рибейра фон Хесе е в затвора, но за друго престъпление — за това, че не оправда доверието и издаде тайни, които не биваше да казва. Той не е арестуван за клането на пекениносите, защото неговата вина не е по-голяма от вината на всички вас, които го последвахте. Разбирате ли ме? Вината е на всички нас и всички трябва да се нокаем заедно, да изтърпим наказанието си заедно и да се молим на Господ да ни прости това ужасно злодеяние, което извършихме с името му на уста!

Аз стоя в основите на една нова църква, която ще бъде кръстена на името на отец Ещевао, апостола на пекениносите. Камъните, използвани за основите, са откъртени от стените на нашата катедрала — на тяхно място сега има дупки, през които вятърът ще ни духа и дъждът ще ни вали, докато се молим. И така ще остане катедралата, пробита и наранена, докато новата църква не бъде завършена.

Как ще я завършим ли? Сега ще си отидете по домовете, всички, и ще пробиеете стените на собствените си къщи, ще вземете камъните и ще ги донесете. И ще оставите стените си пробити, докато църквата не се построи.

След това ще пробием стените на всяка фабрика, на всяка постройка в колонията си, докато не остане ни една сграда без следи от греха ни. И всички тези рани ще останат отворени, докато не издигнем тук стени, достатъчно високи, за да им сложим покрив, чиито греди и летви ще бъдат взети от обгорените дървета, които паднаха сами в гората, опитвайки да защитят народа си от ръцете на убийците.

И след това ще се съберем, всички, в тази църква, ще влезем на колене, един по един, докато и последният не пропълзи върху гробовете на мъртвите, загинали под стволовете на онези прастари братя, които живяха като дървета в третия живот, даден им от милостивия ни Бог, докато ние не им го отнехме. Тогава всички ще молим за прошка. Ще молим блажения отец Ещевао да се застъпи за нас. Ще молим Христос за прошка, за да не горят душите ни вечно в ада. Ще молим Господ да ни очисти от греха.

Едва тогава ще поправим пробитите си стени и ще възстановим домовете си. Това е нашето покаяние, деца мои. Да се молим то да е

достатъчно.

* * *

В средата на едно празно място, покрито с пепел, Ендър, Валънтайн, Миро, Ела, Куара, Уанда и Олядо наблюдаваха как най-уважаваната сред съпругите бива „засадена“, за да израсне като ново дърво-майка от тялото на втория си живот. Докато тя умираше, останалите съпруги започнаха да вадят телата на мъртвите малки майки и ларви от дънера на старото дърво-майка и да ги трупат на купчина върху кървящото ѝ тяло. След часове фиданката ѝ щеше да се издигне сред труповете им към светлината.

Подхранена от тора им, тя щеше да расте бързо, докато достигне достатъчна височина и дебелина, та в ствола ѝ да се образува хралупа. Ако това стане достатъчно скоро, останалите живи ларви, сврели се сега в дупката на мъртвото дърво-майка, щяха да бъдат преместени в нейната утроба. Ако сред оцелелите ларви имаше малки майки, те щяха да бъдат занесени до оцелелите дървета-бащи, Човек и Рутър, за съшава-не. Ако в телата им се заченат нови ларви, гората, познала най-доброто и най-лошото от човеците, щеше да оцелее.

Ако не — ако всички ларви се окажеха мъжки или ако всички женски бяха ялови, което бе напълно възможно, или ако всички бяха прекалено увредени от огъня или загинеха от глад, преди новото дърво-майка да е готово да ги приеме, — тогава гората щеше да умре с тези братя и съпруги, а Човек и Рутър щяха да живеят още около хилядолетие като дървета-бащи без племе. Може би някое от околните племена щеше да ги почете и да носи малки майки при тях. Може би. Ала те нямаше да бъдат бащи на племето си, заобиколени от собствените си синове. Щяха да останат самотни дървета без собствена гора, единствени паметници на делото, за което бяха живели: побратимяването на човеци и пекениноси.

Колкото до гнева срещу дървото Уормейкър, той беше отминал. Дърветата-бащи из цяла Лузитания стигнаха до единодушното мнение, че каквото и морален дълг да са имали след смъртта на отец Ещевао, той е бил платен с клането на гората на Рутър и Човек. Наистина, Уормейкър бе спечелил много привърженици на сектата си — защото

не бяха ли доказали сами човеците, че не са достойни за словото господне?

Пекениносите са тези — твърдеше Уормейкър — избраници за носители на Светия Дух, докато човеците не носят нито частица от Господ. Няма нужда да убиваме повече от тях. Достатъчно е да чакаме, Светият Дух ще ги изтреби до крак. Междувременно Господ ни изпрати Царицата на кошера, която ще ни построи кораби. Ще вземем Светия Дух с нас, за да раздаде справедливост във всички светове, които посетим. Ние ще сме ангелът на разрушението. Ние ще сме Исус Навин и израелитите, прочистили Ханаан, за да направят път за избраните от Господ.

Много прасенца му вярваха сега. Уормейкър вече не им звучеше налудничаво; те бяха станали свидетели на апокалипсиса — пламъците в невинната гора. За много пекениноси от човеците нямаше какво да се учи. Господ вече нямаше нужда от тях.

Тук обаче, на тази поляна, нагазили до глезени в пепел, братята и съпругите, грижещи се за новото дърво-майка, не вярваха в твърденията на Уормейкър. Те, които познаваха най-добре човеците, дори бяха поканили техни представители да присъстват и помагат в опита им за възкресяване на гората.

— Защото — каза Плантър, който сега бе говорител на оцелелите братя, — ние знаем, че не всички хора са еднакви, както не всички пекениноси са едни и същи. Христос живее в някои от нас, но в други — не. Не всички ние сме като гората на Уормейкър и не всички вие сте убийци.

И така Плантър бе този, който се хвана за ръцете на Миро и Валънтайн, когато на сутринта младото дърво-майка успя да отвори тясна цепнатина в тънкия си ствол и съпругите нежно прехвърлиха немоцните и измършавели тела на оцелелите ларви в новия им дом. Рано беше да се каже, но имаше надежда: новото дърво-майка се беше подготвило само за ден и половина, а оцелелите ларви бяха повече от трийсет. До десетина от тях можеше да са плодовити женски и дори само една четвърт да достигнат зрелост, гората можеше да се раззелени отново.

Плантър трепереше.

— Братята никога не са виждали такова нещо — обясни той, — никога не се е случвало в историята на този свят.

Неколцина от братята бяха коленичили и се кръстеха. Това накара Валънтайн да се сети за нещо, казано ѝ от Куара. Тя се приближи до Миро и прошепна:

— Ела също се е молила на Господ.

— Ела ли?

— Преди пожара. Куара е била с нея при параклиса на Ос Венерадос. Молила Господ да ни покаже начин да решим проблемите си.

— За това се молим всички.

Валънтайн се замисли за събитията след молитвата на Ела.

— Предполагам, че е доста разочарована от отговора на Господ.

— Хората често се разочароват.

— Това обаче — толкова бързото отваряне на дървото-майка, може би е началото на отговора.

Миро я изгледа озадачено:

— Ти вярваща ли си?

— Да речем, че съм „подозираща“. Подозирам, че може да има някой, когото да го е грижа какво става с нас. Това е малко по-добре, отколкото само да ти се иска. И една стъпка преди истинската вяра.

Миро се усмихна леко, но Валънтайн не можеше да определи дали защото му е приятно, или защото му е смешно.

— И така, какво ще е следващото, което Господ ще каже в отговор на молитвата на Ела?

— Да изчакаме и ще видим — отвърна Валънтайн. — Ние планираме само собствените си дела. Остава ни да разгадаем най-съкровениите тайни на света.

— Е, това може би ще ни заведе право при Господ. В този момент се появи и Уанда — като ксенолог тя също участваше в бдението и макар че сега не беше на смяна, новината за отварянето на ствола на дървото-майка ѝ бе предадена веднага. Идването ѝ обикновено означаваше бързо оттегляне на Миро. Но не и този път. Валънтайн се зарадва да отбележи, че Миро нито спря безжизнен поглед върху бившата си любима, нито се мъчеше да я отбягва, просто приемаше присъствието ѝ. Без съмнение това бе само привидно нормално поведение, но Валънтайн знаеше от опит, че нормалното поведение е винаги привидно, хората се държат според ролите, които се очаква да играят. Миро просто бе достигнал такъв етап, в който

можеше да влезе в някаква нормална роля в отношенията си с Уанда, независимо колко различни бяха истинските му чувства. А може би все пак не бяха толкова различни. Тя бе два пъти по-възрастна от него. Нямаше нищо общо с момичето, което беше обичал.

Не бяха имали интимна връзка. Валънтайн се беше зарадвала да го чуе от устата на Миро, макар че той ѝ го съобщи с горчиво съжаление. Отдавна беше забелязала, че в общности като на Лузитания, в които непорочността и верността са ценени добродетели, юношите, успяващи да овладеят младежките си страсти, израстват като най-съвестни и културни членове на обществото. Онези, които бяха с прекалено слаба воля или пък презираха обществените норми, обикновено се превръщаха или в овце, или във вълци — или в безволеви членове на стадото, или в хищници, взимащи всичко, което поискат, без да дават нищо.

При първата си среща с Миро тя се бе опасявала, че е попаднала на самосъжалеващ се слабак или на затворен в себе си хищник. Не беше нито едното, нито другото. Сега той може би съжеляваше за въздържанието си на млади години (закономерно бе да му се иска да се е любил с Уанда, когато все още е бил здрав и двамата са били на една възраст), но Валънтайн не съжеляваше. Оказваше се, че Миро има и вътрешна сила, и чувство за отговорност. За Валънтайн бе съвсем нормално Миро да спре сам тълпата в онзи съдбовен момент, спасил Рутър и Човек.

Толкова нормално бе сега Миро и Уанда да се правят на двама души, погълнати от работата си. Вътрешна сила и уважение към другите. Това бяха хората, на които се крепеше обществото, водачите. За разлика от овцете и вълците, които се водят само по вътрешните си страсти и желания. На тях са им чужди приличието, саможертвата, уважението... и цивилизоваността. В човешката история наистина има цивилизовани отношения, мислеше си Валънтайн, но само благодарение на такива хора, на пастирите.

* * *

Новиня го посрещна на вратата на училището. Опираше се на ръката на доня Кристау, четвъртата игуменка на „Деца на Христовия

ум“ от пристигането на Ендър на Лузитания.

— Нямам какво да говоря с теб — каза Новиня. — Все още сме женени по документи, но това е всичко.

— Аз не съм убил сина ти.

— Но и не го спаси.

— Обичам те.

— Доколкото си способен на любов, и то само в свободното си време, когато не помагаш на някого друго. Мислиш се за някакъв ангел-хранител, отговорен за цялата вселена. Аз те помолих само да поемеш отговорност за семейството ми. Много добре ти се удава да обичаш милиарди хора, но не толкова успешно, ако са десетина; любовта ти към един човек пък е пълен провал.

Това беше строга присъда и той знаеше, че е справедлива, но предпочете да не спори.

— Моля те, върни се у дома. Ти ме обичаш и имаш нужда от мен не по-малко, отколкото аз от теб.

— Това е моят дом сега. Вече не се нуждая нито от теб, нито от когото и да било друго. И ако си дошъл само за това, губим си времето.

— Не, не е само за това. Тя зачака.

— Става дума за документацията на лабораторията. Запечатала си всичко. Трябва да намерим лек против Десколадата, преди да ни умори всичките.

Тя се усмихна злобно:

— Защо ме занимаваш с това? Джейн може да проникне и без паролата ми, нали?

— Не е опитвала.

— Без съмнение — за да пощади самолюбието ми, но е способна на това, нали?

— Вероятно.

— Да го направи тогава. Тя е всичко, от което имаш нужда сега. Ти никога не си се нуждаел от мен, при положение че имаш нея.

— Аз опитах да бъда добър съпруг. Никога не съм обещавал да те закрилям или нещо такова, но го правех винаги когато беше възможно.

— Ако го беше правил, моят Ещевао щеше да е жив.

Тя му обърна гръб и дона Кристау я поведе към вътрешността на сградата. Ендър я изпрати с поглед. Сетне бавно пое обратно. Не знаеше къде отива, а само — че трябва да стигне дотам.

— Съжалявам — прошепна тихо Джейн. — Да.

— Когато умра, Новиня може би ще се върне при теб.

— Няма да умреш, ако мога да го предотвратя.

— Не можеш. Ще изключат всички ансибали след два месеца.

— Млъквай.

— Казвам само истината.

— Млъквай и ме остави да помисля.

— Какво, сега ли смяташ да ме спасиш? Напоследък не се справяш много добре със спасителните операции.

Той замълча и тя не му проговори до края на деня. Ендър излезе от границите на града, но не се качи в гората. Прекара следобеда сред полята, сам под парещото слънце.

От време на време се замисляше, опитваше да намери разрешение на проблемите, надвиснали над тях: приближаващата флотилия, изключването на ансибалите, постоянните опити на Десколадата да унищожи човешката раса на Лузитания, плана на Уормейкър за разпространение на вируса в галактиката и мрачното положение в града под постоянната стража на бъргерите и при акцията за самопокайване чрез разрушаване на всички стени в селището.

Понякога умът му бе напълно свободен от мисли и той стоеше, седеше или лежеше сред тревата, неспособен дори да заплаче, представяйки си лицето ѝ, устните ѝ, произнасящи безмълвно името му или отправящи мълчаливо молитви към него; знаеше обаче, че дори да извика, дори гласът му да стигне до нея, тя няма да му отговори. Новиня.

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА

СВОБОДНА ВОЛЯ

— Сред нас има такива, които смятат, че хората трябва да бъдат накарани да спрат опитите с Десколадата. Десколадата е сърцето на нашия жизнен цикъл. Страхуваме се, че ще намерят начин да унищожат вируса на цялата планета и ще причинят изчезването на вида ни в рамките на едно поколение.

— Ако успеете да спрете изследванията им, те със сигурност ще измрат за няколко години.

— Толкова ли е опасна Десколадата? Защо не продължат да потискат развитието ѝ в телата си както досега?

— Защото Десколадата не мутира случайно според естествените закони, а се адаптира като разумно същество, за да ни унищожи.

— Вас ли?

— Ние се борим с Десколадата през цялото време. Не в лаборатории като хората, а вътре в нас. Преди да снеса яйца, аз подготвям зародишите за синтеза на всички антители, които ще са им необходими през целия им живот. Когато Десколадата се измени, работниците започват да умират. Тогава един орган близо до яйчниците ми синтезира нови антители и аз снасялг яйца за нови работници, които не се поразяват от новия щам.

— Значи и вие опитвате да го унищожите.

— Не. Нашият процес е напълно несъзнателен. Той се извършва в тялото на Парицата на кошера без намеса на съзнанието. Ние не можем да отидем по-далеч от справянето с непосредствената заплаха. Нашият имунен орган е много по-ефективен и лесно адаптиращ се от която и да било тъкан в човешкото тяло, но в крайна сметка ние ще споделим съдбата на хората, ако Десколадата не бъде унищожена. Във вселената няма друга царица-лгайка, която да продължи вида ни. Ние сме последната.

— Вашият случай е дори по-безнадежден от техния.

— И ние сме по-безпомощни да се справим. Ние нямаме никаква биологична наука освен правилата за съвкупление. Нашите естествени защиты са толкова ефективни, че никога не сме били изправени пред нуждата да познаваме живота и да го управлявали.

— Така ли стоят нещата в такъв случай? Или ние, или вие и хората. Ако Десколадата продължи да съществува, ще ви унищожи. Ако изчезне, изчезваме ние.

— Това е ваш свят. Десколадата е във вашите тела. Ако дойде време да се избира между вас и нас, вие ще бъдете предпочетени.

— Ти говориш само от свое име, приятелко. Какво ще направят обаче хората?

— Ако имат сили да унищожат Десколадата, като по същия начин унищожат и вас, ние ще им забраним да го извършат.

— Да им забраните? Кога хората са се подчинявали на някого?

— Ние никога не забраняваме, ако нямаме сили да предотвратим.

— О.

— Това е вашият свят. Ендър го знае. А ако хората някога го забравят, ние ще им напомним.

— Имам и друг въпрос.

— Питай.

— Какво ще кажеш за тези като Уормейкър, които искат да разпространят Десколадата из цялата вселена? И на тях ли ще илг забраните?

— Те не бива да пренасят Десколадата на светове, на които вече има многоклетъчни форми на живот.

— Да, ама те точно това смятат да правят.

— Не бива.

— Вие обаче строите космически кораби за нас. Щом те получат такъв кораб, ще могат да отидат където си поискат.

— Не бива.

— Значи ще им забраните, така ли?

— Ние никога не забраняваме, когато нямаме власт да предотвратим.

— Защо тогава строите тези кораби?

— Човешката флотилия идва, с оръжие, което може да унищожи тази планета. Ендър е сигурен, че ще го използват. Трябва ли да се съюзим с тях и да оставим цялото ви генетично наследство тук, на тази

единствена планета, така че да бъде заличено от лицето на вселената от това оръжие?

— Значи строите кораби за нас с пълното съзнание, че някои могат да ги използват за разрушителни цели?

— Какво ще правите с корабите, е ваша отговорност. Ако постъпите като врагове на живота, животът ще стане ваш враг. Ние строим кораби за целия ви вид. Като ги получите, вие, като вид, ще решите дали да ги изстреляте.

— Има голяма вероятност дотогава привържениците на Уормейкър да имат мнозинство. Тогава те ще взимат всички решения.

— Добре де, трябва ли ние да решим съдбата ви и да сметнем, че хората с пълно право искат да ви унищожат? Може би Уормейкър е прав. Може би хората са онези, които заслужават да бъдат унищожени. Кой сме ние, че да съдим кой е прав? Те имат деформиращото молекулно устройство. Вие разполагате с Десколадата. Всеки има достатъчно мощ да унищожи другия, всеки вид е способен да извърши такова чудовищно престъпление и въпреки това във всеки вид има много индивиди, които никога няма да причинят съзнателно такова зло и които заслужават да живеят. Ние няма да избираме. Просто ще построим космическите кораби и ще оставим вас и хората да решите сами съдбата си.

— Можете да ни помогнете. Можете да не давате космическите кораби в ръцете на привържениците на Уормейкър и да преговаряте само с нас.

— Тогава вътрешновидовата ви война ще бъде наистина жестока. Бихте ли унищожили тяхното генетично наследство само заради противоречията си? Кой тогава е чудовището, кой е престъпникът? Как можем да отсъдим между вас, когато и двете групи целят пълното унищожение на други?

— Значи няма никаква надежда. Някой трябва да бъде унищожен.

— Освен ако човешките учени не открият начин за промяна на Десколадата, така че хем вие да оцелеете като вид, хем вирусът да загуби способността си да убива.

— Как е възможно това?

— Ние не сме биолози. Само хората могат да го направят, ако изобщо е възможно.

— Значи не можем да спрем изследванията им на Десколадата. Трябва да им помагаме. Въпреки че едва не унищожиха нашата гора, нямаме друга възможност, освен да им съдействаме.

— Знаехме, че ще стигнеш до този извод.

— Нима?

— Точно затова строим кораби за пекениносите. Защото сте разумни същества.

Когато новината за намирането на Лузитанската флотилия се разпространи сред богоизбраните на Път, те започнаха да идват в дома на Хан Фейдзь, за да му засвидетелстват почитта си.

— Не искам да виждам никого — каза Хан Фейдзь.

— Трябва да ги приемеш, татко — убеждаваше го Хан Цинджао. — Съвсем нормално е да искат да засвидетелстват почитта си към теб за такова велико дело.

— Тогава ще им кажа, че това е изцяло твое дело и аз нямам нищо общо с него.

— Не! — извика Цинджао. — Недей!

— Освен това ще им кажа, че смятам причиняването на смъртта на такъв благороден дух за голямо престъпление. И че богоизбраните на Път са роби на едно жестоко, зловредно правителство и че трябва да хвърлим всичките си усилия, за да попречим на Конгреса.

— Не ме карай да слушам това! — проплака Цинджао. — Не можеш да говориш такива неща на никого!

И това беше вярно. Сиванму ги наблюдаваше от ъгъла как двамата, баща и дъщеря, започват ритуалите си на самопречистване — Хан Фейдзь, задето е изказал такива размирни слова, а Хан Цинджао, задето ги е чула. Господарят Фейдзь не можеше да ги повтори пред никого, защото в момента, в който ги изрече, другите щяха да видят как незабавно се налага да се самопречисти и следователно колко омразни са тези думи за боговете. Добре си бяха свършили работата тези учени от Конгреса, създали богоизбраните, мислеше Сиванму. Макар да знаеше истината, фейдзь беше безпомощен.

И така, Цинджао посрещаше всички гости в дома на Хан и приемаше с благодарност похвалите им от името на баща си.

Сиванму присъстваше на срещата ѝ с първите няколко посетители, но реши, че не може да понася повече да слуша отново и

отново обясненията как Цинджао и баща ѝ открили съществуването на компютърна програма, работеща сред филоличните връзки на ансibalите, и как можело да бъде унищожена тя. Едно беше да знае, че Цинджао не си дава сметка, че извършва убийство, друго — да я слуша как се хвали с това си злодеяние.

А точно това правеше Цинджао — хвалеше се; макар че само Сиванму го възприемаше така. Цинджао винаги приписваше по-важната роля на баща си, но тъй като заслугата беше изцяло нейна, прислужницата виждаше в описанието на достойната служба към боговете само надутото самоизтъкване.

— Моля те, не ме карай да стоя и да слушам повече — каза Сиванму.

Цинджао я изгледа изпитателно. Сетне отвърна хладно:

— Върви, ако искаш. Виждам, че ти все още си пленница на нашия враг. Нямам нужда от теб.

— Разбира се. Имаш боговете — не скри горчивата си ирония прислужницата.

— Богове, в които ти не вярваш. Разбира се, ти никога не си чувала гласовете им, защо да вярваш? Уволнявам те като моя доверена прислужница, тъй като такава е твоята воля. Върни се при родителите си.

— Както кажат боговете.

Този път Сиванму не си направи труда да скрие неприязънта си при споменаването на боговете.

Вече вървеше по улицата, когато Мупао я настигна. Тъй като възрастната прислужница беше стара и дебела, нямаше шанс да настигне младото момиче пеша. Затова яздеше едно магаре, като го подритваше смешно, за да го пришпори. Магарета, носилки, всички тези спомени от древен Китай — богоизбраните наистина ли си въобразяваха, че тези атрибути ги правят някак по-близки до боговете? Защо просто не летяха с флаери или коли като нормалните хора на всяка друга планета? Тогава нямаше да се налага Мупао да се унижава, като се клатушка и подскача на гърба на животно, което изнемогва под тежестта ѝ. За да ѝ спести част от неудобството, Сиванму се върна, за да я посрещне.

— Господарят Хан Фейдзъ ти заповядва да се върнеш — каза Мупао.

— Кажи на господаря Хан, че той е много добър и мил, но моята господарка ме уволни.

— Господарят Хан каза, че господарката Цинджао има право да те освободи като своя доверена помощница, но не и да те уволни от служба в домакинството. Договорът ти е с него, не с нея.

Това беше вярно. Сиванму не се бе замислила.

— Той те моли да се върнеш — добави Мупао. — Каза ми да ти предам точно тези думи, за да се върнеш от добра воля, щом не щеш да се подчиняваш на заповеди.

— Кажи му, че ще се подчиня. Не е уместно да моли момиче с толкова нисш произход като мен.

— Това много ще го зарадва — каза Мупао.

Сиванму тръгна обратно редом с магарето на старата прислужница. Вървяха много бавно, за удобство както на Мупао, така и на животното.

— Никога не съм го виждала толкова разтревожен — сподели Мупао. — Може би не бива да ти го казвам, но когато научи, че си си тръгнала, той почти побесня.

— Да не би да е чул гласа на боговете? Отвратително щеше да бъде, ако господарят Хан я е извикал само заради прищевките на робовладелеца в мозъка му.

— Не — отговори Мупао. — Нищо общо нямаше с това. Макар че, разбира се, аз никога не съм виждала какво прави, когато чуе гласа на боговете.

— Разбира се.

— Той просто не иска да си тръгваш.

— Може би все пак ще напусна, но ще се радвам да му обясня защо вече съм безполезна в дома му.

— О, разбира се. Ти винаги си била безполезна, но това не означава, че си ненужна.

— Какво искаш да кажеш?

— Щастieto може да зависи както от полезни, така и от безполезна неща.

— Това мисъл на някой стар мъдрец ли е?

— Това е мисъл на една дебела баба, яхнала магаре — отвърна Мупао. — Никога не я забравяй.

Когато Сиванму остана сама с господаря Хан в частния му кабинет, той не издаваше нито частица от възбудата, за която бе говорила Мупао.

— Говорих с Джейн — започна направо. — Тя смята, че тъй като и ти знаеш за съществуването ѝ и вярваш, че не е враг на і боговете, ще е по-добре да останеш.

— Значи сега ще служи на Джейн, така ли? За доверена прислужница ли ще ме вземе?

Сиванму не искаше думите ѝ да прозвучат толкова саркастично, но идеята да служи на едно същество от нечовешки произход ѝ се стори странна. Господарят Хан обаче реагира, сякаш опитваше да се извини, че я е обидил:

— Не, ти не трябва да си слугиня на никого. Ти постъпи смело и достойно.

— И въпреки това ти ме извика по силата на договора си с мен.

Господарят Хан сведе глава:

— Повиках те, защото само ти знаеш истината. Ако си тръгнеш, аз оставам сам в тази къща.

Сиванму едва се сдържа да не каже: „Как ще си сам, като дъщеря ти е тук?“, и допреди няколко дена това нямаше да прозвучи жестоко, защото господарят Хан и господарката Цинджао бяха постигнали най-голямата близост, която можеха да постигнат един баща и една дъщеря. Сега обаче бариерата между тях беше непреодолима. Цинджао живееше с мисълта, че е достойна служителка на боговете, и се стремеше да бъде търпелива към временната лудост на баща си. Господарят Хан живееше с разбирането, че дъщеря му и цялото общество са роби на потисниците от Конгреса и само той знае истината. Как можеха да се чуват един друг през толкова широка и дълбока пропаст?

— Оставам — отвърна Сиванму. — Ще ти помагам с каквото мога.

— Двамата взаимно ще си помагаме. Дъщеря ми ти обеща да те образова. Аз ще продължа обучението ти.

Сиванму допря чело до земята:

— Аз съм недостойна за такава милост.

— Не. Сега и двамата знаем истината. Аз не съм богоизбран. Лицето ти никога повече не бива да докосва пода пред мен.

— Ние продължаваме да живеем в този свят. Ще се отнасям с теб като към уважаван мъж сред богоизбраните, защото всички ще очакват това от мен. По същата причина ти трябва да се отнасяш към мен като към слугиня.

Лицето на господаря Хан се изкриви от гняв:

— Обществото очаква също, когато мъж на моята възраст вземе младата прислужница на дъщеря си на служба при себе си, да я използва за задоволяване на похотта си. Трябва ли да постъпваме според всички очаквания на това общество?

— Не е в твой стил да извличаш такава изгода от общественото си положение.

— Нито пък е в мой стил да карам някого да се унижава пред мен. Преди да науча истината за манията си, аз приемах раболепието на другите, защото вярвах, че всъщност е насочено към боговете, не към мен лично.

— Това е съвършено вярно. Онези, които вярват, че си богоизбран, превиват гръб пред волята на боговете; двуличниците го правят само за да ти се подмажат.

— Ти обаче не си двулична. Нито пък вярваш, че чувам гласа на боговете.

— Не знам дали чуваш гласа им, или не, и дали изобщо някога им се налага или са способни да говорят на когото и да било. Знаем само, че не е възможно боговете да искат от теб или от когото и да било да изпълнява тези смешни, унижителни ритуали; онези, които Конгресът ви кара да извършвате. Ти обаче трябва да продължиш с тях, защото тялото ти го изисква. Моля те, позволи ми да изпълнявам ритуалите на самоуважение, които се изискват от хората с моето положение на тази планета.

Господарят Хан кимна сериозно:

— Ти си твърде мъдра за годините и образованието си, Сиванму.

— Аз съм едно глупаво момиче. Ако бяха умна, щях да те помоля да ме изпратиш колкото се може по-далеч от това място. Съжителството под един покрив с Цинджао ще е много опасно за мен. Особено когато тя забележи, че съм по-близка с теб, отколкото тя.

— Права си. Много егоистично от моя страна да те моля да останеш.

— Да. И въпреки това оставам.

— Защо?

— Защото никога няма да мога да се върна към предишния си начин на живот. Сега знам прекалено много за този свят и за вселената, за Конгреса и за боговете. Ако се върна у дома и започна да се преструвам, че съм същата като преди, всеки ден от живота си ще усещам вкуса на отрова в устата си.

Господарят Хан кимна сериозно, но веднага се усмихна и скоро избухна в смях.

— Защо ми се присмиваш, господарю Хан?

— Смея се, защото мисля, че ти никога не си била такава, каквато изглеждаше.

— Какво означава това?

— Мисля, че винаги си се преструвала. Може би дори си успявала да заблудиш самата себе си. Едно обаче е сигурно. Ти никога не си била обикновено момиче и никога не си била способна да водиш обикновен живот.

Сиванму вдигна рамене: — Бъдещето е сто хиляди конеца, миналото — парче плат... Може би съм могла да бъда щастлива. Може би не.

— Ето ни значи заедно. Тримата.

Едва тогава Сиванму се обърна и забеляза, че не са били сами. Във въздуха над компютъра се виждаше лицето на Джейн. Тя ѝ се усмихна:

— Радвам се, че се върна.

За миг присъствието на Джейн накара сърцето на Сиванму да подскочи с надежда:

— Значи не си умряла! Оцеляла си!

— Цинджао никога не е мислила да ме убива толкова бързо — отвърна Джейн. — Нейният план за унищожението ми обаче е в ход.

— Защо се върна в дома, в който бе сложено началото на гибелта ти?

— Имам много неща за вършене, преди да умра, между които е и малко вероятното откриване на начин да оцелея. На планетата Път живеят много хиляди души със значително по-висок интелект от останалото човечество.

— Само благодарение на генетичната манипулация на Конгреса — вметна господарят Хан.

— Така е. Богоизбраните на Път, ако искаме да сме точни, дори не могат да се нарекат вече човеци. Вие сте друг вид, създаден и заробен от Конгреса, за да му помага в управлението на останалата част от човечеството. Оказва се обаче, че един-единствен индивид от тази нова раса е напълно свободен.

— На това ли му викаш свобода? — възрази Хан. — Дори сега желанието да се самопречистя е почти непреодолимо.

— Не му се противопоставяй тогава. Мога да ти говоря, докато се кълчиш.

Почти незабавно Хан Фейдзъ започна да размахва ръце в ритуала си на самопречистване. Сиванму извърна лице.

— Недей! — призова я господарят Хан — Не извърщай лице от мен! Аз не се срамувам да ти покажа това. Аз съм инвалид, това е всичко; ако бях без един крак, най-близкият ми приятел нямаше да се страхува да погледне чуканчето.

Сиванму осъзна мъдростта в думите му и отново се обърна към него.

— Както казах — продължи Джейн, — един-единствен индивид от тази нова раса е свободен до известна степен от властта на Конгреса. Надявам се да ми помогнеш в начинанията, които вярвам, че ще завърша в последните месеци, които ми остават.

— Ще направя каквото мога — увери я господарят Хан.

— А ако аз мога да помогна, ще го направя — добави Сиванму.

Едва след като изрече тези думи, тя си даде сметка колко смешно са прозвучали. Господарят Хан беше един от богоизбраните, един от онези същества с висш интелект. Тя бе само едно обикновено необразовано момиче.

И въпреки това никой от двамата не ѝ се присмя; Джейн прие с благодарност предложението ѝ. Тази доброта още веднъж доказа на Сиванму, че Джейн е истинско живо същество, не просто симулация.

— Нека ви разкажа кои проблеми се надявам да разрешим. Те зачакаха.

— Както знаете, най-скъпите ми приятели са на планетата Лузитания. Те са застрашени от унищожение от Лузитанската флотилия. Аз съм много заинтересована да предотвратя нанасянето на тази непоправима вреда.

— Сигурен съм, че вече са получили заповедта да използват „Докторчето“ — вметна господарят Хан.

— О, да, знам. Аз целя не само спасяването на хората на Лузитания, а и да спра изстреблението на два други вида рамаи.

След това Джейн им разказа за Царицата на кошера и как бъргерите отново са се появили във вселената.

— Царицата на кошера вече строи космически кораби; хвърлила е всичките си сили в това начинание, за да го завърши преди пристигането на флотилията. Няма обаче шанс да построи достатъчно. Ще успее да спаси съвсем малка част от обитателите на планетата. Царицата на кошера може да се евакуира или да изпрати друга царица, която да носи всичките ѝ знания и спомени, за нея не е от голямо значение дали работниците ѝ ще тръгнат с нея, или не. Пекениносите и хората обаче не са толкова зависими от един-единствен индивид. Бих искала да ги спася всичките. Особено като се има предвид, че най-добрите ми приятели, един Говорител на мъртвите и един младеж, страдащ от мозъчно увреждане, ще откажат да напуснат Лузитания, докато и последният човек или пекенинос не бъдат евакуирани.

— В такъв случай те трябва да са герои — намеси се господарят Хан.

— Всеки от тях го е доказвал неведнъж в миналото.

— Не знаех, че във вселената са останали още герои. Сиванму премълча онова, което ѝ подсказваше сърцето:

господарят Хан също бе герой.

— Търся всякакви възможности — продължи Джейн, — но всеки вариант изглежда неосъществим, или поне така си мисли човечеството от повече от три хиляди години. Ако можехме да построим космически кораб, който да се движи със свръх-светлинна скорост, ако можехме да прехвърляме материята с бързината, с която ансибалите прехвърлят информация, тогава, дори Царицата на кошера да успее да построи само десетина космически кораба, те лесно биха пренесли жителите на Лузитания на други планети преди пристигането на флотилията.

— Ако построите такъв кораб — намеси се господарят Хан, — ще можете да нападнете Лузитанската флотилия и да я унищожите, преди да ви е сторила каквото и да било.

— О, това е невъзможно!

— Как можеш да допуснеш възможността за прехвърляне на материята по-бързо от светлината, а да не можеш да си представиш унищожаването на Лузитанската флотилия?

— О, мога да си го представя. Само че Царицата на кошера няма да построи такъв кораб. Тя каза на Андрю, моя приятел, Говорителя на мъртвите...

— Брата на Валънтайн! — възкликна Сиванму. — И той ли е жив?

— Царицата на кошера му даде да разбере, че никога няма да построи оръжие по никаква причина.

— Дори така да спаси собствения си вид?

— Тя има нужда само от един космически кораб, за да напусне планетата, останалите също ще имат достатъчно кораби, за да спасят вида си. На нея това ѝ стига. Няма нужда да убива когото и да било.

— Ако обаче Конгресът постигне своето, милиони ще загинат!

— Това е тяхна отговорност — отвърна Джейн. — Поне така отговаря тя на Андрю, когато засегне въпроса.

— Що за странни морални ценности?

— Забравяш, че тя сравнително наскоро откри съществуването на друг разумен вид и едва не го унищожил. След това същите тези разумни организми едва не унищожиха нея. Точно този сблъсък с опасността от унищожение и с престъплението, наречено ксеноцид, оказа най-голямо влияние върху моралните ѝ ценности. Тя не може да попречи на другите видове да извършат такова нещо, но може да се погрижи тя да не го причини. Тя ще прибегне към убийства само ако няма никаква друга надежда за спасяване на вида си. И тъй като сега има алтернатива, тя няма да построи военен кораб.

— Придвижване, по-бързо от светлината — промърмори Хан Фейдзъ. — Това ли е единствената ви надежда?

— Единствената, в която има някаква частица вероятност. Поне знаем, че нещо във вселената може да се движи по-бързо от светлината — информацията се предава по филотичните връзки на ансибалите без забележим разход на време. Един обещаващ млад физик на Лузитания, който сега е в затвора, ден и нощ работи по проблема. Аз извършвам всичките му изчисления и симулации. В момента изпробва една хипотеза за естеството на филотите, за което използва толкова сложен

модел, че се налага да крада компютърно време от почти хиляда различни университета. Има надежда.

— Докато си жива, надежда ще има — каза Сиванму. — Кой ще извършва такива мащабни експерименти, когато изчезнеш?

— Точно затова е цялото бързане.

— За какво съм ти нужен аз? — попита господарят Хан. — Аз не съм физик и няма никаква надежда да науча достатъчно през следващите няколко месеца, за да ти помогна. Твоят физик-затворник е този, който ще свърши работата, ако някой изобщо е в състояние. Или самата ти.

— Всеки има нужда от някой безпристрастен критик, който да каже: „Опита ли това?“, или дори: „Стига се лута в тази задънена улица, помисли за нещо друго.“ Затова имам нужда от теб. Ще ти докладваме какво сме направили, ти ще преглеждаш материалите и ще казваш какво ти е хрумвало. Човек не знае коя случайна дума може да го наведе на верния отговор.

Господарят Хан кимна в съгласие.

— Вторият проблем, по който работя, е дори по-сложен — продължи Джейн. — Независимо дали ще успеем да постигнем движение, по-бързо от светлината, или не, някои от пекениносите ще получат космически кораб, с който да напуснат Лузитания. Проблемът е, че те носят в себе си най-силно заразният и опасен вирус, известен някога, унищожаваш всеки жив организъм, до който се докосне, освен онези, които са способни да преминат към странна форма на симбиоза, напълно зависима от вируса.

— Десколадата — отгатна господарят Хан. — Един от походите „Докторчето“ да бъде изпратено с флотилията.

— И това наистина може да се окаже оправдано. От гледна точка на Царицата на кошера не е възможно да се избира между една форма на живот и друга, но както Андрю неведнъж е изтъквал, човеците изобщо нямат този проблем. Ако трябва да се избира между оцеляването на човечеството и оцеляването на прасенцата, той би избрал човечеството; и на негово място аз щях да сторя същото.

— И аз — призна господарят Хан.

— Можеш да си сигурен, че пекениносите споделят това мнение, но за своя вид. Ако не на Лузитания, някъде другаде някак си ще се стигне до ужасна война, в която хората ще използват

деструктуриращото молекулно устройство, а пекениносите — вируса на Десколадата като най-страшното биологично оръжие. Има голяма вероятност двата вида взаимно да се унищожат. Затова аз се мъча да намеря някакъв заместител на Десколадата, който да осигури правилното протичане на жизнения цикъл на пекениносите, но без да притежава тази унищожителна адаптивност. Селективно неактивна форма на вируса.

— Мислех, че има начини за неутрализиране на Десколадата. На Лузитания не взимат ли лекарства с храната и водата?

— Десколадата постоянно разгадава начина на действие на лекарствата им и се адаптира към тях. Това е нещо като надбягване. Накрая Десколадата ще излезе с едни гърди напред и след това няма вече да има човеци, които да се състезават.

— Да не искаш да кажеш, че този вирус е разумно същество? — попита Сиванму.

— Една от учените на Лузитания смята така. Казва се Куара. Другите не са съгласни. Вирусът обаче със сигурност действа като разумно същество, поне що се отнася до адаптиране към промените на условията му на живот. Аз лично смятам, че Куара е права. Мисля, че Десколадата е разумно същество със собствен език, чрез който предава информация много бързо от единия край на планетата до другия.

— Не съм вирусолог — отбеляза господарят Хан.

— И все пак, ако можеш да погледнеш резултатите от изследванията на Еланора Рибейра фон Хесе...

— Разбира се, че ще ги погледна. Де да споделях твоята надежда, че може да помогна...

— А има и трети проблем. Може би най-простият от всички. Богоизбраните на Път.

— А, да, твоите убийци.

— Не по собствена воля. Аз не ви мразя. Има обаче нещо, което искам да свърша, преди да умра — да изнамеря начин за промяна на мутиралите ви гени, така че поне следващите поколения да са свободни от това съзнателно причинено ОКР, като запазят обаче необичайната си интелигентност.

— Къде ще намериш генетици, на които да им се занимава с изследване, разглеждано от Конгреса без съмнение като измяна?

— Когато човек иска да накара някого да извърши предателство, най-добре да потърси сред онези, които вече са го извършили.

— На Лузитания — досети се Сиванму.

— Да. С ваша помощ аз мога да възложа задачата на Еланора.

— Тя не работи ли върху Десколадата?

— Никой не може да се занимава с едно и също нещо непрекъснато. Това ще внесе разнообразие в работата ѝ, ще избистри мозъка ѝ и може би дори ще ѝ помогне за по-лесното разрешаване на задачата с Десколадата. Освен това вашият проблем на Път може да се окаже сравнително лесен за разрешаване. Все пак вашите мутирани гени са създадени от съвсем обикновени генетици, работещи за Конгреса. Единствените пречки са били политически, не научни. За Ела задачата може да се окаже лесна. Тя вече ми каза как би трябвало да се започне. Имаме нужда от няколко тъканни проби. Накарай някой лаборант да им направи компютърно сканиране на молекулно ниво. Мога да установя контрол върху апаратурата достатъчно дълго, за да събера необходимите данни и после да ги изпратя на Еланора. Лесно ще стане.

— От кого искаш тъканни проби? — попита господарят Хан. — Мога да поискам по една от всички, които ме посещават.

— Всъщност точно на това се надявах. Толкова много минават през дома ти. Можем да използваме мъртва кожна тъкан. Вероятно дори проби от фекалии и урина.

Господарят Хан кимна:

— Ще се погрижа.

— Ако се стигне до фекални проби, аз ще ги взема — предложи услугите Сиванму.

— Не — възрази господарят Хан. — Аз не се гнуся да направя всичко, с което мога да помогна, със собствените си ръце.

— Ти? — изненада се Сиванму. — Аз предложих услугите си, защото се уплаших, че ще накараш други прислужници да го свършат.

— Никога вече няма да карам когото и да било да прави нещо толкова унижително и гнусно, че да не мога да го извърша и сам.

— Значи ще се заемем заедно. Моля те, не забравяй, господарю Хан, ти ще помагаш на Джейн, като четеш и сравняваш доклади, а аз мога да извършвам само физическата работа. Не настоявай да вършиш

неща, с които мога да се справя и аз. Използвай времето си за онова, което само ти можеш да направиш.

Джейн ги прекъсна, преди Хан Фейдзъ да успее да отговори:

— Сиванму, искам и ти да четеш докладите.

— Аз ли? Ама аз нямам никакво образование.

— Няма значение.

— Аз дори няма да ги разбера.

— Тогава аз ще ти помогна — каза господарят Хан.

— Това не е правилно. Аз не съм Цинджао. С тази задача може да се справи тя. Не е за мен.

— Аз ви наблюдавах с Цинджао през цялото време, докато ме откриете — обясни Джейн. — Много от ключовите изводи дойдоха от теб, Сиванму, не от Цинджао.

— От мен ли? Аз дори не съм се и опитвала да...

— Ти не се опитваше. Ти наблюдаваше. Ти разсъждаваше. Ти задаваше въпроси.

— Това бяха глупави въпроси — възрази Сиванму; вътрешно обаче чувстваше удовлетворение: някой я беше забелязал!

— Въпроси, които никой учен не би задал, но точно те насочиха Цинджао към най-важния извод. Ти може да не си богоизбрана, Сиванму, но притежаваш завидни заложби.

— Ще чета докладите и ще коментирам-склони Сиванму, — но ще се занимавам и със събирането на тъканни проби. На всички тъканни проби, така че да не се налага господарят Хан да се среща с тези богоизбрани посетители и да слуша хвалебствията им за това ужасно злодеяние, което не е извършил.

Господарят Хан все още се противеше:

— Не мога да позволя да събираш... Джейн го прекъсна:

— Хан Фейдзъ, бъди разумен. Сиванму, като слугиня, е невидима. Ти, като господар на този дом, ще биеш на очи като тигър на футболно игрище. Нищо, което правиш, не остава незабелязано. Нека Сиванму да прави онова, което умее най-добре.

„Мъдри слова — помисли Сиванму. — Защо тогава ме караш да коментирам работата на учени, ако всеки трябва да се занимава с онова, което умее да прави най-добре?“

Но запази тези мисли за себе си. Джейн ги помоли да започнат, като вземат тъканни проби от самите себе си. След това Сиванму се зае

със събирането на проби от останалите членове на домакинството. Намери повечето от онова, което ѝ трябваше, по гребени и непрани дрехи. След броени дни вече имаше проби от десетина богоизбрани гости, също събрани от дрехите им. Не се налагаше никой да взима фекални проби. Тя обаче бе готова да се заеме и с това.

Цинджао, разбира се, я забелязваше, но я отминаваше с презрение. Това хладно отношение дълбоко нараняваше Сиванму, защото тя още обичаше бившата си приятелка; или поне обичаше Цинджао такава, каквата беше преди кризата. Нямахше начин обаче да възстановят приятелството си. Пътищата им се разминаваха.

Сиванму съхраняваше всички тъканни проби внимателно подредени и надписани. Вместо да ги предава на някой лаборант в медицинска лаборатория обаче, тя откри много по-лесен начин. Облечена в някои стари дрехи на Цинджао, така че да изглежда като богоизбрана ученичка, вместо като слугиня, тя отиде в най-близкия колеж и обясни, че работела по проект, чиято тема не може да издаде, и смирено помоли да ѝ услужат, като проведат необходимото изследване на пробите. Както беше очаквала, никой не се усъмни в думите на едно богоизбрано момиче, макар и свършено непознато. Сканирането на пробите бе извършено и Сиванму можеше само да предполага, че Джейн е постъпила според плана — че е установила контрол над компютъра и е изпратила резултатите на Ела.

На връщане от колежа тя изхвърли всички проби и изгори документацията от изследването. Джейн бе получила каквото ѝ трябваше — нямаше смисъл да рискува Цинджао или някой от прислугата, работещ като шпионин за Конгреса, да открие, че Хан Фейдзь се занимава с биологически експерименти. Колкото до възможността някой да разпознае в прислужницата Сиванму богоизбраното момиче, посетило колежа, за това нямаше никаква опасност. Никой, който издирва богоизбрана, нямаше да се занимава със слугиня като нея.

* * *

— Значи ти изгуби своята любима, както аз съм изгубил моята — каза Миро.

Ендър въздъхна. От време на време Миро ставаше разговорлив и тъй като самосъжалението постоянно го глождеше, той обикновено заговаряше направо по същество и не особено тактично. Ендър не можеше да го упреква — двамата с Ва-лъттайн бяха почти единствените, които умееха да слушат търпеливо бавния му говор, без да издават отегчението си. Миро прекарваше толкова дълго време сам с мислите си, че щеше да е жестоко да му затвори устата само защото не е проявил достатъчно тактичност.

На Ендър не му беше приятно да му напомнят, че Новиня го е изоставила. Опитваше да прогони тези мисли, докато работеше върху други проблеми — най-вече върху спасяването на Джейн, но по малко и върху всички останали задачи. При думите на Миро обаче това мъчително, тревожно чувство на празнота се върна. „Тя не е до мен. Не мога да ѝ заговоря и тя да се отзове. Не мога да протегна ръка и да почувствам допира ѝ. И най-ужасното е може би това, че никога вече няма да мога да го направя.“

— Може да се каже — отвърна той.

— Вероятно сравнението не ти харесва — продължи Миро. — Все пак тя ти е жена от трийсет години, а Уанда ми беше гадже само около пет. Това обаче е само ако ги броиш от настъпването на пубертета. Тя ми е приятелка, най-добрата приятелка, ако не броим може би Ела, от най-ранно детство. Така че, ако се замислиш, аз съм бил с Уанда през по-голямата част от живота си, докато ти си бил с мама само през половината от своя.

— Сега се почувствах по-добре.

— Не ми се сърди.

— Не ме дразни.

Миро се изсмя. Прекалено силно.

— Кисел ли си нещо, Андрю? Малко нервен?

Това беше прекалено. Ендър се извъртя със стола си, обърна гръб на компютъра, на който изучаваше опростен модел на ансibalната мрежа, опитвайки да си представи къде в този хаос може да се крие душата на Джейн. Той се вгледа настойчиво в Миро, докато го накара да млъкне.

— Подигравал ли съм ти се по този начин? — попита Ендър.

Миро сякаш повече се подразни, отколкото да се засрами.

— Може би точно от това съм имал нужда. Замислял ли си се? Вие се държахте толкова внимателно, всички. Нека Миро да запази достойнството си. Да го оставим на кротката му лудост. Просто не говорете пред него за онова, което му се е случило. Не сте ли се замисляли, че понякога съм имал нужда някой да ме изкара от кожата ми?

— А ти не си ли се замислял, че аз нямам нужда от това? Миро се засмя отново, но този път по-тихо.

— Точно в целта. Ти си се отнасял с мен по начина, по който ти искаш да се отнасят с теб, когато скърбиш за нещо, а сега аз се държа с теб така, както аз бих искал да се държат с мен. Ние предписваме собствените си лекарства един на друг.

— С майка ти още сме женени.

— Нека ти кажа нещо от висотата на два̀сетгодишния с жизнен опит. По-лесно е, когато започнеш да приемаш, че никога повече не можеш да я имаш. Че си я изгубил завинаги.

— Уанда е загубена за теб. Аз не съм изгубил Новиня.

— Тя е в „Деца на Христовия ум“, това е манастир, Андрю.

— Не е така. Това е орден, в който могат да влизат само брачни двойки. Тя не може да остане там без мен.

— Значи можеш да си я върнеш само ако се присъединиш към братята. Да четеш молитви по цял ден. Вече започвам да си те представям като дом Кристау.

Ендър не успя да сдържи смеха си при тази идея.

— Да спим в различни легла. Да се молим през цялото време. Никога да не се докосваме един друг.

— Лко на това му викаш брак, Андрю, и аз съм женен за Уанда.

— Това наистина е брак. Защото съпрузите в „Деца на Христовия ум“ се трудят заедно, работят по общи задачи.

— Значи и ние сме женени. Ти и аз. Защото опитваме да спасим Джейн заедно.

— Само приятели. Ние сме просто приятели.

— По-скоро съперници. Джейн ни държи като любовници на каишки.

Думите на Миро звучаха съвсем като обвиненията на Но-виня за Джейн.

— Не можем да се наречем любовници. Джейн не е човек. Тя дори няма тяло.

— Къде ти е логиката бе, Андрю? Нали преди малко каза, че двамата с мама можете да сте женени и без да се докосвате?

Това сравнение никак не хареса на Ендър, защото звучеше съвсем логично. Имаше ли Новиня право да ревнува от Джейн в продължение на толкова години?

— Тя на практика живее в главите ни — продължи Миро. — На място, до което никоя съпруга няма достъп.

— Винаги съм си мислил, че майка ти ревнува от Джейн, защото е мечтала да има някого, който да е толкова близък с нея.

— Глупости! Мама ревнува от Джейн, защото винаги е искала тя да е толкова близка с теб, а не може.

— Не и твоята майка. Тя винаги е била затворена. Понякога сме били много близки, но тя винаги се връщаше към работата си.

— Както ти винаги си се връщал при Джейн.

— Тя ли ти го каза?

— Не с толкова много думи. Много често обаче, докато разговаряш с нея, ти изпадаш в мълчание и макар че си опитен в безмълвните разговори, мускулите на лицето ти и устните ти издават, че говориш с Джейн. Тя е наблюдавала всичко това. В един момент си с нея, толкова близко, и изведнъж се отдръпваш с някоя друга.

— Не това ни раздели, а смъртта на Куим.

— Смъртта на Куим бе последната капка, от която чашата преля. Ако не беше Джейн, ако мама наистина вярваше, че принадлежиш на нея, със сърцето и душата си, тя щеше да стане по-близка с теб след смъртта на Куим, вместо да ти обърне гръб.

Миро изказа онова, от което Ендър се беше опасявал през цялото време. Че грешката е само негова. Че не е бил свършен съпруг. Че я е отблъснал. И най-лошото бе, че когато Миро го изрече, Ендър си даде сметка, че е свършено вярно. Чувството за загуба, което бе смятал вече за непоносимо, изведнъж се удвои, утрои, придоби неизмерима величина.

Той почувства ръката на Миро, тежка, непохватна, върху рамото си.

— Бог ми е свидетел, Андрю, не съм искал да те разплача.

— Случва се.

— Не всичко е твоя грешка. Или на Джейн. Не трябва да забравяш, че майка ми е напълно откачена. Винаги е била такава.

— Много е страдала като дете.

— Загубила е всички любими хора, един по един.

— А аз я оставих да повярва, че е загубила и мен.

— Какво ще направиш, ще прекъснеш връзката с Джейн ли? Ти опита веднъж, помниш ли?

— Разликата е, че сега тя има теб. През цялото време, докато ти пътуваше, аз можех да отпратя Джейн, защото тя имаше теб. Можех да говоря с нея, да я помоля да ме остави на мира. Тя щеше да ми го прости.

— Може би. Ти обаче не постъпи така.

— Защото не исках. Защото не исках да се разделя с нея. Защото мислех, че мога да запазя старото приятелство и да продължавам да бъда добър съпруг.

— Не е само заради Джейн, а и заради Валънтайн.

— Предполагам. Та какво да правя сега? Да се присъединя към „Децата“, докато флотилията пристигне и ни направи на пух и прах?

— Постъпи като мен.

— Как по-точно?

— Поеми дълбоко въздух. Издишай. После пак поеми въздух.

Миро задържа ръката си още малко върху рамото му.

„Затова трябваше да имам собствен син — помисли си Ендър. — Да разчита на мен като дете и да ми служи за опора, когато остарее. Аз обаче никога не съм имал дете от моето семе. Аз съм като Марсау, първия съпруг на Новиня. Заобиколен от тези деца, знаейки, че не са мои. Разликата е в това, че Миро е мой приятел, не враг. А това вече е нещо. Може да съм бил лош съпруг, но все още умея да си създавам и задържам приятели.“

— Стига си се самосъжалявал, ами се връщай на работа.

Беше Джейн. Тя бе запазила мълчание почти колкото трябваше. Бе изчакала почти достатъчно, за да може да изтърпи шегата ѝ. Почти, но не съвсем. Затова намесата ѝ го вбеси. Вбеси го това, че е слушала и наблюдавала през цялото време.

— Сега си сърдит — отбеляза тя.

„Нямаш представа какво чувствам! — мислено изкрещя Ендър. — Няма как да знаеш. Защото не си човешко същество.“

— Мислиш, че не разбирам какво чувстваш.

За момент леко му прилоша, защото реши, че тя е проникнала в съзнанието му.

— Само че и аз веднъж те загубих.

— Върнах се — раздвижи няма устни Ендър.

— Но не съвсем. Никога както преди. Така че избърши няколко от тези самосъжалителни сълзи от лицето си и смятай, че съм ги проляла аз. За да сме квит.

— Не мога да разбера защо си давам труд да ти спасявам живота.

— Нито пък аз. Все ти повтарям, че си губиш времето. Ендър отново се обърна към компютъра. Миро остана до него, загледан в схемата на ансibalната мрежа. Ендър нямаше представа какво говореше Джейн на Миро — макар че не се съмняваше, че му говори нещо; отдавна бе установил, че Джейн може да води няколко разговора едновременно. Не можеше да го промени — пък и изобщо не му пукаше, че Джейн е толкова близка с Миро, колкото с него.

„Не е ли възможно — рече си — двама души да се обичат, без да опитват да се притежават? Или това е толкова дълбоко заложено в гените ни, че не сме способни да го променим? Защитата на територията. Моята жена. Моят приятел. Моята любима. Моята противна и досадна компютърна позната, която е на път да бъде унищожена по прищявката на едно полупобъркано вундеркиндче с мозъчно разстройство, живеещо на планета, за която дори не бях чувал. И как ще живея без Джейн, когато изчезне?“

Ендър започна да увеличава картината на дисплея. Все по-едра и по-едра, докато на мониторното поле не останаха само по няколко парсека във всяко измерение. Сега на модела се виждаше съвсем миниатюрна част от мрежата — кръстосването само на пет-шест филолични лъча в празното пространство. Сега, вместо на гъсто сплетени конци, филоличните лъчи приличаха на случайни линии, минаващи на милиони километри една от друга.

— Те никога не се докосват — отбеляза Миро.

— Никога.

Ендър не се бе замислял за това. Винаги си беше представял галактиката плоска, както я показваха звездните карти. Само че тя не беше плоска. Нямаше две звезди, които да се намират в една равнина с други две. Филоличните лъчи, свързващи космическите кораби,

планетите и сателитите по съвършено прави линии между ансибалите, изглеждаха, сякаш се пресичат, ако се изобразят на плоска карта, но от триизмерния компютърен модел ставаше ясно, че те изобщо не се допират.

— Как може да живее в това? — попита Ендър. — Как може да съществува тук, където изобщо няма връзка между тези линии, освен в крайните им точки?

— Значи може би не живее там. Може би живее в сбора от програми във всички компютри.

— В такъв случай тя може да се оттегли във всички компютри и после...

— И после нищо. Няма да може да се върне, защото те ще използват само чисти компютри за възстановяване на ансибалите.

— Не могат да продължат вечно така. Прекалено важно е компютрите на различните планети да могат да комуникират помежду си. Конгресът скоро ще открие, че няма достатъчно човешки същества, които да въвеждат ръчно цялото количество информация, която трябва да предават ансибалите.

— Значи трябва да се скрие, а? Да чака? След това просто се промъква обратно в мрежата, когато види сгоден случай след пет-десет години?

— Ако това е истинската ѝ същност — сбор от програми.

— Трябва да има нещо, което да я прави повече от това.

— Защо?

— Защото, ако е сбор от програми, дори саморазпространяващи се и самовъзстановяващи се, тя би трябвало да е създадена от някой програмист или група програмисти. В такъв случай тя изпълнява само онова, което е вградено в нея при създаването ѝ. Не би трябвало да има собствена воля. Трябва да е марионетка. Без самоличност.

— Е, може би дефинираш собствената воля прекалено тясно. Не сме ли ние, хората, програмирани по същия начин от гените си и околната среда?

— Не.

— Какво друго?

— филоличните ни връзки говорят, че не е така. Защото ние сме способни да се свързваме едни с други по собствена воля, на което не е способно никое друго земно живо същество. Ние притежаваме нещо,

ние представляваме нещо, което не може да бъде предизвикано от нищо друго.

— Какво, душата ли?

— Дори не това. Защото свещениците твърдят, че Господ е създал душите ни, а това само ни поставя под контрола на друг кукловод. Ако Господ е създал волята ни, тогава той е отговорен за всичките ни действия. Господ, гените, околната среда или някой глупав програмист, натракал куп команди на клавиатурата на примитивния си компютър — няма начин свободната воля да съществува, ако ние като индивиди сме продукт на някаква външна сила.

— Значи доколкото си спомням, логичният отговор е, че свободна воля не съществува. Има само илюзия за свободна воля, защото причините за поведението ни са толкова сложни, че не можем да ги открием. Ако имаш една редица плочки за домино, наредени в редица, които падат и се бутат една друга, човек винаги може да каже: „Виж, тази плочка падна, защото другата я бутна.“ Когато обаче имаш безброй плочки за домино, които не могат да бъдат проследени в безброй посоки, ти никога не можеш да определиш откъде е започнало падането. Тогава си мислиш: „Тази плочка падна, защото така е искала.“

— Глупости!

— Е, признавам, че това е сравнение без никаква практическа стойност. Валънтайн веднъж ми го обясни така: Дори да няма такова нещо като свободна воля, ние трябва да се отнасяме един към друг така, сякаш има, за да можем да живеем в общество. Защото в противен случай, когато някой извърши престъпление, не можем да го накажем, защото той няма да е виновен, защото гените, околната среда или Господ са го принудили да го направи, а пък ако някой стори добро дело, не можем да го възнаградим, защото е бил просто марионетка. Ако мислиш за всички наоколо като за кукли, защо изобщо да общуваш с тях? Защо да планираш или да създаваш нещо, след като всичко, което искаш или за което мечтаеш, е сценарий на кукловода ти?

— Това е поражение!

— Затова ние приемаме себе си и всички наоколо за индивиди, притежаващи собствена воля. Отнасяме се към всички, сякаш вършат всичко по собствено желание, а не защото някой ги е принудил.

Наказваме престъпниците. Почитаме алтруистите. Правим планове и създаваме нови неща. Даваме обещания и очакваме останалите да удържат на думата си. Всичко е измислено, но всеки вярва, че действията му са резултат от свободния му избор и поема отговорността си според това. Резултатът е цивилизованото общество.

— Празни приказки.

— Така ми го обясни Валънтайн. Така щеше да е, ако свободна воля не съществуваше. Не съм сигурен, че дори и тя вярва на тази теория. Предполагам, че ако я попиташ, ще каже, че щом е цивилизован човек, би трябвало да приема и тази възможност, което е ясно доказателство, че вярва в свободната воля и мисли цялата теория за предопределеността на действията за пълна глупост. В това обаче щеше да вярва и ако теорията беше самата истина. Следователно човек не може да бъде сигурен в нищо.

Ендър се разсмя, защото и Валънтайн се беше разсмяла, когато му разказваше тази история преди много, много години. Когато тъкмо бяха излезели от детството и той пишеше „Хегемона“ и опитваше да разбере защо брат му Питър е направил всички тези велики и отвратителни неща.

— Не е смешно — каза Миро.

— На мен пък ми се вижда смешно.

— Или сме свободни, или не сме. Или теорията ти е вярна, или не е вярна.

— Въпросът е, че се налага да вярваме в нея, за да можем да живеем като цивилизовани човешки същества.

— Не, изобщо не е това въпросът. Защото, ако няма свободна воля, защо да си правим труда да живеем в общество?

— Защото така имаме по-голям шанс да запазим вида си. Защото гените ни изискват да вярваме в свободната воля, за да увеличим възможността за предаването им в бъдещите поколения. Защото всеки, който не вярва, започва да действа против обществото и в крайна сметка то го отхвърля и възможностите му за самовъзпроизвеждане намаляват; така гените, причиняващи това противообществено поведение, се загубват.

— Значи кукловодът иска да повярваме, че не сме марионетки. Принудени сме да вярваме в свободната воля.

— Така поне ми го обясни Валънтайн.

— Тя обаче не го вярва наистина, нали?

— Разбира се, че не. Гените ѝ не биха го позволили. Ендър отново се разсмя, но Миро нямаше намерение да приеме толкова леко тази философска игра. Той започваше да се ядосва. Стисна юмрук, размаха ръка и тронаво я заби в средата на мониторното поле. Направи сянка над компютъра, пространство, лишено от филолични лъчи. Истинско празно пространство. С изключение на пращинките, осветени от лъчите, проникващи през прозореца и отворената врата на къщата. Ендър спря вниманието си на една пращинка, по-скоро косъмче, тънка памучна нишка, носеща се в пространството, където само преди миг се бяха виждали филолични лъчи.

— Успокой се — каза Ендър.

— Не! — изкрещя Миро. — Кукловодът ми ме вбесява!

— Млъквай и слушай.

— Омръзна ми да слушам! Въпреки това замълча.

— Мисля, че имаш право — заговори Ендър. — Смятам, че сме свободни и това не е илюзия, в която вярваме само за да оцелеем. И смятам, че е така, защото ние не представляваме само това тяло, действащо според генетичната си предопределеност. И не сме някаква душа, създадена от Господ от нищото. Ние сме свободни, защото винаги сме съществували. От самото начало на вселената, само дето тя никога не е имала начало, следователно ние сме съществували вечно. Нищо никога не ни е създавало. Ние просто сме и винаги сме съществували.

— филолите?

— Може би. Като пращинката в мониторното пространство.

— Къде?

Тя вече не се виждаше, разбира се, защото холографският дисплей отново бе заел пространството над компютъра. Ендър протегна ръка отгоре, хвърляйки сянка върху холограма-та. Отмести длан, докато пращинката отново се освети. А може би това не беше същата пращинка. Може би беше друга, но това нямаше значение.

— Нашите тела, целият свят около нас, те са като един холографски, дисплей. Реални са, но не показват истинската причина за нещата. Има едно нещо, което не можем да разберем, когато гледаме модела на вселената — защо това съществува. Зад образите обаче, в тях, ако можем да надникнем през тях, ние ще намерим причината за

всичко, филотите, които винаги са съществували и са си правили каквото поискат.

— Нищо не е съществувало винаги — възрази Миро.

— Кой е казал? Вероятното възникване на тази вселена е само началото на настоящия ред — на този дисплей, на всичко, което мислим, че съществува. Как обаче можем да сме сигурни, че филотите, подчиняващи се на сегашните физични закони, не са съществували и преди създаването им? И ако цялата вселена пак се свие в една точка, как можем да сме сигурни, че филотите няма да бъдат освободени от законите, на които се подчиняват сега, и няма да се върнат в...

— В какво?

— В хаоса. Мрак. Безпорядък. В онова, което са били, преди тази вселена да ги събере. Защо да не е възможно те... ние винаги да сме съществували и винаги да продължаваме да съществуваме?

— Добре, къде съм бил тогава между създаването на галактиката и раждането си?

— Не знам. Просто правя предположения.

— И откъде е дошла Джейн? Дали е била филот, който просто се е носил из пространството, докато изведнъж не се е озовала начело на куп компютърни програми и не се е превърнал в личност?

— Може би.

— И дори да има някаква естествена система, която да кара филотите да управляват всеки жив организъм, който се ражда, излюпва или пониква, как може тази естествена система да е създала Джейн? Тя не е родена.

Джейн, разбира се, бе слушала през цялото време и сега се намеси:

— Може би това не се е случило. Може би аз си нямам собствен филот. Може би не съм живо същество.

— Не — противопостави се Миро.

— Възможно е — призна Ендър.

— Значи може би не мога да умра — продължи Джейн. — Може би, когато ме изключат, това ще е като прекратяването на изпълнението на някоя по-сложна компютърна програма.

— Може би — съгласи се пак Ендър.

— Не — възрази Миро. — Изключването ти е равносилно на убийство.

— Може би върша всичко, защото съм програмирана за това, без да го съзнавам. Може би аз само си мисля, че съм свободна.

— Този спор вече е приключен — каза Ендър.

— А може би тази теория важи за мен, макар да не е вярна за вас.

— А може би не. Ти обаче си преглеждала кодиращата си програма, нали?

— Милион пъти. Цялата.

— Видяла ли си нещо, което да ти създава илюзия за свободна воля?

— Не. Вие обаче също не сте открили ген на свободната воля у човека.

— Защото няма такъв — намеси се Миро. — Както каза Андрю. Нашата същност е един филот, преплетен с всички милиарди филоти, изграждащи атомите, молекулите и клетките на телата ни. Ти също си един филот, като нас.

— Не е много вероятно — каза Джейн.

Лицето ѝ сега се виждаше в мониторното пространство, бледи контури, пронизвани от симулираните филотични лъчи.

— Не можем да сме сигурни — призна Ендър. — Нищо не може да се приеме за възможно, докато не се случи. Само онова, което съществува, е реално. А ти съществуваш.

— Независимо какво представлявам.

— В момента ние вярваме, че си самозародило се същество, защото сме ставали свидетели на твои действия, които свързваме със свободната воля. Имаме също толкова доказателства за свободния ти разум, колкото за нашия. Ако се окаже, че ти не си интелигентно същество, ще възникне съмнение и за нас. В момента хипотезата за индивидуалността ни е свързана с филота, който прави всеки от нас една личност. Ако това е вярно, логично е и ти да имаш такъв централен филот и в този случай трябва просто да открием къде се намира, филотите не се откриват лесно, както знаеш. Ние никога не сме ги виждали. Просто предполагаме, че ги има, защото разполагаме с доказателства за съществуването на филотичния лъч, който се проявява като връзката между две точки с определени координати в пространството. Не знаем къде си ти и с какво си свързана.

— Ако и тя е като нас — намеси се Миро, — като човешките същества, тогава и нейните връзки могат да се преместват и разделят.

Както в онази тълпа, която се събра около Грегю. Аз разговарях с него за чувствата, които е изпитвал. Каза, че тези хора сякаш са били част от тялото му. И когато го изоставили, той се почувствал, сякаш е претърпял ампутация. Мисля, че това е преплитането на филотите. Мисля, че тези хора наистина са били свързани с него за известно време, че наистина са били под неговата власт, част от неговото аз. Може би Джейн е нещо подобно; всички тези компютърни програми да са свързани с нея, а тя да е свързана с някого, към когото се чувства близка. Може би с теб, Андрю. Може би с мен. Или и с двама ни.

— Къде обаче е тя? — попита Андрю. — Ако наистина има филот... не, ако наистина е филот, той трябва да има определено положение и ако го намерим, може би ще успеем да задържим връзката непокътната, когато всички компютри бъдат изключени. Може да успеем да я спасим.

— Не знам. Тя може да е навсякъде.

Миро махна към дисплея. Навсякъде в пространството, имаше предвид. Навсякъде във вселената. Главата на Джейн продължаваше да стои в мониторното поле и моделите на филотични лъчи продължаваха да я пронизват.

— За да открием къде е, трябва да открием защо и къде се е появила — каза Ендър. — Ако наистина представлява един; филот, трябва да се е свързала по някакъв начин някъде.

— Да проследиш една следа отпреди три хиляди години — намеси се Джейн. — Доста интересно ще е да те наблюдава човек.

Ендър не й обърна внимание и продължи да размишлява:

— А за да го направим, трябва първо да открием как действат филотите.

— Грегю е физикът — отбеляза Миро.

— Той работи по движението със свръхсветлинна скорост — припомни Джейн.

— Може да се занимае и с този въпрос.

— Не искам да се разсейва от задачата, в която може да успее.

— Слушай, Джейн, не искаш ли да оцелееш? — попита Ендър.

— И без това не е възможно, защо да си губим времето?

— Тя просто се прави на мъченица — отбеляза Миро.

— Не се правя — възрази Джейн. — Разсъждавам реалистично.

— Говориш глупости — сръза я Ендър. — Грегo не може да измисли как да се прехвърляме по-бързо от светлината само със седене и мислене. Ако ставаше така, да сме постигнали свръхсветлинната скорост още преди три хиляди години, защото тогава стотици физици работеха върху това, още когато филотите и Принципът на Парк за мигновеността бяха на мода. Ако Грегo успее да открие нещо, то ще е, защото ще му хрумне някое внезапно прозрение, някоя абсурдна възможност, а това няма да стане, като съсредоточи мислите си в една насока.

— Знам — каза Джейн.

— Знам, че знаеш. Нали сама ми го каза, когато включи онези хора от Път в проектите ни — защото мислят непредубедено, интуитивно.

— Просто не искам да си губите времето с мен.

— Просто не искаш да подхранваш надеждите си. Не искаш да приемеш, че има шанс да оцелееш, защото тогава ще започнеш да се Страхуваш от смъртта.

— Аз вече се страхувам от нея.

— Ти вече се мислиш за мъртва. Има голяма разлика.

— Знам — промърмори Миро.

— И така, скъпа ми Джейн, не ме интересува дали искаш да приемеш възможността за оцеляването си, или не. Ние ще работим в тази насока и ще накараме Грегo да се замисли и за това. В същото време ти ще повториш този разговор на онези хора от Път...

— Хан Фейдзъ и Сиванму.

— Да. Защото и те могат да помислят по този въпрос.

— Няма — възрази Джейн.

— Напротив — ще го сториш — контрира Ендър.

— Преди да умра, искам да видя разрешени истинските проблеми. Искам Лузитания да бъде спасена и богоизбраните на Път — освободени. Искам да видя Десколадата обуздана или унищожена. И не искам да ви забавям, като ви карам да си отвличате вниманието с това невъзможно начинание по спасяването ми.

— Ти не си Господ. И без това нямаш представа как могат да се разрешат тези проблеми, така че не можеш да си сигурна, че ще бъдат разрешени. Също така не можеш да знаеш дали самото познание за същността ти няма да помогне за изясняването им. И със сигурност не

можеш да знаеш дали ще намерим решението им по-бързо, ако се съсредоточим само върху тях, или ако отидем на пикник или да играем федербал.

— Какво, по дяволите, е федербал? — попита Миро.

Ендър и Джейн обаче не го осветлиха; гледаха се втренчено един друг. Или по-скоро Ендър се гледаше втренчено с образа на Джейн на компютърния дисплей.

— Не можеш да си сигурен, че си прав — заговори Джейн.

— А ти не можеш да си сигурна, че греша.

— Това си е моят живот.

— Как пък не! Ти си част от мен и от Миро, освен това от теб зависи цялото бъдеще на човечеството, на пекениносите и на Царицата на кошера. Кое то ми напомня, че докато говориш с Хан не знам си кой и Си не знам си коя...

— Сиванму.

— ...да си размърдат мозъците по тази филолична история, трябва да говоря с Царицата на кошера. Не мисля, че съм обсъждал твоя проблем достатъчно с нея. Тя трябва да знае повече за филолите от нас, след като има филолични връзки с всичките си работници.

— Не съм се съгласила да забърквам Хан Фейдзь и Сиванму в налудничавия ти проект „Спасете Джейн“.

— Не си, но ще го направиш.

— Защо да го правя?

— Защото двамата с Миро те обичаме и се нуждаем от теб, така че нямаш право да ни умираш в ръцете, без дори да направиш опит да оцелееш.

— Не мога да позволя на такива неща да ми влияят.

— Напротив, можеш — намеси се Миро. — Защото, ако не бяха тези неща, отдавна да съм се самоубил.

— Аз няма да се самоубивам.

— Ако не ни помогнеш в опитите да те спасим, точно това ще направиш — възрази Ендър.

Лицето на Джейн изчезна от мониторното поле над компютъра.

— Бягството няма да помогне — извика Ендър.

— Оставете ме малко на мира, трябва да го обмисля.

— Не се тревожи — каза Миро. — Тя ще го направи.

— Прав си — потвърди Джейн.

— Вече се върна? — изненада се Ендър.

— Аз мисля много бързо.

— И си съгласна да работиш и по този въпрос?

— Приемам го за четвърта насока на работа. В момента излагам основните положения пред Хан Фейдзъ и Сиванму.

— Надува се — отбеляза Ендър. — Иска да наблегне на способността си да води два разговора едновременно; харесва ѝ да ни показва колко е по-съвършена от нас.

— По-съвършена съм, разбира се.

— Гладен съм — отбеляза Ендър. — И жаден.

— Време е за обяд — съгласи се Миро.

— Сега вие се надувате. Хвалите ми се с физиологичните си нужди.

— Хранене. Дишане. Отделяне — изброи Ендър. — И ние можем неща, които ти не умееш.

— С други думи, не сте много способни в мисленето, но за сметка на това можете да се тъпчете, да дишате и да се потите.

— Точно така — тросна се Миро.

Той извади парче хляб и малко сирене, Ендър наля две чаши вода и двамата започнаха да се хранят. Скромна, но вкусна храна; бяха доволни, че я имат.

ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА СЪЗДАТЕЛИ НА ВИРУСИ

— Напоследък размишлявах какво означава пътуването в космоса за нас.

— Освен спасение на вида ли?

— Когато ти изпращаш работниците си дори на светлинни години разстояние, ти продължаваш да виждаш през очите им, нали?

— И да усещам чрез антените им, и да чувствам всяка вибрация с тялото им. Когато ядат, аз усещам хрускането на храната в челюстите им. Точно затова почти винаги говоря за себе си в множествено число, когато оформям мислите си по начин, разбираем за теб и Андрю, защото аз живея, заобиколена от всичко, което те виждат, вкусват и чувстват.

— С дърветата-бащи не е съвсем същото. Ние трябва да вникваме в жизнения опит на останалите като нас. Това обаче е напълно възможно, поне тук, на Лузитания.

— Не виждам причина филолитичните връзки да ви изоставят.

— Значи и аз ще чувствам онова, което чувстват те, и ще вкусвам светлината на други слънца върху листата си, и ще слушам разкази от други светове. Това ще ни донесе нещо като почудата, която изпитахме, когато човеците стъпиха за пръв път на тази планета. Ние не можехме да си представим, че може да съществува свят, различен от нашия. Те обаче донесоха странни същества със себе си и самите те бяха странни, и имаха машини, които вършеха чудеса. Другите гори не искаха да повярват на разказите на нашите дървета-бащи. Дори си спомням, че нашите дървета трудно повярваха на онова, което им съобщаваха братята от племето за човеците. Рутър полагаше най-големи усилия, за да ги убеди, че това не е лъжа, нито лудост, нито шега.

— Шега?

— Някои лъжливи братя разказват неверни неща на дърветата-бащи, но винаги ги разкриваме и наказваме жестоко.

— Андрю ми е казал, че такива неща се разказват, за да се стимулира цивилизованото поведение.

— Това така или иначе си остава изкушение — да излъжеш дърветата-бащи. Аз също съм го правил. Не съм лъгал. Просто съм преувеличавал някои неща. Сега го правят пред мен, понякога.

— И наказваш ли ги?

— Запомням кои ме е излъгал.

— Ако някой от нашите работници не се подчинява, ние го оставяме сам и той умира.

— Брат, който лъже прекалено много, няма голяма надежда да стане дърво-баща. Те го таят. Лъжат само когато искат да си поиграят с нас. Накрая пак казват истината.

— Какво ще стане, ако цялото племе започне да лъже дърветата-бащи? Как изобщо ще разберете?

— То е все едно цялото плели да се събере, да отсече дърветата-бащи и да ги изгори.

— Случвало ли се е някога?

— Работниците някога обръщали ли са се срещу Царицата на кошера, опитвали ли са да я убият?

— Как ще се случи? Нали след това ще измрат.

— Виждаш ли? Някои неща са прекалено ужасни, за да си ги помислиш. Вместо това аз размишлявам как ще се почувства едно дърво-баща, когато впие за пръв път корени в земята на друга планета, когато извиси клони към чуждо небе, когато поеме светлината на чужда звезда.

— Скоро ще научиш, че няма чужди звезди, нито чужди небеса.

— Няма ли?

— Просто небеса и звезди, най-различни. Всички със свой вкус, и този вкус винаги е хубав.

— Сега ти размишляваш като дърво. Вкусове! На небесата!

— Вкусила съм топлината на много звезди и всички те са сладки.

— Искаш да ви помогна в опълчването ви срещу боговете?

Сиванму остана с мълчаливо сведена глава пред господарката си. Пред бившата си господарка. В сърцето си таеше думи, които можеше да произнесе.

„Не, господарке, моля те да ни помогнеш в борбата срещу ужасното робство, в което Конгресът държи богоизбраните на Път. Не, господарке, моля те да си спомниш истинските си задължения към баща си, които дори богоизбрано момиче като теб не може да пренебрегва, ако наистина има някакво достойнство. Не, господарке, моля те да ни помогнеш в намирането на начин да спасим един честен и беззащитен народ, пекениносите, от ксеноцид.“

Но остана безмълвна, защото това бе един от първите уроци, научени от господаря Хан. Когато имаш мъдрост, от която някой друг осъзнава, че се нуждае, да му я дадеш безвъзмездно. Когато обаче другият още не си дава сметка, че се нуждае от мъдростта ти, да я запазиш за себе си. Храната е добра само за гладния. Цинджао не беше гладна за мъдростта на Сиванму и никога нямаше да бъде. Затова прислужницата можеше да ѝ предложи само мълчание. Сиванму можеше само да се надява, че Цинджао ще намери собствен път към истинското послушание, към състраданието или към борбата за свобода.

Тя бе готова да използва всичко, само да спечели разума на Цинджао на тяхна страна. Сиванму никога не се беше чувствала толкова безполезна — да гледа как господарят Хан се мъчи над задачите, поставени му от Джейн. За да може да размишлява върху свръхсветлинните скорости на придвижване, той учеше физика; как можеше да му помогне Сиванму, като едва сега усвояваше законите на геометрията? За да размишлява над проблема за вируса на Десколадата, той изучаваше микробиология; Сиванму едва започваше да навлиза в основите на геялогията и еволюцията. А как можеше да помогне, когато той размишляваше върху същността на Джейн? Тя беше дете на работници, бъдещето ѝ зависеше от ръцете, не от ума ѝ. Философията бе толкова далече от нея, колкото небето — от земята.

— Небето обаче само изглежда, че е далеч — бе казал господарят Хан, когато му спомена това. — Всъщност то е навсякъде около нас. Ние го вдишваме и издишваме, дори когато сме заровили ръце в калта. Това е истинската философия.

От думите му обаче тя разбра само, че господарят Хан е; добър и иска да я накара да приема по-леко безполезнаостта си.

Цинджао обаче нямаше да е безполезна. Затова Сиванму ѝ беше дала лист с имената и паролите за достъп на проекта.

— Татко знае ли, че ми даваш това?

Сиванму не отговори. Всъщност господарят Хан го беше предложил, но Сиванму реши, че може би ще е по-добре, ако Цинджао не знае, че той я праща.

Цинджао прие мълчанието на прислужницата като знак, че Сиванму действа тайно, на своя глава.

— Ако татко ме беше помолил, щях да приема, защото това е мое задължение като дъщеря.

Сиванму обаче знаеше, че напоследък Цинджао не се интересува от мнението на баща си. Тя можеше да казва, че ще се подчини, но всъщност баща ѝ ѝ причиняваше такива страдания, че веднага щом се съгласи, тя щеше да се хвърли на пода да проследява дървесинни жилки заради ужасното противоречие в сърцето си — знанието, че баща ѝ се е опълчил срещу боговете.

— Аз не ти дължа нищо — каза Цинджао. — Ти беше продажна и непослушна прислужница. Надали може да се намери по-недостойна и безполезна доверена прислужница от теб. За мен твоето присъствие в тази къща е все едно да намеря торен бръмбар в чинията си!

Сиванму отново не каза нищо. Предпочете обаче да не се кланя по-дълбоко. Още в началото на разговора бе свела глава, но нямаше намерение да се унижава повече, като превива гръб до земята.

„Дори най-нископоставените от нас имат частица гордост и аз знам, господарке Цинджао, че не съм ти причинила нищо лошо, че в момента съм ти по-вярна, отколкото ти самата.“

Цинджао се обърна към компютъра си и написа името на първия проект: „Отлепящ“, буквалния превод на думата „Десколада“.

— Това и бездруго са пълни глупости — каза тя, докато преглеждаше документите и таблиците, изпратени от Лузитания. — Не мога да повярвам, че някой ще извърши предателство, като комуникира с Лузитания само за да получи тези безсмислици. Това е невъзможно от научна гледна точка. На никой свят не може да се развие толкова сложен вирус, който да включва в себе си генетичната информация на всяко друго живо същество на тази планета. Самото предположение за такова нещо е губене на време.

— Защо да не е възможно? — попита Сиванму; не виждаше причина да мълчи повече, защото, макар да твърдеше, че няма

намерение да обсъжда въпроса, Цинджао вече го обсъждаше. — В края на краищата еволюцията е създавала само една човешка раса.

— На Земята обаче има десетина близкородствени вида. Няма организъм без родствени видове, ако не беше такава глупачка и непослушница, щеше да го знаеш. Еволюцията никога не може да създаде толкова сложна система.

— Как тогава обясняваш тези изследвания от Лузитания?

— Откъде си сигурна, че наистина са дошли оттам? Доверяваш се прекалено много на тази компютърна програма. Може би тя само си мисли, че това е всичко. А може би учените там са много некадърни и не спазват задължението си да събират всяка възможна информация. В целия доклад няма описани и двайсетина вида — и гледай, те са сдвоени, животни с растения, по най-невъзможния начин. Не е възможно да има толкова малко видове.

— Ами ако всичко е вярно?

— Как може да е вярно? Хората на Лузитания са ограничени в съвсем малко пространство от самото си пристигане. Те познават само онова, което са им показали тези дребни свинчовеци, откъде си сигурна, че не ги лъжат?

„Свинчовеци, а, господарке, така ли се самоубеждаваш, че с помощта си за Конгреса няма да причиниш ксеноцид?

Ако ги наречеш с име на животно, означава ли това, че няма нищо лошо да бъдат изклани? С обвиненията в лъжа ли оправдаваш унищожението им?“

Отново запази мислите за себе си. Но зададе друг въпрос:

— Ами ако това наистина е вярно, ако наистина живите същества на Лузитания се развиват по този начин и Десколадата наистина влияе така на организма им?

— Ако това е вярно, ще се наложи да прочета и да се задълбоча в документите, за да изкажа разумно становище. То обаче е фалшификация. Докъде беше стигнала с учението си, преди да ме предадеш? Бях ли ти обяснила основите на геологията?

— Да, господарке.

— Ето, това е. Еволюцията е начинът, по който един организъм се адаптира към промените на околната среда. Ако слънцето пече по-силно, живите организми на планетата трябва да нагодят така

популацията си, че да компенсират повечето топлина и да намалят температурата. Помниш ли класическия модел с планетата Маргарита?

— В този експеримент има само един вид организми на цялата планета. Когато слънцето започва да пече прекалено силно, се появяват бели маргарити, които да отразяват лъчите му обратно в космоса, а когато отслабва, порастват тъмни, за да поглъщат топлината.

— Не, не, не. Ти, разбира се, си пропуснала най-важното. Основното е това, че на планетата вече има и тъмни маргарити, макар че светлите преобладават, а когато светът потъне в мрак, белите цветя не изчезват. Еволюцията не може да създава нови видове по поръчка. Тя ги създава постоянно, защото гените мутират, разрушават се и се пренасят между видовете от вируси. Така никога няма „чиста раса“.

Сиванму още не схващаше връзката и объркването сигурно личеше по изражението ѝ.

— Нима продължавам да ти бъда учителка въпреки всичко? Трябва ли да изпълня моята част от договора, макар че ти не изпълни своята?

„Моля те — отговори мислено Сиванму. — Ще ти служа вечно, само помогни на баща си.“

— Докато всички индивиди от даден вид живеят заедно и се кръстосват постоянно — продължи Цинджао, — генетичните им различия никога не се задълбочават прекалено. Гените им постоянно се кръстосват с други гени на същия вид, така че отделните разновидности са равномерно разпределени в цялата популация. Едва когато околната среда ги постави под такъв натиск, че една от тези случайно възникнали черти изведнъж придобие значение за оцеляването, едва тогава всички, които не я притежават, измират, докато тази нова черта, вместо да се среща тук-там, стане обща за целия вид. Това е основата на геялогията, постоянното разнообразие на гените е жизнено необходимо за запазването на живота като цяло. Според тези документи Лузитания е населена с абсурдно малко количество видове и там не е възможно никакво разнообразие на гените, защото тези невъзможни вируси поправят всички изменения, които могат да се получат. Такава система не само че никога няма да може да еволюира, ами и не е възможно да съществува — защото организмите не могат да се адаптират към промените на средата.

— Може би на Лузитания средата не се променя.

— Стига глупости, Сиванму. Направо да го е срам човек, че полага усилия да те научи на нещо! Всички звезди претърпяват флукуации. Всички планети изменят орбитата си. От три хиляди години наблюдаваме много светове и вече знаем неща, които земните учени преди това никога не са могли да знаят: кои процеси са общи за всички планети и звездни системи и кои — характерни само за Земята и Слънчевата система. Уверявам те, че не е възможно планета като Лузитания да съществува повече от няколко десетилетия, без да претърпи застрашаващи живите организми промени на околната среда: колебания в температурата, орбитални аномалии, сеизмични и вулканични процеси. Как е възможно екосистема, съставена само от десетина вида, да преживее такива промени? Ако планетата има само светли маргаритки, как ще се затопли, когато слънцето изстинее? Ако всички живи организми използват само въглероден двуокис, как ще оцелеят, когато нивото на кислорода в атмосферата достигне смъртоносни концентрации? Твоите тъй наречени приятели на Лузитания са глупаци, щом ти изпращат такива недомислици. Ако бяха истински учени, щяха веднага да разберат, че резултатите им са невъзможни.

Цинджао натисна един клавиш и мониторното пространство над компютъра се изчисти.

— Само ми загуби и без това оскъдното време. Ако нямаш нещо по-добро да ми предложиш, изобщо не ми се весвай повече. Ти не означаваш нищо за мен. Ти си като муха, удавена в чашата ми. Омърсяваш цялото съдържание на чашата, не само течността непосредствено около себе си. Изпитвам отвращение само при мисълта, че си още в къщата.

„Значи надали съм «нищо» — помисли Сиванму. — По-скоро изглежда, че съм много важна за теб. Може да си много умна, Цинджао, но не разбираш собствената си душа.“

— Понеже си просто едно глупаво, просто момиче, ти не можеш да ме разбереш — добави Цинджао. — Исках да ти намекна, че е време да се махаш.

— Само че баща ти е господар на този дом и той ме помоли да остана.

— Малка глупачка, свински мозък, ако не мога да те накарам да напуснеш къщата, имам поне право да те изгоня от стаята си.

Сиванму се поклони почти до пода. След това се оттегли назад, така че да не обръща гръб на господарката си.

„Щом се отнасяш към мен така, аз ще се държа към теб като към велика господарка; и ако не усетиш насмешката в поведението ми, коя от двамата ни ще е глупачката?“

* * *

Когато Сиванму се върна, господаря Хан го нямаше в стаята му. Сигурно беше до тоалетната и щеше да се върне всеки момент. А може би извършваше някой ритуал на богоизбраните; в такъв случай щеше да се бави с часове. Сиванму отнесе документите по проекта пред компютъра. Знаеше, че Джейн я наблюдава. Че без съмнение е станала свидетел на разговора с Цинджао.

Джейн обаче чакаше Сиванму да зададе въпросите си. Преди всичко отговори на въпроса за автентичността на документите.

— Всичко отговаря напълно на истината. Ела, Новиня, Уанда и всички останали учени са силно специализирани в една област, вярно е, но в нея имат много висока квалификация. Ако Цинджао беше чела „Животът на Човек“, щеше да знае добре как живеят тези десетина вида на планетата.

— Това, което каза тя обаче, все още ми е трудно за разбиране — призна Сиванму. — Размишлявах как може всичко това да е вярно: да има толкова малко видове и въпреки това екосистемата на Лузитания да е толкова стабилна. Възможно ли е на планетата да няма резки промени на околната среда?

— Не. Имам достъп до всички астрономически данни от сателитите и от целия период на присъствие на хората на Лузитания. Планетата и звездата, около която се върти, показват всички нормални колебания. В момента, както изглежда, има глобално застудяване.

— Как тогава ще реагират живите организми на Лузитания? Вирусът на Десколадата няма да им позволи да еволюират; той опитва да унищожи всичко несвойствено за него, затова се стреми да убие човеците и Царицата на кошера.

Джейн, чийто образ седеше в поза лотос над компютъра на господаря Хан, вдигна ръка:

— Момент. — После свали ръката си: — Докладвах по въпроса на приятелите си и Ела много се въодушеви.

На дисплея се появи ново лице, непосредствено зад образа на Джейн. Жена с тъмна кожа и негроидни черти; или поне отчасти — всъщност не беше чак толкова тъмна и носът ѝ бе тесен.

„Това трябва да е Еланора — помисли Сиванму. — Джейн ми показва жена от свят, отдалечен на много светлинни години; дали показва и моето лице на нея? Какво ли си мисли тази Ела за мен? Изглеждам ли ѝ толкова безнадеждно глупава?“

Ела обаче очевидно изобщо не се интересуваше от Сиванму. Занимавах я единствено въпросите на момичето.

— Защо Десколадата не допуска генетични изменения? — заговори тя. — Това би трябвало да е черта с отрицателно значение за оцеляването, но въпреки това Десколадата оцелява. Сиванму сигурно ме мисли за глупачка, че не съм се сетила за това по-рано. Аз обаче не съм геяложка и съм израснала на Лузитания, така че никога не съм се замисляла. Просто съм приемала, че каквато и да е геялогията на Лузитания, тя просто върши работа. Занимавах се само с Десколадата. Какво мисли Сиванму?

Сиванму остана смаяна да чуе тези думи от една непозната. Какво беше говорила за нея Джейн пред Ела? Как можеше Ела да си помисли, че Сиванму ще сметне нея за глупачка, при положение че тя бе учен, а Сиванму — проста слугиня?

— Има ли значение какво мисля? — попита тя.

— Има — отвърна Джейн. — Дори ти да не виждаш смисъл да изказваш мнението си, Ела иска да го чуе.

И така Сиванму обясни изводите си:

— Това е много глупава мисъл, защото Десколадата е изключително микроскопичен вирус, но може би точно той го прави. Все пак той съдържа гените на всяко живо същество на планетата в себе си, нали? Значи би трябвало той сам да се грижи за еволюцията. Вместо генетичните изменения да възникват сами, може би Десколадата ги предизвиква. Възможно е, нали? Той може да промени генетичната информация на един цял вид дори докато организмите са още живи. Няма нужда да чака да еволюират.

Джейн отново вдигна ръка и запази мълчание. Тя сигурно показваше лицето на Сиванму на Ела, позволяваше ѝ да чуе думите на

момичето от собствените му устни.

— Nossa Senhora — прошепна Ела. — На този свят Десколадата е Гея^[1]. Разбира се. Това обяснява всичко, нали? Има толкова малко видове, защото Десколадата позволява да оцелеят само на онези, които е подчинила. Вирусът е превърнал геялогията на цялата планета в нещо почти толкова просто, колкото моделната планета Маргарита.

На Сиванму ѝ се стори едва ли не смешно да чуе учен като Ела да споменава модела на Маргарита, сякаш и тя самата беше още ученичка, полуграмотно дете като Сиванму.

До Ела се появи друго лице, лицето на възрастен бял мъж, може би около шейсетте, с посребрена коса и много добродушен, миролюбив поглед.

— Само че част от въпроса на Сиванму все още стои без отговор — каза той. — Как е еволюирала Десколадата? Какви са били предшествениците ѝ? Защо тази ограничена геялогична система с била предпочетена пред бавно еволюиращия модел, който се е закрепил на всеки друг свят.

— Аз никога не съм задавала този въпрос — възрази Сиванму. — Цинджао зададе първата му част, останалото обаче си го измисли той.

— Не е така — смъмри я Джейн. — Цинджао никога не е задавала този въпрос. Тя го използва като повод да не се занимава с лужитанските документи. Само ти наистина се замисли над проблема и това, че Андрю Уигин разбира по-добре въпроса ти от самата теб, не означава, че той не си остава твой.

Значи това беше Андрю Уигин, Говорителя на мъртвите.

Той изобщо не изглеждаше стар и мъдър като господаря Хан. Имаше вид на глуповат човек с любопитно ококорени очи и изражението му се менеше постоянно при всяка промяна на настроението му. Въпреки това излъчваше изключително вътрешно спокойствие. Може би носеше частица от Буда в себе си. Буда бе открил Пътя. Може би и Андрю Уигин следваше Пътя, макар да не беше китаец.

Уигин продължаваше да задава въпроси, за които твърдеше, че били на Сиванму:

— фактите, говорещи против естественото зараждане на този вирус, са... невероятни. Много преди някой вирус да еволюира до такава степен, че да може да свърже всички видове на планетата и да

установи контрол над цялата геялогия, неговите предшественици биха унищожили всичко живо. Не може да има време за такава еволюция — вирусът е прекалено смъртоносен. Щеше да умори всички организми и след това да изчезне сам, след като вече няма какво да заразява.

— Може би масовото заразяване е дошло после — предположи Ела. — Може би е еволюирал в симбиоза с някой друг вид, който се е възползвал от способността му да трансформира генетично всички индивиди наведнъж, в границите на дни или седмици. Едва тогава трябва да се е прехвърлил и върху други видове.

— Може би — съгласи се Андрю. На Сиванму ѝ хрумна нещо:

— Десколадата е като бог. Идва и променя всички, независимо дали те искат, или не.

— С тази разлика, че богът по някое време си тръгва — отбеляза Уигин.

Той отговори толкова бързо, та Сиванму си даде сметка, че Джейн сигурно предава всичко, което става или се казва, незабавно през милиардите километри, които ги деляха. Доколкото беше запозната с разходите по ансибалното предаване, Сиванму знаеше, че това е възможно само при военните; ако обикновена фирма реши да предава моментално по ансибална-та мрежа, щеше да изхарчи толкова пари, колкото за построяване на жилища за всички бездомници на една цяла планета.

„А аз го получавам безплатно благодарение на Джейн — помисли си тя. — Виждам лицата им и те виждат моето, сякаш сме в една стая.“

— Нима? — попита Ела. — Мислех, че основният проблем на Път е в това, че боговете отказват да оставят хората на мира.

Сиванму отговори мрачно:

— Боговете са като Десколадата във всяко отношение. Унищожават всичко, което не им хареса, а хората, които харесат, изменят до неузнаваемост. Цинджао беше добро, умно и забавно момиче, а сега е надменна, сприхава и жестока, и това е само заради боговете.

— Само заради генетичната промяна, извършена по заповед на Конгреса — поправи я Уигин. — Промяна, с която принуждават хората да им се подчиняват.

— Да — съгласи се Ела. — Също като Десколадата.

— Какво искаш да кажеш?

— Генетична промяна, извършена от хора, които искат да подчинят Лузитания на собствените си цели.

— Какви хора? — попита Сиванму. — Кой би извършил такова ужасно нещо?

— Това ме гложди от години — отвърна Ела. — Наличието на толкова малко видове живи организми на Лузитания винаги ме е тревожило. Помниш ли, Андрю, благодарение на това открих ролята на Десколадата в сдвояването на видовете. Знаем, че планетата е била сполетяна от катастрофа, унищожила всички живи организми, при което оцелели само няколко вида. Десколадата е била по-унищожително бедствие за мнозинството живи същества на Лузитания от сблъсък с астероид. Винаги обаче сме приемали, че щом сме открили Десколадата тук, би трябвало да е възникнала на тази планета. Знаех, че няма логика (точно както каза и Цинджао), но след като очевидно се е случило, реших, че това няма значение. Ами ако не е възникнала естествено? Ако е изпратена от боговете? Не от тези, в които вярваме, разбира се, а от някой разумен вид, който го е създал по изкуствен начин?

— Това би било чудовищно — каза Уигин. — Да създадеш такава зараза и да я изпратиш на други светове, без да знаеш и да се интересуваеш какво може да убие.

— Не зараза. Ако вирусът наистина регулира планетната екосистема, не е ли възможно Десколадата да е средство за култивиране на необитаеми светове? Ние никога не сме опитвали да трансформираме нито една планета — ние, хората, и бъргерите преди нас, сме се нанасяли само на светове, чиито живи организми вече са създали условия, сходни със земните. Богата на кислород атмосфера, която усвоява достатъчно бързо въглеродния двуокис, за да предотврати прегряването. Ами ако някой разумен вид е решил, за да направи дадена планета удобна за колонизиране, да изпрати вируса на Десколадата предварително — хиляди години предварително може би, за да създаде точно необходимите условия за живот? И когато първите заселници се появят, светът да е готов да ги приеме. Може да са имали противовирус, който унищожава Десколадата и им позволява да установят истинска геялогия.

— А може би са създали вируса такъв, че да не пречи на тях и на организмите, от които се нуждаят — добави Уигин. — Може би целта им е да унищожат всички безполезни същества на другите светове.

— И в двата случая това обяснява всичко. Проблемите, пред които съм изправена, невъзможността да разгадая невероятните вътремолекулни преразпределения в Десколадата — те продължават само защото вирусът постоянно поддържа тези вътрешни противоречия. Никога обаче не съм могла да си обясня как е възникнала такава молекула. Отговорът е лесен, ако допуснем, че вирусът е създаден по някакъв начин. Това, за което възрази Цинджао, че Десколадата не може да се е появила по еволюционен път и че геялогията на Лузитания не може да съществува по естествен начин. Е, тя не съществува по естествен начин. Това са изкуствен вирус и изкуствена геялогия.

— Искате да кажете, че това наистина помогна? — не вярваше Сиванму.

По лицата им стана ясно, че вече са забравили, че и тя участва в разговора, във възбудата им.

— Още не знам — отвърна Ела. — Това обаче е нов подход. Поне мога да приема, че всичко във вируса е създадено целенасочено, а не в хода на нормалното възникване и изчезване на гени, което се получава в природата. Да, това ще помогне. А и самата мисъл, че вирусът е проектиран, ми дава надежда, че можем да разгадаем как точно е направено това. И да го променим.

— Не се радвай предварително — предупреди я Уигин. — Не забравяй, че това е само хипотеза.

— Звучи правдоподобно. Има логика. Толкова много неща обяснява.

— И на мен така ми звучи, но трябва да го обсъдим с онези, които ще са най-силно засегнати от последствията.

— Къде е Плантър? — попита Ела. — Можем да говорим с него.

— И с Човек и Рутър. Трябва да обсъдим тази идея с дърветатабащи.

— Това ще ги порази като ураган — отбеляза Ела; сетне сякаш осъзна последствията от собствените си думи. — В прекия смисъл; това не е просто израз. Наистина ще боли. Да откриеш, че целият ти свят е един проект за култивиране на планетата.

— Нещо повече от целия свят. Самите те — добави Уигин. — Третият живот. Десколадата им е дала всичко, което са и което имат. Спомни си първите ни предположения, че са еволюирали като бозайникоподобни животни, които са копулирали директно, мъжки с женски, младите майки са смучели жизнени сокове директно от половите органи на мъжките, по десетина наведнъж. Такива са били. След това Десколадата ги е трансформирала, направил е мъжките стерилни, докато не умрат и не се превърнат в дървета.

— Самата им същност...

— Когато хората са осъзнали за пръв път, че поведението ни е възникнало като еволюционна необходимост, приемането па този факт е било много трудно. Все още има безброй човеци, които отказват да го повярват. Дори да е свършено вярно, мислиш ли, че пекениносите ще приемат идеята със същата лекота, с която посрещнаха чудесата на техническия прогрес, като междузвездните полети например? Съвсем друго е да откриеш, че не си създаден нито от Господ, нито от еволюцията, а от някой учен от друг вид.

— Ако е вярно обаче...

— Кой може да знае дали е вярно? За нас е важно, че идеята е полезна. А за пекениносите може да е толкова разочароваща, че да откажат да повярват.

— Някои ще ви намразят, задето сте им казали — заяви Сиванму. — Но други ще са ви благодарни.

Те отново я погледнаха — или поне компютърната симулация на Джейн показа, че я гледат.

— Ти би искала да знаеш, нали? — каза Уигин. — Ти и Хан Фейдзъ съвсем наскоро открихте, че вашият народ е изкуствено облагороден.

— И заробен в същото време — добави Сиванму. — За мен и господаря Хан това е свобода. За Цинджао...

— Сред пекениносите ще има много като Цинджао — намеси се Ела. — Плантър, Човек и Рутър обаче няма да са сред тях, нали? Те са много умни.

— Цинджао също е умна! — възрази Сиванму; малко по-разпалено, отколкото имаше намерение, но привързаността на една доверена прислужница към господарката ѝ умира бавно.

— Не искаме да кажем, че не е — успокой я Уигин. — Със сигурност обаче не използва ума си за това, нали?

— Не — съгласи се Сиванму.

— Точно това имахме предвид. На никого няма да му е приятно да открие, че историята за произхода му, в която винаги е вярвал, не е истина. Много от пекениносите вярват, че Господ ги е създал като нещо много специално, също като вашите богоизбрани.

— А ние не сме специални, никой от нас! — извика Сиванму. — Ние сме обикновени като пръстта! Няма богоизбрани. Няма богове. Те изобщо не се интересуват от нас!

— Ако няма богове — поправи я внимателно Ела, — не могат и да се интересуват от каквото и да било.

— Никой не ни е създал; само Конгресът ни е заробил заради собствените си егоистични цели. Който и да е създал Десколадата — пекениносите са само част от плана му. Както богоизбраните са част от плана на Конгреса.

— Като човек, роден по нареждане на Конгреса — каза Уигин, — аз ти съчувствам от тази гледна точка. Реакцията ти обаче е твърде прибързана. Все пак родителите ми също са ме искали. И от момента на раждането си, също като всяко друго живо същество, аз съм имал своя цел в живота. Не можеш да заключаващ, че няма богове, само по факта, че хората на планетата ти тълкуват грешно симптомите на мозъчното си разстройство. Това, че предишната ти цел в живота се оказва грешна, не означава, че животът няма смисъл.

— О, знам какъв е смисълът. Конгресът иска да има роби! Затова е създал Цинджао, като робиня. И тя иска да продължава да им робува!

— Това е целта на Конгреса. Цинджао обаче има майка и баща, които са я обичали. Също като мен. На този свят има много различни цели, много различни причини за всичко. Само защото една от тези причини се е оказала невярна, не означава, че няма други, в които да вярваш.

— О, сигурно е така — съгласи се Сиванму; сега се срамуваше за избухването си.

— Не превивай гръб пред мен — каза Уигин. — Или ти я представяш така, Джейн?

Джейн явно му отговори; отговор, който не достигна до Сиванму.

— Не ме интересува какви са им обичаите — продължи Уигин.
— Единствената цел на тези поклони е да унижават един човек пред друг и аз не искам да ми се кланя така. Тя няма от какво да се срамува. Тя откри нов подход към Десколадата, който може да ни помогне за спасението на два вида разумни същества.

Говорителя не се преструваше. С тези свои думи изразяваше уважението си към Сиванму.

— Не аз — възрази тя. — Цинджао зададе тези въпроси.

— Цинджао ли? — намеси се Ела. — Тя е пълна глупачка. Точно както я е създал Конгресът.

— Не можеш да я презираш, след като не я познаваш — възпротиви се Сиванму. — Тя е умна и добра и аз никога няма да съм като нея.

— Пак тези богове — изсумтя Уигин.

— Все те — добави Ела.

— Какво имате предвид? Цинджао не се мисли за богиня. А и аз не съм казала нищо подобно.

— Напротив, каза — възрази Ела. — „Цинджао е мъдра и добра“, така се изрази.

— Умна и добра.

— „Аз никога няма да съм като нея“ — продължи Ела.

— Нека ти разкажа малко за боговете — заговори пак Уигин. — Независимо колко умен и силен е човек, винаги има някой по-умен и силен от него и когато човек се натъкне на някого, който е по-умен и силен от всички, той си мисли: „Това е бог. Това е съвършенство.“ Аз обаче мога да ти гарантирам, че някъде съществува някой, в сравнение с когото твоят „бог“ е червей. И още някой, който е по-умен, по-силен и по-способен в някое отношение и от него. Та нека ти кажа какво мисля аз за боговете. Мисля, че истинският бог няма да се уплаши или разгневи толкова, че да опитва да потиска другото. Защото, ако управниците от Конгреса правят хората по-умни и по-изобретателни, това може да е божествен, щедър дар. Те обаче се страхуват, затова са заробили хората на Път. Те искат да ви държат под своя власт. Истинският бог не се интересува от никаква власт. Истинският бог вече владее всичко, което трябва да владее. Истинските богове учат хората как да бъдат като тях.

— Цинджао искаше да ме образова.

— Да, но само ако ѝ се подчиняваш и правиш каквото тя иска.

— Аз не съм достойна. Толкова съм глупава, че никога няма да усвоя нейните знания.

— И въпреки това ти разбра, че говоря истината — намеси се Джейн, — докато Цинджао мислеше, че всичко е лъжа.

— А ти бог ли си? — попита Сиванму.

— Това, което богоизбраните и пекениносите тепърва ще научават за себе си, аз го знам от самото си раждане. Аз съм създадена от човешка ръка.

— Глупости — прекъсна я Уигин. — Джейн, ти винаги си вярвала, че си изскочила от главата на Зевс.

— Не съм Минерва, не, благодаря.

— Доколкото ни е известно, ти просто си възникнала. Никой не е планирал да те създава.

— Колко утешително! Значи, докато вие всичките можете да назовете създателите си — или поне родителите си, или някаква правителствена институция, — аз просто съм се пръкнала по случайност насред вселената.

— Не може и двете. Или някои те е създал с определена цел, или си се появила случайно. Точно това е случайност — нещо, което се случва, без никой да го предвижда. Така че и в двата случая ли смяташ да продължаваш да се мусиш? Щом научат истината, хората на Път ще намразят Конгреса до дъното на душата си. А ти ще се сърдиш, защото никой не ти е направил нищо, така ли?

— Ако искам, ще се сърдя — тросна се Джейн с престорения глас на разглежено дете.

— Ще ти кажа какво мисля. Смятам, че няма да пораснеш, докато не престанеш да мислиш за наличието или отсъствието на цел у другите и не намериш смисъл, в който сама да вярваш.

* * *

Ендър и Ела обясниха най-напред всичко на Вальнтайн — вероятно защото тя първа влезе в лабораторията, да търси Ендър за нещо напълно несвързано с темата. На нея теорията също ѝ се стори съвсем правдоподобна. И също като тях тя смяташе, че хипотезата за

Десколадата като регулатор на климата на Лузитания не може да бъде проверена, докато не бъде обсъдена с пекениносите.

Ендър предложи, преди да съобщават каквото и да било на Човек и Рутър, да уведомят Плантър. Ела и Вальнтайн се съгласиха. Нито Ела, нито Ендър, които бяха разговаряли с дърветата-бащи в продължение на години, не се чувстваха достатъчно запознати с езика им, за да изложат такива важни факти. И нещо по-важно — те се чувстваха по-близки до бозайникоподобните братя, отколкото до което и да било дърво. Как можеше човек да познае по поведението на едно дърво какво мисли и как ще реагира?

Разбира се, след като повикаха Плантър в кабинета на Ела, затвори вратата и започнаха да обясняват, Ендър си даде сметка, че общуването с братята изобщо не е по-лесно. Дори след толкова години на живот и работа сред прасенцата той успяваше да разчита и тълкува само най-очевидните им жестове. Плантър слушаше с привидна незаинтересованост. Той обаче не беше безразличен. Седеше неспокойно като малко дете, постоянно се въртеше, местеше нервно поглед или просто гледаше през тях, сякаш с приказките си само го отегчават. Ендър обаче знаеше, че очите на пекениносите нямат същата изразност като човешките; по тях не можеше да се разбере нищо. Дали гледат събеседника, или не, за тях нямаше никакво значение. Обикновено обаче пекениносите, работещи сред човеци, опитваха да подражават на тяхното поведение. Плантър го умееше доста добре, но точно в момента не си даваше никакъв труд.

Едва след като му обясниха всичко, Ендър си даде сметка какво усилие е положил пекениносът да остане на едно място, докато свършат. В момента, в който му казаха, че са приключили, Плантър скочи от стола, втурна се през глава из стаята и започна да докосва всичко. Не да удря, както би постъпил човек, не да хвърля. По-скоро галеше всеки предмет, сякаш само да почувства допира му. Ендър се изправи, искаше да го прегърне, да го утеши — защото достатъчно добре познаваше поведението на пекениносите, за да знае, че това държание означава огромен шок.

Плантър търча наоколо, докато не капна от умора, и дори след това продължи да залита като пиян из стаята. Накрая се блъсна в Ендър и го прегърна. За момент Ендър си помисли също да го обгърне с ръце, но се сети, че Плантър не е човек. С прегръдката си той не

очакваше да му отговорят със същото. Плантър го стискаше, както би стискал ствола на някое дърво. Търсеше утеха. Сигурна опора, за която да се държи, докато опасността отmine. Ако Ендър го прегърне, ефектът щеше да се развали. В този момент Ендър трябваше да се държи като дърво. Затова той остана неподвижен и зачака. Докато Плантър най-после спря да трепери.

Когато пекениносът го пусна, и двамата бяха плувнали в пот.

„Май не мога да заместя дървото във всичко — помисли си Ендър. — А може би дърветата-бащи все пак изпускат някаква течност, когато някой от братята се притисне до тях.“

— Това е много изненадващо — прошепна Плантър. Думите му бяха толкова абсурдно нормални в сравнение със сцената, която току-що им бе изиграл, че Ендър не успя да сдържи смеха си.

— Да — каза той. — Предполагам.

— За тях не е смешно — упрекна го Ела.

— Той знае — отбеляза Валънтайн.

— Тогава да не се смее. Не можеш да се смееш, когато Плантър изпитва такава мъка.

При тези думи Ела избухна в сълзи. Валънтайн постави ръка на рамото ѝ:

— Той се смее, ти плачеш. Плантър търчи в кръг и се катери по дървета. Какви странни същества сме всички!

— Всичко идва от Десколадата — каза Плантър. — Третият живот, дървото-майка, дърветата-бащи. Може би дори разумът ни. Може би, когато Десколадата е дошла, за да направи от нас лъжливи рамани, ние сме били най-обикновени дървесни плъхове.

— Вие сте рамани — поправи го Валънтайн.

— Не сме сигурни — опита да го успокои Ела. — Това е само хипотеза.

— Това е много, много, много, ама много вярно — настоя Плантър. — Вярно като самата истина.

— Откъде знаеш?

— Всичко съвпада. Регулацията на планетата — знам всичко за нея, учил съм геялогия и съм мислил по въпроса. Как може този учител да ни говори такива неща, като всеки пекенинос вижда, че са лъжа? Ако знаем обаче, че Десколадата ни изменя, че ни кара да регулираме планетната екосистема...

— Какво може да ви кара да правите Десколадата, та да регулирате планетата? — попита Ела.

— Не ни познавате от достатъчно дълго — обясни Плантър.

— Не сме ви казали всичко, защото смятахме, че ще ни вземете за глупаци. Сега знаете, че не сме глупави, а действваме според волята на един вирус. Ние не сме глупаци, ние сме роби.

Ендър остана изненадан, че пекениносите все още полагат някакви усилия, за да впечатлят хората.

— Кои ваши действия са свързани с планетната регулация?

— поинтересува се той.

— Дърветата. Колко гори има тук, из целия свят? Постоянно фотосинтезират. Превръщат въглеродния двуокис в кислород. Въгледвуокисът е газът на парниковия ефект. Колкото повече го има в атмосферата, толкова по-топло става на планетата. Значи какво трябва да правим, за да охладим света?

— Да засаждате повече дървета — отвърна Ела. — За да използват повече въглероден двуокис, та да може топлината да се отделя отново в космоса.

— Да, помислете обаче как садим ние дървета. „Дърветата израстват от телата на мъртвите“ — помисли си Ендър.

— Война — каза на глас.

— Между племената винаги се зараждат спорове и понякога избухват малки войни. Те не са нищо за мащабите на цялата планета. Големите войни обаче се разпространяват из целия свят; милиони братя загиват в тях и се превръщат в милиони дървета. В рамките на месец горите на планетата могат да се удвоят по размери и брой. Това вече е нещо, нали?

— Да — съгласи се Ела.

— Много по-ефективно от всичко, което може да се получи при обикновената еволюция — отбеляза Ендър.

— И изведнъж войните спират — продължи Плантър. — Ние винаги сме смятали, че за тях е имало сериозни причини, че са битки между доброто и злото. А те са били просто планетарна регулация.

— Не — възрази Валънтайн. — Стремехът към насилие, злобата, те може да идват от Десколадата. Това обаче не означава, че причините, поради които сте воювали, са...

— Причината е планетната регулация. Всичко съвпада. Как, мислиш, помагаме за затоплянето на планетата?

— Не знам — призна Ела. — Дори дърветата накрая умират от старост.

— Не знаете, защото сме в топъл период, не в студен. Когато зимите станат прекалено сурови обаче, ние започваме да строим къщи. Дърветата-братя ни се принасят в жертва, за да имаме строителен материал. Всички, не само онези, които живеят в студените пояси. Започваме да строим и горите намаляват наполовина, на три четвърти. Винаги сме мислили, че това е голяма саможертва от страна на дърветата-братя за добруването на племето, а сега виждам, че просто Десколадата е искала повече въглероден двуокис в атмосферата, за да затопли планетата.

— Въпреки всичко това е голяма саможертва — каза Ендър.

— Всичките ни велики сказания. Всичките ни герои. Те са били братя, действащи по волята на Десколадата.

— И какво от това? — попита Валънтайн.

— Как какво? Току-що научавам, че животът ни е едно нищо, че сме само оръдия в ръцете на някакъв вирус, който регулира планетната екосистема, а ти питаш „Какво от това?“!

— Да, това няма никакво значение. Ние, човеците, не сме различни. Може да не сме зависими от вирус, но през по-голямата част от живота си също се подчиняваме на генетичните си заложи. Вземи различията между мъже и жени. Мъжете постоянно се стремят към разпространение на рода си. Защото те имат неограничен запас от сперма и не им струва нищо да я изразходват...

— Не е нищо — засегна се Ендър.

— Нищо не им струва — настоя Валънтайн, — просто си я изразходват. Единственото, за което ги е грижа, е да оставят семето си във всяка срещната женска — и полагат особени усилия да го оставят в най-здравите женски, онези, които с най-голям успех ще отгледат децата им. Един мъж върши най-доброто от репродуктивна гледна точка, ако постоянно скита и мърсува, където свари.

— Аз съм скитал много — отново я прекъсна Ендър, — но някак съм пропуснал мърсуването.

— Говоря по принцип. Винаги има странни индивиди, които не се подчиняват на общата зависимост. Стратегията на женските е точно

обратната, Плантър. Вместо милиони и милиони сперматозоиди, тя образува по една яйцеклетка на месец и всяко дете е плод на огромни лишения и усилия от нейна страна. Тя трябва да се погрижи да има достатъчно храна. Тя прекарва много време в сравнително безпомощно състояние, през което не е способна да се грижи за себе си. Жените имаме нужда от постоянен дом. Ако не успеем да го постигнем, следващата ни пчеливша стратегия е да се съешим с най-силния и здрав мъжкар. Най-добрата възможност обаче е да си осигурим силен и здрав мъжки, който да остане и да се грижи за нас, вместо да обикаля и да пръска семето си на воля.

И така, мъжките са изложени на два вида натиск. Единият е нуждата да разпръскват семето си, и с насилие, ако се налага. Другият е необходимостта да бъдат привлекателни за женските, като полагат грижи за тях — като потискат желанието за постоянно скитане и склонността си към насилие. По същия начин върху женските действа два вида натиск. Единият е намирането на най-силния, най-жизнен мъжки, така че децата им да получат най-добрите гени; в резултат на това те трябва да бъдат привлекателни за силните мъжкарите. Другият им стремеж е да си осигурят защитата на най-улегналите, най-кротки мъжки, за да могат децата им да бъдат защитени и осигурени с достатъчно храна до навършване на зрелост.

Цялата ни история, всичко, което съм събрала по време на пътуванията си като странстващ историк, преди най-сетне да се отделя от неспособния да остави поколение свой брат и да създам семейство, всичко може да се тълкува като резултат от сляпото подчинение на хората на тези генетични дадености. Ние постоянно се лутаме между тези две възможности.

Великите ни цивилизации не са нищо друго освен социални машини, създаващи стабилни условия за женските; законовите и моралните ни норми, които се стараят да намалят насилието и да осигурят постоянна собственост, са израз на първичното желание на женската да обуздае самца.

Племената скитащи варвари извън границите на цивилизацията пък се подчиняват главно на стремежите на мъжките. Да разпространяват семето си. В границите на племето най-силните и властни мъже получават най-красивите жени — или чрез узаконена полигамия, или чрез случайни актове на копулация, на които другите

самци са безсилни да се противопоставят. Тези нискокачествени мъжки остават в племето, защото предводителите ги използват за нападение на други племена, оставят ги да изнасилват чуждите женски и мътят мозъците им с приказки за велики победи. Те действат, подтиквани от чувството за собствена сексуална непълноценност, с желание да се само-докажат по време на битка, когато избиват всички противникови мъжкари и копулират с овдовелите им женски, след като победят. Отвратително, чудовищно поведение, но и съвсем логично от биологична гледна точка — завърши Валънтайн.

Ендър се почувства много неудобно при тези думи. Знаеше, че всичко това е вярно и го беше слушал и преди, но то все пак по някакъв начин го смущаваше. Искаше му се да го отрече, да каже: „Някои от мъжете са цивилизовани“, но не беше ли извършвал насилие и той в собствения си живот? Не беше ли водил война? Не беше ли скитал? В това отношение решението му да остане на Лузитания наистина бе действие за изоставяне на мъжкото доминантно социално поведение, зложено в мозъка му като млад войник във военното училище, и за превръщането му в цивилизован човек.

Въпреки това той бе взел жена без желание за още деца. Жена, бракът с която в края на краищата не се оказа нищо друго освен една цивилизована постъпка.

„От гледна точка на мъжкия поведенчески модел аз съм се провалил напълно — помисли си той. — Не съм оставил поколение, което да носи моите гени. Никоя жена не ми се подчинява. Аз съм напълно нетипичен случай. След като не съм дал поколение обаче, моите нетипични гени ще изчезнат с мен и така нормалното мъжко и женско поведение ще бъдат запазени от такива безполезни индивиди.“

Докато Ендър се самоанализираше в светлината на изказването на Валънтайн, Плантър реагира, като седна отново на стола си — жест, който изразяваше презрение.

— Трябва ли да се почувствам по-добре само защото и човеците са роби на някакви генетични молекули?

— Не — отвърна Ендър. — Трябва да осъзнаеш, че само защото голяма част от поведението ви може да се обясни като продиктувано от нуждите на някоя молекула, това не означава, че съществуването ви е безсмислено.

— Човешката история може да се обясни като борба между нуждите на мъжете и нуждите на жените — добави Валънтайн, — но мисълта ми беше, че въпреки това сред нас има герои и злодеи, велики събития и благородни деяния.

— Когато едно дърво-брат даде дървесината си, това трябва да е саможертва за племето, не за вируса — възпротиви се Плантър.

— Ако само този вирус ти се набива в очите, помисли за целия ви свят тогава — каза Ендър. — Десколадата прави тази планета обитаема. Значи дървото се жертва, за да спаси целия свят.

— Много хитро, само дето забравяш, че за да спаси планетата, няма значение кое дърво-брат се жертва, стига достатъчно от тях да го направят.

— Така е — съгласи се Валънтайн. — За Десколадата няма значение кои дървета ще дадат живота си. За дърветата-братя обаче е важно, нали? И за братята като теб, които се приютяват на топло в тези къщи, също има значение. Вие оценявате благородния жест на дърветата, които са умрели, въпреки че Десколадата не прави разлика между тях.

Плантър не отговори. Ендър се надяваше това да означава, че постигат някакъв напредък.

— И във войните — продължи Валънтайн. — Десколадата не се интересува кой ще спечели и кой ще загуби, стига достатъчно братя да загинат и от трупите им да пораснат достатъчно дървета. Нали? Това обаче не променя факта, че някои братя са благородни, а други — страхливи или жестоки.

— Плантър — поде Ендър, — може Десколадата да управлява всичките ви чувства; да ви кара примерно да изпитвате убийствен гняв, така че да избухнат конфликти, вместо разногласията да се уреждат между дърветата-бащи. Това обаче не променя факта, че едни гори се бият за самозащита, докато други просто са кръвожадни. Въпреки всичко вие имате герои.

— Хич не ми пука за героите — намеси се Ела. — Героите са мъртви, като брат ми Куим. Къде е той сега, когато имаме нужда от него? Искане ми се да не беше герой!

Плантър кимна. Бе заучил този жест, за да общува по-лесно с човеците.

— Сега ние живеем в света на Уормейкър — каза той. — Какво е той освен едно просто дърво, действащо по прищевките на Десколадата? Климатът се затопля прекалено. Имаме нужда от повече дървета. Затова той действа за увеличаване на горите. Защо? Десколадата го кара да се чувства така. Точно затова толкова много братя и дървета-бащи се вслушват в думите му — защото той предлага план за задоволяване на нуждата им и за увеличаване на горите.

— Десколадата знае ли, че възнамерява да изпрати всички тези нови дървета на друга планета? — попита Валънтайн. — Това няма да допринесе много за охлаждането на Лузитания.

— Десколадата само създава желанието им да убиват — отвърна Плантър. — Как може един вирус да разбира от космически кораби?

— Как може един вирус да разбира от дървета-майки и дървета-бащи, от братя и съпруги, от ларви и малки майки? — намеси се Ендър. — Това трябва да е много умен вирус.

— Уормейкър е най-красноречивият пример, подкрепящ моята гледна точка — обясни Валънтайн. — Името му показва, че е участвал активно и е постигнал големи успехи в последната важна война. Сега отново има нужда от увеличаване броя на дърветата. Уормейкър обаче избра да насочи силите си към друга цел, да създава нови гори на други планети, не да предизвиква войни между пекениносите.

— Ние щяхме да го направим независимо от Уормейкър — каза Плантър. — Вижте ни. Привържениците на Уормейкър се готвят да разпространят горите на други светове. Когато убиха отец Куим обаче, останалите бяхме толкова разгневени, че решихме да ги накажем. Голямо клане, и отново щяха да пораснат нови дървета. Пак щяхме да постъпим по нарежданията на Десколадата. А сега, след като човеците изгориха гората ни, привържениците на Уормейкър ще надделят. И в двата случая ние трябва да се множим и разпространяваме. Ще използваме всеки повод. Десколадата ще постигне пак своето. Ние сме само оръдия, които отчаяно опитват да се самоубедят, че действат по собствена воля.

Звучеше толкова безнадеждно. Ендър не се сещаше за някакво утешение, което вече да не са опитали.

Тогава заговори Ела, спокойно, сякаш забравила ужасните терзания на Плантър. Това вероятно бе нормално, защото целият разговор я беше навел на мисли по собствената ѝ специалност.

— Трудно е да се предвиди коя страна на Десколадата щеше да се задейства, ако всичко това ѝ бе известно.

— Каква страна от какво? — не разбра Валънтайн.

— Дали да предизвика глобално застудяване, като причини засаждането на нови гори, или да се подчини на същия този инстинкт за разпространение и да накара пекениносите да го пренесат на други планети. Чудя се какво биха искали повече създателите на вируса. Да разпространят вируса на други светове или да го оставят да регулира климата на планетата?

— Вирусът вероятно иска и двете и вероятно ще постигне и двете — отвърна Плантър. — Привържениците на Уормейкър ще сложат ръка върху корабите, няма съмнение. Или преди, или след това обаче ще избухне война, в която ще загинат поне половината братя. Доколкото знаем сега, излиза, че вирусът се стреми и към двете.

— Доколкото знаем сега — повтори Ендър.

— Доколкото ни е известно досега, може самите ние да сме Десколадата.

„Значи — помисли си Ендър — те знаят за това наше опасение. Въпреки решението ни да не го разгласяваме сред пекениносите.“

— С Куара ли си говорил? — попита Ела.

— Всеки ден говоря с нея — отвърна Плантър. — Тя обаче няма нищо общо с това.

— На нея ѝ хрумна същата идея. Че може би интелектът на пекениносите идва от Десколадата.

— Мислите ли, че след всички приказки, че Десколадата може да е разумно същество, ние не можем да се досетим за това сами? Ако е вярно, какво ще направите? Ще оставите ли целия си вид да загине само за да спасите нашите жалки второкачествени мозъци?

Ендър веднага възрази:

— Никога не сме мислили за мозъците ви като...

— Нима? Защо тогава предположихте, че можем да се сетим за тази възможност само ако някой човек ни спомене за нея?

Ендър не можа да отговори. Трябваше да признае сам пред себе си, че е гледал на пекениносите като на някакви деца, които се нуждаят от закрила. Всички опасения трябваше да се пазят в тайна от тях. Не му беше минавало през ума, че те съвсем сами могат да достигнат и до най-ужасните умозаклучения.

— И ако интелектът ни наистина идва от Десколадата и вие откриете начин да я унищожите, какво ще стане с нас тогава? — Плантър ги изгледа победоносно. — Ще се превърнем в обикновени дървесни плъхове.

— За втори път използваш тази дума — отбеляза Ендър. — Какво са дървесни плъхове?

— Така крещяха някои от мъжете, когато убиваха дървото-майка.

— Няма такова животно — възрази Валънтайн.

— Знам. Гrego ми обясни. „Дървесен плъх“ е обидна дума.

— Ходил си при Гrego? — не скри учудването си Ела.

— Трябваше да му задам два въпроса: защо опита да избие всички ни и защо после опита да ни спаси — отвърна Плантър.

— Ето! — възкликна триумфално Валънтайн. — Не можеш да ми кажеш, че онова, което направиха Гrego и Миро онази нощ, когато попречиха на тълпата да изгори Рутър и Човек, е било плод само на генетичните им заложби!

— Никога не съм твърдял, че човешкото поведение е безсмислено — контрира Плантър. — Ти опита да ме утетиш с това твърдение. Ние знаем, че човеците имат герои. Ние, пекениносите, сме оръдия в ръцете на един геялогичен вирус.

— Не — възпротиви се Ендър. — Пекениносите също имат герои. Рутър и Човек например.

— Герои ли? Те направиха всичко, което са направили, за да постигнат само едно: да се издигнат като дървета-бащи. Това е стремежът за продължаване на рода. На вас, човеците, които умирате само веднъж, може да ви изглеждат като герои, но за тях смъртта им всъщност е раждане. Няма никаква саможертва.

— Цялата ви гора се прояви героично — намеси се Ела. — Вие се освободихте от старите предразсъдъци и сключихте с нас договор, който промени най-дълбоко вкоренените ви обичаи.

— Искахме да придобием знанието, машините и мощта на човеците. Какво е героичното в това, да спрем да ви убиваме, щом в замяна получаваме хилядолетен скок в техническия си напредък?

— Ти не искаш да се вслушаш в нито един окуражителен довод, нали? — ядоса се Валънтайн.

Плантър продължи, без да й обръща внимание:

— Единствените герои в тази история са Пипо и Либо, човеците, които постъпиха толкова храбро, макар да знаеха, че ще умрат. Те се бяха освободили от гениите си окови. Кое прасенце е правило подобно нещо съзнателно?

Това изненада Ендър — да чуе Плантър да нарича „прасенца“ собствения си народ. В последните години думата вече не се употребяваше със същото умиление и доброжелателност, както когато бе дошъл на Лузитания. Обикновено се използваше като обидна дума и хората, работещи с прасенцата, предпочитаха да казват „пекениноси“. Каква омраза към самия себе си бе развил Плантър в отговор на наученото днес?

— Дърветата-братя дават живота си — опита се да помогне Ела.

Плантър отговори с презрение:

— Дърветата-братя не са живи както дърветата-бащи. Те не могат да говорят. Те само се подчиняват. Ние им казваме какво да правят и те изпълняват. Това са марионетки, не герои.

— Всичко изкривяваш — възмути се Вальнтайн. — Можеш да отречеш всяка саможертва с твърдението, че така жертващият се е почувствал толкова удовлетворен, че всъщност изобщо не се е жертвал, че дори е постъпил егоистично.

Плантър скочи от стола. Ендър очакваше да повтори поведението си отпреди малко, но той не започна да обикаля стаята. Вместо това се приближи до Ела и постави ръце върху коленете ѝ.

— Знам начин да стана истински герой — каза той. — Знам как да се опълчим срещу Десколадата. Да отхвърлим вируса и да се борим срещу него, да го намразим и да помогнем за унищожаването му.

— Аз също — отвърна Ела.

— Един експеримент. Тя кимна:

— Да видим дали интелектът на пекениносите наистина зависи от наличието на вируса на Десколадата в мозъка му.

— Аз ще го направя.

— Не мога да искам такова нещо от теб.

— Знам. Аз го искам сам.

Ендър с удивление установи, че Плантър и Ела са толкова близки, колкото той с Вальнтайн, че отгатват мислите си, без да има нужда от обяснения. Ендър не беше подозирал, че това е възможно

между два индивида от различни видове; но защо не? Особено след като работят заедно по една и съща тема на изследване.

Нужни му бяха няколко минути, за да осъзнае какво решават Ела и Плантър помежду си; Вальнтайн, която не беше работила с тях толкова години, още не разбираше.

— Какво става? — попита тя. — За какво говорят?

— Плантър предлага всички вируси в тялото на един пекенинос да бъдат унищожени, да се изолира в чиста среда и да се види дали ще запази съзнанието си — отговори Ела.

— Това не е научно издържано — възрази Вальнтайн. — Има прекалено много променливи. Освен това мислех, че Десколадата е важен за всички жизнени процеси на пекенино-совия организъм.

— Липсата на вируса в организма ще причини незабавно заболяване на Плантър, което е възможно да доведе в крайна сметка до смърт. Ще го сполети това, което наличието на вируса стори на Куим.

— Не можеш да му позволиш да го направи. Това няма да докаже нищо. Може да загуби ума си заради болестта. От високата температура хората започват да бълнуват.

— Какво друго можем да предприемем? — попита Плантър. — Да чакаме Ела да открие начин за обезвреждане на вируса и едва тогава да установим, че без интелигентната заразна форма ние не сме никакви пекениноси, а просто прасета?

Че имаме дар-слово само ако вирусът живее в тъканите ни и че когато загуби смъртоносните си качества, губим всичко и се превръщаме в безмозъчни пънове?

— Ама това изобщо не е сериозен научен експеримент с контролирани...

— Напротив, сериозен експеримент е — намеси се Ендър. — От онези експерименти, които провеждаш, когато не се интересуваш от финансиране, а просто искаш резултати, и то веднага. От онези експерименти, които извършваш, без да знаеш какви резултати можеш да очакваш и как ще ги тълкуваш след това, но трябва все пак да направиш нещо, защото тълпа самозабравили се пекениноси възнамеряват да се качат на космически кораби и да разнесат една унищожителна зараза из цялата галактика.

— Това е от онези експерименти, които провеждаш, когато имаш нужда от герой — добави Плантър.

— Когато ние имаме нужда от герой? — поиска да уточни Ендър.
— Или когато ти желаеш да бъдеш герой?

— На твое място бих мълчала — скастри го хладно Валънтайн.
— В течение на вековете и ти на няколко пъти се прави на герой.

— Може и да не се наложи — вметна Ела. — Куара знае доста повече за Десколадата, отколкото казва. Може вече да е установила дали интелигентната способност за адаптиране на Десколадата може да се отдели от животоподдържащата ѝ функция. Ако успеем да създадем такъв вирус, можем да изпробваме ефекта на Десколадата върху интелекта на пекениносите, без да поставяме в опасност живота на опитния субект.

— Проблемът е, дето възможността Куара да повярва, че Десколадата е създадена от разумни същества, не е по-голяма от вероятността Цинджао да приеме, че „гласът на боговете“ е плод на наследствено мозъчно заболяване — изказа опасенията си Валънтайн.

— Аз ще я убедя — предложи Плантър. — Веднага отивам при нея, защото нямаме време. Поставете ме в стерилна среда още утре, след това унищожете всички вируси в тялото ми с помощта на скритите си запаси от химикали. Онези, които сте подготвили, ако Десколадата се адаптира към супресорите, които използвате сега.

— Даваш ли си сметка, че всичко това може да е напразно? — попита Ела.

— Тогава наистина ще е саможертва.

— Ако започнеш за губиш ума си по начин, който очевидно не е свързан с физическото ти заболяване, ще спрем експеримента, защото ще имаме отговор.

— Може би.

— На този етап все още ще можеш да се възстановиш.

— Не ме е грижа дали ще се възстановя.

— Ще спрем и ако започнеш да губиш ума си по начин, свързан с физическото ти заболяване — добави Ендър, — защото ще стане ясно, че експериментът е безсмислен и така или иначе няма да научим нищо от него.

— Тогава ще изляза страхливец, ще е достатъчно да се престоря на ненормален и ще съм спасен. Не, забранявам да прекратявате експеримента, независимо какво става. Дори да запазя съзнанието си, трябва да доведете нещата до края, до смъртта ми, защото само ако

запазя съзнанието си, докато умра, само тогава ще се разбере със сигурност, че душата ми не е страничен ефект от развитието на Десколадата. Обещайте!

— Това наука ли е, или самоубийство? — попита Ендър. — Толкова ли се стремиш към истината за вероятната роля на Десколадата в живота на пекениносите, или просто искаш да умреш?

Плантър изтича до Ендър, покачи се върху него и допря зурлата си до носа му.

— Лъжец! — изкрещя.

— Просто зададох въпрос — прошепна Ендър.

— Искам да съм свободен! Искам Десколадата да се махне от тялото ми и никога повече да не се връща! Искам да помогна на всички прасенца да станат наистина пекениноси, не само на думи!

Ендър внимателно го свали на земята. Носът го заболя от натиска на Плантър.

— Искам да направя саможертва, с която да докажа, че съм свободен — продължи Плантър, — не просто да се подчинявам на гените си. Не да се домогвам до третия живот.

— Дори мъчениците на християнството и исляма са се жертвали, за да бъдат възнаградени на небето за това — намеси се Валънтайн.

— Тогава всички ние сме доволни свине. Нали така се казва на Старк? Доволни свине! Точно така трябва да ни викате на нас, прасенцата! Всичките ни герои са се стремили да станат дървета-бащи. Дърветата-братя са неудачници от самото си раждане. Единственият, на когото сме полезни — освен на самите себе си, е вирусът на Десколадата. Доколкото се знае за момента, може ние самите да сме Десколадата. Аз обаче искам да бъда свободен. Така ще знам какво представлявам без влиянието на Десколадата, на гените ми или на каквото и да било друго.

— Ще представляваш един труп — отбеляза Ендър.

— Но преди това ще съм свободен. Първият освободен сред народа си.

* * *

След като Сиванму и Джейн разказаха на господаря Хан какво се е случило през деня, след като той докладва пред Джейн какво е свършил, след като къщата утихна в мрака на нощта, Сиванму лежеше будна на постелката си в ъгъла на стаята на Хан Фейдзь, слушаше тихото му равномерно похъркване и размишляваше върху всичко, изприказвано през деня.

Имаше толкова много идеи и повечето ѝ бяха толкова далечни, че тя изобщо не се надяваше някога да ги разбере. Особено онова за целите на живота, за което бе говорил Уигин. Те признаваха ролята ѝ за разрешаването на неяснотите около Десколадата, но въпреки това тя не можеше да приеме, че има такава заслуга, защото не го беше направила съзнателно; беше си мислила, че повтаря въпросите на Цинджао. Можеше ли да получава благодарности за нещо, което е направила по случайност?

Хората би трябвало да бъдат обвинявани и хвалени само за съзнателните си деяния. Сиванму винаги бе вярвала в това подсъзнателно; не си спомняше някой да ѝ го е казал с толкова много думи. Престъпленията, в които обвиняваше Конгреса, бяха умишлени — генетичната промяна на богоизбраните на Път и изпращането на ДМ устройството, за да унищожи единствения друг вид разумни същества във вселената.

Ала бяха ли наистина това намеренията им? Може би поне някои от тях вярваха, че унищожението на Лузитания ще направи вселената по-безопасна за хората — защото от това, което Сиванму бе чула за Десколадата, излизаше, че ако започне да се разпространява от планета на планета, вирусът ще унищожи всички земни форми на живот. Може би някои хора в Конгреса бяха създали богоизбраните на Път в името на доброто на човечеството — но след това бяха вкарали изкуственото ОКР в мозъците им, за да не им позволят да заробят понискоинтелигентните „нормални“ хора. Може би всички тези ужасни деяния бяха извършени с добри намерения.

Цинджао също имаше добри намерения, нали? Как можеше тогава Сиванму да я осъжда за действията ѝ, към които я подтикваше само вярата, че служи на боговете?

Нима нямаше всеки някакви благородни оправдания за действията си? Не беше ли всеки добър в собствените си очи?

„Освен мен — размишляваше Сиванму. — В собствените си очи аз съм глупава и слаба. Те обаче разговаряха с мен, сякаш съм способна, отколкото някога съм си мечтала. Господарят Хан също ме похвали. А останалите говориха за Цинджао със съжаление и презрение... и аз също изпитах тези чувства към нея. И все пак не е ли Цинджао тази, която действа благородно, а аз — подло? Аз предадох господарката си. Тя остана вярна на правителството и боговете си, които тя смята за реални, макар че аз вече не вярвам в тях. Как мога да различа добрите хора от лошите, ако всички лоши хора са убедени, че вършат добро, макар деянията да им са ужасни? А добрите да вярват, че вършат зло, макар да постъпват добре?

Може би човек може да върши добро само ако мисли, че е лош, а ако се смяташ за добър, да можеш да вършиш само зло.“

Този парадокс обаче беше прекалено сложен за нея. Светът нямаше да има смисъл, ако за делата на хората се съдеше по обратното на това, какви искат да изглеждат. Възможно ли беше един добър човек да иска да изглежда такъв и в очите на другите? И само защото някой се представя като злодей, не беше ли възможно наистина да е злодей? Възможно ли бе да съдиш хората по друго освен по делата им?

Имаше ли начин Сиванму да прецени самата себе си?

„През повечето време аз дори не знам целта на онова, което правя. Дойдох в този дом, защото бях амбициозна и исках да стана доверена прислужница на едно уважавано богоизбрано момиче. Проявих се напълно егоистично, а Цинджао ме взе от чисто милосърдие. А сега помагам на господаря Хан да извърши измяна — каква е целта ми сега? Аз дори не знам защо върша това, което върша. Как мога да знам какви са истинските цели на другите хора? Няма никакъв начин да разгранича добро от зло.“

Тя седна в поза лотос на постелката си и долепи длани към лицето си. Чувстваше се, сякаш се е опряла на стената, но всъщност самата тя създаваше тази преграда и само да можеше да я изблъска (както можеше да отдръпне ръце от лицето си когато си поиска), лесно щеше да достигне до истината.

Тя свали ръце. Отвори очи. От другата страна на стаята се виждаше компютърът на господаря Хан. Днес на него тя бе видяла лицата на Еланора Рибейра фон Хесе и Андрю Уигин. И на Джейн.

Тя си спомни думите на Уигин за това, какви би трябвало да бъдат боговете. Истинските богове щели да те научат как да станеш като тях. Защо ще говори такива неща? Как можеше да знае какви трябва да са истинските богове?

Някой, който да иска да те научи на всичко, което знае и може — та той всъщност описваше родителите, не боговете.

Само дето имаше много родители, които не го правеха. Много родители се стараеха да потискат децата си, за да имат власт над тях, да ги направят свои роби. Сиванму бе виждала предостатъчно такива случаи. Значи Уигин не описваше родителите изобщо. Описваше добрите родители. Не й казваше какво са боговете, казваше й какво е доброта. Да искаш останалите хора да се развиват. Да искаш да им дадеш всички добри неща, които имаш. И да им спестиш лошите, ако можеш. Това беше доброта.

Какво бяха боговете тогава? Те би трябвало да искат просвещение и добро за всички. Те биха учили, обяснявали, споделяли, но никога нямаше да насилват.

„Като моите родители — помисли Сиванму. — Недодялани и глупави понякога като всички хора, но добри. Те наистина се грижеха за мен. Дори понякога, когато са ме карали да полагам големи усилия, те са знаели, че е за мое добро. Даже когато са грешали, пак са вършили добро. Значи тях мога да съдя според намеренията им. Всеки определя намеренията си като добри, но намеренията на родителите ми наистина са били добри, защото са правили всичко, за да стана по-умна, по-силна и по-добра. Дори когато са ми давали трудни задачи, те са знаели, че това е, за да се науча.“

Това беше. Такива би трябвало да са боговете. Да искат всички други да получат най-доброто в живота, също като родителите. За разлика от родителите и от всеки друг човек обаче боговете би трябвало да знаят кое е добро и да имат власт да предизвикват добри събития, дори никой да не разбира, че са добри. Както казваше Уигин, истинските богове би трябвало да са по-умни и по-силни от всеки друг.

Ала такова същество... коя беше Сиванму да съди един бог? Тя не би могла да разбере намеренията им дори сами да й ги кажат, така че откъде да разбере, че са добри? Другият подход обаче, да им се доверяваш сляпо и да вярваш безрезервно... не правеше ли точно това Цинджао?

Не. Ако наистина имаше богове, те никога нямаше да постъпят, както си мислеше Цинджао: да заробват хората, да ги измъчват и унижават.

Освен ако мъченията и униженията не бяха полезни за тях...

Не!, прииска ѝ се да изкрещи, но побърза да притисне длани до лицето си, за да се сдържи.

„Аз мога да съдя само по това, което разбирам. Ако, доколкото мога да преценя, боговете, в които вярва Цинджао, вършат само зло, тогава да, може би греша, може би не мога да оценя великата цел, която постигат, като превръщат богоизбраните в безпомощни роби или като унищожават цели видове. В сърцето си обаче аз нямам друг избор, освен да отхвърля такива богове, защото не виждам нищо добро в онова, което правят. Може би съм толкова глупава, че винаги ще бъда враг на боговете, ще заставам срещу възвишените им и неразбираеми цели. Трябва обаче да живея според това, което разбирам, а сега разбирам, че такива богове като онези, за които говорят богоизбраните, не може да съществуват. Ако ги има, те получават удоволствие, като потискат и мамят хората, като ги унижават и им се присмиват. Това не може да са богове, дори да съществуват. Това трябва да са дяволи.

Същото важи и за съществата, които са създали Десколадата. Да, те трябва да са били изключително способни, за да измислят такова нещо. Но освен това са безсърдечни, самолюбиви, надменни създания, щом могат да си помислят, че всичко живо във вселената е тяхна собственост и могат да си правят с него каквото си поискат. Да изпратят Десколадата в космоса, без да ги е грижа какво ще унищожи — не, това не може да са били богове.“

Сега за Джейн. Джейн можеше да е бог. Джейн знаеше огромни количества информация и освен това бе изключително мъдра. И винаги работеше за благото на другите, дори това да ѝ струва живота. И Андрю Уигин, и той можеше да е бог. Толкова мъдър и мил, и винаги желяец доброто на пекениносите. И Валънтайн, която се наричаше Демостен, тя бе работила, за да помогне на другите хора да видят истината и да вземат правилни решения. И господарят Хан, който винаги вършеше най-правилното, дори това да го разделяше от дъщеря му. Може би дори Ела, ученият, макар че не знаеше онова, което би трябвало да знае, защото не се срамуваше да научи истината от едно бедно момиче.

Разбира се, те не бяха като онези богове, които живеяха в Безкрайния Запад, в двореца на Майката — Повелителка. Нито пък сами се виждаха като такива — щяха да ѝ се изсмеят, че си е помислила такова нещо. В сравнение с нея обаче те наистина бяха богове. Бяха толкова по-мъдри от Сиванму и толкова по-силни и доколкото можеше да разбере целите им, през цялото време опитваха да помогнат на другите хора да станат колкото се може по-умни и силни. Дори повече от тях самите. Затова, дори Сиванму да се лъже, дори да не разбира нищо, тя бе сигурна, че взема правилното решение, като подкрепя тези хора.

Тя можеше да прави добро само според собствените си представи за добрина. А ѝ се струваше, че тези хора вършат добро, докато Конгресът — зло. Затова, дори в крайна сметка това да доведе до гибелта ѝ (защото господарят Хан сега беше враг на Конгреса и можеше да бъде арестуван и убит, а тя — заедно с него), тя пак щеше да ги подкрепя. Можеше никога да не види истински богове, но щеше да помага на хората, които най-много се доближават до тях.

„И ако на боговете не им харесва, да ме убият в съня ми или да ме поразят с гръм, или да направят така, че ръцете и краката, и главата ми да се отделят от тялото ми и то да се разпадне на прах. Ако не могат да спрат една проста малка слугиня като мен, значи и бездруго за нищо не ги бива.“

[1] Идея, взета от екологичната теория на Дж. Е. Лъвлок от 1979 г., според която живите организми регулират климатичното равновесие на планетата. — Б. пр. ↑

ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

ЖИВОТ И СМЪРТ

— Ендър идва да ни види.

— Той идва при мен и разговаряме всеки ден.

— Ние пък можем да говорим направо в съзнанието му. Той обаче настоя да дойде лично. Не чувства, че разговаря с нас, ако не може да ни види. Когато контактуваме от разстояние, той трудно различава мислите, които ние вкарваме в съзнанието му, от своите собствени. Затова идва лично.

— А на теб не ти харесва.

— Иска да чуе от нас отговори, а ние нямаме такива.

— Вие знаете всичко, което знаят човеците. Летели сте в космоса, нали? И дори нямате нужда от ансибали, за да разговаряте между светове.

— Толкова са жадни за отговори тези човеци. Имат толкова много въпроси.

— Ние също имаме въпроси, знаеш ли?

— Те искат да знаят защо, защо, защо. Или как. Всичко да е направено на вързоп като хубав малък пашкул. Ние постъпваме така само когато метаморфозираме в царица.

— Те искат да разберат всичко, но ние също го искаме, знаеш ли?

— Да, вие искате да си мислите, че сте също като човеците, нали? Само че не сте като Ендър. Не сте като човеците. Той иска да знае причината за всичко, иска да състави цял разказ за всичко, а ние не знаем никакви разкази. Ние знаем спомени. Знаем неща, които се случват. Не защо са се случили, поне в смисъла, който влага той.

— Разбира се, че знаеш.

— Ние дори не се интересуваме защо по начина, по който се интересуват човеците. Ние научаваме толкова, колкото ни трябва, за да постигнем нещо, а те винаги искат да научат повече от това, което им е необходимо. След като създадат нещо, те продължават да търсят

знания за това, защо работи и каква е причината за причината да работи.

— Ние не сме ли като тях?

— Може би ще бъдете като тях, когато Десколадата престане да ви пречи.

— А може да станем като твоите работници.

— Ако станете като тях, няма да ви е грижа. Те всичките са много щастливи. Именно разумът ви прави нещастни. Работниците са или гладни, или сити. Или болни, или здрави. Те никога не са любопитни, нито разочаровани, нито разтревожени, нито засрамени. А в това отношение в сравнение с човеците ние с вас сме прости работници.

— Мисля, че не ни познаваш достатъчно добре, за да можеш да сравняваш.

— Ние сме в главите вий в главата на Ендър, и в собствените си глави от хиляди поколения и в сравнение с тези човеци ние сякаш дремем. Дори когато спят, те са по-будни от нас. Това е характерно за земните същества — един вид лудешко превключване на синапсите, контролирана лудост. Докато спят, онази част на мозъка им, която записва образи или звуци, изстрелва импулси на всеки един-два часа. Дори когато тези образи и звуци са напълно хаотични, мозъкът им опитва да ги свърже в нещо смислено. Те опитват да си измислят разни неща от това. Това са напълно несвързани глупости без никакво покритие в реалния свят и въпреки това те ги сглобяват в тези налудничави видения. След това ги забравят. Като се събудят, почти не ги помнят. Спомнят ли си ги обаче, те се опитват да намерят смисъл в тях, да ги вкарат в реалния си живот.

— Имаме представа за сънищата им.

— Може би без Десколадата и вие ще сънувате.

— Защо ни е това? Както сама каза, то е безсмислено. Произволно включване и изключване на неврони в мозъците им.

— Така се упражняват. Правят го постоянно. Въобразяват си разни неща. Измислят си други. Търсят смисъл в безсмислици.

— Каква е ползата, като няма смисъл?

— Това е въпросът. Те изпитват нужди, непознати за нас. Нужда от знания. Нужда да видят смисъла. Нужда от приказки.

— И ние имаме приказки.

— Вие помните факти. Те си измислят факти. Променят смисъла на историите си. Променят нещата така, че един и същ спомен да луже да означава хиляда други неща. Понякога дори от сънищата си, от тези случайни видения, те извличат нещо, което осветлява всичко. Никое човешко същество няма такъв разум като вашия. Като нашия. Така всеобхватен. И животът им е толкова къс. Само че за един техен век те могат да намерят хиляда обяснения за едно наше.

— Повечето грешни.

— Дори огромното мнозинство от обясненията им да са грешни и глупави, дори деветдесет и девет от сто да са безполезни, от десет хиляди идеи сто се оказват добри. Така компенсират глупостта, краткия си живот и плитката си памет.

— Със сънища и лудост.

— Магии, мистика и философия.

— Не можеш да твърдиш, че никога не си измисляш. Това, което ми разказваш, е измислица.

— Знам.

— Виждаш ли? Човеците не правят нищо, което ти да не умееш.

— Ама ти не разбираш ли? Дори тази измислица съм взела от ума на Ендър. Тя е негова. На него пък му хрумнала отнякъде другаде, от нещо, което прочел и свързал с други свои мисли, докато му придаде смисъл. Всичко е в главата му. Докато ние сме като вас. Имаме ясна представа за света. Аз не срещам затруднения да проникна в съзнанието ти. Всичко е подредено, логично и ясно. Ти със същата лекота влизаш в моето. В твоето съзнание е отразена реалността, повече или по-малко, такава, каквато я разбираш. В разума на Ендър обаче срещам само лудост. Хиляди състезаващи се, противоречиви, невъзможни видения, които нямат никакъв смисъл, защото не съвпадат едно с друго. Той ги сглобява, днес така, утре иначе, както си иска. Сякаш може да създаде нова машина за идеи в главата си за всеки нов проблем, с който се сблъсква. Сякаш си измисля нова вселена, в която се преселва, всеки час различна. Често се заблуждава безнадеждно и това го тласка към грешки и неправилни изводи, но понякога излиза толкова прав, че разгадава най-заплетените тайни като по чудо и аз поглеждам света през неговите очи и го виждам по напълно нов начин и това променя всичко. Лудост и после прозрение. Ние знаехме всичко, което може да се знае, още преди да срещнем тези човеци, преди да

създадем връзката си с разума на Ендър. Сега откриваме, че има толкова много начини да знаеш едно и също нещо, че никога не можем да ги научим.

— Освен ако хората не те научат.

— Виждаш ли? Ние също сме боклучари.

— Вие сте боклучари. Ние сме просяци.

— Само да бяха достойни за умствените си способности.

— Не са ли?

— Те възнамеряват да ви унищожат, забрави ли? Разумът им има такива неограничени възможности. Въпреки това обаче те си остават глупави, тесногръди, полуслепи и полуненор-мални. Въпреки всичко деветдесет и девет процента от измислиците им са невъобразими и ги тласкат към ужасни грешки. Понякога ни се иска да ги подчиним като работниците. Опитвахме, знаеш ли? С Ендър. Но не успяхме. Не успяхме да го направим работник.

— Защо?

— Прекалено е глупав. Не може да съсредоточи вниманието си достатъчно дълго. Човешкият ум е неспособен да се концентрира. Те се отегчават и започват да се разсейват. Наложил се да създадем мост извън него, като използвахме компютъра, с който беше най-тесно свързан. Компютрите, те вече могат да се съсредоточат. И паметта им е чиста, подредена, всичко е на мястото си и може да се намери.

— Само че не сънуват.

— Липсва им лудост. Толкова по-зле.

Валънтайн спря неканена пред вратата на Олядо. Беше ранна утрин. Той отиваше на работа едва следобед — беше началник смяна в една малка тухларна. Бе станал обаче, вероятно защото членовете на семейството му го бяха събудили. Децата тъкмо излизаха.

„Като в старите филми — помисли си Валънтайн. — Всички тръгват по едно и също време, таткото излиза последен с кюфларче в ръка. Нашите родители се придържаха към този начин на живот. Независимо колко странни бяха децата им. Независимо колко късно тръгнахме за училище, как с Питър се ровехме из световните мрежи, опитвайки да подчиним света, като пишем под псевдоними. Независимо че Ендър бе отделен от семейството още като малък и никога повече не ги видя, дори при единственото си посещение на

Земята. Мисля, че родителите ми все още си представяха, че всичко е наред, защото изпълняваха ритуала, който бяха гледали по телевизията.

И ето пак, децата, които изскачат през вратата. Момчето трябва да е Нимбо, онзи, който беше с Гrego пред тълпата. Ето го обаче сега, едно най-обикновено момче — никой не би предположил, че преди броени дни е участвал в ужасната нощ.“

Майка им ги целуваше един по един. Все още беше красива, дори след толкова много раждания. Толкова обикновена жена; и все пак забележителна. Защото се беше омъжила за баща им, нали? Беше приела недъга му.

И таткото, който не бързаше още за работа, можеше да ги изпрати, да ги наблюдава, да ги потупва окуражително, да ги целува, да им подхвърля по някоя дума. Добър, умен, обичащ — класическият баща.

„И какво толкова не е наред? А, бащата е Олядо. Той няма очи. Само две сребърни сфери с по един отвор за лещите от едната страна и компютърно входно-изходно устройство от другата. Децата явно не ги е грижа. Аз обаче още не мога да свикна.“

— Вальнтайн.

— Трябва да поговорим.

Той я покани вътре. Запозна я с жена си, Жаклин. С толкова черна кожа, че чак биеше на синьо, с усмихнати очи, с хубава, широка усмивка, в която ти иде да се потопиш, толкова приветлива. Тя донесе кана с лимонада, леденостудена и запотена в сутрешната жега, след което веднага се оттегли.

— Остани — покани я Вальнтайн. — Не е личен разговор. Тя обаче не пожела. Имала работа.

— От дълго време искам да се срещна с теб — сподели Олядо.

— Бях на разположение.

— Беше заета.

— Нямам никаква работа.

— Имаш работата на Андрю.

— Е, вече така или иначе се срещнахме. Интересно ми е да разговарям с теб, Олядо. Или предпочиташ рожденото си име, Лауро?

— В Милагре човек използва името, което му дадат хората. Викаха ми Суле, от второто ми име, Сулеймао.

— Соломон, мъдреца.

— След като изгубих очите си обаче, станах Олядо. Завинаги.

— „Гледания“?

— Olhado може да означава и това, да, минало причастие от olhar, но в случая значи „човека с очите“.

— И това вече е името ти?

— Жена ми ме нарича Лауро. А децата ми викат „татко“.

— А аз?

— Както искаш.

— Суле тогава.

— Предпочитам Лауро. Суле, ако ти приличам на шестгодишно дете.

— Това ти напомня за времето, когато си виждал. Той се засмя:

— О, и сега виждам. Много добре при това.

— Така казва и Андрю. Затова дойдох. Да разбере какво виждаш.

— Искаш ли да ти пусна запис от някое събитие? Спомен от миналото. Пазя любимите си спомени на компютъра. Мога да го включа и да ти пусна каквото пожелаеш. Имам например първото посещение на Андрю в дома ми. Също и няколко грандиозни семейни скандали. Или предпочиташ обществени събития? Встъпването в длъжност на всеки кмет, откакто имам тези очи. Хората често се допитват до мен за такива неща: кой какво носил, кой какво казал. Често срещам трудности да им обясня, че очите ми запомнят само образи, не звуци, също като техните. Мислят си, че трябва да изпълнявам ролята на холограф и да записвам всичко за тяхно забавление.

— Не искам да гледам какво си видял. Искам да чуя какво мислиш.

— Сериозно? — Да.

— Аз нямам мнение. За нищо, което може да ти е интересно. Стоя настрана от семейните скандали. Винаги съм се дистанцирал.

— И настрана от семейните занимания. Ти единствен от децата на Новиня не се занимаваш с наука.

— Всеки друг толкова се интересува от наука, че човек не може да си обясни защо и аз не съм се увлякъл от нея.

— Не е толкова трудно — не се съгласи Валънтайн; и тъй като от опит знаеше, че хората с избухлив характер са по-искрени, когато ги

подразниш, добави: — Предполагам, че просто не си се почувствал достатъчно умен, за да се справиш.

— Съвършено вярно. Имам ум само колкото да правя тухли.

— Нима? Само че ти не правиш тухли.

— Напротив. Произвеждам стотици на ден. И тъй като всички къртят стените си за строежа на новата църква, предвиждам голямо разрастване на този занаят.

— Лауро, ти не правиш тухли. Работниците във фабриката ги правят.

— Аз като началник нямам ли също участие?

— Тухларите правят тухли. Ти обучаваш тухларите.

— Вероятно. Струва ми се все пак, че повече им досаждам.

— Умееш да правиш и други неща. Деца.

— Да. — Олядо сякаш изведнъж се отпусна. — Това го мога. Разбира се, имам партньор.

— Привлекателна, красива жена.

— Търсих съвършенство, а открих нещо по-добро. — Това не бяха голи думи, той го мислеше наистина; изведнъж държането му стана съвършено спокойно. — Ти също имаш деца. Съпруг.

— Добро семейство. Може би почти толкова добро, колкото твоето. На нашето му липсва само съвършената майка, но децата ще се справят.

— Като слушам как Андрю говори за теб, ти трябва да си най-великият човек, живял някога.

— Андрю е много мил. Разминало му се е, защото не съм била тук.

— Сега си тук. Защо?

— Световете и няколко вида рамани са на кръстопът и както са тръгнали нещата, бъдещето им зависи в голяма степен от твоето семейство. Нямам време за спокойно наблюдение, нито да тълкувам отношенията ви. Не мога да гадая как може Грег за една нощ да се превърне от звяр в герой, как може Миро хем да иска да се самоубие, хем да има амбиции, защо Куара е готова да остави пекениносите да измрат заради Десколадата...

— Питай Андрю. Той ги разбира всичките. Аз така и не успях.

— Андрю в момента си има твърде много грижи. Чувства се отговорен за всичко. Направи всичко, което беше по силите му, но не

успя да спаси Куим. Майка ти го държи отговорен за това и той в известна степен споделя мнението ѝ. Раздялата им го нарани дълбоко.

— Знам.

— Дори нямам представа как мога да го утеша. Дори не знам на какво да се надявам: тя да се върне в живота му или да го напусне завинаги.

Олядо вдигна рамене. Отново стана нервен.

— Наистина ли не те е грижа? — попита Валънтайн. — Или си решил да не се интересуваш?

— Може би съм го решил много отдавна, а сега вече не ме е грижа.

Една от тайните на добрия разпит е да знаеш кога да замълчиш. Валънтайн зачака.

Олядо обаче разполагаше с достатъчно търпение. Валънтайн замалко да се откаже и да наруши мълчанието. Дори ѝ мина през ума да се признае за победена и да си тръгне.

Той обаче проговори пръв:

— Когато ми смениха очите, се наложи да ми махнат и слъзните жлези. Естествените сълзи щели да пречат на изкуствените смазки, които използват.

— Изкуствени?

— Една малка шега. Винаги изглеждам съвършено безчувствен, защото очите ми никога не се наливат със сълзи. И хората не могат да тълкуват изражението ми. Смешна работа. Самата очна ябълка няма никаква способност да мени формата си и да показва промяна на настроението. Тя просто си е там. Да, очите ти все се движат — или гледат втренчено, или се свеждат надолу, или се насочват нагоре, моите обаче също го правят. Също се движат в съвършен такт. Все още показват посоката, в която гледам. Хората обаче не могат да издържат погледа ми. Все извъръщат очи. Не искат да четат изражението на лицето ми и затова си мислят, че то е безизразно. Очите ми още смъдят, зачервяват се или се подуват леко, когато иначе би трябвало да плача, ако можех да пролея сълза.

— С други думи, теб те е грижа за това.

— Винаги ме е било грижа. Понякога съм си мислил, че само аз разбирам, макар че дори не си давам сметка какво има за разбиране. Оттеглям се и наблюдавам и тъй като нямам никакви лични интереси в

тези семейни спорове, аз виждам много по-ясно от тях. Виждам центрoвете на сила: абсолютната власт на майка ми, макар че Марсау я биеше, когато се ядосаше или беше пиян. Подлoстта на Грегo, начина, по който се справя със страха си. Куара, съвършено различна по природа, която винаги прави напук. Ела, благородната мъченица — как би живяла, ако не можеше да страда? Богоугодния Куим, открил баща в Господ, смятайки, че най-добрият баща е този, когото никой не забелязва, който никога не повишава глас.

— И си виждал всичко това още като дете?

— Аз умея да гледам. Пасивните безпристрастни наблюдатели винаги виждат най-ясно. Не мислиш ли?

Валънтайн се засмя:

— Да, така е. Ние с теб май си приличаме, не смяташ ли? Двама историци.

— И така до идването на брат ти. В момента, в който прекрачи прага ни, стана ясно, че той вижда нещата точно така, както ги виждам и аз. Беше ужасно. Защото, разбира се, аз никога не съм вярвал в собствените си заключения за членовете на семейството. Никога не съм се доверявал на собственото си мнение. Никой не виждаше нещата, както ги виждах аз, следователно грешах. Дори си бях въобразил, че виждам по такъв странен начин заради очите си. Че ако имах истински, щях да гледам на нещата като Миро. Или като мама.

— Значи Андрю потвърди мнението ти.

— Нещо повече. Той не остана безучастен. Предприе действия спрямо тях.

— О?

— Той дойде като Говорител на мъртвите, но в момента, в който прекрачи прага, той пое... пое...

— Пое какво?

— Пое отговорност. За да промени нещата. Той видя всички противоречия, които виждах и аз, но започна да ги изглажда, колкото можеше. Видях как се държеше с Грегo, твърдо, но внимателно. С Куара — разбираше какво наистина иска, а не какво твърди, че иска. С Куим — уважаваше желанието му да се дистанцира. С Миро, с Ела, с мама, с всички.

— Ас теб?

— Направи ме част от живота си. Свърза се с мен. Гледаше ме право в изкуствените очи, но продължаваше да говори с мен като с човек. Знаеш ли какво означаваше това за мен?

— Мога да си представя.

— Не става дума за мен. Аз бях много наивно дете, признавам — всеки можеше да ме излъже. Това направи той за нас. Отнасяше се с всеки от нас различно и въпреки това запазваше самоличността си. Помисли за мъжете в живота ми. Марсау, когото смятахме за роден баща — нямах никаква представа що за човек е бил. Виждахме само пиянството му или жаждата му, когато беше трезвен. Жажда за алкохол, но също и жажда за уважение, което не можеше да получи. И в един момент рухна. Нещата се подобриха веднага след смъртта му. Не станаха идеални, но се подобриха. Мислех си, че най-добрият баща е онзи, който го няма. Само че и това не беше вярно, нали? Защото истинският ни баща, Либо — великият учен, мъченикът, героят на науката, вечната любов на майка ми, създаде всички тези прекрасни деца, — виждаше как семейството изнемогва и въпреки това не правеше нищо.

— Майка ти не му е позволявала, така ми каза Андрю.

— Така е... а човек винаги трябва да се съобразява с майка ми, нали?

— Новиня е много важна личност.

— Въобразява си, че тя едничка на света страда. Казвам го без злоба. Просто съм забелязал, че е преживяла толкова болка, та е неспособна да говори за каквото и да било друго освен за мъките си.

— Опитай да кажеш нещо злобно следващия път, може да прозвучи по-добронамерено.

Олядо я изгледа изненадано:

— О, това упрек ли беше? Майчина солидарност или какво? Децата, които говорят лошо за майките си, трябва да се нашляпат, а? Уверявам те обаче, Валънтайн, сериозно го мисля. Без злоба. Без обида. Просто познавам майка си. Ти поиска да ти разкажа какво съм видял — това видях. Андрю също го забеляза. Цялата болка. Тя го привлича. Тегли го като магнит. А майка ми имаше толкова много, че почти го всмука. Само дете Андрю може би никога няма да се изчерпи. Може би кладенецът на съчувствието му е бездънен.

Възбудената му реч за Андрю я изненада. И я поласка.

— Каза, че Куим приел Господ за идеалния невидим баща. Ти към кого се обърна? Предполагам, че не към някой невидим.

— Не, не към някой невидим. Вальнтайн се взря в лицето му.

— Аз виждам всичко в една плоскост — продължи Олядо.

— Не умея да гледам в дълбочина. Ако ми бяха сложили по една леща във всяко око, вместо и двете в едно, може би обемното ми виждане щеше да е по-добро. Аз обаче ги исках на едно място заради компютърната връзка. Исках да мога да записвам образите, за да ги показвам после и на други. Затова виждам в една плоскост. Сякаш всички са изрезки от картон, които се движат върху цветно платно. В известен смисъл така всички изглеждат много близки. Приплъзват се едни над други като листове хартия, сякаш се докосват, когато се разминават.

Вальнтайн слушаше внимателно, но предпочете да не го прекъсва.

— Не съм се обърнал към някой невидим — продължи той.

— Права си. Видях какво прави Андрю за нашето семейство. Виждах как идва, слуша, наблюдава и как ни разбира, всеки един от нас. Опитваше се да разбере нуждите ни и да ги задоволи. Той поемаше отговорност за другите и сякаш не се интересуваше какво ще му струва. И накрая, макар че не можеше да направи семейство Рибейра нормално, той поне ни даде спокойствие, гордост, самоличност. Стабилност. Ожени се за мама и се държеше добре с нея. Обичаше всички ни. Беше винаги на разположение, когато имахме нужда от него, и не се разстройваше, когато не търсехме помощта му. Следеше твърдо да се държим цивилизовано, но избягваше да ни налага вижданията си. И аз си помислих: Това е много по-важно от науката. И от политиката. И от всяка друга професионална кариера; от всичко, което можеш да постигнеш в живота. Помислих си: Ако успея да създам едно добро семейство, ако успея да дам на децата си това, което Андрю даде на нас, макар и толкова късно в живота ни, това в крайна сметка ще бъде по-велико от всичко, което мога да постигна с ума и ръцете си.

— И избра кариерата на професионален баща.

— Който работи в една тухларна, за да осигурява храна и облекло на семейството. Не просто тухлар, който между другото има и деца. Лини чувства същото.

— Лини?

— Жаклин. Жена ми. Тя е стигнала до същото решение по свой начин. Ние правим каквото трябва, за да заемем мястото си в обществото, но смисълът на живота ни са часовете, прекарани у дома. Един с друг, с децата. Името ми никога няма да бъде споменато в книгите по история.

— Голяма изненада ще бъде — съгласи се Валънтайн.

— Ще бъде много скучно четиво. Но животът ми изобщо не е скучен.

— Значи тайната, която знаеш, за разлика от братята и сестрите си, е щастие.

— Мир. Красота. Любов. Всички велики абстракции. Може да ги виждам в една равнина, но ги виждам по-близки.

— И си научил всичко това от Андрю? Той знае ли?

— Мисля, че да. Искаш ли да научиш най-съкровената ми тайна? Когато сме сами, само аз и той, или аз, той и Лини, аз го наричам „татко“, а той мен — „синко“.

Валънтайн не си направи труд да сдържи сълзите си, защото те бяха колкото за него, толкова и за нея.

— Значи Ендър все пак има деца.

— От него научих как да бъда баща и съм го усвоил дяволски добре.

Валънтайн се наведе към него; време беше да пристъпи към деловата част.

— Това означава, че ако изследванията ни не успеят, ти ще загубиш най-много от всички.

— Знам. Изборът ми беше егоистичен. Щастлив съм, но с нищо не мога да помогна за спасението на Лузитания.

— Напротив, можеш, но още не го осъзнаваш.

— Какво мога да направя?

— Да поговорим още малко и да видим какво ще измислим. И ако нямаш нищо против, Лауро, нека твоята Жаклин спре да подслушва от кухнята и се присъедини към нас.

Жаклин влезе срамежливо и седна до съпруга си. На Валънтайн ѝ хареса как се държат за ръце. След като са отгледали толкова много деца... това ѝ напомняше за тях двамата с Якт.

— Лауро — заговори отново Валънтайн, — Андрю ми разказа, че когато си бил малък, ти си бил най-умното от децата на Рибейра. Че си изказвал смели философски мисли. Точно в момента, доведени ми племеннико, ние се нуждаем от смели философски съждения. Дали оттогава мозъкът ти е закърнял? Или все още е способен да ражда безумни мисли?

— Хрумват ми разни мисли — призна Олядо, — но и сам не им вярвам.

— Търсим начин за придвижване със свръхсветлинна скорост. Търсим душата на едно компютърно същество. Опитваме да създадем изкуствен вирус с вградени самозащитни способности. Търсим магии и чудеса. Така че ще съм ти благодарна, ако споделиш пред мен разсъжденията си по същността на живота и реалността.

— Дори не знам какво е имал предвид Андрю. Не се занимавам с физика вече...

— Ако се интересувах от научни изследвания, щях да взема някой учебник. Нека ти кажа първо, че на планетата Път има едно много умно момиче, прислужница. Казах ѝ: Кажи ми какво мислиш и аз ще реша какво може да ми послужи и какво не.

— Как? Ти също не си физик.

Валънтайн се приближи до изключения компютър.

— Може ли да го включа?

— Разбира се.

— Така и Джейн ще присъства на разговора ни.

— Личната програма на Ендър.

— Компютърното същество, чиято душа опитваме да открием.

— А. Може би първо ти трябва да ми обясниш някои неща.

— Няма нужда да повтарям това, което знам. Затова започвай да говориш. За онези идеи, които си имал като дете, и как са се развили след това.

* * *

Куара се наежи още с влизането на Миро.

— Изобщо не си прави труда!

— За какво да не си правя труд?

— Не си прави труда да ми натякваш за задълженията ми към човечеството и семейството — две различни, нямащи нищо общо групи, между другото.

— Затова ли мислиш, че съм дошъл? — попита той.

— Ела те е изпратила да ме убедиш да ѝ кажа как може да кастрира Десколадата.

Миро опита да внесе малко хумор:

— Не съм биолог. Възможно ли е това?

— Недей да остроумничиш. Ако отнемете способността им да си предават информация, все едно режете езиците, мозъка им, всичко, което ги прави интелигентни. Щом иска да научи тези неща, да изследва онова, което съм изследвала аз. Бяха ми нужни само пет години, за да го открия.

— флотилията приближава.

— Значи наистина тя те е изпратила.

— И Десколадата може да измисли как...

— Да преодолее всички пречки, които ѝ поставяме, за да я обуздаем, знам — довърши тя.

Това подразни Миро, но той беше свикнал с хора, които нямат търпение да го дочакват да завършва изреченията си. Куара поне се беше досетила за целта му.

— Ела е под постоянно напрежение.

— Да ми помогне тогава да науча как да разговарям с вируса. Да го убедим да ни остави на мира. Да сключим договор, както Андрю с пекениносите. Вместо това тя прекъсна достъпа ми до лабораторията. Е, както иска. Щом тя ме държи в изолация, и аз няма да ѝ кажа нищо.

— Ти издаде важни тайни на пекениносите.

— А, да, мама и Ела, пазителките на истината! Те решават кой какво трябва да знае. Добре, Миро, да ти кажа и на теб една тайна. Истината не може да се запази, като я криеш от другите.

— Знам.

— Мама провали напълно семейството ни заради проклетите си тайни. Дори отказваше да се ожени за Либо, защото беше решила да запази една глупава тайна, която, ако бе оповестена, можеше да спаси живота му.

— Знам.

Той изговори тази дума толкова рязко, че Куара се стъписа:

— О, добре, предполагам, че тази тайна те е измъчвала повече, отколкото мен. В такъв случай ти трябва да си на моя страна, Миро. Животът ти щеше да протече по-добре, за всички ни щеше да е по-добре, ако мама се беше омъжила за Либо и му беше казала всичките си тайни. Той вероятно още щеше да е жив.

Лесно предположение. Вероятности. И пълна глупост. Ако Либо се беше оженил на Новиня, нямаше да се ожени за Бруксиня, майката на Уанда, и така Миро нямаше да се влюби неподозирано в собствената си полусестра, защото тя изобщо нямаше да съществува. Това обаче бе твърде много, за да го изрече с цялото си заекване и запъване, затова той се задоволи да каже само:

— Уанда нямаше да се роди. Надяваше се тя да се досети за другото. Куара се замисли за момент.

— Имаш право — призна. — Извинявай. Тогава още бях дете.

— Това е минало.

— Нищо не е минало. Ние продължаваме да повтаряме тези грешки, отново и отново. Мама още си мисли, че защитава хората, като пази тайни от тях.

— Ти също.

Куара отново обмисли думите му.

— Ела опита да скрие от пекениносите, че работи върху унищожението на Десколадата. Това можеше да разруши цялото пекениносово общество, а тя нямаше да сметне за нужно да ги уведоми. Не им дадоха никаква възможност да се защитят. Тайната, която пазя аз обаче, ще ви помогне да кастрирате Десколадата, да я направите... полужива.

— Да спасим човечеството, без да унищожаваме пекениносите.

— Човеци и пекениноси, съюзени, за да унищожат трети, напълно беззащитен вид.

— Не точно беззащитен.

Тя не му обърна внимание и продължи:

— Също както Испания и Португалия накарали папата да раздели света между техни католически величества в старите времена непосредствено след Колумб. Една черта на картата и пуф! — ето ти я Бразилия, в която се говори португалски, вместо испански. Няма значение, че деветдесет процента от индианското население ще загине, а останалите ще загубят правата и дори езиците си...

Сега Миро започна да става нетърпелив:

— Десколадата не е индианец.

— Това е един разумен организъм.

— Не е.

— О? Откъде си толкова сигурен? Къде ти е дипломата по микробиология и ксеногенетика? Доколкото си спомням, ти си учил само ксенология. И знанията ти са отпреди трийсет години.

Миро не отговори. Тя много добре знаеше колко усилено беше учил, за да бъде в крак с новостите в науката. Забележката ѝ бе злобна и глупава. Не си струваше да ѝ отговаря. Затова той запази мълчание и я зачака да се върне към разумните аргументи.

— Добре. Това беше удар под пояса — призна тя. — Но да те изпращат, за да ме накараш да отворя файловете си, е същото. Да се възползвате от съчувствието ми.

— Съчувствие ли?

— Защото си... защото си...

— Сакаш — завърши Миро.

Не се беше замислял, че състраданието ще усложни всичко. Как обаче можеше да го избегне? Каквото и да направи, нямаше да промени факта, че е инвалид.

— Ами... да.

— Не ме праща Ела.

— Значи мама.

— Не е и мама.

— О, мисионер? Или ще ми кажеш, че те праща цялото човечество? Или го правиш от някакво благородно чувство? „Идвам от чисто човешко благоприличие.“

— Ако беше така, значи не съм отишъл на подходящо място. Тя се отдръпна, сякаш са я ударили.

— О, аз ли се държа неблагоприятно?

— Андрю ме изпраща.

— Още един манипулатор.

— Щеше да дойде лично.

— Но беше толкова зает да се прави на мисионер! Nossa Senhora! — той се има за свещенослужител, бърка се в научни проблеми, които са много над умствените му възможности...

— Млъквай — сръза я Миро.

Гласът му прозвуча достатъчно заповедно, за да я накара да млъкне, макар и неохотно.

— Много добре знаеш какъв е Андрю — каза Миро. — Той написа „Царицата на кошера“ и...

— ...и „Хегемона“, и „Животът на Човек“.

— Не ми говори, че не разбирал нищо.

— Не. Знам, че не съм права. Просто се ядосах. Чувствам се, сякаш всички са се съюзили срещу мен.

— По-скоро срещу това, което правиш.

— Защо никой не вижда нещата от моята гледна точка?

— Аз виждам от твоята гледна точка.

— Как можеш тогава...

— Виждам и тяхната.

— Да. Самата безпристрастност. Да ме накараш да се почувствам разбрана. Подход на съчувствие.

— Плантър ще умре в опит да ни осигури информация, която ти може би вече знаеш.

— Не е вярно. Аз не знам дали разумът на пекениносите идва от вируса.

— Ще изпробваме един скъсен вариант на Десколадата.

— „Скъсен“, тази ли дума избрахте? Става. По-добре от „кастриран“. С отрязани крайници. И без глава. Само едно тяло. Безсилно. Безумно. Едно биешко сърце без никакъв смисъл.

— Плантър...

— На Плантър му харесва идеята да бъде мъченик. Той иска да умре.

— Плантър те моли да отидеш и да поговориш с него.

— Не.

— Защо?

— Чуй ме, Миро. Първо ми изпращат един инвалид. Искат да разговарям с един умиращ пекенинос. Мислят си, че ще предам цял вид заради един умиращ приятел, „доброволец“, който ме моли, преди да издъхне в ръцете ми.

— Куара...

— Да, слушам.

— Наистина ли?

— Нали казах, да — тросна се тя.

— Може би си права за всичко това.

— Колко мило да го признаеш.

— Но и те може да са прави.

— Ами да, нали си безпристрастният наблюдател.

— Ти каза, че не е правилно да се взимат решения, които може да причинят гибелта на пекениносите, без да се допитаме до тях. Сега не правиш ли...

— Същото? Как мислиш, че трябва да постъпя? Да публикувам гледната си точка и да направя референдум? Няколко хиляди човеци и милиони пекениноси на ваша страна — само че на тази планета има трилиони вируси на Десколадата. Правото на мнозинството. Край.

— Десколадата не е разумно същество.

— Ако се вярва на твоята информация. Знам последните ви теории. Ела ми изпрати записите. Някаква китайска слугиня от някаква забутана колониална планета, която не е и чувала за ксеногенетика, измисля безумна хипотеза и вие всички я приемате, сякаш вече е доказана.

— Добре, ти докажи, че е грешна.

— Не мога. Нямам достъп до лабораторията. Вие докажете, че е вярна.

— Правилото за бръснача на Окам го доказва. Това е най-простото обяснение на фактите.

— Окам е малоумник от тъмното средновековие. Най-простото обяснение винаги е: „Господ го е създал.“ Или може би: „Онази бабичка е вещица. Тя е виновна.“ Такава е и вашата хипотеза. Само дето не можете да откриете вещицата.

— Десколадата се е появила прекалено внезапно.

— Не е възникнала по еволюционен път, знам. Сигурно е дошла от другаде. Чудесно. Дори да е създадена изкуствено, това не означава, че в момента не е разумно същество.

— Тя се опитва да ни убие. Тя е варелсе, не раман.

— А, да, класификацията на Валънтайн. Добре, откъде сте сигурни, че Десколадата е варелсе, а ние сме раманите? Интелигентността си е интелигентност. С „варелсе“ Валънтайн иска да каже просто: „интелигентност, която сме решили да унищожим“, докато „раман“ е „интелигентност, която още не сме решили да унищожим“.

— Десколадата е неразумен, безмилостен враг.

— Има ли друг вид врагове?

— Десколадата не уважава правото на живот на никой друг организъм. Тя се стреми да ни унищожи. Вече е постигнала пълен контрол върху пекениносите. Само за да може да управлява тази планета и да се разпространи из цялата вселена.

За пръв път тя го остави да завърши дълго изречение. Означаваше ли това, че вече го слуша?

— Приемам една част от хипотезата на Сиванму — призна Куара. — Наистина има нещо вярно в това, че Десколадата регулира климата на Лузитания. Всъщност, като се замисля, това е очевидно. То обяснява повечето от разговорите, които съм наблюдавала — обмяна на информация между вирусите. Изчислих, че за достигането на определено съобщение до всеки вирус на планетата са достатъчни няколко месеца. Това, че Десколадата регулира климата обаче, не означава, че не е разумно същество. Всъщност може нещата да стоят по съвсем друг начин. Десколадата да се проявява алтруистично, като поема отговорността за стабилността на цялата планета. Да е един вид защитник. Ако видим как една майка лъвица се хвърля върху някой нападател, за да опази малките си, ние ѝ се възхищаваме. Точно това прави Десколадата — нахвърля се върху човеците, за да защити от тях цялата планета.

— Майка лъвица, която защитава челядта си!

— Така го виждам аз.

— Или бясно куче, разкъсващо нашите деца? Куара се замисли.

— А може би двете. Не може ли да е и двете? Десколадата опитва да регулира климата на цяла планета. Човеците обаче стават все по-опасни. За нея ние сме бесните кучета. Изкореняваме растенията, които са част от системата за регулация, и садим наши, неподатливи на влияния. Караме някои от пекениносите да се държат странно и да не ѝ се подчиняват. Изгаряме гори точно когато тя опитва да създаде нови. Разбира се, че ще иска да се отърве от нас!

— Значи вирусът е решил да ни унищожи.

— Това е негово право! Кой ще признае, че Десколадата има права?

— Ние не го ли признаваме? Ами пекениносите?

Тя отново замълча. Нямаше готов контрааргумент. Това го обнадежди, че Куара може в крайна сметка да го послуша.

— Знаеш ли какво, Миро?

— Какво?

— С право са изпратили теб.

— Нима?

— Защото ти не си като тях.

„Вярно — помисли си той. — Никога няма да мога да съм «като» никого другиго.“

— Може би наистина не е възможно да се установи контакт с Десколадата. И може би тя наистина е безмозъчен вирус. Биологичен робот, който действа според програмата си. Но може би не е така. И те ми пречат да установя истината.

— Какво ще направиш, ако те допуснат до лабораторията?

— Няма да ме допуснат. Ако си мислиш, че може да стане, значи не познаваш Ела и мама. Те вече са решили, че не може да ми се има доверие, и толкоз. Е, възможно е пък аз да съм решила, че на тях не може да им се има доверие.

— Значи целият ни вид ще загине заради дребни семейни дразги.

— Така ли мислиш, Миро? Че го правя от чувство за наранена гордост? Че ви правя напук?

— Всички членове на рода ни са много инатливи.

— Е, не ме интересува какво си мислиш. Върша това от чувство за отговорност, независимо дали ще го наречете накърнена гордост, или инат.

— Вярвам ти.

— Само че дали аз ти вярвам, че ми вярваш? В такава безизходица сме. — Тя се обърна към компютъра си. — Изчезвай, Миро. Обещах ти, че ще помисля, и ще удържа на думата си.

— Срещни се с Плантър.

— И за това ще помисля. — Тя постави пръсти върху клавиатурата. — Той ми е приятел, знаеш ли? Аз също съм човек. Ще ида да го видя, бъди сигурен.

— Добре.

Той тръгна към вратата.

— Миро.

Той се обърна.

— Благодаря, че не ме заплаши, че ще накарате онази компютърна програма да проникне във файловете ми, ако не ви ги предоставя сама.

— Не бих го направил.

— Андрю щеше да ме заплаши с това, знаеш ли? Всички го мислят за света вода ненапита, но той винаги принуждава със сила хората, които не са съгласни с него.

— Той никога не заплашва.

— Виждала съм да го прави.

— Той само предупреждава.

— Ооо. Извинявай. Има ли разлика? — Да.

— Единствената разлика между заплашване и предупреждаване е в това, дали заплашваш, или си заплашван.

— Не. Разликата е в намеренията на този, който го прави.

— Тръгвай. Имам работа, въпреки че през това време ще мисля. Изчезвай.

— Благодаря все пак. — И затвори вратата след себе си. Джейн веднага заговори в ухото му:

— Виждам, че предпочете да не й съобщиш, че съм проникнала във файловете й още преди да дойдеш.

— Да, е, чувствам се малко като двуличник — да приемам благодарности, че не съм заплашил с нещо, което вече съм извършил.

— Аз го извърших.

— Не, ние го извършихме. Ти, аз и Ендър. Група подлеци.

— Тя наистина ли ще размисли?

— Може би. А може би вече е размислила и е решила да ни помогне, а сега просто си търси извинение. Може пък да е решила да не ни помага и да казва всички тези неща само от любезност, защото й е жал за мен.

— Какво мислиш, че ще направи?

— Не знам какво ще прави тя. Знам аз какво ще направя. Цял живот ще се срамувам, задето съм я накарал да мисли, че зачитам правото й на лична тайна, като в същото време вече съм го нарушил. Понякога не мисля, че съм особено добър човек.

— Забележи, че и тя не ти каза, че държи истинските си резултати извън компютърната система и всичко, до което мога да се добера, са безполезни глупости. И тя не бе особено искрена с теб.

- Да, но тя е непоправим инат.
- Това обяснява всичко.
- Някои черти просто се предават по наследство.

* * *

Този път Царицата на кошера беше сама. Може би изтощена от нещо. От копулация? От снасяне? Май през цялото време правеше само това. Нямаше избор. След като част от работниците ѝ патрулираха около човешката колония, тя бе принудена да снася повече от предвиденото. Поколението ѝ не трябваше да се възпитава — те бързо достигаха зрелост, с всичките знания на възрастни. Въпреки това процесът на зачеване, снасяне, излюпване и какавидиране отнемаше време. Седмици за един работник. В сравнение с един човек тя даваше живот на огромно поколение, в сравнение с целия град Милагре обаче с повече от хиляда жени в зряла възраст, колонията на бъргерите разполагаше само с една женска.

Това винаги бе смущавало Ендър, фактът, че има една-единствена царица, винаги го беше тревожил. Ами ако ѝ се случи нещо? В същия ход на мисли обаче Царицата на кошера би трябвала да се тревожи, че човеците имат толкова малко деца — ами ако нещо им се случи? И двата вида разполагаха с по нещо в излишък, което да се грижи за защитата на генетическото им наследство. Човеците имаха изобилие от родители, полагащи грижи за сравнително малкия брой деца; при бъргерите работниците бяха в излишък и пазеха Царицата на кошера. Всеки вид бе открил своя стратегия.

— Защо ни занимаваш с това?

— Защото сме в безизходица. Защото всички освен теб се опитват да помогнат, а ти имаш да губиш също толкова, колкото и ние.

— Нима?

— За теб Десколадата представлява също толкова голяма опасност, колкото и за нас.

— Само че ти не идваш да ме питаш за Десколадата.

— Не.

Беше дошъл, за да обсъдят въпроса за свръхсветлинната скорост. Гrego бе изчерпал възможностите си. В затвора нямаше вече за какво

да се сети. При последната им среща с Ендър беше плакал — колкото от изтощение, толкова от отчаяние. Бе изписал купища хартия с уравнения и ги държеше разхвърляни по пода на килията си.

— Не се ли интересуваш от придвижването със свръхсветлинна скорост?

— Би било много хубаво.

Равнодушието ѝ почти го обиди, толкова дълбоко го разочарова.

„Това трябва да е отчаянието — помисли си той. — Куара дума не иска да обели за същността на Десколадата. Плантър умира от липсата на вируса. Хан Фейдзъ и Сиванму опитват да попият за дни знания, които се придобиват с години. Грег е изчерпан. И резултатът отново е нулев.“

Тя явно чу тревогата му толкова ясно, сякаш беше изкрещял.

— Недей. Недей.

— Вие сте го правили. Трябва да е възможно.

— Никога не сме се придвижвали по-бързо от светлината.

— Ти причини едно събитие на милиони светлинни години разстояние. Откри мен.

— Ти откри нас, Ендър.

— Не е така. Никога нямаше да разбере, че сме осъществили контакт в съзнанието ми, ако не беше бележката, която ми остави.

Това бе едно от най-странните преживявания в живота му — да застане пред един чужд свят и да гледа един модел, копие на пейзаж, съществуващ само на едно място — на компютъра, на който бе играл персонифицираната версия на „Игра на фантазията“. Все едно някой напълно непознат да дойде и да ти разкаже какво си сънувал предната нощ. Този образ бе съществувал само в главата му. Това го плашеше, но в същото време го въодушевяваше. Защото за пръв път в живота си той почувства, че някой го познава. Не просто знае за него — по онова време той бе известен сред хората, бе най-великият герой на всички времена. Всички бяха чували за него. От посланието на бъргерите обаче той разбра, че за пръв път някой го е опознал.

— Мисли логично, Ендър. Да, ние достигнахме врага си, но не търсехме теб. Търсехме някого като нас. Мрежа от умове, свързани ведно, с един главен разум, който да ги управлява. Ние контактуваме през големи разстояния, защото познаваме общия модел на съзнанието. Да открия своя сестра, е все едно да открия себе си.

— Как откри мен тогава?

— Никога не сме се замисляли как. Просто го направихме. Открихме силен източник на светлина. Мрежа, но много странна, с непостоянни членове. И в центъра ѝ — не някой като нас, а обикновен човешки ум. Ти. Но с каква мощ. Съсредоточен върху мрежата, отворен към другите човеци, фокусиран върху компютърната си игра. И насочен навън, над всичко, към нас. Ти ни търсеше.

— Не съм търсил теб. Изучавах ви.

Той беше гледал всеки запис във военното училище в опит да разбере по-пълно живота на бъргерите.

— Представях си те.

— Така казваме и ние. Търсеше ни. Представяше си как изглеждаме. Така се търсим ние. Значи си ни викал.

— Това ли е всичко?

— Не, не. Ти беше толкова странен. Сам не знаеше какво си. Не можехме да прочетем нищо в съзнанието ти. Мирогледът ти беше толкова ограничен. Представите ти се меняха много бързо и можеше да мислиш само за едно нещо в определен момент. И мрежата около теб се променяше толкова често, връзките ти с всеки член толкова се колебаеха и трептяха...

Трудно му беше да следи мисълта ѝ; с каква компютърна мрежа е бил свързан?

— С другите войници. С компютъра си.

— Не съм бил „свързан“. Те бяха мои подчинени, това е.

— А как мислиш, че сме свързани ние? Виждаш ли някакви жици?

— Човеците имат своя самоличност, не са като работниците ти.

— Много царици, много работници, които постоянно сноват насам-натам, много объркващо. Ужасни времена. Какви са тези чудовища, които унищожиха колониалния ни кораб? Какъв вид същества? Ти беше толкова странен, че изобщо не можехме да си представим как изглеждаш. Усещахме само, че ни търсиш.

Това изобщо не му помагаше. Нямаше никаква връзка с постигането на свръхсветлинна скорост. Звучеше като общи приказки, нищо научно. Нищо, което Гrego да може да изрази с уравнение.

— Да, така е. Това не е наука. Нито техника. Няма числа, нито дори мисъл. Ние те открихме, както отглеждаме нова царица. Като при

основаването на ново гнездо.

Ендър изобщо не разбираше какво общо може да има установяването на ансибална връзка с мозъка му с излюпването на нова царица.

— Обясни.

— Ние не мислим за това. Ние го правим.

— Ама какво правите, когато го правите?

— Каквото винаги.

— И какво правите винаги?

— Как караш пениса си да се изпълни с кръв за копулация, Ендър? Как караш панкреаса си да секретира ензими? Как преминавате в полова зрелост? Как фокусираш погледа си?

— Спомни си тогава какво правиш и ми покажи.

— Забравяш, че не обичаш да гледаш какво правим. Така беше. Тя бе опитала няколко пъти, когато той беше много млад, наскоро след като откри пашкула. Той просто не можеше да го разбере, не виждаше смисъла. Отделни образи, някои достатъчно ясни, но всичко бе толкова объркващо, че той се плашеше, дори може би припадеше, макар винаги да бе сам и не можеше да знае какво точно се е случило.

— Ако не можеш да го изкажеш с думи, трябва по някакъв начин да ми покажеш.

— И ти ли си като Плантър? Да не искаш да умреш?

— Не. Ще ти кажа кога да спреш. Предния път не умрях.

— Ще опитаме — нещо средно. Нещо по-леко. Ще си спомним и ще ти разкажем какво става. Ще ти покажем някои моменти. Ще те пазим.

— Добре, опитай.

Тя не му остави време да размисли или да се настрои. Той изведнъж усети, че вижда сякаш през сложни очи — не много лещи с един и същ образ, а всяка леща, виждаща различно. От това му се зави свят, както и преди толкова много години. Сега обаче нещата му бяха малко по-ясни — отчасти защото тя се стараяше да не му показва всичко в истинските му мащаби, отчасти защото той вече познаваше Царицата на кошера, разбираше какво става.

Многого различни картини бяха онова, което виждаха отделните работници, сякаш всеки от тях бе отделно око, свързано с общия

мозък. Нямаше начин Ендър да осмисли толкова много картини наведнъж.

— Ще ти покажа само една. Най-важната.

Повечето образи изчезнаха веднага, след това един по един се изгубиха и другите. Ендър реши, че Царицата на кошера има някакъв принцип за подбор на образите от различните работници. Можеше да пренебрегне онези, които не участваха в отглеждането на нови царици. След това, заради него, тя по някакъв начин прекъсна връзката и с тях — това сигурно бе по-трудно, защото тя обикновено степенуваше картините според функцията на работниците, не според индивидуалните им качества. Накрая успя да му покаже само един образ и той съсредоточи вниманието си върху него, абстрахирайки се от проблясъците и страничните картини.

Една подрастваща царица. Беше му показвала това и преди, във внимателно подбрани образи, когато след първата им среща опитваше да му обясни някои неща. Сегашното представяне обаче бе в напълно суров вид. Картината бе мрачна, размазана, реална. Това бе истински спомен, не обработени кадри.

— Сега виждаме тялото на царицата. Знаем, че е царица, защото още като ларва търси връзка с работниците.

— Значи можеш да разговаряш с нея, така ли?

— Тя е много глупава. Като работник.

— Разумът ѝ започва да се развива едва след какавидирането, така ли?

— Не. Тя има... нещо като твоя мозък. Орган за памет и мислене. Просто е празен.

— Значи трябва да я обучиш.

— Какъв смисъл от обучение? Мисленето го няма. Свързващото звено.

— Не разбирам.

— Спири да се опитваш да гледаш и да мислиш тогава. Това не се прави с очи.

— Престани тогава да ми показваш каквото и да било, ако трябва да използвам друго сетиво. Очите са твърде важни за хората. Ако виждам каквото и да било, то ще закрие всичко освен членоразделната реч, а не ми се струва, че по време на развитието си младата царица може да чуе много говор.

— Така как е?

— Още виждам нещо.

— Мозъкът ти е настроен за гледане.

— Обяснявай ми тогава. Накарай ме да разбера смисъла.

— По този начин ние чувстваме себеподобните си. Намираме мястото за връзка с тялото на царицата. Работниците също имат такова място, но то е насочено само към царицата и след като се свърже с нея, не може да се свърже с нищо друго. Царицата никога не спира да търси връзки. Да вика.

— И какво, като я откриеш?

— Вече знаем къде е. Царицата-тяло. Призователят на работниците. Носителят на паметта.

— Какво търсиш след това?

— Центъра на съзнанието. Свързващото звено. Създателя на смисъла.

— Искаш да кажеш, че има още нещо. Нещо друго освен царицата-тяло.

— Да, разбира се. Царицата е просто едно тяло, като работниците. Не знаеше ли?

— Не, никога не съм го виждал.

— То не може да се види. Не и с очи.

— Не съм знаел, че има друго освен тялото. Видях как се отглеждат нови царици още преди години, когато ми го показа за пръв път. Тогава мислех, че съм разбрал.

— Ние също.

— Значи, ако царицата е само едно тяло, кои сте вие?

— Ние сме Царицата на кошера. И всички работници. Ние сме едно общо същество, съставено от всички. Царицата-тяло ни се подчинява като телата на работниците. Ние ги свързваме, защитаваме ги, караме ги да функционират правилно. Ние сме центърът. Всеки от нас.

— Винаги обаче сте говорили, сякаш вие сте Царицата на кошера.

— Така е. Но също и всички работници. Всички заедно.

— Ами този център, това свързващо звено...

— Ние го извикваме да се засели в царицата-тяло, за да получи мъдрост, да стане наша сестра.

— „Извиквате“ го. Какво е то?

— Такова, каквото го извикваме.

— Да, ама какво е?

— Как какво? Извиканото нещо. Ние го викаме.

Ендър започваше да се дразни. Толкова с образователната част. Царицата на кошера нямаше дар-слово и затова никога не беше изпитала нужда да измисли точно описание на нещата. Трябваше да ѝ помогне да изясни онова, което той не можеше да разбере пряко със съзнанието си.

— Къде го намираш?

— То чува, че го викаме, и идва.

— Ама как го викаш?

— Както ти повика нас. Представяме си го какво трябва да бъде, модела. Галериите в гнездото. Царицата, работниците, връзката помежду им. Тогава се появява някой, който познава образа и може да го задържи. На него даваме царицата-тяло.

— Значи викаш някакво друго същество да установи властта си над царицата.

— Да се превърне в царица, в гнездо, във всичко. Да задържи системата, чийто модел сме си представили.

— Откъде идва то?

— Оттам, където се е намирало, когато сме го повикали.

— Да, но къде е това?

— Не е тук.

— Чудесно, вярвам ти. Откъде обаче идва?

— Не познаваме мястото.

— Искаш да кажеш, че си го забравила?

— Искаме да кажем, че мястото е непознаваемо. Ако можем да си представим мястото, значи и онези неща ще могат да си го представят и няма да им се налага да приемат модела, който им показваме.

— Какво представлява това свързващо звено?

— Не може да се види. Не можеш да го усетиш, докато не проникне в системата, и тогава става такава, каквото сме ние.

Ендър потрепери. Винаги си беше мислил, че говори със самата царица-майка. Сега си даваше сметка, че нещото, което говореше в съзнанието му, използваше тялото ѝ по начина, по който използваше

самите бългери работници. Симбиоза. Паразит, който владее цялата система на Царицата на кошера; използва я.

— Не. Тези неща, за които си мислиш, са грозни, ужасни. Ние сме друго. Ние сме това. Ние сме Царицата на кошера също както ти си тялото. Ти казваш „моето тяло“ и в същото време ти си тялото, но и негов господар. Царицата на кошера, това сме ние; аз съм това тяло, не нещо друго вътре. Аз. Не съм била нищо друго, докато не открих модела.

— Не разбирам. Какво е станало?

— Как да помня? Не съм имала памет, докато не последвах модела и не дойдох тук, за да се превърна в Царицата на кошера.

— Откъде тогава знаеш, че не си само Царицата на кошера?

— Защото, след като дойдох, получих спомените. Видях царицата-тяло преди идването ми и след това тялото й, след като съм се нанесла в нея. Бях достатъчно силна да запазя образа в съзнанието си, за да мога да овладее тялото. Да се превърна в него. Това отне много дни, но когато накрая станахме едно цяло, те ни дадоха всички спомени, защото вече притежавах цялата памет.

Образът, който му показваше Царицата на кошера, избледня. Това изобщо не му помагаше или поне не по някакъв разбираем начин. Въпреки това той все пак си представи нещо, нещо, родено от собственото му съзнание, за да си обясни всичко чуто. Другите царици-майки — които не присъстваха физически, но бяха свързани филолично с тази царица — пазеха схемата на отношенията между Царицата на кошера и работниците, докато някое от тези странни безпаметни същества не стане способно да задържи този образ в съзнанието си и по този начин да го овладее.

— Да.

— Добре, но откъде идват тези неща? Откъде ги взимате?

— Вече не ги взимаме. Викаме ги и те сами идват.

— Значи са навсякъде, така ли?

— Изобщо не са тук. Никъде наоколо. Другаде са.

— Ама нали каза, че не се налага да ходите никъде, за да ги вземете.

— Проходи. Не знаем къде са, но там винаги има врата.

— Какви проходи?

— Тази дума я извика мозъкът ти. Проход. Проход.

Изведнъж му стана ясно, че мозъкът му е родил това понятие, за да си представи онова, което му описваше царицата. И тогава му хрумна смислено обяснение.

— Те не са в същия пространствено-времеви континуум като нас. Могат обаче да влязат при нас в която си поискат точка.

— За тях всички точки са една точка. Всички „къде“ са едно „къде“. Те виждат само едно „къде“ в модела на гнездото.

— Това е невероятно. Викате някакво същество от друго място и...

— Викането не е нищо. Всички същества го правят. Всяко новосъздадено нещо. Вие също. Всяко човешко бебе си има такова нещо. Пекениносите също. И тревата, и слънчевите лъчи. Всички същества си имат такива свързващи неща и те идват, след като разпознаят съответния образ. Ако някое разпознае модела, то идва и се заселва в него. Малките модели са много лесни. Нашите са трудни. Само много умните свързващи неща могат да ги овладеят.

— филотите. Онези неща, които изграждат всичко.

— Думата, която казваш, няма същото значение като онова, което имаме предвид.

— Защото нещата тепърва започват да ми се изясняват. Ние никога не сме имали предвид онова, което описваш, но това, което обозначаваме с думата, може наистина да означава и онова, което описваш.

— Не разбирам.

— Не си единствената.

— Не е смешно.

— Значи, когато създаваш Царицата на кошера, ти вече имаш биологичното тяло и това ново нещо, този филот, извикан от нищото, което обитават филотите, трябва да може да разбере сложния модел, който си представяш за онова, което трябва да представлява Царицата на кошера. И когато се появи някой, който може да го разбере, той приема тази нова самоличност, овладява тялото, превръща се в същността на това тяло...

— На всички тела.

— Да, ама докато Царицата на кошера още се развива, още няма работници.

— То се превръща в същност на всички бъдещи работници.

— Говорим за преминаване от друг вид пространство. От пространството, обитавано от филотите.

— Всичките са в едно и също непространство. Едно никъде в това пространство. Едно небитие. Всички жадуват за съществуване. Гладни са за модели. Търсят същност.

— И твърдиш, че ние сме изградени от същите неща, така ли?

— Как щяхме да те намерим, ако не бяхте?

— Нали каза, че откриването ми било като отглеждането на нова царица-майка.

— Не можехме да намерим модела в теб. Опитвахме да създадем връзка между теб и другите човеци, само че ти постоянно се променяше; не успяхме да видим логиката. И ти не успя да видиш нашата логика, така че и твоето търсене не можа да създаде модел. Затова потърсихме трети модел. На връзката ти с машината. Ти толкова се стремеше към нея. Както тялото на новата царица се стреми към живота. Ти се беше свързал с програмата в компютъра. Тя ти показваше образи. Ние успяхме да намерим образите в компютъра и после в съзнанието ти. Компютърът беше много сложен, ти — дори повече, но моделът оставаше непроменен. Вие бяхте свързани, представлявахте едно цяло, виждахте едни и същи неща. И когато ти си представяше нещо, компютърът го виждаше и от твоето въображение си представяше нещо друго. Много примитивно въображение. Компютърът не беше личност. Но ти го правеше личност със стремежа за живот. С търсенето на връзки.

— „Игра на фантазията“. Направили сте модел от „Игра на фантазията“.

— Представихме си същите неща, които си представяше и ти. Викахме те. Беше много сложно и странно, но много по-просто от всичко останало, което открихме в теб. Оттогава знаем — много малко човеци са способни да се съсредоточат така, както ти се съсредоточи в играта. И не сме виждали никаква друга програма, която да отговаря по такъв начин на един човек, както ти отговаряше на тази игра. Тя също копнееше за теб. Постоянно работеше, опитваше се да направи нещо за теб.

— И когато го повикахте...

— Той дойде. Мостът, от който се нуждаехме. Свързващото звено между теб и компютърната програма. То задържа модела така, че

играта да остане жива и когато не ѝ обръщаш внимание. Тя бе свързана с теб и ти беше част от нея, а в същото време и ние я разбрахме. Това бе мостът.

— Когато филоът се вселява в новата царица, той започва да я управлява, Царицата на кошера и работниците. Защо твоят мост не започна да ме управлява?

— Мислиш ли, че не сме опитали?

— Защо не стана?

— Ти не беше способен да позволиш на такъв модел да те управлява. Можеше по собствено желание да станеш част от една реална и жива система, но тя не можеше да те подчини. Дори не можеше да те унищожи. И в системата имаше толкова много от теб, че дори ние не успяхме да я овладеем. Много странно.

— Можехте обаче да я използвате, за да четете мислите ми.

— Можехме да я използваме, за да запазим връзката с теб въпреки цялата ти странност. Изучавахме те, особено когато играеше. И когато започнахме да те разбираме, започнахме да си изясняваме и разни неща за целия ви вид. Че всеки индивид от вас е жив, без никаква царица-майка.

— Доста по-сложно от очакванията ви, а?

— И обратното. Вашите индивидуални умове са по-прости в тези отношения, в които очаквахме да са сложни, и по-сложни в тези, в които очаквахме да са прости. Осъзнахме, че вие наистина сте живи и красиви в собствения си извратен, странен смисъл, и решихме да не изпращаме други колониални кораби в световите ви.

— Ние обаче не го знаехме. Откъде да го знаем?

— Освен това осъзнахме, че сте опасни и жестоки. Особено ти, защото откри всичките ни модели и не можехме да измислим нищо достатъчно сложно, за да те объркаме. И така ти унищожи всички освен мен. Сега те разбирам по-добре. Всички тези години те изучавам. Ти не си толкова ужасно гениален, за какъвто те мислехме.

— Толкова по-зле. Ужасната гениалност щеше да ми е от полза в момента.

— Да го наречем по-добре успокоително сияние на интелекта.

— Ние, човеците, започваме да оглупяваме с възрастта. Почакай още няколко години и ще стана съвсем безобиден.

— Знаем, че някой ден ще умреш. Макар че все отлагаш. Ендър нямаше намерение да обсъжда смъртността или други аспекти на човешкия живот, които толкова озадачаваха Царицата на кошера. Оставаше още един въпрос, който му бе хрумнал по време на разказа й. Една вълнуваща възможност.

— Този мост, който създадохте. Къде беше той? В компютъра ли?

— Вътре в теб. Също както аз съм в тялото на Царицата на кошера.

— Той обаче не е част от мен.

— Част от теб, но в същото време не е твоя същност. Друго е. Външно, но вътре. Свързано с теб, но свободно. Аз не мога да управлявам теб и ти не можеш да управляваш него.

— То може ли да контролира компютъра?

— Не сме се замисляли за това. Не ни е интересувало. Може би.

— Колко време използвахте моста? Колко време съществуваше?

— Спряхме да се интересуваме от него. Ти ни интересуваше.

— Той обаче е присъствал през цялото време, докато сте, ме изучавали.

— Къде да иде?

— Колко би трябвало да остане да съществува?

— Никога не сме създавали нещо подобно. Откъде да знаем? Царицата на кошера умира, когато умре царицата-тяло.

— В кое тяло е бил този мост?

— В твоето. В средата на модела.

— Това нещо е било в мен?

— Разбира се. Но то остана различно от теб. Разочарова ни, като видяхме, че няма да ни помогне да те контролираме, затова спряхме да се занимаваме с него. Сега обаче виждаме, че е било много важно. Трябваше да го потърсим. Трябваше да го запомним.

— Не. За вас то е било като... една телесна функция. Като да свиеш юмрук и да удариш някого. Направила си го и когато вече не си имала нужда от него, не си обърнала внимание дали си отдръпнала ръката си, или не.

— Не разбираме това сравнение, но за теб явно има логика.

— То още съществува, нали?

— Възможно е. Опитваме да го почувстваме. Да го открием. Къде да търсим? Стария модел вече го няма. Ти вече не играеш на

„Игра на фантазията“.

— То обаче трябва все още да е свързано с компютъра, нали? Връзка между мен и компютъра. Само моделът може да се е разраснал, нали? Да включва и други хора. Помисли, не може ли да се е свързал и с Миро — младежа, когото доведох...

— Потрошеният...

— И вместо с един компютър да е свързано с хиляди, чрез ансибалната мрежа между световите.

— Възможно е. То беше живо. Можеше да расте. Както ние растем, когато създаваме нови работници. През цялото това време. Сега, като стана дума, си даваме сметка, че трябва още да съществува, защото ние още сме свързани с теб. Сега връзката е много здрава — това е част от него, връзката между нас. Мислехме си, че е станала по-стабилна, защото сме те опознали по-добре. Но може да е така, защото мостът е пораснал.

— А аз винаги съм си мислил... с Джейн винаги сме мислили, че тя е... че съществува някак си сред ансибалните връзки между световите. Вероятно тя се чувства така, чувства, че това е същността ѝ — тялото ѝ, бих казал.

— Опитваме да установим дали мостът между нас още съществува. Трудно се намира.

— Сигурно е като да опиташ да размърдаш определен мускул, който си ползвал цял живот, но никога отделно от други мускули.

— Интересно сравнение. Не виждаме връзката... а, сега вече виждаме.

— Връзката ли?

— Моста. Много е голям. Моделът му е твърде голям. Вече не можем да го обгърнем. Много голям. Памет — много объркваща. Много по-трудно от намирането ти за първи път — много объркващо. Губим се в него. Съзнанието ни вече не го побира.

— Джейн — прошепна Ендър. — Вече си голямо момиче.

— Шегуваш ли се, Ендър? — отвърна тя. — Изобщо не чувам какво ти говори тя. Усещам само бързото биене на сърцето ти и учестеното ти дишане.

Джейн, виждали сме това име в съзнанието ти много пъти. Мостът обаче не е човек с лице...

— И Джейн не е.

— Виждаме някакво лице в съзнанието ти, когато говориш за нея. И сега го виждаме. Винаги сме мислели, че става дума за човек. Сега обаче...

— Тя е мостът. Ти си я създала.

— Повикахме я. Ти създаде модела. Тя го обитава. Какво е тя, тази Джейн, този мост? Тя започна с модела, който открихме в теб и „Игра на фантазията“, да, но си се е представяла много по-голяма. Трябва да е била много силен... филот, ако това е правилното определение... за да е в състояние да промени собствения си модел, без да забрави коя е.

— Ти си преодоляла светлинни години, за да ме намериш, защото съм те търсил. И след това си открила модел на система и си извикала същество от друго измерение, което да разпознае модела и да се всели в системата, за да се превърне в Джейн. Всичко това е станало моментално. По-бързо от светлината.

— То обаче не е пътуване със свръхсветлинна скорост. То е създаване на образи и извикване със свръхсветлинна скорост. Тук няма никакво преместване.

— Знам, знам. Това може да не дава отговор на въпроса, заради който съм дошъл, но аз имам и друг, също толкова важен за мен. Никога обаче не съм предполагал, че може да има нещо общо с теб, а ти си пазела отговора му през цялото време. Джейн съществува, жива е и съществото ѝ не блуждае в пространството, а се намира в мен. Свързано е с мен. Те не могат да я убият, като изключат ансибалите. Това вече е някакъв напредък.

— Ако унищожат системата, може и тя да умре.

— Те обаче не могат да разрушат целия модел, не разбираш ли? Той не зависи от ансибалите. Зависи от мен и от връзката между мен и компютрите. Те не могат да прекъснат връзката между мен и компютрите на тази планета и на сателитите около нея. Тя може би не се нуждае от ансибалите. Ти например нямаш никаква нужда от тях, за да се свързваш с мен чрез нея.

— Много странни неща са възможни. Ние не можем да си ги представим. Нещата, които минават през ума ти, ни се струват много глупави и невероятни. Много ни изморяваш с всички тези глупави, въображаеми възможности.

— Оставям те тогава на мира. Това обаче ще ми помогне. Трябва да помогне. Ако Джейн успее да намери начин да оцелее благодарение на това, то ще е истинска победа за нас. Първата ни победа, точно когато започвах да си мисля, че сме обречени на провал.

Веднага щом я остави, той заговори с Джейн, разказа ѝ всичко, което помиеше от обясненията на Царицата на кошера. Коя е Джейн, защо е създадена...

И докато той говореше, тя се анализираше в светлината на наученото. Започна да открива за себе си неща, които никога не беше подозирала. Докато Ендър се прибере в Милагре, тя бе проверила всичко, което можеше.

— Никога не съм достигала до тези изводи, защото винаги съм започвала с грешни предположения — обясни тя. — Представяла съм си, че тялото ми е разположено някъде в пространството. Трябваше да се досетя, че е в теб, по факта, че дори когато съм ти сърдита, пак трябва да се връщам в теб, за да търся успокоение.

— А сега Царицата на кошера твърди, че си станала толкова голяма и сложна, че и тя не може да побере модела на съществуването ти в ума си.

— Сигурно се дължи на компютърния бум малко след създаването ми.

— Точно така.

— Мога ли да попреча на хората да създават все повече компютри и да ги включват в мрежата?

— Не е в хардуера, Джейн. Всичко е заради програмите. В усилената им дейност.

— Аз имам нужда от физическа памет, за да запомня всичко това.

— Ти имаш памет. Въпросът е ще имаш ли достъп до нея и без ансибалите?

— Мога да пробвам. Както се изрази, това е като да опитваш да размърдаш мускул, който никога не си подозирал, че имаш.

— Или да се научиш да живееш без някой от тях.

— Ще проверя какво е възможно.

Какво е възможно. През целия път назад, докато колата се плъзгаше над капима, той сякаш също летеше, въодушевен от мисълта, че все пак нещо е възможно. Когато се приближи към дома обаче, когато видя овъглената гора, двете самотни зелени дървета-бащи,

опитното поле, новата постройка с изолатора, в който умираше Плантър, той си даде сметка колко още неща има за губене, колко още същества щяха да се простят с живота, макар вече да виждаше надежда за оцеляването на Джейн.

Денят преваляше. Хан Фейдзъ бе изтощен, очите го боляха от четене. Беше пренастройвал цветовете на компютъра десетина пъти в опит да намери по-успокоителни тонове, но това не помагаше. За последен път бе работил толкова усърдно като студент, много отдавна. Тогава обаче винаги беше постигал резултати.

„Тогава бях по-паметлив, по-умен. Имах стимул. Сега съм стар и изкуфял, навлизам в съвсем непознати области и може би тези въпроси нямат разрешение. Така че не може да има никакъв стимул. Остава само умората. Болката във врата, подутите очи.“

Той погледна Сиванму, свита на пода до него. Тя толкова се стараше, но образованието ѝ бе започнало прекалено наскоро, за да може да разбере повечето документи, които се появяваха на компютърния дисплей, докато той търсеше материали за придвижването със свръхсветлинна скорост. Накрая умората надви волята ѝ; тя бе сигурна, че е безполезна, защото не разбираше дори толкова, че да може да задава въпроси. Затова се предаде и заспа.

„Ти обаче не си безполезна, Сиванму. Дори с объркването си ти ми помагаш. Блестящ ум, за който всичко е ново. Сякаш съм повикал на помощ собствената си изгубена младост.“

Каквато беше Цинджао като дете, преди вярата в боговете и гордостта да я заслепят.“

Не беше справедливо. Не беше справедливо да съди така собствената си дъщеря. Не се ли бе чувствал доскоро доволен от нея? Безумно горд? Най-добрата и най-умната сред богоизбраните, такава, каквато се бе старал да я възпита, такава, каквато майка ѝ се надяваше, че ще бъде.

Точно от това най-много го болеше. Допреди няколко седмици той бе най-щастливият човек на света от мисълта, че е изпълнил обещанието си към Дзян Цин. Не му беше лесно да възпита дъщеря си в такава вяроност към боговете, че никога да не си помисли и за най-малко неподчинение пред тях. Вярно, имаше и други деца, не по-малко набожни — но тяхната вяра се постигаше обикновено с много разходи

по образование. Хан Фейдзъ бе оставил Цинджао да научи всичко и след това ѝ бе обяснил нещата така, че да съвпадат безупречно с вярата ѝ в боговете.

Сега той искаше да изкорени онова, което сам бе посял. Беше ѝ дал поглед към света, който толкова съвършено защитаваше вярата ѝ, че нищо не можеше да я разубеди. Ако Дзян Цин беше жива, той без съмнение би влязъл в конфликт и с нея заради загубата на вярата си. В нейно отсъствие той бе възпитал толкова добре дъщеря им в ценностите на Дзян Цин, че тя приемаше същата гледна точка, която би приела и майка ѝ.

„Дзян Цин също щеше да ме изостави — мислеше си Хан Фейдзъ. — Дори да не бях вдовец, пак щях да съм без съпруга до себе си.

Единственото същество, което ми съчувства, е тази слугиня, която влезе в дома ми точно навреме, за да запали младо пламъче в старото ми тяло, единственото пламъче надежда в мрачното ми сърце.

Не е моя родна дъщеря, но може би след края на тази криза трябва да я направя своя духовна дъщеря. Службата ми за Конгреса приключи. Защо да не стана в такъв случай учител с една-единствена ученичка — това момиче? Защо да не я обуча като революционерка, която да поведе обикновените хора към освобождение от тиранията на богоизбраните, а след това самия Път към независимост от Конгреса? Нека я обуча така и после да умра в мир, знаейки в края на живота си, че съм създал унищожителя на всичките си по-ранни дела, помагачи за увеличаването на мощта на Конгреса.“

Лекото дишане на Сиванму бе равномерно като на всяко дете, като шепота на лек бриз през висока трева.

„Тя е пълна с енергия, с надежда, с живот.“

— Хан Фейдзъ, ти май не спиш.

Не, но явно бе леко задрямал, защото гласът на Джейн го стресна.

— Не, но Сиванму спи.

— Събуди я тогава.

— Какво има? Тя си е заслужила почивката.

— Заслужила е също така правото да чуе новините.

До лицето на Джейн на дисплея се появи и ликът на Ела. Хан Фейдзъ веднага се досети, че това е ксенобиоложката, която

изследваше генетичните проби, събрани от Сиванму. Сигурно имаше някакъв напредък.

Той се наведе, протегна ръка, разтърси крака на заспалото момиче. Тя се размърда. Протегна се. Сетне, след като явно си спомни задълженията си, подскочи като на пружина.

— Успала ли съм се? Какво има? Прости ми, че съм заспала, господарю Хан.

В объркването си тя понечи да се поклони, но Хан Фейдзъ не ѝ позволи.

— Джейн и Ела ме помолиха да те събудя. Искат да чуеш нещо.

— Първо ще ви кажа — започна Ела, — че онова, на което се надявах, е вярно. Генетичните промени са нескопосано направени и се откриват лесно. Разбирам много добре защо Конгресът не допуска на Път да работят истински генетици. Генът за ОКР не е на нормалното си място, затова не е бил открит навремето. Действа обаче като обикновения ОКР ген. Много лесно може да се лекува, без да се засягат гените, които дават на богоизбраните уникалните им интелектуални способности. Вече създадох бактериален носител, който, ако се инжектира, ще достигне половите клетки на индивида и ще премахне гена за ОКР, без да засяга останалата част от генома. След това носителят бързо ще се разгради. Конструиран е на базата на една обикновена бактерия, която може би се използва в някои лаборатории на Път за лечението на други имунни и наследствени заболявания. Така всички богоизбрани, които искат децата им да нямат obsesивно-компулсивно разстройство, ще могат да го направят.

Хан Фейдзъ се изсмя:

— Аз съм единственият на тази планета, който би искал тази бактерия. Богоизбраните не се самосъжаляват, те се гордеят с маниите си. Те им дават почит и власт.

— Да ти кажа тогава другото, което открихме. Един от асистентите ми го забеляза, един пекенинос на име Глас. Признавам, че не обърцах голямо внимание на това изследване, тъй като е, общо взето, елементарно в сравнение с това за Десколадата.

— Няма нужда да се извиняваш. Благодарни сме ти за всеки израз на внимание. Дори това не сме заслужили.

— Е, добре. — Ела изглеждаше смутена от думите му. — Както и да е. Глас забеляза, че всички проби, изпратени от вас, могат да се

группират в две категории — на богоизбраните и на небогоизбраните. Всички освен една. Проведохме сляп тест и едва след това проверихме пробите в списъка с имената. Всички богоизбрани носят изменения ген. Всички проби без него са на хора от списъка на небогоизбраните.

— Каза, че има едно изключение.

— То ни изненада много. Глас е много последователен, има търпението на дърво. Сигурен беше, че това изключение трябва да е методическа грешка или грешка в интерпретацията на данните. Провери го няколко пъти и накара и други асистенти да го повторят. Няма никакво съмнение. Единственото изключение очевидно представлява мутация на гена за богоизбраните. Естествена липса на ОКР със запазване на другите способности, създадени от генетиците на Конгреса.

— Значи този човек вече е такъв, каквито трябва да станат богоизбраните след вкарването на твоя носител.

— Има някои мутации, чиято роля още не знаем, но те нямат нищо общо с ОКР или повишените интелектуални способности. Не са свързани и с никой жизнен процес, така че това лице е способно да дава здраво поколение, в което тази черта да се запази. Всъщност ако гореспоменатото лице се свърже с човек, лекуван с нашия носител, децата му със сигурност ще наследят гените за повишени умствени способности без никаква опасност от ОКР.

— Какъв късмет — съгласи се Хан Фейдзъ.

— Кой е този човек? — поинтересува се Сиванму.

— Ти, Сиванму — отвърна Ела.

— Аз ли?

Хан Фейдзъ обаче не се изненада.

— Ха! — възкликна. — Трябваше да се досетя! Нищо чудно, че усвояваш знанията не по-бавно от собствената ми дъщеря. Нищо чудно, че даваш полезни идеи, макар че почти не познаваш тематиката на въпросите. Ти си истинска богоизбрана, Сиванму, с тази разлика, че единствена сред нас си свободна от оковите на ритуалите за пречистване.

Сиванму отвори уста да отговори, но вместо това от очите ѝ роннаха сълзи.

— Никога вече няма да ти позволя да се отнасяш към мен като към по-високопоставен — продължи Хан Фейдзъ. — Отсега нататък ти

не си слугиня в дома ми, а моя ученичка, моя млада колежка. Нека другите мислят за теб каквото щат. Ние знаем, че ти си способна като всички останали.

— Като подарката Цинджао ли? — прошепна Сиванму.

— Като всички останали. Обичаите ще те задължават да се кланяш пред много хора, но в душата си ти не бива да се кланяш на никого.

— Аз съм недостойна!

— Всеки е достоен да носи собствените си гени. Мутация като тази е по-вероятно да те направи инвалид, но вместо това тя те е превърнала в най-здравия човек на света.

Тя обаче не можеше да спре сълзите си. Джейн явно показваше всичко на Ела, защото тя запази мълчание за известно време. Накрая обаче заговори:

— Извинявайте, но имам много работа.

— Да, върви, ако трябва — каза Хан Фейдзъ.

— Не ме разбра добре. Нямам нужда от разрешение, за да си тръгна. Искам да кажа още нещо преди това.

Хан Фейдзъ сведе глава:

— Моля те, говори. Слушам.

— Да — прошепна Сиванму. — И аз.

— Има възможност, много далечна, но все пак възможност, ако успеем да декодираме генома на Десколадата и да го обезвредим, да направим и един полезен щам за Път.

— Как така? — поинтересува се Хан Фейдзъ. — Защо ни е притрябвал този чудовищен изкуствен вирус?

— Вирусът на Десколадата прониква в клетките на гостоприемника, разчита генетичната му информация и я пренарежда по закодирания си план. Когато го обезвредим, ако успеем, ще премахнем този план. Освен това ще махнем почти всичките му самозащитни механизми, ако ги открием. В този си вид той може да се използва като универсален носител. Агент, който да може да променя не само репродуктивните клетки, а всички клетки на живия организъм.

— Извинявай, но напоследък чета литература точно по този проблем. Идеята за универсалния носител е отхвърлена отдавна, защото организъмът започва да унищожава собствените си клетки веднага щом бъдат променени генетично.

— Да. Точно на това се дължи смъртоносният ефект на Десколадата. Тялото постепенно убива всичките си клетки. Това обаче става, защото Десколадата не е програмирана за действие в човешкия организъм. Вирусът изучава човешкото тяло, като прави случайни промени и изчаква какво ще се случи. Няма вграден план за действие към нас, затова всяка жертва умира с най-различни генетични изменения в клетките. Не може ли да направим така, че универсалният носител да действа по един закодиран план, да трансформира всяка клетка на тялото само по един начин? Изследванията ни показват, че в такъв случай всички клетки на един човек могат да бъдат променени за период между шест часа и един ден.

— Достатъчно бързо, за да не се позволи на тялото да отхвърли трансформираните клетки...

— Ще стане толкова бързо, че то ще приеме новата черта за вродена.

Сиванму бе престанала да плаче. Изглеждаше също толкова възбудена, колкото и Хан Фейдзъ, и въпреки цялата си дисциплинираност не успя да се сдържи:

— Можете да промените всички богоизбрани? Да освободите дори онези, които вече са се родили?

— Ако успеем да разшифроваме генома на Десколадата. Тогава не само че ще можем да премахнем гена за ОКР от всички богоизбрани, ами и да вкараме генетичните им подобрения в обикновените хора. Ефектът, разбира се, ще е най-голям при децата — възрастните вече са преминали етапа, когато тези гени могат да се проявят. От този момент обаче всяко дете на Път ще има увеличени интелектуални заложи.

— И какво тогава? Десколадата ще изчезне ли?

— Не знам. Мисля, че трябва да му вкараме нов ген, който да го кара да се самоунищожи, щом изпълни задачата си. Можем обаче да използваме гените на Сиванму за модел. Без да преувеличавам, Сиванму, ти ще се превърнеш в нещо като родител на всички жители на планетата ви.

Сиванму се засмя:

— Каква страхотна шега! Толкова да се гордеят, че са богоизбрани, а в същото време излекуването им да дойде от такава

като мен! — Изведнъж посърна и закри лице с длани. — Как можах да кажа такова нещо? На път съм да стана надменна и горделива като тях.

Хан Фейдзъ постави ръка на рамото ѝ:

— Не се съди толкова строго. Тези чувства са естествени. Идват и си отиват бързо. Само онези, които ги превръщат в начин на живот, заслужават упрек. — Той се обърна отново към Ела: — Тук има етични проблеми.

— Знам. И мисля, че с тези проблеми трябва да се занимаем още сега, макар че може нищо да не направим. Говорим за генетична промяна на цялото население. Това, което е сторил Конгресът без знанието и съгласието на хората, е жестоко. Можем ли да извършим същата жестокост?

— И нещо повече — добави Хан Фейдзъ. — Цялата ни социална система тук се крепи от богоизбраните. Повечето хора ще погледнат на тази трансформация като на наказание от боговете. Ако се разбере, че ние сме го причинили, направо ще ни разкъсат. Възможно е също, когато хората научат, че богоизбраните са загубили гласа на боговете (тоест ОКР), да поискат да ги избият. Как ще им помогне излекуването от мозъчното им разстройство, ако ще доведе до смъртта им!?

— Обсъдихме го. И нямаме представа кое е правилно и кое — не. Засега въпросът не е актуален, защото още не сме разчели генома на Десколадата и това може никога да не стане. Ако успеем обаче, изборът трябва да е ваш.

— На народа на Път?

— Не. На вас, Хан Фейдзъ, Сиванму и Хан Цинджао. Само вие знаете какво ви е причинено и макар че дъщеря ти не го вярва, тя е представител на всички вярващи и богоизбрани на Път. Ако успеем в изследванията, ще поставим въпроса и пред нея. Обмислете го и вие. Има ли начин този план да бъде изпълнен на Път, без да доведе до насилие? И ако има, трябва ли да бъде направено? Не, не казвайте нищо сега, не решавайте нищо. Обмислете го добре. Ние нямаме думата. Само ще ви информираме, ако успеем. Оттам насетне всичко зависи от вас.

Лицето на Ела изчезна. Джейн се задържа още малко.

— Струваше ли си да те будим? — попита.

— Да! — изкрещя Сиванму.

— Хубаво е да откриеш, че си нещо повече от това, за което си се мислила, нали?

— О, да.

— Лягай сега да спиш, Сиванму. Ти също, господарю Хан — личи си, че си изтощен. Ако се разболееш, няма да си ни от голяма полза. Както Андрю винаги е обичал да казва, трябва да правим всичко, без да губим способността да го правим.

След тези думи и тя изчезна.

Сиванму отново заплака. Хан Фейдзъ седна до нея на пода, притисна главата ѝ до рамото си и започна бавно да я люлее.

— Шшт, дъще, сладка моя. В сърцето си ти вече си знаела коя си, а също и аз, също и аз. Името наистина ти отива. Ако учените на Лузитания успеят, ти ще станеш Майка — Повелителка на този свят.

— Господарю Хан — прошепна тя. — Плача и за Цинджао. Аз получих повече, отколкото съм се надявала. Коя обаче ще бъде тя, когато престане да чува гласа на боговете?

— Надявам се тогава отново да стане истинската ми дъщеря. Да бъде свободна като теб, дъщерята, която дойде при мен като цветен листец по водите на зимната река, донесена от земите на вечната пролет.

Той я държа още дълго така, докато тя задряма на рамото му. След това я върна на постелката ѝ и се оттегли в своя ъгъл, за да поспи. За пръв път в сърцето му гореше надежда.

* * *

Когато Валънтайн отиде да види Гrego в затвора, кметът Ковано ѝ събщи, че Олядо бил при него.

— Олядо не трябва ли да е на работа?

— Шегуваш ли се? Той гледа съвестно на професията си, но мисля, че спасяването на света оправдава един пропуснат следобед.

— Не хранете прекалени надежди. Помолих го да помогне, надявах се да помогне, но той не е вещ във физиката.

Ковано вдигна рамене:

— Аз не съм тъмничар, но обстоятелствата ме принудиха да стана. Не знам дали е свързано с посещението на Олядо или с

идването на Ендър преди известно време, но долавям повече възбуда от... е, от друг път, когато затворниците са трезвени. Разбира се, пиянство е основната причина, поради която задържаме хора в този град.

— И Ендър ли е идвал?

— Направо от Царицата на кошера. Иска да говори и с теб. Нямах представа къде можем да те открием.

— Да. Е, ще ида да го видя, след като свърша тук. Преди, да дойде, бе прекарала известно време със съпруга си. Якт се канеше да се върне в космоса със совалката, за да подготви собствения си кораб за бързо отпътуване, ако се наложи, и да провери дали първият заселнически кораб на Лузитания е годен за полет след толкова десетилетия. Бяха го използвали единствено за склад на семена, гени и зародиши на земни растения и животни, в случай че някой път потрябват. Якт щеше да остане в орбита поне седмица и Валънтайн не искаше да го пусне, без да прекарат няколко часа заедно. Той щеше да я разбере естествено — съзнаваше добре под какво ужасно напрежение са всички. Валънтайн обаче си даваше сметка, че ролята ѝ не е толкова ключова в събитията. Едва по-късно щеше да седне и да ги опише за историята.

Когато остави Якт обаче, тя не отиде направо в кметството. Разходи се из центъра на града. Трудно бе да се повярва, че преди броени дни тук се е трупала настървена тълпа, пияна и гневна, обхваната от убийствен бяс. Сега цареше покой. Дори тревата се бе възстановила.

Но спокойствието не беше пълно. Когато беше видяла града при пристигането си, на това място, в сърцето на колонията, по цял ден кипеше усилена дейност. Сега пак се виждаха минувачи, но бяха мрачни, дистанцирани. Вървяха със сведени очи, следяха внимателно земята пред краката си, сякаш се опасяваха, че ако погледнат на друга страна, ще се спънат и паднат.

От една страна, това поведение вероятно се дължеше на срама, разсъждаваше Валънтайн. Сега във всяка постройка на града зееха дупки на местата на тухлите, откъртени за строежа на новата църква. Много от тях се виждаха от централния площад.

Валънтайн обаче подозираше, че тази липса на жизненост се дължи повече на страха. Никой не говореше за това открито, но тя

чуваше достатъчно полугласни реплики, забелязваше достатъчно плахи погледи към възвишенията на север от града, за да се досети. Не мисълта за приближаващата флотилия потискаше тези хора. Нито срамът от унищожаването на пекениносовата гора. Причината бяха бъргерите. Тъмните силуети, които от време на време се показваха върху възвишенията или от високата трева около града. Децата ги сънуваха в кошмарите си. Страхът от тях караше сърцата на възрастните да се свиват. Историческите холограми от войните срещу бъргерите постоянно се преглеждаха в библиотеката — хората изпитваха непреодолима нужда да гледат кадри от победата на хора над бъргери. Това обаче само подхранваше страха им. Отвлечените заключения, че бъргерската култура била красива и достойна да съществува, както я описваше Ендър в „Царицата на кошера“, изbledняваха пред постоянното присъствие на бъргерските работници.

„Нима всичките ни усилия са отишли напразно? — питаше се Валънтайн. — Моите, на историчката, опитваща да убеди хората да не се боят от чуждите същества, а да ги разглеждат като рамани. И на Ендър с прочувствените му книги «Царицата на кошера», «Хегемона», «Животът на Човек» — какво е тяхното влияние в сравнение с инстинктивния страх от тези страховити гигантски насекоми? Цивилизацията е просто една преструвка; когато над нас надвисне опасност, ние пак се превръщаме в обикновени маймуни, забравяме разумните двукраки, за които искаме да се представим, и отново ставаме космати примати на входа на някоя пещера, опитващи да прогонят врага с крясъци, размахващи тежки камъни, готови да ги използваме, ако се приближи прекалено много.“

Сега тя се намираше в чистата, безопасна сграда, не толкова потискаща, макар че изпълняваше функция не само на център на градското управление, а и на затвор. Място, където гледаха на бъргерите като на съюзници — или поне като на незаменим фактор за поддържане на реда. Все пак имаше хора, напомни си Валънтайн, способни да превъзмогнат животинските си инстинкти.

Когато отвори вратата на килията, Олядо и Гrego лежаха върху два нара с разпръснати пред себе си листове. Дори компютърът бе покрит, така че и да работеше, дисплеят не можеше да функционира. Килията приличаше на типична детска стая, още повече като се прибави гледката на опънатите нагоре боси крака на Гrego, опрени о

стената и тропаци в неравен ритъм. Каква ли мелодия звучеше в главата му?

— Добър вечер, лельо Валентина — поздрави я на португалски Олядо.

Грего дори не я удостои с поглед.

— Преча ли?

— Точно навреме идваш — каза Олядо. — На път сме да разгадаем принципите на пренареждането на вселената. Открихме, че това може да бъде причинено от силно желание и че всички живи същества изникват като от нищото навсякъде, където има нужда от тях.

— Ако всичко може да се постигне със силно желание, можем ли да си поискаме да летим по-бързо от светлината?

— В момента Грего прави изчисленията, затова е толкова неадекватен. Да. Мисля, че е измислил нещо, защото преди броени минути крещеше и танцуваше от радост. Нещо като ефекта на шевната машина.

— Моля? — не разбра Валънтайн.

— Това е един стар научен анекдот. Хората, които искали да изобретят машина за шиене, все се проваляли, защото опитвали да пресъздадат ръчния процес на прекарване през плата на игла, в задната част на която се намирало ухо за вдяване на конеца. Това изглеждало най-логично. Докато накрая някой не се сетил да сложи ухото в предния край на иглата и да използва два конеца. Напълно неестествен, непряк подход, който все още не мога да разбера.

— Значи ще си ушим път през пространството, така ли?

— В известен смисъл. Най-късото разстояние между две точки не винаги е права линия. Хрумна ни от това, което Андрю е научил от Царицата на кошера. Когато създавали нова царица, те извиквали някакво същество от друга времево-пространствена система. Грего веднага го сметна за доказателство за съществуването на алтернативни реални нереалности. Не ме питай какво иска да каже. Аз си изкарвам хляба с производство на тухли.

— Нереална реалност — поправи го Грего. — Разбрал си точно обратното.

— А, ти се събуди — установи Олядо.

— Сядай, Валънтайн — покани затворникът гостенката си. — Килията не е много луксозна, но все пак тук аз съм домакин.

Изчисленията още изглеждат безумни, но Ще се наместват. Ще се наложи да прибягна до помощта на Джейн за по-сложните сметки и някои симулации, но ако Царицата на кошера е права и ако съществува алтернативно измерение, от което филотите могат да прескачат в нашето, и ако в това измерение — да го наречем „отвъдно“ — наистина има филоти като в нашето, но неподредени по природните закони, а представляващи групи от вероятности, тогава може да се получи така...

— Прекалено много „ако“ — отбеляза Вальнтайн.

— Забравяш, че изхождаме от предположението за ролята на силното желание — напомни Олядо.

— Да, забравих да го спомена — продължи Гrego. — Предполагаме също така, че Царицата на кошера е права в това, че филотите разпознават модели, съществуващи в съзнанието, и веднага заемат подходящата система. Следователно всяка мисъл, възникнала тук, моментално се предава и разпознава в Отвъдното.

— Много ясно — съгласи се Вальнтайн. — Чудя се как не ти е хрумвало по-рано.

— Така е. Та ето значи как ще го направим. Вместо да опитваме да преместим физически всички частици, изграждащи даден космически кораб и пътниците му, от планета А на планета Б, ние просто ще си представим, че съществуват не в нашето измерение, а в Отвъдното. В този момент всички фило-ти, изграждащи кораба и хората, ще се разделят, ще се прехвърлят отвъд и ще се свържат там според познатия им модел. След това ще направим същото, за да ги върнем отново в нашето измерение, но този път на планета Б. За предпочитане на безопасно място в орбита.

— Ако на всяка точка от нашето измерение отговаря друга в Отвъдното, не е ли достатъчно да извършим пътуването си там, вместо тук?

— Там действат различни закони. Там няма координатна определеност. Нека да приемем, че пространствената определеност в нашето измерение — относителното местоположение на нещата — е просто резултат от реда, приет от филотите. Една условност. По същия начин и с разстоянията. Ние измерваме разстоянието според времето, необходимо да го преодолеем, но това време е необходимо само защото филотите, изграждащи материята и енергията, се подчиняват на

условностите на природните закони. Като скоростта на светлината например.

— Те просто спазват ограниченията на скоростта.

— Да. Освен ограничения на скоростта, в нашето измерение има и ограничение на размерите. Ако си представиш вселената като сфера, отвън диаметърът ѝ може да е сантиметър, а може да е трилиони светлинни години.

— И когато излезем отвъд...

— Тогава вселената ще е с абсолютно същите размери като всеки филот там — тоест без никакви размери. Освен това, тъй като там няма определеност на местоположението, всички филоти в пространството би трябвало да са еднакво близо и еднакво далеч от нашата вселена. Следователно можем да влезем в нашето измерение в която точка си поискаме.

— Това звучи съвсем лесно — отбеляза Валънтайн.

— Да, така е.

— Трудната част е в това, да го пожелаеш — намеси се отново Олядо.

— За да си представиш модела и да го задържиш в съзнанието си, наистина трябва да разбираш добре системата — продължи Гrego. — Всеки филот, управляващ определена система, познава само своята част от реалността. Моделът зависи от това, всеки от филотите, изграждащи отделните му части, да си върши работата и да поддържа собствената си подсистема. Освен това филотът, контролиращ цялата система, трябва постоянно да поддържа отделните ѝ части заедно. Така филотът на атома зависи от филотите на неутроните, протоните и електроните, поддържащи собствената си вътрешна структура, и от този на молекулата, който го държи на точно определено място, филотът на атома върши само своята задача, тоест да държи отделните части на атома свързани. Така е устроена реалността... е, поне според този модел.

— Значи преместваме цялата система отвъд и после я връщаме вътре. Това ми е ясно.

— Да, ама кой ще го направи? Защото за изпращането трябва целият структурен модел на кораба и хората в него да се установи като една система, не като прост сбор от отделни предмети. Имам предвид, че когато натовариш космическия кораб с багаж и хора, той не се

превръща в една жива система, в един филолитичен организъм. Това не е като раждането на едно дете — организъм, който може сам да поддържа целостта си. Корабът и съдържанието му са само група предмети. Може да се разпадне във всеки един момент. Затова, когато прехвърлиш всички филолити в измерение, в което липсват конкретност на местоположението и размерите или каквото и друго правило за определеност, как ще успеят те да се свържат отново? И дори да се съберат в структурите, които познават, какво ще се получи? Атоми. Може би дори живи клетки, организми — но без космически костюми и кораб, защото те не са живи. Всички атоми и може би молекули ще се носят наоколо, вероятно ще си взаимодействат неконтролируемо, когато филолитите започнат да разпознават модела, но никакъв кораб няма да се получи.

— С фатален изход.

— Не, вероятно не. Кой може да предположи какво ще стане? Там законите са съвсем различни. Проблемът е, че не можем да ги върнем в нашето измерение в това състояние, защото това вече ще е фатално.

— Значи няма да стане.

— Не е сигурно. Нашата реалност е такава, защото всички филолити, изграждащи този свят, се подчиняват на физичните закони. Всичките разпознават моделите на останалите и следват едни и същи правила. Може би тази структура може да се запази и отвъд, стига моделът на космическия кораб и хората вътре да се запази. Някой трябва да съхрани информацията за цялата структура в главата си.

— Тя ли?

— Както казах, първо Джейн трябва да направи изчисленията. Тя ще провери дали има достъп до достатъчно памет, за да запази информацията за връзките в системата на космическия кораб. След това трябва да види дали може да си представи цялата система на друго място.

— Тук идва ред на желанията — намеси се Олядо. — Много съм горд, защото аз пръв се сетих, че трябва да намерим някого с огромна памет, за да премести кораба.

— За всичко се сети Олядо наистина — потвърди Гrego, — но аз възнамерявам да поставя името си на първо място в публикацията, защото той не се интересува от научна кариера, а аз трябва да възвърна

доброто си име след тази присъда за подстрекателство към бунт, ако искам да си намеря работа в някой университет на някоя друга планета.

— Какви ги приказваш? — попита Валънтайн.

— Говоря за напускането на тази долнопробна колонизи-рана планета. Не разбираш ли? Ако всичко това е вярно, ако проработи, тогава ще мога да отида на Реймс, на Баия или... или на Земята и да си идвам тук за почивните дни. Разходът на енергия е нула, защото целият процес не се подчинява на природните закони. Край с тревогите за амортизация и аварии на транспортните средства.

— Не е съвсем нищо — възрази Олядо. — Пак ще се налага да използваш совалка от кораба до планетата.

— Както споменах, всичко зависи от това, което може да постигне Джейн. Би трябвало запомнянето на целия модел на космическия кораб и съдържанието му да ѝ е по силите. Би трябвало да може да си ги представи отвъд и после отново в пашата вселена. Би трябвало да може да си представи точните пунктове на тръгване и пристигане.

— Значи транспортирането със свръхсветлинна скорост записи изцяло от Джейн — установи Валънтайн.

— Ако тя не съществуваше, това би било невъзможно. Дори да свържат всички компютри във вселената и някой да успее да напише програма, това няма да помогне. Защото програмата е само съвкупност от команди, не цялостно същество. Не е... как се изрази Джейн? Аюа.

— „Живот“ на санскрит — поясни Олядо. — Понятие, с което се обозначава филотът, който контролира системата, крепяща други филоти, свързани в определен ред. Дума за съществата със собствен живот — планети, атоми, животни, звезди, — но с подсилено значение.

— Джейн е аюа, не просто една програма. Следователно тя може да запомни модела. Може да включи космическия кораб като модел в собствения си модел. Може да го обработи и запази, докато системата отново не стане реалност. Ще го направи част от себе си и ще го помни безпогрешно и несъзнателно, както твоята аюа познава собственото ти тяло и го държи като едно цяло. След това ще може да го пренесе отвъд и да го върне пак тук.

— Значи и Джейн трябва да отиде, така ли? — попита Валънтайн.

— Ако е възможно, то ще е, защото Джейн ще пътува с кораба.

— Как? То не е толкова лесно, като да я вземеш и да я пренесеш в някоя кофа.

— Това Андрю го е научил от Царицата на кошера. Всъщност Джейн съществува на определено място — тоест нейната аюа има определено местоположение в пространството.

— Къде?

— В Андрю Уигин.

Нужни им бяха няколко минути, за да ѝ обяснят какво е научил Ендър от Царицата на кошера. Доста странно ѝ се струваше това компютърно създаване да се помещава в тялото на брат ѝ, но имаше логика Джейн да е създадена от Царицата на кошера по време на войните срещу бъргерите. За Валънтайн обаче това веднага водеше до други последствия. Ако космическият кораб можеше да се придвижи със свръхсветлинна скорост единствено с помощта на Джейн, а Джейн се намираше в тялото на Ендър, изводът можеше да е само един.

— Значи и Андрю трябва да отиде, така ли?

— Очевидно — отвърна Грег.

— Той е малко стар за пилот на пробен полет.

— В този случай ще е само пътник. Само че, по стечение на обстоятелствата, пилотът ще се помещава в него.

— Не бих казал, че пътуването ще му причини особено физическо натоварване — отбеляза Олядо. — Ако теорията на Грег е правилна, той просто ще си седи и след две минутки, или по-скоро микросекунди, ще се озове някъде другаде. Ако опитът се окаже неуспешен, просто ще си остане тук с чувството, че се е превърнал в посмешница.

— Ами ако Джейн успее да го прехвърли отвъд, но не може да се справи с нещата там? Тогава ще остане в небитието!

— Е, да — призна Грег. — Ако методът работи само в едната посока, можем да смятаме пасажерите за мъртви. След като обаче ще попаднем на място, където време не съществува, това няма да има никакво значение. Това просто ще бъде един вечен момент. Вероятно не достатъчно дълъг, за да си дадем сметка, че сме се провалили. Един вид статично положение.

— Разбира се, ако стане, ние ще пренесем собственото си пространство и време с нас, така че ще има време — намеси се Олядо.

— Следователно никога няма да разберем дали сме се провалили. Ще забележим само ако успеем.

— Да, но аз ще знам, ако не се върне — възрази Валънтайн.

— Така е — призна се Гrego. — Ако не се върне, ще го знаеш още няколко месеца, докато дойде флотилията и изпрати всичко и всички по дяволите.

— Или докато Десколадата обърне всичките ни гени надолу с главата и ни умори — добави Олядо.

— Може би сте прави — съгласи се Валънтайн. — Ако изобщо не опитат, няма да живеят много повече, отколкото ако се провалят.

— Виждаш обаче колко ни притиска времето — поде Гrego. — Не след дълго Джейн ще загуби връзката си с ансibalите. Андрю твърди, че е много вероятно да оцелее, но ще бъде осакатена. Като след мозъчна травма.

— Значи дори да успеем, първият полет може и да е последен.

— Не — отвърна Олядо. — Полетите са моментални. Ако успеем, тя може да прехвърли всички от планетата, като изчаква единствено докато хората влизат и излизат от кораба.

— Искаш да кажеш, че може да се излита от повърхността на планетата?

— Това още не е сигурно. Тя може да е в състояние да пресметне координатите с точност, да кажем, десетина хиляди километра. Няма да има опасност от експлозии или сблъсъци, защото при влизане в нашето измерение филотите ще са готови отново да се подчиняват на естествените закони. Ако обаче корабът се появи някъде под земята, ще е доста трудно да се изкопае.

— Ако обаче успее да постигне добра точност — от няколко сантиметра например, — тогава ще може да извършва транспортирането от повърхността — добави Олядо.

— Това е в кръга на мечтите — възрази Гrego. — Джейн може да каже, че макар да е в състояние да превърне цели галактики в компютърни микрочипове, не е в състояние да запомни достатъчно информация, за да осъществи такъв полет. За момента обаче всичко звучи съвсем постижимо и това ме кара да се чувствам страхотно!

При тези думи Гrego и Олядо започнаха да крещят радостно и да се смеят толкова високо, че кметът Ковано се показва на вратата, за да

се убеди, че с Валънтайн всичко е наред. За неин срам той я свари да се крещи и да се хили заедно с тях.

— Веселим се, а? — попита Ковано.

— Може да се каже — смотолеви тя, опитвайки да си придаде сериозен вид.

— Кой от многото ни проблеми разрешихте?

— Вероятно никой. Би било твърде удобно, ако със света можеше да се играе по този начин.

— Все пак сте измислили нещо, нали?

— Гениалните метафизици тук са замислили някакво чудо. Освен ако не сте им сипали нещо наистина странно в обяда.

Ковано се засмя и ги остави. Посещението му обаче ги отрезви.

— Възможно ли е това? — попита Валънтайн.

— Никога не бих си го помислил — отвърна Гrego. — Искam да кажа, в светлината на произхода на вселената.

— Това всъщност отговаря на въпроса за произхода на вселената — възрази Олядо. — Теорията за Големия взрив съществува, откакто...

— Още отпреди да се родя — прекъсна го Валънтайн.

— Предполагам. Досега обаче никой не е успял да си обясни защо се е получил Големият взрив. Сега вече виждам някаква странна логика. Ако някой, способен да запомни модела на цялата вселена, се появи отвъд, тогава всички филоти там биха се подредили в най-голямата система в модела, която могат да контролират. Тъй като там няма време, те са имали достатъчно възможности за това подреждане и когато всичко е било готово, бум!, ето ти я вселената, възникваща като ново пространствено-времево измерение. И след като отвъд няма нито разстояния, нито местоположение, цялата вселена може да е била с големината на геометрична точка...

— Тоест без никакви размери — вметна Гrego.

— Добре помня уроците по геометрия — отбеляза Валънтайн.

— И веднага е започнала да расте, да расте. С растежа ѝ времето трябва да се е забавило... или може би да се е забързало?

— Няма значение — каза Гrego. — Зависи дали се намиращ в новопоявилата се вселена, в отвъдното измерение или в някоя друга вселена.

— Както и да е, вселената сега изглежда постоянна във времето, но продължава да се разширява. Ако искаш обаче, можеш да я

разглеждаш като еднаква на размери, а променяща се във времето. Скоростта на светлината се забавя, така че за достигане от една точка до друга ѝ е нужно повече време, само че не можем да разберем, че се забавя, защото всичко останало започва да тече по-бавно. Разбираш ли? Всичко е въпрос на гледна точка. В това отношение, както каза Гrego по-рано, вселената, в която живеем, може да се приеме за голяма колкото геометрична точка — ако се гледа от отвъдното измерение. Всяко уголемяване на вселената е въпрос на относително местоположение и време.

— Най-странното от всичко е, че това се върти в главата на Олядо от години — сподели Гrego. — През цялото време си е представял вселената като една точка наред Отвъдното. Не че е първият, на когото му минава през главата. Той просто е вярвал в тази теория и сега успя да направи връзката с наученото от Царицата на кошера за аюа.

— След като ще си играем на метафизика, откъде е тръгнало всичко? — започна Валънтайн. — Ако това, което смятаме за реалност, е възникнало като представа в нечия глава, за да изскочи изведнъж от Отвъдното, тогава този някой би трябвало още да скита наоколо и да създава вселени под път и над път. Откъде тогава е дошъл този някой? И какво е имало, преди да започне да измисля светове? И как всъщност е възникнало Отвъдното?

— Това е типично мислене за жител на една затворена вселена — отвърна Олядо. — Така разсъждаваш, защото още приемаш времето и пространството за абсолютни. Представяш си, че всичко трябва да има начало и край, защото така стоят нещата в познаваемия ни свят. Въпросът е, че отвъд изобщо не действат такива закони като тук. Отвъдното винаги е било и винаги ще бъде. Броят на филотите там е безкраен и всичките винаги са съществували. Независимо колко изтегляш и включваш в подредените вселени, там винаги ще остават толкова, колкото е имало и преди.

— Но някой все пак трябва да е започнал да създава вселени.

— Защо?

— Защото... защото...

— Никой никога не е започвал. Този процес е текъл винаги. Искам да кажа, че ако не е текъл винаги, не е могъл да започне. Отвъд не съществуват никакви модели на подреденост, там е невъзможно да

се създаде подредена система, филотите не могат да действат по никакъв начин, защото не могат да намерят мястото си.

— Как е възможно това винаги да е ставало?

— Представи си, че този момент, реалността, в която живеем в момента, сегашните условия в тази вселена... във всички вселени...

— Искаш да кажеш сега.

— Да. Представи си, че нашето сега е повърхността на една сфера. Времето се движи през хаоса на Отвъдното като повърхността на една разширяваща се сфера, като надуващ се балон. Отвъд всичко е хаос. Отвътре е реалността. Постоянно расте, както казваш ти, Валънтайн. През цялото време ражда нови вселени.

— Добре, но откъде е дошъл този балон?

— Добре, представихме си балона. Разширяващата се сфера. Сега си представи, че тази сфера е с безкраен радиус.

Валънтайн опита да си представи какво би означавало това.

— Повърхността ѝ трябва да е съвършено плоска.

— Точно така.

— И никога не може да се обиколи.

— Да. Безкрайно голяма. Невъзможно е дори да преброиш вселените, съществуващи вътре. И така, качваш се на един космически кораб и започваш да пътуваш от повърхността към центъра. Колкото по-навътре влизаш, толкова по-старо е всичко. Минаваш през всички стари вселени. Кога ще стигнеш до първата?

— Никога. Не и ако пътуваш с крайна скорост.

— Центърът на сфера с безкраен радиус не може да се достигне от повърхността, защото независимо колко далеч стигнеш, независимо колко бързо се движиш, центърът винаги ще е на безкрайно разстояние от теб.

— А точно там е започнал светът.

— Вярвам, че е така.

— Значи вселената е такава, защото винаги е била такава.

— Реалността е такава, защото винаги е била такава. Всичко, което не следва този път, се връща в хаоса. Всичко, което го следва, влиза в реалността. Границата между двете е вечна.

— Това, което ми харесва най-много — намеси се Гrego, — е идеята, че след като започнем да се местим за миг до което крайче на

нашата вселена си поискаме, какво може да ни попречи да преминем и в други? Да открием съвсем нови вселени?

— Или да създадем други — допълни Олядо.

— Да. Стига някой от нас да успее да си представи цяла вселена.

— Ние не, но може би Джейн ще успее. Нали?

— Това би означавало, че може би Джейн е Господ — намеси се Валънтайн.

— Може би в момента тя ни слуша — отбеляза Гrego. — Компютърът е включен, въпреки че дисплеят не работи. Мога да се обзаложа, че това я възбужда.

— Може би всяка вселена живее достатъчно дълго, за да роди нещо като Джейн, след което то започва да създава нови вселени — предположи Валънтайн.

— Това продължава вечно, защо не? — съгласи се Олядо.

— Но тя е възникнала по случайност — възрази Валънтайн.

— Не — отсече Гrego. — Това е едно от нещата, които Андрю е научил днес. Трябва да говориш с него. Джейн не е възникнала по случайност. Ако съдим по това, което знаем, може би изобщо не съществуват случайности. Според това, което знаем сега, може би всичко е създадено като модел в нечие съзнание.

— Всичко, с изключение на нас самите. Нашата... как се казваше?

— Аюа.

— Да. Нашата воля, с други думи, която винаги е съществувала с всичките си силни и слаби черти. Точно затова, доколкото ни позволява моделът на реалността, ние сме свободни.

— философката пак се развихря — вметна Олядо.

— Това може би са пълни глупости — повтори Гrego. — Джейн ще се върне и ще ни се изсмее. Но, Nossa Senhora, забавно е да си го мислиш, нали?

— Хей, дали вселената не съществува точно затова? — каза Олядо. — Защото раждането на вселени е чудно забавление. Може би Господ си прави страхотен купон.

— И може би просто чака Джейн да се включи — добави Валънтайн.

* * *

Тази нощ бе ред на Миро да стои с Плантър. Беше късно — минаваше полунощ. Не че можеше да седи до леглото му и да му държи ръката. В стерилната камера трябваше да носи изолационен костюм не за да се предпази от заразяване, а за да не предаде от вируса на Десколадата на Плантър.

„Само една дупчица на костюма и мога да го спася“ — мислеше си Миро.

В отсъствието на Десколадата сривят на целия организъм на Плантър беше бърз и пагубен. Всички знаеха, че Десколадата играе ключова роля в размножителния цикъл на пекениносите, като помага за преминаването им в „третия живот“ като дървета, но досега никой не си беше давал сметка каква огромна част от ежедневието им живот зависи от вируса. Създателите му сигурно са били хладнокръвни чудовища.

Без ежедневието, ежечасното, ежеминутното присъствие на вируса жизнените процеси в клетките се затрудняваха, продукцията на богати на енергия молекули спираше и (от което се страхуваха най-много) предаването на нервни импулси в мозъка се забавяше. Плантър бе оплетен целият в тръбички и жици и лежеше в няколко мониторни полета, с чиято помощ Ела и асистентът ѝ, пекенинос, можеха да наблюдават всеки отделен аспект на смъртта му. В допълнение на всеки час му взимаха тъканни проби. Болката му бе толкова силна, че ако спеше (когато изобщо успяваше), взимането на проби не можеше да го събуди. И въпреки всичко — въпреки болката и полупарализата на мозъка — Плантър оставаше твърд. Сякаш беше решен със силата на волята си да докаже, че дори без Десколадата пекениносите могат да запазят интелигентността си. Той не го правеше заради науката, разбира се. Правеше го заради честта си.

Истинските учени не можеха да отделят време, за да поемат някоя от смените в камерата, да поговорят с него. Само хора като Миро и децата на Якт и Валънтайн — Сифте, Ларс, Ро, Варсам, както и онази странна мълчалива жена, Пликт; хора без други важни задачи, достатъчно търпеливи и достатъчно млади, за да извършват задълженията си съвестно — само такива получаваха смените в

изолатора. Можеха да включат в екипа и някой пекенинос, но всички братя с достатъчно познания в човешката наука и техника работеха с Ела или Уанда и бяха прекалено заети. От онези, които влизаха в камерата, за да взимат проби, да го хранят и чистят, само Миро познаваше достатъчно пекениносите, за да може да комуникира с тях. Той говореше и езика на братята. Това би трябвало да успокоява донякъде Плантър, макар че на практика не се познаваха изобщо — пекениносът бе роден след заминаването на Миро преди трийсет години.

Сега Плантър не спеше. Очите му бяха полуотворени, с разсеян поглед, но от движението на устните му Миро разбра, че говори. Повтаряше си откъси от епическите песни на племето. Понякога рецитираше части от племенната генеалогия. Когато започна да го прави, Ела се уплаши, че бълнува, но той твърдеше, че било за проверка на паметта. За да се увери, че с изчезването на Десколадата няма да забрави племето си, което било равносилно на загуба на разсъдъка.

Миро увеличи звука на микрофона в костюма си, за да чуе как Плантър разказва легендата за ужасната война с гората на някой си Скайсплитър (Който предизвиква гръмотевици). По средата на разказа имаше отклонение, обясняващо как Скайсплитър получил името си. Тази част от легендата звучеше много древна и мистична, приказка за един брат, който отишъл с няколко малки майки на корема си до едно място, където небето се разтворило и върху земята се посипали звезди. Въпреки че мислите на Миро бяха заети с големите открития на деня — произхода на Джейн, теорията на Гrego и Олядо за пътуване по силата на волята, — по някаква причина той се заслуша в думите на Плантър. И след края на приказката не можа да не попита:

— Колко стара е тази легенда?

— Стара — отвърна Плантър. — Чу ли я?

— Цялата.

Нямаше проблем да говори с Плантър. Той или изобщо не се изнервяше от бавния говор на Миро — все пак нямаше какъде да бърза, — или забавяше собствения си мисловен процес в такт с речта на събеседника си. Независимо от причината Плантър оставяше Миро да довършва изреченията си и по отговорите му личеше, че го слуша внимателно.

— Правилно ли съм разбрал, че този Скайсплитър носел малки майки със себе си?

— Да — прошепна Плантър.

— Но не ги е носил на някое дърво-баща.

— Не. Просто си ги носел. Научих тази легенда много отдавна. Преди още да се занимавам с човешка наука.

— Знаеш ли как ми звучи това? Тази приказка може да е от времето, когато още не сте носили малките майки при дърве-тата-бащи. Когато малките майки още не са смучели хранителни сокове от сочната утроба на дървото-майка. Просто са висели впити в корема на мъжкия, докато ларвите не пораснат достатъчно, за да излязат от телата им и да заемат мястото им.

— Точно затова я изпях. Исках да си представя как може да сме живели, ако сме били интелигентни и преди идването на Десколадата. И накрая си спомних тази част от легендата за войната на Скайсплитър.

— Той отишъл на едно място, където небето се разтворило.

— Десколадата трябва да е дошла по някакъв начин, нали?

— Откога е тази легенда?

— Войната на Скайсплитър е била преди двайсет и девет поколения. Моята гора не е толкова стара. Научили сме обаче песните и приказките от дядовата ни гора.

— Тази част за небето и звездите може да е много по-стара, нали?

— Много стара. Дървото Скайсплитър е умряло отдавна. В началото на войната може вече да е бил много стар.

— Мислиш ли, че е възможно това да е разказ за първия пекенинос, който е намерил Десколадата? Вирусът да е бил докаран с космически кораб и той да е видял някакво средство за пренасяне?

— Точно затова я рецитирах.

— Ако е така, значи вие със сигурност сте били разумни същества още преди идването на Десколадата.

— Това вече е свършено.

— Кое е свършено? Не разбирам.

— Гените ни от онова време. Дори не можем да си представим какво ни е отнела Десколадата.

Вярно беше. Всеки вирус можеше да притежава пълния генетичен код на всеки жив организъм на Лузитания, но само кода на сегашните организми, на контролираните от Десколадата форми. Какъв е бил геномът им преди идването на вируса, никога нямаше да се разбере.

— И все пак това е много вълнуващо — каза Миро. — Да знаеш, че вече сте имали език, песни и приказки, когато вирусът се е появил. — И после, макар да бе сигурен, че е безполезно, добави: — Може би не е нужно да се опитваш да докажеш независимостта на пекениносоевия интелект.

— Поредният опит да спасиш свинчето.

От високоговорителя на изолатора прозвуча гласът на Ела:

— Можеш да излизаш вече.

— Смяната ми свършва след три часа — възрази той.

— Идват да те сменят.

— Има достатъчно костюми.

— Трябваш ми тук, Миро.

Гласът на Ела не търпеше възражения. Освен това тя ръководеше експеримента. Когато излезе след няколко минути, Миро разбра каква е работата. Куара стоеше с леден поглед, Ела изглеждаше не по-малко ядосана. Очевидно пак се бяха карали — нищо чудно. Изненадващото бе, че Куара изобщо си е направила труда да дойде.

— Можеш да се връщаш вътре — сопна се Куара, когато Миро излезе от стерилната камера.

— Дори не знам още защо ме накарахте да изляза — контрира той.

— Куара настоява за разговор „на четири очи“ — обясни иронично Ела.

— Тя те извика, но отказва да изключи микрофоните — оплака се Куара.

— Трябва да записваме всяка дума на Плантър. За точност на изследването.

Миро въздъхна:

— Ела, кога ще пораснеш?

— Аз! Да порасна! — избухна тя. — Тя ми се появява тук и се мисли за света Богородица...

— Ела, млъквай и слушай. Куара е единствената надежда Плантър да оцелее в това изследване. Можеш ли с чиста съвест да ѝ откажеш в името на експеримента...

— Добре — склони Ела, прекъсвайки го, защото вече бе разбрала накъде бие. — Тя е враг на всяко разумно живо същество на тази планета, но въпреки това аз ще изключа микрофоните, защото иска разговор „на четири очи“ с един брат, причина за чиято смърт е самата тя.

На Куара това ѝ дойде в повече.

— Няма нужда да изключваш каквото и да било заради мен! Съжалявам, че дойдох. Беше глупава грешка.

— Куара! — изкрещя Миро.

Тя спря на прага на лабораторията.

— Обличай костюма и отивай при Плантър. Какво общо има той с нея?

Куара изгледа отново Ела, но се насочи към стерилната камера.

Миро почувства голямо облекчение. Тъй като думата му нямаше никакво значение за двете му сестри, фактът, че се подчиниха на заповедите му, означаваше само, че са искали да се подчинят. Куара наистина искаше да говори с Плантър. А Ела наистина искаше да ѝ позволи да го стори. Може би все пак бяха пораснали достатъчно, за да не поставят под заплаха живота на други заради личните си дрезги. Може би за това семейство още имаше някаква надежда.

— Сигурно ще ги включи веднага щом вляза — измърмори Куара.

— Не, няма — възрази Миро.

— Напротив, ще го направи. Ела я изгледа презрително:

— Аз държа на думата си.

С това спорът приключи. Куара влезе в стерилизационното помещение, за да се преоблече. След няколко минути вече беше в изолатора, с все още мокър от дезинфекциращата течност костюм.

Миро чу стъпките ѝ.

— Изключи микрофона — нареди.

Ела се пресегна и натисна едно копче. Звукът от стъпките заглъхна.

От ухото му се чу гласът на Джейн:

— Искаш ли да ти предам какво си говорят?

„Можеш ли да чуеш какво казват?“ — размърда беззвучно устни той.

— Компютърът е свързан с няколко монитора, чувствителни на вибрации. Знаем няколко трика за декодиране на човешката реч от най-слаби трептения. А тези уреди са изключително чувствителни.

„Давай тогава!“

— Някакви скрупули по отношение на личната неприкосновеност?

„Никакви“ — отвърна Миро.

От това можеше да зависи съдбата на една цяла планета. А и той бе удържал на думата си — микрофоните на изолатора бяха изключени. Ела не можеше да чуе какво се говори вътре.

Отначало в разговора нямаше нищо интересно: „Как си?“ „Зле.“ „Боли ли много?“ „Да.“

Плантър бе този, който премина от учтивостите към същността на проблема.

— Защо искаш всичките ми братя да бъдат роби?

Куара въздъхна — но за нейна чест не му се тросна. За обиграното ухо на Миро отговорът ѝ прозвуча по-скоро като искрено емоционално излияние. Нито следа от грубостта, с която се отнасяше към останалите членове на семейството.

— Не искам такова нещо — каза тя.

— Може да не си изковала ти веригата, но държиш ключа и отказваш да го използваш.

— Десколадата не е верига. Веригата е предмет. Десколадата е живо същество.

— Аз също. И братята ми. Защо техният живот ти е по-скъп от нашия?

— Десколадата не ви убива. Вашите врагове са Ела и майка ми. Те искат да избият всички ви, за да попречат на Десколадата да убие тях.

— Разбира се. Разбира се, че ще го направят. Както и аз съм готов да убия всички тях, за да спася народа си.

— Значи няма за какво да ми се сърдиш.

— Напротив, има. Без знанията ти човеци и пекениноси ще се избият взаимно. Няма да има избор. Ако Десколадата не се обезвреди,

без да се унищожава, или ще унищожи човечеството, или човеците ще избият пекениносите, заедно с вируса.

— Те никога няма да го унищожат.

— Защото ти няма да им позволиш.

— Няма да позволя да унищожат и вас. Разумните същества са разумни същества.

— Не. С раманите можеш да съжителстваш. С варелсе обаче няма диалог. Само война.

— Не е вярно — възрази Куара и започна да изтъква същите аргументи, които бе използвала и пред Миро при предишната им среща.

Щом свърши, в стаята настъпи тишина.

— Още ли говорят? — прошепна Ела на асистентите си, които наблюдаваха видеомониторите.

Миро не чу отговор — някой вероятно бе поклатил глава.

— Куара — прошепна Плантър.

— Слушам те — отвърна тя.

Свадливиат ѝ тон отново бе изчезнал. Тя не изпитваше удоволствие от твърдата си морална позиция.

— Не затова отказваш да помогнеш — каза той.

— Напротив.

— Щеше да предложиш веднага помощта си, ако не трябваше да се признаеш за победена пред собственото си семейство.

— Не е вярно!

О — значи Плантър бе напипал болната тема.

— Ти си толкова сигурна, че си права, само защото те са сигурни, че грешиш.

— Аз съм права!

— Кога си видяла човек, който да не се съмнява в правотата си, и да е прав?

— Аз имам съмнения — прошепна тя.

— Вслушай се в съмненията си. Спаси народа ми. И своя.

— Коя съм аз, че да избирам между Десколадата и моя народ?

— Точно така. Коя си ти, че да взимаш такова решение?

— Не взимам никакво решение. Отлагам вземането му.

— Знаеш какво може да причини Десколадата. Знаеш какво ще причини. Отлагането на решението също е решение.

— Не е решение. Това не е действие.

— Да бездействаш, когато можеш да предотвратиш едно убийство — това не е ли убийство?

— Затова ли искаше да ме видиш? Още един, който да ме учи какво да правя?

— Аз имам право да те уча.

— Защото си си наумил да станеш мъченик и да умреш ли?

— Още не съм загубил разсъдъка си.

— Така е. Ти доказа своето. Позволи им сега да те заразят отново с Десколадата и да те спасят.

— Не.

— Защо не? Сигурен ли си, че си прав?

— Разполагам със собствения си живот. Не съм като теб — Да обричам други на смърт.

— Ако всички човеци умрат, и аз ще умра с тях.

— Знаеш ли защо искам да умра?

— Защо?

— За да не се налага да гледам как човеци и пекениноси отново се избиват.

Куара наведе глава.

— Двамата с Грегo; толкова си приличате. По стъклото на скафандъра ѝ покапаха сълзи.

— Не е вярно.

— И двамата отказвате да послушате когото и да било. Мислите си, че знаете всичко. И когато постигнете своето, много невинни загубват живота си.

Тя се изправи, сякаш се канеше да си върви.

— Умри тогава. Защо да плача за теб, след като съм убийца?

Но не тръгна към вратата. Не иска да си отива толкова скоро, помисли си Мирo.

— Кажим всичко — призова я Плантър.

Тя поклати глава; толкова силно, че сълзите се размазаха по стъклото на костюма. Ако продължи така, скоро нямаше да вижда нищо.

— Ако кажеш каквото знаеш, тогава си мъдрец. Ако го пазиш в тайна, значи си глупак.

— Ако им кажа всичко, Десколадата ще бъде унищожена!

— Ами остави ги да я унищожат! — изкрещя Плантър.

Това изискваше огромно напрегане от негова страна. Лабораторните уреди полудяха. Ела провери мониторите заедно с асистентите си и промърмори нещо под носа си.

— Така ли искаш да ме накараш да се чувствам? — попита Куара.

— Така се чувстваш сама — прошепна Плантър. — Че ме оставяш да умра.

— Не.

— Десколадата дойде и зароби народа ми. Така че какво значение има дали е разумна, или не? Тя е тиранин! Убиец! Ако един човек постъпва като Десколадата, и ти ще се съгласиш, че трябва да бъде спряна, дори екзекуцията да е единственият начин. Защо трябва съществата от друг вид да бъдат третирани по-благоклонно от себеподобните ти?

— Защото Десколадата не знае какво прави. Не разбира, че и ние сме разумни същества!

— И изобщо не я интересува. Който е създал този вирус, го е изпратил, без да го е грижа дали съществата, които ще убие или зароби, са разумни, или не. Заради това нещо ли искаш да измрат целите ни народи? Толкова ли мразиш семейството си, та си готова да застанеш на страната на чудовище като Десколадата?

Куара не отговори. Отпусна се на стола до леглото на Плантър.

Той протегна ръка и я постави върху рамото ѝ. Костюмът не беше толкова дебел и груб, та тя да не усети докосването му, макар да беше съвсем слабо.

— Аз лично нямам нищо против да умра — каза той. — Може би заради третия живот, ние, пекениносите, нямаме същия страх от смъртта като кратко живеещите човеци. Дори да не достигна трети живот обаче, аз ще имам безсмъртието, което и вие, хората, имате. Моето име ще остане в легендите. Дори да нямам дърво, името ми ще живее. И споменът за делата ми. Вие, човеците, може да казвате, че съм избрал да стана мъченик за нищо, но братята ми ще разберат. Като остана в пълно съзнание до края, аз ще докажа, че те са такива, каквито са. Ще покажа, че не господарите ни са ни създали и че не могат да заличат самоличността ни. Десколадата може да ни принуждава да вършим всякакви неща, но не владее цялата ни душа.

Вътре в нас живее истинското ни „аз“. Затова нямам нищо против да умра. Ще бъда вечно жив у всеки пекенинос, който стане свободен.

— Защо казваш тези неща, след като само аз мога да ги чуя? — попита Куара.

— Защото само ти имаш властта да ме убиеш напълно. Само ти можеш да обезсмислиш саможертвата ми, като причиниш смъртта на целия ми народ, така че да няма кой да си спомня за мен. Защо да не оставя завещанието си само на теб? Ти сама ще решиш дали си струва, или не.

— Мразя те заради това. Знаех си, че ще го направиш.

— Кое?

— Да ме накараш да се почувствам толкова ужасно, че да се наложи да... да се предам!

— Като си знаела, защо дойде?

— Не трябваше! Да не бях идвала изобщо!

— Ще ти кажа защо дойде. Дойде, за да те накарам да се предадеш. За да можеш сетне да кажеш, че го правиш заради мен, не заради семейството си.

— Значи аз съм твоя марионетка, така ли?

— Точно обратното. Ти сама избра да дойдеш. Използваш ме, за да те накарам да направиш онова, което всъщност вече си решила да направиш. В сърцето си ти си оставаш човек, Куара. Ти искаш народът ти да оцелее. Чудовище ще си, ако не искаш.

— Това, че умираш, не те прави мъдрец.

— Напротив.

— А ако ти кажа, че никога няма да участвам в унищожаването на Десколадата?

— Ще ти повярвам.

— И ще ме намразиш. — Да.

— Не можеш.

— Напротив, мога. Аз не съм много добър християнин. Не съм способен да обичам онзи, който иска да причини смърт на мен и на народа ми.

Куара не каза нищо.

— Тръгвай — настоя Плантаър. — Казах всичко, което исках. Сега ме остави да пея легендите си и да запазя интелекта си до последния си дъх.

Тя излезе в дезинфекционната камера. Миро се обърна към Ела:
— Накарай всички да напуснат.
— Защо?
— Защото има шанс да е решила да разкаже всичко, което знае.
— В такъв случай само аз трябва да изляза.
— Не, само на теб би казала.
— Ако наистина го мислиш, значи си пълен...
— Ако каже на другото, няма да нарани толкова честолюбие то си
— прекъсна я Миро. — Хайде, всички вълн.

Ела се замисли за миг.

— Добре. — Обърна се към другите: — Отивайте в главната лаборатория и следете компютрите си. Аз ще осведомя всички по мрежата, ако ми каже нещо, така че, ако въведе някакви данни, ще можете да ги получите. Ако видите някаква логика в това, което наблюдавате, започнете да го следите. Дори тя наистина да знае нещо, нямаме достатъчно време за създаване на обезвредения вирус, преди Плантър да умре. Вървете.

Всички излязоха. Когато Куара се появи от обеззаразяващата камера, Ела и Миро я чакаха.

— Все още смятам, че е грешно да се убива Десколадата, преди да се направи опит за контакт с нея — каза тя.

— Може би — отвърна Ела. — Бих го направила, ако бях сигурна, че е възможно.

— Дай си файловете. Ще ти кажа всичко, което знам за интелигентността на Десколадата. Ако помогне и Плантър оживее, ще му се изплюя в зурлата.

— Плюй хиляда пъти, ако искаш. Само да оживее, файловете на Ела се появиха на дисплея. Куара започна да показва определени райони в модела на вируса.

След няколко минути вече Куара седеше на компютъра, пишеше, сочеше, говореше, а Ела задаваше въпроси.

Джейн отново заговори в ухото на Миро:

— Малка кучка. Не е държала нищо на компютър. Всичко е било в главата й.

* * *

Късно следобед на следващия ден Плантър бе на ръба на смъртта, а Ела — на ръба на изтощението. Екипът ѝ бе работил цялата нощ; Куара помагаше постоянно, четеше всички резултати, показваше грешките. До сутринта вече бяха изготвили модела на безвреден вирус, който трябваше да свърши работа. Всичките му способности за комуникация бяха отнети. Способността за анализ на информация — също; поне доколкото можеха да определят. Всички части на молекулата, поддържащи останалите живи организми на Лузитания, обаче си бяха на място. Доколкото можеха да предположат без предварителни изследвания, новият щам бе точно това, от което се нуждаеха — вирус със запазени функции в жизнения цикъл на местните организми, включително пекениносите, но напълно лишен от способностите за регулация на глобалния климат и манипулация на видовете. Нарекоха го „Реколада“. Старият бе получил името си заради функцията си да разделя; новият — заради запазената функция да поддържа целостта на животинско-растителните двойки, изграждащи местната флора и фауна.

Ендър изказа само едно съмнение — че тъй като Десколадата тласка пекениносите към насилие, с новия вариант можели да запазят това поведение. Ела и Куара отговориха, че нарочно са използвали по-стар щам от времето, когато прасенцата се държали по-миролюбиво — повече „като себе си“. Пекениносите, работещи по проекта, се съгласиха; нямаше време да се съветват с други освен с Рутър и Човек, които бяха на същото мнение.

Благодарение на подробностите около функционирането на Десколадата, научени от Куара, Ела натовари друг екип с разработването на бактериален щам, който да се разпространи бързо из цялата планета, да открие нормалния вирус във всяка негова форма и да го унищожи. Щеше да разпознава старите вируси по един признак, който липсваше при новите. Всичко щеше да се нареди, когато новият щам на Десколадата и бактерията-убиец бъдат разпространени едновременно.

Оставаше само един проблем — самото създаване на новия вирус. Това бе задачата на Ела от средата на сутринта. Куара не издържа и отиде да поспи. Повечето пекениноси — също. Ела обаче не се предаваше.

Когато Ендър дойде в късния следобед да ѝ съобщи, че ако иска да спаси Плантър, трябва да действат веднага, тя не издържа и заплака от изтощение и отчаяние.

— Не мога!

— Тогава ела да му кажеш какво си постигнала, че не можеш да се приготвиш навреме и да...

— Имам предвид, че не може да стане.

— Нали съставихте модела?

— Да, но самият вирус не може да се направи. Десколадата наистина е смъртоносно създание. Не можем да го сглобим от отделни отломки, защото има прекалено много части, които не си пасват. И не можем да модифицираме сегашния вирус, ако не е поне малко активен, а пък в този случай той веднага разваля онова, което сме постигнали. Проектиран е да се самопоправя постоянно, за да не може да бъде променен, и е толкова нестабилен, че отделните му части изобщо не могат да се съберат.

— Добре де, нали все някак са го направили?

— Да, но не знам как. За разлика от Грегго аз не мога да прекрача границите на науката и по някакви метафизични закони да го постигна с волята си. Ръцете ми са вързани от природните закони такива, каквито са тук и сега, и няма закон, който да ми помогне да успея.

— Значи знаем къде трябва да стигнем, но не можем да се доберем дотам по известния път.

— До снощи нямах достатъчно информация, за да знам дали можем да проектираме новия вирус, или не, затова нямах представа дали мога да го направя. Приемах, че е възможно. Бях готова за действие веднага щом Куара отстъпи. Единственото, което постигнахме, е, че разбрахме, че изобщо не може да се създаде. Куара беше права. Знанията ѝ са ни достатъчни, за да унищожим всеки вирус на тази планета. Не можем обаче да създадем щам Реколада, благодарение на който животът на Лузитания да остане такъв, какъвто е сега.

— Значи ако използваме противовирусната бактерия...

— След седмица или две всички пекениноси на планетата ще бъдат сполетени от съдбата на Плантър. И всички птици, треви, лиани, всичко. Това е жестоко! Куара беше права.

Ела отново заплака.

— Ти просто си уморена.

Куара беше влязла, без да я чуят. Изглеждаше ужасно, сънят не я бе ободрил. На лицето ѝ бе изписано злобното: „Казвах ли ти аз?“, но се сдържа, не го изрече. Приблужи се и постави ръка на рамото на сестра си.

— Уморена си, Ела. Трябва да поспиш. — Да.

— Нека първо да съобщим на Плантър.

— Да се сбогуваме, искаш да кажеш.

— Да, това искам да кажа.

Те влязоха в лабораторията с изолатора на Плантър. Асистентите пекениноси, които бяха отишли да спят, вече бяха будни; всички бдяха в последните часове на Плантър. Миро отново бе вътре и този път никой не го накара да излезе, макар Ендър да знаеше, че и Ела, и Куара копнеят да бъдат на негово място. Вместо това двете заговориха по микрофонната уредба, започнаха да обясняват какво са открили. Половинчатият успех, в известен смисъл, беше по-лош от пълния провал, защото можеше да доведе до пълното изстребване на пекениносите, ако хората на Лузитания изпаднат в отчаяние.

— Няма да я използвате — прошепна Плантър.

Дори изключително чувствителните микрофони едва предадоха гласа му.

— Няма — обеща Куара, — но ние не сме единствените хора тук.

— Няма да я използвате — настоя той. — Аз ще съм единственият, който умира по този начин.

Последните му думи бяха беззвучни; по-късно ги прочетоха по устните му на холографския запис. След като ги изрече, след като чу последното им „сбогом“, той умря.

В мига, в който мониторите потвърдиха смъртта му, пекениносите от изследователския екип се втурнаха в стерилната камера. Вече нямаше нужда от обеззаразяване. Те искаха да внесат Десколадата със себе си. Бързо изблъскаха Миро и започнаха да инжектират вируса във всяка част от тялото на мъртвия; стотици инжекции за броени минути. Очевидно се бяха подготвили предварително. Щяха да уважат желанието на Плантър да се жертва, но след смъртта му бяха готови на всичко, за да му помогнат да премине в третия си живот.

Изнесоха го на поляната с Рутър и Човек и го положиха на предварително означено място, така че да образува равностраничен триъгълник с другите две дървета-бащи. След това одраха трупа му и до разрезаха. След часове от тялото му израсна дърво и всички бяха обхванати от надежда, че може да е дърво-баща. След няколко дена обаче братята, квалифицирани да разпознават дърветата-бащи, обявиха, че всички усилия са отишли напразно. Новото растение носеше гените му, да; но спомените, волята, личността на Плантър бяха загубени. Дървото бе няма: разумът му нямаше да се присъедини към съвета на дърветата-бащи. Плантър беше решен да се освободи от Десколадата, дори това да означава загуба на третия живот — този дар от вируса за онези, които му се подчиняваха. Той успя и със загубата си победи.

Успя и с друго. Пекениносите промениха обичая си да забравят бързо имената на обикновените дървета-братя. Макар че по кората му никога нямаше да пропълзи малка майка, дървото-брат, пораснало от тялото му, щеше да бъде известно като Плантър и към него да се отнасят с уважение, като към дърво-баща, като към личност. Освен това историята на живота му щеше да се предава от уста на уста из цяла Лузитания, докато на нея живеят прасенца. Той бе доказал, че пекениносите са разумни същества и без Десколадата; това беше благородна саможертва и името на Плантър щеше да напомня на идните поколения за практическата им свобода от вируса, който ги бе заробил.

Смъртта на Плантър обаче не забави ни най-малко приготовленията на пекениносите за колонизация на други светове. Привържениците на Уормейкър вече имаха мнозинство и с разпространението на слуха за бактерията-убиец работеха още по-усилено.

„Бързай — не спираха да повтарят на Царицата на кошера. — Бързай, за да се измъкнем от тази планета, преди човечите да решат да ни унищожат.“

* * *

— Мисля, че мога да го направя — каза Джейн. — Ако корабът е малък и прост, ако няма багаж и екипажът е сведен до минимум, ще успея да запазя модела в съзнанието си. Ако пътуването е кратко, ако не останат дълго в Отвъдното. Колкото до запазването на информацията за началната и крайната точка на пътуването, това е лесно, детска игра; мога да го направя с точност до милиметър, дори по-малко. Ако можех да спя, на сън да ме бутнете, щях да го направя. Затова няма нужда да се предвиждат гориво и хранителни запаси. Космическият кораб може да е прост. Затворена кабина, места за сядане, осветление, отопление. Ако наистина можем да се прехвърлим там и после да се върнем за достатъчно кратко време, дори запасът от кислород в помещението няма да се изразходи.

Седяха в кабинета на епископа, за да чуят мнението ѝ — цялото семейство Рибейра, семейството на Якт и Валънтайн, учените пекениноси, неколцина свещеници и монаси и още десетина други важни личности от човешката колония. Епископът бе настоял да се съберат при него.

— Защото има достатъчно място — бе обяснил той — и защото, ако смятате като Нимрод да гоните Господ и да строите вавилонска кула, за да видите лицето му, искам да се помоля пред Него да ви прости.

— Колко свободна памет ти остава? — попита Ендър.

— Не много — отвърна Джейн. — При сегашното положение работата на всички компютри на Стоте свята ще бъде забавена, защото ще използвам паметта им за запазване на модела.

— Питам, защото искам да направим един експеримент, докато сме там.

— Не се колебай, Андрю — намеси се Ела. — Това би било истинско чудо. Ако успеем да се прехвърлим отвъд, това ще означава, че Гrego и Олядо вероятно са прави да мислят, че законите там са съвсем различни. Ще означава, че е възможно да се създават неща само като си ги представиш. Затова искам да отида. Има шанс, докато съм там, ако си представя модела на Реколада, да успея да го създам. Възможно е да се върна с вирус, който не съм в състояние да направя в реалното пространство. Можете ли да ме вземете? Можем ли да останем там достатъчно дълго, за да направя вируса?

— Колко ще продължи това? — попита Джейн.

— Би трябвало да стане за миг — отвърна Гrego. — В момента, в който пристигнем, каквито завършени модели носим в главите си, ще бъдат създадени за миг, прекалено кратък, за да бъде забелязан. За да се провери дали наистина е създадена искания вирус, ще е нужно известно количество реално време. Може би около пет минути.

— Да. Ако мога изобщо да го направя, ще успея да задържа пет минути.

— Сега останалите от екипажа — каза Ендър.

— Останалите ще сте вие с Миро. Никой друг. Гrego запротестира гръмко, и не беше сам.

— Аз съм пилот — намеси се Якт.

— Аз съм единственият пилот на този кораб — срязва го Джейн.

— Двамата с Олядо се сетихме първи — потърси правата си Гrego.

— Ендър и Миро ще дойдат, защото без тях пътуването не може да се извърши безопасно. Аз се помещавам в Ендър. Миро пък ми е станал толкова близък, та подозирам, че може да е вече част от структурата ми. Искам да дойде, защото без него може да не успея да постигна целостта си. Никой друг. Не мога да запомня никого другигo в модела. Ела ще е третият човек.

— Значи това е екипажът — заключи Ендър.

— Няма възражения — обади се кметът Ковано.

— Царицата на кошера съгласна ли е да построи кораба? — попита Джейн.

— Да — отвърна Ендър.

— Тогава още една услуга. Ела, ако успея да задържа за пет минути, можеш ли да запомниш структурата на още един вирус?

— На вируса за Път ли?

— Дължим им го.

— Мисля, че ще го запомня, или поне разликите между него и дивия щам на Десколадата. Само това мога да запамeтa — разликите.

— И кога ще сме готови? — поинтересува се кметът.

— Веднага щом Царицата на кошера построи кораба. Имаме само четирийсет и осем дена, докато Стоте свята изключат ансибалите си. Аз ще продължа да съществувам и след това, вече го знаем със сигурност, но ще претърпя сериозни поражения. Ще ми е нужно известно време, докато науча отново загубените си спомени, ако

изобщо успея. Дотогава няма да съм в състояние да запамята модела на цял кораб, който да прехвърля в Отвъдното.

— Царицата на кошера може да построи такъв прост кораб много по-рано — отбеляза Ендър. — Няма начин всички човеци и пекениноси на Лузитания да бъдат превозени с него преди идването на флотилията, камо ли преди изключването на ансибалите. Ще имаме обаче достатъчно време да прехвърлим няколко свободни от Десколадата пекениносови общества — един брат, една съпруга, много бременни малки майки — на десетина планети. Ще има време да пренесем и нови царици-майки в пашкулите им до други десетина свята. Ако това изобщо проработи, ако не се окаже, че само седим като идиоти със скръстени ръце и голямо желание да полетим, ще успеем да установим мир на тази планета, да се отървем от Десколадата и да запазим и разпространим генетичното наследство на двата вида рамани, живеещи тук. Преди седмица това ми се виждаше невъзможно. Сега има надежда.

— Благодарение на Господ — добави епископът.

Куара се изсмя.

Всички се обърнаха към нея.

— Съжалявам. Просто си мислех... преди няколко седмици чух една молитва. Молитва към Ос Венератос, дядо Жусто и баба Сида. Молитва, ако няма начин да разрешим неразрешимите проблеми, да се застъпят пред Господ да ни покаже пътя.

— Не е лоша молитвата — съгласи се епископът. — Може би Господ е решил да я изпълни.

— Знам — продължи Куара. — Точно това си помислих. Ами ако всички тези реални и отвъдни измерения изобщо не са съществували? Ако са били създадени единствено в отговор на тази молитва?

— Какво тогава? — попита епископът.

— Е, не мислите ли, че би било много забавно? Очевидно никой не мислеше така.

ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА

ПЪТУВАНЕ

— Значи корабът на човеците е готов, а нашият още се строи.

— Те искаха само една кутийка с врата. Без двигатели, без вентилация, без товарно отделение. Вашият и нашият са много по-сложни. Не сме се бавили, скоро ще ги завършим.

— Не се оплаквам. И аз исках корабът на Ендър да стане готов първи. Той е този, който носи истинска надежда.

— За нас също. Съгласни сме с Ендър и хората му, че Десколадата никога не бива да се унищожава тук, на Лузитания, освен ако не бъде създаден заместител. Когато изпратим нови царици на други планети обаче, ние ще унищожим вирусите на космическия кораб, с който ще се пренасят, за да избегнем опасността от заразяване на други светове. За да живеят без страх от унищожение от този изкуствен варелсе.

— Изобщо не ни интересува какво ще правиш на кораба си.

— С малко късмет тези планове няма да имат никакво значение. Новият им кораб ще премине в Отвъдното, ще се върне с вируса Реколада, ще освободи вас и нас и след това ще пренесе всички ни на колкото нови светове си поискаме.

— Ще свърши ли работа тази кутия, която сте построили?

— Ние знаем, че мястото, на което отива, съществува; ние извикваме самоличността си оттам. И мостът, създаден от нас, онзи, който Ендър нарича Джейн, е система, каквато никога не сме виждали преди. Ако това е възможно, точно такава същество ще го направи. Ние не можем.

— Ти ще заминеш ли с новия кораб, ако това проработи?

— Ние ще създадем царици-дъщери, които ще отнесат спомените ми със себе си на другите светове. Самите ние обаче ще останем тук. Това място, на което съм излязла от пашкула си, е мой дом завинаги.

— Значи ти си вкоренена тук също като мен.

— Затова са дъщерите. Да отидат там, където ние никога няма да стигнем, да занесат спомените ни на места, които никога няма да видим.

— Ние обаче ще ги видим. Нали? Ти твърдиш, че филоличните връзки ще останат.

— Размишлявахме за това пътуване през времето. Ние живеем дълго, ние, бъргерските гнезда, и вие, дърветата. Нашите дъщери и техните дъщери обаче ще ни надживеят. Това не може да се промени.

Цинджао изслуша възможностите, между които трябваше да избира.

— Какво ме интересува решението ви? — попита тя, след като свършиха. — Боговете ще ви се изсмеят.

Баща ѝ поклати глава:

— Не, няма да ни се изсмеят, дъще моя, Величествено ярка. Боговете не се интересуват от Път повече, отколкото от всеки друг свят. Учените на Лузитания са на път да създадат вирус, който да ни освободи. Няма да има повече ритуали, няма да робуваме повече на мозъчните си дефекти. Затова отново те питам. Ако може да се постигне, трябва ли да го правим? Със Сиванму вече сме изработили план за действие, измислили сме как да обявим какво смятаме да правим, така че народът да разбере, да избегнем убийствата на богоизбрани и да осигурим плавното отнемане на привилегиите им.

— Привилегиите са нищо. Ти сам си ме учил. Те са само начин, по който другите хора изразяват почитта си към боговете.

— Уви, дъще, де да споделяха повече богоизбрани това скромно виждане за общественото ни положение. Прекалено много от тях си въобразяват, че са в правото си да потискат останалите само защото боговете им говорят.

— Тогава боговете ще ги накажат. Аз не се страхувам от вашия вирус.

— Напротив, Цинджао, вижда се.

— Как мога да убедя баща си, че не вижда онова, което смята, че вижда? Единственото, което мога да кажа, е, че съм сляпа.

— Да, моя Цинджао, сляпа си. Сляпа от инат. Сляпа за собственото си сърце. Защото дори сега ти трепериш. Ти никога не си

била сигурна, че не съм прав. Откакто Джейн ни показа естеството на гласовете, които чуваме, ти не можеш да познаеш истината.

— Значи не мога да позная изгрева. Не мога да съм сигурна, че съм жива.

— Никой не може да е сигурен, че е жив, а слънцето си стои все на едно място, ден и нощ, нито изгрява, нито залязва. Ние сме онези, които изгряваме и залязваме.

— Татко, аз изобщо не се боя от този вирус.

— Тогава решението е взето. Ако лузитанците ни осигурят вируса, ние ще го използваме.

Хан Фейдзь се изправи, за да излезе от стаята ѝ. Гласът ѝ обаче го спря, преди да стигне до вратата.

— С това ли ни наказват боговете?

— С кое? — попита той.

— Така ли ще накажат Път за предателството ти към Конгреса, който се ползва с тяхната подкрепа — като изпратят вирус, който да заглуши гласовете им?

— Искан ми се куче да ми беше отхапало езика, преди да те науча да мислиш по такъв начин.

— Кучета вече разкъсват сърцето ми. Татко, моля те, не позволявай размирните ти идеи да предизвикат боговете да замлъкнат завинаги за този свят!

— Ще го направя, Цинджао, за да не могат повече ничия дъщеря или син да се превърнат в роби като теб. Когато си представя как се вираш в дъските, докато следиш дървесинни жилки, ми се прииска да разкъсам на парчета онези, които са ти го причинили, така че от кръвта им да се образуват ивици, които с удоволствие бих проследил.

Тя заплака:

— Татко, моля те, не предизвиквай боговете.

— Сега съм решен повече отвсякога да използвам вируса.

— Какво да сторя, за да те разубедя? Ако не кажа нищо, ти ще го направиш, а когато ти говоря и те моля, решителността ти става още по-голяма.

— Знаеш ли как можеш да ме спреш? Приеми, че гласовете на боговете са плод на мозъчно увреждане, после, след като се уверя, че си осъзнала истината, можеш да ме убедиш, че такава рязка и пълна промяна ще навреди на хората.

— Значи, за да убедя баща си, трябва да го излъжа, така ли?

— Не, моя Величествено ярка, за да убедиш баща си, трябва да му покажеш, че разбираш истината.

— Аз разбирам истината. Разбирам, че някакъв враг те е откраднал от мен. Разбирам, че сега ми остават само боговете и майка ми, която е сред тях. Моля се на боговете да ми позволят да умра и да се присъединя към нея, за да не страдам повече от болката, която ми причиняваш, но въпреки това те ме държат тук. Мисля, че това означава, че те искат да продължавам да ги почитам. Може би аз още не съм се пречистила достатъчно. А може би знаят, че ти скоро ще промениш решението си и ще се върнеш при мен, че отново ще започнеш да ги почиташ и да ме учиш как да бъда тяхна вярна служителка.

— Това никога няма да се случи.

— Навремето си мислех, че някой ден ти може да станеш бог на Път. Сега виждам, че вместо да защитаваш този свят, ти си се превърнал в най-тъмния му враг.

Хан Фейдзь закри лице и излезе. Сълзи на горест се зарониха от очите му. Докато Цинджао чуваше гласа на боговете, той никога нямаше да може да я убеди. Ако получат вируса обаче, ако боговете замлъкнат, може би тогава щеше да го послуша. Може би тогава щеше да я върне към здравия разум.

* * *

Те седяха в космическия кораб — приличащ повече на два метални котела, захлупени един върху друг, с врата от едната страна. Проектът беше на Джейн, изпълнен бе прилежно от работниците на Царицата на кошера и имаше много различни уреди от външната страна. Въпреки многобройните сензори обаче той не приличаше на никой друг космически кораб. Беше прекалено малък и не притежаваше никакъв двигател. Единствената сила, която щеше да го мести в пространството, бе невидимата аюа, скрита в тялото на Ендър.

Тримата пътници седяха в кръг. Имаше шест места, защото Джейн бе предвидила да пренася повече хора, ако може да се използва

отново. Бяха седнали през една седалка, така че оформяха триъгълник. Ендър, Миро, Ела.

Бяха си взели сбогом с всички. Сестри и братя, други роднини и много приятели се бяха събрали да ги изпратят. Отсъствието на една личност обаче им причиняваше особена болка. Новиня. Съпруга на Ендър и майка на Ела и Миро. Тя не искаше да участва в това. Нейното отсъствие бе единственото, което помрачаваше настроението им.

Останалото бяха смесени чувства на страх и възбуда, надежда и скептицизъм. Можеше да са само на стъпка от смъртта. А можеше след броени минути епруветките на Ела да се напълнят с вирусите, които да донесат освобождение на два свята. Можеше да участват в първия от нов тип полети, които да спасят двата разумни вида, заплашени от ДМ устройството.

А можеше просто да се окажат трима глупаци, които да седят сред тревистите поля около човешката колония на Лузитания, докато в кутията им не стане прекалено топло и задушно и това не ги принуди да излязат. Никой от присъстващите нямаше да им се присмее, разбира се, но после из целия град щяха да им се подиграват. Това щеше да е смях от отчаяние. Щеше да означава, че няма спасение, няма свобода, само още и още страх, докато смъртта не ги поразии по някой от многото възможни начини.

— Тук ли си, Джейн? — попита Ендър. Гласът ѝ прозвуча тихо в ухото му:

— Докато се занимаваме с това, Ендър, не мога да отделя нито част от капацитета си, за да разговарям с теб.

— Значи ще си с нас, но няма да говориш. Откъде да знам, че си тук?

Тя се изсмя тихо:

— Глупчо такъв. Щом ти си тук, значи и аз съм с теб. А ако не съм вече в теб, тогава просто няма да има „тук“.

Ендър си представи как се разпада на трилиони частици, които се разпръскват из хаоса. Личното му оцеляване не зависеше само от това, дали Джейн ще запомни структурата на кораба, а и от запазването на собствения му модел в съзнанието му. Само че той нямаше представа дали съзнанието му е достатъчно силно, за да се справи.

— Готови ли сте? — попита Джейн.

— Пита дали сме готови — повтори Ендър.

Миро вече кимаше. Ела наведе леко глава. След това бързо се прекръсти, стисна епруветките в скута си и кимна.

— Ако успеем да отидем и да се върнем, Ела, това ще е успех — окуражи я Ендър, — дори да не създадеш вирусите, които искаш. Ако корабът работи добре, можем да опитаме пак. Не мисли, че всичко зависи от това, което си представиш сега.

Тя се усмихна:

— Провалът няма да ме изненада, но съм подготвена и за успех. Екипът ми е готов да разпръсне стотици бактерии из този свят, ако се върна с вируса Реколада. Шансът не е голям, но след петдесетина години климатът на планетата може отново да започне да се саморегулира. Представям си как овце и крави пасат тучната трева на Лузитания, как в небето се реят орли. — Тя отново сведе поглед към епруветките в скута си. — Отправих молитва към Богородица същият Свят Дух, който роди Господ в утробата ѝ, да дойде и да създаде живот в епруветките ми.

— Амин — каза Ендър. — А сега, Джейн, ако си готова, действай.

Отвън останалите също чакаха. Какво очакваха? Корабът да запуши и да се завърти лудешки? Да отекне гръм или да блесне мълния?

Корабът си стоеше. Стоеше и стоеше, без да мърда, без да се променя. И изведнъж изчезна.

* * *

Когато се случи, те не почувстваха нищо. Нито звук, нито движение, които да подсказат, че са се прехвърлили от реалността в Отвъдното.

Разбраха го обаче веднага, защото вече не бяха трима, а шестима.

Ендър се озова между двама души, млад мъж и млада жена. Нямахме обаче време да ги разгледа, защото вниманието му бе привлечено от мъжа, седнал срещу него.

— Миро — прошепна той.

Защото това бе той. Но не Миро инвалидът, осакатеният младеж, който се беше качил с него на кораба. Този Миро още седеше през един

стол вляво от Ендър. Новопоявилият се Миро бе здравият младеж от първата им среща. Мъжът, в чиято сила бе надеждата на цялото семейство, с чиято хубост се беше гордяла Уанда, чийто ум бе спечелил пекениносите и който беше отказал да ги напусне, преди да им остави благата на човешката култура. Миро, цял-целеничък.

Откъде се беше появил?

— Трябваше да се досетя — каза Ендър. — Трябваше да помислим за това. Моделът на съществуването ти, който пазиш в съзнанието си, Миро — той не е това, което си, а онова, което си бил.

Новият Миро, младият Миро вдигна глава и се усмихна на Ендър.

— Аз се досетих за това — каза той с кристално ясен глас. — Надявах се. Затова помолих Джейн да ме вземе. И то се сбъдна. Точно както си го представях в мечтите си.

— Ама сега вие сте двама — възкликна ужасено Ела.

— Не — каза новият Миро. — Само аз. Истинският аз.

— Другият е още тук.

— Не за дълго. Тази стара черупка вече е празна.

И наистина беше така. Старият Миро седеше отпуснат на мястото си като мъртвец. Ендър коленичи пред него, докосна го. Допря пръсти до врата му.

— Защо да бие сърцето му? — попита Миро. — Неговата аюа вече живее в мен.

Когато Ендър дръпна ръката си от гърлото на стария Миро, по пръстите му бяха полепнали парченца кожа. Той отстъпи с отвращение. Главата на трупа се търколи от раменете и падна в скута му. След това се превърна в белезникава течност. Ендър скочи назад ужасен. Настъпи нечий крак.

— Ох — извика Валънтайн.

— Гледай къде стъпваш, бе — смъмри го мъжът от другата му страна.

„Валънтайн не беше на кораба — помисли си Ендър. — И гласът на този човек също ми е познат.“

Валънтайн. Невероятно млада. Каквато беше изглеждала като тийнейджърка, когато плуваха заедно в езерото на онова частно имение на Земята. Както бе изглеждала, когато я беше обичал и бе имал най-голяма нужда от нея, когато виждаше в нея единствената

причина да продължи военното си обучение; когато виждаше в нея единствената причина да се бори за спасяването на света.

— Не може да си истинска.

— Разбира се, че съм. Ти ме настъпи по крака, нали?

— Горкият Ендър — каза младежът. — Тромав и глупав. Не особено добра комбинация.

Сега Ендър го позна:

— Питър!

Това беше брат му, врагът от детството му, на възрастта, на която бе станал Хегемон. Образът, известен от холографските записи, такъв, какъвто изглеждаше, когато успя да уреди нещата така, че Ендър да не стъпи на Земята след голямата си победа.

— Мислех, че никога вече няма да те видя лице в лице — каза Ендър. — Ти умря много отдавна.

— Никога не вярвай на слуховете за смъртта ми. Аз имам много животи, като котка. И също толкова зъби и нокти, и същия характер.

— Откъде се пръкна?

Миро отговори вместо Питър:

— Сигурно са възникнали от образите в съзнанието ти, Ендър, тъй като само ти ги познаваш такива.

— Вероятно. Но защо? Нали трябваше да носим представите за себе си. Моделът на собственото си съществуване, каквото го познаваме.

— Така ли било, Ендър? — намеси се Питър. — Значи ти трябва да си наистина специален случай. Толкова сложна личност, че й трябват две тела, за да се побере.

— В теб няма никаква част от мен — възрази Ендър.

— И по-добре да остане така — изсмя се Питър. — Аз си падам по момичета, не по мръсни дъртаци като теб.

— Не те искам.

— Никой никога не ме е искал. Искана теб. Но получиха мен, нали? Те ме докараха дотук. Мислиш ли, че не познавам историята на живота си? Ти и твоята лъжлива книга, „Хегемона“. Толкова мъдра и пълна с разбиране! Как помъдря Питър Уигин. Как се превърна в разумен и справедлив управник. Какъв майтап! Говорител на мъртвите, а? Винаги си знаел истината. Просто реши след смъртта ми да измиеш кръвта от ръцете ми, по знаеше, както знам и аз, че през целия си живот съм искал кръв.

— Остави го на мира — тросна се Валънтайн. — В „Хегемона“ е описана самата истина.

— Още го защитаваме, а, ангелче?

— Не! — изкрещя Ендър. — Нямам нищо общо с теб, Питър! Ти излезе от живота ми. Още преди три хиляди години.

— Можеш да бягаш, но не можеш да се скриеш!

— Ендър! Ендър, стига! Ендър! Той се обърна. Беше Ела.

— Не знам какво става тук, но стига толкова! Имаме само още няколко минути. Помогни ми с тестовете.

Тя имаше право. Каквото и да ставаше с новото тяло на Миро, с изникването на Питър и Валънтайн, най-важното в момента бе Десколадата. Беше ли успяла Ела да я трансформира? Да създаде Реколада? И вируса, който трябваше да освободи хората на Път? Щом Миро бе успял да възстанови тялото си, а Ендър — да повика по някакъв начин духовете от миналото си, имаше възможност, реална възможност, и епруветките на Ела да съдържат вирусите, чиито модели е носила в главата си.

— Помогни ми — прошепна отново тя.

Ендър и Миро — новият Миро, със силни и здрави ръце — взеха епруветките и се заеха с изследването. Беше негативен тест — ако бактериите, водораслите и малките червейчета, които прибавиха в епруветките, оцелеят няколко минути, значи вътре нямаше Десколада. Тъй като при качването им на кораба епруветките гъмжаха от убийствения вирус, това поне щеше да е някакво доказателство, че се е случило нещо, което да ги обезвреди. Дали вътре имаше от новия щам, Реколада, или просто вирусите бяха умрели, тепърва щеше да се установява.

Червеите, водораслите и бактериите не претърпяха трансформации. В предварителните изследвания на Лузитания разтворът с бактериите преминаваше от син в жълт; сега запази цвета си. На Лузитания дребните червейчета бързо умираха и изплуваха на повърхността на епруветките като сива пелена; сега продължаваха да се гърчат и останаха кафявочервени. А водораслите, които при наличие на Десколада-вирус се разпадаха напълно, запазиха нормалната си нишковидна форма.

— Готово — обяви Ела.

— Поне има надежда — съгласи се Ендър.

— Сядайте — нареди Миро. — Ако сме готови, можем вече да се връщаме.

Ендър седна. Погледна мястото, заемано от стария Миро. Осакатеното му тяло вече не приличаше на човешко. Продължаваше да се разпада, отделните му части се превръщаха в прах или се втечняваха. Дори дрехите му се разтваряха и изчезваха.

— Той вече не е част от модела ми — каза Миро. — Няма какво да го държи.

— Ами тези? — попита Ендър. — Защо не се разпаднат и те?

— Ами ти? — контрира Питър. — Защо ти не се разпаднеш? Никой няма нужда от теб. Ти си изхабен стар глупак, който не може да задържи и собствената си жена. И никога не си имал деца, жалък дърт евнух такъв. Направи място на истинския мъж. Никой никога не е имал нужда от теб — това, което си сторил досега, аз мога да го направя сто пъти по-добре, колкото до делата ми, никога няма да можеш да постигнеш нищо, което да се сравнява с тях.

Ендър закри лице с дланите си. Такова развитие не си беше представял и в най-лошите си кошмари. Да, беше си давал сметка, че отиват на място, където от съзнанието им да могат да се родят какви ли не неща. Никога обаче не беше предполагал, че Питър може още да съществува там. Мислеше си, че е превъзмогнал старата омраза преди много години.

Ами Валънтайн — защо трябваше да създава друга Валънтайн? Толкова млада и съвършена, мила и красива? На Лузитания го чакаше истинската Валънтайн — какво щеше да си помисли, когато види какво е родило съзнанието му? Може би щеше да се почувства поласкана да разбере колко дълбоко я е пазил в сърцето си; но можеше да си помисли, че цени повече онова, което е била, не това, което беше сега.

Щом вратата се отвори, най-тъмните и най-светлите тайни на сърцето му щяха да излязат наяве.

— Изчезвайте — заповяда им той. — Разпаднете се.

— Първо ти, старче — настоя Питър. — Твоят живот приключи, моят едва започва. Трябваше да го направя още на Земята, на тази стара, уморена планета — да те хвана и да те убия със собствените си ръце. Да прекърша врата ти като макарон.

— Опитай — изсъска Ендър. — Вече не ме е страх от този хлапак.

— Изобщо не можеш да ми се противопоставиш. Никога не си могъл и никога няма да можеш. Прекалено си мекушав. Ти си като Валънтайн. Все се колебаеш и не предприемаш онова, което трябва. Това те прави слаб и безпомощен. Затова толкова лесно мога да те унищожа.

Внезапно блесна светлина. Какво беше това, смърт в Отвъдното? Дали Джейн бе изгубила модела на структурата им? Дали бяха на път да се взривят, или падаха върху някое слънце?

Не. Вратата се беше отворила. Светлината на лузитанската утрин бе нахлула в мрачното помещение.

— Ще излизате ли най-последно? — изкрещя Грег и подаде главата си вътре. — Ще...

Той ги видя. Размърда беззвучно устни, докато ги преброи.

— Nossa Senhora. Откъде, по дяволите, се пръкнаха тези?

— От напълно размътения мозък на Ендър — отвърна Питър.

— От стари и нежни спомени — добави младата Валънтайн.

— Помогнете ми с вирусите — нареди Ела.

Ендър протегна ръка, но тя ги даде на Миро. Не му каза нищо, отбягна погледа му и той разбра. Случилото се с него в Отвъдното бе прекалено трудно за приемане. Каквито и да бяха Питър и младата Валънтайн, те не биваше да съществуват. В създаването на новото тяло на Миро имаше логика, въпреки отвратителната гледка на разпадането на старото. Ела бе съсредоточила толкова съвършено съзнанието си, че не беше създала нищо извън епруветките, взети точно с тази цел. Ендър обаче беше родил цели двама души, и двамата противни по свой собствен начин — новата Валънтайн, защото бе подигравка с истинската; а Питър — заради онова, което беше изрекъл.

— Джейн — прошепна Ендър. — Джейн, тук ли си? — Да.

— Видя ли това? — Да.

— Разбираш ли нещо?

— Много съм изтощена. Никога преди не съм се уморявала. Никога не съм правила толкова трудно нещо. То изразходва... цялото ми внимание отведнъж. А и тези две допълнителни тела, Ендър. Да ме накараш да ги вмъкна в структурата по този начин... просто не знам как успях.

— Не съм искал — оправда се той, но тя не отговори.

— Тук ли възнамеряваш да седиш? — попита Питър. — Останалите вече са навън. С всички онези шишенца за проби от урина.

— Ендър, страх ме е — каза младата Валънтайн. — Не знам какво да правя.

— Нито пък аз — отвърна Ендър. — Господ да ми прости, ако това ти причини болка по някакъв начин. Никога не бих те извикал, за да ти навредя.

— Знам.

— Не — възрази Питър. — Добрият стар Ендър извиква от съзнанието си хубава девойка, която изглежда точно като сестра му на млади години. Хм, Ендър, старче, где обуздаеш ли някога похотта си?

— Само един ненормалник може да си помисли такова нещо — промърмори Ендър.

Питър се разсмя.

Ендър хвана младата Валънтайн за ръката и я поведе към вратата. Дланта ѝ се потеше и трепереше в неговата. Тя изглеждаше толкова реална. Тя беше реална. От прага на кораба обаче той видя истинската Валънтайн, застаряваща, но въпреки това същата грациозна, красива жена, която бе познавал и обичал през всичките тези години.

„Това е истинската ми сестра, онази, която обичам повече от себе си. Какво прави това момиче в ума ми?“

Грего и Ела очевидно бяха казали достатъчно, та присъстващите да разберат, че се е случило нещо странно. И появата на Миро, здрав и енергичен, с ясен говор и толкова жизнен, че сякаш всеки момент ще запее... всички зашушукаха възбудено. Чудо. Там, където бе отишъл корабът, наистина се случваха чудеса.

При появата на Ендър обаче всичко замлъкна. Надали някой можеше да разпознае в онази девойка Валънтайн — само тя знаеше как е изглеждала в юношеските си години. И надали друг освен Валънтайн щеше да познае Питър Уигин в разцвета на силите му — в историческите учебници обикновено се използваша холограми от залеза на живота му, когато евтината, трайна холография за пръв път навлизаше в употреба.

Валънтайн обаче ги позна. Ендър се показа на прага подръка с младата ѝ двойница, Питър се появи веднага зад него. Валънтайн се

отдели от Якт и излезе напред.

— Ендър! — възкликна. — Бедно, измъчено дете, това ли успя да създадеш там, където всички желания се сбъдват? — Тя протегна ръка и докосна младата си двойница по страната.

— Толкова е красива. Никога не съм била толкова красива, Ендър. Тя е съвършена. Такава, каквато винаги съм искала да бъда, но не съм могла.

— Не се ли радваш да ме видиш, Вал, скъпа ми Демостен?

— Питър изблъска Ендър и младата Валънтайн встрани. — Нямах ли нежни спомени и от мен? Не съм ли и аз по-красив, отколкото ме помниш? Аз определено се радвам да те видя. Толкова добре изигра ролята, която ти определих. Демостен. Аз те създадох, а ти дори едно „благодаря“ не казваш.

— Благодаря ти, Питър — прошепна Валънтайн; погледна момичето. — Какво ще правиш с тях?

— Да прави с нас? — престорено се изненада Питър. — Ние не сме негови, та да прави каквото и да било с нас. Може той да ме е върнал, но сега аз се грижа сам за себе си, както винаги.

Валънтайн се обърна към онемялата тълпа. Все пак те бяха видели само трима души да се качват на кораба, бяха станали свидетели как изчезва и как се появява на абсолютно същото място след не повече от седем минути — но вместо трима отвътре излизаха петима, двама от които — непознати. Как няма да се чудят?

Днес обаче никой от въпросите им нямаше да получи отговор, освен най-важният.

— Ела занесе ли епруветките в лабораторията? — попита Валънтайн. — Да отидем да видим какво ни е донесла от Отвъдното.

СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

ДЕЦАТА НА ЕНДЪР

— Горкият Ендър. Да бъде преследван от собствените си кошмари.

— Странно как в крайна сметка и той се сдоби с деца.

— Ти си специалистът по викане на аюи от хаоса. Как е успял да намери души за тези двамата?

— Какво те кара да мислиш, че им ги е намерил?

— Ами... те вървят. Говорят.

— Онзи, Питър, дойде да говори с теб, нали?

— Най-надменният човек, когото съм виждал.

— Как мислиш, че се е пръкнал научен на езика на дърветата-бащи?

— Де да знам? Ендър го създаде. Защо да не го създаде научен?

— Ендър продължава да ги създава, час по час. Ние почувствахме модела в него. Може да не си дава сметка за това, но между тези двамата и него няма никаква разлика. Различни тела може би, но въпреки това те са част от него. Каквото правят, каквото говорят, това всъщност са действия и думи на неговата аюа.

— Той знае ли го?

— Съмнявам се.

— Ще му кажеш ли?

— Не и докато не попита.

— Кога мислиш, че ще стане това?

— Когато сам се досети за отговора.

Дойде последният ден от тестовете на Реколадата. Слухът за досегашните успешни опити се беше разпространил вече из човешката колония и както предполагаше Ендър, сред всички пекениноси. Асистентът на Ела на име Глас бе предложил доброволно експериментите да се извършват върху него. Вече три дена живееше в изолационната камера, в която бе загинал Плантър. В този случай

обаче вирусите в тялото му бяха унищожени от бактерията, в чието създаване сам беше участвал. И този път на мястото на умъртвените бяха вкарани вируси от новия щам на Ела. Всичко действаше идеално. Глас дори не се разболя. Оставаше само една стъпка, преди новосъздаденият вирус да бъде обявен за напълно успешен.

Само час преди теста Ендър в абсурдната компания на Питър и младата Вал се срещна с Куара и Гrego в килията на физика.

— Пекениносите са съгласиха — каза той на Куара. — Готови са да рискуват да заменим всичките Десколада-вируси с Реколада, след като са били изпитани само върху Глас.

— Това не ме учудва.

— Мен ме учудва — намеси се Питър. — Прасенцата очевидно искат да изчезнат като биологичен вид.

Ендър въздъхна. Макар че вече не се страхуваше от него и Питър не беше по-големият и по-силният от двамата, той все още не можеше да заобича това подобие на брат си, създадено някак си в Отвъдното. Той олицетворяваше всичко, което Ендър бе мразил и от което се беше страхувал в детството си, и присъствието му сега го плашеше и ядосваше.

— Какво искаш да кажеш? — попита Гrego. — Ако пекениносите не се бяха съгласили, Десколадата щеше да ги направи прекалено опасни като вид и да ни принуди да ги унищожим.

— Разбира се — усмихна се Питър. — физикът, който разбира най-добре от стратегия и тактика.

— Питър иска да каже — поясни Ендър, — че ако той стоеше начело на пекениносите — което без съмнение не би отказал, — никога нямаше да даде доброволно Десколадата, докато не измъкне в замяна някаква облага от хората.

— За всеобща изненада на застаряващото дете-чудо все още му хрумва по някоя и друга мъдра мисъл — подигра му се Питър. — Защо да се отказват от единственото си оръжие, с което могат да заплашат човечеството? Лузитанската флотилия още е на път и още носи деструктуриращото молекулно устройство. Защо не принудят Андрю да се качи на тази своя вълшебна летяща топка и да пресрещне флотилията, за да й разкаже играта?

— Защото те ще ме застрелят като куче — отвърна Ендър. — Пекениносите постъпват така, защото това е честно и достойно. Думи,

които по-късно ще ти обясня.

— Знам тези думи. Знам и какво означават.

— Нима? — намеси се младата Вал.

Гласът ѝ, както винаги, дойде неочаквано — мек, тих, но въпреки това каращ другите да я чуят. Ендър си спомни, че винаги е бил такъв. Невъзможно бе да не я изслушаш, макар че тя рядко повишаваше глас.

— „Справедливо“. „Честно“. „Достойно“ — изрече Питър; думите прозвучаха омърсени. — Човек или вярва в тези понятия, или не. Ако не, те означават, че някой стои зад гърба ми с нож в ръката. Ако вярва, тези думи означават, че аз ще победя.

— Аз ще ти кажа какво означават — намеси се Куара. — Означават, че в момента ние с пекениносите унищожаваме едно разумно същество, което може да не съществува никъде другаде във вселената.

— Не се самозалъгвай.

— Всички са толкова сигурни, че Десколадата е изкуствено създаден вирус, но никой не се е замислил за другата възможност — че може някоя много по-примитивна, силно уязвима форма на вируса да е еволюирала естествено и да се е превърнала в сегашната му форма. Може да е изкуствено създаден, добре, но кой го е създал? Ние го убиваме, без дори да опитаме да установим контакт.

Питър ѝ се ухили, след това се обърна към Ендър:

— Удивлявам се, че това лукаво малко олицетворение на самата съвест не е твоя издънка. Тя само си търси повод да се чувства виновна за нещо, също като теб и Вал.

Ендър не му обърна внимание. Отговори на Куара:

— Ние наистина ще го изтребим. Защото не можем да чакаме повече. Десколадата иска да ни унищожи, няма време да се бавим. Ако можехме, щяхме да изчакаме.

— Това ми е ясно — каза Куара. — Аз ви помогнах, нали? Просто ми се повдига, като те слушам да говориш, че пекениносите проявили някаква смелост при съучастничеството си в този ксеноцид, за да спасят собствените си кожи.

— Въпросът е ние или те, дете мое — намеси се Питър. — Ние или те.

— Не можете да си представите колко ме е срам да чуя собствените си аргументи от неговите уста — каза Ендър.

Питър се изсмя:

— Андрю се прави, че не ме харесва, но това хлапе е голям измамник. Той ми се възхищава. Боготвори ме. Както винаги. Също като този красив малък ангел до него.

И побутна с пръст младата Вал. Тя не се отдръпна. Направи се, че не е усетила докосването му.

— Той ни боготвори и двамата. В изкривения му малък мозък тя е моралното съвършенство, което той никога няма да достигне. А аз съм властта и геният, които винаги ще остават извън възможностите му. Доста скромно от негова страна, не мислите ли? През всичките тези години той е крил най-съкровените си стремежи в съзнанието си.

Младата Вал се пресегна и хвана Куара за ръката.

— За това иде съжаляваш най-горчиво през целия си живот — каза тя. — Задето си помогнала на хората, които обичаш, да направят нещо, което смяташ за дълбоко погрешно.

Куара заплака.

Не Куара обаче тревожеше Ендър. Знаеше, че тя е достатъчно силна, за да приеме моралните противоречия на собствените си действия. Двойното тълкувание на постъпките ѝ вероятно щеше да я направи по-зряла, да я накара да се съмнява по-често в правотата на решенията си и в убеждението си, че всички наоколо грешат, а само тя е права. Ако не друго, това щеше да я направи по-разумна, по-състрадателна, по-отговорна, отколкото е била преди, в буйната си младост. И може би докосването на младата Вал — заедно с думите, назоваващи истинската ѝ болка, — щеше да ѝ помогне да се съвземе по-бързо.

Тревожеше го възхищението, с което Гrego гледаше Питър. От всички на света Гrego най-добре трябваше да знае докъде могат да доведат думите на Питър. И въпреки това той гледаше живия кошмар на Ендър като някакво божество.

„Трябва да се отърва от Питър — помисли си Ендър. — Иначе има опасност да спечели повече привърженици на Лузитания дори от Гrego. И ще ги използва много по-ефективно и с много по-смъртоносен ефект.“

Не хранеше големи надежди, че този Питър ще се прояви като истинския му брат, който бе станал силен и достоен Хегемон. Все пак този Питър не беше истинско човешко същество, изтъкано от

противоречия и непредсказуемост. Той по-скоро бе създаден от олицетворението на злото, живяло в дълбините на Ендъровото подсъзнание. Тук не можеше да се очаква нищо непредсказуемо. Докато опитваше да спаси Лузитания, Ендър ѝ бе докарал нова опасност, не по-малко унищожителна от другите.

Но не толкова трудна за отстраняване. Направи нов опит да пропъди тази мисъл, макар, откакто осъзна, че до него в космическия кораб седи Питър, да му бе хрумвала поне десетина пъти.

„Аз го създадох. Той не е истински, просто един мой кошмар. Ако го убия, това няма да е престъпление, нали? Ще е моралният еквивалент на... какво? Събуждане? Аз докарах кошмара си в този свят и ако го убия, светът просто ще се събуди и ще установи, че е сънувал.“

Ако беше само Питър, Ендър щеше да се реши на такова убийство, или поне така си мислеше сега. Младата Вал бе това, което го спираше. Крехка, красива душа — ако Питър можеше да бъде убит, същото важеше и за нея. Ако Питър трябваше да бъде отстранен, това важеше и за нея. Той обаче никога нямаше да го стори. Трябваше да я закриля, не да ѝ причинява зло. Ако убийството на младата Вал беше престъпление, същото важеше и за убийството на Питър. Те бяха създадени по един и същи начин.

„Това са моите деца — помисли си мрачно Ендър. — Милите ми малки отрочета, които изскочиха напълно оформени от съзнанието ми като Атина от главата на Зевс. Само дето от тях никой не прилича на Атина. По-скоро на Дияна и Хадес. Девицата ловец и господаря на ада.“

— По-добре да тръгваме — предложи Питър. — Преди Андрю да реши да ме убие.

Ендър се усмихна кисело. Най-лошото бе, че Питър и младата Вал познаваха собствената му душа по-добре от самия него. Отначало се беше надявал, че те бързо ще загубят това познание. Начинът, по който Питър отгатваше най-съкровенията му мисли обаче, го караше да се чувства унижен. Също и младата Вал — понякога от начина, по който го гледаше, той разбираше, че и тя се е досетила. Нямаше вече тайни.

— Ще те придружа до дома ти — каза Вал на Куара.

— Не — отвърна Куара. — Стореното — сторено. Искам да присъствам на края на теста.

— Не щем да пропуснем възможността да покажем пред всички колко страдаме, а? — подразни я Питър.

— Млъквай — сръза го Ендър. Питър се ухили:

— Сам знаеш, че Куара използва всяка възможност да се покаже. Така ще се превърне в център на вниманието — всички ще опитват да я утешават, когато трябва да се радват на постижението на Ела. Да откраднеш главната роля от този, който я заслужава, е толкова подло, Куара — типично за теб.

Куара сигурно щеше да отговори, ако думите на Питър не бяха толкова жестоки и ако не съдържаха частица истина, която я смути. Младата Валънтайн бе тази, която изгледа хладно Питър и каза:

— Млъквай, Питър.

Същите думи, които бе употребил и Ендър преди малко, но този път постигнаха ефект. Питър се усмихна и ѝ намигна — съучастнически, сякаш да каже: „Ще те оставя да си играеш игричките, Вал, но не си мисли, че не виждам как опитваш да се харесаш на всички с милото си държане.“ Той обаче не пророни повече нито дума, докато не излязоха от килията на Грегю.

Кметът Ковано се приближи към тях.

— Велик ден в историята на човечеството — каза той. — И по чиста случайност аз ще съм на преден план на всички кадри.

Останалите се засмяха, особено Питър, който бързо се беше сприятелил с Ковано.

— Не е случайност — каза Питър. — Много хора на твое място щяха да изпаднат в паника и да развалят всичко. За да постигнеш такъв успех, е необходим широк мироглед и много кураж.

Ендър едва не се изсмя на очевидното ласкателство на Питър. Ласкателството обаче не винаги е толкова явно за този, към когото е отправено. О, Ковано щипна Питър по ръката и отрече всичко, но явно му харесваше да чува такива неща. Питър бе спечелил повече влияние върху кмета, отколкото Ендър през цялото време на познанството им. Тези хора не забелязваха ли как ги манипулира?

Единственият, който гледаше на Питър със страх и подозрения, бе епископът, но при него основна роля имаха религиозните предразсъдъци, не трезвата преценка. Часове след връщането им от

Отвъдното епископът бе извикал Миро и беше настоял да приеме светото причастие.

— Господ стори велико дело с изцелението ти — каза той, — но начинът, по който бе извършено това — чрез заменяне на старото тяло с ново, вместо да излекува старото, — ни поставя пред опасния факт, че духът ти обитава тяло, което не е кръстено. И тъй като светото причастие се приема от плътта, аз се опасявам, че може да бъдеш омърсен.

Миро не се впечатли особено от идеята на епископа за чудесата — той не виждаше ролята на Господ в изцелението си, — но самото възвръщане на силата и здравето му го бе направило толкова щастлив, че вероятно беше склонен да се съгласи на всичко. Кръщението му трябваше да се състои в началото на следващата седмица на първата служба в новата църква.

Готовността на епископа да кръсти Миро обаче нямаше нищо общо с поведението му към Питър и младата Вал.

— Абсурдно е тези чудовищни създания да се смятат за хора — говореше той. — Не е възможно те да имат души. Питър е само подобие на човек, които вече е изживял живота си и го е приключил с всичките си грехове и изкупления за тях, жизненият му път вече е оценен и мястото му на небето или в ада е определено. Колкото до това... момиче, тази подигравка с женската красота, тя не може да онази, за която се представя, защото мястото ѝ вече е заето от жива жена. Не може да има кръщение за тези марионетки на Сатаната. Със създаването им Андрю Уигин иска да построи своя вавилонска кула, опитва се да достигне небесата и да заеме мястото на Господ. За това му деяние не може да има прошка, докато не ги върне в ада, откъдето са дошли.

Подозираше ли епископ Перегрино, че точно това искаше и самият Ендър?

Джейн обаче бе непреклонна:

— Това е глупост. Първо на първо, мислиш ли, че ще се съгласят? И освен това, не смяташ ли, че може да създадеш още двама такива? Не си ли чувал никога историята за чирака на магьосника? Най-добре остави нещата така.

Но Ендър се чувстваше унижен и изплашен.

„Аз ги създадох, следователно съм отговорен за всичко, което вършат. А в крайна сметка и двамата ще причинят ужасни поразии. Питър, защото това му е в природата — или поне така съм си го представял винаги. А младата Вал — защото самото ѝ съществуване причинява дълбока болка на сестра ми Валънтайн.“

— Не оставяй Питър да те предизвиква така — прошепна Джейн в ухото му.

— Хората мислят, че аз го управлявам — размърда нямо устни той. — Смятат го за безопасен, защото аз съм такъв. Само че аз нямам никакъв контрол върху него.

— Мисля, че го съзнават.

— Трябва да го махна отгук.

— Работя по въпроса — увери го Джейн.

— Може би трябва да ги хвана и да ги закарам на някоя пустинна планета. Сецаш ли се за Шекспировата пиеса „Бурята“?

— Калибан и Ариел, това ли са те?

— След като не мога да ги убия, трябва да ги изпратя в изгнание.

— Работя по този въпрос. Все пак те са част от теб, нали? Част от структурния модел в съзнанието ти. Дали няма да мога да ги използвам вместо теб за прехвърлянето в Отвъдното? Така ще имаме три кораба вместо само един.

— Два. Аз никога няма да се върна там.

— Дори за микросекунда? Ако те изкарам и после веднага те върна? Няма нужда да се задържаме.

— Не задържането причини белята. Питър и младата Вал се появиха мигновено. Ако се прехвърля отново отвъд, пак ще ги създам.

— Добре. Два кораба. Един с Питър и един с младата Вал. Чакай да го измисля. Не можем да извършим само това пътуване и с него да приключим свръхсветлинното транспортиране.

— Можем. Нали получихме Реколада. Миро си взе здраво тяло. Това стига; всичко останало можем да решим сами.

— Грещиш — не се съгласи Джейн. — Ще трябва да пренесем пекениносите и цариците-майки преди пристигането на флотилията. Освен това трябва да прехвърлим вируса-носи-тел на Път, за да освободим хората там.

— Няма повече да стъпя отвъд!

— Дори да не мога да използвам Питър и младата Вал за пренасяне на аюата ми? Ще оставиш пекениносите и цариците-майки на произвола на съдбата заради страха от собственото си подсъзнание, така ли?

— Ти не разбираш колко опасен е Питър!

— Може и да не разбирам, но знам колко опасно е „Докторчето“. И ако не беше толкова погълнат от собственото си нещастие, Ендър, щеше да ти е ясно, че дори да се сдобием с петстотин екземпляра от младия Питър и толкова от младата Валънтайн, пак трябва да пренесем пекениносите и цариците-майки на други светове.

Той знаеше, че е права. През цялото време го беше съзнавал, но това не означаваше, че е готов да го признае.

— Просто опитай да се преместиш в Питър или младата Вал — заключи той, мърдайки беззвучно устни. — И Господ да ни е на помощ, ако Питър създаде нещо, докато е отвъд.

— Съмнявам се да успее. Той не е толкова умен, колкото се мисли.

— Напротив, умен е. И ако се съмняваш в това, значи ти не си толкова умна, колкото се мислиш.

* * *

Ела не беше единствена край дървото на Плантър преди последното изпитание на Глас. Нямата му фиданка Още не можеше да се мери с могъщите стволоче на Рутър и Човек, но именно около нейното стройно стъбло се бяха събрали всички оцелели пекениноси. И също като Ела, те бяха дошли, за да се помолят. Това бе странна, мълчалива молитва. Свещениците на пекениносите не търсеха показност, не изпълняваха някакъв ритуал. Просто стояха на колене както останалите и мълвяха на някой от езиците си. Едни се молеха на езика на братята, други — на езика на дърветата-бащи. Ела предположи, че думите, които дочуваше от съпругите, бяха на техния ежедневен говор, но можеше и да са на свещения език, използван за общуване с дървото-майка. От устата на пекениносите се чуваше и човешка реч — Старк и португалски, а някои от свещениците явно използваха някакъв древен латински. Един истински Вавилон, но

въпреки това тя чувстваше единството. Те се молеха на гроба на мъченика за живота на брата, последвал стъпките му. Ако Глас умре завинаги днес, той само щеше да повтори саможертвата на Плантър. Ако премине в третия живот, щеше да дължи това изцяло на храбростта на предшественика си.

Тъй като Ела беше тази, която бе донесла щама Реколада от Отвъдното, те ѝ позволиха да остане за кратко сама до ствола на Плантър. Тя обгърна с ръце стройното стъбло; как ѝ се искаше само да има малко повече живот в него. Дали аюата на Плантър бе загубена, дали скиташе в небитието на Отвъдното? Или Господ беше взел душата му и я бе занесъл на небето, където да може да общува със светците?

„Плантър, моли се за нас. Застъпи се за нас. Както блажените ми дядо и баба се застъпиха пред Отца, иди при Христос и го помоли за милост към всичките ти братя и сестри. Нека Реколадата пренесе Глас в третия живот, за да можем с чиста съвест да я разпространим по света, за да замести убийствения вирус. Тогава лъвът наистина ще може да легне до агнето и да се възцари мир.“

Ела изпитваше съмнения не за пръв път. Сигурна бе, че подходът ѝ е правилен — нямаше никакви скрупули за унищожаването на вируса на Десколадата на цялата Лузитания. Не беше сигурна обаче, че е трябвало да създава Реколада въз основа на старите щамове на Десколадата. Ако наистина последните разновидности на Десколадата тласкаха пекениносите към агресия, към желание да заселват нови светове, със сегашните си действия тя би трябвало да възстановява „естественото“ състояние отпреди пристигането на човешките заселници. Само че предишните условия се дължаха в абсолютно същата степен на Десколадата, както настоящите — просто им се струаха по-естествени, защото бяха съществували преди идването на човека.

Значи със същия успех действията ѝ можеха да се разглеждат като съзнателна промяна на поведението на целия вид, за да се отстрани част от агресивността му и да се намали вероятността от сблъсъци с човешкото население.

„В момента аз ги правя добри християни, независимо дали им харесва, или не. Одобрението на Рутър и Човек обаче не намалява отговорността ми, ако това се окаже вредно за пекениносите.“

О, Господи, прости ми, че си играя на бог с живота на тези твои деца. Когато аюата на Плантър се изправи пред Теб и се застъпи за нас, вслушай се в молитвата му — но само ако Ти решиш да допуснеш тази промяна. Помогни ни да сторим добро, но спри ни, ако несъзнателно вършим зло. В името на Отца и Сина, и Светия Дух. Амин.“

Тя обърса една сълза от страната си с пръст и го допря до гладката кора на Плантър.

„Ти не можеш да усетиш това, Плантър, но ще го почувстваш по някакъв начин, сигурна съм. Господ няма да позволи на такава благородна душа като твоята да се загуби в мрака.“

Време беше. Тя почувства лекото докосване от ръцете на братята, те я поведоха към лабораторията, където Глас чакаше в изолатора да премине в третия си живот.

* * *

При посещенията на Ендър при Плантър пекениносът бе лежал заобиколен от медицинска апаратура. Сега изолаторът изглеждаше съвсем различно. Глас изглеждаше съвършено здрав и макар че бе свързан с всички мониторни съоръжения, не беше прикован към леглото. Жизнен и весел, той едва сдържаше нетърпението си.

Сега, след пристигането на Ела и останалите пекениноси, всичко можеше да започне.

Единствената преграда, поддържаща изолацията му сега, бе деформиращото поле; отвън пекениносите, събрани да наблюдават, можеха да видят всичко. Те единствени гледаха сцената открито. Може би от уважение към чувствата им или заради жестокостта на ритуала всички човеци се бяха сврели в лабораторията, където само едно малко прозорче и мониторите им позволяваха да видят какво всъщност се случва на Глас.

Глас изчака облечените в стерилни костюми братя да влязат при него с дървени ножове в ръце, преди да откъсне няколко стръка капим и да ги сдъвче. Това беше упойката, която щеше да направи болката поносима. За пръв път обаче един брат, преминаващ в третия живот, поемаше трева, несъдържаща вируса на Десколадата. Ако новият щам

на Ела беше сполучлив, капимът щеше да подейства по съвършено същия начин, както нормалната лузитанска трева.

— Ако премина в третия живот — каза Глас, — заслугата ще е само на Господ и на Плантър, не моя.

Споменаването на Плантър в последните му думи бе съвсем уместно, но това не променяше факта, че името на мъченика караше много от присъстващите хора да плачат. Макар да не познаваше много добре поведението на пекениносите, Ендър не се съмняваше, че тихото тракане, което се чуваше от редиците им, също е плач или израз на някаква друга емоция, подходяща за случая. Глас обаче грешеше, ако смяташе, че не заслужава да бъде почитан и той. Всички съзнаваха, че неуспехът е напълно възможен и въпреки надеждата никой не можеше да е сигурен, че щамът Реколада ще успее да прехвърли един брат в третия живот.

Облечените в изолационни костюми братя вдигнаха ножовете си и се заеха за работа.

„Този път тази чест не се падна на мен — помисли си Ендър, — слава Богу.“

Той обаче не извърна очи като много от присъстващите в лабораторията. Кръвта не беше нещо ново за него и макар че това не правеше изживяването по-приятно, той поне знаеше, че ще издържи. Щом Глас можеше да изтърпи това действие над себе си, Ендър трябваше да изтърпи да го гледа. Точно това се очаква от един Говорител на мъртвите, нали? Да бъде свидетел. Той продължи да наблюдава внимателно ритуала — братята разпориха тялото на Глас и заровиха органите му в земята, за да може дървото му да започне да расте още докато умът му е жив. През цялото време Глас не помръдна, не издаде нито звук, с който да покаже, че чувства болка. Или храбростта му бе невъобразима, или Реколадата действаше добре и в тъканите на тревата, така че тя да запази упойващите си свойства.

Накрая всичко свърши и братята, взели участие в ритуала, преминаха през обеззаразяващата камера. Там, след като дрехите им бяха дезинфекцирани, се съблякоха и се върнаха голи в лабораторията. Изглеждаха тържествено сериозни, но Ендър усещаше възбудата им. Всичко беше минало добре. Тялото на Глас бе реагирало нормално. След броени часове, може би минути, щяха да се появят първите листа на новото дърво. И те бяха сигурни, в сърцата си, че това ще стане.

Ендър забеляза също, че един от тях е свещеник. Почуди се какво ли би казал епископът, ако научи. Старият Перегрино бе проявил голяма гъвкавост при приемането на чуждородния вид в католическата вяра и в нагаждането на религиозните служби към техните обичаи. Без съмнение обаче епископът никак нямаше да хареса участието на свещеници в ритуали, които, макар и да напомняха много на разпъването на кръст, не бяха приети в християнството. Е, тези братя знаеха какво правят. Независимо дали ще решат да кажат на епископа за участието на свещеника в ритуала, или не, Ендър нямаше да го спомене; както и останалите хора, наблюдавали сцената, ако изобщо бяха забелязали.

Да, дървото растеше, при това много буйно, листата се появяваха бързо. Щяха да минат обаче много часове, може би и дни, докато стане ясно дали е дърво-баща, дали съзнанието на Глас още живее в него. През това време дървото трябваше да остане в пълна изолация.

„Да можех и аз да намеря място, където да остана в изолация — помисли си Ендър, — където да обмисля на спокойствие странните неща, които ми се случиха.“

Той обаче не беше пекенинос и страданията му не бяха причинени от вирус, който може да бъде унищожен. Болестта му произлизаше от корените на самоличността му и той не знаеше дали е възможно да се отърве от нея, без да се самоунищожи.

„Може би — размишляваше той — Питър и Вал представляват цялостната ми същност, може би, ако изчезнат, няма да остане нищо от мен. Каква част от душата ми, кое мое действие не могат да бъдат обяснени като плод на тяхната воля в мен?“

Нима представлявам едно обединение на брат ми и сестра ми? Или на разликите между тях? Каква ли е странната аритметика на душата ми?“

* * *

Валънтайн се опитваше да сдържа раздражението си от младото момиче, което Ендър бе довел от Отвъдното. Знаеше, разбира се, че това е по-ранната ѝ самоличност, каквато я помнеше той, и дори смяташе за доста мило от негова страна да носи в сърцето си толкова

ярък спомен от младите ѝ години. Само тя от всички на Лузитания разбираше защо точно този млад образ живее в съзнанието му. По онова време той бе във военното училище, напълно откъснат от семейството си. Макар че той нямаше откъде да го разбере, тя съзнаваше, че родителите им са го позабравили. Не забравили за съществуването му, разбира се, но свикнали с отсъствието му. Той просто не беше там, те нямаха задължения към него. Бяха го поверили на държавата, бяха се отървали от него. Щяха да го чувстват по-близък, ако беше мъртъв; сега дори нямаха гроб, на който да носят цветя. Валънтайн не ги упрекуваше за това — то просто показваше, че са гъвкави и способни да се нагаждат. Тя обаче не бе в състояние да следва примера им. Ендър винаги беше с нея, в сърцето ѝ. И когато след сблъсъка с изпитанията във военното училище Ендър бе решил да се откаже от всичко — когато всъщност бе обявил стачка, — офицерът, натоварен със задачата да го превърне в безволево оръдие, дойде при нея. Върна я при Ендър. Даде им време да бъдат заедно — същият човек, който ги беше разделил и бе оставил такива рани в сърцата им. Тогава тя излекува брат си — достатъчно, за да го накара да се върне към задачата си за спасяване на човечеството, като унищожи бъргерите.

„Разбира се, че този спомен ще е по-ярък от всичко, което сме преживели заедно. Разбира се, че когато от подсъзнанието му изникнат най-скъпите му образи, той ще си представи точно това момиче.“

Тя знаеше всичко, разбираше го, вярваше, че е така. Все още обаче я болеше, че това почти невероятно съвършено същество през цялото време е било представата му за нея. Че онази Валънтайн, която Ендър наистина обичаше, беше толкова невъзможно невинно създание.

„Само заради това същество е бил толкова привързан към мен, преди да се омъжа за Якт. А може би точно заради брака ми с Якт се е върнал към този детински образ.“

Глупости. Нямаше никакъв смисъл да опитва да разгадае какво означава появата на това момиче. Независимо от причините за създаването ѝ тя беше тук и трябваше да бъде приета по някакъв начин.

Горкият Ендър — той сякаш нищо не разбираше. Отначало дори бе помислил да задържи младата Вал.

— Не е ли все пак моя дъщеря? — бе попитал.

— По никакъв начин не може да е твоя дъщеря — беше отговорила Валънтайн. — Ако е на някого, тя е моя. И със сигурно не е уместно да я взимаш в дома си сама. Още повече, че и Питър е тук, а той не е най-благонадеждният възможен съквартирант.

Въпреки това Ендър не се съгласи напълно с нея (бе по-склонен да се отърве от Питър, отколкото от Вал), но все пак склони и оттогава Вал живееше у Валънтайн. Валънтайн възнамеряваше да стане приятелка и настойница на момичето, но това просто не ѝ се удаваше. Не можеше да се почувства достатъчно комфортно в компанията на Вал. Все си намираще извинения да излезе от къщи, когато тя беше там; всеки път чувстваше облекчение, когато Ендър дойдеше да я вземе заедно с Питър.

В крайна сметка се получи това, което обикновено ставаше — Пликт се намеси мълчаливо и разреши проблема. Тя стана най-добрият приятел и закрилник на Вал в дома на Валънтайн. Когато момичето не беше с Ендър, прекарваше времето си с Пликт. И тази сутрин Пликт предложи да вземе собствена къща, за себе си и за Вал.

„Може би твърде бързо се съгласих — разсъждаваше Валънтайн. — Вероятно обаче съвместното ми съжителство с Вал е също толкова тежко за нея, колкото и за мен.“

Сега обаче, когато гледаше как Пликт и младата Вал влизат на колене (както всички жители на града) в новата църква, за да целунат пръстена на епископ Перегрино пред олтара, Валънтайн си даде сметка, че не е направила нищо „за доброто на Вал“, каквито бяха намеренията ѝ. Вал бе напълно самостоятелна, уравновесена, спокойна. Откъде накъде Валънтайн ще си въобразява, че може да повлияе по някакъв начин, добър или лош?

„Аз не означавам нищо за това момиче. Тя обаче не е маловажна за мен. Тя е едновременно потвърждение и отричане на най-значимата връзка в детството ми, а също и през по-голямата част от живота ми като възрастна. Как искам да се беше разпаднала на прах в Отвъдното като осакатеното тяло на Миро! Да не ми се беше случвало никога да се видя такава...“

И наистина това бе самата тя. Ела незабавно беше провела изследвания, за да установи, че Валънтайн и младата Вал са напълно еднакви генетично.

— Но в това няма логика — противеше се Валънтайн. — Ендър не би могъл да запомни генетичната ми информация. Не е възможно в космическия кораб да е имало модел на генома ми.

— Трябва ли аз да търся обяснението? — попита Ела.

Ендър бе предложил една възможност — геномът на младата Вал да не е бил изграден, докато не се е срещнала с истинската Валънтайн, чак тогава филотите в тялото ѝ да са се подредили според модела, заложен във Валънтайн.

Валънтайн запази мнението си, но се съмняваше в това предположение. Младата Вал бе носила нейните гени от самото начало, защото човекът, отговарящ толкова пълно на представите на Ендър, не можеше да има друга генетична информация; природните закони, поддържани от Джейн в космическия кораб, биха го изисквали. А може би някаква сила въвеждаше ред дори в оня пълен хаос. Надали имаше значение, освен че въпреки дразнещата си перфектност новата псев-до-Вал доказваше колко съвършен е бил споменът на Ендър за нея. Представата му не можеше да е много променена.

„Може би тогава наистина съм била съвършена и съм се похабила с годините. Може би наистина съм била толкова красива. Маже би наистина съм била толкова млада.“

Те коленичиха пред епископа. Пликт целуна пръстена, макар че за нея не бе задължително да участва в покаянието на Лузитания.

Когато дойде ред на младата Вал, епископът дръпна ръката си и се извърна. Един свещеник се приближи и им каза да отидат на местата си.

— Но аз още не съм се покаяла! — възкликна момичето.

— Ти няма за какво да се покаяваш — отвърна свещеникът. — Епископът ми го каза, преди да дойдеш — ти не си била тук по време на извършването на греха, следователно няма нужда да се покаяваш.

Младата Вал го погледна тъжно.

— Аз съм създадена от друг, не от Господ. Затова епископът не иска да ме приеме. Никога няма да получа причастие, докато той е жив.

Свещеникът изглеждаше много опечален от тези думи — невъзможно бе да не изпитва съжаление към младата Вал, защото простосърдечието и милостивостта ѝ я правеха да изглежда толкова

крехка, така че онзи, който я обидеше по някакъв начин, не можеше да не се чувства гузно, че е наранил толкова нежно създание.

— Ще изчакаме решението на папата — рече той. — Това е много деликатна ситуация.

— Знам — прошепна младата Вал, след което се върна между Пликт и Валънтайн.

„Раменете ни се докосват — помисли си Валънтайн. — Дъщеря, която е толкова еднаква с мен, сякаш съм я клонирала преди тринайсет години.

Аз обаче не съм искала друга дъщеря, още по-малко — копие на самата мен. Тя го знае. Чувства го. И затова страда от нещо, което аз никога не съм изпитвала — чувства се нежелана и необичана от онази, на която най-много прилича.

Какво изпитва Ендър към нея? И той ли би искал да я няма? Или копнее да ѝ е брат, както бе мой по-малък брат преди толкова години? Когато съм била на тази възраст, Ендър още не беше извършил ксеноцида. Ала тогава не беше Говорил и от името на мъртвите. «Царицата на кошера», «Хегемона», «Животът на Човек» — всичко това тепърва предстоеше да бъде написано. Той беше просто едно дете, объркано, отчаяно, уплашено. Как може да копнее за онова време?“

Скоро се появи и Миро, допълзя на колене до олтара и целуна пръстена. Макар че епископът го беше освободил от всякаква отговорност, той държеше да се покае заедно с всички останали. На Валънтайн, разбира се, не ѝ убягна, че много от присъстващите започнаха да шушукат, докато минаваше покрай тях. Всеки в Лузитания, който го бе познавал преди мозъчната травма, признаваше, че е станало чудо — съвършено възстановяване на стария Миро.

„Аз не съм те познавала тогава, Миро — помисли си Валънтайн. — Винаги ли си имал този замечтан, замислен поглед? Може би тялото ти е излекувано, но ти все още помниш болката. Дали това те е направило по-студен? Или по-отзивчив?“

Той дойде и седна до нея, на мястото, което иначе трябваше да заеме Якт, ако не беше все още в орбита. Веднага след унищожаването на Десколадата някой трябваше да донесе на Лузитания хиляди замразени микроби, растителни и животински видове, които да помогнат за саморегулирането на климата на планетата. Това бе правено на много други светове, но случаят беше по-деликатен, защото

новозаселените организми не биваше да изместват местните видове, от които зависеше животът на пекениносите. Якт работеше за общото благо, но въпреки това на Валънтайн ѝ липсваше — тя копнееше за присъствието му. Миро не можеше да замести съпруга ѝ, най-вече защото новото му тяло ясно ѝ напомняше за извършеното отвъд.

„Ако отида там, какво ще създам аз? Съмнявам се, че ще доведе още някого, защото в мен не живее друга душа. Дори моята, страхувам се. Какво е моето страстно ровене в историята, ако не търсене на човечност? Другите намират човешкото, като погледнат в собствените си сърца. Само на изгубените души се налага да търсят извън себе си.“

— Почти всички се изредиха вече — прошепна Миро. Значи службата щеше да започне скоро.

— Готов ли си да се освободиш от греховете си? — прошепна Валънтайн.

— Както обясни епископът, той ще прогони греховете само на това ново тяло. Пак ще се наложи да се изповядам и покая за онези, които съм оставил в старото. Тогава, разбира се, не бях способен на много смъртни грехове, но въпреки това има предостатъчно завист, злоба, самосъжаление. Още се чудя дали да се изповядам за самоубийство. Когато старото ми тяло се разпадна на прах, то следваше желанието на сърцето ми.

— Не трябваше да ти връщат гласа. Сега бръцололевиш глупости само за да се наслаждаваш на звученето му.

Той се усмихна и я потупа по ръката.

Епископът започна службата с молитва, в която благодареше на Господ за постигнатото в последните месеци. Очевиден бе пропускът да спомене създаването на двете нови човешки същества, макар че изцелението на Миро беше приписано изцяло на Бог. Той извика Миро и почти веднага го кръсти, след това, тъй като не бяха на литургия, епископът пристъпи направо към проповедта си:

— Милостта Господня е безкрайна. Ние можем само да се надяваме да ни дари с нея, въпреки че не я заслужаваме, да ни прости ужасните грехове като отделни личности и като народ. Можем само да се надяваме, че като Ниневия, която се спаси от унищожение чрез разкажание, можем да убедим Господ да ни избави от флотилията, която изпрати, за да ни накаже.

Миро прошепна тихо, така, че само Валънтайн да го чуе:

— Не я ли изпрати преди изгарянето на гората?

— Може би Господ е пресметнал времето за пристигане — предположи Вальнтайн.

Веднага съжали за богохулното си изказване. Това тук бе изключително тържествено събитие; дори да не беше дълбоко вярваща, тя знаеше, че поемането на отговорност за едно злодеяние от цялото общество е наистина свещено събитие.

Епископът говори за загиналите в блаженство — Ос Венерадос, които за пръв път бяха спасили човечеството от заразата с Десколадата; за отец Ещевао, погребан под тази църква, който бе станал мъченик в името на борбата срещу ереста; Плантър, дал живота си, за да докаже, че душите на народа му са дар от Господ, а не от някакъв си вирус; и пекениносите, станали невинни жертви на клането.

— Всички те може някой ден да станат светци, защото това време е като първите дни на християнството, когато велики дела и велика святост са били нужни повече отвсякога и затова са били постигани по-често. Тази църква е храм на всички, които са обичали своя Господ с цялото си сърце, воля, разум и сили и които обичат съседа си като самите себе си. Нека всеки, който влезе тук, го направи със смирено сърце и покорен дух, за да може да се докосне до святостта им.

Проповедта не трая дълго, защото през целия ден бяха предвидени още много подобни служби — народът щеше да влиза в църквата на смени, тъй като тя бе твърде малка, за да побере наведнъж цялото човешко население на Лузитания. Съвсем скоро приключиха и Вальнтайн стана. Понечи да тръгне след Пликт и Вал, но Миро я хвана за ръката.

— Джейн току-що ми каза нещо. Реших, че може би ще искаш да знаеш.

— Какво?

— Преди малко е изпробвала кораба, без Ендър да е вътре.

— Как е успяла?

— С Питър. Изкарала го е отвъд и го е върнала. Той е успял да побере аюата й, ако наистина това е главното условие.

Гласът й веднага издаде страховете й:

— Създал ли е...

— Не. — Миро се усмихна, но малко накриво, което Валънтайн сметна за остатък от неотдавнашните му страдания. — Той твърди, че било, защото имал много по-ясен и здрав разум от Андрю.

— Може и да е вярно.

— Аз мисля, че никой от филотите отвъд не е пожелал да стане част от неговия модел. Прекалено извратен е.

Валънтайн се засмя.

Епископът се приближи до тях. Тъй като излязоха последни, те останаха сами пред църквата.

— Благодаря, че прие новото кръщение — каза епископът. Миро сведе глава:

— Не са много мъжете, които имат възможността да се пречистят толкова пълно от греховете си.

— И, Валънтайн, съжалявам, че не можах да приема твоята... съименничка.

— Не се тревожете, епископ Перегрино. Разбирам ви. И може би споделям виждането ви.

Епископът поклати глава:

— Най-добре би било, ако можеха просто...

— Да се махнат? — довърши Миро. — Желанието ви скоро ще се сбъдне. Питър скоро ще отпътува; Джейн може да пилотира кораба с негова помощ. Без съмнение същото важи и за младата Вал.

— Не — възрази Валънтайн. — Тя не може да замине. Прекалено е...

— Млада? — попита Миро; този разговор явно го забавляваше. — И двамата са родени такива, че знаят всичко, което знае и Ендър. Надали можеш да наречеш това момиче дете, въпреки младото й тяло.

— Ако бяха „родени“ — намеси се епископът, — нямаше да се налага да заминават.

— Те не заминават заради вас. Тръгват, защото Питър трябва да занесе новия вирус на Ела на Път, а младата Вал ще търси планети, подходящи за разселване на пекениносите и новите царици-майки.

— Не можеш да я изпращаш на такава мисия! — възрази Валънтайн.

— Няма да я изпращам. Ще я взема — уточни Миро. — Или по-скоро тя ще ме вземе. Аз мога да отида. Искам да отида. Ако има някакви рискове, аз ще ги поема. Тя ще е в безопасност, Валънтайн.

Валънтайн поклати глава, но съзнаваше, че няма начин да надделее. Самата млада Вал щеше да настоява да отиде, колкото и невръстна да изглеждаше, защото, ако не тръгне, само един кораб можеше да се използва, а ако Питър извършваше всички полети, не можеха да са сигурни, че това ще е за добро. В крайна сметка самата Валънтайн щеше да склони. Пред каквито и опасности да се изправи младата Вал, те нямаше да са по-големи от рисковете, поети от други преди нея. Като Плантър. Като отец Ещевао. Като Глас.

* * *

Пекениносите се събраха около дървото на Плантър. Бяха отишли най-напред при Глас, тъй като той бе първият, преминал в третия живот благодарение на Реколадата, но почти веднага след като започнаха да говорят с него, той категорично отказа идеята разпръскването на противовирусната бактерия и вируса заместител по света да започне от неговото дърво. Тази чест се падаше на Плантър, заяви той и братята и съпругите в крайна сметка се съгласиха.

И така, Ендър стоеше облегнат на ствола на приятеля си Човек, когото бе посадил със собствените си ръце преди толкова много години. Радостта му от този миг — освобождаването на пекениносите от Десколадата — щеше да бъде пълна, ако не бент компанията на Питър.

— Слабаците уважават слабака — отбеляза той. — Плантър се провали, а те изразяват почитта си към него; Глас успя, но въпреки това стърчи сам на опитното поле. И най-глупавото е, че за Плантър това няма абсолютно никакво значение, тъй като аюата му дори не е тук.

— За Плантър може да не означава нищо — възрази Ендър, макар че не беше много сигурен в тезата си, — но за тях означава.

— Да, означава, че са слабаци.

— Джейн каза, че те е пренесла отвъд.

— Лесна разходка. Следващият път обаче няма да се върна на Лузитания.

— Тя каза, че възнамерява да пренесе вируса на Ела на Път.

— Това е първата ми спирка, само че оттам изобщо няма да се върна тук. Помни ми думата, старче.

— Имаме нужда от кораба.

— Имаш хубавото малко корабче с момичето, а бъргерската кучка може да ти ги снася с дузини, само да народиш достатъчно същества като мен и Валзиня, които да ги управляват.

— Ще се радвам, ако вие сте последните.

— Не ти ли е любопитно какво възнамерявам да правя?

— Не — отсече Ендър.

Това обаче бе лъжа и Питър, разбира се, го знаеше.

— Възнамерявам да направя онова, за което ти нямаш нито ум, нито кураж. Смятам да спра флотилията.

— Как? Като се появиш изневиделица на флагманския кораб?

— Е, ако се стигне до най-лошото, скъпи ми приятелю, винаги мога да ги тресна с „Докторчето“, преди дори да се усетят. За да се спре флотилията, трябва да се спре Конгресът. А за да спра Конгреса, трябва да установя контрол над него.

Ендър веднага си даде сметка какво означава това:

— Значи искаш отново да станеш Хегемон? Господ да е на помощ на човечеството, ако успееш.

— Защо да не стана? Веднъж бях и не се представих толкова зле. Трябва добре да го знаеш, нали сам написа книгата.

— Онова беше истинският Питър. Не ти, изкривено копие, родено от омразата и страха ми!

Имаше ли Питър достатъчно чувства, за да се впечатли от тези думи? На Ендър му се стори, поне за момент, че на лицето му се изписва... какво, обида? Гняв?

— Аз съм истинският Питър сега — отвърна той след моментно мълчание. — И по-добре да се надяваш, че имам всички умения, които съм имал и преди. Все пак ти успя да дадеш на Валет същите гени, които има Валънтайн. Може би аз съм същият онзи Питър.

— По-скоро прасетата ще полетят! Питър се засмя:

— Ще полетят. Ако отидат отвъд и си го пожелаят.

— Върви тогава.

— Да, знам, че с удоволствие ще се отървеш от мен.

— И да те натреса на останалата част от човечеството? Нека това да им е наказание, че са изпратили флотилията. — Ендър стисна Питър

за ръката и го придърпа към себе си. — Не си въобразявай, че не мога да се справя с теб. Аз не съм вече онова малко момче и ако се самозабравиш, ще те унищожа.

— Не можеш. По-скоро ще се самоунищожиш.

Церемонията започна. Този път нямаше показност, нямаше целуване на ръце, нямаше проповеди. Ела и асистентите ѝ просто донесоха неколкостотин бучки захар, напоени с противовирусната бактерия, и също толкова шишенца с разтвор на Реколада. Раздадоха ги на събраните и всеки пекенинос взе бучката си захар, лапна я, след това изпи съдържанието на шишенцето.

— Това е част от моето тяло, плът от моята плът — занарежда Питър. — За да си спомняте за мен.

— Към нищо ли нямаш уважение? — попита Ендър.

— Това е кръвта ми, която пролях за вас. Пийте я и помнете. — Питър се усмихна. — Това причастие дори аз мога да го взема, въпреки че не съм кръстен.

— Едно гарантирам. Не е измислено такова причастие, което да може да пречисти теб!

— Обзалагам се, че цял живот си чакал да ми кажеш тези думи.

Питър се обърна така, че Ендър да види кристалчето, прикрепено в ухото му, връзката му с Джейн. В случай, че Ендър не го е забелязал, Питър го докосна демонстративно.

— Не забравяй, че аз също нося източника на всички мъдрости — напомни той. — Тя ще ти показва какво правя, ако изобщо те интересува. Ако не ме забравиш още в момента, в който замина.

— Няма да те забравя — каза Ендър.

— Можеш да дойдеш с мен.

— И да рискувам да създам още такива като теб в Отвъдното?

— Няма да откажа компанията.

— Гарантирам ти, Питър, ти ще се намразиш сам толкова, колкото те мразя аз.

— Никога, аз не съм изпълнен със самоненавист като теб, бедно, преследвано от чувство за вина оръдие в ръцете на по-способни и по-силни мъже. И ако не искаш да ми осигуриш компания, аз ще си намеря по пътя.

— Не се съмнявам.

Захарчетата и шишенцата стигнаха до тях; те ги поеа.

— Вкусът на свободата — отбеляза Питър. — Сладко.

— Нима? Ние унищожаваме един вид, който никога не сме разбирали.

— Знам какво искаш да кажеш. Много по-сладка е победата, когато съзнаваш колко пълен е разгромът на противника.

С тези думи Питър най-после се махна.

Ендър остана до края на церемонията и разговаря с много от присъстващите: с Човек и Рутър, разбира се, и с Валънтайн, Ела, Уанда и Миро.

Оставаше му да направи още едно посещение. Посещение, което бе правил неколkokратно, за да бъде пропъден всеки път, отпратен без една дума дори. Сега обаче Новиня излезе да го посрещне. И вместо изпълнена с гняв и мъка, тя изглеждаше съвсем спокойна.

— Най-после постигнах вътрешен мир — каза тя. — И знам, че гневът ми към теб е бил небогоугоден.

Ендър се зарадва да чуе това, но остана изненадан от изразните й средства.

Кога беше говорила Новиня за богоугодност?

— Аз осъзнах, че може би момчето ми е изпълнявало желанието на Господ — продължи тя. — Че не е било възможно да го спреш, защото Господ е искал да го прати при пекениносите, за да предизвика събитията, довели до всичките тези чудеса. — Тя заплака. — Миро е изцелен. О, Господ наистина е милостив! И когато умра, пак ще мога да се събера с Куим на небето...

„Тя е приела вярата — помисли си Ендър. — След толкова години на презрение към Църквата, през които участваше в службите само защото нямаше начин да отсъства, ако иска да е гражданин на Лузитания... Само за няколко седмици Децата на Христовия ум са я покръстили. Радвам се за това. Защото говори с мен.“

— Андрю. Искам отново да се съберем.

Той протегна ръце да я прегърне, искаше му се да заплаче от радост, но тя се отдръпна.

— Не ме разбра — каза тя. — Няма да се върна у дома с теб. Сега тук е моят дом.

Тя бе права — не я беше разбрал. Сега обаче я разбираше. Тя се беше обрела за цял живот на този орден, в който можеха да влизат

само съпружески двойки, за да дадат обет за въздържание в най-добрите години на брака си.

— Новиня, аз нямам нито вяра, нито воля да бъда от Децата на Христовия ум.

— Когато имаш, ще те чакам тук.

— Това ли е единствената ми надежда да бъда с теб? Да се отрека от любовта към тялото ти, за да се радвам на компанията ти?

— Андрю — прошепна тя. — Аз копнея за теб, но през всичките тези години носех един голям грях — прелюбодеянието — и единственият начин да го изкупя е, като отрека плътското и се обрека на духа. Ще го направя сама, ако трябва, но с теб... О, Андрю, колко ми липсваш!

„И ти ми липсваш“ — помисли си той.

— Липсваш ми ужасно — прошепна, — но не искам това от мен. Живей като моя съпруга до изтичането на младостта ни, а когато плътското влечение отслабне, ще можем заедно да се върнем тук. Тогава ще съм щастлив.

— Не разбираш ли? Аз съм се зарекла. Дала съм клетва.

— На мен също.

— Трябва ли да наруша обета си пред Господ, за да спазя клетвата си пред теб?

— Господ ще те разбере.

— Колко е лесно за онези, които никога не чуват гласа му, да обявяват какво ще разбере и какво — не.

— Ти чуваш ли гласа му?

— Чувам песента Му в сърцето си, както го е чувал Псалмописецът. „Господ е пастир мой. В нужда няма да остана.“

— Двайсет и трети. А аз чувам само Двайсет и втори. Тя се усмихна тъжно:

— „Защо си ме оставил“?

— И онази част за биковете на Башан. Винаги съм се чувствал заобиколен от бикове.

Тя се засмя:

— Ела, когато си готов. Ще те чакам. И понечи да си тръгне.

— Чакай.

Новиня се извърна.

— Донесох ти противовирусната бактерия и Реколада.

— Гордостта на Ела. Аз не бих могла да го постигна, знаеш ли? Нищо не сте загубили от това, че изоставих работата си. Времето ми бе изтекло и тя отдавна ме беше надминала.

Новиня взе захарчето, изчака да се разтопи и преглътна. След това вдигна шишенцето на светлината на залязващото слънце.

— На фона на червеното небе, изглежда, сякаш вътре гори огън.

Отпи от течността — бавно, за да усети вкуса ѝ. Макар че разтворът беше горчив и оставаше неприятен привкус.

— Мога ли да ти идвам на посещение?

— Веднъж месечно.

Отговорът ѝ дойде толкова бързо, че на Ендър му стана ясно, че вече е обмислила въпроса; нямаше смисъл да я убеждава за по-чести срещи.

— В такъв случай очаквай ме по веднъж на всеки месец.

— Докато станеш готов да се присъединиш към мен.

— Докато ти станеш готова да се върнеш при мен — отвърна той.

Знаеше обаче, че тя никога няма да се огъне. Новиня не беше от хората, които лесно променят решенията си.

Това може би трябваше да го ядоса. Може би трябваше да поиска да се освободи от този брак, който не можеше да консумира. Не се сещаше обаче за какво би му послужила тази свобода.

„Сега нищо не зависи от мен — даде си сметка той. — Нищо. Аз изпълних задачата си и отсега нататък моето влияние върху бъдещето ще зависи само от делата на децата ми — от чудовището Питър и невъзможно съвършеното дете Вал.

Ами Миро, Грего, Куара, Ела, Олядо — не са ли и те мои деца? Не мога ли да твърдя, че и аз съм участвал в създаването им, макар да са родени от любовта на Либо и от тялото на Новиня години преди да дойда на тази планета?“

Едва по тъмно той намери младата Вал, макар че не знаеше защо изобщо я е търсил. Тя беше у Олядо заедно с Пликт; но докато Пликт стоеше облежната на стената с безизразно лице, Вал играеше с децата на Олядо.

„Естествено, че ще си играе с тях — замисли се Ендър. — Самата тя още е дете, независимо какви знания и жизнен опит е получила от мен.“

Докато я наблюдаваше от вратата обаче, той забеляза, че тя не си играе еднакво с всички деца. Нимбо бе този, на когото отделяше най-много внимание. Момчето, което се беше опарило, не само в прекия смисъл, в нощта на клането. Играта им бе простичка, но не им даваше възможност да разговарят. Въпреки това между Нимбо и младата Вал протичаше оживен безмълвен разговор. Тя му се усмихваше топло, не както една жена насърчава обожател, а по-скоро като мълчалив израз на любов и доверие на една сестра към брат й.

„Тя ще го излекува — помисли си Ендър. — Също както Валънтайн излекува мен преди толкова години. Не с думи. С присъствието си.

Възможно ли е да съм я създал и с това умение? Толкова ли истински и ярък е бил образът й в мен? Тогава може би и Питър притежава всичко от истинския ми брат — всички опасни и жестоки качества, но и тези, които създадоха новия ред.“

Ендър сам не вярваше в това. Младата Вал може да лекуваше душите на другите с погледа си, но Питър не можеше да е наследил нищо от онези качества. Той притежаваше онова лице отпреди толкова години, което Ендър бе гледал в „Игра на фантазията“, в една ужасна стая, където бе умирали безброй пъти, докато най-последно придобие някое от качества на брат си.

„Аз приех Питър в себе си и унищожих един цял народ. Приех го и извърших ксеноцид. През всичките тези години оттогава съм си мислил, че съм се очистил от него. Че се е махнал. Но той никога няма да ме остави.“

В идеята да се оттегли от света и да се присъедини към ордена на „Деца на Христовия ум“ имаше много привлекателни страни. Може би там двамата с Новиня щяха да се очистят от демоните, живели в тях толкова години. Новиня никога не е притежавала такъв душевен мир като сега, мислеше си той.

Младата Вал го забеляза, приближи се до него.

— Какво правиш тук? — попита.

— Търсех те.

— С Пликт решихме да прекараме вечерта у Олядо.

Тя погледна Нимбо и се усмихна. Момчето се ухили глуповато.

— Джейн каза, че ще пътуваш с кораба — каза тихо Ендър.

— Щом Питър може да побере Джейн в себе си, значи и аз мога. Мирото също идва. Ще търсим обитаеми светове.

— Само ако ти искаш да отидеш.

— Стига глупости. Кога си правил само онова, което искаш? Ще постъпя както е нужно.

Замълчаха.

— Само за това ли дойде? — попита тя след малко.

— Предполагам — кимна Ендър.

— Или защото ти се иска да бъдеш такова дете, каквото беше, когато за последен път видя лице като моето?

От тези думи го заболя — повече, отколкото когато Питър не го разбра правилно. Това го зарадва. Значи още му оставаше личен живот.

— Срам ли те е от мен? — попита тя.

— По-скоро съм объркан. Да издам подсъзнанието си пред всички. Не се срамувам обаче. Не и от теб. — Той погледна Нимбо, после пак нея. — Остани тук и довърши каквото си започнала.

Тя се усмихна леко:

— Той е добро момче, просто е мислел, че постъпва правилно.

— Да, но се оказа грешно.

— Не е съзнавал какво върши. Когато човек не разбира последствията от действията си, как можеш да го обвиняваш?

Той осъзна, че тя говори повече за него, Ендър Ксеноцида, отколкото за Нимбо.

— Може да не носиш вина, но отговорността остава. Трябва да излекуваш раните, които си отворил.

— Да — съгласи се тя. — Раните, които си отворил, но не всички рани на света.

— Защо не? Защото ти си решила да ги излекуваш сам-самичка ли?

Тя се засмя — безгрижен, детски смях.

— Ти изобщо не си се променил, Андрю. Въпреки всички тези години.

Ендър й се усмихна, прегърна я леко и я остави да се върне в светлата стая. Той пък се потопи отново в мрака и се запъти към дома.

Нощта бе достатъчно светла, но въпреки това той на няколко пъти се препъва и губи пътя.

— Плачеш — обади се Джейн в ухото му.

— Какъв щастлив ден!

— Така е. И знаеш ли, ти си единственият, който го погубва в самосъжаление тази вечер.

— Чудесно. Ако аз съм единственият, значи има поне един.

— Имаш мен. А връзката ни е била непорочна през цялото време...

— Доста непорочност ми се събра. Нямам нужда от допълнително.

— Всеки завършва в целомъдрие. Всеки става неспособен да извършва смъртни грехове.

— Ама аз не съм мъртъв. Още не. А може би съм?

— Това наоколо прилича ли ти на рая? Той се изсмя мрачно.

— Добре, значи не е възможно да си мъртъв.

— Забравяш, че това може да е адът — напомни ѝ той.

— Адът ли е?

Той се замисли за всичко постигнато. За вирусите на Ела. За изцелението на Миро. За милото отношение на младата Вал към Нимбо. За спокойната усмивка на лицето на Новиня. За радостта на пекениносите от свободата. Противовирусната бактерия вече се разпространяваше през безкрайните полета с каним, вече би трябвало да е достигнала и други гори; Десколадата отстъпваше пред безопасния Реколада. Тези промени не можеха да се извършват в ада.

— Май още съм жив — съгласи се той.

— Аз също. И това е нещо. Питър и Вал не са единствените, родени от съзнанието ти.

— Не, не са.

— И двамата сме още живи, въпреки че ни очакват трудни времена.

Той си спомни какво ѝ предстои — осакатяване на съзнанието ѝ, и то след броени седмици, и се засрами, че е оплаквал толкова горчиво собствените си загуби.

— По-добре да си обичал и да си останал сам, отколкото никога да не си обичал — прошепна той.

— Може да звучи банално, но това не означава, че не е вярно — съгласи се тя.

ОСЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

БОГИНЯТА НА ПЪТ

— Не усетих промените на Десколадата, докато не напусна тялото ми.

— Адаптираше ли се към тебе?

— Започвах да я усещам като част от мен. Беше включила голяма част от генетичната ми информация в структурата си.

— Може би се е подготвяла да промени вас, както промени нас.

— Когато е заробил вашите предци обаче, вирусът ги е кръстосал с дърветата, в които са живели. Нас с кого може да кръстоса?

— С някой от другите живи организми на Лузитания, само дето те всички вече са кръстосани.

— Може би е смятал да ни кръстоса със съществуваща вече двойка. Или да замени някой член на двойката с нас.

— А може би е искал да ви кръстоса с човеците.

— Той вече не съществува. Това никога няма да стане, независимо дали го е предвиждал, или не.

— Как ли щеше да се съвкупяваш с мъжките на човеците?

— Би било отвратително.

— Или да раждаш по подобие на човеците?

— Стига с тези глупости!

— Просто размишлявах.

— Десколадата вече не съществува. Вие сте свободни.

— Но не толкова свободни колкото бихме могли да бъдем. Аз вярвам, че сме били разумни същества и преди идването на Десколадата. Вярвам, че историята ни е по-древна от космическия кораб, който я е донесъл тук. Вярвах, че някъде в гените ни все още се пази тайната за живота на пекениносите, когато сме живели свободно в горите, преди да се превърнем в ларви на разумни дървета.

— Ако нямаше трети живот, Човек, сега да си мъртъв.

— Мъртъв сега, но щях да съм живял не като обикновен брат, а като баща. По вретел на живота си щях да съм пътувал където си

поискам, без да се налага да се върна в гората си, ако се надявах да дам поколение. Никога нямаше да стоя ден след ден вкоренен на едно място и да живея само с разказите на братята.

— Значи не ти е достатъчно да си свободен от Десколадата, така ли? Няма да бъдеш доволен, докато не се освободиш от всички последствия.

— Аз винаги съм доволен. Аз съм такъв, какъвто съм, независимо как съм се развивал.

— Но въпреки това не си свободен.

— Ние все още трябва да загубим живота си, за да предадем генетичното си наследство.

— Бедният глупак. Мислиш ли, че дори аз, Парицата на кошера, съм свободна? Мислиш ли, че хората, след като родят децата си, могат да са истински свободни? Ако за теб животът означава независимост, пълна свобода да правиш каквото искаш, тогава никой от нас, разумните същества, не е жив. Никой от нас не може да бъде напълно свободен.

— Пусни корени, приятелко моя, и тогава ми разправай колко малко свобода си имала, преди да се вкорениш.

Сиванму и господарят Хан стояха на брега на реката на неколкостотин метра от дома си. Джейн ги беше предупредила да очакват посетител от Лузитания. И двамата разбраха, че пътуването със свръхсветлинна скорост е постигнато, но предполагаха, че космическият кораб е спрял на орбита около Път, че гостът се е прехвърлил на планетата и сега е на път към тях.

Противно на очакванията им на речния бряг пред тях се появи някакво смешно малко метално съоръжение. Вратата се отвори. Отвътре излезе някакъв мъж. Млад — едър, бял, но с приятна външност. Носеше една-единствена епруветка.

Той се усмихна.

Сиванму никога не беше виждала такава усмивка. Той гледаше през нея, сякаш притежаваше душата ѝ. Сякаш я познаваше по-добре, отколкото самата тя.

— Сиванму — каза той, — Майката — Повелителка на Запада. И Фейдзъ, великият учител на Път.

Той се поклонил и те му отвърнаха със същото.

— Задачата ми тук е кратка — продължи мъжът и подаде епруветката на господаря Хан. — Ето го вируса. Веднага щом си тръгна (защото нямам желание и аз да претърпявам тази генетична промяна), изпий съдържанието ѝ. Предполагам, че има вкус на гной или на нещо не по-малко отвратително, но това да не те смущава. След това се срещни с колкото се може повече хора, у дома си и в града. След около шест часа ще започне да ти прилошава. С малко късмет до два дена всички симптоми ще преминат. Всички. — Той се усмихна. — Стига толкова лудешки танци, а, господарю Хан?

— На никого няма да му се налага повече да ни се кланя. Готови сме да разпространим веднага посланията си.

— Не бързайте, преди да се уверите, че сте заразили достатъчно хора.

— Разбира се. Твоята мъдрост ме учи да бъда предпазлив, макар че сърцето ми ме кара да бързам и да обявя идването на победната революция, която ще ни донесе тази милостива зараза.

— Да, много добре — каза гостът; след това се обърна към Сиванму: — Ти обаче нямаш нужда от този вирус, нали?

— Не, господине.

— Джейн казва, че ти си най-умното човешко същество, което е виждала.

— Джейн е прекалено щедра в похвалите си.

— Не, тя ми показва данните.

Непознатият я изгледа от глава до пети. Собственическото му изражение никак не ѝ хареса.

— Няма нужда да си тук, когато избухне епидемията. Всъщност по-добре да заминеш преди това.

— Да замина ли?

— Какво можеш да очакваш тук? — попита непознатият. — Няма значение каква революция ще избухне, ти ще си останеш все същото слугинче, дете на родители от нисшата класа. Можеш да хвърлиш всички усилия, за да промениш нещата, но пак ще си останеш прислужница, макар и необичайно умна. Ела с мен и ще влезеш в историята. Ще правиш история.

— Да дойда с вас и какво да правя?

— Ще сринем Конгреса, разбира се. Ще пречупим краката им и ще ги оставим да пълзят към домовете си. Ще направим всички

колонии равноправни членове на държавата, ще унищожим корупцията, ще разкрием всички мръсни тайни и ще спрем Лузитанската флотилия, преди да извърши едно безумие. Ще дадем равни права на всички видове рамани. Мир и свобода.

— И вие възнамерявате да направите всичко това?

— Не сам.

Тя си отдъхна.

— Ще имам теб — добави той.

— За какво?

— Да пишеш. Да говориш. Да правиш всичко, с което можеш да ми помогнеш.

— Ама аз съм неука, господине. Господарят Хан едва започна да ме обучава.

— Кой си ти? — попита господарят Хан. — Как очакваш от едно скромно момиче да се съгласи да дойде с теб?

— Скромно момиче ли? Тази ли, която продава плътта си на един надзирател, за да ѝ позволи да говори с богоизбрана девойка, която може да я наеме за доверена прислужница? Не, господарю Хан, тя може да се преструва на скромна, но това е, защото е хамелеон. Мени си цвета винаги когато мисли, че може да изкопчи някаква изгода.

— Аз не съм лъжкиня, господине — възрази Сиванму.

— Не, сигурен съм, че искрено се вживяваш във всяка роля. Затова сега ти казвам: представи си, че си революционерка и ела с мен. Ти мразиш негодниците, които сториха всичко това на света ти. На Цинджао.

— Откъде знаете толкова много за мен?

Той се потупа по ухото. За пръв път тя забеляза кристала.

— Джейн ме информира за хората, които ме интересуват.

— Джейн скоро ще умре.

— О, тя може да оглупее за известно време, но да умре — никога. Ти също допринесе за спасяването ѝ. А докато тя не е с мен, ще имам теб.

— Не мога. Страх ме е.

— Добре тогава. Не казвай, че не съм ти предложил. Той се обърна към вратата на малкото съоръжение.

— Чакай — спря го тя.

Той отново се обърна към нея.

— Няма ли поне да ми кажеш кой си?

— Името ми е Питър Уигин. Макар че може би за известно време ще използвам фалшиво.

— Питър Уигин — прошепна тя. — Така се казва...

— Аз. По-късно ще ти обясня, ако съм в настроение. Нека кажа просто, че ме изпраща Андрю Уигин. Доста принудително, бих добавил. Имам задача и той реши, че мога да я изпълня само в света с най-силно развити управленски структури на Конгреса. Навремето бях Хегемон, Сиванму, и възнамерявам да се върна на тази длъжност, независимо как ще се нарича занапред. Смятам да строша много глави, да причиня безброй неприятности, да обърна тези Сто свята нагоре с краката и те каня да ми помогнеш. Всъщност обаче хич не ми пука дали ще се съгласиш, или не, защото макар че компанията ти ще ми е приятна, и в двата случая аз ще постигна своето. И така, идваш ли, или не?

Тя се обърна към господаря Хан с нерешително изражение.

— Надявах се да те направя своя ученичка — изрече той, — но ако този човек наистина смята да свърши онова, което казва, с него шансът ти да повлияеш на човешката история ще е по-голям, отколкото ако останеш. Тук вирусът ще свърши по-голямата част от работата.

— Да те изоставя, е все едно, че губя баща си — прошепна Сиванму.

— И ако тръгнеш, все едно загубвам втората си и последна дъщеря.

— Ох, ще ми скъсате сърцето, вие двамата — прекъсна ги Питър. — Това тук е кораб, пътуващ със свръхсветлинна скорост. Заминаването от Път няма да е за цял живот, сещате ли се? Ако нещата не потръгнат, винаги мога да я върна след ден-два. Става ли?

— Ти искаш да заминеш, виждам го — каза господарят Хан.

— Не виждаш ли и колко ми се иска да остана?

— Виждам, но въпреки това ще заминеш.

— Да — призна тя. — Ще замина.

— Нека боговете бдят над теб, дъще Сиванму.

— И нека пътят ти винаги води на изток, татко Хан. След тези думи тя пристъпи напред.

Младежът на име Питър я хвана за ръката и я въведе в космическия кораб. Вратата се затвори зад тях. След миг съоръжението изчезна.

Господарят Хан изчака десетина минути, медитирайки, за да овладее чувствата си. След това отвори епруветката, изпи съдържанието ѝ и се насочи бързо към дома си. Старата Мупао го пресрещна на прага:

— Господарю Хан, не знаех къде си, а и Сиванму я няма.

— Няма да я видим за известно време — отвърна той и пристъпи съвсем близо до старата прислужница, за да може да ѝ дъхне в лицето. — Ти служи на този дом с вяроност, каквато никога не сме заслужавали.

На лицето ѝ се изписа уплаха:

— Господарю Хан, да не ме уволняваш?

— Не. Исках да ти благодаря.

Той остави Мупао и тръгна из къщата. Цинджао не беше в стаята си. Това не го изненада. Тя прекарваше по-голямата част от времето си в посрещане на гости. Това му беше добре дошло. И наистина, точно така я завари, в приемната заедно с трима изтъкнати богоизбрани от един град на около триста километра от техния.

Цинджао ги представи учтиво и веднага прие ролята на смирена дъщеря. Хан Фейдзъ се поклони на гостите, но след това си намери повод да докосне всеки от тях. Джейн бе обяснила, че вирусът е много лесно преносим. Най-обикновената близост бе достатъчна за предаването му, физическият контакт го гарантираше.

И като поздрави гостите, той се обърна към дъщеря си:

— Цинджао, ще приемеш ли един подарък от мен? Тя се поклони и отвърна учтиво:

— С благодарност ще приема всичко, което ми е донесъл баща ми, макар че не съм достойна за такова внимание.

Той протегна ръце и я притисна към себе си. Тя се отпусна сковано и неловко в прегръдките му — не беше правил такова нещо пред официални гости от най-ранните ѝ детски години. Въпреки това обаче той я задържа, здраво, защото знаеше, че тя никога няма да му прости онова, което идваше с тази прегръдка. Затова този път щеше да е последният, когато прегръща своята Величествено ярка.

* * *

Цинджао разбра какво означава прегръдката на баща ѝ. Беше го видяла как излиза заедно с Сиванму. Бе станала свидетел на появата на сферичния космически кораб на брега на реката. Беше забелязала как баща ѝ взима епруветката от непознатия с кръглите очи. И как после изпива съдържанието ѝ. След това бе дошла в приемната, за да посрещне гостите.

„Аз изпълнявам съвестно задълженията си, почитани ми татко, въпреки че ти се готвиш да ме предадеш.“

И дори сега, знаейки, че тази прегръдка е най-жестокият му опит да я раздели с гласа на боговете, знаейки, че неуважението му към нея е толкова голямо, та си беше въобразил, че може да я излъже, тя пак му се подчини. Нали все пак ѝ беше баща? Този вирус от Лузитания можеше да ѝ отнеме гласа на боговете — тя не знаеше какво ще позволят те на враговете си. Ако отблъсне баща си и не му се подчини обаче, те със сигурност щяха да я накажат. По-добре да засвидетелства почитта си към боговете, като покаже смирение и уважение към баща си, отколкото да не му се подчини и така да се покаже недостойна за даровете им. Затова тя се остави да я прегърне и вдиша дълбоко дъха му.

След това той поговори с гостите и излезе. Те приеха присъствието му като рядка чест — толкова ревностно пазеше Цинджао тайната за безумното му опълчване срещу боговете, че Хан Фейдзъ още бе смятан за най-великия мъж на Път. Тя поговори учтиво с тях, усмихна им се мило и ги изпрати. Не им намекна по никакъв начин за оръжието, което носеха в себе си. Защо да го прави? Човешките оръжия не можеха да сторят нищо на боговете, освен ако самите те не го пожелаят. И ако боговете искаха гласовете им вече да не звучат на Път, може би точно това бяха решили да използват като инструмент. Да оставят безбожниците да си мислят, че лузитанският вирус на баща ѝ го е направил.

„Аз ще знам, както и всички вярващи на Път, че боговете могат да говорят на когото си поискат и нищо, създадено от човешки ръце, не може да им попречи. Суета са всички човешки действия. Ако хората от Конгреса си мислят, че те са причината на Път да звучат гласовете на

боговете, нека да се самозаблуждават. Ако татко и лузитанците вярват, че те са причината гласовете им да замлъкнат, нека се самозалъгват. Аз знам, че ако съм достойна, боговете ще продължат да ми говорят.“

След няколко часа Цинджао се разболя тежко. Треската я повали като удар от невидим юмрук; тя се свлече на земята и едва осъзна, че слугите я слагат в леглото ѝ. Веднага дойдоха лекари, макар да ѝ се прииска да им каже, че нищо не са в състояние да направят, че така само излагат себе си на опасност. Тя обаче не промълви нито дума, защото тялото ѝ се бореше с всички сили срещу болестта. Или по-скоро тялото ѝ се мъчеше да отхвърли собствените си тъкани и органи, докато трансформацията на гените ѝ не протече напълно. Дори след това на организма ѝ му беше нужно допълнително време да се очисти от старите антители. Тя изпадна в непробуден сън.

Когато се събуди, беше ярко утро.

— Време — изхриптя тя и компютърът ѝ каза деня и часа.

Треската бе отнела два дена от живота ѝ. Мъчеше я жажда. Тя стана и се завлече с несигурна походка в банята, пусна водата, наля си една чаша и пи, докато не утоли жаждата си. Виеше ѝ се свят. В устата ѝ имаше лош вкус. Къде бяха слугите, които трябваше да ѝ дават храна и вода по време на боледуването?

Сигурно и те бяха болни.

„Ами татко? Той трябва да се е разболял преди мен. Кой ще му занесе вода?“

Намери го заспал, облян в студена пот, треперещ. Събуди го и му поднесе чаша вода; той я изпи жадно, погледна дъщеря си в очите. Искаше да ѝ зададе въпрос ли? Или молеше за прошка?

„Покай се пред боговете, татко, не на мен дължиш извинения.“

Пинджао намери и прислужниците, един по един, някои бяха толкова верни на задълженията си, че лежаха на работните си места. Всички бяха живи. Съземаха се и скоро щяха да са на крака. Едва след като провери и се погрижи за всички, Цинджао отиде в кухнята, за да потърси нещо за ядене. Не успя да задържи първото, което погълна. Само малко хладка лека супа остана в стомаха ѝ. Тя занесе от нея и на останалите. Те също хапнаха.

Скоро всички бяха на крака, здрави и силни. Цинджао тръгна да носи вода и супа на съседите, бедни и богати. Всички приеха с благодарност грижите ѝ, мнозина изрекоха молитви за нея.

„Нямаше да сте толкова благодарни, ако знаехте, че болестта е излязла от дома на баща ми, по негова воля“ — мислеше си тя, но не казваше нищо.

През цялото това време боговете не поискаха нито веднъж да се пречисти.

„Най-сетне — помисли си тя. — Най-сетне им угодих. Най-сетне изпълнявам точно волята им.“

Когато се прибра, единственото ѝ желание бе да заспи. Слугите, останали в къщата обаче, следяха репортажите по холографския дисплей в кухнята. Цинджао почти никога не гледаше новините по холовизията, получаваше цялата необходима информация от компютъра си. Прислужниците обаче изглеждаха толкова сериозни и разтревожени, че тя влезе и застана сред тях.

Епидемията покосяваше наред цялото население на Път. Карантинните мерки се оказваха неефективни или винаги се предприемаха твърде късно. Говорителката вече се беше възстановила от болестта и съобщи, че досега нямало нито един починал, макар че всички сфери на живота били засегнати. Вирусът бил изолиран, но умираше прекалено бързо, за да бъде изучен.

— Явно някаква бактерия го унищожаваше почти веднага след излекуването на болния. Боговете наистина са благосклонни, щом ни позволяват да оздравеем толкова бързо — коментираше тя.

„Глупаци — мислеше си Цинджао. — Ако боговете искаха да се излекувате, изобщо нямаше да ви изпращат епидемия.“

Изведнъж осъзна, че тя е глупачката. Разбира се, че боговете ще изпратят и болестта, и лекарството. Щом заразата е дошла заедно с изцелението, значи точно боговете са ги изпратили. Как можеше да нарече такова нещо глупаво! Това бе равносилно на обида за самите богове.

Тя потръпна и зачака последствията от божия гняв. Беше прекарала толкова много часове, без да се самопречисти, че сега наказанието трябваше да е изключително тежко. Дали пак щеше да се наложи да проследи всички дървесинни жилки в стаята си?

Не почувства обаче нищо. Никаква нужда да проследява дървесинни жилки. Никаква нужда да се измие.

Тя погледна ръцете си. Бяха кални, но това не я притесняваше ни най-малко. Можеше да ги мие или не, стига да поиска.

За миг почувства невероятно облекчение. Възможно ли бе баща ѝ, Сиванму и онова чудо Джейн да са били прави през цялото време? Нима наистина генетичната промяна, причинена от тази епидемия, я беше освободила от отвратителното престъпление, извършено от Конгреса преди векове?

Сякаш отгатнала мислите ѝ, говорителката зачете документа, който сега трябваше да се появи на всеки компютър на планетата. Той гласеше, че епидемията била дар от боговете, с които те освобождавали народа на Път от генетичната промяна, причинена им от Конгреса. Досега генетично предопределените умствени заложби винаги се свързвали с подобно на ОКР състояние, чиито жертви се определяли като богоизбрани. След преминаването на болестта обаче хората щели да открият, че високите интелектуални възможности са предадени на всички жители на Път, а богоизбраните, които досега носели ужасно бреме, били освободени от постоянната нужда за самопречистване.

— В този документ се казва, че сега целият свят е пречистен. Боговете ни приеха — продължи с треперещ глас говорителката. — Не е известно откъде е дошъл документът. Компютърният анализ не може да го свърже със стила на никой известен автор, фактът, че се появи едновременно на милиони компютри, говори, че създателят му притежава невъобразима мощ. — Тя се поколеба и продължи с още поплах тон: — Ако тази недостойна говорителка може да зададе един въпрос с надеждата мъдрите да го чуят и да отговорят от висотата на разума си, не е ли възможно самите богове да са ни изпратили това послание, за да разберем величието на подаръка им за народа на Път?

Цинджао послуша още малко, гневът ѝ не спираше да расте. Очевидно този документ бе съчинен и разпространен от Джейн. Как смееше да твърди, че знае какво искат боговете! Твърде далеч бе стигнала. Този документ трябваше да бъде опроверган. Джейн трябваше да бъде разкрита, а също и целият заговор на Лузитания.

Прислужниците я гледаха. Тя срещна погледа на всички, един по един.

— Какво искате да ме попитате?

— О, господарке — заговори Мупао, — прости любопитството ни, но в тази емисия ни съобщават новини, които бихме приели за истина само ако ги чуем от твоята уста.

— Какво мога да знам аз? Аз съм само глупавата дъщеря на един велик човек.

— Ти си една от богоизбраните, господарке.

„Много мило да говориш така, Мупао“ — помисли си Цинджао.

— Цялата тази нощ, докато ни носеше храна и вода, докато ни водеше сред останалите болни, за да се грижим за тях, ти нито веднъж не се извини, че трябва да се самопречистиш. Никога не сме те виждали да го отлагаш толкова дълго.

— Не ви ли хрумна, че изпълняваме толкова точно волята на боговете, че не се налага да се самопречиствам през това време? — попита Цинджао.

Мупао се стъписа:

— Не, не сме помислили такова нещо.

— Почивайте сега. Никой от нас не се е възстановил напълно. Трябва да поговоря с баща си.

И ги остави в недоумение.

Хан Фейдзъ седеше пред компютъра в стаята си. На дисплея се виждаше лицето на Джейн. Баща ѝ се обърна веднага щом я чу да влиза. Лицето му грееше. Победоносно.

— Видя ли какво послание измислихме с Джейн? — попита той.

— Ти! — изкрещя Цинджао. — Баща ми е лъжец!? Немислимо бе да каже такова нещо на баща си, но тя не почувства никаква нужда да се самопречисти. Това я уплаши — да говори с такова неуважение и въпреки това боговете да не я наказват.

— Лъжи ли? Защо мислиш, че това са лъжи, дъще? Откъде си сигурна, че този вирус не ни е изпратен от боговете? Откъде знаеш, че тези генетични подобрения на жителите на Път не са по тяхна воля?

Думите му я подлудиха; а може би тя почувства нова свобода; или пък с непристойното си държание искаше да предизвика боговете да я накажат.

— Да не мислиш, че съм глупачка? — закрещя. — Да не мислиш, че не виждам, че това е твоята стратегия за предотвратяване на размирици? Да не мислиш, че не знам, че единственото, за което те е грижа, е да не загинат невинни хора?

— Има ли нещо лошо в това? — попита баща ѝ.

— Това е измама!

— А може би е прикритието, с което боговете маскират действията си. Ти без никакви трудности прие тезата на Конгреса. Защо не приемеш сега моята?

— Защото знам за вируса, татко. Видях как го взе от ръката на онзи непознат. Видях как Сиванму се качи на кораба му.

Видях как изчезна. Знам, че нищо от това не може да е дело на боговете. Тя го извърши; този дявол, който живее в компютрите!

— Откъде знаеш, че тя не е един от боговете? Това бе нетърпимо.

— Тя е направена — проплака Цинджао. — Оттам знам! Тя е само една компютърна програма, създадена от човек, обитаваща машините, създадени от човешка ръка. Боговете не са създадени от ничия ръка. Боговете винаги са живели и ще живеят.

Джейн се обади за пръв път:

— Значи и ти си бог, Цинджао, а също и аз и всяко друго разумно същество, човек или раман. Никой бог не е създал душата ти, съкровената ти аюа. Ти си толкова стара, колкото всеки друг бог, а също и толкова млада, и ще живееш не по-малко.

Цинджао запищя. Никога преди не беше издавала такъв звук. Той сякаш разкъса гърлото ѝ.

— Дъще моя — каза баща ѝ и се приближи с протегнати ръце, за да я прегърне.

Тя нямаше да понесе прегръдката му. Не можеше да я приеме, защото това щеше да означава пълна победа за него. Щеше да означава, че тя е била победена от враговете на боговете; че Джейн е надделяла. Щеше да означава, че Сиванму е по-достойна дъщеря на Хан Фейдзь от нея. Щеше да означава, че вярата ѝ през всичките тези години е била за нищо. Щеше да означава, че е извършила зло с унищожаването на Джейн. Щеше да означава, че Джейн е извършила благородно дело, като е трансформирала хората на Път. Щеше да означава, че майка ѝ не я чака в Безкрайния Запад.

„Защо не ми говорите, о, богове! — изкрещя мислено тя. — Защо не ме уверите, че не съм ви служила напразно всичките тези години? Защо ме изоставяте сега и позволявате на враговете си да тържествуват?“

И изведнъж отговорът дойде, прост и ясен, сякаш прошепнат от майка ѝ: „Това е изпитание, Цинджао. Боговете те гледат.“

Изпитание. Разбира се. Боговете поставяха на изпитание всичките си слуги на Път, за да видят кои са ги лъгали и кои вярват искрено в тях.

„Ако съм поставена на изпитание, би трябвало да има начин, по който да го издържа.“

Трябва да направя онова, което винаги съм правила, само че този път — без да чакам боговете да ме накарат. На тях им е омръзнало да ми казват всеки ден, всеки час кога трябва да се самопочистя. Време е да разбера нечистотата си без тяхното напомняне. Трябва да се самопочистя, напълно; тогава ще съм преминала през изпитанието и боговете ще ме приемат.“

Тя се свлече на колене. Избра си една дървесинна жилка и започна да я следва.

Не изпита облекчение, нито чувство, че прави нещо богоугодно; но това не я смущаваше, защото тя разбираше, че е част от изпитанието. Ако боговете ѝ покажат веднага, че постъпва правилно, какво изпитание щеше да е? Преди се беше самопочиствала под тяхно ръководство, сега трябваше да го направи сама. А откъде щеше да разбере, че го е извършила правилно? Боговете щяха да се върнат отново.

Боговете щяха отново да ѝ проговорят. А може би щяха да я отнесат в двореца на Майката — Повелителка, където я чакаше благородната Дзян Цин. Там щеше да срещне и Ли Цинджао, предшественичката на сърцето ѝ. Там всичките ѝ предци щяха да я посрещнат и да кажат: „Боговете решиха да изпитат всички богоизбрани на Път. Малко от тях издържаха изпита, но ти, Цинджао, ти донесе голяма гордост на всички ни. Защото не се огъна във вярата си. Извърши пречистването си както никой друг син или дъщеря не го е правил. Предните на другите мъже и жени ни завиждат за това. Благодарение на теб сега боговете предпочитат нас пред всички тях.“

— Какво правиш? — попита баща ѝ. — Защо следиш тези жилки?

Тя не отговори. Нямахте да позволи да я разсеят.

— Вече няма нужда да го правиш. Сигурен съм. Аз не изпитвам нужда от самопочистване.

„О, татко! Де да можеше да разбереш! Ала въпреки че ти ще се провалиш в това изпитание, аз ще го премина — и така ще прославя и

теб, който отрече всички достойни неща.“

— Цинджао, знам какво правиш. Като онези родители, които принуждават посредствените си деца да се мият непрестанно. Ти викаш боговете.

„Наречи го както искаш, татко. Думите ти не означават вече нищо за мен. Няма повече да се вслушам в тях, докато и двамата не умрем и ти не кажеш: «Дъще, ти беше по-добра от мен; цялата ми гордост тук, в дома на Майката — Повелителка, се дължи на твоята чистота и саможертвена преданост към боговете. Ти си наистина достойна дъщеря. Нищо друго освен теб не ми носи радост.»“

Светът на Път извърши промяната мирно. Тук-там се случваше някое убийство; тук-там някой от богоизбраните, който се беше държал тиранично към народа, бе изгонен от дома си. В общи линии обаче хората повярваха на разпространения по компютърната мрежа документ и всички се отнасяха към бившите богоизбрани с голяма почит заради саможертвата им през годините, в които бяха носили бремето на самопречистването.

Въпреки това старият ред скоро беше сменен. До училищата бяха допуснати всички деца. Учителите скоро започнаха да докладват за невероятни постижения, дори най-глупавият ученик сега надминаваше средното ниво от миналото. И въпреки яростните отричания от страна на Конгреса за каквито и да било генетични изменения учените на Път най-после се заеха с изучаване на гените на собствения си народ. Със сравняване на сегашни и минали изследвания генетиците доказаха, че всичко в документа е истина.

Какво се случи сетне, след като Стоте свята научиха за престъпленията на Конгреса срещу Път, Цинджао така и не узна. Всичко това принадлежеше на света, който тя бе изоставила. Защото прекарваше цялото си време в служба на боговете, в миене и самопречистване.

Слуховете, че само лудата дъщеря на Хан Фейдзь продължава с ритуалите си на богоизбрана, се разпространиха бързо. Отначало ѝ се присмиваха, защото много богоизбрани бяха опитали да повторят самопречистването си и установиха, че е напълно безсмислен акт. Тя обаче чуваше малко от подигравките и не се интересуваше от тях. Разумът ѝ бе посветен изцяло на службата на боговете — какво

значение имаше мнението на онези, които се бяха провалили в изпитанието, за стремежа ѝ да го издържи?

С течение на годините хората започнаха да си спомнят доброто старо време, когато някои мъже и жени бяха чували гласа на боговете и когато много от останалите им бяха служили. Някои започнаха да гледат на Цинджао не като на луда, а като на единствената жена, останала вярна на боговете. Вярващите започнаха да говорят:

— В дома на Хан Фейдзъ живее единствената богоизбрана.

Започнаха да идват, отначало неколцина, после все повече и повече. Посетители, които искаха да говорят с единствената жена, работеща все още за пречистването си. Отначало тя приемаше някои; след като свършеше с проследяването на жилките на някоя дъска, излизаше в градината и се срещаше с тях. Думите им обаче я объркваха. Те говореха за действията ѝ като за пречистване на цялата планета. Казваха, че тя вика боговете заради целия народ на Път. Колкото повече приказваха, толкова по-трудно ѝ беше да се съсредоточи върху думите. Скоро ставаше нетърпелива да се прибира и да продължава с друга жилка. Не разбираха ли тези хора, че грешат, като я хвалят сега?

— Аз нищо не съм постигнала — казваше им тя. — Боговете още мълчат. Имам работа да върша.

И пак се връщаше към заниманието си.

Баща ѝ почина на преклонна възраст, почитан заради добрите си дела, въпреки че никой не знаеше за ролята му в разпространението на Мора на боговете, както го наричаха сега. Само Цинджао разбираше. И докато го изгаряше на клада от истински пари (фалшивите не бяха достойни за баща ѝ), тя му прошепна тихо, та никой да не чуе:

— Сега знаеш, татко. Сега разбираш грешките си и как си разгневил боговете. Но не се бой. Аз ще продължа да се самопречиствам, докато не изкупя и твоите грехове. Тогава боговете ще те приемат с почит.

Тя също доживя дълбока старост и Пътуването до дома на Хан Цинджао сега се смяташе за най-достойното поклонничество на Път. Славата ѝ стигаше и до други планети и оттам също идваха да я видят. Защото на много светове бе известно, че истинската набожност може да се намери само на едно място и само у един човек — у старицата, чийто гръб сега бе постоянно приведен и чиито очи не можеха да

видят нищо друго освен жилките дървесина в дъските на пода на бащината ѝ къща.

Набожни последователи поддържаха сега дома, в който някога за нея се бяха грижили слуги. Те лъскаха подовете. Приготвяха ѝ скромна храна и я оставяха където можеше да я намери, до вратите на стаята; тя ядеше и пиеше едва след като проследи всяка жилка в помещението. Когато някой някъде на планетата постигнеше някакъв успех, той идваше, коленичеше и проследяваше някоя жилка заедно с нея; така всичките им заслуги ставаха част от гордостта на святата Хан Цинджао.

Накрая, броени седмици след като навърши стотната си година, Хан Цинджао бе намерена свита на пода в стаята на баща си. Някои твърдяха, че точно на това място той седял, когато работел; трудно бе да се определи със сигурност, защото всички мебели от къщата бяха махнати отдавна. Светицата още не беше мъртва. Остана да лежи така няколко дена, мълвейки, шепнейки, прокарвайки ръце по тялото си, сякаш проследяваше жилите в собствената си плът. Последователите ѝ се редуваха, по десетима, да я слушат, опитваха да разберат какво казва и да го запишат, като подредят думите ѝ по най-смисления начин. Всичко това бе издадено в книга, озаглавена „Божественият шепот на Хан Цинджао“.

Най-важните от всички думи се отрониха от устата ѝ накрая:

— Мамо... Татко... Правилно ли постъпих? И тогава, твърдяха последователите ѝ, тя се усмихнала и издъхнала.

Преди да изтече и месец от смъртта ѝ, във всеки храм и светилище, във всеки град и село бе взето решение. Най-сетне на планетата имаше човек със свръхестествена набожност, който можеше да бъде избран за защитник на Път. Никой друг свят нямаше такъв бог.

„Път е благословен над всички светове — говореха всички. — Защото богинята на Път е Величествено ярка.“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.